Gemeente Amsterdam

Jaarverslag 2023

Dit is een publicatie van de Gemeente Amsterdam
Postbus 202, 1000 AE Amsterdam
www.amsterdam.nl

Vormgeving: OBT, Leiden
Fotografie: Fotobank Gemeente Amsterdam

Datum: 25 april 2024

Inkomsten

Waar komt het vandaan?

€ 4.169,5 miljoen
Inkomsten binnen de gemeente

+

€3.943,3 miljoen
Inkomsten uit het Rijk

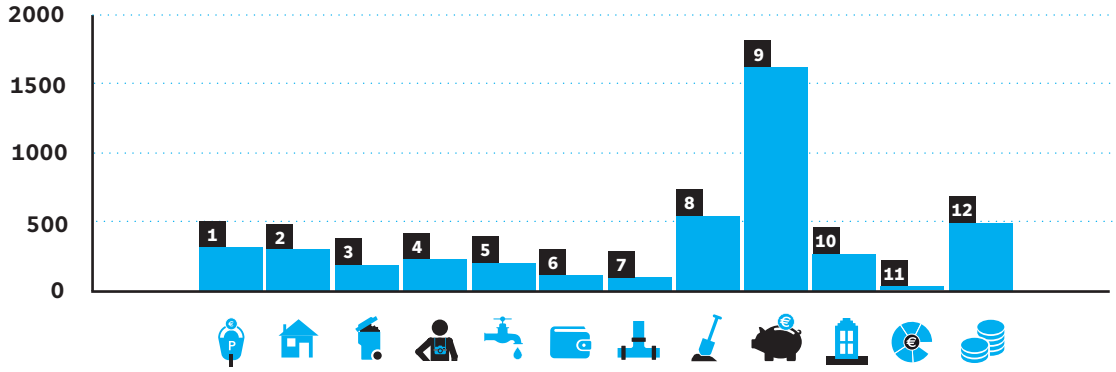

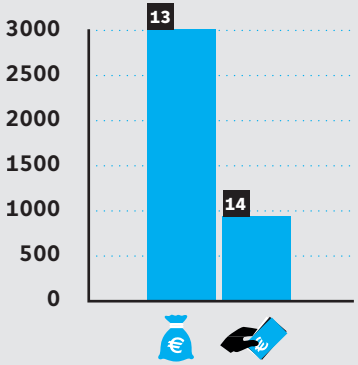

Lokale heffingen — € 1.404,5 miljoen

1	Parkeergelden	€ 304,8 miljoen
2	OZB	€ 290,4 miljoen
3	Afvalstoffenheffing	€ 179,5 miljoen
4	Toeristenbelasting	€ 233,2 miljoen
5	Drinkwater	€ 200,3 miljoen
6	Leges	€ 105,4 miljoen
7	Rioolheffing	€ 91,0 miljoen

Andere inkomstenbronnen — € 2.765,0 miljoen

8	Grondopbrengsten en winstnemingen	€ 401,3 miljoen
9	Onttrekkingen aan reserves	€ 1.593,6 miljoen
10	Erfpacht	€ 263,4miljoen
11	Dividend	€ 14,9 miljoen
12	Overig	€491,8 miljoen

Inkomsten uit het Rijk — € 3.943,3 miljoen

13	Gemeentefonds	€ 2.999,2 miljoen
14	Specifieke uitkeringen	€ 944,1 miljoen

Wat is het resultaat?

Inkomsten	€ 8.112,8 miljoen
Uitgaven	€ 7.990,7 miljoen
Resultaat	€ 122,1 miljoen

Inkomsten TOTAAL

€ 8.112,8 miljoen

Uitgaven

Waar gaat het naar toe?

€ 7.990,7 miljoen

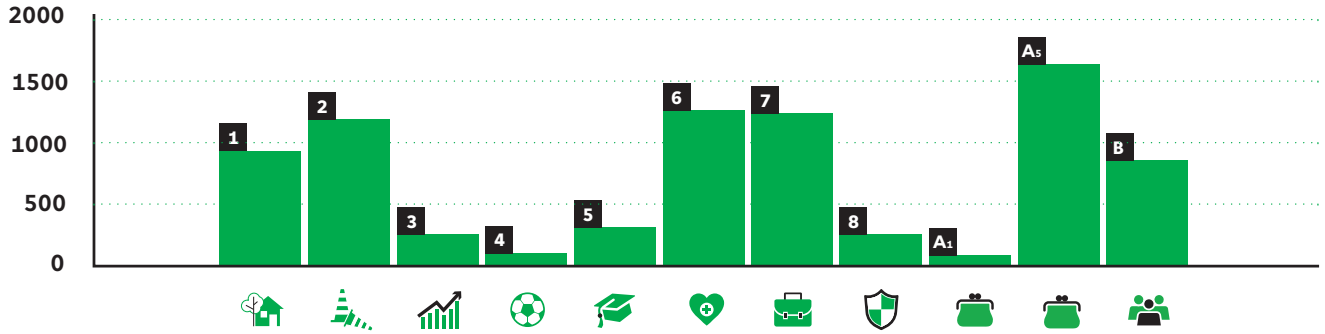

De gemeente Amsterdam heeft de grootste gemeentebegroting van Nederland. Dit overzicht geeft een beeld van de inkomsten en uitgaven van de gemeente Amsterdam. Zo is inzichtelijk waar onze inkomsten vandaan komen en waar we deze weer aan uitgeven. Hiervoor wordt het geld verdeeld over acht beleidsprogramma's. Deze programma's lichten we verder toe in hoofdstuk 2 van dit jaarverslag, waar we per programma-onderdeel onder andere ingaan op de belangrijkste ontwikkelingen, de behaalde resultaten en de financiële toelichtingen.

1	Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**€ 811,1 miljoen**
2	Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	**€ 1.179,3 miljoen**
3	Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**€ 243,7 miljoen**
4	Sport	**€ 96,0 miljoen**
5	Onderwijs	**€ 301,2 miljoen**
6	Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**€ 1.252,0 miljoen**
7	Sociale zaken en Armoedebestrijding	**€ 1.231,3 miljoen**
8	Veiligheid	**€ 251,2 miljoen**
A1	A.1 - A.4 onder andere gemeente-fonds, belastingen	**€ 179,5 miljoen**
A5	A.5 Toevoegingen aan reserves	**€ 1.594,4 miljoen**
B	B. Bestuur en organisatie	**€ 851,0 miljoen**

Uitgaven TOTAAL

€ 7.990,7 miljoen

Inhoudsopgave

Voorwoord 6

Leeswijzer 7

1. Bestuurlijke- en Financiële hoofdlijnen 10

2. Programma's 21

2.1 Bouwen, wonen en duurzaamheid 22
2.2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer 57
2.3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed 113
2.4 Sport 138
2.5 Onderwijs 150
2.6 Gezondheid, zorg, jeugd, opvang en diversiteit 163
2.7 Sociale zaken en armoedebestrijding 192
2.8 Veiligheid 214
2.A Algemene dekkingsmiddelen 229
2.B Bestuur en organisatie 241

3. Verplichte en overige paragrafen 266

3.1 Bedrijfsvoering 267
3.2 Openbaarheid (Wet open overheid) 284
3.3 Financiering 286
3.4 Grondbeleid 295
3.5 Lokale heffingen 309
3.6 Onderhoud kapitaalgoederen 315
3.7 Verbonden partijen 332
3.8 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 341
3.9 Investeringsparagraaf 346
3.10 Subsidieparagraaf 355
3.11 Frictiekosten 359

4. Voortgang aanbevelingen van de Rekeningencommissie, ACAM en Rekenkamer 364

5. Grondslagen voorwaardering en resultaatbepaling 374

5.1 Waarderingsgrondslagen voor activa en passiva 375
5.2 Grondslagen van resultaatbepaling 379

6. Financiële overzichten en de rechtmatigheidsverantwoording 2023 382

6.1 Overzicht baten en lasten per programma 383
6.2 Overzicht baten en lasten per programmaonderdeel 385
6.3 Overzicht incidentele baten en lasten 393
6.4 Taakveldenrealisatie 396
6.5 Doelenrealisatie 400
6.6 Brugstaat 409
6.7 Rechtmatigheidsverantwoording 2023 419

7. Balans 422

7.1 Balans met toelichting 423
7.2 Verloopstaat reserves 447
7.3 Verloopstaat voorzieningen 460
7.4 Verloopstaat ontvangen doeluitkeringen 467
7.5 Niet uit de balans blijkende verplichtingen 471
7.6 Kasstroomoverzicht 473

8. Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage) 478

9. Verantwoordingsinformatie Wet Normering Topinkomens (WNT) 517

10. Afkortingen- en begrippenlijst 520

11. Controleverklaring accountant 529

Voorwoord

Beste Amsterdammer,

Voor u ligt het Jaarverslag 2023. In het jaarverslag legt het college van B en W verantwoording af over de uitvoering van het beleid dat in de begroting voor 2023 is vastgesteld. In 2023 is vol ingezet op de drie prioriteiten uit het coalitieakkoord: het aanpakken van de wooncrisis, ongelijk investeren voor gelijke kansen en het bestrijden van de klimaatcrisis.

Met de integrale aanpakken in de stadsdelen Zuidoost, West en Noord werken publieke en private partijen langjarig samen aan een betere toekomst met gelijke kansen voor bewoners van deze stadsdelen. In de drie gebieden komen plannen steeds meer tot uitvoering.
In 2023 zijn er ruim 5000 nieuwe woningen bijgekomen en is de Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting van kracht gegaan met maatregelen om de toegankelijkheid, betaalbaarheid en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad te vergroten.
Met het isolatieoffensief hebben we al 30.000 Amsterdammers geholpen met het verlagen van hun energieverbruik door kleine energiebesparende maatregelen te installeren.

Door hogere inkomsten uit de toeristenbelasting en door de onvoorspelbaarheid van de uitkering die we vanuit het Rijk krijgen, hebben we in 2023 meer inkomsten ontvangen dan verwacht. Dit geld gaat naar de algemene reserve zodat we daar de komende jaren, als de rijksinkomsten verminderen, gebruik van kunnen maken.

In de bestuurlijke- en financiële hoofdlijnen kunt u lezen wat er nog meer gebeurd is om onze stad sociaal, duurzaam, leefbaar en veilig te houden. Het jaarverslag is een dik boekwerk om door te nemen. Daarom presenteren we ook een publieksvriendelijke versie op hoofdlijnen. In het e-magazine nemen we u per programma er in sneltreinvaart doorheen.

Met vriendelijke groet,

Hester van Buren
Wethouder Financiën

Leeswijzer

Dit is het jaarverslag van de gemeente Amsterdam. Voor een groot deel kent dit jaarverslag dezelfde opzet als die van vorig jaar. In deze leeswijzer lichten we kort alle onderdelen van het jaarverslag toe.
Het Jaarverslag 2023 bestaat uit de volgende onderdelen:

Hoofdstuk 1
Bestuurlijke- en financiële hoofdlijnen

Dit onderdeel beschrijft de bestuurlijke en financiële hoofdlijnen over het jaar 2023. Hierin staan de belangrijkste ontwikkelingen voor de gemeente Amsterdam in 2023 en het rekeningresultaat.

Hoofdstuk 2
Programma's

Het hoofdstuk Programma's is opgebouwd uit 8 programma's, het overzicht Algemene dekkingsmiddelen en het overzicht Bestuur en organisatie. Elk programma bestaat uit programmaonderdelen. Alle programma's beginnen met een samenvatting van de programmaonderdelen, de belangrijkste investeringen en de thema's per programma. Per programmaonderdeel zijn de behaalde doelen en activiteiten en de financiële realisatie beschreven. Verder worden de verbonden partijen genoemd die zijn ingeschakeld om doelen te behalen en is er aandacht voor de risico's en beheers-maatregelen en de geldende beleidskaders.

Hoofdstuk 3
Verplichte paragrafen en overige paragrafen

Artikel 9 lid 2 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) noemt de paragrafen die gemeenten verplicht moeten opnemen in het jaarverslag. Het gaat hier om de paragrafen Bedrijfsvoering (inclusief duurzaamheid), Openbaarheid (Wet open overheid), Financiering, Grondbeleid, Lokale heffingen, Onderhoud kapitaalgoederen, Verbonden partijen en Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Daarnaast kent het jaarverslag een aantal niet-verplichte paragrafen. Dit zijn de Investeringsparagraaf, Subsidieoverzicht en Frictiekosten.

Hoofdstuk 4
Voortgang aanbevelingen van de Rekeningencommissie, ACAM en Rekenkamer

Dit hoofdstuk geeft een stand van zaken van de aanbevelingen. De aanbevelingen die in het Jaarverslag 2022 zijn afgedaan, zijn niet meer opgenomen. De aanbevelingen van de Rekeningencommissie en ACAM naar aanleiding van Jaarverslag 2022 zijn toegevoegd.
Nieuw is dat ook de aanbevelingen van de Rekenkamer zijn opgenomen. Dit betreft alle aanbevelingen van de Rekenkamer uit 2023 en de aanbevelingen uit oudere rekenkamerrapporten waarvan nog niet alle aanbevelingen zijn afgedaan.

Hoofdstuk 5
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

In de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn de algemene grondslagen die worden gebruikt voor het opstellen van het jaarverslag opgenomen.

Hoofdstuk 6
Financiële overzichten en rechtmatigheidsverantwoording 2023

Hier zijn de financiële overzichten op detailniveau en de rechtmatigheidsverantwoording 2023 opgenomen. In bijlage 6.1 is een overzicht van de baten, lasten, onttrekkingen en toevoegingen per programma opgenomen.
In bijlage 6.2 worden de baten, lasten, onttrekkingen en toevoegingen op het niveau van het programmaonderdeel weergegeven. Bijlage 6.3 bevat de incidentele baten en lasten. In bijlage 6.4 is de taakveldenraming opgenomen (de verdeling van de baten en lasten over de taakvelden zoals voorgeschreven in het BBV). In bijlage 6.5 geven we de doelenrealisatie weer met het saldo baten en lasten per programmadoel. Bijlage 6.6 bevat de brugstaat. En in bijlage 6.7 is de rechtmatigheidsverantwoording 2023 opgenomen.

Hoofdstuk 7
Balans met toelichting

De belangrijkste ontwikkelingen in de balansposten gedurende 2023 worden in dit hoofdstuk toegelicht. De geconsolideerde balans en de bijbehorende toelichting zijn opgesteld volgens de verslaggevingsrichtlijnen uit het BBV.

Hoofdstuk 8
Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SiSa)

De gemeente moet elk jaar aan de Rijksoverheid melden of en hoe ze specifieke uitkeringen heeft besteed. Deze verantwoording leggen we af in de SiSa-bijlage in het jaarverslag.

Hoofdstuk 9
Verantwoordingsinformatie Wet Normering Topinkomens (WNT)

Dit hoofdstuk geeft inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen weer, volgens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Afkortingen- en begrippenlijst
Deze lijst verklaart de afkortingen en lastige begrippen die in het jaarverslag worden gebruikt.

Controleverklaring accountant
Het Jaarverslag 2023 sluit af met de controleverklaring van de accountant.

1

1 Bestuurlijke- en Financiële hoofdlijnen

1.1 Inleiding

Met het jaarverslag legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad over de resultaten en de financiën in 2023. In dit hoofdstuk beschrijven we de bestuurlijke en financiële hoofdlijnen. We starten met een terugblik op de inzet en de bereikte resultaten in 2023.

Het college heeft in 2023 vol ingezet op de drie prioriteiten uit het coalitieakkoord: het aanpakken van de wooncrisis, ongelijk investeren voor gelijke kansen en het bestrijden van de klimaatcrisis. De voornemens uit het coalitieakkoord 2022-2026 zijn in 2023 uitgewerkt in concrete plannen die door de gemeenteraad zijn vastgesteld.

Na de terugblik op de bereikte resultaten gaan we in dit hoofdstuk in op de financiële ontwikkelingen. We lichten de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de begroting toe en gaan in op de financiële situatie van de gemeente.

Dit jaar houden we geld over. Enerzijds door hoger dan verwachte inkomsten uit toerisme. Maar ook door grilligheid in de uitkering van middelen van het Rijk. Daardoor vallen baten hoger uit dan verwacht en kunnen we ze pas in de komende jaren besteden. Zoals de extra rijksbijdrage voor investeringen in woningen en infrastructuur. In 2023 heeft Nederland ook een nieuwe Tweede Kamer gekozen. Sindsdien loopt een kabinetsformatie. De onzekerheid over de gemeentefinanciën vanaf 2026 is nog niet van tafel.

1.2 Terugblik op de inzet en bereikte resultaten

In het Amsterdams Akkoord 2022-2026 zijn onze ambities vastgelegd. We werken aan een verantwoorde groei van de stad, een solidaire stad met kansen voor iedereen en een duurzame toekomst voor Amsterdam. In het jaarverslag verantwoorden we per programma wat we in 2023 hebben gedaan en bereikt. Hieronder lichten we er een aantal hoofdpunten uit.

Verantwoorde groei

Het hebben van een dak boven je hoofd is één van de belangrijkste zorgen van Amsterdammers. Woningzoekenden kunnen steeds moeilijker een geschikte en betaalbare woning vinden. In 2023 is de Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting vastgesteld, met een pakket aan maatregelen om de toegankelijkheid, betaalbaarheid en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad te vergroten. Daarnaast zijn extra maatregelen genomen om het woningaanbod te vergroten, zoals het schrappen van eisen waaraan bouwplannen moeten voldoen. Ook is een Doorbouwakkoord gesloten met onder andere woningcorporaties, projectontwikkelaars, bouwbedrijven en investeerders. Ondanks de gestegen inflatie, hogere bouwkosten en lagere opbrengsten zijn er in het afgelopen jaar meer dan vijfduizend woningen in aanbouw genomen.

Veel Amsterdammers vinden het verkeer in hun buurt onveilig. Eind 2023 is daarom de maximumsnelheid op een groot deel van de wegen verlaagd van 50 naar 30 kilometer per uur.

Met Amsterdam maakt Ruimte heeft het college een start gemaakt met een gesprek met de stad over de toekomstige inrichting van de openbare ruimte. De stad wordt steeds drukker, de komende 25 jaar komen er 250.000 Amsterdammers en 200.000 werknemers bij, maar de openbare ruimte groeit niet mee. Daarom moeten we keuzes maken. In 2023 zijn we gestart met het voeren van gesprekken in de stad over de voorgestelde koers, die gesprekken lopen door in 2024.

Vanwege het toenemende autoverkeer voerden we de pilot Weesperstraat uit. Van 12 juni tot en met 23 juli waren de Weesperstraat en drie omliggende straten tussen 6:00 en 23:00 uur afgesloten voor autoverkeer. Met deze pilot werd onderzocht wat de effecten zijn op de bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid in de Weesperstraat, Valkenburgerstraat en de omliggende buurten. De proef is inmiddels geëvalueerd.

Het aantal elektrische fietsen is het afgelopen jaar flink gegroeid. De snelheidsverschillen tussen fietsers zijn groter geworden en dat zorgt voor meer onveiligheid op het fietspad. Bovendien worden e-bikes en fatbikes vaak opgevoerd, waardoor de snelheidsverschillen nog groter zijn. We hebben diverse gesprekken met het Rijk gevoerd om een gezamenlijke aanpak uit te werken waaronder handhaving en plek op de weg. We hebben gewerkt aan de voorbereiding van de pilot van 30 km naar 20 km, waarmee we de snelheidsverschillen op het fietspad kleiner willen maken.

Met het oog op een autoluwe stad zijn de kortparkeertarieven verhoogd, de tarieven voor vergunningen gelijkgetrokken en de tijden van betaald parkeren verruimd. Tegelijk krijgen Amsterdammers meer uren voor de bezoekersregeling en wordt de regeling gebruiksvriendelijker gemaakt. Ook is besloten om betaald parkeren uit te breiden in Nieuw-West en Zuidoost. Dit wordt vanaf 2024 in stappen ingevoerd.

Solidaire stad met kansen voor iedereen

Amsterdam is geen eiland, het staat als metropool in verbinding met veel landen en culturen. De oorlog in het Midden-Oosten trekt een wissel op onderling vertrouwen en heeft polarisatie en spanningen in Amsterdam tot gevolg. De spanningen zijn voelbaar in de Amsterdamse gemeenschappen die met deze regio's verbonden zijn. Daarom is het Draaiboek Vrede in werking gezet. Dat houdt in dat het college, de politie en de stadsdelen contact onderhouden met diverse netwerken en gemeenschappen. Samen zijn we extra alert op signalen van onrust en dreiging en proberen we spanningen te voorkomen en beheersen. We zetten in op dialoog met verschillende gemeenschappen en faciliteren verbinding tussen betrokkenen. We stellen de norm dat racisme, discriminatie en uitsluiting in Amsterdam niet worden getolereerd.

We zien een stijging van de discriminatiecijfers. Lang niet iedereen meldt. De meldingen die er zijn vormen dus slechts het topje van de ijsberg. Hierom werken we aan een versterking van de rol en positie van het meldpunt (discriminatie.nl). In samenspraak met de vele gemeenschappen en groeperingen in de stad die zich met dit onderwerp bezighouden is het beleid vernieuwd. In het beleid ligt de nadruk behalve op groepen die gediscrimineerd worden ook op individuen die zich willen emanciperen. Nieuw is ook dat er nader onderzoek komt naar anti-Aziatische discriminatie en validisme: discriminatie van mensen met een beperking. De kwartiermakers voor het Nationaal Slavernijmuseum hebben verder gewerkt aan een voorstel voor de locatie en invulling van het museum.

Helaas komen discriminatie en racisme ook voor binnen de gemeentelijke organisatie. Dat werd bevestigd in externe onderzoeken van Muzus en het Kennisplatform Inclusief Samenleven, die in opdracht van de gemeente werden uitgevoerd. De gemeente moet een veilige en inclusieve werkplek zijn voor iedere medewerker. Dat is nodig om een betere werkgever te zijn maar ook om in verbinding te blijven met de diverse stad die Amsterdam is. We werken hieraan vanuit de Bestuursopdracht Inclusie en Diversiteit, die - onder andere - naar aanleiding van de onderzoeken zal worden geactualiseerd in 2024. In 2023 werden, in aanvulling op de interne vertrouwenspersonen, externe vertrouwenspersonen aangesteld en is een extern meldpunt ingericht voor medewerkers van de gemeente.

Een aantal stadsdelen in Amsterdam kent hardnekkige en samenhangende problemen. We investeren extra in deze stadsdelen. Met de integrale aanpakken in stadsdelen Zuidoost, West en Noord werken publieke en private partijen langjarig samen aan een betere toekomst voor bewoners van deze stadsdelen. In de drie gebieden komen plannen steeds meer tot uitvoering.

Met de nieuwe 'Agenda Digitale Stad' kijkt de gemeente Amsterdam hoe technologie kan helpen bij het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken als kansenongelijkheid, krapte op de arbeidsmarkt, mentale gezondheid, veiligheid en afnemend vertrouwen in de politiek. Tegelijkertijd kijken we kritisch naar de toegevoegde waarde van digitale toepassingen en maken we bewuste afwegingen. Niet alles digitaal omdat het kan. In de agenda is veel aandacht voor digitale inclusie, de online leefwereld van jongeren en een verantwoord gebruik van artificiële intelligentie.

Door de aanhoudende inflatie stond ook in 2023 de bestaanszekerheid van veel Amsterdammers onder druk. Daarom zijn de inkomensgrenzen voor minimumvoorzieningen verruimd. De inkomensgrens is verhoogd van 120% naar 130% van het wettelijk sociaal minimum. De inkomensnorm voor de kindregelingen is met ingang van het schooljaar 2023-2024 tijdelijk verhoogd naar 150%. Ook is een Agenda Bestaanszekerheid voor Iedereen vastgesteld met maatregelen en acties die ervoor zorgen dat Amsterdammers met weinig geld beter en sneller geholpen worden. Met het programma Iedereen Kans op Werk helpt de gemeente zoveel mogelijk

Amsterdammers aan een betaalde baan. Het aantal Amsterdammers in de bijstand is gedaald naar minder dan 35.000 en dat is historisch laag.

De omstandigheden waarin een kind of jongere opgroeit mag geen rol spelen in zijn of haar onderwijsontwikkeling. Daarom is het aantal Familie Scholen uitgebreid van tien naar vijfentwintig. De medewerkers van een Familie School kunnen helpen en ervoor zorgen dat de thuissituatie verbeterd, waardoor een leerling zich beter voelt en zich meer op school kan concentreren. Amsterdam kan niet zonder het mbo. Daarom is in 2023 samen met de scholen een nieuwe MBO-Agenda 2023 -2027 opgesteld, waarmee de gemeente € 35 miljoen investeert in het Amsterdamse mbo en in arbeidsmarkt-beleid. Personeelstekorten vormen een groot probleem voor het onderwijs. We investeren in de periode 2023-2027 € 24 miljoen in het aanpakken ervan. Personeelstekorten spelen breder zoals bij de zorg en veiligheid. We werken aan een actieplan Personeelstekorten voor het hele sociaal domein. In 2023 zagen we een onverminderde vraag naar toezicht en handhaving op een veelheid aan opgaven. We hebben verschillende projecten in gang gezet waarmee we meer handhavers willen werven en opleiden.

Van 22 juli tot en met 30 november 2023 reisden Amsterdamse kinderen van 4 tot en met 11 jaar kosteloos met het openbaar vervoer van GVB. Het gratis reizen was bedoeld om kinderen de kans te geven om in de vakantie of het weekend met het OV op bezoek te gaan bij familie of vrienden, naar een park of een zwembad, of naar een museum of evenement. Dit moet ervoor zorgen dat de kinderen en hun ouders in de toekomst ook vaker gebruik zullen maken van het openbaar vervoer.

We zien verharding op straat en toenemende mentale problemen onder jongeren. Het jongerenwerk kan een belangrijke rol spelen in de aanpak hiervan. Daarom heeft Amsterdam in 2023 extra geïnvesteerd in het jongerenwerk in de stad, vooral in de wijken waar dat het hardst nodig is. Onder andere is de Amsterdamse Jongerenwerk Academie opgericht die het vakmanschap en de kwaliteit van het jongerenwerk in Amsterdam moet waarborgen en vergroten. Mede dankzij het programma Thrive Amsterdam mentaal gezond is in 2023 een gesprek over mentale gezondheid met en tussen talloze Amsterdammers gevoerd, waarbij ze aangemoedigd werden om open te zijn over hun eigen ervaringen en te luisteren naar die van een ander. Het programma kent een plan van aanpak langs vier actielijnen: mentaal gezonde stad, mentaal gezonde buurt, mentaal gezond onderwijs en mentaal gezond aan het werk. In 2023 hebben ruim 600 (mede) door Thrive georganiseerde activiteiten plaatsgevonden met een bereik van ruim 10.000 personen.

De GGD heeft in 2023 de aanpak Beter Beschermd tegen Besmettelijke Ziekten geïntensiveerd, gezien de landelijke trend van dalende vaccinatiegraden. Tot mei liep de vaccinatiecampagne uit het Rijks Vaccinatie Programma in sport(hallen). Daarna was het mogelijk om zonder afspraak te vaccineren bij de OKT's in Nieuw West, Zuidoost en Noord. Verder heeft de gemeente heel gerichte communicatie toegepast op doelgroepen en gebieden met een lage vaccinatiegraad.

De groep dak- en thuislozen mensen groeit. Eind 2023 is het programmaplan 'Versterking aanpak dakloosheid' (2023-2026) vastgesteld, waarmee Amsterdam 20 miljoen euro extra investeert. Door deze investering komen er 300 tot 400 extra woningen en opvangplekken beschikbaar en is er plek voor 250 mensen in de winteropvang en ook wordt er meer geïnvesteerd in preventie van dakloosheid.

Het herstel van de cultuursector heeft in 2023 vorm gekregen, maar de gevolgen van de coronacrisis voor de cultuursector zijn nog steeds merkbaar. Dat heeft ook te maken met de hoge energiekosten. Met het herstelplan kunst en cultuur ondersteunt de gemeente de sector. Ook is een Uitvoeringsagenda Nachtcultuur gepresenteerd met vijftien maatregelen om de Amsterdamse nachtcultuur verder te ondersteunen.

Duurzame toekomst

De gevolgen van klimaatverandering zijn overal merkbaar, ook in Amsterdam. De bestaande en nieuwe plannen voor een energiezuinige, gezonde, groene en weerbare stad hebben we samengevat in één plan van aanpak: Onze stad van morgen. Samen met partners in de stad en belangrijke spelers in de energietransitie werken we aan de overstap naar een aardgasvrije stad, het oplossen van congestie en onderzoeken we duurzame bronnen zoals geothermie en waterstof. Er is een boring naar geothermie uitgevoerd en het afvangen van CO_2 bij het Afval Energie Bedrijf Amsterdam is concreet geworden. De doelstelling voor 250 megawatt aan zonnepanelen op de daken is in 2023 behaald. Voor de windzoekgebieden is een milieueffectrapportage opgesteld waarin de effecten van mogelijke windparken op de omgeving staat beschreven. Ook heeft Amsterdam haar standpunt over de toekomst van Schiphol aangescherpt naar krimp van het aantal vluchten.

In 2022 is het college gestart met het Isolatieoffensief. Er zijn meer dan 30.000 Amsterdammers geholpen met het verlagen van hun energieverbruik door kleine energiebesparende maatregelen te installeren. Daarnaast zijn verenigingen van eigenaren ondersteund bij verduurzaming.

We leiden Amsterdammers naar scholing en werk in de sectoren voor energietransitie. Het Regionaal Werkcentrum heeft loopbaanpaden ontwikkeld voor de bouw-, techniek- en metaalsector. Daar kunnen mensen zonder ervaring in deze sectoren op een snelle manier worden omgeschoold. In 2023 hebben 225 mensen op deze manier een baan gevonden in deze sectoren.

In de strijd tegen overmatig toerisme en overlast zijn in december 2022 de Visie Bezoekerseconomie 2035 en een breed pakket aan maatregelen door de gemeenteraad aangenomen. Maatregelen zoals aangescherpte sluitingstijden, een blowverbod, touringcarbeleid, of het aanscherpen van quota's voor B&B en het reguleren van vakantieverhuur, onderzoek naar de rivier- en zeecruise zijn slechts een paar van de initiatieven die in 2023 in gang zijn gezet.

Koers houden

We zijn als college halverwege onze termijn in een wereld die continu in beweging is. Met volle overtuiging zetten we in op de voornemens uit het collegeakkoord, en dat doen we in tijden van financiële onzekerheid. Onze inzet is en blijft gericht op het aanpakken van de wooncrisis, het ongelijk investeren voor gelijke kansen en het bestrijden van de klimaatcrisis. Om zo de stad klaar te maken voor een duurzame en sociale toekomst.

1.3 Rekeningresultaat en exploitatie

In de financiële hoofdlijn gaan we in op de volgende onderwerpen:

- De ontwikkeling van baten, lasten en het rekeningresultaat
- Ontwikkeling van het saldo van baten en lasten
- Rechtmatigheid
- Afwijkingen van de begroting per programma
- Structurele exploitatieruimte
- De balans, waaronder de meerjarige ontwikkeling in gemeentelijke bezit en de financiering daarvan.
- De ontwikkeling van het risicobeeld.

1.3.1 Toelichting op baten, lasten en het rekeningresultaat

Onderstaande figuur toont het verloop van baten, lasten en de toevoegingen en onttrekkingen reserves gedurende het jaar.

Figuur 1 Ontwikkeling in baten en lasten, en toevoegingen en onttrekkingen reserves in 2023

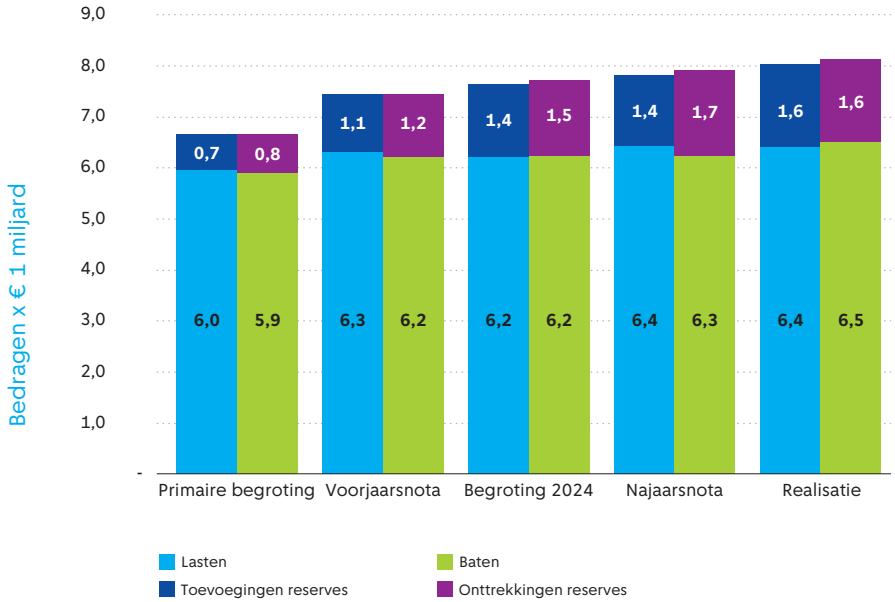

Figuur 1 laat zien dat in 2023 de baten hoger uitkwamen dan de lasten. We houden daardoor geld over, in andere woorden: het rekeningresultaat is positief. Aan de reserves hebben we evenveel toegevoegd als onttrokken en is er per saldo geen effect op het rekeningresultaat.

Als we de realisatie vergelijken met de primaire begroting is het duidelijk dat de begroting van lagere bedragen uitging, zowel bij de baten en lasten als bij de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Een van de redenen daarvoor is dat de uitkering uit het gemeentefonds door het jaar heen van grote invloed is op het rekeningresultaat. Verschillen gedurende het jaar zijn in meer detail ook terug te zien in de financiële tabellen van de programmaonderdelen van deze jaarrekening.

De gerealiseerde baten zijn € 0,6 miljard hoger dan in de primaire begroting. De belangrijkste afwijkingen zijn het gevolg van autonome ontwikkelingen zoals hogere rijksbijdragen voor inkomensregelingen, de energietoeslag, de verlenging van de noodopvang voor Oekraïners en investeringen in woningbouw en infrastructuur. Daarnaast meer toeristenbelasting en vermakelijkheidsretributie ontvangen dan verwacht. De lasten vallen € 0,4 miljard hoger uit, dit komt door de hogere rijksbijdragen. Een deel van de extra bijdragen van het Rijk zoals de energietoeslag en middelen voor de noodopvang zijn in 2023 niet alleen ontvangen maar ook gelijk uitgegeven. Ook zien we hogere lasten voor overhead. Daarbij gaat het om ICT-gerelateerde uitgaven, bedrijfsvoering en energieprijzen.

De mutaties in de reserves zijn aanzienlijk hoger dan begroot en zijn in belangrijke mate toe te schrijven aan:

- de systematiek op de programmaonderdelen Grond en Erfpacht. De financiële stromen hiervan worden vrijwel geheel verrekend met reserves.
- de toevoegingen aan de reserves voor de Schaalsprong en Sprong over het IJ, zoals besloten bij de Begroting 2024.
- Rekeningresultaat over 2022 dat wordt toegevoegd en onttrokken aan de algemene reserve.

Hoewel er inhoudelijke redenen zijn voor de verschillen in de ramingen gedurende het jaar zien we aanleiding voor een verbeterslag op de kwaliteit van de ramingen. We zullen de mogelijkheden voor ramingsbijstellingen in kaart brengen met als doel de verschillen tussen de primaire begroting en de realisatie te verkleinen.

Het saldo van lasten, baten en reservemutaties van figuur 1 mondt uit in het rekeningresultaat. In onderstaande figuur 1a is het verloop van het begrote en gerealiseerde rekeningresultaat weergegeven gedurende het jaar.

Figuur 1a Rekeningresultaat 2023

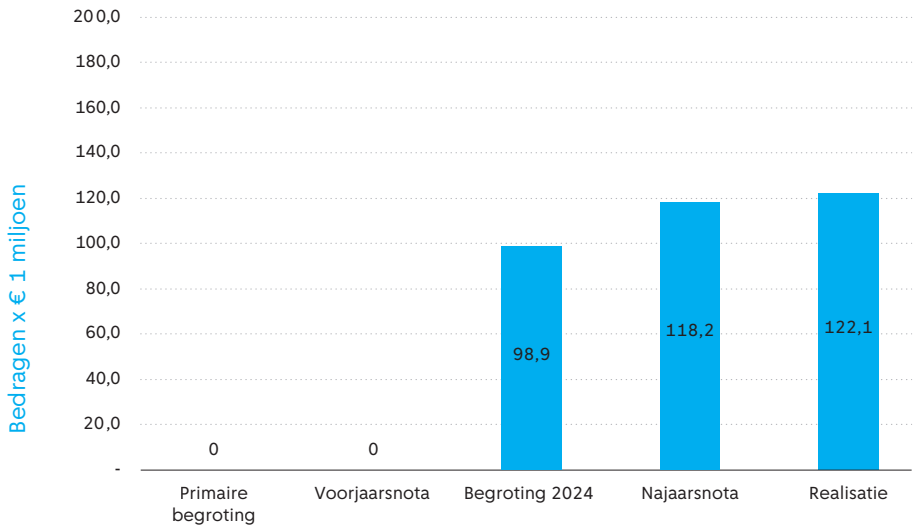

Begin 2023 was sprake van een voordeel van € 122 miljoen als gevolg van vooral de jaarafsluiting 2022. Dit bedrag is bij de Voorjaarsnota 2023 toegevoegd aan de algemene reserve. Dit is gedaan om de meerjarige negatieve effecten van vooral een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds (het zogenaamde “ravijn”) te kunnen dragen. Hierdoor zien we bij de Voorjaarsnota 2023 een resultaat van € 0.

Bij de Begroting 2024 jaarschijf 2023 raamden wij vervolgens een voordeel van € 98,9 miljoen als gevolg van vooral beleidsarme verschuivingen tussen de jaren (de zogenaamde “kasschuiven”) en het beter dan verwachte renteresultaat als gevolg van een lagere schuldraming.

Bij de Najaarsnota 2023 nam het positieve resultaat toe met € 19,3 miljoen naar € 118,2 miljoen. Dit kwam met name door het positieve effect van de septembercirculaire voor 2023.

Het resultaat bij de jaarrekening van € 122,1 miljoen is met € 3,9 miljoen positiever dan verwacht bij de najaarsnota. Belangrijkste oorzaken zijn de onzekerheid over de omvang van de daadwerkelijke subsidies van bijvoorbeeld het Rijk en de Vervoerregio Amsterdam en de huidige economische onzekerheid waardoor we bepaalde baten conservatief ramen. Dat gaat onder andere om de winstnemingen uit grondexploitaties, de afkoop van erfpacht en de toeristenbelasting. Zie verder paragraaf 1.3.4 voor de toelichting van de verschillen tussen de najaarsnota en de jaarrekening per programma.

1.3.2 Ontwikkeling saldo baten en lasten

Figuur 2 geeft een weergave van de ontwikkeling van het saldo van baten en lasten zonder reservemutaties over de afgelopen 5 jaar. Dit saldo bestaat uit het verschil tussen onze opbrengsten en onze kosten. Een positief saldo draagt bij aan de houdbaarheid van de gemeentefinanciën. De laatste drie jaar is het saldo positief wat de houdbaarheid heeft verbeterd.

Figuur 2 Saldo van baten en lasten exclusief onttrekking en toevoeging aan reserves

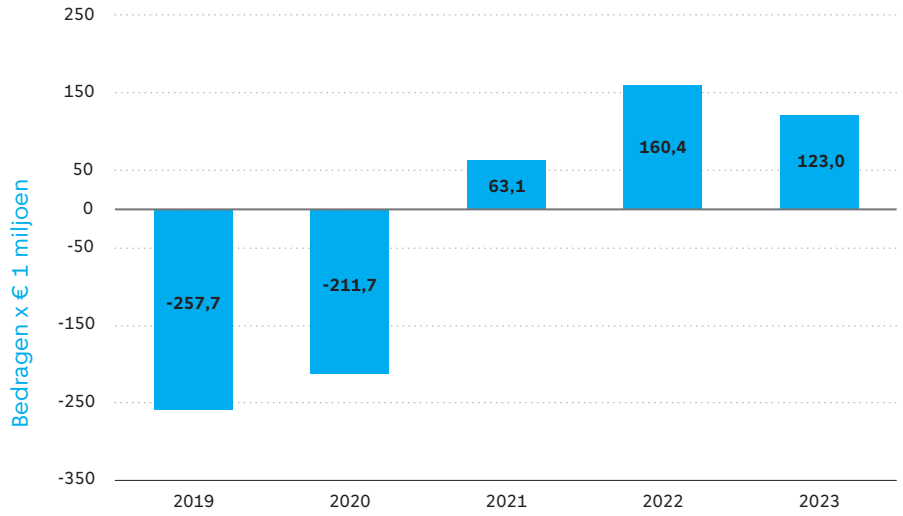

Na het negatieve saldo in 2019 en 2020 door de onder andere de corona-effecten is er voor de jaren 2021 en 2022 sprake van een positief saldo. Het positieve saldo in 2021 van € 63,1 miljoen was vooral te danken aan een voordeel door corona-gerelateerde baten, een hogere uitkering uit het gemeentefonds en een vrijval van de verlies-voorziening Afval Energie Bedrijf. Het jaar 2022 kende een voordelig saldo van € 160,4 miljoen. Dit werd voornamelijk verklaard door het programma Grond en de algemene dekkingsmiddelen. Bij programma Grond was het verwachte nadeel flink kleiner door een stijging van de marktprijzen van woningen en commercieel vastgoed. Voor de algemene dekkingsmiddelen was er sprake van hoger dan verwachte inkomsten op het gebied van de toeristenbelasting.

In 2023 is er een positief saldo van € 123,0 miljoen. De belangrijkste redenen daarvoor staan in paragraaf 1.3.4 toegelicht. Omdat per saldo meer is toegevoegd dan onttrokken aan de reserves valt het saldo van lasten en baten hoger uit dan het rekeningresultaat van € 122,1 miljoen.

1.3.3 Rechtmatigheid

Deze jaarrekening bevat voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording door het college (zie hoofdstuk 6.7). Dit is het gevolg van een wijziging van de Gemeentewet. In voorgaande jaren gaf de accountant een rechtmatigheidsoordeel, dat is nu niet meer het geval. Wel betrekt de accountant de rechtmatigheidsverantwoording in het oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening.

De onrechtmatigheden komen boven de daarvoor gestelde grens van 2%, dat is € 160 miljoen, uit. Het gaat daarbij om het niet naleven van inkoopvoorwaarden en om begrotingsoverschrijdingen.

Inkooponrechtmatigheid
De inkooponrechtmatigheid betreft € 75,9 miljoen aan bestedingen waarbij niet voldaan is aan de Europese aanbestedingsregels. Deze inkopen zijn ten onrechte niet of niet op tijd aanbesteed, overschrijden de contractwaarde of zijn niet tijdig verlengd.

In de paragraaf bedrijfsvoering lichten we de oorzaken toe en gaan we in op de verbetermaatregelen om de inkooponrechtmatigheid in de toekomst terug te dringen. De sturing op de inkoop moet beter en de verantwoording over de inkoop moet duidelijker. Daarbij hoort een strakke monitoring om onrechtmatigheid zoveel mogelijk te voorkomen. We verwachten dat het effect van de inspanningen zich na verloop van tijd zal vertalen in een lagere onrechtmatigheid.

Begrotingsonrechtmatigheid
De begrotingsonrechtmatigheid bedraagt € 230,2 miljoen en vormt een nieuw aspect in de rechtmatigheidsverantwoording. Het bedrag aan begrotingsonrechtmatigheid bestaat uit alle overschrijdingen op de lasten per programmaonderdeel sinds de laatst vastgestelde begroting, de najaarsnota. Deze overschrijdingen zijn weliswaar onrechtmatig maar passen binnen het vastgestelde beleid en zijn daarom als acceptabel geduid. De begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht bij de verschillende programmaonderdelen.

Begrotingsafwijkingen na de najaarsnota doen zich altijd voor en kunnen we niet altijd beïnvloeden. De hoogte van het bedrag aan begrotingsonrechtmatigheid geeft wel aanleiding om na te gaan of er mogelijkheden zijn om hier meer grip op te krijgen.

1.3.4 Afwijkingen per programma

Tabel 1 Financiële afwijkingen per programma

(bedragen x € miljoen)

Nr	Programma	Begroting 2023 (primitief)	Begroting 2023 (najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting (najaarsnota
1	Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	-18,0	-143,3	54,9	198,2
2	Openbare Ruimte, Water, Groen en Vervoer	-588,8	-649,8	-566,3	83,5
3	Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed	-204,5	-221,7	-218,9	2,8
4	Sport	-63,9	-66,4	-65,5	0,9
5	Onderwijs	-248,8	-239,3	-239,5	-0,1
6	Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	-1.109,9	-1.110,7	-1.094,8	15,9
7	Sociale zaken en Armoedebestrijding	-411,6	-399,6	-451,9	-52,3
8	Veiligheid	-228,4	-239,7	-231,1	8,6
A	Algemene Dekkingsmiddelen	3.541,4	3.724,1	3.731,0	6,9
B	Bestuur en organisatie	-728,2	-789,6	-794,9	-5,3
	Saldo van Baten en Lasten	**-60,9**	**-136,1**	**123,0**	**259,0**
	Mutaties reserves	60,9	254,3	-0,9	-255,1
	Resultaat	**0,0**	**118,2**	**122,1**	**3,9**

Het Jaarverslag 2023 laat ten opzichte van de oorspronkelijke Begroting 2023 een voordeel zien van € 183,9 miljoen voor bestemming reserves en € 122,1 miljoen na bestemming reserves.

Het positief resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 van € 259,0 miljoen voor bestemming reserves en van € 3,9 miljoen na bestemming reserves wordt uitgebreid toegelicht in de verschillende programma's. Hier verklaren we het resultaat op hoofdlijnen.

De afwijkingen ten opzichte van de Najaarsnota 2023 op de baten hebben in het algemeen te maken met twee onzekerheden. Dit is ten eerste de onzekerheid over de omvang van de daadwerkelijke subsidies van bijvoorbeeld het Rijk en de Vervoerregio Amsterdam en over wanneer ze worden uitgekeerd. En ten tweede de huidige economische onzekerheid waardoor we bepaalde baten conservatief ramen, zoals bij winstnemingen grondexploitaties, afkoop erfpacht, toeristenbelasting en vermakelijkhedenretributie.

Grondexploitaties en erfpacht

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid heeft voor bestemming reserves een voordeel van € 198,2 miljoen ten opzichte van de Najaarsnota 2023.
Het resultaat wordt vooral verklaard door hogere baten:

- lagere lasten gebiedsontwikkeling doordat minder middelen zijn toegevoegd aan de voorziening Plantekorten. Redenen zijn het niet verder dalen van grondprijzen en de ontvangen rijksbijdragen (€ 95,4 miljoen).
- hogere baten in verband met meer afkoop en overstap erfpacht (€ 53,8 miljoen).
- hogere baten door meer winstnemingen en lagere reserveringen voor projectrisico's bij de grondexploitaties (€ 17,1 miljoen).
- hogere baten gebiedsontwikkeling door de uitgiftes in het Zuidas-gebied die alsnog eind 2023 plaatsvonden in plaats van 2024 (€ 35,8 miljoen).

Het positieve resultaat wordt bijna geheel verrekend met de reserves en voorzieningen.

Openbare ruimte, drinkwater en afval (programma 2)

Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer heeft voor bestemming reserves een voordeel van € 83,5 miljoen ten opzichte van de Najaarsnota 2023.
Het resultaat wordt vooral verklaard door hogere baten en lagere lasten:

- hogere baten van de Vervoerregio Amsterdam (€ 14,8 miljoen); hier staan ook meer lasten tegenover (projecten Van Woustraat Noord, Koninginneweg en Parnassusweg).
- lagere lasten als gevolg van minder projecten stadsverbetering (€ 55,0 miljoen minus de hogere lasten als gevolg van de extra subsidies ad € 14,8 miljoen van de Vervoerregio Amsterdam (zie het eerste punt) is een onderbesteding van per saldo € 40,2 miljoen) . Belangrijkste redenen daarvoor zijn capaciteitsproblemen, vertragingen bij de aanbesteding en door onvoorziene omstandigheden zoals zware regenval.

Energietoeslag (programma 7)
Programma 7 Sociale zaken en armoedebestrijding heeft voor bestemming reserves een nadeel van € 52,3 miljoen ten opzichte van de Najaarsnota 2023 als gevolg van vooral de energietoeslag. Dit nadeel staat tegenover het voordeel van extra rijksinkomsten voor energietoeslag.

1.3.5 Structurele exploitatieruimte

Tabel 2: Meerjarig beeld van het structurele begrotingssaldo (bedragen x € miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
Structurele baten	4.788,0	5.575,5	6.327,7	5.979,9	6.346,0
Structurele lasten	4.754,5	5.219,2	6.200,4	5.726,9	6.179,9
Structureel begrotingssaldo	**33,5**	**356,3**	**127,3**	**253,0**	**166,1**

Bovenstaand saldo geeft aan hoeveel de structurele lasten nog kunnen stijgen, of de structurele baten kunnen dalen, voordat we de structurele lasten niet meer volledig kunnen dragen. Een negatief saldo geeft aan dat de begroting niet structureel sluit. Dit betekent dat je incidenteel geld nodig hebt om structurele lasten te bekostigen. Een negatief saldo kan leiden tot een negatieve beoordeling van de toezichthouder, de provincie Noord-Holland.

In 2023 zijn zowel onze structurele inkomsten als uitgaven gestegen. De belangrijkste stijging van de structurele baten zit in de toename van het gemeentefonds (circa € 150,0 miljoen), toeristenbelasting (circa € 100,0 miljoen) en de OZB (circa € 60,0 miljoen). Dit betreffen structurele baten. Hierdoor is er voor 2023 sprake van een positief structureel saldo van € 166,1 miljoen. Dit houdt in dat we voldoende structurele baten hadden om onze structurele lasten te dragen.

In het hoofdstuk 6.3 Overzicht incidentele baten en lasten staat meer over de structurele exploitatieruimte.

1.4 Balans

1.4.1 Balans 2023

Tabel 3 Balans

(bedragen x € miljoen)

ACTIVA	2022	2023	PASSIVA	2022	2023
Grond	8.526,2	8.534,4	Reserves	7.984,1	8.107,1
Materieel bezit	5.605,0	5.905,3	Voorzieningen	420,0	541,7
Financieel bezit	1.165,7	1.099,7	Schuld	6.715,8	6.693,9
Overig bezit	786,4	888,9	Overig	963,4	1.085,6
Totaal	**16.083,3**	**16.428,3**	**Totaal**	**16.083,3**	**16.428,3**

Het balanstotaal is in 2023 met € 345,0 miljoen toegenomen. In 2022 was de toename vergelijkbaar. De toename is het gevolg van de forse investeringen die we doen, ter vervanging, voor de groei van de stad en voor een complete stad. De schuld is iets lager dan eind vorig jaar en onze reserves zijn toegenomen. Voor de belangrijkste balansposten is de toelichting als volgt:

- Grond
  Het bezit aan erfpachtgrond is toegenomen met € 8 miljoen hoewel er € 203 miljoen aan grond in erfpacht is uitgegeven. Een eeuwigdurend afgekocht recht heeft geen financiële waarde voor de gemeente en deze rechten worden voor € 1 op de balans gezet. Door de ontvangst van eeuwigdurende afkoopsommen vanwege uitgifte en bij overstap neemt de grondwaarde niet met € 203 miljoen maar met € 8 miljoen toe.

- Materieel en financieel bezit
  In 2023 hebben we flink geïnvesteerd, bijna € 540 miljoen, in voornamelijk gebouwen, tunnels, wegen en riolering. Ook hebben we kapitaal en leningen verstrekt, voor zo'n € 65 miljoen. De afschrijvingen, desinvesteringen en ontvangen aflossingen bedroegen tezamen ruim € 370,0 miljoen, zodat ons bezit is toegenomen met circa € 235,0 miljoen.

- Investeringen
  We hebben voor ongeveer € 540 miljoen geïnvesteerd in vervanging, verbetering en uitbreiding van onze bezittingen. Daarnaast hebben we voor ongeveer € 30 miljoen geïnvesteerd in ICT- en IV-oplossingen. Deze investeringen mogen we niet activeren, omdat we ze niet in eigendom verkrijgen. Het totaalbedrag van onze investeringen is uitgekomen op € 571 miljoen, dat is lager dan de (bijgestelde) raming van € 654 miljoen. Door capaciteitstekort en aanbestedingsproblemen is meer vertraging opgetreden dan vooraf gedacht. De paragraaf Investeringen gaat hier verder op in.

- Reserves en voorzieningen
  De reservepositie is bijna € 125 miljoen hoger dan vorig jaar. De algemene reserve is toegenomen door het positieve rekeningresultaat in 2022 en heeft nagenoeg de normhoogte bereikt.
  De voorzieningen zijn toegenomen met € 122 miljoen, vooral door ontvangst van bouwstimuleringsgelden vanuit het Rijk die we te zijner tijd weer gaan uitgeven.

- Schuld
  De schuld is licht afgenomen ten opzichte van 2022. De externe financieringsbehoefte voor de investeringen en gronduitgiften bleef beperkt vanwege de beschikbare eigen middelen (reserves en resultaat).

1.4.2 Meerjarige ontwikkeling

Hieronder is de balansontwikkeling in de afgelopen jaren te zien, onderverdeeld naar de grootste posten in onze bezittingen en naar schuld en reserves.

Figuur 4 Ontwikkeling balanstotaal

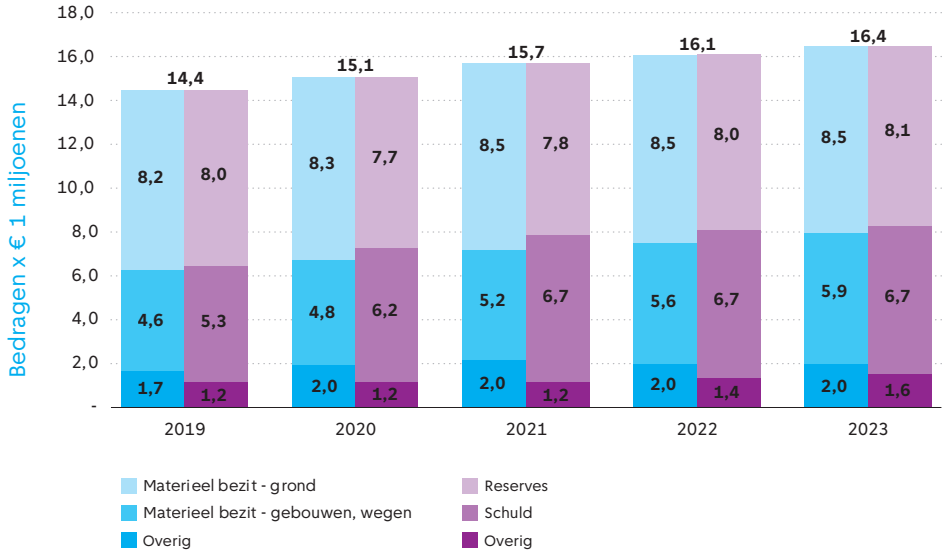

Het balanstotaal nam in de afgelopen jaren gestaag toe. We hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd zodat ons bezit is toegenomen en daarmee ook onze financieringsbehoefte. De toename van ons bezit met € 2 miljard heeft zich vooral vertaald in meer schuld. De reserves zijn in die periode licht gestegen met € 150 miljoen, onder andere als gevolg van de jaarresultaten. Door eeuwigdurende afkoop van canon is de toename van het grondbezit afgevlakt.

1.4.3 Balansratio's: solvabiliteit en schuldquote

Het kengetal solvabiliteit vertelt hoeveel van ons bezit is gefinancierd met eigen vermogen (reserves). Bij deze jaarrekening is de solvabiliteit 49%, dat is een lichte afname vergeleken met 2022. Gecorrigeerd voor erfpacht is de solvabiliteit 33%, dat is een lichte toename ten opzichte van 2022. Een solvabiliteitsratio tussen de 20% en 50% valt binnen de bandbreedte van de signaleringswaarde 'neutraal' van de provincie.

Onder de 20% is de signaleringswaarde ‘onvoldoende’.
De schuldquote laat zien hoe hoog de schuld is in verhouding tot de baten. Bij deze jaarrekening is de schuldquote (exclusief erfpacht) 54%. Dit is een lichte daling ten opzichte van de vorige jaarrekening (56%). Inclusief erfpacht is de schuldquote 101%. De daling van de schuldquote komt omdat in 2023 de schuld gelijk is gebleven en de baten zijn toegenomen. Een schuldquote tussen de 90 en 130% valt binnen de bandbreedte van de signaleringswaarde ‘neutraal’ van de provincie.

In het hoofdstuk Balans, de paragraaf Investeringen en in de Financieringsparagraaf staat meer toelichting over de schuldquote en solvabiliteit.

1.5 Risico’s en weerstandsvermogen

Belangrijke ontwikkelingen in het integrale risicobeeld

De gemeente is in staat geweest om de financiële klappen van de corona jaren achter zich te laten. Dat zien we terug in een positieve ontwikkeling van het rekeningresultaat en de Algemene Reserve. Van belang is dat we in 2023 te maken hadden met:

- Aanhoudende geopolitieke spanningen. Die raken een internationale en verbonden metropool als Amsterdam. De gevolgen van de aanhoudende oorlog in Oekraïne drukken in allerlei vormen ook op Amsterdam, via vluchtelingenstromen tot prijsstijgingen in energie en grondstoffen. Het conflict in het Midden-Oosten zorgt voor maatschappelijke onrust.
- Stijging van het loon- en prijspeil als gevolg van inflatie. Hoewel de inflatie terugloopt zien we loonstijgingen doorzetten, evenals bouwkosten voor onze projecten.
- Ook in 2023 zijn de rentestanden hoger dan waar we jarenlang aan gewend zijn geraakt. Dat gaat zorgen voor stijgende rentelasten.

Verder hebben we te maken met:

- Klimaatverandering. De wereldwijde energie gerelateerde uitstoot van kooldioxide (CO_2) bereikte in 2023 een recordhoogte. De effecten van klimaatverandering tekenen zich ook voor Amsterdam zichtbaar af. De risico’s zullen vooral impact hebben in de openbare ruimte en de infrastructuur.
- Verslechtering in rijksfinanciën. De rijksuitgaven lopen op. Het rijkstekort zal vanaf 2028 niet meer binnen de 3%-norm uit de Europese begrotingsregels blijven. Dat zal zijn weerslag kunnen hebben op door ons te ontvangen rijksmiddelen.

In de programma's vindt u meer informatie over de risico's voor ons beleid. Risico's met betrekking op de bedrijfsvoering vindt u in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Ontwikkeling van het weerstandsvermogen

Onzekerheden leiden tot risico’s. Risico’s kunnen kort op elkaar volgen en elkaar versterken. Toch is het niet waarschijnlijk dat veel risico’s tegelijk zullen optreden en ineens geld gaan kosten. Uitzonderingen zijn crisis zoals we dat in de coronajaren hebben gezien. We houden daarom financiële weerstandscapaciteit aan. Dat is het bedrag dat minimaal nodig is om voor een beperkte periode van 2 jaar de financiële gevolgen van ons risico te kunnen dragen. Dat geeft tijd om op ordentelijke wijze de begroting aan te passen zonder direct beleidsuitgaven om te moeten buigen.

Figuur 5 Ontwikkeling algemene reserve

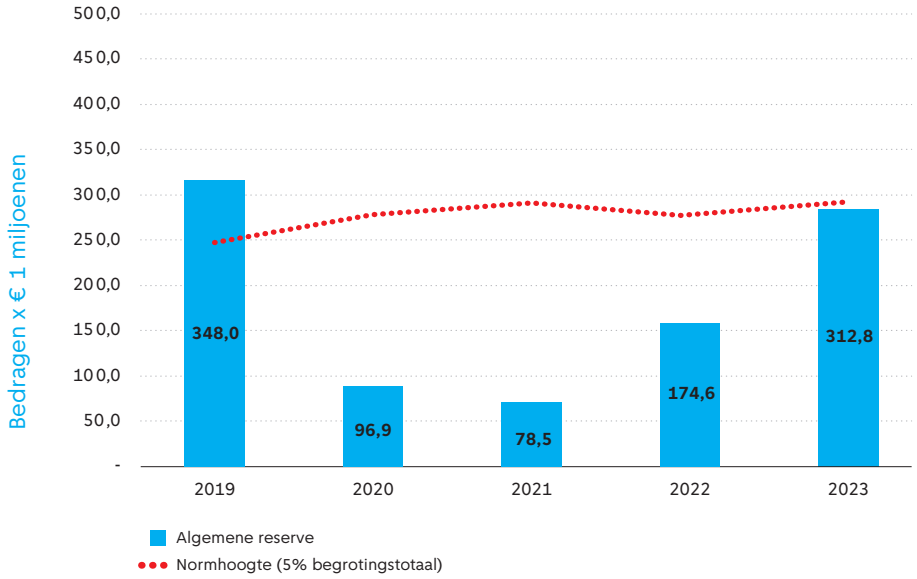

Het beleid dat de raad in 2022 heeft vastgesteld schrijft een normhoogte Algemene Reserve voor. Die normhoogte is € 321 miljoen, 5% van het begrotingstotaal. Uit figuur 5 blijkt dat we dat niveau zo goed als bereikt hebben in 2023. Daarmee is het herstelplan voor de Algemene Reserve succesvol afgerond. Meer informatie vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

2

2

Programma's

2.1	Bouwen, wonen en duurzaamheid	22
2.2	Openbare ruimte, water, groen, vervoer	57
2.3	Economie, kunst, cultuur en erfgoed	113
2.4	Sport	138
2.5	Onderwijs	150
2.6	Gezondheid, zorg, jeugd, opvang en diversiteit	163
2.7	Sociale zaken en armoedebestrijding	192
2.8	Veiligheid	214
2.A	Algemene dekkingsmiddelen	229
2.B	Bestuur en organisatie	241

2.1 Bouwen, wonen en duurzaamheid

2.1.1 Ruimtelijke Ontwikkeling

Ruimtelijke ordening zorgt voor een stad en regio die door ruimtelijke visie- en beleidsvorming, planontwikkeling en kwaliteitsborging goed en duurzaam functioneren.

2.1.2 Grond

In het programmaonderdeel grond werken we aan de realisatie van complete en gemengde wijken met voldoende nieuwe woningen. We streven naar een jaarlijkse start bouw van 7500 woningen in de verhouding 40% sociaal, 40% middelduur en 20% markt. Dit is opgenomen in het Amsterdams Akkoord. Het realiseren van deze ambitie is sterk afhankelijk van marktontwikkelingen. De gemeente bouwt niet zelf maar dat doen marktpartijen.

2.1.3 Erfpacht

De gemeente houdt grip op het gebruik van de grond met het erfpachtstelsel. In 2023 hebben 18.000 erfpachters een aanvraag ingediend voor de nieuwe spijtoptanten-regeling. Op die manier wordt aan erfpachters die in eerste instantie geen overstap-aanvraag hebben ingediend of gedurende het proces de aanvraag niet hebben gecontinueerd alsnog de gelegenheid geboden om tegen gunstige voorwaarden over te stappen.

2.1.4 Bouwen en Wonen

We streven naar voldoende beschikbaarheid van betaalbare, duurzame, goede en veilige woningen, een rechtvaardige verdeling van de woningen en een rechtmatig gebruik van de woningen.

- Op 16 januari 2023 is de nieuwe woonruimteverdeling live gegaan. De nieuwe woonruimteverdeling beoogt te zorgen dat mensen die het hardst een nieuwe woning nodig hebben, een betere kans krijgen om een woning te vinden. Woningzoekenden hebben met het nieuwe systeem nu zelf invloed op hun slaagkansen door actief te zoeken en door situatie- en of startpunten aan te vragen. Op deze manier zijn zij zelf in staat om punten op te bouwen en hun positie op de ranglijst te verbeteren.
- De Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting (AAV) is op 20 juli 2023 vastgesteld door de raad. De AAV is een woonvisie (met daarin de Woonzorgvisie geïntegreerd) én een actieplan om de grote vraagstukken over volkshuisvesting in Amsterdam aan te pakken. Met dit plan werken we aan een stad met voldoende betaalbare en goede woningen voor iedereen.
- In 2023 is het beleidskader Woonwagens en Standplaatsen vastgesteld. Met het beleidskader streven we onder andere naar een uitbreiding van het aantal standplaatsen en het verkorten van de wachttijden, het toewijzen van standplaatsen langs een transparante systematiek en een professionalisering van het beheer en onderhoud.
- Het Uitvoeringsplan voor het isolatieoffensief is op 17 oktober 2023 vastgesteld door het college. In dit uitvoeringsplan versnelt het college het isolatietempo in de stad. Hierbij ligt de focus op woningen van bewoners in een kwetsbare positie.
- De gezamenlijke schimmelaanpak is eind november 2023 tot stand gekomen met de Amsterdamse corporaties, Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties (AFWC), !WOON, GGD en Woningkwaliteit van de gemeente Amsterdam. Met deze aanpak worden vocht en schimmel grondig en eenduidig aangepakt.
- De eerste Energiebespaarservice is in november 2023 afgerond. Met dit project zijn er meer dan 35.000 woningen van huishoudens die veelal kampen met energiearmoede van kleine energiebesparende maatregelen voorzien.

2.1.5 Vastgoed

We zetten ons gemeentelijke vastgoedbezit in om maatschappelijke voorzieningen duurzaam, toegankelijk, betaalbaar en in de hele stad te huisvesten. Onze vastgoedportefeuille verhuren we voor een groot deel aan een zeer verschillende groep huurders. Het grootste deel betreft maatschappelijke huurders.

In 2023 verkochten wij volgens plan enkele panden die geen beleidsdoel meer dienden. Verder is ook in het afgelopen jaar veel tijd en aandacht besteed aan de vastgoedstrategie. Daarmee stellen we een visie vast onder meer over hoe we onze maatschappelijke voorzieningen zo goed mogelijk kunnen faciliteren. De vastgoedstrategie zal volgens planning in het tweede kwartaal van 2024 worden vastgesteld.
Een belangrijke ontwikkeling is dat we in 2023 hebben besloten € 150 miljoen beschikbaar te stellen voor de verduurzaming van ons vastgoed. Het doel is om daarmee de CO_2-uitstoot in belangrijke mate te verminderen. De nu reeds vergevorderde plannen komen vanaf 2024 tot uitvoering en we pakken al in 2024 diverse panden aan. Deze aanpak zal tot zeker 2030 doorlopen, gezien de omvang van de portefeuille en de beoogde CO_2-reductie.
We hebben in 2023 onze huurders financieel ondersteund door ze te compenseren voor de hoge huurverhogingen. Huurders die een huurverhoging kregen van meer dan 6,4% werden voor 1 jaar voor dat meerdere gedeelte gecompenseerd. Ook hebben we in 2023 besloten – gezien de hoge huurindexeringen van de afgelopen jaren – de huren van de standaardcontracten in 2024 niet te verhogen.

2.1.6 Duurzaamheid en Milieubeheer

Het beperken van de gevolgen van de klimaatcrisis, grondstoffencrisis en biodiversiteitscrisis vraagt om een radicale omslag in ons denken, onze manier van werken, hoe we zijn georganiseerd en ons gedrag. Dat geldt voor al onze ambtenaren én voor bewoners, ondernemers en bedrijven. Duurzaamheid is niet vrijblijvend. Helaas liggen we, ondanks onze inspanningen, niet op koers in het behalen van onze duurzaamheidsdoelen op energie en materiaalgebruik. Er is een andere werkwijze nodig: nieuwe manieren van werken en een uitfasering van niet-duurzaam werken.
We moeten versnellen om onze doelen te halen. Dit doen we op basis van bestaande plannen, zoals de Routekaart Amsterdam klimaatneutraal, de Transitievisie Warmte, de Groenvisie en de Strategie Amsterdam Circulair. Versnellen lukt ons alleen samen met onze partners: woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewoners en bedrijven.

Onze Stad van Morgen

In juli 2023 heeft het college van B en W zich opnieuw gecommitteerd aan de doelstellingen uit het coalitie akkoord met het ondertekenen van de raadsinformatiebrief Onze stad van morgen. Die beschrijft de urgentie en de gevolgen van de klimaatcrisis voor Amsterdam én onze aanpak om dit gezamenlijk te bestrijden.
De opdracht is helder, nu moeten we deze verder gaan uitvoeren, ook wanneer dit lijkt te schuren met andere doelstellingen uit het coalitieakkoord. Hiermee wordt de basis gelegd voor Duurzaam Tenzij als uitgangspunt voor alle portefeuilles, ook voor toekomstige collegeperiodes.
Met de bestuursopdracht Duurzame Toekomst Stad en Organisatie committeert de gemeentelijke organisatie zich aan het gezamenlijk en tijdig realiseren van de verduurzaming van de stad en organisatie. Doel van dit instrument is om duurzaamheid te verbreden van één portefeuille naar een beginsel bij het maken van al het beleid.
De komende jaren zijn bepalend voor het behalen van de duurzame doelstellingen en het tegengaan van de negatieve gevolgen van klimaatverandering. Tegelijkertijd is duidelijk dat het een enorme uitdaging wordt om onze doelen tijdig te behalen. Amsterdam staat hierin niet alleen: de rest van de wereld moet zich ook inspannen om deze doelen te halen, maar wij nemen nu wel onze verantwoordelijkheid. Hiermee hebben we een belangrijke aanjagende rol en veel invloed op de noodzakelijke versnelling.

Energietransitie

Evenals voor andere grote opgaven, zoals de woningbouwopgave, is er voor de energietransitie behoefte aan een slagvaardige organisatie om de verbouwing van de stad de komende decennia te begeleiden. Met het Collegebesluit om per 1 oktober 2023 de uitvoeringsorganisatie Energie voor de Stad op te richten, geeft het bestuur een duidelijke richting aan deze stedelijke behoefte. Deze organisatie is speciaal opgericht voor het veiligstellen van de levering van de nutsvoorziening energie; het oplossen van congestie en aanleg van warmtenetten.
Om inwoners te helpen bij energiebesparing heeft het college het Uitvoeringsplan voor het isolatieoffensief vastgesteld. In dit uitvoeringsplan legt het college uit met welke inzet het isolatietempo in de stad wordt versneld. Hierbij ligt de focus op het verbeteren van de woningen van bewoners in kwetsbare positie.
Wat betreft duurzame bronnen is de doelstelling voor 250 MW aan zonnepanelen op de daken in 2023 behaald. Voor geothermie is onderzoek naar de potentie gestart. Voor waterstof is de regio aangewezen door Europa als belangrijke schakel voor de ontwikkeling van de waterstofeconomie.

Circulaire Economie

Ongeveer 80% van de CO_2 -uitstoot van Amsterdam wordt veroorzaakt door materiaalgebruik. Deze CO_2 wordt niet ín onze stad uitgestoten, maar wel dóór Amsterdammers. Daardoor hebben we een grote impact op gemeenschappen over de grens. Om deze impact zoveel mogelijk te beheersen zal ons huidige economische model plaats moeten maken voor een nieuw, circulair economisch model waarin nieuw materiaalgebruik zoveel mogelijk wordt vermeden, producten een lange levensduur krijgen, en materialen na gebruik weer worden ingezet voor nieuwe producten. Om de omslag naar een circulaire economie te versnellen is in november 2023 de uitvoerings-agenda Circulair 2023 – 2026 vastgesteld. Belangrijke mijlpalen in 2023 waren:

- Verdere ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie om in 2026 in staat te zijn circulair te werken. Zo is hergebruik van materialen nu uitgangspunt voor inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte;
- We zijn gestart met het biobased isoleren en renoveren van de eigen panden en er is een biobased innovatiepaviljoen gerealiseerd waar samen met innovatieve bedrijven nieuwe mogelijkheden voor duurzamer bouwen worden getest;
- Lancering van Circulaw; het online kennisplatform waar juridische kennis beschikbaar wordt gesteld om beleidsmedewerkers concrete handvatten te geven om meer circulariteit mogelijk te maken door het (anders) inzetten van bestaande wet- en regelgeving;
- Amsterdam heeft zich verbonden aan het initiatief Sustainable Finance, om met onder meer grote banken nieuwe, circulaire financieringsvormen te ontwikkelen met als doel circulair financieren de norm te maken in 2030.

2.1.7 Begraafplaatsen en crematoria

De gemeente Amsterdam kent dertien gemeentelijke begraafplaatsen en twee gemeentelijke crematoria met rouwcentra: begraafplaats/crematorium De Nieuwe Ooster (stadsdeel Oost) en begraafplaats/crematorium De Nieuwe Noorder met zeven dorpsbegraafplaatsen (stadsdeel Noord), begraafplaats Driemond (stadsdeel Zuidoost), begraafplaatsen Carspelhof en Landscroon (Weesp) en de - voor begraven – gesloten begraafplaats Huis te Vraag (stadsdeel Zuid).

In 2023 hebben de gemeentelijke begraafplaatsen/crematoria 35% van alle uitvaarten verzorgd van overledenen in Amsterdam. Het overgrote deel van deze uitvaarten vindt plaats op De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder. In 2023 is de restauratie van 23 graf-monumenten op de begraafplaats Landscroon afgerond. Er is een team van vrijwilligers opgericht die gaan helpen bij het groenonderhoud op de begraafplaats Landscroon.

Op de begraafplaats Carspelhof is het nieuwe beheerdersgebouw en het toiletgebouw voor bezoekers opgeleverd. Op De Nieuwe Noorder is in 2023 het hele jaar gewerkt aan het herinrichten van de paden, het opknappen van de grafvakken en groenborders. In 2023 is gestart met het duurzaam vervangen van de brandstof aangedreven machines en zijn op de parkeerplaats van De Nieuwe Ooster 2 laadpalen geplaatst. De urnenmuur op de begraafplaats De Nieuwe Ooster is helemaal opgeknapt en het interieur van het rouwcentrum is vernieuwd.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	977,3	869,1	786,9	865,9	79,1
Lasten	811,1	887,1	930,2	811,1	-119,2
Saldo Baten en Lasten	**166,2**	**-18,0**	**-143,3**	**54,9**	**198,2**
Onttrekking	544,7	338,9	878,3	823,3	-55,0
Toevoeging	677,7	280,9	450,9	591,7	140,8
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-132,9**	**58,0**	**427,4**	**231,6**	**-195,7**
Totaal Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**33,3**	**40,0**	**284,0**	**286,5**	**2,5**

Apparaatslasten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Apparaatslasten	256,0	259,4	284,2	277,9	-6,3

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 2,5 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 79,1 miljoen, lagere lasten van € 119,2 miljoen en per saldo een toevoeging aan onze reserves van € 195,7 miljoen.

Baten

De totale baten van € 865,9 miljoen zijn € 79,1 miljoen hoger dan begroot. Dit wordt op hoofdlijnen veroorzaakt door:

- Hogere baten binnen de gebiedsontwikkeling (€ 56,9 miljoen). Dit betreffen hogere uitgiftes in het zuidasgebied (€ 35,8 miljoen), hogere winstnemingen (€ 17,1 miljoen) en overige inkomsten (€ 4,0 miljoen).
- Hogere baten bij erfpacht, omdat er meer is afgekocht bij uitgifte in het voortdurende stelsel en bij de overstap (€ 53,8 miljoen). Deze middelen zijn toegevoegd aan de erfpacht reserves.
- Hogere baten voor grootstedelijke omgevingsvergunningen bij de Omgevingsdienst (€ 5,3 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 811,1 miljoen zijn € 119,2 miljoen lager dan begroot. Dit wordt op hoofdlijnen veroorzaakt door:

- Lagere lasten doordat we minder geld hebben toegevoegd aan de voorziening Plantekorten binnen de gebiedsontwikkeling. Dit komt doordat de grondprijzen niet verder dalen en de ontvangen bijdragen van het Rijk zorgen voor een verbetering van de plansaldi (€ 95,4 miljoen).
- Lagere lasten op een aantal duurzaamheidsmiddelen (€ 8,6 miljoen). Dit betreffen diverse middelen met betrekking tot duurzaamheid, die afgelopen jaar niet volledig tot besteding zijn gekomen (klimaatfonds, klimaatakkoord etc.). De vertraging is veelal ontstaan doordat de middelen pas later in 2023 beschikbaar waren. Of doordat de subsidie verlening vertraagd is.
- Lagere lasten voor de opvang van Oekraïners (€ 5,0 miljoen). De bouwkosten zijn lager dan begroot door vertraging van de start van de verbouwing van één locatie, alsmede vertraging van de (financiële) afronding van een tweetal andere locaties.
- Lagere lasten op de onderdelen energiearmoede (€ 3,9 miljoen) en isolatieoffensief (€ 2,8 miljoen). Dit wordt veroorzaakt omdat de meeste uitvoerende werkzaamheden in 2024 tot verantwoording komen.
- Hogere lasten voor de uitvoeringskosten in de grondexploitaties en woningbouwprojecten (€ 46,0 miljoen). Dit wordt veroorzaakt doordat een aantal grote investeringen hebben plaatsgevonden. Het gaat onder andere om het landmaken van het Strandeiland, het Buiteneiland en investeringen voor de IJ-tram.

Reserves

Onttrekkingen reserves

- Lagere onttrekking uit de reserve Vereveningsfonds en Zuidas (€ 57,3 miljoen). Dit betreffen voornamelijk technische boekingen, die noodzakelijk zijn voor de verantwoording van de grondexploitaties in de gebiedsontwikkeling.
- Lagere onttrekking uit het klimaatfonds en duurzaamheidsfonds (tezamen € 8,0 miljoen), omdat de duurzaamheids maatregelen vertraagd zijn opgestart of pas in 2024 tot verantwoording komen.
- De onttrekking aan de reserve coalitie middelen is € 7,7 miljoen lager dan begroot. Dit betrof onder andere het Isolatieoffensief, de Huisvesting kwetsbare groepen en diverse kleinere regelingen. De uitvoering is veelal werd gestart, maar ken een doorloop naar 2024.

Toevoegingen reserves

- Hogere toevoeging aan de reserve Vereveningsfonds en Zuidas (€ 67,9 miljoen). Dit betreffen voornamelijk technische boekingen, die noodzakelijk zijn voor de verantwoording van de grondexploitaties in de gebiedsontwikkeling.
- Hogere toevoeging aan de erfpacht reserves doordat er meer is overgestapt van het voortdurende naar het eeuwigdurende stelsel (€ 43,2 miljoen) en doordat er meer grond is uitgegeven waarvan de canon is afgekocht (€ 29,7 miljoen).

In de programmaonderdelen volgt een verdere toelichting van de afwijkingen op de baten, lasten en reserves.

Investeringen

De gemeente investeert in gronden die worden uitgegeven in erfpacht. Wij verzorgen het bouwrijp maken van de grond en investeren op de binnenplanse infrastructuur van nieuwe gebieden. Dit alles wordt verrekend binnen het stelsel van het verevenings-fonds (VEF). De kosten samenhangend met de grondproductie zijn opgenomen in de grondexploitaties. Zoals kosten van het verwerven, sloopwerken, bouw- en woonrijp maken van de grond. Daartegenover hebben wij inkomsten ontvangen uit de erfpachtuitgifte van de grond. Het saldo daarvan wordt ingezet om te investeren in die gebieden die dat het hardst nodig hebben. Ook bij de woningbouw geldt het motto: ongelijk investeren voor gelijke kansen.

In het AMPG hebben wij gerapporteerd over de realisatie van deze grondexploitaties en wordt een prognose gegeven van de toekomstige ontwikkelingen. Voor meer informatie over de stand van zaken van de grondexploitaties, verwijzen naar de paragraaf Grondbeleid verderop in dit boekwerk.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie

- We hebben veel werk verzet om het voor bewoners in de toekomst mogelijk te maken zelf virtueel in een wijk rond te lopen (bijv. met AR-applicaties) met in 3D weergegeven geplande projecten. We doen dit om betere bewonersparticipatie bij die projecten te realiseren.
- We hebben de vernieuwing van applicaties ter ondersteuning van woonruimte-verdeling, urgentieverlening en vergunningverlening voortgezet en doorontwikkeld.
- We hebben het programma IV-vernieuwing gecontinueerd om meer data gestuurd te kunnen handhaven.
- We hebben een nieuw puntensysteem opgezet voor woonruimteverdeling, waar onze inwoners digitaal inzage in hebben.
- We hebben de trajecten Nieuw Amsterdams Klimaat en de Duurzame Wegwijzer gecontinueerd om bewoners, bedrijven en andere partijen in de stad te informeren en te betrekken bij duurzaamheid.
- Digitalisering speelt een belangrijke rol in de ruimtelijke ordening, om processen te verbeteren of te versnellen, complexe informatie te kunnen verwerken en snel en helder inzicht aan belanghebbenden te kunnen bieden. In 2023 is vooral gezorgd dat alle digitale systemen gereed waren voor de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024.

Democratisering

- Ruimtelijke ordeningsprocessen zijn bijna altijd participatieprocessen en verschillende ontwikkelingen binnen het programmaonderdeel Ruimtelijke ontwikkeling zijn gericht zich op het vergroten van de ruimte voor inwoners/ ondernemers om meer invloed op beleid uit te kunnen oefenen en ruimte te nemen om zelf initiatieven van de grond te krijgen. Voor de Ontwikkelstrategie 2035 die in 2023 is opgesteld (vaststelling gepland medio 2024) is bijvoorbeeld een uitgebreid participatietraject doorlopen.

Duurzaamheid

- Ruimtelijk beleid en duurzaamheid zijn zeer nauw verweven. Verdichten van de bestaande stad is in zichzelf duurzaam en ruimtelijk beleid zorgt ook dat de ruimtebehoefte van duurzaamheidsmaatregelen wordt ingepast in de ontwikkeling van de stad. In 2023 is bijvoorbeeld gewerkt aan de inpassing van de gebouwen en bouwwerken die nodig zijn voor de uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk en voor het ruimtelijk inpassen van windmolens.
- Het Uitvoeringsplan voor het isolatieoffensief, waarvan de aanpak energie-armoede een onderdeel is, is op 17 oktober 2023 vastgesteld door het college. In dit uitvoeringsplan legt het college uit met welke inzet het isolatietempo in de stad wordt versneld. Hierbij ligt de focus op woningen van bewoners in kwetsbare positie. De aanpak energiearmoede richt zich primair op ongeveer 89.000 huis-houdens die leven in energie-armoede. De aanpak van de gemeente richt zich op energiebesparing op de korte termijn door niet-bouwkundige maatregelen te nemen.
- De begraafplaatsen en crematoria zetten zich zoveel als mogelijk is in voor een duurzame bedrijfsvoering. Afval wordt gescheiden ingezameld. De begraafplaatsen zijn tevens gedenkparken en worden ter behoud van rust en groen volledig ecologisch beheerd. Bestrijdingsmiddelen worden niet meer gebruikt.

Kansengelijkheid

- De nieuwe Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting ziet erop toe dat de woningmarkt toegankelijk is voor iedereen met een passende woningkwaliteit bij iedere levensfase. We zorgen voor onze bewoners door hen een passende woonplek te bieden met de zorg en ondersteuning die ze nodig hebben.
- In 2023 is in de Bestuursopdracht Bouwen aan Kansengelijkheid een paragraaf over ruimte en kansengelijkheid opgenomen om te koppeling tussen fysiek en sociaal domein te benadrukken; daarnaast het Handboek Ruimte voor Kansen opgesteld, om op een praktische wijze invulling te geven aan de opdracht vanuit de Omgevingsvisie om binnen het ruimtelijke domein te werken aan inclusiviteit en kansengelijkheid.

Gebiedsgericht werken

Ruimtelijke ontwikkeling is sterk gebiedsgericht van karakter omdat veel ruimtelijke opgaven vertaald worden in concrete gebieds- of locatieontwikkeling en omdat veel initiatieven die de aanzet of aanleiding geven tot planvorming op buurt- of wijkniveau ontstaan. Er zijn in 2023 verschillende gebiedsgerichte verkenningen afgerond, zoals voor de stationskwartieren, de Tuinen van West en de zone rondom de Dr. Lelylaan, en het Gebiedsgericht Omgevingsprogramma Nieuw-West is opgesteld (afronding begin 2024). Verbeteren van de openbare ruimte vindt meestal plaats in de gebieds-ontwikkeling, zoals vergroening en ruimte voor sport en spel.

2.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke ordening zorgt voor een stad en regio die door ruimtelijke visie- en beleidsvorming, planontwikkeling en kwaliteitsborging goed en duurzaam functioneren.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 1.1.1

Amsterdam geeft ruimtelijke voorwaarden voor nieuwe woon, werken leefmilieus om demografische en economische groei mogelijk te maken.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1 Geen indicator beschikbaar				

Doel 1.1.1

Aan deze doelstelling is geen indicator gekoppeld. De vaststelling van de Omgevingsvisie Amsterdam 2050 in juli 2021 heeft invulling gegeven aan deze doelstelling, omdat dit product een integraal toetsings- en sturingskader biedt voor de opvang en geleiding van de groei van de stad op langere termijn. Via regelmatige actualisaties (per 2-4 jaar) van de Omgevingsvisie zorgen we dat dit ruimtelijke beleid actueel, doelgericht, samenhangend en uitvoerbaar blijft.

Activiteit 1.1.1.1

We zorgen voor (wettelijke) kaderstelling en integrale ruimtelijke visievorming op verschillende schaalniveaus.

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1 Aantal verkenningen en onderzoeken (thema's)	17 (2017)	9	10	10
2 Waarvan thema studies duurzame gebiedsontwikkeling	3 (2020)	2	5	7
3 Aantal verkenningen en onderzoeken (gebieden)	2 (2020)	6	5	2
4 Percentage demografische druk (BBV-verplicht)	46,6 (2017)	47,2	Geen streefwaarde	46,7

Activiteit 1.1.1.1

Visie- en beleidsvorming op het schaalniveau van regio, stad en stadsdelen/gebieden zorgen er voor dat ruimtelijke beleidsopgaven vertaald worden in samenhangend en uitvoerbaar beleid en kaderstelling, zodat de beoogde maatschappelijke effecten bereikt kunnen worden. Het gaat zowel om thematisch beleid (zoals groen, verduurzaming, water of bouwen, bedrijvigheid) als op (integraal) gebiedsgericht beleid. Met deze activiteiten voldoen we aan wettelijke taak vanuit de omgevingswet om het beleid voor de fysieke leefomgeving op orde te hebben en geven we sturing en invulling aan onze ambities als gemeente.

Activiteit 1.1.1.2

We zorgen voor integrale en kwalitatieve afwegingen bij inzet en prioritering ruimtelijke ontwikkeling.

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1 Aantal vastgestelde principebesluiten	4 (2020)	0	5	0

Activiteit 1.1.1.2

Wij richten ons op het optimaliseren van de beleidsprocessen voor de fysieke

leefomgeving, zodat de beoogde maatschappelijke effecten zo effectief mogelijk worden bereikt. Dit gaat om de inhoud van planvorming (waar dient welk programma ontwikkeld te worden?), het realisatieproces (hoe vindt de realisatie plaats?) en de planning (wanneer?). In 2023 is voor het sturen van gebiedsgerichte ontwikkelingen de Ontwikkelstrategie 2035 opgesteld; in afwachting van bestuurlijke vaststelling van deze strategie zijn geen principebesluiten genomen, omdat principebesluiten een vertaling moeten zijn van de Ontwikkelstrategie. Daarnaast leert de ervaring van de afgelopen jaren dat door de toegenomen complexiteit van binnenstedelijke gebiedsontwikkeling en de afnemende gemeentelijke middelen meer voorbereidingstijd nodig is per besluit.

Activiteit 1.1.1.3

We bewaken de ruimtelijke kwaliteit; de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) is vanuit een onafhankelijke positie verantwoordelijk voor het bewaken, adviseren en stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit van Amsterdam.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal toetsen van aanvragen omgevings-vergunning aan redelijke eisen van welstand en monumentenbeleid	8.900 (2020)	9.540	9.000	9144
2	Aantal adviezen voor het plaatsen van gebouwen of stads- en dorpsgezichten op de gemeentelijke of rijksmonumentenlijst	22 (2020)	29	25	20
3	Aantal integrale adviezen (vanuit de domeinen stedenbouw, architectuur, landschap en cultuur-historie) aan initiatief-nemers en bestuurders	22 (2020)	18	25	16

Activiteit 1.1.1.3

Wij richten ons op het waarborgen van voldoende kwaliteit in de fysieke leefomgeving voor inwoners, ondernemers, bezoekers zowel van nu als voor toekomstige generaties. Door het onafhankelijk toetsen van aanvragen omgevingsvergunning voor bouwwerken, advisering met betrekking tot het aanwijzen van beschermde gezichten of monumenten en integrale advisering op gebiedsontwikkelingen geven we invulling aan de wettelijke taken en onze ambities als gemeente om de omgevingskwaliteit en daarmee de aantrekkelijkheid van de stad te behouden en te versterken en zorgvuldig om te gaan met cultuurhistorische waarden. Duurzaam bouwen en woonkwaliteit zijn thema's die een steeds belangrijker onderdeel worden van het integrale advies.

Activiteit 1.1.1.4

We leveren een bijdrage aan de samenhang in het beheer en de ontwikkeling van het regionale landschap rond Amsterdam.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Bezoekersaantallen Amstelland	3,1 miljoen	Geen gegevens beschikbaar	3,2 miljoen	nog niet bekend*
2	Bezoekersaantallen Twiske Waterland	1,3 miljoen	1.66 miljoen	1,3 miljoen	nog niet bekend*
3	Bezoekersaantallen Spaarnwoude	5,1 miljoen	6,0 miljoen (2021)	6,8 miljoen	nog niet bekend*

*Voor Amstelland, Twiske-Waterland en Spaarnwoude zijn de bezoekcijfers over 2023 nog niet beschikbaar, omdat er een nieuwe telmethodiek is geïntroduceerd. Een nadere analyse van de cijfers is nodig.

Activiteit 1.1.1.4

We bieden voldoende recreatiemogelijkheden voor Amsterdammers en versterken de landschappelijke en natuurlijke waarden rondom de stad. Voor Amsterdam als grote dichtbevolkte en snelgroeiende stad met een hoge gebruiksdruk op het binnen-stedelijke groen en beperkte mogelijkheden om het groenareaal binnen de stad uit te breiden, zijn de groen- en recreatiegebieden rondom de stad van groot belang voor de leefbaarheid, ontspanning en gezondheid van de inwoners.

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving werken we rond bouw, milieu en bodem samen met de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG). Wij zijn samen met andere gemeente eigenaar van de Omgevingsdienst. De samenwerking is gebaseerd op een Gemeenschappelijke Regeling. De OD NZKG werkt in opdracht en mandaat van het college. Afspraken over de samenwerking worden elk jaar vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst. Hierin staan de te leveren producten en diensten.

Recreatieschappen

De provincie en de deelnemende gemeenten in de recreatieschappen zetten zich gezamenlijk in voor de kwaliteit, recreatieve betekenis en biodiversiteit van regionaal groen en de recreatiegebieden. Amsterdam neemt deel in Recreatieschap Groengebied Amstelland, Twiske Waterland en Spaarnwoude.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	4,1	0,0	0,0	1,5	1,5
Lasten	15,7	13,6	18,1	19,2	1,2
Saldo Baten en Lasten	**-11,6**	**-13,6**	**-18,1**	**-17,7**	**0,3**
Onttrekking	0,8	2,1	8,6	7,1	-1,5
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,8**	**2,1**	**8,6**	**7,1**	**-1,5**
Totaal Programma-onderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	**-10,9**	**-11,5**	**-9,5**	**-10,7**	**-1,1**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 1,1 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 1,5 miljoen, hogere lasten van € 1,2 miljoen en een lagere onttrekking aan de reserves van € 1,5 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

Hogere baten als bijdragen voor een aantal meerjarige opdrachten (€ 1,5 miljoen). Dit betreft een EU-subsidie (Atelier) en een provinciale bijdrage (Vernatting Burkmeer). Zie verder de toelichting bij de lasten.

Lasten

De totale lasten van € 19,2 miljoen zijn € 1,2 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voor een aantal meerjarige opdrachten (€ 1,5 miljoen). Dit betreffen de projecten Atelier en Vernatting Burkmeer.
- Hogere lasten van op jaarprogramma ruimtelijke ontwikkeling (€ 0,7 miljoen). Dit werd veroorzaakt door meer benodigde inzet voor het opstellen van bestemmingsplannen. De hogere inzet was voorzien vanwege de druk van de invoering Omgevingswet op 1 januari 2024. Toch bleek dit meer werk dan verwacht. Ook was er sprake van een aantal bestuurlijke opdrachten die aanvullend werden verstrekt. Het ging bijvoorbeeld om de actualisatie van het Plaberum en meer capaciteit voor uitvoering en de effecten van de Bedrijvenstrategie in transformatiegebieden, Ook was er meer capaciteit nodig dan voorzien om de inspraak op het hoogbouwbeleid goed te verwerken.
- Lagere lasten op de bedrijfsvoering (€ 0,9 miljoen). De beschikbare capaciteit is productiever en efficiënter ingezet, waardoor de personeels- en inhuurlasten per saldo lager uitvielen.
- Lagere lasten voor Ruimte voor de Stad (€ 0,9 miljoen). Dit betreft een onderbesteding op de coalitiemiddelen Gebiedsontwikkeling. De onderbesteding heeft te maken met de werkzaamheden van de ontwikkelstrategie 2035. Een deel van het werk is verschoven naar 2024. De resterende middelen zijn beschikbaar in de reserve coalitiemiddelen en worden overgeheveld naar de Begroting 2024.

- Lagere lasten voor de projecten Oostbrug en Sprong over ‘t IJ (€ 0,7 miljoen). De belangrijkste oorzaak van de lagere lasten is dat het projectteam vanwege de beperkte beschikbare capaciteit binnen de gemeente pas aan het eind van 2023 op volle kracht was. Daarom zijn er in 2023 minder voorbereidingskosten gemaakt. Na de besluitvorming in het college over de Voorjaarsnota 2023 zijn de voorbereidingen getroffen voor het werven van een projectmanager Oostbrug. Rond de zomer zijn door de directeur V&OR en de programmamanager Sprong over het IJ gesprekken gevoerd met mogelijke kandidaten. Na de selectie is de projectmanager Oostbrug gestart met het formeren van een team en het opstellen van een Projectplan.
  Het team was eind 2023 op volle kracht. Doorlooptijden van het selecteren van een projectmanager Oostbrug en het formeren van een volledig projectteam Oostbrug kost meerdere maanden. Dat traject had niet versneld kunnen worden.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

- De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen is € 1,0 miljoen lager dan begroot. Zie hiervoor de verklaring bij de lasten.
- De onttrekking aan de reserve IJ-oeververbinding is € 0,4 miljoen lager dan begroot door lagere lasten die in de financiële toelichting op de baten en lasten in dit programmaonderdeel verder worden toegelicht.
- De onttrekking aan de Sprong over ‘t IJ (brug) is € 0,3 miljoen lager dan begroot door lagere lasten die in de financiële toelichting op de baten en lasten in dit programmaonderdeel verder worden toegelicht.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Risicobeheersing

Actuele risico’s	Maatregelen
1. De hoge en snelle woningbouwproductie geeft een risico voor de integrale kwaliteit van de stad, op gebieden als: voorzieningen voor energie en warmte, bereikbaarheid, openbare ruimte, groen, maatschappelijke en economische. Hierdoor is het risico aanwezig dat we de duurzaamheidsambities en de kwalitatief hoogwaardige woonmilieus die we willen niet behalen. De druk op de gemeentelijke financiën kan het risico vergroten dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor alle gewenste investeringen in publieke voorzieningen. Door de druk op de bouwprijzen (inflatie, materiaalkosten) en afkoeling van de woningmarkt dreigen er ook bouwplannen uitgesteld te worden en dreigt het terugverdienmoment voor voorinvesteringen (planvoorbereiding) later in de tijd te schuiven of onzeker te worden.	Binnen Ruimte voor de Stad houden we de ontwikkeling van de plancapaciteit in de gaten en brengen we daaruit voortkomende knelpunten rond de randvoorwaarden voor stedelijke kwaliteit in beeld. We organiseren binnen de gemeente op structurele wijze middelen voor investeringen in groen, openbare ruimte en maatschappelijke voorzieningen. Randvoorwaarden voor kwalitatieve groei worden geborgd in de fases van het Plaberum. De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 draagt zorg voor een goede verdeling van functies over de stad en geeft sturing op complexe ruimtelijke afwegingen, als beleidskader waarbinnen alle ruimteclaims in de stad op evenwichtige wijze worden afgewogen (‘complete stad’). Door gebiedsgerichte of thematische uitwerkingen zoals voor de ondergrond, Nieuw-West, Zuidoost en de Haven wordt gestuurd op de ruimtelijke en programmatische samenhang, zodat bij gebieds- en projectontwikkeling het resultaat voor de stad meer is dan de som der delen. Via opgeschaalde aanpak van grote opgaven zoals dreigende congestie op het elektriciteitsnetwerk of het programma Klimaatadaptatie wordt gewerkt aan het beperken of elimineren van risico’s. Om voldoende planontwikkeling in de komende 10-15 jaar mogelijk te maken met heldere prioriteringen is de Ontwikkelstrategie 2035 opgesteld, die in 2024 door de raad wordt behandeld. Hierin wordt rekening gehouden met onzekerheden in de markt en hoe we daar als gemeente op in kunnen spelen.
2. Onvoldoende ambtelijke capaciteit: de grote maatschappelijke dynamiek, vele bestuurlijke wensen en zeer krappe arbeidsmarkt kunnen zorgen voor onvoldoende ambtelijke sturingsmogelijkheden (juridisch planologisch, ontwerp, procesbegeleiding en management). Dit kan leiden tot een onevenwichtige verdeling van functies en suboptimale ruimtelijke keuzes. De hoge druk op de woningmarkt en de bestuurlijke ambities zorgen voor een forse toename van de vraag naar juridische (planologische) vastlegging in bestemmingsplannen/omgevingsplan en voor stedenbouwkundige en planologische advisering.	Prioritering door in overleg met opdrachtgevers de capaciteit en behoefte af te stemmen. Prioritering door de capaciteitsvraag en werving binnen Ruimte en Duurzaamheid centraal aan te sturen. Brede inzet op werving en bezetting door vaste en tijdelijke medewerkers via aantrekkelijk werkgeverschap, waaronder het aanbieden van stages, traineeplekken, startersbanen en omscholing.

Actuele risico's	Maatregelen
3. Onvoldoende planvoorraad op middellange termijn. Ondanks het grote aantal woningen dat binnen de huidige gebiedsontwikkeling wordt voorbereid, loopt de planvoorraad op de middellange termijn terug. Hierdoor komt op de middellange termijn de bouwambitie onder druk.	Om voldoende planontwikkeling in de komende 10-15 jaar mogelijk te maken met heldere prioriteringen is de Ontwikkelstrategie 2035 opgesteld, die in 2024 door de raad wordt behandeld. Hierin houden we rekening met onzekerheden in de markt en hoe we daar als gemeente op in kunnen spelen.

Beleidskaders

- Nationale wetgeving voor ruimtelijke ordening en bouwen, met name de Omgevingswet die regelt hoe ruimtelijke plannen van Rijk, provincie en gemeenten tot stand komen en hoe gestuurd wordt op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en een evenwichtige verdeling van functies.
- De Omgevingsvisie Amsterdam 2050, waarin het toetsingskader voor de ruimtelijke plannen, voor gebiedsgericht en thematisch beleid en de investeringsagenda's staan, en een toekomstbeeld over hoe we de fysieke leefomgeving kunnen invullen en gebruiken.
- Ontwikkelstrategie 2035, de stadsbrede inventarisatie en aansturing van stedelijke bouwlocaties om de gemeentelijke opgaven voor woningbouw, werkruimte en voorzieningen te kunnen vervullen, in samenhang met verbetering van buurten en kernen in de stad.
- MRA-agenda, de actieagenda van de Metropoolregio Amsterdam voor de periode 2020 tot en met 2024 (ruimtelijk vertaald in de regionale Verstedelijkingsstrategie). Er wordt in 2024 gewerkt aan de opvolger van de MRA-agenda voor 2025 en verder.

2.1.2 Grond

In het programmaonderdeel grond werken we aan de realisatie van complete en gemengde wijken met voldoende nieuwe woningen. In 2023 is gestart met de bouw van 5154 permanente woningen en 160 tijdelijke woningen, dit desondanks moeilijk marktomstandigheden door stijgende bouwkosten, rente en onduidelijk rijksbeleid. In 2023 zijn 9 nieuwe investeringsbesluiten vastgesteld voor de (woningbouw)ontwikkeling van nieuwe gebieden.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 1.2.1

Het realiseren van voldoende en betaalbare woningen & kantoorruimte.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Start bouw nieuwbouw woningen (totaal)	7.410 (2021)	8.401	7.500	5.314
2	Netto toename kantoren-voorraad per jaar (m^2 bvo)	15.000 m^2 (realisatie 2021)	Niet in jaarverslag / nieuwe indicator	47.000	88.000
3	Nieuw gebouwde woningen per 1.000 bestaande woningen (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	N.v.t.	Niet in jaarverslag / nieuwe indicator	N.v.t.	14,8

Activiteit 1.2.1.1

We monitoren de voortgang van projecten en treden in overleg met partners (corporaties, ontwikkelaars, beleggers) die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Eén keer per jaar opstellen van de "rapportage Woningbouwplan"	1 (2022)	Niet in jaarverslag / nieuwe indicator	1	1
2	Twee keer per jaar opstellen van de rapportage "Monitor kantoren Amsterdam"	2 (2022)	Niet in jaarverslag / nieuwe indicator	2	2

Doel 1.2.2

Gebieden ontwikkelen ten behoeve van wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal actieve grondexploitaties	166	154	150	160

Activiteit 1.2.2.1

We voeren het projectmanagement uit van gebiedsontwikkelingsprojecten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal actieve grondexploitaties	166	154	150	160

Activiteit 1.2.2.2

We maken de grond bouwrijp, inclusief verwerven en sloop.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal actieve grondexploitaties	166	154	150	160

Activiteit 1.2.2.4

We beheren en bewaken de prudentie van het Vereveningsfonds.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Opstellen MPG (Meerjaren Perspectief Grond-exploitaties) in voorjaar en AMPG (Actualisatie MPG) in najaar	1 (2022)	1	1	1

Doel 1.2.3

In de toekomst worden voldoende gebieden ontwikkeld voor wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Omvang meerjarige planvoorraad woningen (periode van 4 jaar)	46.000 (2022)	Niet in jaarverslag / nieuwe indicator	50.000	55.292

Het jaar 2023 werd gekenmerkt door moeilijke marktomstandigheden. Door onduidelijk rijksbeleid en de gestegen rente en bouwkosten is de onzekerheid voor de afzet is toegenomen waardoor de businesscase van ontwikkelende marktpartijen sterk onder druk kwam te staan. Ondanks deze moeizame marktsituatie is in 2023 gestart met de bouw van circa 5200 woningen. Om de woningbouwproductie zo veel mogelijk op peil te houden heeft de gemeente in 2023 met marktpartijen en corporaties een doorbouwakkoord gesloten en besloten tot een eenmalige herijking van de grondprijs, vlak voor de erfpachtuitgifte. Naast woningen wordt onder andere het bouwen van kantoren gefaciliteerd. Het aantal vierkante meters is hoger dan verwacht doordat de start van enkele kantoorkavels eerder heeft plaatsgevonden terwijl enkele transformaties zijn vertraagd. Binnen het portfolio aan grondexploitaties is in 2023 extra aandacht besteed aan het investeren in gelijke kansen door bijvoorbeeld extra te investering in stedelijke vernieuwingsprojecten.

In 2023 is de woningvoorraad toegenomen tot 55.000, onder andere door het nemen van investeringsbesluiten genomen voor 9 nieuwe gebieden waarvoor ook de grondexploitatiebegrotingen zijn vastgesteld. Hiermee wordt de planvoorraad voor toekomstige woningbouw op peil gehouden.

Activiteit 1.2.3.1

We houden de planvoorraad op peil.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Jaarlijkse toevoeging aantal woningen in vastgestelde investeringsbesluiten	8.900 (2022)	Niet in jaarverslag / nieuwe indicator	7.500 Woningen	1860
2	Eén keer per jaar maken van update en rapporteren over ontwikkeling van de planvoorraad	1 (2022)	Niet in jaarverslag / nieuwe indicator	1	1

Verbonden partijen

GEM Lutkemeer (CV, GEM Lutkemeer BV, Gemeente Amsterdam, Participatie Lutkemeer BV (GAP)) / Schiphol Area Development Company (SADC)

Amsterdam werkt samen met SADC in een deelneming (Lutkemeer CV/BV) aan de ontwikkeling van het Businesspark Amsterdam Osdorp in stadsdeel Nieuw-West.

Financiële toelichting

De financiële stromen in het programma Grond betreffen in hoofdzaak de grondexploitaties in het Vereveningsfonds. Omdat de kosten en opbrengsten verrekend worden met het Vereveningsfonds heeft dit programmaonderdeel een beperkt effect op de algemene middelen. De resultaten hebben wel invloed op de vereveningsruimte die nodig is voor de vaststelling van nieuwe verlieslatende plannen en de afdracht aan de algemene middelen. In 2023 bedroeg deze afdracht € 88,2 miljoen, waarvan € 76 miljoen is toegevoegd aan de reserve incidentele schaalspronginvesteringen.

Grondexploitaties zijn meerjarige projecten zijn waarvan de resultaten over de gehele looptijd moeten worden bezien. De in 2023 gerealiseerde bedragen vormen alleen de jaarschijf 2023. Hierdoor geven de financiële toelichtingen op de afwijkingen in 2023 slechts een beperkt beeld. Over de financiële ontwikkelingen in het Vereveningsfonds wordt separaat gerapporteerd via het Meerjaren Programma Grondexploitaties (MPG).

Programmaonderdeel 1.2 is in financieel administratief opzicht zeer complex. Dit komt doordat de resultaten worden verrekend met balansposten. Doordat we in 2023 meer lasten hebben dan baten is deze positie toegenomen met ongeveer € 192 miljoen. Deze administratieve verrekeningen moeten, door BBV-voorschriften, ook in de exploitatie verantwoord worden. Het gaat om verrekeningen met het onderhanden werk, vaste activa, voorzieningen en reserves. Om deze reden lichten we eerst de in 2023 gerealiseerde financiële stromen toe.

In 2023 is € 401,3 miljoen aan baten gerealiseerd. Deze baten bestaan uit grondopbrengsten (€ 281,4 miljoen), winstnemingen (€ 103,1 miljoen) en overige opbrengsten. De grondopbrengsten bestaan grotendeels uit gronduitgiften in erfpacht (€ 195 miljoen). Door de moeizame marktsituatie zijn deze het laagst sinds 2013. Winstnemingen zijn een administratieve verrekening waarbij het deel van de grondexploitatieprojecten dat als winst moet worden aangemerkt en aan de reserve vereveningsfonds en de reserve Zuidas is toegevoegd.

In 2023 hebben wij € 102,2 miljoen aan rijkssubsidies ontvangen die zijn toegevoegd aan een voorziening voor toekomstige kosten bij woningbouwprojecten. Deze zijn niet zichtbaar in de rekeningcijfers. De rijksbijdragen bestaan uit diverse specifieke doeluitkeringen voor woningbouw en bereikbaarheid, waaronder ook een bedrag van € 18 miljoen voor de Startbouwimpuls. De startbouwimpuls is geld dat via ons aan marktpartijen wordt uitbetaald voor bepaalde projecten.

In 2023 is € 423,6 miljoen aan lasten gerealiseerd. Deze lasten bestaan uit kosten in grondexploitaties en overige projecten in de gebiedsontwikkeling (€ 460,9 miljoen). De overige lasten hebben betrekking op administratieve verrekeningen die nodig zijn om grondexploitaties neutraal in de exploitatie op te nemen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	465,4	482,5	381,9	401,3	19,4
Lasten	474,1	526,1	532,7	423,6	-109,1
Saldo Baten en Lasten	**-8,8**	**-43,6**	**-150,8**	**-22,3**	**128,6**
Onttrekking	162,7	144,2	488,3	431,0	-57,3
Toevoeging	188,6	104,0	281,4	349,4	67,9
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-25,8**	**40,3**	**206,9**	**81,6**	**-125,3**
Totaal Programma-onderdeel 1.2 Grond	**-34,6**	**-3,3**	**56,1**	**59,4**	**3,3**

Het programmaonderdeel 1.2 heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 3,3 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 19,4 miljoen en lagere lasten van € 109,1 miljoen. Per saldo wordt € 125,3 miljoen meer verrekend met reserves.

Baten

De totale baten van € 401,3 miljoen zijn € 19,4 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten in de grondexploitaties doordat een aantal uitgiftes in het zuidasgebied alsnog heeft plaatsgevonden waarvan werd verwacht dat deze in 2024 plaats zouden vinden (€ 35,8 miljoen).
- Lagere baten omdat we in de begroting rekening hielden met te ontvangen rijksbijdragen (€ 37,4 miljoen). We hebben in 2023 € 102,2 miljoen aan rijksmiddelen ontvangen, maar doordat wij dit aan een voorziening hebben toegevoegd, is dit niet zichtbaar in de *jaarrekening.

- Hogere baten door meer winstnemingen, omdat we meer baten hebben ontvangen in 2023 en minder hoeft te worden gereserveerd voor projectrisico's (€ 17,1 miljoen). Deze winstnemingen zijn aan de reserve Vereveningsfonds toegevoegd.
- Hogere baten door hogere bijdragen van woningbouwcorporaties, die conform de samenwerkingsafspraken met de woningbouwcorporaties, aan het Vereveningsfonds zijn toegevoegd (€ 4,0 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 423,6 miljoen zijn € 109,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere lasten doordat we minder geld hebben toegevoegd aan de voorziening Plantekorten. Dit komt doordat de grondprijzen niet verder dalen en de ontvangen bijdragen van het Rijk zorgen voor een verbetering van de plansaldi. (€ 95,4 miljoen).
- Lagere lasten in verband met de administratieve verrekening van de resultaten in de grondexploitaties. Dit zijn geen uitgaven, maar betreft de verrekening van lasten en baten van de grondexploitaties en rijksbijdragen met de balans (€ 56,3 miljoen).
- Hogere lasten in de grondexploitaties en woningbouwprojecten doordat onder andere een aantal grote investeringen eerder hebben plaatsgevonden dan voorzien. Het gaat onder andere om het landmaken van het Strandeiland en het Buiteneiland en investeringen voor de IJ-tram (€ 46,0 miljoen).
- Lagere lasten voor de projecten Burgemeester Roellstraat en Spoorstrook Zuid (€ 3,8 miljoen). Deze projecten worden betaald uit het programma Stadsverbetering (Programma 2). De lasten zijn te vroeg opgenomen in de meerjarenbegroting en schuiven daarom door naar de periode 2024-2026 wanneer de projecten worden uitgevoerd.
- Hogere lasten van € 0,3 miljoen voor beheerskosten van IV-applicaties. Hier staat een baat tegenover in programma B.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserve Vereveningsfonds en Zuidas is € 57,3 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Een lagere onttrekking van € 95,4 miljoen, omdat we minder geld aan de voorziening Plantekorten moeten toevoegen, zoals toegelicht bij de lasten.
- Een hogere onttrekking van € 46,9 miljoen voor de overheveling van de vrije vereveningsruimte van de reserve Zuidas naar de reserve Vereveningsfonds. De vrije vereveningsruimte in de reserve Zuidas is hoger doordat eerder winstnemingen zijn genomen en projectrisico's zijn afgenomen. (zie ook toevoegingen). In de Voorjaarsnota 2023 is besloten om de vrije vereveningsruimte alleen nog in de reserve Vereveningsfonds op te nemen.
- Een lagere onttrekking voor overige kosten die met het Vereveningfonds worden verrekend (€ 9,2 miljoen). Dit bedrag is opgebouwd meerdere onderdelen, waaronder een lagere onttrekking voor proceskosten duurzaamheid omdat deze lasten gedekt zijn uit rijksmiddelen (CDOKE) in programmaonderdeel 1.6 (€ 3,0 miljoen), een lagere onttrekking omdat we minder onvoorziene uitgaven hadden (€ 4,5 miljoen) en lagere apparaatskosten wat grotendeels komt doordat vacatures nog niet zijn ingevuld (€ 1,6 miljoen).
- Een hogere onttrekking voor projectkosten van het project Zuidasdok (€ 0,4 miljoen).

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de reserve Vereveningsfonds en Zuidas is € 67,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Een hogere toevoeging van € 46,9 miljoen voor de overheveling van de vrije vereveningsruimte uit de reserve Zuidas naar de reserve Vereveningsfonds (zie ook onttrekkingen).
- Een hogere toevoeging aan de reserve Vereveningsfonds van € 17,1 miljoen door meer winstnemingen en planafsluitingen (zie hiervoor de toelichting bij baten).
- Een hogere toevoeging aan de reserve Vereveningsfonds van € 4,0 miljoen door hogere bijdragen van woningbouwcorporaties (zie hiervoor de toelichting bij baten).

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
Gebiedsontwikkeling heeft een lange looptijd en kent een grote mate van onzekerheid. Bij de actualisatie van de grondexploitaties moet noodzakelijkerwijs worden uitgegaan van langjarige aannames. Bij de realisatie van de plannen zal blijken dat de werkelijkheid zal afwijken van deze aannames. Periodiek wordt een scenarioanalyse uitgevoerd die in het MPG wordt opgenomen. De grootste generieke risico's en onzekerheden zijn gelegen in verslechterende marktomstandigheden.	Om de relatief grote risico's te beheersen zijn verschillende beheersmaatregelen getroffen. De belangrijkste is dat reserveringen worden getroffen bij majeure (voor)investeringen en het anticiperen op de toekomstige bovenplanse voorzieningen. Daarnaast wordt er een financiële buffer aangehouden in de reserves om project specifieke risico's op te vangen en om in geval van crisis de proceskosten te kunnen dekken die niet meer terugverdiend kunnen worden. Deze financiële buffer wordt het weerstandsvermogen genoemd. Verder worden direct verliesvoorzieningen gevormd voor projecten met een geraamd financieel tekort.
Beperkte investeringsruimte Gemeente Amsterdam	We zoeken vanuit de gebiedsontwikkeling actief de samenwerking met het Rijk, de regio, woningcorporaties en overige gemeentelijke onderdelen om te komen tot het optimale programma.

Beleidskaders

- Structuurvisie Amsterdam 2040: economisch sterk en duurzaam.
- Omgevingsvisie Amsterdam 2050 (vastgesteld in 2021): deze visie bevat een beleidsagenda met vastgesteld beleid.
- Spelregels voor woningbouwprogrammering: de spelregels gaan over de toepassing van de gewenste woningbouwprogrammering (40% sociale huurwoningen, 40% middeldure huur- en koopwoningen en 20% dure huur- en koopwoningen) in de projecten.
- In het woningbouwplan 2018-2025 staat de ambitie voor de nieuwbouw de komende jaren. De ambitie is om gemiddeld 7.500 woningen per jaar en gemiddeld 2.500 sociale huurwoningen door corporaties en 1.670 middeldure huurwoningen aan de woningvoorraad toe te voegen. Deze ambitie maken we waar door nieuwe woningen te bouwen, maar ook door transformatie van bestaande (monofunctionele) gebieden.
- Vervolg Actieplan Meer Middeldure Huur 2020: in dit actieplan zijn de voorwaarden voor nieuwe middeldure huurwoningen met een instandhoudingstermijn van 25 jaar in 2020 herijkt. Verder is dit plan het beleidskader voor het realiseren van eeuwigdurende middeldure huurwoningen.
- Plaberum: procesbeschrijving die dient als leidraad voor de inrichting van de planvorming van ruimtelijke projecten.
- Kantorenplan 2019-2026: Dit plan moet zorgen voor een uitgebalanceerde en toekomstbestendige kantorenmarkt, waarin op korte en middellange termijn voldoende kwalitatieve woon-werkmilieus beschikbaar zijn voor de netto uitbreidingsvraag van 125.000 m^2 kantoor per jaar.
- Selectiebeleid woningcorporaties: corporaties hebben een voorrangspositie bij de bouw van sociale woningen. Het selectiebeleid woningcorporaties beschrijft hoe het proces verloopt om voor een kavel te komen tot een selectie van een corporatie.
- Grondprijsbeleid: het beleid op basis waarvan de grondwaardes worden berekend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het beleid voor nieuwe uitgiftes en het beleid voor de bestaande erfpachtrechten.

2.1.3 Erfpacht

We houden grip op het gebruik van de grond door het erfpachtstelsel.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 1.3.1

De waarde en het gebruik van grond ten dienste van inwoners en bedrijven laten komen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Geen indicator beschikbaar	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Algemeen

Door het erfpachtstelsel houden we grip op het gebruik van de grond. Ook komt de waardevermeerdering van de grond die ontstaat bij functiewijzigingen of bij het einde van een tijdvak, ten goede aan de gemeenschap. We doen dit door grond uit te geven in erfpacht bij nieuwe vastgoedontwikkelingen en door de bestaande erfpachtrechten te beheren.

In 2023 hebben 18.000 erfpachters een aanvraag ingediend voor de nieuwe spijtoptantenregeling. Op die manier wordt aan erfpachters die in eerste instantie geen overstapaanvraag hebben ingediend of gedurende het proces de aanvraag niet hebben gecontinueerd alsnog de gelegenheid geboden om tegen gunstige voorwaarden over te stappen.

Erfpachtinformatiesysteem

In 2023 hebben we gewerkt aan de ontwikkeling van het Nieuwe Informatie Systeem Erfpacht (programma NISE). Het nieuwe systeem is nodig, omdat het huidige systeem verouderd is, waardoor aanpassingen en onderhoud relatief duur zijn. Het nieuwe systeem zal zorgen voor meer efficiëntie en betere dienstverlening aan de erfpachters. Dit programma wordt in 2024 gecontinueerd en zal ook in 2025 nog doorlopen.

Activiteit 1.3.1.1

We beheren het erfpachtstelsel en de (bestaande) erfpachtrechten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal rechten (*1.000)	286	294	298	295
2	Aantal wijzigingen van erfpachtrechten (zonder overstap)	563	600	400	909

Activiteit 1.3.1.2

We verzorgen de uitgifte van nieuwe erfpachtrechten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Grondwaarde van nieuw uitgegeven erfpachtrechten (* €1 mln)	308	356	230	202

Activiteit 1.3.1.4

We werken aan een continue verbetering van de dienstverlening.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal afgehandelde klantvragen (*1000)	43	36	18	32

Activiteit 1.3.1.5

We verzorgen de overstap van de voortdurende naar eeuwigdurende erfpachtrechten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal notarieel gepasseerde overstapaktes (*1.000)	16	27	14	14,7

Het aantal te beheren erfpachtrechten is in 2023 toegenomen tot 295.000. Dat is lager dan begroot omdat er minder grond in erfpacht is uitgegeven. Het aantal wijzigingen van erfpachtrechten was in 2023 relatief hoog, doordat er meer aanvragen voor afkoop van de canon zijn binnen gekomen (los van de overstap). In het kader van de overstap zijn in 2023 bijna 15.000 aktes gepasseerd bij de notaris; voor circa 94% van de voor 8 januari 2020 ingediende aanvragen voor overstap naar eeuwigdurende durende erfpacht is eind 2023 een aanbieding verzonden. In 2023 zijn er in het kader van de spijtoptantenregeling circa 18.000 nieuwe overstap aanvragen binnen gekomen. De overstap leidt nog steeds tot veel klantvragen.

Verbonden partijen

Er worden geen verbonden partijen ingeschakeld voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

De financiële stromen in de erfpachtexploitatie, de reserve afkoopsommen en de reserve financiering erfpachtgrond worden in dit programmaonderdeel toegelicht. In de door de raad vastgestelde Nota Financiële verantwoording grondexploitaties en erfpachtuitgifte is vastgelegd hoe deze financiële stromen administratief worden verwerkt en (een deel van) de baten en lasten met de reserves worden verrekend. De financiële stromen zijn het meest eenvoudig op te splitsen in canon, reguliere afkoopsommen en afkoopsommen overstap.

De canon betalende rechten zijn reguliere (jaarlijkse) inkomsten. Deze nemen toe bij nieuwe uitgiften. De grondwaarde bij uitgifte wordt door het onderdeel erfpacht als het ware “aangekocht” van de grondexploitatie en wordt gefinancierd met een binnengemeentelijke lening. Over deze lening wordt rente betaald.

- Als de canon in het voortdurende stelsel wordt afgekocht, ontvangt de gemeente een afkoopsom. Deze afkoopsom wordt aan de reserve afkoopsommen toegevoegd. De reserve Afkoopsommen is altijd gelijk aan de grondwaarde bij uitgifte. Mocht de ontvangen afkoopsom hoger (of eventueel lager) zijn dan de grondwaarde, dan wordt dit verschil verrekend met de reserve financiering erfpachtgrond.
- De gemeente heeft naast een voortdurend erfpachtstelsel ook een eeuwigdurend erfpachtstelsel. Een eeuwigdurend afgekocht recht heeft geen financiële waarde meer voor de gemeente en deze rechten worden voor € 1 op de balans gezet. Bij een overstap van het voortdurend stelsel naar het eeuwigdurend stelsel wordt allereerst de afkoopsom aangewend voor de aflossing van de bestaande grondwaarde op de balans waarna de meerwaarde conform de Nota Financiële Verantwoording Grondexploitaties en erfpachtbeheer wordt toegevoegd aan de reserve financiering erfpachtgrond.
- De rente over de reserve afkoopsommen en de reserve financiering erfpachtgrond komt ten gunste van de jaarlijkse exploitatie.

Ook in het programmaonderdeel Erfpacht is veel verrekend met reserves.
De ontvangen afkoopsommen uit de overstap naar het eeuwigdurende stelsel zijn toegevoegd aan de reserve financiering erfpachtgronden. In 2023 is € 116 miljoen aan afkoopsommen uit de overstapregeling ontvangen. De ontvangen afkoopsommen bij nieuwe erfpachtuitgiften in het voortdurende stelsel zijn toegevoegd aan de reserve afkoopsommen. Voor het rekeningresultaat is vooral de exploitatie van de canon betalende rechten van belang, omdat het positieve resultaat van de canon betalende rechten aan de algemene middelen wordt afgedragen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	337,1	213,8	208,9	263,4	54,5
Lasten	46,9	56,8	50,4	50,5	0,1
Saldo Baten en Lasten	**290,2**	**157,0**	**158,5**	**212,9**	**54,4**
Onttrekking	264,5	126,9	318,4	337,7	19,3
Toevoeging	436,6	174,5	167,7	240,6	72,9
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-172,1**	**-47,6**	**150,7**	**97,1**	**-53,6**

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Totaal Programma-onderdeel 1.3 Erfpacht	**118,1**	**109,3**	**309,2**	**310,0**	**0,8**

Het positieve netto-exploitatieresultaat van het programmaonderdeel Erfpacht in 2023 bedraagt € 110,0 miljoen; dit is het nettoresultaat van de baten en lasten, verminderd met de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Dit resultaat bestaat voornamelijk uit de jaarlijkse canoninkomsten verminderd met de (interne) rente en apparaatskosten. Ontvangen afkoopsommen worden toegevoegd aan de reserves. Daarnaast is € 200,0 miljoen onttrokken uit de reserve Financiering erfpachtgrond.

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 0,8 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 263,4 miljoen zijn € 54,5 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten doordat meer is afgekocht bij uitgifte in het voortdurende stelsel en bij overstap (In totaal € 53,8 miljoen).
- Hogere canonopbrengsten doordat meer grond in erfpacht is uitgegeven ten opzichte van de bijgestelde begroting in de najaarsnota (€ 0,7 miljoen). In de najaarsnota is de begroting met € 6,3 miljoen naar beneden bijgesteld, omdat er meer tussentijds en bij overstap is afgekocht dan waar we rekening mee hielden.

Lasten

De totale lasten van € 50,5 miljoen zijn nagenoeg gelijk aan de begroting. Dit komt door hogere lasten voor het beheer van applicaties voor erfpachtrechten en een verhoging van de voorziening voor oninbare debiteuren.

Reserves

De keuze van de erfpachter voor canon of afkoop en het stelsel (voortdurend of eeuwigdurend) heeft een grote impact op de mutaties in de reserves en is vooraf moeilijk in te schatten omdat we niet weten of de erfpacht gaat kiezen voor canon of afkoop en dat door de jaren heen nogal wisselend is. Hieronder wordt daarom beperkt ingegaan op de afwijkingen ten opzichte van de begroting. Wel staat beschreven waar de onttrekkingen en toevoegingen uit bestaan.

Onttrekkingen reserves

De totale onttrekking van € 137,9 miljoen, waarvan € 132,1 miljoen aan de reserve afkoopsommen en € 5,8 miljoen aan de reserve Financiering Erfpachtgrond, is € 19,3 miljoen hoger dan begroot. Daarnaast is in 2023 € 200 miljoen uit de reserve gehaald voor incidentele schaalspronginvesteringen en het project Sprong over het IJ. De schaalspronginvesteringen bestaan uit het doortrekken Noord/Zuidlijn, het sluiten van de Ringlijn en Zuidasdok. Deze bedragen zijn toegevoegd aan hiervoor bestemde reserves in programma 2.

- De onttrekking aan de reserve Afkoopsommen is € 19,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt doordat meer erfpachtrechten die in het voortdurende stelsel waren afgekocht zijn overgegaan naar het eeuwigdurend stelsel. De grond die vanuit het erfpachtrecht eeuwigdurend is afgekocht, heeft geen waarde meer voor de gemeente. En wordt daarom onttrokken aan deze reserve en toegevoegd aan de reserve Financiering erfpachtgrond.

Toevoegingen reserves

De totale toevoeging van € 240,6 miljoen, waarvan € 178,9 miljoen aan de reserve Financiering Erfpachtgrond en € 61,7 miljoen aan de reserve afkoopsommen, is € 72,9 miljoen hoger dan begroot.

- De toevoeging aan de reserve Financiering Erfpachtgrond is € 43,2 miljoen hoger dan begroot, doordat er meer is overgestapt van het voortdurende naar het eeuwigdurend stelsel.
- De toevoeging aan de reserve Afkoopsommen is € 29,7 miljoen hoger dan begroot en komt doordat er meer grond is uitgegeven waarvan de canon is afgekocht.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Door de vele afwijkende situaties en de complexheid van het huidige erfpachtstelsel bestaat het risico dat niet de juiste aanbieding aan de erfpachter wordt verstrekt of dat de erfpachter lang moet wachten totdat de aanvraag wordt afgewikkeld.	Beheersmaatregel is dat er een gespecialiseerd team klaarstaat om maatwerkaanbiedingen op te stellen. Om wachttijden te verkorten streven we ernaar om zoveel mogelijk (overstap-)aanvragen automatisch af te wikkelen.

Beleidskaders

- Diverse Algemene Bepalingen, de door de raad vastgestelde bepalingen voor het uitgeven van grond in erfpacht.
- Grondprijsbeleid: het beleid op basis waarvan de grondwaardes worden berekend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het beleid voor nieuwe uitgiftes en het beleid voor de bestaande erfpachtrechten.
- Overstapregeling (inclusief nieuwe Spijtoptantenregeling), de regeling waarmee erfpachters met een woning kunnen overstappen van het voortdurende naar het eeuwigdurende stelsel.

2.1.4 Bouwen en wonen

We streven naar voldoende beschikbaarheid van betaalbare, duurzame, goede en veilige woningen, een rechtvaardige verdeling van de woningen en een rechtmatig gebruik van de woningen.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 1.4.1

Een rechtvaardige verdeling van de woningen waarbij voorrang wordt gegeven aan diegenen die de woning het hardste nodig hebben.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	% kwetsbare huishoudens dat binnen 3 maanden een woning vindt: statushouders, MOBW en sociaal medisch urgenten	80%	60%	80%	72%
2	Aantal actieve woningzoekenden in Woningnet	N.v.t.	72.517	PM	91.254
3	Gemiddelde WOZ-waarde (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	N.v.t.	€ 433.000	N.v.t.	€ 517.000
4	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	N.v.t.	€ 727	N.v.t.	€ 792
5	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	N.v.t.	€ 837	N.v.t.	€ 902

Doel 1.4.1

Een rechtvaardige verdeling van de woningen waarbij voorrang wordt gegeven aan diegenen die de woning het hardste nodig hebben.
In 2023 heeft 72% van de kwetsbare huishoudens binnen 3 maanden een passende woning gevonden. Dat is lager dan de streefwaarde van 80% en ruim meer dan de 60% uit 2022. Het maken van de match tussen de woning en de bewoner heeft tijd nodig en hangt af van de beschikbaarheid van een passende woning én de woonbehoefte van de bewoner.

Activiteit 1.4.1.1

We bieden huisvesting voor kwetsbare groepen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal woningen toegewezen aan kwetsbare huishoudens	1.800 (2023)	1.850	1.800	1.976
2	Aantal gehuisveste statushouders (personen)	2.000 (2023)	1.283	2.000	1.575

Activiteit 1.4.1.1

We bieden huisvesting voor kwetsbare groepen
We zijn er niet in geslaagd onze doelstelling om 2.000 statushouders te huisvesten, te realiseren. De taakstelling inclusief het herhuisvesten van statushouders die eerder een tijdelijk huurcontract hadden, was net als voorgaande jaren hoger dan het maximaal aantal beschikbare woningen.

Activiteit 1.4.1.2

We wijzen met voorrang woningen toe aan bepaalde beroepsgroepen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal woningen aan beroepsgroepen	200 (2023)	202	200	119

Activiteit 1.4.1.2

We wijzen met voorrang woningen toe aan bepaalde beroepsgroepen.
In 2023 zijn 119 woningen toegewezen via de beroepsgroepenregeling. Hiervan zijn 79 sociale huurwoningen en 40 middeldure huurwoningen. In de samenwerkingsafspraken 2020 tot en met 2023 is afgesproken dat corporaties minimaal 50 sociale huurwoningen en 50 middeldure huurwoningen aanbieden aan potentiële kandidaten uit specifieke beroepsgroepen in het onderwijs, de zorg en de bij de politie. Bij een aantoonbaar grotere vraag die aansluit bij het op dat moment beschikbare aanbod, wordt dit aantal opgehoogd tot maximaal 100 sociale huurwoningen en 100 middeldure huurwoningen. Er geldt dus een bandbreedte. Het aantal sociale huurwoningen dat is toegewezen valt binnen de afgesproken bandbreedte. Het aantal middeldure huurwoningen is net onder de bandbreedte. Of de aantallen worden behaald is mede afhankelijk van of het beschikbare aanbod aansluit bij de behoefte van de kandidaten.

Doel 1.4.2

Een toekomstbestendige woningvoorraad (duurzaam, basiskwaliteit en veilig).

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Bijdragen aan een duurzame, veilige en kwalitatieve fysieke leefomgeving met behoud van monumentale waarde.				

Doel 1.4.2

Een toekomstbestendige woningvoorraad (duurzaam, basiskwaliteit en veilig)
Het isolatieoffensief is uitgewerkt onder andere met de Energiebespaarservice en de VvE-aanpak, het programma woningkwaliteit is voortgezet en er is een schimmelaanpak met corporaties gelanceerd.
Er zijn nog geen indicatoren waarmee we de doelrealisatie monitoren. Bij de Voorjaarsnota 2024 volgt op basis van het uitvoeringsprogramma isolatieoffensief een voorstel voor een of meer indicatoren om de doelbereiking te monitoren.

Activiteit 1.4.2.1

We houden toezicht op en handhaven de wettelijk minimumkwaliteit.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal op kwaliteit geïnspecteerde adressen	200 (2023)	161	200	211
2	Aantal verbeterde woningen naar aanleiding van inspectie en/of handhaving	150 (2023)	335	150	142

Activiteit 1.4.2.2

We ondersteunen bewoners en eigenaren bij het verduurzamen van woningen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal ondersteunde adressen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	4.835
2	Aantal adressen waar maatregelen zijn genomen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	36.979

Activiteit 1.4.2.2

We ondersteunen bewoners en eigenaren bij het verduurzamen van woningen
Aantal ondersteunde adressen: er zijn in 2023 voor in totaal 3.060 woningen in 75 VvE's adviestrajecten afgerond.Daarnaast is voor 1.775 woningen buiten vve's een advies uitgebracht.
Aantal adressen waar maatregelen zijn genomen: er zijn bij 35.282 huishoudens kleine energiebesparende maatregelen geïnstalleerd, bij 21 projecten met totaal 616 huurders is op initiatief van de huurder verduurzamingsmaatregelen genomen en er is 1.081 woningen in vve's een subsidie verstrekt voor isolerende maatregelen.

Activiteit 1.4.2.3

We verstrekken omgevingsvergunningen en zien toe dat bedrijven en burgers voldoen aan actuele wet en regelgeving op het gebied van veiligheid, bouwveiligheid en infrastructuur.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal ingediende aanvragen omgevingsvergunning bouw, monumenten, splitsen, omzetten woonruimte, meldingen bouw, aanvragen ruimtelijke ordening.	9.700 (2022)	9.700	9.700	9.074
2	Aantal verleende vergunningen waarop toezicht is gehouden (monumenten, bouw, ruimtelijke ordening, splitsen en omzetten woonruimte) waarop toezicht is gehouden	5.400 (2022)	5.400	5.400	5.839

Activiteit 1.4.2.3

We verstrekken omgevingsvergunningen en zien toe dat bedrijven en burgers voldoen aan actuele wet- en regelgeving op het gebied van veiligheid, bouwveiligheid en infrastructuur.
Het aantal ingediende aanvragen omgevingsvergunning bouw is lager dan begroot. Oorzaak is de afname van bouw door de gestegen rente en bouwkosten.

Eind december is nog een stijging van aanvragen geregistreerd vanwege nieuwe regels die op 1 januari 2024 zijn ingegaan.

Doel 1.4.3

Beschermen van de (gewenste) samenstelling van de woningvoorraad en de leefbaarheid.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal beëindigingen onrechtmatig woning-gebruik, in gebruik genomen leegstaande woningen, opgeknapte woningen naar aanleiding van handhavings-maatregelen	300	1.426	1.500	923

Doel 1.4.3

Beschermen van de (gewenste) samenstelling van de woningvoorraad en de leefbaarheid.

- Er zijn in 2023 minder beëindigingen onrechtmatig gebruik gerealiseerd dan begroot. Dit komt doordat er uitgebreider onderzoek werd gedaan voorafgaand aan sancties en er prioriteit werd gegeven aan de grotere overtredingen. Daarnaast werden na een rechterlijke uitspraak over het boetebeleid een aantal maanden minder tot geen boetes opgelegd. Tot slot werden er bij leegstand meer leegstands-gesprekken gevoerd en bij woningkwaliteit meer zaken al opgelost in het (voor) traject. In 2023 is met de handhaving dus een koers ingeslagen met uitgebreider onderzoek, meer prioriteit voor excessen en meer vroegtijdig dialoog bij de kleinere overtredingen.
- We hebben ons ook ingezet voor het bevorderen van de kwaliteit van woningen in de stad. Ten opzichte van voorgaande jaren zijn er minder opgeknapte woningen na handhaving. Enerzijds komt dit doordat er in 2023 geen grootschalige projecten meer zijn uitgevoerd waar complete flatgebouwen zijn opgeknapt. De in 2023 opgeknapte woningen betreffen vooral individuele woningen. Anderzijds werden er in 2023 vaker zaken opgelost in het (voor)traject of na het versturen van een voornemen tot last onder dwangsom. In 2023 hoefde het dus minder vaak tot aan de officiële sancties te komen.

Activiteit 1.4.3.1

We maken beleid en handhaven de regels woninggebruik.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Meldingen van vermoedelijk oneigenlijk gebruik	1.200 (2023)	2.951	2.300	3.212
2	Huisbezoeken/ buitendienstonderzoeken	6.000 (2016)	6.185	6.000	5.370
3	Handhavingsbesluiten	300 (2016)	298	900	186

Activiteit 1.4.3.1

We maken beleid en handhaven de regels woninggebruik.
Meer meldingen van vermoedelijk oneigenlijk gebruik: er waren in 2023 weer meer toeristen in de stad dan in 2022. Omwonenden ervoeren daarom weer meer overlast van toeristische verhuur dan tijdens de voorgaande jaren. Na corona hebben er weer andere ontwikkelingen plaatsgevonden die hun invloed hebben op het aantal meldingen. De oorlog in Oekraïne heeft de energiekosten doen stijgen, waardoor er in de winter mogelijk meer overlast werd ervaren van kou, vocht en schimmel.
De aanhoudende wooncrisis heeft geleid tot nieuw beleid en meer publiciteit over woningleegstand, malafide verhuurders en vormen van woonfraude. Dit heeft de Amsterdammers oplettender en wellicht meer bereid gemaakt om tot melding over te gaan. Minder buitendienstonderzoeken en handhavingsbesluiten dan begroot: er zijn in 2023 minder handhavingsbesluiten opgelegd dan begroot door interne (andere inzet handhaving) en externe ontwikkelingen (rechterlijke uitspraken). Er werd onder andere uitgebreider onderzoek gedaan voorafgaand aan sancties en er werd prioriteit gegeven aan de grotere overtredingen. Daarnaast is in 2023 ingezet op meer vooronderzoek en bij de kleinere zaken op een vriendelijk voortraject. Door deze andere koers, en een tijdelijke stillegging bij het opleggen van boetes, kwam het bij minder zaken tot een officieel handhavingsbesluit. Ook resulteerde deze andere koers van de handhaving in minder buitendienstonderzoeken.

Verbonden partijen

Er worden geen verbonden partijen ingeschakeld voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	81,3	86,1	100,3	94,3	-6,0
Lasten	166,2	158,4	198,9	185,7	-13,2
Saldo Baten en Lasten	**-84,9**	**-72,3**	**-98,7**	**-91,5**	**7,2**
Onttrekking	8,9	17,4	36,0	30,6	-5,4
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**8,9**	**17,4**	**36,0**	**30,6**	**-5,4**
Totaal Programma-onderdeel 1.4 Bouwen en wonen	**-76,0**	**-54,9**	**-62,6**	**-60,9**	**1,8**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 1,8 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 6,0 miljoen, lagere lasten van € 13,2 miljoen en een lagere onttrekking aan de reserves van € 5,4 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 94,3 miljoen zijn € 6,0 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere baten voor de opvang van Oekraïners (€ 5,0 miljoen), waar het deel van Rijksbijdrage dat nog niet tot uitgaven heeft geleid in toekomstige jaren zal volgen.
- Lagere baten bij de aanpak van de energiearmoede (€ 3,9 miljoen). Zie de toelichting bij de lasten.
- Lagere baten vanuit het volkshuisvestingsfonds (€ 1,2 miljoen). Zie ook de toelichting bij de lasten.
- Lagere baten door vertraging in de aanbesteding van projecten in het kader van het programma Sanering Verkeerslawaai (€ 0,6 miljoen). Het zijn rijksmiddelen die doorgeschoven worden naar 2024.

- Lagere baten bij de bestuurlijke boetes (€ 0,6 miljoen). In het verleden is bij de aanpak van woonfraude een lik-op-stuk beleid gevoerd waarbij hoge boetes werden opgelegd. In 2023 is de koers verlegd. Er is proportionaliteitsbeleid voor administratieve overtredingen bij vakantieverhuur gekomen en is er meer maatwerk en individuele afweging bij het opleggen van bestuurlijke boetes. In meer gevallen wordt de boete gematigd. Dit is ook te zien bij de beoordeling van bestuurlijke boetes door de Rechtbank en de Raad van State.
- Hogere baten voor grootstedelijke omgevingsvergunningen bij de Omgevingsdienst (€ 5,3 miljoen). Bij de Najaarsnota 2023 zijn de verwachte baten met € 6,7 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit kwam door het teruglopend aantal bouwaanvragen. In het laatste kwartaal van 2023 zijn er, tegen de verwachting in, toch meer aanvragen ingediend.
- Hogere baten bij Stadswerf Oostenburg door een bijdrage van de Amsterdamse woningcorporatie Stadgenoot (€ 0,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 185,7 miljoen zijn € 13,2 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere lasten voor de opvang van Oekraïners (€ 5,0 miljoen), waar de totale verwachte Rijksbijdrage van € 21,9 miljoen in de begroting was opgenomen. Hiervan is in totaal € 16,9 miljoen besteed aan bouw-, huur- en proceskosten, hetgeen leidt tot een afwijking van € 5,0 miljoen. Deze afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door de lagere bouwkosten. Dit is het gevolg van vertraging van de start van de verbouwing van één locatie, vertraging van de (financiële) afronding van een tweetal andere locaties en lagere kosten door andere keuzes en gebruikte materialen bij het woonrijp ontwerp.
- Lagere lasten bij de aanpak van de energiearmoede (€ 3,9 miljoen). Dit komt doordat de geplande witgoedactie is uitgesteld naar 2024 door faillissement van de uitvoerende partner. Verder zijn kosten van de Energiebespaarservice lager uitgevallen.
- Lagere lasten voor het Isolatieoffensief (€ 2,8 miljoen). € 1,7 miljoen wordt veroorzaakt doordat ten laste van het Warmtefonds wel reserveringen en verplichtingen voor leningen zijn aangegaan, maar de aanvraag en uitbetaling nog niet is afgerond. € 1,1 miljoen wordt veroorzaakt doordat veel trajecten van de vve-aanpak die in 2023 zijn gestart, in 2024 verantwoord en afgerekend.
- Lagere lasten op het Corporatiebudget omdat de vaststellingstermijnen van deze subsidies zijn doorgeschoven naar 2024 (€ 1,3 miljoen). Hierdoor heeft dit jaar een lagere onttrekking uit de reserve Corporatiebudget (Stifo/erfpacht) plaatsgevonden.
- Lagere lasten voor de subsidies vanuit het volkshuisvestingsfonds (€ 1,2 miljoen). Deze subsidies zijn in 2023 verleend, maar de verantwoording vanuit de corporaties zal pas in 2024 plaatsvinden en dan ook worden afgerekend met de reserve Corporatiebudget.
- Lagere lasten bij het Masterplan wonen (€ 0,6 miljoen). Deze wordt veroorzaakt doordat de programmaorganisatie van Nationaal Programma Samen Nieuw-West (NP SNW) en het Masterplan Zuidoost (MP ZO) niet meteen van start kon gaan. In het algemeen is meer tijd nodig om de interventies goed af te stemmen met alle betrokkenen.
- Lagere lasten door vertraging in de aanbesteding van projecten in het kader van het programma Sanering Verkeerslawaai (€ 0,6 miljoen). Het zijn rijksmiddelen die doorgeschoven worden naar 2024.
- Lagere lasten voor personeel van € 0,6 miljoen omdat niet alle formatieplaatsen in 2023 volledig zijn bezet. Een van de oorzaken is krapte op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn we terughoudend geweest in de werving en selectie van personeel bij de invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), de Omgevingswet (OW), het handhaving uitvoering programma 2024 (VTH-up) en de invoering van de Wet Goed Verhuurderschap.
- Lagere lasten door vertraging in de oplevering van de tweede tranche flexwoningen in het kader van de integrale aanpak huisvesting kwetsbare groepen (€ 0,5 miljoen).
- Hogere lasten door de toevoeging aan de voorziening dubieuze debiteuren vergunningen (€ 3,1 miljoen). De omvang van de benodigde voorziening dubieuze debiteuren wordt bepaald op basis van de omvang en ouderdom van de openstaande vorderingen volgens een vastgestelde berekening.
- Hogere lasten voor het project Stadswerf Oostenburg (€ 0,6 miljoen). Deze worden voor € 0,3 miljoen gedekt door verkregen inkomsten stadswerf Oost (zie baten). Het restant wordt verrekend met het Vereveningsfonds. Het betreft een meerjarig project, waarbij een deel van de kosten eerder is gemaakt dan aanvankelijk gedacht.
- Hogere lasten voor de huisvesting van statushouders (€ 0,6 miljoen). De taakstelling voor het aantal te huisvesten statushouders was in 2023 veel hoger dan in voorgaande jaren. Daarnaast moet een toenemend aantal statushouders opnieuw gehuisvest worden omdat zij verblijven in tijdelijke woningen. Dit leidt tot hogere dan begrote uitvoeringskosten.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

- De onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen is € 4,7 miljoen lager dan begroot. Dit komt door lagere lasten voor het Isolatieoffensief (€ 2,8 miljoen), lagere lasten voor de Huisvesting kwetsbare groepen (€ 1,2 miljoen), lagere lasten voor de Masterplannen (€ 0,6 miljoen) en lagere lasten voor de Nieuwe woonruimteverdeling (€ 0,3 miljoen). Toelichting op deze posten staan ook bij de lasten.
- De onttrekking aan de Reserve Corporatiebudget is € 1,3 miljoen lager dan begroot. Dit komt door lagere uitkeringen aan corporaties. Dit heeft te maken met onder meer het verlengen van de vaststellingstermijnen van subsidies, waardoor de lasten nog niet in 2023 zijn genomen.
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Woningcorporaties hebben onvoldoende mutaties in de woningvoorraad waardoor minder woningen beschikbaar komen voor urgenten/ kwetsbare groepen/ ouderen/ statushouders. Hierdoor kan mogelijk niet 80% van de urgenten binnen drie maanden een woning vinden.	Om de druk op het aantal beschikbare woningen voor kwetsbare groepen te verlagen worden de urgentiecriteria aangepast. Het verwachte effect is dat mensen met de hoogste urgentie sneller aan een passende woning kunnen worden geholpen. De druk op het aantal voor kwetsbare groepen beschikbare woningen neemt daardoor af.

Beleidskaders

- Samenwerkingsafspraken met de corporaties en huurderskoepels. Deze gaan onder andere over de groei van de voorraad, de betaalbaarheid, de duurzaamheid en de beschikbaarheid van woningen voor alle doelgroepen. Ook staan er afspraken in over de nieuw te bouwen sociale huurwoningen en middeldure huurwoningen en over de grondprijzen.
- Woonagenda 2025 en spelregels voor woningbouwprogrammering. De Woonagenda heeft als uitgangspunten voldoende, betaalbare en goede woningen in 2025. Voor het uitgangspunt voldoende is de ambitie om de woningvoorraad en behoefte in 2025 beter op elkaar te laten aansluiten. Betaalbare woningen heeft onder meer betrekking op de herziening van de woonruimteverdeling, het gerichter verhuren van middeldure huurwoningen aan middeninkomens en passend wonen in de sociale huursector. Het uitgangspunt goede woningen richt zich onder andere op onderzoek naar de mogelijkheden voor een Registratiesysteem Woningkwaliteit, afspraken tussen corporaties en huurders over aanvullende duurzaamheidseisen voor nieuwbouw en aanvullende duurzaamheidsprestaties voor bestaande woningen.
- Vervolg Actieplan Meer Middeldure Huur 2020: hierin zijn de voorwaarden voor nieuwe middeldure huurwoningen met een instandhoudingstermijn van 25 jaar herijkt. Tevens is dit plan het beleidskader voor het realiseren van eeuwigdurende middeldure huurwoningen.
- De Amsterdamse Aanpak Volkshuisvesting (AAV): de AAV is een woonvisie (met daarin de Woonzorgvisie geïntegreerd) én een actieplan om de grote vraagstukken over volkshuisvesting in Amsterdam aan te pakken. Met dit plan werken we aan een stad met voldoende betaalbare en goede woningen voor iedereen.
- Begin 2020 hebben we met beleggers en ontwikkelaars een intentieverklaring afgesloten om de productie van nieuwe en het behoud van bestaande betaalbare woningen te borgen. De daarin gemaakte afspraken zijn inmiddels omgezet in beleid. Dit betekent dat de voorwaarden voor nieuwe middeldure huurwoningen zijn aangepast in het hiervoor genoemde Actieplan Middeldure huur. Tevens is de uitpondtermijn van private sociale huurwoningen verlengd naar 25 jaar en zijn de afwijkingsmogelijkheden in het Stedelijk kader Transformaties verruimd.
- MRA Agenda 2020-2024: vertaling naar vier uitvoeringslijnen: – De samenwerking verder versterken – Werk maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone MRA-economie – Bouwen voor de woningbehoefte en met groei de leefkwaliteit van het geheel versterken. – Vaart maken met het metropolitaan mobiliteitssysteem.
- Woningwet (2015), geeft richtlijnen voor volkshuisvesting partijen over wie wat mag doen en wie waar over gaat.
- De Huisvestingswet (2014), biedt instrumentarium om in te grijpen in de woonruimteverdeling en de samenstelling van de woonruimtevoorraad. Zo kunnen we de onevenwichtige en onrechtvaardige effecten bestrijden die het gevolg zijn van de schaarste aan betaalbare woonruimte.
- Huisvestingsverordening Amsterdam 2020, beschrijft instrumentarium en de toepassing hiervan, in relatie tot woonruimteverdeling en woningvoorraad.
- Leegstandswet (2015), wet ter bestrijding van leegstand van woningen en gebouwen.
- Stedelijk Handhavingsprogramma richt zich op het tegengaan van woonfraude.

2.1.5 Vastgoed

We zetten ons gemeentelijke vastgoedbezit in om maatschappelijke voorzieningen duurzaam, toegankelijk, betaalbaar en in de hele stad te huisvesten. Onze vastgoedportefeuille verhuren we voor een groot deel aan een zeer verschillende groep huurders. Het grootste deel betreft maatschappelijke huurders.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 1.5.1

Amsterdam heeft een vastgoedportefeuille die voldoet aan de gemeentelijk en landelijke ambities en wetgeving op het gebied van duurzaamheid, veiligheid en bouwkundige kwaliteit.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	NEN 2767, onderhoudsniveau minimaal 3, sober en doelmatig	82,6% (2020)	N.v.t.	85%	86%

Doel 1.5.1

Het doel is om ons maatschappelijk vastgoed van een sober en doelmatig onderhoudsniveau te voorzien. In 2023 is dit doel bereikt door voldoende panden via het meerjarig onderhoudsprogramma aan te pakken en daarnaast door investeringen in onze panden te doen.

Activiteit 1.5.1.2

We houden de gewenste kwaliteit van de vastgoedportefeuille in stand door middel van verduurzaming, verbeteren van de veiligheid, renovatie en vervangingsinvesteringen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Resterende CO_2-uitstoot	37.000 ton	N.v.t.	N.v.t.	36.630
2	% Panden met energie label A	23%	N.v.t.	N.v.t.	25%
3	Aantal kwaliteits-verbeterende investeringen		N.v.t.	32	31

Activiteit 1.5.1.1

Toelichting op het verminderen van de CO_2-uitstoot en het aantal panden met een label A:
Voor de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed in eigendom van de gemeente hanteren we een label A als streefwaarde voor 2030. De verduurzaming van de panden moet resulteren in een CO_2-reductie van 55% (ten opzichte van 1990). Daarvoor moet voor de maatschappelijk panden in 2030 zo'n 12.000 ton CO_2 minder worden uitgestoten. In 2023 is daarvan 3% gerealiseerd en is de totale resterende uitstoot van het maatschappelijk vastgoed in eigendom van de gemeente met 1% gedaald. Voor 2023 was nog geen jaardoel vastgesteld.

Doel 1.5.2

Amsterdam streeft naar een optimaal gebruik van haar maatschappelijk vastgoed-portefeuille om een zo hoog mogelijk maatschappelijk rendement te behalen en gemiste inkomsten te minimaliseren.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Bezettingsgraad	86% (2022)	86%	90%	89%

Doel 1.5.2

Het doel is om de bezettingsgraad naar 90% te brengen zodat zoveel mogelijk maatschappelijke voorzieningen gehuisvest worden. Ten opzichte van 2022 is de bezettingsgraad met 3 procent-punt gestegen.

Doel 1.5.3

We beheren en onderhouden de eigendommen bestemd voor broedplaatsen, woon- en werkruimtes voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal m² Broedplaatsen in beheer bij gemeente Amsterdam	38.400 (2023)	N.v.t.	38.400	37.512

Doel 1.5.3

Het doel is om het aantal m² broedplaatsen in beheer bij de gemeente gelijk te houden. Ten opzichte van 2022 is het aantal m² gemeentelijke broedplaatsen vrijwel gelijk gebleven.

Activiteit 1.5.3.1

We laten het aanbod grootstedelijke én buurtgerichte culturele voorzieningen meegroeien met de stad, houden het onderhoudsniveau op peil en verduurzamen waar mogelijk.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage culturele voorzieningen waarvan het onderhoudsniveau minimaal 3 is	82,6%		85%	86%
2	Culturele voorzieningen met energielabel A	154	164	173	49
3	Aantal kwaliteits-verbeterende investeringen bij culturele voorzieningen		8	8	3

Activiteit 1.5.3.1

We hebben in 2023 bereikt dat de culturele voorzieningen gehuisvest zijn in panden met een gewenst onderhoudsniveau. Dat bereikten wij door voldoende onderhoud te plegen en te investeren in ons bestaande vastgoed.

Verbonden partijen

Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO N.V.

Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO N.V. is eigenaar van de verpachte agrarische grond in de Volgermeerpolder.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	80,1	75,4	67,9	79,1	11,1
Lasten	50,7	51,1	53,2	64,5	11,3
Saldo Baten en Lasten	**29,4**	**24,3**	**14,7**	**14,6**	**-0,2**
Onttrekking	1,0	1,0	1,0	1,0	0,0
Toevoeging	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,1**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**0,0**
Totaal Programma-onderdeel 1.5 Vastgoed	**27,2**	**25,3**	**15,8**	**15,6**	**-0,2**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 0,2 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 11,1 miljoen en hogere lasten van € 11,3 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 79,1 miljoen zijn € 11,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door hogere doorberekeningen aan de grondexploitaties (€ 11,6 miljoen). Dit betreffen afwijkende doorbelastingen van baten en lasten naar de grondexploitaties. Deze zijn per saldo neutraal.
- Lagere baten uit verkoop van panden panden (€ 0,5 miljoen) door vertraging in de geplande verkooptransacties. De verkoop zal in 2024 alsnog plaatsvinden.

Lasten

De totale lasten van € 64,5 miljoen zijn € 11,3 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten die ten behoeve van grondexploitaties zijn gemaakt (€ 11,6 miljoen). Zie ook de baten.
- Hogere lasten voor groot onderhoud aan de panden (€ 1,2 miljoen). Dit is het gevolg van stijgende prijzen voor het onderhoud.
- Lagere lasten van uitbesteed werk (€ 1,2 miljoen).
- Lagere salarislasten van € 0,4 miljoen door hogere doorbelastingen aan projecten,
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen reservemutaties opgenomen die afwijken van de begroting.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Onjuiste btw-labeling waardoor een onjuiste verrekening van btw ontstaat	Middels onderzoek van Bureau Fiscaal Advies en Control zorgen voor een correcte btw-afdracht
2. Onvoldoende procesbeheersing van onze (kern)processen zorgt voor lagere kwaliteit van de uitvoering van het proces	Alle processen worden beschreven en via interne audits regelmatig gemonitord
3. Verduurzaming Gemeentelijk Vastgoed blijft achter waardoor de gemeente haar voorbeeldfunctie niet kan waarmaken	Op orde brengen van de organisatie waarmee de toegekende middelen daadwerkelijk kunnen worden besteed

Opgetreden risico's	Maatregelen
1. Hogere lasten (1,7 miljoen euro) ambtelijke huisvesting Weesperas door hogere aanhuurlasten	Via contractonderhandelingen het financiële gevolg zoveel mogelijk beperken

Beleidskaders

In 2023 is gewerkt aan de nieuwe gemeentelijke vastgoedstrategie. Deze wordt in het tweede kwartaal van 2024 ter besluitvorming aangeboden.

2.1.6 Duurzaamheid en milieubeheer

Wij werken aan de overgang naar een klimaatneutrale en aardgasvrije stad waar we grondstoffen (hoogwaardig) hergebruiken.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 1.6.1

Amsterdam voldoet aan de doelstelling van het Klimaatakkoord Parijs door de stad aardgasvrij te maken voor 2040 en de CO_2-uitstoot met 95% te verlagen voor 2050 en is een stad met schone lucht waar afval als grondstof wordt gebruikt.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Totale CO_2emissies (in kton) verbruik van energie op het Amsterdamse grondgebied	5.000	3.770 (2022)	*	n.v.t.

*Er zijn alleen doelstellingen voor 2025, 2030 en 2050

Doel 1.6.1

De CO_2-uitstoot in 2023 is volgens de gemeentelijke monitoring lager dan in de jaren daarvoor vanwege onder andere een toegenomen productie van duurzame elektriciteit in Nederland en een reductie van het gasverbruik in Amsterdam.
Volgens prognoses is het gasverbruik in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) 22% lager ten opzichte van de periode 2018 tot en met 2021. We hebben daarnaast diverse acties uitgevoerd om de CO_2-uitstoot te verminderen:

- Met het isolatieoffensief en de energiebespaarservice hebben wij aan de versnelling van het isolatietempo in de woningvoorraad gewerkt. Zie hiervoor onder 3.1.4 (Wonen). We verlegden de focus van beleid naar de uitvoering. Hiermee willen we de energietransitie versnellen. Daarom is de uitvoeringsorganisatie Energie voor de Stad eind 2023 gestart.
- We hebben samen met partners in de stad gewerkt aan de warmtetransitie: met corporaties en warmtebedrijven in Warm Amsterdam en met buurtinitiatieven zoals MeerEnergie en KetelhuisWG.
- Bedrijven en maatschappelijke organisaties maken steeds meer gebruik van de hulp die de gemeente voor energiebesparing beschikbaar heeft gesteld, namelijk energieadviezen ‘op maat’ en fixteams ‘aan huis’.
- Met het isolatieoffensief en de energiebespaarservice hebben wij aan de versnelling van het isolatietempo in de woningvoorraad gewerkt. Zie hiervoor onder 3.1.4 (Wonen).We verlegden de focus van beleid naar de uitvoering. Hiermee willen we de energietransitie versnellen. Daarom is de uitvoeringsorganisatie Energie voor de Stad eind 2023 gestart.
- We hebben samen met partners in de stad gewerkt aan de warmtetransitie: met corporaties en warmtebedrijven in Warm Amsterdam en met buurtinitiatieven zoals MeerEnergie en KetelhuisWG.
- Bedrijven en maatschappelijke organisaties maken steeds meer gebruik van de hulp die de gemeente voor energiebesparing beschikbaar heeft gesteld, namelijk energieadviezen ‘op maat’ en fixteams ‘aan huis’.
- Samen met provincie, Havenbedrijf, regio en bedrijfsleven hebben we verder gewerkt aan de energietransitie in het Haven en industriecluster. Projecten als afvang van CO_2 en de voorbereiding voor een stoomnet in de Haven zijn in startfase. De regio heeft de status verkregen van European Hydrogen Valley of the year 2023 wat bijdraagt aan de kans op realisatie van waterstofprojecten in het havengebied.
- Er is een wetenschappelijke boring naar geothermie uitgevoerd. Dit levert waardevolle data over de potentie van geothermie op om het Diemennet te verduurzamen. Amsterdam bereidt onder andere met Energiebeheer Nederland vervolgonderzoek voor.
- In Amsterdam-Zuidoost is een bouwteam gestart om het warmtegebruik van datacenterrestwarmte voor de gebiedsontwikkeling voor te bereiden.
- De aanpak om congestie op het elektriciteitsnet het hoofd te bieden is voortgezet in samenwerking met Tennet, Liander en Port of Amsterdam. Er is een ontwikkelperspectief voor het distributienet opgesteld. Dit geeft een richting aan voor de noodzakelijke uitbreiding- en inpassing van de laag- en middenspannings-infrastructuur in Amsterdam.
- Met corporaties en huurders maakten we afspraken over verbetering van woningen met energielabels E, F en G, en over samenwerking op aardgasvrije woningen, circulair renoveren, klimaatadaptatie en zonne-energie.

Activiteit 1.6.1.1

We dragen bij aan de transitie naar een circulaire economie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Totale hoeveelheid nieuw niet-hernieuwbaar materiaalgebruik in Amsterdam	23 Miljard kg (2020)	17,4 Miljard kg	20 Miljard kg	Nog niet bekend*

*de CBS-cijfers over 2023 zijn bekend in 2025

Activiteit 1.6.1.1

Vanaf de Begroting 2023 is als indicator de hoeveelheid nieuw niet-hernieuwbaar materiaalgebruik afgesproken.
Voor een transitie naar een circulaire economie werkten we in 2023 onder andere aan de volgende activiteiten:

- De gemeente heeft op 29 november 2023 de Uitvoeringsagenda Circulair 2023-2026 vastgesteld. Daarin zijn ruim 70 activiteiten opgenomen die zich richten op het ondersteunen van circulaire maatschappelijke initiatieven en ondernemers, en die ervoor gaat zorgen dat de gemeente in 2026 zelf ook in staat is circulair te werken;
- Gemeente Amsterdam heeft het uitgangspunt 'Duurzaam, tenzij...' en 'Hergebruik, tenzij...' vastgesteld voor het eigen handelen;
- Gemeente Amsterdam is begonnen met het biobased isoleren en renoveren van de eigen panden;
- Met verschillende partijen is Het Nieuwe Normaal gelanceerd; een landelijke nieuwe, gedragen standaard met haalbare en ambitieuze prestaties op het gebied van circulair bouwen; zorgen dat er minder voedsel wordt verspild, onder andere tijdens de Verspillingsvrije Week;
- De verborgen kosten van materiaalgebruik zijn in 2023 toegevoegd aan de Monitor Amsterdam Circulair; als we deze zogenoemde milieukosten zouden doorrekenen in de prijs van producten, dan zouden die gemiddeld ongeveer 42% duurder moeten worden;
- Het kennisplatform CircuLaw is in 2023 gelanceerd. Hiermee helpen we beleidsmakers, projectleiders en inkopers om meer en beter gebruik te maken van regelgeving om zo de circulaire economie te bevorderen. Er zijn wetsanalyses uitgevoerd onder andere op de dossiers houtbouw, woningen, meubels en voedselverspilling.

Activiteit 1.6.1.2

We werken aan een klimaatneutrale én aardgasvrije stad (routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Deel van Amsterdammers dat zegt de overstap naar duurzame energie een goede zaak te vinden	75% (2019)	85%*	75%	88%
2	Totaal opgesteld vermogen (in MW) zonne-energie op het Amsterdamse grondgebied	46 (2018)	199	250	251
3	Totaal extra opgesteld vermogen windenergie op het Amsterdamse grondgebied	66 (2019)	75	75	75
4	Hernieuwbare elektriciteit (BBV-verplicht)	15,3% (2016)	16,2% (2020)	Geen streefwaarden	n.v.t.
5	Aantal woningequivalenten waarvoor in het betreffende jaar met WAM-aanpak een investeringsbesluit is genomen om aardgasvrij te worden	N.v.t.	1.530**	15.000 2)	1.710
6	Totaal aantal woning-equivalenten aardgasvrij	109.000 (februari 2023) 5)	N.v.t.	Nog niet bekend	111.900

*Bron: O&S; Routekaart Klimaatneutrale Draagvlak Energietransitie (4de meeting)

**Bron: Nieuw Amsterdams Klimaat; Klimaatrapportage 2023

Activiteit 1.6.1.2.1

Op verschillende wijzen hebben we ingezet op het betrekken van bewoners en ondernemers in de stad bij de energietransitie. Door middel van informatie, participatie bij grote warmte- of energietrajecten in de wijken (aardgasvrij, locaties windmolens), maar ook door continu de mogelijkheden in kaart te brengen om de lasten en lusten van de energietransitie op rechtvaardige wijze te verdelen. We zetten in op het vergroten van lokaal eigenaarschap bij energieproductie (warmte, zon, wind) en collectieve inkoopacties om burgers waar mogelijk financieel te ondersteunen.

Activiteit 1.6.1.2.2
De doelstelling voor 250 MW aan zonnepanelen op de daken is gehaald; eind derde kwartaal 2023 lag er 251 MW op de daken. Naast inkoopacties en ondersteuning van bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties, is gestart met de voorbereiding van zonprojecten langs rijkswegen en is een coöperatieve zonneweide op strandeiland gerealiseerd.

Activiteit 1.6.1.2.3
Het totaal opgesteld vermogen windenergie per eind 2023 is niet gewijzigd ten opzichte van 2023. Er is een PlanMER voor de windzoekgebieden opgesteld die de basis vormt voor een programma Wind komend jaar. Hierin worden geschikte locaties voor de ontwikkeling van windenergie en de randvoorwaarden voor ontwikkeling opgenomen. Voor de locatie Noorder IJ-plas is een vergunning aangevraagd door Amsterdamse coöperaties. De bouw van turbines op het terrein van Waternet in het havengebied is in voorbereiding.

Activiteit 1.6.1.2.5/6
In meerdere buurten zijn we actief met het aardgasvrij maken van bestaand vastgoed. In drie buurten dicht bij het stadswarmtenet zijn we met corporaties en warmte-bedrijven overeengekomen om te starten met het aansluiten van woningen op het stadswarmtenet (Warm Amsterdam). Met de partijen onderzoeken we welke buurten voor de volgende fase in aanmerking komen. Vanwege de onzekerheden rondom de Wet collectieve warmte (Wcw) is hier in 2023 vertraging opgelopen. Met buurtinitiatief KetelhuisWG hebben partners samengewerkt aan de laatste voorbereidende fase om tot uitvoering over te kunnen gaan. MeerEnergie heeft een lening ontvangen om het lokale warmtebedrijf te ontwikkelen.

Verbonden partijen

Afval Energie Bedrijf (AEB)
Het Afval Energie Bedrijf levert duurzame energie in de vorm van warmte en elektriciteit en zorgt dat bijvoorbeeld plastic en metalen tot nieuwe grondstoffen worden verwerkt.

Westpoort Warmte (WPW)
De gemeente is aandeelhouder van WPW in een joint-venture met Vattenfall.
Wij hebben beiden 50% van de aandelen. WPW levert duurzame warmte aan een deel van de stad.

Liander
Allianders dochteronderneming Liander heeft voor haar verzorgingsgebied de wettelijke taak te zorgen dat bewoners en ondernemers een betrouwbaar en betaalbaar distributienetwerk van gas en elektriciteit kunnen gebruiken.

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
Rond milieu en de nieuwbouwopgave ligt voor vergunningverlening, toezicht en handhaving een groot deel van het takenpakket bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG).

Port of Amsterdam
De Amsterdamse haven is een Europese zeehaven die het voortouw neemt in het versnellen van duurzaamheid. De gemeente is de enige aandeelhouder van de Port of Amsterdam.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	1,1	2,3	19,1	17,2	-1,8
Lasten	49,3	72,6	68,0	57,8	-10,1
Saldo Baten en Lasten	**-48,2**	**-70,2**	**-48,9**	**-40,6**	**8,3**
Onttrekking	106,8	47,3	25,9	15,9	-10,1
Toevoeging	49,4	2,4	1,8	1,7	-0,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**57,5**	**44,9**	**24,2**	**14,2**	**-10,0**
Totaal Programma-onderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	**9,2**	**-25,4**	**-24,7**	**-26,4**	**-1,7**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 8,3 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 1,8 miljoen, lagere lasten van € 10,1 miljoen en een lagere onttrekking van € 10,1 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 17,2 miljoen zijn € 1,8 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lageren baten van als gevolg van lagere besteding aan proeftuinen aardgasvrije wijken (€ 1,0 miljoen). Zie hiervoor ook de toelichting bij de lasten.
- Lagere baten voor het bodemsaneringsproject 'Lood in Stadstuinen' (€ 0,7 miljoen). Zie hiervoor ook de toelichting bij de lasten.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 57,8 miljoen zijn € 10,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere lasten op de middelen Klimaatfonds (€ 5,2 miljoen). Dit komt met name doordat subsidies (€ 5,7 miljoen) al zijn toegekend, maar waarvan de realisatie en vaststelling pas in 2024 wordt verwacht. De lasten mogen pas worden verantwoord als de prestatie is geleverd. Tussen het toekenningsbesluit en de verantwoording van de prestatie zit vaak een lange doorlooptijd.
- Lagere lasten op de rijksmiddelen voor de uitvoering van de Klimaatakkoorden (€ 3,5 miljoen). Hiervan heeft € 2,2 miljoen betrekking op het project 'Collectieve Warmte Amsterdam'. De middelen zijn gedurende 2023 verdeeld, maar de projecten konden niet meer tijdig gestart worden. De beschikbare middelen worden daarom doorgeschoven naar 2024.
- Lagere lasten voor bodemsanerings- en nazorgprojecten (€ 2,0 miljoen). Dit is het gevolg van temporisering van een aantal projecten (met name Lood in Stadstuinen en Lood in Stadsparken) waar grote saneringen een onderdeel van uitmaken. Daarnaast is bij de Diemerzeedijk geen besluit gevallen met betrekking tot de vernieuwing van de sportvelden en de daarmee gemoeide investeringen. Dit zorgde ervoor dat de kosten in 2023 lager uitvielen dan begroot.
- Lagere lasten proeftuinen aardgasvrije wijken (€ 1,0 miljoen). Dit komt omdat de subsidie die aan WG-terrein is toegekend, nog niet vastgesteld is. De lasten mogen pas worden verantwoord als de prestatie is geleverd. Daartegenover staan ook baten die niet gerealiseerd worden.
- Hogere lasten door de intensivering op de energietransitie (€ 0,8 miljoen) door met name het versnellen van de planvorming van elektriciteitsstations in kader van de aanpak van de congestie van het elektriciteitsnet. Daarnaast hebben we extra ingezet op onder andere energiebesparing via het regionale Actienetwerk 15% GasTerug en de warmtetransitie.
- Lagere lasten op de coalitie middelen voor zonne-energie (€ 0,7 miljoen). Hiervoor hebben wij een subsidieregeling opgezet met nieuwe toetsingskaders. Deze blijkt in de praktijk tot verhoogde complexiteit te leiden, waardoor de uitvoering hiervan gedeeltelijk is verschoven naar 2024.
- Hogere lasten door de intensivering op de circulaire economie (€ 0,2 miljoen) door onder andere een start met het ondersteuningsaanbod voor maatschappelijke initiatieven en het MKB en juridische instrumenten om circulariteit in textiel, bouw en voedsel te versnellen.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

- Lagere onttrekking aan de reserve Klimaatfonds van € 5,2 miljoen als gevolg van lagere realisatie vanwege het nog niet kunnen verantwoorden van subsidies. Zie ook de toelichting bij de lasten.
- Lagere onttrekking duurzaamheidsfonds van € 3 miljoen. Dit komt omdat een aantal maatregelen uit het klimaatakkoord vertraagd zijn opgestart (zie ook de toelichting bij de lasten, zoals bij de projecten Collectieve Warmte Amsterdam en luchtkwaliteit). Daarnaast is er € 0,8 miljoen meer onttrokken vanwege hogere lasten met betrekking tot de versnellingsmiddelen duurzaamheid.
- Lagere onttrekking aan de reserve Bodemsanering en nazorg van € 1,2 miljoen. Zie hiervoor ook de toelichting bij de lasten.
- Lagere onttrekking aan de reserve coalitie middelen, vanwege een onderbesteding op de middelen voor zonne-energie (€ 0,7 miljoen).

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
Voor het behalen van de doelstellingen voor CO_2-vermindering en aardgasvrij zijn we afhankelijk van een aantal factoren met bijbehorende risico's, zoals: ▪ Verduurzaming landelijke elektriciteitsmix blijft achter. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de elektriciteitsmix in 2030 voor 75% duurzaam is. Amsterdam is hiervan afhankelijk voor het behalen van de doelstelling. ▪ Het Rijk biedt niet of te laat aan gemeenten een instrumentarium, zoals het afsluitrecht voor gas, om te sturen voor de energietransitie. De energietransitie zorgt voor een overbelasting van de energie-infrastructuur. Er zijn grote boven- en ondergrondse aanpassingen nodig voor de inpassing van benodigde elektriciteitsinfrastructuur. Hiervoor is ruimte nodig, maar ook aangepaste financiële en wettelijke kaders op Rijksniveau. Netbeheerders moeten de mogelijkheid krijgen te anticiperen op toekomstige ontwikkelingen om congestie te voorkomen.	Met verschillende maatregelen proberen we de risico's voor het behalen van de doelstellingen te beperken, zoals: ▪ Amsterdam draagt binnen zijn mogelijkheden/gemeentegrenzen maximaal bij aan de verduurzaming van de elektriciteitsmix en spreekt het Rijk aan op haar rol en knellende regels. ▪ Via onze lobby vragen we het Rijk om passende regelgeving, financiële bijdrages en een daadkrachtig gemeentelijk instrumentarium. ▪ We anticiperen in nauwe samenwerking met onze partners op de verwachte ontwikkelingen van gebiedsontwikkeling, aardgasvrije wijken, elektrisch vervoer en duurzame opwekking. ▪ We stemmen binnen het programma met netbeheerders met rijk af om investeringen in de toekomst mogelijk te maken en om voorrang te kunnen geven op het aansluiten van functies met maatschappelijke waarde.
1. Er is een groot tekort aan vakmensen voor de energietransitie. Techniek en bouw zijn nu al sectoren, die kampen met te weinig personeel en de vraag naar gekwalificeerde mensen zal door de transitie alleen maar toenemen. Onderzoek naar de ontwikkelingen van de circulaire economie laat zien dat ook daar meer mensen nodig zijn.	We bouwen een netwerk van werkgevers, brancheorganisaties en opleiders om (zij) instroom in de sector te faciliteren en bevorderen, bijvoorbeeld met informatiecampagnes, voorschakeltrajecten, bemiddeling van werkzoekenden en financiële regelingen om een (over)stap naar de sector te vergemakkelijken. Bij investeringen in duurzame maatregelen vragen we onze opdrachtnemers mee te werken aan deze maatregelen.
2. Voor onze bijdrage aan het behalen van de landelijke doelstellingen op de circulaire economie zijn we afhankelijk van maatregelen die op Rijks- of EU-niveau genomen moeten worden. Zonder scherpere nationale criteria in wetgeving voor circulair bouwen en voor renovatie en sloop zal de bouwsector te langzaam verduurzamen. Om een eerlijker speelveld te creëren moeten biobased en houten materialen beter gewaardeerd worden in landelijke instrumenten.	De gemeente schrijft circulaire tenders uit en integreert circulair inkopen in het beleid. Er worden in MRA verband ook afspraken gemaakt over onder andere houten woningbouw zodat de markt zicht heeft op de groei van die markt en daaropin kan spelen.

Beleidskaders

Nationaal

- De Klimaatwet.
- Het Beleidsprogramma klimaat.
- Wet collectieve warmtevoorziening WCW, ook wel de Warmtewet 2.0.
- Wet gemeentelijke instrumentarium warmtetransitie.
- Aanpassing Energiewet.
- Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en klimaat.
- EU Fit for 55 pakket (EU, juli 2021).
- Rijksbrede uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2021-2023.
- Rijksbrede programma 'Nederland circulair in 2050'.

Lokaal

- De strategie Amsterdam Circulair 2020-2025.
- De Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050.
- Strategie 'Naar een stad zonder aardgas'.
- De Transitievisie Warmte (vastgesteld gemeenteraad september 2021).
- De afspraken van het landelijke Klimaatakkoord zijn uitgewerkt in 30 Regionale Energie Strategieën (RES).
- Ontwikkelingskader Elektriciteitsvoorziening Amsterdam 2035.
- In Uitvoeringsagenda Naar een Duurzame Organisatie 2020-2030.
- CES 1.0, Cluster energiestrategie Noordzeekanaalgebied 1.0.

2.1.7 Begraafplaatsen en crematoria

De gemeentelijke begraafplaatsen/crematoria verzorgen ongeveer 35% van alle uitvaarten van overledenen in Amsterdam.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 1.7.1

ruimte is voor ieders persoonlijke wens, ongeacht sociale, religieuze of culturele achtergrond.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Kostendekkendheid leges lijkbezorgingsrechten	95% (2018)	97,6%	99,6%	94,5%

De kostendekkendheid van de leges lijkbezorgingsrechten is 5,1% lager uitgevallen dan gepland. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn het lager aantal technische crematies van lichaamsdonoren en de tariefstijgingen van leveranciers. Met name de energielasten en de onderhoudskosten aan gebouwen en installaties en het machinepark zijn hoger uitgevallen.

Activiteit 1.7.1.1

We faciliteren begravingen, crematies en herdenkingen, en onderhouden het culturele erfgoed van de begraafplaatsen; de parken en monumenten (het stenen archief van de stad).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal begravingen	756 (2017)	722	700	746
2	Aantal crematies	2.141 (2017)	1.987	2.250	1.986

Activiteit 1.7.1.1.1

In het begroot aantal begravingen 2023 is geen rekening gehouden met de samenvoeging met Weesp, waardoor het aantal begravingen in het jaarverslag 2023 hoger is uitgevallen dan het begroot aantal begravingen. Op de begraafplaats Carspelhof hebben 46 begravingen plaatsgevonden en op de andere begraafplaatsen in totaal 700. Het begroot aantal en uitgevoerd aantal begravingen is hierdoor feitelijk in evenwicht. Indien het aantal begravingen in 2023 en 2022 met elkaar wordt vergeleken dan zien wij dat het aantal begravingen in 2023 is afgenomen met 22.

Activiteit 1.7.1.1.2

Het aantal crematies is ten opzichte van het begroot aantal crematies lager uitgevallen, maar in vergelijking met het gerealiseerd aantal crematies in 2022 stabiel gebleven. Net als in 2022 is de lagere realisatie ten opzichte van de begroting toe te rekenen aan het verminderde aanbod vanuit het anatomisch instituut Amsterdam, het Universitair Medisch Centrum en het Skill Centre. Het Skill Centre is een opleidingscentrum voor chirurgen en heeft een samenwerkingsverband met AMC en VUmc.

Verbonden partijen

Er worden geen verbonden partijen ingeschakeld voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	8,3	8,8	8,8	9,2	0,3
Lasten	8,2	8,4	9,0	9,7	0,7
Saldo Baten en Lasten	**0,2**	**0,4**	**-0,1**	**-0,5**	**-0,4**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programma-onderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	**0,2**	**0,4**	**-0,1**	**-0,5**	**-0,4**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 0,4 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 0,3 miljoen en hogere lasten van € 0,7 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 9,2 miljoen zijn € 0,3 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten voor graf- en onderhoudsrechten door wegwerken achterstanden in de contractadministratie (€ 0,2 miljoen)
- Hogere baten op de verhuur van aula- en koffiekamers (€ 0,1 miljoen). De huuropbrengsten van aula en koffiekamers zijn voor het eerst in jaren hoger uitgevallen dan begroot. Het bevriezen van de tarieven lijkt te gaan werken, waardoor nabestaanden minder snel geneigd zijn om het afscheid op een externe locatie te laten plaatsvinden.

Lasten

De totale lasten van € 9,7 miljoen zijn € 0,7 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere apparaatlasten en inhuur van uitzendkrachten voor de administratie en portiersdiensten (€ 0,3 miljoen). De hogere lasten zijn veroorzaakt door extra inhuur voor het wegwerken van de opgelopen achterstand in de contractadministratie van De Nieuwe Ooster. De hogere inhuurkosten van portiersdiensten waren noodzakelijk vanwege uitval van vaste medewerkers. Ook de gestegen uurtarieven van de inhuur hebben bijdragen aan de hogere lasten.
- Hogere lasten voor de nutsvoorzieningen gas, elektra en water door gestegen tarieven (€ 0,2 miljoen).
- De stijging van de overige lasten zijn veroorzaakt door de gestegen inkoopprijzen van hulpmiddelen en materialen, de onderhoudskosten aan gebouwen en installaties en het onderhoud aan het machinepark (€ 0,2 miljoen).

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen reserves opgenomen.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. De huidige gasoven van De Nieuwe Ooster is eind 2022 economisch afgeschreven en daarom zal het risico op storingen toenemen. De gasoven moet daarom worden vervangen.	Voor de vervanging van de gasoven is een investeringsbudget toegekend in de voorjaarsnota 2023. Naar verwachting kan de nieuwe crematieoven in 2026 in gebruik worden genomen. Om het risico van uitval vanwege storingen zoveel als mogelijk te beperken is het onderhoud aan de installatie geïntensiveerd.

Beleidskaders

- De Nieuwe Ooster; Structuurplan 2005, geactualiseerd in 2016.

2.2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer

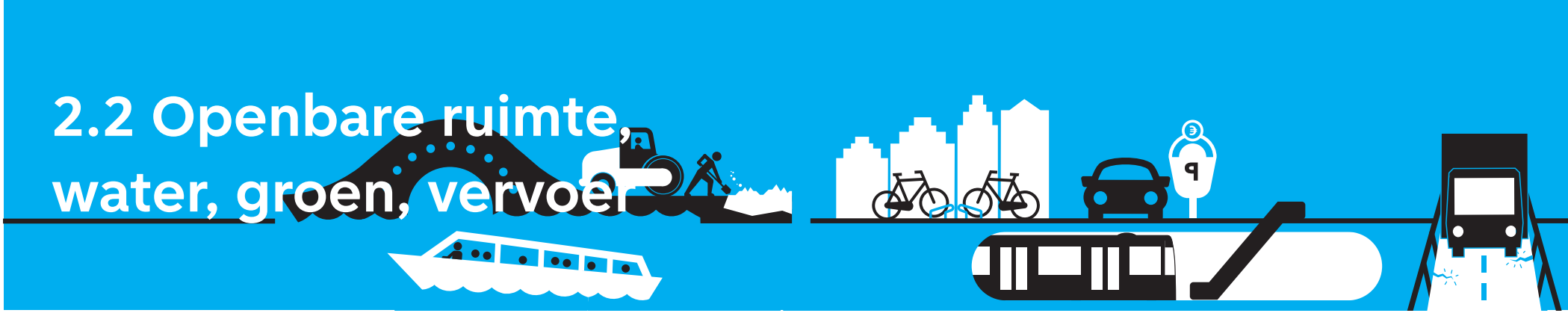

2.2.1 Verkeer, vervoer en parkeren

In 2023 zijn diverse ontwikkelingen geweest op het gebied van verkeer, vervoer en parkeren. Hieronder een paar uitgelicht:

Invoering maximumsnelheid 30 kilometer per uur

In december 2023 is de maximumsnelheid op veel wegen verlaagd van 50 kilometer naar 30 kilometer. Dit sluit beter aan op het gebruik van de straten door voetgangers en fietsers en de ambitie om de verblijfskwaliteit van de openbare ruimte te vergroten. We verwachten dat de verlaging van de snelheid bijdraagt aan de verkeersveiligheid en de ambitie dat iedereen in de stad, van jong tot oud en met of zonder beperking, zich veilig kan verplaatsen.

Pilot Weesperstraat

Van 12 juni tot en met 23 juli waren de Weesperstraat en drie omliggende straten tussen 6:00 en 23:00 uur afgesloten voor autoverkeer. Doel van deze pilot was het in de praktijk onderzoeken van de positieve en negatieve effecten van een afsluiting van een doorgaande route voor gemotoriseerd verkeer. En om te kunnen bepalen of een definitieve afsluiting van de Weesperstraat in de toekomst mogelijk is en past binnen de ambities van een autoluwe stad. De evaluatie van deze pilot verwachten we in het eerste kwartaal van 2024 te presenteren.

Amsterdam maakt Ruimte

We hebben het Koersdocument Amsterdam maakt Ruimte opgesteld. In dit koersdocument introduceren we drie grenzen: de ecologische grens, de sociale grens en de uitvoerbaarheidsgrens. Door bij al onze activiteiten deze grenzen expliciet in de gaten te houden, bouwen we aan een toekomstbestendige stad, waarin iedereen mee kan doen. In 2023 zijn we gestart met het voeren van gesprekken in de stad over de voorgestelde Koers, die gesprekken lopen door in 2024.

2.2.2 Openbaar Vervoer

Algemeen

Om de reizigersgroei de komende jaren op te kunnen vangen voor een groeiende, en een gezonde en leefbare stad is schaalvergroting nodig. Daarbij spelen doelen op het gebied van duurzaamheid ook mee. Openbaar vervoer is van groot belang om te komen tot een mobiliteitstransitie en vormt een reëel alternatief voor autovervoer.

Specifiek

- Het stedelijk openbaar vervoer wordt opnieuw inbesteed aan GVB. De strategie om tot een meerjarig contract of concessie te komen is in 2023 vastgesteld. Het ontwerp Programma van Eisen ligt momenteel ter inzage. Hierin wordt de stap gezet naar meer ritten en meer fijnmazigheid, vooral in de wijken buiten de Ring A10 en boven het IJ.
- het uitvoeren van het project waarbij kinderen van de basisschool een periode gratis gebruik konden maken van het OV.
- Amsterdam heeft bijgedragen aan een kortere periode, waardoor reizigers minder overlast hebben, dat de Eurostar zonder douanecontrole naar Londen vertrekt en passagiers waarschijnlijk in Brussel moeten overstappen.

2.2.3 Afval en reiniging openbare ruimte

Dit jaar is er opnieuw gewerkt aan het schoonmaken en schoonhouden van de stad en het voorkomen van (rest)afval. Een opgave waar we als gehele stad, bewoners, ondernemers en bezoekers, voor verantwoordelijk zijn. Een schonere stad gaat niet alleen over het verbeteren van de inzameling en verwerking van afval en het reinigen van de openbare ruimte door de gemeente. Minstens zo belangrijk, is het gedrag van bewoners, ondernemers en bezoekers. Met als sluitstuk toezicht en handhaving op de afvalregels. Daarnaast is het verminderen van de hoeveelheid afval die we produceren

van groot belang, waarbij producentenverantwoordelijkheid een cruciale schakel in de keten is.

Hieronder een aantal punten uitgelicht:

- buurtconcierges: In gebieden met een hoge gebruiksdruk is een buurtconciërge actief. De buurtconciërge signaleert en registreert knelpunten, zoekt naar oplossingen en handelt deze, indien mogelijk, zelf af. In 2023 hebben we vijf extra buurtconciërges ingezet.
- Gevolgen invoering statiegeld: afvalbakken werden opengebroken en leeggehaald om er statiegeldverpakkingen uit te halen. Dit leidt tot veel extra zwerfvuil. Om dit tegen te gaan hebben wij extra reinigers ingezet en de afvalbakken aangepast. Ook voerden we in verschillende stadsdelen een proef uit met doneerrekken op afvalbakken.

2.2.4 Beheer en onderhoud openbare ruimte

In 2023 hebben we 78 onderhoudsprojecten aan de verhardingen gerealiseerd; we hebben gewerkt aan pleinen, wegen en stoepen. Ook is onderhoud uitgevoerd aan meer dan 60 bruggen. Het afgelopen jaar hebben onder andere de proef met de knip op de Weesperstraat en het omlaag brengen van de snelheid in de meeste straten naar 30-kilometer per uur voor wijzigingen van de verkeersstromen gezorgd. Hiervoor zijn veel aanpassingen verricht aan de verkeersinformatiesystemen en de verkeersregel-installaties; denk aan verkeersborden en verkeerslichten. In 2023 is de aanbesteding uitgevoerd en afgerond van algemeen toegankelijk openbare toiletten in en rond parken, en kunnen we beginnen met de plaatsing van de eerste toiletten.
Door onderhoud aan de openbare ruimte blijft de stad Amsterdam begaanbaar, leefbaar, heel en veilig voor iedereen.

Inmiddels is 90% van de openbare verlichting voorzien van energiezuinige leds.
De monumentale verlichting gaat dagelijks een uur eerder uit om energie te besparen.
Door vernieuwing van contracten wordt het ingezette materieel bij werkzaamheden steeds meer emissievrij. En vrijkomende materialen worden waar het kan hergebruikt.
We minimaliseren de impact van de beheeropgave op mens en milieu. Op deze wijze wordt de Amsterdamse openbare ruimte duurzaam beheerd.

2.2.5 Water

Uitvoering onderhoud aan water

We hebben in 2023 een grote stap gezet in de uitrol van ons assetmanagement Water in de openbare ruimte. Onze uitvoering buiten is ten opzichte van 2022 verdubbeld. Zo hebben we de jachthaven in Durgerdam op de juiste diepte gebracht en is de natuurvriendelijke oever aan het zwarte pad opgeknapt na klachten van bewoners. We hebben ook de waterbodem van de natuurspeeltuin Natureluur in het Sloterpark opgeknapt.

Varen

Wij hebben in 2023 verdere invulling gegeven aan de uitvoering van de Nota's Varen Deel 1 en 2 ten behoeve van een veilige en vlotte doorvaart op het Amsterdamse water. We hebben de tarieven precario liggeld voor passagiersvaartuigen geharmoniseerd. De tarieven gaan stapsgewijs omhoog naar € 70 per m^2 in 2027.

2.2.6 Groen en dierenwelzijn

Beheer en onderhoud groen

- In 2023 is het dagelijks beheer uitgevoerd aan de groen objecten in de openbare ruimte. Dit omvatte het beheer van de parken, boom- en groenonderhoud, het maaien van gazons en taluds. Daarnaast zorgden stormen (onder andere. Poly en Ciaran) in 2023 voor overlast. De inzet had betrekking op het verwijderen van omgevallen bomen en opruimingsinspanningen om de openbare ruimte weer veilig en toegankelijk te maken voor het publiek. Voor alle bomen die zijn omgewaaid door storm geldt een herplantplicht.
- Groot onderhoud beplanting en gazons: In totaal zijn is er 46.500 m^2 aan plantvakken en ruim 303.600 m^2 aan gazon met de slechtste kwaliteit gerenoveerd, aangevuld met locaties naar aanleiding van wensen vanuit stadsdelen.
- Nieuwe groene plekken: In 2023 zijn er vanuit duurzaam herstelfonds 62 vergroenings-initiatieven afgerond, waarmee ruim 12.000 m^2 aan verharding is omgevormd naar groen en zijn er 150 bomen geplant. Zo zijn verscheidene pleinen, schoolpleinen, straten, speelplekken, kades en gevels vergroend. De locaties voor de laatste 20 vergroeningsinitiatieven zijn vastgesteld en worden momenteel voorbereid voor uitvoering in 2024.

Overig

- ARTIS vierde dit jaar haar 185e verjaardag en in september werd het nieuwe leeuwenverblijf geopend. Twee met uitsterven bedreigde algazellen werden geboren en ARTIS organiseerde - in samenwerking en met steun van de gemeente Amsterdam - het eerste Planetary Health Congres.

2.2.7 Riool en drinkwater

Ontwikkeling riolering

- Hoge waterstand leidt niet tot problemen: In november had de stad te maken met een uitzonderlijk hoge waterstand als gevolg van een defecte sluis in IJmuiden in combinatie met storm Ciaran. Door het tijdig dichtzetten van de sluizen van het IJ-front is adequaat ingegrepen, heeft de stad droge voeten gehouden en is het effect op het functioneren van het riool beperkt gebleven.
- Drukrioolgemalen: In 2023 is een inventarisatie uitgevoerd naar de technische staat en beheerbaarheid van drukrioolgemalen. Een groot deel van deze gemalen is aan vervanging toe. Een aantal gemalen is niet meer op een veilige manier te beheren of onbereikbaar voor onderhoud. Aangezien deze gemalen zich vaak op particuliere grond bevinden, wordt in afstemming met de grondeigenaren gekeken naar toekomstbestendige oplossingen.

Ontwikkelingen Drinkwater

- Capaciteit: Er is voldoende productiecapaciteit tot 2030. De vraag naar drinkwater neemt tot 2050 met circa 25% toe. We sorteren alvast voor op deze ontwikkeling. In 2023 zijn maatregelen genomen om de bestaande capaciteiten uit te breiden en we gaan in samenwerking met onze omgeving op zoek naar nieuwe bronnen en locaties. In 2023 zijn we gestart met het traject van de bouw van extra langzame zandfilters op de productielocatie Weesperkarspel met als doel 6 miljoen m^3 per jaar aan extra productiecapaciteit.
- Facturatie drinkwater: in 2023 is het facturatieproces aangepakt, zoals het verminderen van de klanten zonder contract, het verlagen van de kosten en efficiënter werken.

Ontwikkelingen Bron- en Natuurbeheer

Jaarlijks worden de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) door ruim 1 miljoen bezoekers bezocht, het gebied wordt hoog gewaardeerd met een gemiddelde tevredenheid van 8,5. Bronbescherming, natuurbeheer en recreatie zijn onze pijlers, waarbij dienstverlening centraal staat.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	850,7	560,8	574,0	613,0	39,0
Lasten	1.129,8	1.149,6	1.223,8	1.179,3	-44,5
Saldo Baten en Lasten	**-279,1**	**-588,8**	**-649,8**	**-566,3**	**83,5**
Onttrekking	297,5	226,9	249,1	234,3	-14,8
Toevoeging	185,4	143,3	441,8	454,2	12,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**112,1**	**83,6**	**-192,7**	**-219,9**	**-27,2**
Totaal Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	**-167,0**	**-505,2**	**-842,5**	**-786,2**	**56,3**

Apparaatslasten

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Apparaatslasten	231,6	168,5	193,1	250,8	57,6

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 56,3 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 39,0 miljoen, lagere lasten van € 44,5 miljoen en een negatief saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves van € 27,2 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 613,0 miljoen zijn € 39,0 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door vooral meer ontvangen subsidies die afkomstig zijn van de Vervoerregio Amsterdam (VRA) (€ 14,8 miljoen).
- Hogere baten uit verkoop en huisaansluitingen drinkwater en door een administratievergoeding van de Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK) (€ 7,0 miljoen).
- Hogere baten door een openstaande vordering rondom de laadinfrastructuur omdat de externe partij, verantwoordelijk voor de plaatsing van laadpalen, niet aan de eisen van het contract met de gemeente heeft voldaan. Ook opbrengsten uit de ontwikkeling van de laadinfrastructuur en een vergoeding van een externe partij voor de exploitatie van laadpalen zorgden voor hogere baten (€ 5,4 miljoen).
- Hogere baten door vooral een toename van het aantal projecten in de stad, zoals de 30 km/u gebieden en door een hoger aantal opbrekingen door nuts- en telecombedrijven (€ 5,5 miljoen).
- Hogere baten door vooral een positieve afloop van de claim rondom viaduct Sloterdijk en door VRA verrekende projecten Parnassusweg en OV-Verbinding Amsterdam-HMM (€ 3,0 miljoen).
- Hogere baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing door respectievelijk een intensivering van het toezicht door reinigingsinspecteurs en doordat meer huishoudens afvalstoffenheffing betalen (€ 1,8 miljoen).
- Hogere baten door vooral opbrengsten uit gestort bedrijfsafval, hogere tarieven in bedrijfsafvalcontracten (BAC), een betere scheiding van afval op recyclepunten en een hogere inzamelvergoeding van Nedvang voor plastic-, metaal- en drankkartonverpakkingen (€ 1,6 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 1.179,3 miljoen zijn € 44,5 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere lasten binnen het programma Stadsverbetering op een groot aantal projecten in de openbare ruimte en groen (€ 44,9 miljoen).
- Lagere lasten door vooral vertraging in het inkoopproces, capaciteitstekorten en -problemen en langere doorloop- en voorbereidingstijden. Dit houdt verband met projecten voor stadsverbetering en verbetering speelvoorzieningen (€ 4,4 miljoen).
- Lagere lasten door vooral vertraging van diverse projecten (GFTE, ABP en communicatie) en openstaande vacatures van ondersteunend personeel en projectmedewerkers (€ 2,9 miljoen).
- Lagere lasten door minder baggeren. Zo is de uitvoering van het project Watergang Zwarte Pad en het baggerproject van de jachthaven Durgerdam doorgeschoven naar 2024 (€ 1,5 miljoen).
- Hogere lasten door de toename van het aantal projecten in de stad, zoals de 30 km/u gebieden, waardoor de inkoop van materialen is toegenomen. Ook meer transportbewegingen met klein materieel door verduurzaming van de uitvoering en beperkingen van zwaar transport zorgden voor hogere lasten (€ 9,7 miljoen).

In de programmaonderdelen volgt een verdere toelichting van de afwijkingen op de baten, lasten en reserves.

Investeringen per programma

Een groot deel van de investeringen binnen het domein ORM heeft betrekking op jaarlijkse vervangingsprogramma's, het verzorgen van de aansluitingen van nieuwe woningen en bedrijven op water en riolering en op voorzieningen voor de afvoer van afval. De volgende twaalf programma's worden jaarlijks uitgevoerd:

- Drinkwater en riolering
- Bruggen en kades
- Afval
- IJveren
- Wegen
- Civiele constructies
- Openbare verlichting
- Verkeersregelinstallaties en verkeerssystemen
- Tunnels
- Groen
- Wagenpark Stadswerken
- Parkeersystemen

In de paragraaf Investeringen is een toelichting opgenomen over de realisatie versus de raming.

Thema's per programma

Digitalisering

Monitor Groen als dashboard met onder andere de hoeveelheid (inclusief boom kronen) en nabijheid van groen en ook de waarde van groen in relatie tot Sociaal Welzijn, Gezondheid, Klimaatadaptatie en Natuur.
Met de Digitale Gracht beheren we een volledig geanonimiseerd monitoringssysteem op de Amsterdamse binnenwateren

Democratisering

De groene inrichting van de openbare ruimte wordt vaak in participatie ontwikkeld met de buurt en ook in co-creatie (bijvoorbeeld Het BrasaPark in Zuidoost).
Medebeheer van het openbare Groen is al jaren gebruikelijk in Amsterdam en wordt ook weer in 2024 voortgezet. Waar dit mogelijk en wenselijk is breiden we dit uit.
De voorbereidingen voor het Burgerberaad Schone Stad zijn begonnen.
In 2023 zijn de voorbereidingen voor het Burgerberaad Schone Stad begonnen. In het eerste half jaar van 2024 gaan 150 Amsterdammers zich in 6 bijeenkomsten buigen over de vraag is: Hoe maken en houden we Amsterdam beter schoon?

Duurzaamheid

Het actieplan 'Onze stad van Morgen' geeft richting aan het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Amsterdam op de korte en de lange termijn. Om dit goed werkbaar te maken, onderscheiden we drie transities waarmee we de klimaatverandering tegengaan: Circulaire economie (1), Groene en gezonde stad (2) (inclusief klimaatadaptatie) en de energietransitie (3). Voor de circulaire economie is momenteel het uitgangspunt hergebruik tenzij en verlenging van de levensduur. Voor een groene en gezonde stad is duurzaamheid een uitvoeringsonderdeel van de raamcontracten. Ook worden klimaatadaptieve ingrepen bij herinrichtingen door toevoegen groen of hemelwater-afvoer doorgevoerd. Voorbeelden van investeringen in de energietransitie zijn de verledding van openbare verlichting, vervanging wagenpark afvalinzameling, straatreiniging en dagelijks onderhoud openbare ruimte, onderzoek naar rio-thermie, overstap naar duurzaam cremeren en vervangen van diesel veerponten op het IJ voor elektrische veren. Het ambitieniveau ten aanzien van de vervanging van het gemeentelijk wagenpark is en blijft hoog. Het realiseren van deze ambitie zal meer tijd vergen.

Kansengelijkheid

Met de Uitvoeringsstandaard Toekomstbestendig werken aan de Openbare Ruimte (USTOR) werken we met een standaard werkwijze waarmee we balans behouden tussen het kosteneffectief in stand houden van de openbare ruimte enerzijds en anderzijds het doorvoeren van noodzakelijke verbeteringen op het gebied van verkeersveiligheid, toegankelijkheid en klimaatadaptatie. We hanteren hiermee een gelijk niveau in de gehele stad, die kwaliteit biedt aan al haar bewoners, bezoekers en ondernemers. Hiermee worden gelijke kansen geboden voor een duurzame toekomst voor ons allemaal.
Ook het wegwerken van achterstallig onderhoud geeft invulling aan de kansengelijkheid in de stad. Iedereen verdient waar ook in de stad een gelijkwaardige kwaliteit van de openbare ruimte.
Bij de ontwikkelingen op het gebied van verkeer is de verlaging van de maximum snelheid naar 30 kilometer een bijdrage aan de verkeersveiligheid en de ambitie dat iedereen in de stad, van jong tot oud en met of zonder beperking, zich veilig kan verplaatsen.

Gebiedsgericht werken

Medebeheer van het openbare groen is al jaren gebruikelijk in Amsterdam en is ook in 2023 voortgezet.
Aanpassingen in de openbare ruimte (onder andere verhardingen, riool) worden in interactie met de buurt gedaan.
Stadsdeelbestuurders worden nauw betrokken bij de totstandkoming van het bestedingsvoorstel van het budget Stadsverbetering, zodat de projecten zo goed mogelijk aansluiten bij de prioriteiten binnen de gebieden.

2.2.1 Verkeer, vervoer en parkeren

Een verbonden stad voor iedereen, waar we aangenaam kunnen verblijven en verplaatsen.

Naar verwachting zal de stad de komende jaren stevig doorgroeien. Terwijl de fysieke ruimte en de financiële middelen beperk zijn. Om voldoende ruimte voor verblijven, ontmoeten en verplaatsen te maken en te behouden zijn andere keuzes nodig. In 2023 zijn verschillende inspanningen gedaan die daaraan bijdragen, hieronder de belangrijkste.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

De stad onderhouden en verbeteren

De gemeentelijke programma's Stadsverbetering en Stadsbehoud werken gezamenlijk aan een toekomstbestendige openbare ruimte. In 2023 zijn beide programma's voor het eerst in samenhang afgewogen en meerjarig geprogrammeerd op basis van de nieuwe Uitvoeringsstandaard Toekomstbestendig Werken aan de Openbare Ruimte. In deze uitvoeringsstandaard is vastgelegd dat alle nieuwe projecten een noodzakelijke onderhoudsopgave moeten hebben. Dit levert een duurzamer en efficiënter werkproces op waarmee we bestaande materialen en kapitaal beter benutten. Hiermee is invulling gegeven aan de opdracht uit het Coalitieakkoord om te onderzoeken of en in hoeverre een verdere verlegging van de focus van stad verbeteren naar stadsbehoud budgettair mogelijk is en welke gevolgen dit heeft.

De verschuiving van de focus naar het behoud van de stad heeft ook vorm gekregen door een extra verschuiving van middelen, in totaal € 25 miljoen over meerdere jaren. Hierdoor kunnen verbeteringen zoals regenopvang, verkeersveiligheid en vergroening standaard meegenomen worden bij Stadsbehoud-projecten. In 2023 is hier een start mee gemaakt.

Amsterdam maakt Ruimte

We hebben het Koersdocument Amsterdam maakt Ruimte opgesteld. In dit koersdocument introduceren we drie grenzen: de ecologische grens, de sociale grens en de uitvoerbaarheidsgrens. Door bij al onze activiteiten deze grenzen expliciet in de gaten te houden, bouwen we aan een toekomstbestendige stad, waarin iedereen mee kan doen. In 2023 zijn we gestart met het voeren van gesprekken in de stad over de voorgestelde Koers, die gesprekken lopen door in 2024.

Invoering maximumsnelheid 30 kilometer per uur

In december 2023 is de maximumsnelheid op veel wegen verlaagd van 50 kilometer naar 30 kilometer. Dit sluit beter aan op het gebruik van de straten door voetgangers en fietsers en de ambitie om de verblijfskwaliteit van de openbare ruimte te vergroten. We verwachten dat de verlaging van de snelheid bijdraagt aan de verkeersveiligheid en de ambitie dat iedereen in de stad, van jong tot oud en met of zonder beperking, zich veilig kan verplaatsen.

Pilot Weesperstraat

Van 12 juni tot en met 23 juli waren de Weesperstraat en drie omliggende straten tussen 6:00 en 23:00 uur afgesloten voor autoverkeer. Doel van deze pilot was het in de praktijk onderzoeken van de positieve en negatieve effecten van een afsluiting van een doorgaande route voor gemotoriseerd verkeer. En om te kunnen bepalen of een definitieve afsluiting van de Weesperstraat in de toekomst mogelijk is en past binnen de ambities van een autoluwe stad. De evaluatie van deze pilot verwachten we in het eerste kwartaal van 2024 te presenteren.

Opkomst elektrische fietsen waaronder fatbikes

Het aantal elektrische fietsen is het afgelopen jaar flink gegroeid. De snelheids-verschillen tussen fietsen met ondersteuning en gewone fietsen zijn groter geworden met schrikreacties en onverwachte situaties als gevolg. Bovendien worden e-bikes en fatbikes vaak opgevoerd, waardoor de snelheidsverschillen nog groter zijn. We hebben diverse gesprekken met het Rijk gevoerd om een gezamenlijke aanpak uit te werken waaronder handhaving en plek op de weg. We hebben gewerkt aan de voorbereiding van de pilot van 30 km naar 20 km, waarmee we de snelheidsverschillen op het fietspad kleiner willen maken zodat het veiliger wordt.

Parkeermaatregelen

In 2023 voerden we verschillende parkeermaatregelen door die bijdragen aan een autoluwe stad en meer ruimte voor voetgangers, fietsers en verblijfsruimte. Zoals bijvoorbeeld bij de heringerichte Weesperzijde en Van Woustraat.
De kortparkeertarieven zijn verhoogd, de tarieven voor vergunningen zijn gelijk getrokken en de tijden van betaald parkeren zijn verruimd. In het Centrum is 24/7 betaald parkeren ingevoerd en de bezoekersvergunning is verruimd. Ook is besloten om betaald parkeren uit te breiden in Nieuw-West en Zuidoost. Dit wordt vanaf 2024 in stappen ingevoerd.

In 2023 is de Vijzelgrachtgarage opgeleverd en opengesteld voor vergunninghouders. En de tarieven in gemeentelijke garages zijn verhoogd overeenkomstig de parkeertarieven op straat. Een belangrijke mijlpaal is de gunning van de opdracht voor de parkeerdienstverlening voor de jaren 2024 tot en met 2031 aan P1/ Q-Park. Deze overeenkomst heeft betrekking op de parkeerhandhaving, de vergunningen-administratie en het beheer en onderhoud van parkeerautomaten.

Aanpak Stadshartfile

Samen met de betrokkenen in de stad hebben we in 2023 onderzoek gedaan naar maatregelen die de Stadshartfile, ook wel bekend als de Bijenkorffile, effectief kunnen verminderen. Gedurende 2023 zijn verschillende maatregelen getest en verbeterd. Eind 2023 heeft het college ingestemd met een set aan maatregelen, waaronder het invoeren van eenrichtingsverkeer voor verkeer komend uit de Damstraat, aanpassen van de P-route Burgwallen en een keerlus voor de Blauwbrug. Hiermee hebben we de eerste stappen gezet in de aanpak Stadshartfile en verminderen we de overlast in het gebied.

Groeiende stad

In de zomer van 2023 is het mobiliteitsplan Zuidflank vastgesteld door het college. Het mobiliteitsplan geeft inzicht welke mobiliteitsmaatregelen komende 10 jaar nodig zijn om de Zuidas en directe omgeving duurzaam bereikbaar te houden, gegeven de groei van het aantal woningen en arbeidsplaatsen. Het plan is in lijn met Amsterdam maakt Ruimte: het zet in op meer ruimte voor verblijven en langzaam vervoer ten koste van de doorstroming van de auto. In de tweede helft van 2023 heeft een actualisatie plaatsgevonden van de mobiliteitsplannen van Nieuw-West en Zuidoostflank, aan de hand van nieuwe inzichten uit Amsterdam maakt Ruimte en nieuwe verkeers- en woningbouwcijfers. Hoewel het aantal verwachte verkeersknelpunten in deze twee gebieden vergelijkbaar blijft, wordt ook hier ingezet op minder ruimte voor de auto ten goede van de verblijfskwaliteit.

Doel 2.1.1

De openbare ruimte van Amsterdam is een plek waar bewoners en bezoekers prettig, veilig en gezond kunnen verblijven en verplaatsen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	De tevredenheid van bewoners met de inrichting van de Woonomgeving.	-	-	-	Vanaf 2021 wordt deze indicator niet meer gemeten. Bij de begroting 2025 doen we een voorstel voor een nieuwe indicator.

Doel 2.1.1

In 2023 is verder gewerkt aan het maken van meer ruimte voor voetgangers, fietsers en verblijven. Onder andere door het omzetten van autoparkeerplekken, het verminderen van de maximum snelheid op veel wegen naar 30 km per uur en het vaststellen van de minimale breedte van de stoep voor voetgangers. Dit sluit beter aan op het gebruik van de straten door voetgangers en fietsers. We verwachten dat de verkeersveiligheid hierdoor toeneemt.

Op 28 juni 2023 heeft de gemeenteraad het beleidskader Ruimte voor de Voetganger vastgesteld. Hiermee is de minimale benodigde vrije doorloopruimte voor voetgangers vastgelegd. Projecten worden inmiddels getoetst op grond van dit beleidskader. Daarnaast is gestart met het inventariseren van voetgangersknelpunten en -oplossingen samen met stadsdelen en belangenverenigingen. Daarmee krijgen we ook beter zicht op de voetgangersproblemen in de bestaande stad.

Activiteit 2.1.1.1

We beperken het ruimtebeslag van de auto, zowel rijdend als geparkeerd.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Opgeheven parkeerplaatsen	2020 - 2025: 5.000 - 7.000 parkeerplaatsen	1.376	1.000	1.647
2	Aantal gereden autokilometers in Amsterdam	4.463.000 km (2018)	4.400.000 km	4.800.000 km	4.500.000 km

Activiteit 2.1.1.1

In 2023 hebben we 1.647 parkeervakken opgeheven ten behoeve van ruimte voor vergroening, fietsparkeren en het verbreden van stoepen. In stadsdeel Zuid zijn de meeste vakken opgeheven (381), op de voet gevolgd door Centrum (340) en West (321). Hiermee lopen we voor op de planning.

In 2023 is het aantal gereden autokilometers gegroeid met 2,5% ten opzichte van 2022. Deze groei is iets hoger dan de meerjarige ontwikkeling van het autoverkeer als gevolg van de groei van de stad en toename toerisme. Deze iets hogere groei is te verklaren doordat de hoeveelheid autoverkeer in 2022 nog wat lager lag vanwege mobiliteitsbeperkende coronamaatregelen. Er heeft dus een inhaalslag plaatsgevonden.

Autoluw

De meeste maatregelen uit de Agenda Amsterdam Autoluw zijn inmiddels uitgevoerd, in uitvoering, gepauzeerd of afgevoerd. In 2023 zijn de werkzaamheden aan de fietsroute tussen het IJpleinveer en de Geldersekade gestart (maatregel 15), dit project wordt in 2024 afgerond. Ook is eind 2023 de autoluwe noordelijke Van Woustraat (maatregel 16) opgeleverd en 30 km/u in de stad ingevoerd. De pilot Weesperstraat is in juni en juli 2023 uitgevoerd, de evaluatie wordt begin 2024 in de raad behandeld.

Deelmobiliteit

Op 19 juli 2023 is de Nota Deelvervoer 2023 vastgesteld. Daarin wordt de lijn doorgezet waarin het gebruik van deelvervoer bijdraagt aan het realiseren van een autoluwe stad. Met het opleveren van het rapport Ruimte voor en door deelauto's, is inzicht gekregen in de potentie van deelauto's op de ruimtewinst met de autovervangingsratio (AVR). De experimenten met de deelbakfiets en deelscooter zijn omgezet in beleid. In de zomer van 2023 is de uitvraag gestart voor nieuwe vergunningen voor beide modaliteiten met hogere aantallen en grotere verspreiding. Het experiment met de deelfiets is met een jaar verlengd zodat de ervaringen rondom de Westelijke Ringlijn meegenomen kunnen worden. In 2023 is gestart met de evaluatie. Het aantal deelauto's op een autodeelparkeervergunning is gegroeid naar meer dan 290. Er komt ook meer aanbod in Nieuw-West en Zuidoost beschikbaar.

P+R

De gemeentelijke P+R terreinen bieden de mogelijkheid om aan de randen van de stad over te stappen op openvaar vervoer. Dit draagt bij aan het terugdringen van het autoverkeer en parkeerdruk in de stad. De tarieven op de P+R terreinen van Amsterdam verhoogd van €1,- naar €6,- per dag tijdens daluren en van €8,- naar €13,- per dag tijdens de spits. Deze tarieven zijn al enkele jaren niet meer verhoogd, ook niet na de tariefsverhogingen in het centrum op straat. Met deze tarieven zijn de P+R-locaties nu kostendekkend. Ook is een eerste stap gezet om de centrumcheck te vervangen voor een meer algemene check op vervolgreis. De centrumcheck is de controle of een bezoeker daadwerkelijk de P+R gebruikt om naar het centrum te gaan. Dat is namelijk een voorwaarde voor het toepassen van het lage P+R-tarief. Met de vijf grootste gemeenten en in samenwerking met onder andere de NS is onderzocht in hoeverre we de P+R's landelijk meer kunnen uniformeren en ook deeltweewielers kunnen toevoegen.

Hubs

Met het opleveren van het rapport 'Verkenning naar een ruimtelijke strategie voor buurt en wijkhubs' ligt er een aanpak voor de ontwikkeling van buurt- en wijkhubs in stad. Dit rapport vorm de basis voor de in 2024 uit te voeren plannen voor deelmobiliteit in het centrum, de Pijp en in de Zuidflank. Ook zijn er proeven gestart met deelfietsen in de Beursplein- en Leidseplein fietsenstalling en de stallingen rondom Amsterdam CS. Ook is in samenwerking met de Vervoerregio en het Rijk voorbereidingen getroffen voor het maken van tientallen buurthubs in onder andere Nieuw West en Zuidoost.

Activiteit 2.1.1.2

We maken meer ruimte voor fietsers, voetgangers en verblijfsruimte.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Tevredenheid over fietsparkeren (wordt 2-jaarlijks gemeten)	6,0	7,0	7,0	7,2
2	Tevredenheid over fietsrit (wordt 2-jaarlijks gemeten)	6,7	7,0	7,0	7,3

Activiteit 2.1.1.2

De tevredenheid van fietsers over het fietsparkeren en de fietsrit is in 2023 toegenomen naar respectievelijk een 7,2 en een 7,3. In 2023 is verder gewerkt aan de uitvoering van het Meerjarenplan Fiets. De belangrijkste resultaten zijn:

- Het nieuwe fietspad over de Odebrug tussen de Oosterdokskade en de Geldersekade is in gebruik genomen.
- Voorbereiding van de fietsroute Sportas. De verlichting in de onderdoorgang is al verbeterd.
- De Linnaeuskade is als fietsstraat ingericht.
- De fietsenstallingen IJboulevard en Stationseiland zijn begin 2023 in gebruik genomen.
- De aanbesteding van het Amsterdamse Puccini-rijwielrek is in 2023 afgerond.
- De aangepaste subsidieregeling buurtstallingen is ingevoerd.
- We hebben onderzoek gedaan naar de mogelijkheid tot het invoeren van een maximumsnelheid op fietspaden en gesprekken hierover gevoerd met het Rijk.

Activiteit 2.1.1.3

We zorgen voor een veilige doorstroming van voetgangers op drukke verblijfsplekken en momenten en rond evenementen in de openbare ruimte.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	We beperken het aantal Crowd Control situaties (politie inzet) als gevolg van drukte bij geplande activiteiten/evenementen en te voorspellen drukte	-	1	1	2

Activiteit 2.1.1.3

De gemeente is bij evenementen verantwoordelijk voor het Crowd Management in de Openbare Ruimte. Hierbij wordt in de regel samengewerkt met politie Als de situatie escaleert tot een openbare-ordeprobleem, zoals twee keer is gebeurd bij de Arena tijdens een voetbalwedstrijd, dan neemt de politie de regie over de situatie over.

Doel 2.1.2

Bewoners en bezoekers kunnen zich verplaatsen van, naar en binnen Amsterdam.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Dodelijk slachtoffers verkeersongevallen (ambitie 0 in 2050, streefgetal halvering in 2030 t.o.v. 2010)	15	-	<15	14

Activiteit 2.1.2.1

We werken aan een verkeersveilige en rustige stad waarin je onbezorgd van A naar B kunt bewegen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Ernstig gewonden verkeersongevallen (ambitie 0 in 2050, streefgetal halvering in 2030 t.o.v. 2010)	1.150	-	1.100	1.150 (betreft data over 2022)
2	Beleving ervaren verkeersveiligheid	-	-	7,0	7,1

Activiteit 2.1.2.1

We hebben gewerkt aan de verbetering van de verkeersveiligheid. Op 8 december 2023 is 30 km/u in de stad ingevoerd. Door met elkaar wat langzamer te rijden zorgen we ervoor dat iedereen zich veilig en onbezorgd kan verplaatsen in onze stad. Sinds dit jaar hebben we toegang gekregen tot de Ambulancedata hiermee kunnen we meer locaties verkeersveiliger maken in het kader van onze blackspot aanpak. Veilige schoolomgevingen is een speerpunt. Er zijn in 2023 diverse schoolstraten gerealiseerd en we hebben scholen opgeroepen om zich hiervoor op te geven. Zoals in de inleiding beschreven is de snelheid van de elektrische fiets een nieuwe thema waar we verschillende onderzoeken en maatregelen voor hebben voorbereid.

Activiteit 2.1.2.2

We voeren regie op het gebruik van het mobiliteitsnetwerk van de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Bij de begroting 2025 zal een voorstel worden gedaan voor een indicator.				

Activiteit 2.1.2.2

Ook in 2023 hebben we ervoor gezorgd dat verplaatsen en verblijven in de drukke openbare ruimte van Amsterdam mogelijk blijft door de inzet van verkeers-, mobiliteits- en crowdmanagement. We hebben de veiligheid in de vijf Amsterdamse tunnels gewaarborgd door 24/7 deze tunnels te bewaken en te bedienen. We hebben de hinder van werkzaamheden in de openbare ruimte beperkt door afstemming met regionale partners waaronder Ambulance en Brandweer. Naar aanleiding van de pilot knip Weesperstraat is een traject gestart om de samenwerking met nood- en hulpdiensten te verbeteren.

Intelligente toegang en project Sloterweg

Intelligente toegang wordt ingezet om de toegang tot een gebied voor specifieke voertuigen te regelen. Dat doen we onder andere door middel van kentekenkamera's zoals bijvoorbeeld de Zone Zwaar Verkeer in het Centrum, de Uitstootvrije Zone en de fietsonderdoorgangen bij Museumplein en Centraal Station. Vanwege de toegenomen drukte is de wens ontstaan om intelligente toegang ook in te zetten om gebieden deels af te sluiten voor verkeer en alleen specifieke doelgroepen toe te laten, zoals bewoners, ondernemers, bezoekers en ander bestemmingsverkeer zoals taxi's. Dat levert nieuwe uitdagingen op. Om deze reden is in 2023 een aantal projecten gepauzeerd, en is alleen project Sloterweg uitgevoerd. Doel daarbij was enerzijds om de verkeersproblematiek ter plekke te verlichten. Anderzijds om van het project te leren voor mogelijke inzet van Intelligente toegang bij toekomstige projecten. Op basis van het project Sloterweg is nu intern een heldere werkwijze opgezet en voldoende kennis opgedaan om projecten waarbij relatief eenvoudige vormen van Intelligente toegang worden ingezet weer te kunnen oppakken. In 2024 wordt het project Sloterweg geëvalueerd.

Oranje Loper

Het programma Oranje Loper bestaat uit twee deelprojecten: de corridor van Paleis op de Dam naar Mercatorplein en het project Nieuwezijds Voorburgwal. De noordzijde van het project Nieuwezijds Voorburgwal is op 20 december 2023 feestelijk geopend en begin 2024 worden de restwerkzaamheden afgerond. Dit is een half jaar eerder dan gedacht. De zuidzijde van het project Nieuwezijds Voorburgwal is reeds in 2022 opgeleverd.
De aanpak om op de corridor bruggen te vernieuwen en meer ruimte te maken voor voetganger, fiets, ov en groen heeft in 2023 vertraging opgelopen. Uit onderzoek op basis van nieuwe kennis is gebleken dat zeven van de negen bruggen langer meegaan dan verwacht. Daarom worden deze gerenoveerd in plaats van vervangen. Daarnaast bleek het project niet te realiseren voor het eerder vrijgemaakte budget. Om die reden is de aanpak van de straten gewijzigd. Een nieuw uitvoerings- en kredietbesluit voor de corridor Oranje Loper wordt in het eerste kwartaal van 2024 aan de gemeenteraad voorgelegd.

Activiteit 2.1.2.3

We verbeteren de luchtkwaliteit en verminderen de CO_2 uitstoot door in te zetten op uitstootvrije mobiliteit.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal toetspunten en straten waar niet wordt voldaan aan EUgrenswaarde stikstofdioxide (NO2, 40 µg/m3)	33%	0%	0%	0%
2	Percentage van de toetspunten waar niet wordt voldaan aan de WHO-advieswaarde voor fijnstof (PM 2,5)	37% (zichtbaar in 2021)	-	35% (zichtbaar 2022)	9,2%

Activiteit 2.1.2.3

De gemeente Amsterdam wil de luchtkwaliteit verbeteren en een bijdrage leveren aan het verminderen van de CO2-uitstoot. Het doel is om in 2030 te voldoen aan de advieswaarden van de World Health Organisation uit 2005. In 2023 zijn beide indicatoren ruim behaald. Dankzij diverse milieuzones in Amsterdam en in andere steden die steeds strenger worden is de luchtkwaliteit enorm verbeterd. Hierdoor ligt de oorspronkelijke ambitie nu circa vijf jaar dichterbij dan werd gedacht. In 2023 hebben we volgende mijlpalen bereikt:

- Op 6 juni 2023 heeft het college de *Uitvoeringsagenda Uitstootvrije Mobiliteit Amsterdam 2023-2026* vastgesteld.
- De inspraakperiode voor de aanscherping milieuzone personenauto's en de nul-emissiezone voor bestelauto's en vrachtwagens, brom- en snorfietsen is na de zomer van 2023 gestart en afgerond. Het doel is om per 1 januari 2025 de nul-emissiezones in te voeren. Vanaf oktober 2023 is het mogelijk om een sloopsubsidie voor oude dieselauto's en -bestelbusjes aan te vragen.
- In 2023 is de invoering van de nul-emissiezone taxi en varen voorbereid. Begin 2024 start naar verwachting de inspraakperiode. Doel is om per 1 januari 2025 de zones in te voeren.
- In september is de stadsbrede bewustwordingscampagne gestart voor doelgroepen die vanaf 2025 met een uitstootvrije zone te maken krijgen.
- In 2023 is een nieuwe concessiehouder gecontracteerd om het reguliere publieke laadnetwerk verder uit te kunnen breiden.

Activiteit 2.1.2.4

We maken parkeren van auto en fiets duurzaam en kosteneffectief mogelijk.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal gemeentelijke garages met led-verlichting	-	24	27	26
2	Aantal garages voorzien van laadpalen. In 2026 zijn alle garages in eigendom voorzien van laadpalen	-	21	28	23

Activiteit 2.1.2.4

We hebben de gemeentelijke parkeergarages verduurzaamd. Eén garage is omgebouwd naar ledverlichting en 23 garages en 2 P+R terreinen zijn voorzien van laadinfrastructuur met oplaadpunten. Door een vol netwerk hebben we op minder locaties oplaadpunten kunnen creëren dan gepland.

Doel 2.1.3

Amsterdam is op een veilige en duurzame manier bereikbaar voor commercieel vervoer.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	zie indicatoren onder activiteit 2.1.3.1 / 2.1.3.2				

Doel 2.1.3

Commercieel vervoer zoals Taxi, Touringcar en Logistiek dragen bij aan de bereikbaarheid en toegankelijkheid van bestemmingen en voorzieningen en de bevoorrading van de stad. Tegelijkertijd heeft commercieel vervoer effect op de leefbaarheid, veiligheid en de bruggen en de kademuren in de stad. De opgave is om daar een goede balans in te vinden.

Het afgelopen jaar is door de taxi-, touringcar en logistieke branche op verschillende manieren aandacht gevraagd over onder meer het verdwijnen van taxistandplaatsen en touringcar parkeerplekken en het niet doorlaten van voertuigen bij afsluitingen zoals de pilot knip Weesperstraat. Dit vraagt om verdere uitwerking van toegangsbeleid voor commercieel vervoer.

Activiteit 2.1.3.1

We stimuleren schoon, licht, verkeersveilig en efficiënt (goederen)vervoer door bundeling van goederen (logistieke hubs), intensiever gebruik van water en specifieke aandacht voor gebieden in de stad waar de (logistieke) druk hoog is.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Verminderen aandeel zware voertuigen (maximum massa boven de 30 ton) ten opzichte van alle bestel- en vrachtwagens in de ZZV per jaar binnen de S100	2022: 0,72%	0,72%	0,70%	0,65%
2	Stijging van de gemiddelde beladingsgraad van bestel- en vrachtauto's in de hele stad	peilwaarde 2022: 8%	-	2%	Geen data beschikbaar. Bij de begroting 2025 zal een voorstel gedaan worden voor een nieuwe indicator.

Activiteit 2.1.3.1

Stedelijke Logistiek

Om de kwetsbare bruggen en kademuren in het Centrumgebied te beschermen stellen we strenge eisen aan zware voertuigen. Voertuigen zwaarder dan 30 ton mogen alleen met een routeontheffing het gebied binnen de S100 inrijden. Dit heeft effect: in 2023 is het aandeel zware voertuigen boven de 30 ton nog verder afgenomen ten opzichte van 2022.
In 2023 is gewerkt aan projecten en onderzoeken naar andere manieren van bevoorrading zoals transport over water. Zo kon tijdens de tijdelijke afsluiting van de Nieuwmarkt, Wallen en de Lastage voor voertuigen zwaarder dan 7,5 ton in juni 2023 het gebied toch bevoorraad worden.
De digitale beleveringskaart is uitgebreid met informatie over laad- en losplekken en venstertijden. En het thema bouwlogistiek is steviger opgenomen in het gemeentelijke kader voor Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid en Communicatie. Dit is een belangrijk kader voor de uitvoering van grotere projecten in de openbare ruimte.
Tot slot heeft het college op 14 november 2023 het Werkplan Stedelijke Logistiek 2023-2025 vastgesteld. Hierin staan activiteiten die bijdragen aan een schonere, lichtere, veiligere en ruimte-efficiënte stedelijke logistiek.

Touringcar

In 2023 is het verkeersbesluit en bijbehorende ontheffingenbeleid opgesteld waarmee per 1 januari 2024 grote touringcars zwaarder dan 7,5 ton worden geweerd uit het centrumgebied. Enkele straten zijn uitgezonderd: de touringcarcorridor Weesperstraat-Valkenburgerstraat-Kattenburgerstraat en de zuidelijke IJoevers. Alleen basisschool-kinderen, gehandicapten, ouderen en artiesten voor de uitoefening van hun beroep mogen straks nog per touringcar worden vervoerd van en naar kunst-, culturele- en educatieve bestemmingen in het centrumgebied. Tot slot zijn er op enkele OV-knooppunten halteer-en overstapplekken voor touringcars gemaakt waardoor minder touringcars de stad in hoeven te rijden.

Activiteit 2.1.3.2

We werken aan een betrouwbaar en milieuvriendelijk taxivervoer.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage uitstootvrije taxi's	12,1% (2020)	-	-	21%
2	Aantal gemeten unieke taxivoertuigen rond de S100 tijdens de weekendnachten	Nog geen referentiecijfers.	-	-	Nog geen referentiecijfers.
3	Aandeel ontheffinghouders taxi t.o.v. aantal gemeten unieke taxivoertuigen	-	-	-	Er zijn nog geen ontheffingen.

Activiteit 2.1.3.2

Taxi

Binnen de Agenda Taxi 2020-2025 staan vier doelen centraal: betrouwbaar, veilig, bonafide taxivervoer in een leefbare stad. De aangekondigde invoering van de taxizones in 2023 is niet gehaald. Een van de redenen daarvoor is de vertraging van de ontwikkeling van het intelligente toegang systeem. Eind 2023 is op de Sloterweg een experiment gestart met intelligente toegang. Afhankelijk van de uitkomsten van dit experiment wordt bepaald of, hoe en wanneer intelligente toegang ingezet kan worden voor de taxizones.
Met het opzetten en uitvoeren van de Agenda Taxi is ook gebleken dat herijking van de agenda nodig is. Dit komt omdat de taximarkt de afgelopen tijd behoorlijk veranderd is. Er is een verschuiving gaande van de opstap- naar de bestelmarkt en tevens heeft de coronapandemie ervoor gezorgd dat veel chauffeurs schulden hebben. Daar komt bij dat het ministerie van infrastructuur en waterstaat in 2023 een evaluatie heeft gedaan naar de taxiwet en regelgeving, onderdeel van de Wet Personenvervoer 2000. Mogelijk wordt op basis van deze evaluatie de landelijke regelgeving aangepast.

Verbonden partijen

Vervoerregio Amsterdam (VRA)

De Vervoerregio Amsterdam is een samenwerkingsverband van 15 gemeenten rond verkeer en openbaar vervoer. De belangrijkste taken zijn het opdrachtgeverschap van het openbaar vervoer en het verstrekken van subsidies voor infrastructuur. Dit laatste gebeurt via de Investeringsagenda Mobiliteit. De Vervoerregio is ook een partner in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De Vervoerregio wordt volledig bekostigd uit een Rijksbijdrage (Brede Doeluitkering) van ruim € 400 miljoen per jaar. De regioraad stelt de begroting vast. De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten kunnen een zienswijze daarover afgeven.

Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten (SHPV)

Voor het handhaven van het betaald parkeren gebruiken we het Nationaal ParkeerRegister (NPR) van de coöperatie Servicehuis Parkeer- en Verblijfsrechten (SHPV). Het SHPV beheert namens aangesloten gemeenten het register. Zo kunnen we op dezelfde landelijke digitale manier parkeren registreren en raadplegen voor (digitale) handhaving. Als parkeergarages in eigendom van ons en onderdeel van een gebouwencomplex zijn, dan zijn wij verplicht lid van de Vereniging van Eigenaren (VvE).

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	326,4	48,2	50,0	68,1	18,0
Lasten	205,8	232,2	262,7	226,9	-35,8
Saldo Baten en Lasten	**120,6**	**-184,1**	**-212,6**	**-158,8**	**53,8**
Onttrekking	292,0	110,8	100,2	91,1	-9,0
Toevoeging	171,2	143,2	426,3	423,7	-2,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**120,8**	**-32,4**	**-326,1**	**-332,6**	**-6,4**
Totaal Programma-onderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	**241,4**	**-216,4**	**-538,8**	**-491,4**	**47,4**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 47,4 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 18,0 miljoen, lagere lasten van € 35,8 miljoen en een negatief saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves van € 6,4 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 68,1 miljoen zijn € 18,0 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere baten door vooral meer ontvangen subsidies. De meeste subsidies zijn afkomstig van de Vervoerregio Amsterdam (VRA). Het grootste deel betreft bijdragen aan projecten in de Van Woustraat-Noord en De Koninginneweg, werkzaamheden in het kader van het programma Fiets Infrastructuur en een administratieve correctie op het project Prins Hendrikkade. Zie ook toelichting op de lasten (€ 14,8 miljoen).
- Hogere baten door een openstaande vordering rondom de laadinfrastructuur omdat de externe partij, verantwoordelijk voor de plaatsing van laadpalen, niet aan de eisen van het contract met de gemeente heeft voldaan. Zie ook toelichting op de lasten (€ 4,5 miljoen).

- Hogere baten uit de subsidie van het project Drive voor de ontwikkeling van de laadinfrastructuur (€ 0,2 miljoen).
- Hogere baten uit parkeren door niet begrote vergoedingen voor stormschade en hogere parkeeropbrengsten vanuit evenementen (€ 0,4 miljoen).
- Hogere baten door ontvangen subsidie e-hubs voor elektrische deelvoertuigen (€ 0,3 miljoen).
- Hogere baten uit het contract met een externe partij voor de exploitatie van laadpalen. Deze externe partij heeft de exploitatie overgenomen van een andere externe partij. De gemeente ontvangt daarvoor een exploitatievergoeding (€ 0,3 miljoen).
- Lagere baten uit het contract met een externe partij inzake het plaatsen en exploiteren van laadpalen. Deze afwijking is te wijten aan een verschil tussen de begrote en daadwerkelijke laadsessies. De vergunning voor Werken In de Openbare Ruimte (WIOR) is gewijzigd, en dat heeft geleid tot vertraging van de plaatsing van laadpalen. Daarnaast heeft de netbeheerder momenteel onvoldoende capaciteit om aanvragen voor netaansluitingen te verwerken (€ 2,0 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,5 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 226,9 miljoen zijn € 35,8 miljoen lager dan begroot. Dit komt door:

- Lagere lasten omdat minder is besteed aan groot onderhoud in 2023. Bij de Voorjaarsnota 2023 is besloten om een eenmalig exploitatiebudget beschikbaar te stellen van € 5,1 miljoen voor groot onderhoud in 2023. Hierdoor is de onttrekking aan de voorziening groot onderhoud vervallen in de Begroting 2023, maar het Meerjarenonderhoudsplan is hier niet op aangepast. De toevoeging aan de voorziening was daardoor te hoog begroot voor 2023 (€ 2,5 miljoen).
- Lagere lasten met name door een lagere besteding op het programma stadsverbetering. Het betreft hier een groot aantal projecten in de openbare ruimte. Dit is gedekt uit het programma Stadsverbetering. In het algemeen zijn deze lagere lasten toe te schrijven aan capaciteitsproblemen; door het niet tijdig of volledig kunnen invullen van projectteams. Tevens zijn er onvoorzienbare omstandigheden die een negatief effect hebben op de planning van een project. Een voorbeeld hiervan is de invoering van 30 km/u gebieden; door de zware regenval in het laatste kwartaal van 2023 konden veel uitvoeringswerkzaamheden (wegmarkeringen en wegaanpassingen) niet worden uitgevoerd conform planning en zijn deze doorgeschoven naar 2024. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor het Transferpunt De Ruijterkade Oost: een aantal werkzaamheden is verschoven naar 2024, waardoor ook de afrekening daarvan pas in dat jaar zal plaatsvinden. In andere gevallen, zoals bij het project Loopdekken Amsterdamse Poort, is de planning veranderd, mede vanwege afhankelijkheden van andere (commerciële) partijen (€ 42,6 miljoen).
- Lagere lasten in verband met het doorschuiven van middelen naar volgende jaren via het programma Stadsverbetering. Er is ingezet op het besteden van landelijke subsidies zoals Klimaatakkoord, V2G en diverse specifieke uitkeringen. Daardoor is minder toegekomen aan de inzet op het programma Stadsverbetering. Ook de coalitiemiddelen zijn hierdoor niet aangesproken en worden doorgeschoven naar volgende jaren. Verder zijn wel baten maar geen lasten gerealiseerd uit het contract met de externe partij die de exploitatie van laadpalen heeft overgenomen (€ 4,3 miljoen).
- Lagere lasten voor Programma Bruggen en Kademuren. Dit is veroorzaakt doordat de living lab projecten pas vanaf het derde kwartaal in 2023 waren gestart. In 2023 hebben er vooral voorbereidingswerkzaamheden op de living lab projecten plaatsgevonden. Met als gevolg dat de uitvoering pas later in het jaar is gestart. De dekking is uit de reserve Achterstallig Onderhoud en Groen (€ 2,2 miljoen).
- Lagere lasten voor het project SNOR omdat enkele voorgenomen maatregelen niet zijn uitgevoerd. Voor het project Regionale Bereikbaarheid wordt een deel van het werk in 2024 uitgevoerd en een deel als bijdrage geleverd aan het project Regionale Mobiliteitsontwikkeling. Het project laat lagere lasten zien omdat een Rijkssubsidie op dit project staat geparkeerd (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten door vertraging in het inkoopproces en capaciteitstekorten. Hierdoor zijn de projecten infrastructuur Venserpolder en Gein doorgeschoven naar 2024. Hiernaast is ook door een uitgebreide bewonersparticipatie in Geerdinkhof meer tijd nodig geweest voor de uitwerking van de inrichting. De plaatsing van speelplekken en uitwerking van de vergroening is daardoor doorgeschoven naar 2024 (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten op de laadpaleninfrastructuur. Deze afwijking is deels te wijten aan een verschil tussen de begrote en daadwerkelijke laadsessies. Een mogelijke oorzaak hiervan is het toewijzen van laadpalen aan deelauto's, wat gedurende de dag resulteert in een beperkte beschikbaarheid voor andere voertuigen. Dit heeft geleid tot minder laadsessies en daarmee tot lagere opbrengsten en lagere lasten dan begroot (€ 0,9 miljoen).
- Lagere lasten voor Klimaatakkoord. Dit betreft een tijdelijk regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid. De lagere lasten zijn voornamelijk veroorzaakt doordat de camera's voor automatische kentekenplaat-herkenning (ANPR) niet in 2023, maar in 2024 worden geplaatst. Daartegenover staat de subsidie van het Rijk en een onttrekking aan de reserve duurzaamheid (€ 0,7 miljoen).

- Lagere lasten door onder andere middelen uit de coronatijd voor halte management touringcar en in 2023 niet meer noodzakelijk waren. Deze middelen worden in 2024 besteed aan intelligente toegang. Daarnaast is een aanbesteding voor crowd management mislukt en wordt in 2024 opnieuw aanbesteed (€ 0,5 miljoen).
- Lagere lasten door uitstel van werkzaamheden wegens vrachtverkeer op de Meeuwenlaan en door vertraging in het proces voor de invoering van de blauwe zone Schellingwouderdijk (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten door capaciteitsproblemen herinrichting Wachterliedplantsoen (€ 0,2 miljoen).
- Lagere lasten door uitstel herziening van het parkeerbeleid in stadsdeel Zuid-Oost (€ 0,2 miljoen).
- Hogere lasten waar een hoger bedrag aan ontvangen subsidies tegenover staat. De meeste subsidies zijn afkomstig van de VRA. Het grootste deel betreft lasten voor de projecten in de Van Woustraat-Noord en De Koninginneweg, werkzaamheden in het kader van het programma Fiets Infrastructuur en een administratieve correctie op het project Prins Hendrikkade. Zie ook toelichting op de baten (€ 14,8 miljoen).
- Hogere lasten vanwege het vormen van een voorziening om daarmee het risico op oninbaarheid van de openstaande vordering rondom energieverbruik te beperken. Zie ook toelichting op de baten (€ 4,9 miljoen).
- Hogere lasten omdat er meer uren zijn besteed aan bezwaar- en beroepszaken (€ 0,4 miljoen).
- Hogere lasten voor het parkeerbeheer omdat het aantal telefonische vragen over het straatparkeren hoger was dan verwacht (€ 0,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,7 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

- De onttrekking aan Reserve Kwaliteitsimpuls Groen is in dit programmaonderdeel € 3,2 miljoen lager dan begroot. Dit komt hoofdzakelijk door vertraging in werkzaamheden op project Noorderpark (2,6 miljoen).
- De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen 22-26 is in dit programmaonderdeel € 2,0 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral doordat de coalitiemiddelen voor luchtkwaliteit zijn doorgeschoven naar 2026. De ontvangen Rijkssubsidie Klimaat-akkoordmiddelen wordt optimaal benut. Er zijn enorme klimaatopgaven die in 2027/2028 nog niet zijn volbracht, terwijl de middelen vanaf 2026 substantieel lager zijn dan in de jaren 2023 tot en met 2025. De middelen worden strategisch ingezet.
- De onttrekking aan de reserve Achterstallig Onderhoud en Groen is in dit programmaonderdeel € 1,6 miljoen lager dan begroot. Deels komt dit door het doorschuiven van het programma Stedelijke Logistiek naar 2024 voor uitgaven aan de Zone Zwaar Verkeer (ZZV). Zie daarnaast ook toelichting op de lasten.
- De onttrekking aan de reserve Programma Stadsbehoud is in dit programma-onderdeel € 1,3 miljoen lager dan begroot. Zie toelichting op de lasten.
- De onttrekking aan de reserve Vereveningsfonds is in dit programmaonderdeel € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dit komt omdat er minder kosten zijn gemaakt voor het investeringsproject N200 Haarlemmerweg.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,2 miljoen).

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de reserve laadinfra is € 1,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt door lagere baten en lagere lasten laadpaleninfrastructuur.
De toevoeging aan de financieringsreserve activa maatschappelijk nut is € 1,5 miljoen lager dan begroot. Dit komt door gewijzigde kasritmes van investeringen.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Door schaarste op de arbeidsmarkt lukt het niet om voldoende (gekwalificeerd) personeel aan te trekken, waardoor de uitvoering onder druk komt te staan.	We starten met een technische traineeship waarmee we pas afgestudeerden aantrekken en daarnaast wordt er gestart met het zogenaamde Campusrecuitment, waarmee we studenten trachten te interesseren voor het werken bij de Gemeente Amsterdam.
2. Doordat er beperkte nieuwe investeringen mogelijk zijn inzake stad verbeteren, bestaat het risico dat beleidsdoelstellingen onder druk komen te staan (bijvoorbeeld autoluw en verkeersveiligheid).	Monitoren van voortgang en waar nodig keuzes voorleggen gericht op het aanpassen van de beleidsdoelstellingen.
3. Stapeling van ambities en maatregelen, zero emissiezone, mitigerende maatregelen, aankondiging lussenstructuur in de omgevingsvisie levert onrust op bij logistieke sector (en ook taxi, en touringcar overigens). Duidelijkheid over regels en voorgenomen beleid is van belang voor de transitie naar schoon, licht, verkeersveilig en efficiënte logistiek. Er moeten namelijk flinke investeringen gedaan worden in zero emissie voer- en vaartuigen.	Integraal communiceren over ontwikkeling van regels en beleid, de markt betrekken bij nieuwe beleidsontwikkeling en maatregelen.

Actuele risico's	Maatregelen
4. Door alleen te onderhouden op basis van technische noodzaak wordt onvoldoende ingezet op de andere opgaven in de stad.	Bij het programmeren van de onderhoudsmaatregelen de verbinding zoeken met de andere opgaven (en de keuzes bestuurlijk voorleggen).

Beleidskaders

- Uitvoeringsplan Verkeersveiligheid, Voetganger en Fiets (Jan 2024)
- Koersdocument Amsterdam maakt Ruimte (november 2023)
- Uitvoeringsstandaard Toekomstbestendig Werken aan de Openbare Ruimte (2023). Hoe we werken in de openbare ruimte bij onderhoud, vervanging, herinrichting en losse verbetermaatregelen.
- Beleidskader Ruimte voor de voetganger (2023)
- Nota Deelvervoer 2023.
- Amsterdamse P+R-maatregelen Actualisatie (2023)
- Werkplan Stedelijke Logistiek (2023)
- Omgevingsvisie Amsterdam 2050
- Hubsvisie 2021
- Agenda Touringcar 2020-2025 (2020) schetst het kader voor de manier waarop de gemeente omgaat met touringcars.
- Agenda Taxi 2020-2025 beschrijft de ambities en het eindbeeld voor de taxi in Amsterdam voor de komende jaren.
- Amsterdam veilig en leefbaar – 30 km/u in de stad (2021)
- Beleidskader '1Amsterdam Heel & Schoon' (2017).
- Programma Stad in Balans 2018-2022 (2019) is het kader voor het evenwicht tussen bezoekers en bewoners van Amsterdam.
- Beleidskader Verkeersnetten (2018) waarin de belangrijkste netwerken voor de bereikbaarheid van en in de stad zijn aangegeven, inclusief de bijbehorende eisen en richtlijnen.
- 1Stad1Opgave (maatregel Koopmanschap: 7 Puccini en 8 Inkoop Grond, Weg en Waterbouw).
- Het "Handboek Inrichting Openbare Ruimte Amsterdam" zorgt voor de digitale en integrale ontsluiting van al het beleid dat van toepassing is op de inrichting van de openbare ruimte.
- In het Beleidskader "1Amsterdam Heel & Schoon" (2017) staan de principes voor onderhoud, reiniging en assetmanagement; De Standaard voor het Amsterdamse Straatbeeld (Beleidskader Puccinimethode, 2018, actualisatie verwacht 2023) bevat standaard inrichtingsprincipes, profielen en materiaalkeuzes voor het ontwerpen en aanleggen van de openbare ruimte, gekoppeld aan de centrale inkoop van materiaal.
- Het Beleidskader Verlichting (2017) definieert de rol van verlichting in Amsterdam en stelt de kaders waarbinnen de gemeente haar taken voor de verlichting uitvoert, waaronder de transitie naar 100% LED verlichting;
- Het Beleidskader Buitenreclame (2020) bepaalt de randvoorwaarden voor het toestaan van reclame in de openbare ruimte.

Parkeren

- Nota Parkeernormen fiets en scooter (2018). Geeft normen en richtlijnen voor fiets- en scooterparkeren bij nieuwbouw en functiewijziging.
- De (jaarlijkse) gemeentelijke parkeerverordening – regelgevingskader parkeerbeleid, waarin geboden en verboden rondom parkeren staan, en de typen parkeervergunningen.
- De (jaarlijkse) verordening Parkeerbelastingen, met daarin tarieven voor kort parkeren en parkeervergunningen.
- Nota Parkeernormen Auto (2017). Deze nota stelt parkeernormen vast voor nieuwbouwen transformatieprojecten in de stad. Hiermee wordt voorkomen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen leidt tot extra parkeerdruk en op omliggende straten wordt afgewenteld.
- Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt voor meer regie op ontwikkelen, inrichten, beheren en gebruiken van de openbare ruimte op stadsniveau.

2.2.2 Openbaar vervoer

Wij zien het openbaar vervoer steeds belangrijker worden voor het reizen van Amsterdammers en andere burgers. Na Corona herstelde het reizigersaantal zich geleidelijk.

Zowel vanuit duurzaamheid, het autoluwbeleid, het bestrijden van vervoerarmoede, het ontsluiten van nieuwe woonwijken en voor de bereikbaarheid van de stad, is openbaar vervoer onmisbaar gebleken.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- Om de reizigersgroei de komende jaren op te kunnen vangen voor een groeiende, en een gezonde en leefbare stad is schaalvergroting nodig. Daarbij spelen doelen op het gebied van duurzaamheid ook mee. Openbaar vervoer is van groot belang om te komen tot een mobiliteitstransitie en vormt een reëel alternatief voor autovervoer.
- De geleidelijke terugkeer van de reiziger naar het openbaar vervoer.
- Het uitvoeren van het project waarbij kinderen van de basisschool een periode gratis gebruik konden maken van het OV.
- Een dreigend nieuw tekort op de aanleg van het Zuidasdok. Daarnaast heeft het Rijk in haar begroting de reservering voor de Noord-Zuidlijn met 1,7 miljard verlaagd. Dit maakt het tekort groter. Beide projecten hangen namelijk nauw met elkaar samen. Tegelijk zijn zowel verkenningen gestart naar het doortrekken van de Noord-Zuid-lijn en ook het sluiten van de Ringlijn.
- Het stedelijk openbaar vervoer wordt opnieuw inbesteed aan GVB. De strategie om tot een meerjarig contract of concessie te komen is in 2023 vastgesteld. Het ontwerp Programma van Eisen ligt momenteel ter inzage. Hierin wordt de stap gezet naar meer ritten en meer fijnmazigheid, vooral in de wijken buiten de Ring A10 en boven het IJ.
- Station Zuid krijgt er een derde perron bij met een terminal voor internationaal treinverkeer.
- Amsterdam heeft bijgedragen aan een kortere periode dat de Eurostar zonder douanecontrole naar Londen vertrekt en passagiers waarschijnlijk in Brussel moeten overstappen.

Doel 2.2.1

Amsterdam is voor iedereen op een prettige en aantrekkelijke manier bereikbaar via het openbaar vervoer.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Tevredenheid reizigers over GVB bus, tram en metro (0-10)	8,2	-	8,2	7,8
2	De passagiers zijn tevreden over de veren (0-10)	7,8 (2014)	-	7,5	8,5

Doel 2.2.1

Financiële en personele knelpunten

De raad heeft 7,5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het behoud van bus- en tramlijnen die dreigden te verdwijnen. Door Corona nam het aantal reizigers af, waardoor GVB minder bussen en trams liet rijden. Gedurende het jaar werd duidelijk dat een nijpend personeelstekort bij GVB het onmogelijk maakte om verschraling van het aanbod te voorkomen. Door het tekort aan bus- en tramchauffeurs konden ritten niet uitgevoerd worden. Het extra geld kon om die reden ook niet aan het dit doel worden uitgegeven.

Gratis ov voor kinderen

Van 22 juli tot en met 30 november 2023 reisden Amsterdamse kinderen van 4 tot en met 11 jaar kosteloos met het openbaar vervoer van GVB door middel van het reisproduct GVB Kids Vrij. Door deze actie konden kinderen kennismaken met de

voordelen van het openbaar vervoer, zodat zij hier op latere leeftijd goed mee bekend zijn. Ook is het aantrekkelijker voor volwassenen die met kinderen reizen om voor het openbaar vervoer te kiezen. De raad heeft besloten jaarlijks middelen ter hoogte van 1 miljoen euro vrij te maken voor deze maatregel. Hiervoor zijn de voorbereidingen in gang gezet. Deze actie draagt bij aan de doelstelling om het openbaar vervoer toegankelijker te maken voor jongeren uit gezinnen met een kleine beurs.

Activiteit 2.2.1.1

We beheren en verbeteren de toegankelijkheid van onze OV infrastructuur in samenwerking met GVB en de Vervoerregio Amsterdam.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het aandeel toegankelijke OV haltes	30%	39%	27%; In 2023 wordt 1/4 van de haltes geschouwd, dus nieuwe info beschikbaar	41%

Activiteit 2.2.1.1

Toegankelijk openbaar vervoer

In 2023 hebben de gemeente en de Vervoerregio Amsterdam verder gewerkt aan het toegankelijk maken van bus- en tramhaltes. In het begin van het jaar zijn de twee tramhaltes bij revalidatiecentrum Reade op de Overtoom extra snel toegankelijk gemaakt. Dit geldt ook voor nog eens 25 bushaltes. Er zijn daarnaast voorbereidende werkzaamheden getroffen om in 2024 vele tientallen haltes toegankelijk te maken. Ook werken de Vervoerregio en de gemeente aan het verbeteren van informatie over de toegankelijk van haltes.

Bovenstaande betreft slechts de versnellingsopgave. Er zijn bij reguliere onderhoudsprojecten en herinrichting van straten ook vele haltes toegankelijk gemaakt, zoals op de Van Woustraat en in de Kinkerstraat. Het percentage volledig toegankelijk haltes is in 2023 dan ook meer toegenomen dan het bovengenoemde aantal.

Voorbereidingen nieuwe ov-concessie Amsterdam 2025

In 2023 ontwikkelde de Vervoerregio Amsterdam het ontwerp Programma van Eisen voor de concessie, een soort meerjarig contract voor GVB. De gemeente heeft hierbij een adviserende rol. We hebben uitgangspunten opgesteld op basis van de Omgevingsvisie en de koersnota Amsterdam Maakt Ruimte. Het Plan van Eisen zet in op aantrekkelijk, duurzaam en inclusief openbaar vervoer in een stad die de komende jaren sterk zal groeien. Het Plan van Eisen besteedt ook aandacht aan de sociale en maatschappelijke functie van het openbaar vervoer en de bijdrage daarvan aan een brede welvaart.

Schaalsprong projecten

De metropoolregio Amsterdam groeit tot 2040 met ongeveer 250.000 woningen en laat ook een sterke groei van de werkgelegenheid zien. Ook direct buiten onze regio zal een flinke groei plaatsvinden met gevolgen voor ons openbaar vervoer. In het Multimodaal Toekomstbeeld, is aangegeven dat er schaalvergroting nodig is in het openbaar vervoer om deze groei op te kunnen vangen. Dit is nodig om zowel de lokale, regionale, nationale en internationale bereikbaarheid van Amsterdam op peil te houden. Naast de uitbreiding van het metronet onder andere Noord/Zuidlijn, Ringlijn, zetten Rijk en regio in op uitbreiding van het hoogwaardig openbaar vervoer busnet (R-net metrobus). Concreet is afgelopen jaar gewerkt aan de snelle busverbinding ZaanIJ en de snelle busverbinding Haarlem-Amsterdam. Een goede aansluiting met fietsnetwerken in, van en naar Amsterdam is daarbij belangrijk.
Er zijn verkenningen gestart naar het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp en het sluiten van de Ringlijn tussen Station Sloterdijk en het Centraal Station. Dat het Rijk een greep heeft gedaan in de reserveringen voor de Noord-Zuidlijn vormt een bedreiging voor de groei van de stad. Dit zorgt voor grote onzekerheid en vroeg van ons veel aandacht.

Over het derde perron op station Zuid is inmiddels een positieve beslissing genomen. Nu kan de stap gemaakt worden richting de bouw van het derde perron en een internationale terminal. Dit is ook belangrijk voor het beter per trein ontsluiten van de stad, de regio en Nederland binnen Europa.

Investeringen in openbaar vervoer projecten door de Vervoerregio

De Vervoerregio heeft samen met de gemeente veel geïnvesteerd in gemeenschappelijke projecten in 2023. Met deze investeringen bereiken we een vliegwieleffect in de regio. Zo dragen deze projecten bij aan doorstroming en betrouwbaarheid van het openbaar vervoer, duurzaamheid, verkeersveiligheid,

toegankelijkheid en het ontsluiten van nieuwe wijken. In haar jaarstukken geeft de Vervoerregio aan wat zij hebben gedaan, wat zij hebben bereikt en wat dat heeft gekost. Projecten waar we gezamenlijk in 2023 aan gewerkt hebben, zijn: het project De Entree bij Amsterdam Centraal; Daarnaast hebben we doorgewerkt aan een aantal grotere projecten zoals de ZuidasDok openbaar vervoer-terminal, Knooppunt Lelylaan, de Multimodale Knoop Schiphol en de uitbreiding van het metronetwerk.

Internationaal spoor
Een niet voorzien initiatief betrof het probleem rond het vertrek van de Eurostar van het Centraal Station naar Londen. Door de grootschalige verbouwing van het CS dreigde er gedurende een periode van 7 tot 11 maanden onvoldoende ruimte te zijn voor de douane en de controle van bagage op het Centraal Station. Uiteindelijk is deze periode teruggebracht, mede door inzet van de gemeente, tot 6 maanden. Hoofdrolspelers hierin waren NS, ProRail en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Sociaal Vervoer
Naast toegankelijk openbaar vervoer heeft de gemeente ook op andere manieren gezorgd dat ouderen en mensen met een beperking mobiel kunnen blijven. Zo is medio 2023 de Amsterdamse Subsidieregeling Vrijwilligersvervoer opengezet. In 2023 zijn hiermee vijf verschillende organisaties voor vrijwilligersvervoer gesubsidieerd, waarvan drie nieuwe organisatie. Deze organisaties verwachten samen ruim 84.000 ritten de komende jaren uit te voeren, waarmee zij kwetsbare Amsterdammers op hun bestemming brengen, bijvoorbeeld bij de fysio, de dokter, het buurthuis of bij familie. Hiermee wordt toegewerkt naar een stadsdekkend netwerk van vervoer door vrijwilligers, zodat er voor iedere Amsterdammer kleinschalig vervoer beschikbaar is.

Activiteit 2.2.1.2

We zorgen voor voldoende capaciteit op de veerverbindingen.

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1 Percentage van afvaarten waarbij passagiers moeten achterblijven op de kade of is het onaangenaam druk op de pont	≤3%	-	≤3%	≤3%

Activiteit 2.2.1.2

Veren
In 2023 is het aantal pontreizigers in de weekenden weer terug op het niveau van 2019. Doordeweeks bleef het aantal pontreizigers - tegen de verwachtingen in - nog 4,5% onder het niveau van 2019. Op dit moment is er voldoende capaciteit om de huidige aantallen reizigers over te zetten. De geplande verhoging van de vaarfrequentie op drukke verbindingen zoals de NDSM-Pontsteiger en IJ-plein-CS, was in 2023 helaas niet mogelijk vanwege tekorten aan schippers bij GVB Veren.
Met GVB Veren is een plan opgesteld dat gericht is op het wegwerken van deze personeelstekorten. In 2023 beoordeelden reizigers de veren met het overall rapportcijfer 8,5 (Goudappel, 2023).
Bij de aanbesteding voor de nieuwe uitstootvrije ponten was geen van de ontvangen inschrijvingen rechtsgeldig. De aanbesteding wordt in het eerste kwartaal 2024 opnieuw gedaan.
Ontwerp en locatie voor het laden van elektrische veren bij de verbinding IJ-plein zijn verder uitgewerkt. Aanbesteding hiervan vindt plaats in 2024.
Tot slot is in 2023 gestart met het maken van plannen en de voorbereiding van uitvoering van een 2e Ponthaven, die gebouwd gaat worden in Cornelis Douweskanaal-West.

Verbonden partijen

GVB Holding NV
Het GVB zorgt in Amsterdam voor het openbaar vervoer. Het GVB heeft verschillende dochterondernemingen, of heeft een belang in ondernemingen. Het gaat hier om:
- GVB Activa BV
- GVB Infra BV
- GVB Veren BV
- GVB Exploitatie BV

GVB Activa BV is eigenaar van de zogenaamde strategische ov-activa. Dit zijn onder andere railvoertuigen, werkplaatsen, remises en eindpuntvoorzieningen.
GVB Infra BV is onze opdrachtnemer voor met name dagelijks onderhoud aan railinfra en tramvervangingsprojecten. Wij zijn opdrachtgever voor de veerverbindingen over het IJ en het Noordzeekanaal.

GVB Veren BV voert dit uit volgens het Contract voor Exploitatie Beheer en Onderhoud 2019-2024 en de aanbesteding van de verschillende investeringen. Wij zijn 100% eigenaar van GVB Holding NV.

Vervoerregio Amsterdam (VRA)

De Vervoerregio Amsterdam is een samenwerkingsverband van 15 gemeenten rond verkeer en openbaar vervoer. De belangrijkste taken zijn het opdrachtgeverschap van het openbaar vervoer en het verstrekken van subsidies voor infrastructuur. Dit laatste gebeurt via de Investeringsagenda Mobiliteit. De Vervoerregio is ook een partner in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De Vervoerregio wordt volledig bekostigd uit een Rijksbijdrage (Brede Doeluitkering) van ruim € 400 miljoen per jaar.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	30,4	33,5	26,6	25,0	-1,5
Lasten	66,6	85,3	84,7	70,8	-13,9
Saldo Baten en Lasten	**-36,2**	**-51,8**	**-58,1**	**-45,7**	**12,4**
Onttrekking	1,5	1,0	0,6	0,1	-0,5
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,5**	**1,0**	**0,6**	**0,1**	**-0,5**
Totaal Programma-onderdeel 2.2 Openbaar vervoer	**-34,7**	**-50,8**	**-57,5**	**-45,6**	**11,9**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 11,9 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 1,5 miljoen, lagere lasten van € 13,9 miljoen en lagere onttrekkingen aan de reserves van € 0,5 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 25,0 miljoen zijn € 1,5 miljoen lager dan begroot. Dit komt door:

- Lagere baten door vooral minder ontvangen subsidies. De meeste subsidies zijn afkomstig van de Vervoerregio Amsterdam (VRA). Het grootste bedrag betreft de bijdrage aan het project vernieuwing station Lelylaan voor € 4,4 miljoen. Zie ook toelichting op de lasten (€ 4,7 miljoen).
- Lagere baten door vooral minder reclame-inkomsten. Dit komt door een prijsvermindering in het kader van corona afspraken (€ 0,5 miljoen).
- Hogere baten door een positieve afloop van de claim rondom viaduct Sloterdijk (€ 1,7 miljoen).
- Hogere baten uit Vervoerregio Amsterdam (VRA) verrekende neutrale projecten Parnassusweg en OV-Verb. A'dam-HMM. Zie ook toelichting op de lasten (€ 1,3 miljoen).
- Hogere baten uit de verkoop van enkele oude Noordzeekanaal veren (€ 0,2 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,2 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 70,8 miljoen zijn € 13,9 miljoen lager dan begroot. Dit komt door:

- Lagere lasten binnen het programma stadsverbetering. Het betreft hier een groot aantal projecten in de openbare ruimte. In het algemeen zijn deze lagere lasten toe te schrijven aan onvoorzienbare omstandigheden en/of actualiteiten die een negatief effect hebben op de planning van een project. Tevens kan het volgen van een aanbestedingsproces ook een negatieve impact hebben op de bestedingen. Een voorbeeld hiervan is een mislukte aanbesteding en daaropvolgende her-aanbesteding bij het project OV-knoop Sloterdijk, waardoor middelen pas in 2024 nodig zijn in plaats van 2023. Ook capaciteitsgebrek is een bekend probleem, bijvoorbeeld in het geval van het project De Weeren II in Stadsdeel Noord (€ 4,9 miljoen).
- Lagere lasten waar een lager bedrag aan ontvangen subsidies tegenover staat. Dit betreft voornamelijk het project vernieuwing station Lelylaan voor € 4,4 miljoen. Zie ook toelichting op de baten (€ 4,7 miljoen).
- Lagere lasten voor het eigenaarsdeel rondom metro- en tramdiensten. Dit betreft grotendeels budget ter dekking van kapitaallasten wat nog niet is gestart, deels door nog niet afgeronde projecten (€ 2,9 miljoen).

- Lagere lasten voor vervoer door de veerverbindingen. Dit komt vooral door:
  - de vertraging op het aanbesteden van het NDSM project. In 2024 worden de werkzaamheden uitgevoerd. De lagere lasten leidden ook tot een lagere onttrekking aan de reserve programma Stadsverbetering;
  - werkzaamheden aan veren rondom Noordzeekanaalprojecten. Deze zijn goedkoper uitgevallen door extra bedongen korting en doordat de post onvoorziene kosten niet is gebruikt;
  - de vertraging op het aanbesteden van de IJveren. Dit is vertraagd naar 2024 waardoor onder meer laadinfra niet is besteed (totaal: € 1,7 miljoen).
- Lagere lasten programma Stadsverbetering rondom LightRail (€ 1,1 miljoen).
- Hogere lasten voor Vervoerregio Amsterdam (VRA) verrekende neutrale projecten Parnassusweg en OV-Verb. A'dam-HMM. Zie ook toelichting op de baten (€ 1,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,1 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserve Programma Stadsbehoud is in dit programmaonderdeel € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dit komt door lagere lasten vanwege het doorschuiven van het project aanlanding NDSM naar 2024 en 2025.
Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,2 miljoen).

Toevoegingen reserves

Er zijn geen toevoegingen aan de reserves in dit programmaonderdeel.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Veren kunnen groeiende passagiersstroom onvoldoende aan.	Actieve monitoring van de reizigersstromen, diverse maatregelen aan de wal en de aanschaf van schepen over het IJ.

Beleidskaders

- Amsterdam maakte ruimte; dit koersdocument geeft richting aan het toekomstbeeld van Amsterdam op het gebied van ruimte en vervoer.
- Toekomstvisie Sociaal Vervoer (2023) beschrijft de mogelijkheden voor mensen met een handicap en de verschillende vervoersmogelijkheden, die zij hebben.
- Update Nota Veren (2021), dit document beschrijft de reizigersgroei tot 2030 en de maatregelen die genomen zullen worden voor uitbreiding en verduurzaming van de vloot en het verensysteem als geheel (vloot, verbindingen, aanlandingen en havenfaciliteiten).
- Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt voor meer regie op ontwikkelen, inrichten, beheren en gebruiken van de openbare ruimte op stadsniveau.
- MobiliteitsAanpak Amsterdam 2030 (2013), het overkoepelende kader voor het Mobiliteitsbeleid van de gemeente Amsterdam in de periode tot 2030.
- Ruimtelijk Kader Hoogfrequent Spoorvervoer Amsterdam.
- Structuurvisie Amsterdam (2011)/Omgevingsvisie Amsterdam 2050 (2021)
- Beleidskader Inclusieve Mobiliteit (2020) van de Vervoerregio, waarin staat beschreven hoe het OV fysiek, visueel, qua datavoorziening en mentaal toegankelijker kan worden gemaakt en de samenwerking tussen OV en AOV kan worden verbeterd.
- Uitvoeringsagenda Mobiliteit (2015), de agenda die Amsterdam bereikbaar en aantrekkelijk houdt, met maatregelen voor meer ruimte en betere doorstroming voor voetganger, fietser, openbaar vervoerreiziger en de automobilist.
- Beleidskader Verkeersnetten (2017). Hierin staan de ambities uit Mobiliteitsaanpak en Uitvoeringsagenda uitgewerkt met een afwegingskader bij conflicterende belangen.
- Wet lokaal spoor, in werking getreden op 1 december 2015; deze wet maakt de VRA verantwoordelijk voor aanleg, beheer en veiligheid van lokale railinfrastructuur. VRA stelt een vervoerder aan via de OVconcessie en VRA mag een beheerder van de infrastructuur aanwijzen. Vanaf 2022 is GVB de aangewezen beheerder.
- De metronetvisie Amsterdam (2020) en de metrovisie Amsterdam (2021) van de Vervoerregio Amsterdam.
- De in 2015 vastgestelde Lijnennetvisie is het beleidskader voor het ontwikkelen van vervoerplannen. De gemeente voert overleg met vervoerbedrijven over inpassing van nieuwe vervoerplannen.
- Taxiverordening Amsterdam 2012 (laatst gewijzigd in 2018).
- Visie Lokaal Spoor (2015), vastgesteld door het dagelijks bestuur van de VRA en bindend kader voor de beheerder van het lokaal spoor.

2.2.3 Afval en reinigen openbare ruimte

Een schone stad is een afvalvrije stad met schone straten, parken en pleinen. Hiervoor reinigen we op de plaatsen en momenten waar het nodig is. Afval dat toch ontstaat, scheiden we voor een zo hoogwaardig mogelijke verwerking, met een efficiënte, schone inzameling. Zo werken we toe naar een circulaire stad. Een schone stad doen we samen met bewoners, ondernemers en andere partners. Samen kunnen we minder afval produceren, zorgen voor zoveel mogelijk hergebruik van materiaal en spullen én de stad schoon maken en houden.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Samenwerken aan een Schone Stad

Dit jaar is er opnieuw gewerkt aan het schoonmaken en -houden van de stad en het voorkomen van (rest)afval. Een opgave waar we als gehele stad (bewoners, ondernemers en bezoekers) voor verantwoordelijk zijn. Een schonere stad gaat niet alleen over het verbeteren van de inzameling en verwerking van afval en het reinigen van de openbare ruimte door de gemeente. Minstens zo belangrijk, is het gedrag van bewoners, ondernemers en bezoekers. Met als sluitstuk toezicht en handhaving op de afvalregels. Daarnaast is het verminderen van de hoeveelheid afval die we produceren van groot belang, waarbij producentenverantwoordelijkheid een cruciale schakel in de keten is.

Bijzondere mijlpalen van afgelopen jaar zijn de afvalplannen die voor het eerst voor elk stadsdeel zijn opgesteld, waarin staat wat er in elk stadsdeel wordt gedaan. Deze plannen omvatten de integrale, gezamenlijke aanpak van specifieke gebiedsopgaven. Over de voortgang van deze plannen worden de stadsdeelcommissies twee keer per jaar geïnformeerd. Met de uitvoering van een verbeterplan en verbeterde (financiële) resultaten is de directie Afval en Grondstoffen vanaf september 2023 niet langer onder verhoogd toezicht gesteld.
Eind november 2023 is de startnotitie voor het burgerberaad Schone Stad vastgesteld, waarin bewoners in gesprek gaan over oplossingen voor een schonere stad. Dit beraad gaat in het eerste kwartaal van 2024 van start.

Zomeraanpak

Amsterdam is een prachtige stad en trekt ieder seizoen veel bezoekers. In de zomer wordt er ook door de Amsterdammers veel gerecreëerd in de openbare ruimte, parken en recreatiegebieden. Bij meer recreëren, ontstaat helaas ook meer afval. Daarom hebben we in de zomerperiode de volgende maatregelen genomen in parken en recreatiegebieden:

- Extra afvalbakken waar meer afval in kan;
- Extra personeelsinzet om de afvalbakken te legen;
- Een uniforme uitstraling en boodschap op de afvalbakken en de extra inzet van communicatiemiddelen zoals reclameborden, banieren en beachflags;
- De inzet van activatieteams (in vier grote parken) en een gerichte social mediacampagne die bezoekers oproept tot het gewenste gedrag.

In de winter heeft de gemeente als prioriteit om gladheid te voorkomen en te bestrijden op belangrijke wegen, fietspaden en het openbaar vervoer. Er wordt ‘s nachts preventief gestrooid, zodat het strooien klaar is vóór de ochtendspits. Bij aanhoudende gladheid wordt er curatief gestrooid. Tram- en bushaltes, trappen en bruggen, trottoirs bij NS-stations en fietsroutes rondom scholen worden handmatig gestrooid bij gladheid. Bij aanhoudende sneeuwval en ijzel wordt er gestrooid op wegen en fietspaden buiten belangrijke routes en ook op trottoirs bij maatschappelijke instellingen. Om het milieu te ontzien, wordt er niet onnodig gestrooid en wordt er gedeeltelijk gebruik gemaakt van vloeibaar zout.

Uitdagingen invoering statiegeld

We zagen dit jaar de negatieve (bij-)effecten van de invoering van statiegeld op kleine plastic flesjes en blikjes. Afvalbakken werden opengebroken en leeggehaald om er statiegeldverpakkingen uit te halen. Hierbij werd het andere afval vaak achtergelaten op straat. Dit leverde veel vervuiling op. Een belangrijk oorzaak hiervan is dat

producenten in onvoldoende mate hun verantwoordelijkheid nemen. Er zijn veel te weinig inname punten. De gemeente heeft, in afwachting van een door producenten ingericht volwaardig innamesysteem, tijdelijke maatregelen getroffen. Zo hebben we extra reinigers ingezet en de afvalbakken aangepast. Ook voerden we in verschillende stadsdelen een proef uit met doneerrekken op afvalbakken.

Buurtconciërges

In gebieden met een hoge gebruiksdruk is een buurtconciërge actief. De buurtconciërge signaleert en registreert knelpunten, zoekt naar oplossingen en handelt deze (indien mogelijk) zelf af. In 2023 hebben we vijf extra buurtconciërges ingezet. Deze zijn gefinancierd vanuit de coalitiemiddelen die hiervoor zijn vrijgemaakt.

Toezicht en Handhaving

Om het juiste gedrag van bewoners, ondernemers en bezoekers te verkrijgen is, naast de aanbiedplekken en communicatiecampagnes, toezicht en handhaving noodzakelijk. In het centrum zijn we na de zomer 2023 begonnen met extra toezichthouders. Deze extra inzet zetten we ook komend jaar voort en breiden we uit naar andere stadsdelen.

Doel 2.3.1

Amsterdam is een schone stad.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Ervaren overlast door vervuiling (cijfers Wonen in Amsterdam) (0-10)	5,4 (2021)	Geen meting	6,5	5,7
2	Het schoonhouden van de straten en stoepen wordt door de bewoners beoordeeld op een 6,5	6,3 (2021)	Geen meting	6,5	6,2
3	Het schoonhouden van het groen wordt door de bewoners beoordeeld op een 6,5	6,6 (2021)	Geen meting	6,5	6,6

Doel 2.3.1

Amsterdammers geven gemiddeld een 5,7 voor de overlast die zij ervaren door vervuiling. Deze score is vooral toe te schrijven aan het uitgraven van blikjes in prullenbakken in het centrum door de invoering van statiegeld op blikjes.

De overige stadsdelen laten een verbetering zien.
Het gemiddelde is wel een verbetering ten opzichte van het laatste onderzoek in 2021. Het schoonhouden van de straten en stoepen scoort iets onder de doelstelling en het schoonhouden van het groen wordt net boven de doelstelling beoordeeld.

Activiteit 2.3.1.1

We maken de openbare ruimte schoon (daar waar het er toe doet).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage CROW scores grof zwerfvuil op niveau B	87% (2021)	90%	80%	84,1%
2	Percentage CROW scores vullingsgraad prullenbakken op niveau B	89% (2021)	90%	80%	84,4%
3	Percentage oplosbare meldingen over afval en schoon dat naar tevredenheid is afgehandeld		Niet gemeten	70%	57% (schoon) & 69% (afval)

Activiteit 2.3.1.1

De scores voor grof zwerfvuil en vullingsgraad van prullenbakken scoren hoger dan de doelstelling. Deze scores zijn echter lager dan vorig jaar en heeft zoals gezegd onder meer te maken met de statiegeld problematiek. Daarnaast heeft het mooie weer en de stijging van het aantal bezoekers invloed op de hoeveelheid zwerfafval.

Het percentage oplosbare meldingen dat naar tevredenheid is afgehandeld inzake inzamel locaties voor afval is gemiddeld 69% tevredenheid gemeten. Dat is 1% punt lager dan begroot. In 2023 was een stijgende trend zichtbaar door het op sterkte komen van het meldingenteam en een verbeterde werkwijze voor het afhandelen van de meldingen. Hierdoor kon in het laatste kwartaal 73% worden gemeten. Voor de reiniging zien we dat de tevredenheid over de afhandeling van de meldingen met 57% onder de doelstelling van 70% scoort. Het vaakst was men niet tevreden over de afhandeling omdat het werk in de beleving van de melder niet af was.
Dit komt omdat veel Amsterdammers de afgesproken doelstellingen voor zwerfafval als onvoldoende ervaren.

Activiteit 2.3.1.2

We zorgen dat inwoner en bedrijven hun afval op de juiste wijze kunnen aanbieden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage CROW scores bijplaatsingen prullenbakken op niveau B	85% (2022)	Niet gemeten	90%	85%

Activiteit 2.3.1.2

De CROW score geeft aan in hoeverre er bij-plaatsingen bij containers zijn gemeten. In 2023 is deze CROW score 5% punt minder dan de ambitie.

Om het aantal bijplaatsingen te verminderen zijn de volgende activiteiten uitgevoerd.

a. Dit jaar zijn 1.251 containers vervangen en 277 nieuwe containers geplaatst. Dat zijn er meer dan beoogd. Om het afval op een juiste manier aan te bieden zijn voldoende, schone en toegankelijke aanbiedplekken zoals containers de basis.
b. Extra inzet probleemlocaties (circa 1200 stuks) door:
   - Snellere afhandeling van meldingen.
   - Het rijden van circa 19 routes per dag om bij-plaatsingen bij containers op te ruimen.
   - Speciale communicatiecampagnes zijn gevoerd zoals woonwinkelcampagnes, studentencampagne en een kartoncampagne.
   - Campagnes die bewoners moeten stimuleren zich aan regels omtrent afval te houden zijn vanwege een vertraagde aanbesteding niet uitgevoerd. Bij deze campagnes wordt nauw samengewerkt met de stadsdelen, woningcorporaties en studentenhuizen.

Mede door deze interventies is het aantal meldingen op deze probleem locaties met 19% afgenomen.

Activiteit 2.3.1.3

We zamelen het afval efficiënt en duurzaam in.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Kg CO_2 uitstoot per ton ingezameld materiaal	19,2 (2019)	2,2	2,5	2,3

Activiteit 2.3.1.4

We ondersteunen medebeheer en zetten in op preventie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Tevredenheid (zeer en redelijk tevreden) onder containeradoptanten	76% (2020)	65%	Geen meting	Geen meting

Activiteit 2.3.1.3

De CO_2 uitstoot per ton ingezameld materiaal is 0,2 lager dan begroot. De stijging van 2,2 in 2022 naar 2,3 kg CO_2 per ton ingezameld materiaal in 2023 wordt veroorzaakt doordat het brandstofgebruik van een lager aanbod van afval van 5% teniet is gedaan door hoger brandstof gebruik voor de extra routes voor onder andere papier & karton, bij-plaatsingen, stremmingen, gfe/t, avonddiensten en oplossen van meldingen.

Activiteit 2.3.1.4

We ondersteunen medebeheer en zetten in op preventie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Tevredenheid (zeer en redelijk tevreden) onder containeradoptanten	76% (2020)	65%	Geen meting	Geen meting

Activiteit 2.3.1.4

In 2023 zijn 271 extra containers geadopteerd door bewoners. We hebben nu 2.754 containeradoptanten die gezamenlijk 4.753 containers adopteren. Het doel van de containeradoptie is om bewoners van Amsterdam mee te laten helpen om hun eigen leefomgeving schoon te houden. De tevredenheid onder adoptanten wordt om het jaar gemeten.
Daarnaast werken we mee aan verschillende initiatieven van bewoners (groepen). Door via participatie de bewoners aan te spreken, wordt de betrokkenheid bij hun buurt en bij hun medebewoners in de breedte gestimuleerd. Dit doen we samen met de stadsdelen die met hulp van het amendement 489 extra budget hebben ontvangen die is gebruikt voor de ondersteuning van initiatieven.

Doel 2.3.2

Amsterdam voorkomt (rest) afval.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Kilogram huishoudelijk fijn en grof restafval per inwoner per jaar (BBV-verplicht)	247 (2019)	243	240	230
2	Kilogram huishoudelijk afval per inwoner per jaar	358 (2019)	361	377	351

Doel 2.3.2

De totale hoeveelheid ingezameld afval is dit jaar afgenomen, ondanks de groei van de stad. De hoeveelheid papier, karton en textiel zijn wel iets toegenomen. Per hoofd van de bevolking produceren we dus minder apart ingezameld afval. Landelijke richtlijnen en wetgeving als statiegeld speelt hier een positieve rol in.

Het huishoudelijk fijn en grof restafval per inwoner is 10 kg lager dan verwacht. Daarvan is 5 kg (2 kg gfe/t en 3 kg Papier) het resultaat van optimalisatie van het nascheidings-proces . De overige 5 kg is het gevolg van afval beperkende maatregelen zoals statiegeld op blikjes en pmd flesjes alsmede het lagere consumptiepatroon in 2023.

De totale hoeveelheid ingezameld afval per inwoner is uitgekomen op 351 kg. Dat is 26 kg lager dan begroot voor restafval, grof afval en PMD tezamen. Met name omdat het corona effect is uitgewerkt in 2023. In de begroting was rekening gehouden met meer afval zoals in het “corona jaar” 2021.

Activiteit 2.3.2.1

We maken het voor bewoners mogelijk om hun afval op de juiste manier gescheiden te kunnen aanbieden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal Amsterdamse huishoudens dat toegang heeft tot een GFE-T inzamelvoorziening	1% (2019)	6,5%	8%	8,5%

Activiteit 2.3.2.1

Dit jaar zijn 4.000 minirolcontainers erbij geplaatst waarmee eind 2023 42.500 huishoudens zijn aangesloten op een gfe/t inzamelvoorziening. Afgelopen jaar is ook een passende gfe/t verzamelcontainer voor Amsterdam ontworpen. De eerste exemplaren zijn in stadsdeel Oost geplaatst.

Activiteit 2.3.2.2

We zorgen dat het afval zo hoogwaardig mogelijk wordt verwerkt.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage gerecycled afval per inwoner per jaar t.o.v. totale hoeveelheid huishoudelijk afval	22% (2019)	25%	25%	25%

Activiteit 2.3.2.2

Het recyclingpercentage is gelijk aan de prognose en het jaarverslag van 2022 namelijk 25%. De toename aan teruggewonnen grondstoffen, zoals bovenstaande benoemd, is niet groot genoeg om een verbetering in het recyclingpercentage te realiseren.
Het percentage gerecycled afval wordt bepaald door de mate waarin bewoners en bedrijven afval gescheiden inleveren en in hoeverre het ingeleverde materiaal met een scheidingsinstallatie gescheiden kan worden.

Verbonden partijen

AEB Holding N.V. Amsterdam

AEB verwerkt het Amsterdamse restafval, onder andere door kunststof verpakkingen en metalen na te scheiden en het restafval te verbranden. Daarmee produceert AEB stadswarmte en elektriciteit voor woningen en bedrijven.

In 2021 heeft de gemeente besloten haar belang in AEB te verkopen. Eind 2021 is een verkoopovereenkomst gesloten met AVR. In mei 2023 heeft de ACM besloten geen goedkeuring te verlenen voor deze overname. De gemeente heeft besloten om opnieuw een verkoopproces te starten voor AEB inclusief de scheidingsinstallatie. Het verwerkingscontract met AEB loopt tot drie jaar na het moment dat AEB daadwerkelijk is verkocht.

Stichting Pantar

Stichting Pantar voert onder andere opdrachten uit op gebied van schoon en afvalinzameling/ recycling (prikken en het verwijderen van bijplaatsingen, inzamelen van afvalstromen, voorsorteren van afvalstromen).

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	197,1	201,4	204,4	209,0	4,5
Lasten	202,8	232,8	225,5	222,6	-2,9
Saldo Baten en Lasten	**-5,8**	**-31,4**	**-21,1**	**-13,6**	**7,5**
Onttrekking	1,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	14,2	0,0	10,0	12,3	2,3
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-12,9**	**0,1**	**-10,0**	**-12,3**	**-2,3**
Totaal Programma-onderdeel 2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	**-18,6**	**-31,3**	**-31,1**	**-25,9**	**5,2**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 5,2 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 4,5 miljoen, lagere lasten van € 2,9 miljoen en hogere toevoegingen aan de reserves van € 2,3 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 209,0 miljoen zijn € 4,5 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere baten reinigingsrechten door intensivering van het toezicht door reinigingsinspecteurs. Dit heeft geleid tot een substantieel aantal aanslagen over oude belastingjaren (€ 1,4 miljoen).
- Hogere baten voor bedrijfsafval. Enerzijds komt dit door een verhoogd aantal kilo's bedrijfsafval dat tegen betaling bij de recyclepunten is gestort en een betere scheiding van afvalstromen op de recyclepunten. Anderzijds komt dat door extra opbrengsten voor bedrijfsafvalcontracten (BAC) als gevolg van hogere tarieven voor zowel bestaande als nieuwe klanten. Daarnaast heeft BAC haar betrokkenheid bij Green Collective nauwkeuriger in kaart gebracht wat geleid heeft tot hogere opbrengsten (€ 0,8 miljoen).
- Hogere baten zijn voornamelijk het gevolg van een hogere inzamelvergoeding van Nedvang voor plastic-, metaal- en drankkartonverpakkingen (PMD) (€ 0,8 miljoen).
- Hogere baten door start nieuwe jaarlijkse vergoeding van het Afvalfonds Verpakkingen voor het aandeel verpakkingen in openbare prullenbakken (€ 0,7 miljoen).
- Hogere baten afvalstoffenheffing doordat de stad groeit en er daarom meer huishoudens zijn die afvalstoffenheffing betalen. Bovendien zijn er minder bezwaren ingediend op de aanslagen afvalstoffenheffing door de huishoudens (€ 0,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,4 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 222,6 miljoen zijn € 2,9 miljoen lager dan begroot. Dit komt door:

- Lagere lasten door vertraging van diverse projecten. Dit is het gevolg van:
  - het GFTE project door de achterblijvende productie van Inzamelvoorzieningen;
  - het ABP project door het uitlopen van de aanbesteding van uitbesteed werk en
  - het communicatieproject door een tekort aan personeel voor onder andere de communicatie campagnes grof en schoon (totaal: € 1,8 miljoen).
- Lagere lasten voor gladheidsbestrijding door minder strenge winters (€ 1,5 miljoen).

- Lagere lasten door openstaande vacatures van ondersteunend personeel en projectmedewerkers (€ 1,1 miljoen).
- Lagere lasten verwerkingskosten zijn voornamelijk het gevolg van restitutie afvalstoffenbelasting voorgaande jaren. Ook is sprake van een lager tonnage restafval (€ 1,1 miljoen).
- Lagere lasten voor applicatiecontracten in beheer omdat de inkoopfacturen voor 2023/2024 in het juiste jaar zijn verantwoord (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten door afbouw van de Anti Plak en Klad werkzaamheden in aanloop naar 2024 conform de taakstelling vanuit “Samen Sterker uit de Crisis” (€ 0,2 miljoen).
- Hogere lasten voor de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing door toekenning van beroepen over oude belastingjaren (€ 1,5 miljoen).
- Hogere lasten voor uitzendkrachten, uitbesteed werk en voertuigen door het rijden van meer routes voor het oplossen van meldingen. Extra uitzendkrachten zijn ook ingehuurd vanwege ziekteverzuim bij chauffeurs en beladers (€ 1,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,2 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

Er hebben in 2023 geen onttrekkingen aan reserves plaatsgevonden.

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de egalisatiereserve is € 2,3 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door meevallers op de baten waardestromen, lagere lasten van inzamelactiviteiten en per saldo voordelig resultaat op het geheel van de inning afvalstoffenheffing, kwijtscheldingen en reinigingsrechten.

Het resultaat van de over- en onderschrijding in het gesloten systeem van de afvalstoffenheffing wordt verrekend met de egalisatiereserve afval.

Risicobeheersing

Actuele risico’s	Maatregelen
1. Veranderende wet- en regelgeving op onder andere afvalstoffenbelasting en op het gebied van milieuwetgeving met als gevolg dat b.v. verwerkingskosten toenemen, beperking voor gebruik van bruggen en kades voor de inzamelinglogistiek en (nog) hogere milieueisen voor het wagenpark.	Vroeg op de hoogte zijn van veranderingen in wet- en regelgeving door goede monitoring en constant alerte blik naar buiten. Voor het ontzien van bruggen en kades is een pilot gestart voor anders inzamelen in Centrum-gebied. De aanbestedingen voor vernieuwing van het wagenpark zullen vanaf 2024 enkel uitstootvrije voertuigen bevatten. Daarnaast zal speciaal aandacht zijn voor de randvoorwaarden zoals netcapaciteit en laadpalen.
2. Problemen in het primaire proces door externe factoren zoals een pandemie met als gevolg dat thuiswerken, meer online aankopen doen en meer ziekteverzuim leiden tot meer afval en verminderde beschikbaarheid van personeel.	We nemen de lessen mee van de Corona-pandemie. Vroeg op de hoogte zijn door goede monitoringen analyse van afvalaanbod, klachten en “schoon”resultaten waardoor snel kan worden bijgestuurd met inzet en inzamelfrequentie. Flexibele inzet van personeel door verdere standaardisatie. Vastleggen van voldoende “reservecapaciteit” bij uitzendbureaus. Voor uiterste situaties in personeelstekort is er een stappenplan ‘Noodscenario Afvalinzameling’.
3. Doelstelling om hoeveelheid (rest) afval te verminderen wordt niet gehaald door externe factoren zoals een lage inzet vanuit Rijk en EU bij de inzet op preventie, lage producenten-verantwoordelijkheid en lage inspanning van Amsterdammers.	Constante lobby samen met NVRD, VNG en bv G4 richting het rijk om belang en inzet op preventie en producentenverantwoordelijkheid te benadrukken. Gedrag van Amsterdammers aanpassen door: faciliteiten te bieden om afval gescheiden aan te bieden en in te zamelen en door communicatie en gerichte campagnes burgers bewust(er) te maken van het scheidingseffect van afvalstromen en welk effect dat heeft op de kosten (voor verwerken van restafval) en opbrengsten (bijvoorbeeld voor karton).

Beleidskaders

- De Kaderrichtlijn afvalstoffen (KRA) (2008/98/EG) vormt de basis van de EU-wetgeving op het gebied van afvalstoffen, zoals de gewenste manier van afvalbeheer (van preventie tot verbranden), bescherming van gezondheid en milieu en het vormgeven van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid.
- Ook de richtlijnen ten aanzien van het verpakkingsafval en het storten en het circulaire beleid geven richting aan het landelijke afvalbeleid.
- De Wet Milieubeheer geeft weer hoe het landelijke en lokale afvalbeleid vorm moet krijgen.
- Het Landelijk Afvalbeheer Plan 3 beschrijft het landelijke afvalbeleid tussen 2017 en 2023. Het voorkomen van afval staat centraal, waarbij we er aan werken om de totale huishoudelijk afvalproductie (dat is het restafval inclusief stromen als papier, plastic, glas, textiel, et cetera) omlaag te brengen. Het landelijk afvalbeheerplan zal worden opgevolgd door het Circulair Materialenplan 1.
- De gemeente Amsterdam heeft haar afvalbeleid vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma afval en grondstoffen 2020- 2025 (gemeenteraad 17 december 2020), waarin staat hoe we werken aan een schoon en afvalvrij Amsterdam.
- Daarnaast liggen regels vast in de verordening op de afvalstoffen, de verordening op de afvalstoffenheffing en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten.
- In het Beleidskader ‘1Amsterdam Heel & Schoon’ (2017) staan de principes voor onderhoud en reiniging. We willen in heel Amsterdam een goede beheerkwaliteit en we werken gebiedsgericht om dat te bereiken. Met dit beleid als basis maken we keuzes om de stad schoon, heel en veilig te houden binnen de beschikbare budgetten.

2.2.4 Beheer en onderhoud openbare ruimte

De Amsterdamse openbare ruimte wordt duurzaam beheerd en is begaanbaar, heel en veilig voor alle gebruikers.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Belangrijke ontwikkelingen

In 2023 hebben we 78 onderhoudsprojecten aan de verhardingen gerealiseerd; we hebben gewerkt aan pleinen, wegen en stoepen. Ook is onderhoud uitgevoerd aan meer dan 60 bruggen. Het afgelopen jaar hebben onder andere de proef met de knip op de Weesperstraat en het omlaag brengen van de snelheid in de meeste straten naar 30-kilometer per uur voor wijzigingen van de verkeersstromen gezorgd. Hiervoor zijn veel aanpassingen verricht aan de verkeersinformatiesystemen en de verkeersregel-installaties; denk aan verkeersborden en verkeerslichten. In 2023 is de aanbesteding uitgevoerd en afgerond van algemeen toegankelijk openbare toiletten in en rond parken, en kunnen we beginnen met de plaatsing van de eerste toiletten. Door onderhoud aan de openbare ruimte blijft de stad Amsterdam begaanbaar, leefbaar, heel en veilig voor iedereen

Inmiddels is 90% van de openbare verlichting voorzien van energiezuinige leds. De monumentale verlichting gaat dagelijks een uur eerder uit om energie te besparen. Door vernieuwing van contracten wordt het ingezette materieel bij werkzaamheden steeds meer emissievrij. En vrijkomende materialen worden waar het kan hergebruikt. We minimaliseren de impact van de beheeropgave op mens en milieu. Op deze wijze wordt de Amsterdamse openbare ruimte duurzaam beheerd.

Doel 2.4.1

De Amsterdamse openbare ruimte wordt duurzaam beheerd en is begaanbaar, heel en veilig voor alle gebruikers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het onderhoud van de straten en stoepen in uw buurt wordt door de bewoners beoordeeld op 6,5	6,7 (2021)	Geen meting	6,5	6,5

Doel 2.4.1

Gemiddeld beoordeelt de Amsterdammer de staat van onderhoud van de straten en stoepen met een 6,5. Het budget staat onder druk om de gewenste kwaliteit, niveau C / Sober, te handhaven. Een belangrijke maatregel om de kloof te verkleinen tussen onderhoudsopgave en het beschikbare geld is het werken met een gestandaardiseerde werkwijze. Hiervoor is in 2023 de ‘Uitvoeringsstandaard Toekomstbestendig Werken aan de Openbare Ruimte’ (USTOR) ontwikkeld. Met deze werkwijze gaan onze materialen langer mee. Dit is financieel aantrekkelijk en duurzaam. Onderdeel van deze werkwijze is alleen vernieuwen als het echt noodzakelijk is daarom vindt er minder herinrichting plaats. In 2023 zijn de keuze over duurzaamheid, leefbaarheid en het beschikbare geld voor onderhoud vastgelegd in het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2023-2026. Er vinden wel vernieuwingen plaats op het vlak van verkeersveiligheid en om de stad voor te bereiden op het veranderende klimaat.

Activiteit 2.4.1.1

We beheren en onderhouden onze verhardingen, straat & speel meubilair en busstations.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage van het areaal verhardingen dat voldoet aan niveau C (Sober)	84%	-	≥90%	84%
2	Omvang van achterstallig onderhoud inzake verhardingen	≤10%	-	5%	6%
3	Percentage beschikbaarheid speeltoestellen	99%	99%	99%	99%
4	Percentage oplosbare meldingen over verhardingen dat naar tevredenheid is afgehandeld	-	Niet gemeten	70%	68%
5	Percentage hergebruik restmateriaal verhardingen	80%	80%	80%	80%

Activiteit 2.4.1.1

Verhardingen

Dankzij de pleinen, fietspaden, stoepen en wegen kunnen Amsterdammers en bezoekers naar het werk, school en andere plekken in de stad. Dit is goed voor de bereikbaarheid en we maken het ontmoeten en verblijven in de stad hiermee mogelijk. Het percentage achterstallig onderhoud is iets opgelopen van 5% naar 6%. Dit leidt tot meer meldingen en klachten. Achterstallig Onderhoud komt vooral voor bij parkeervakken, voetpaden en rijbanen. Met als belangrijkste oorzaak boomwortel-opdruk. De hoofd-, en plusnetten en fietspaden voldoen veelal aan de kwaliteit.

In 2023 hebben we 78 onderhoudsprojecten uitgevoerd met een totaal oppervlak van 900.000 m^2.Voorbeelden zijn Tegenhouderstraat in Noord, Michel de Klerkhof in Nieuw-West en op plusnetten Noordzeeweg, Westpoortweg en Diepenbrockstraat.
In 2023 is gestart met een gezamenlijke groen-verhardingenaanpak van boomwortel-opdruk. Deze integrale aanpak heeft tot doel het terugdringen van schades door boomwortelopdruk, met behoud of verbetering van de groeiplaats van bomen.
Dit stadsbrede project is in voorbereiding.

Hergebruik

Bij zowel kleine als grote onderhoudsprojecten wordt het uitgangspunt ‘hergebruik tenzij…’ toegepast. Het streven is ongeveer 90% van het materiaal te hergebruiken. Breuk, vervuiling of toepasbaarheid zorgen voor een percentage dat niet meer direct in het werk hergebruikt kan worden. Een deel daarvan komt na verwerking weer als circulair materiaal terug in nieuwe producten. Een deel wordt tijdelijk opgeslagen voor toepassing in andere projecten en het resterend deel is afval.
In het voorjaar is de Samenwerkingsovereenkomst 2.0 Verhardingen met de markt van start gegaan voor al het onderhoud aan verhardingen in de openbare ruimte. De samenwerkingsovereenkomst is belangrijk voor de realisatie van projecten, en ook voor duurzaamheid. Zo is al het licht en middelgroot materieel nu verplicht emissievrij en geldt hergebruik, tenzij… In 2023 zijn we gaan werken met een instrument; een ‘emissietool’, waarmee we beter inzicht krijgen over het behalen van onze emissiedoelstellingen. Ook heeft de aanbesteding plaatsgevonden voor de centrale inkoop van betonmaterialen; waaronder een emissiearme variant.

Bij de stedelijke busstations is geen sprake van achterstalligheid. In 2023 zijn diverse herstelwerkzaamheden en afhandeling van schademeldingen als gevolg van slijtage, vandalisme of andere invloeden, uitgevoerd. Voor de kap van busstation IJ-Zijde is het afgelopen jaar het onderzoek gestart om tot een plan van herstel te komen.

Straatmeubilair en speelvoorzieningen

Kwalitatief en voldoende meubilair draagt bij aan de leefbaarheid in de stad. Zo zorgen uitdagende speeltoestellen voor gezonde beweging en vermaak voor de jeugd. En reclamezuilen in de openbare ruimte bieden ruimte voor commerciële, culturele en ideële boodschappen en of gemeentelijke publieke informatie, bijvoorbeeld over 30 km/uur in de stad of plattegronden. Eind 2023 is er een evaluatie van het beleidskader Buitenreclame met de raad gedeeld.
In 2023 is succesvol gewerkt aan de aanbesteding van algemeen toegankelijk openbare toiletten in en rond parken. Dit heeft geresulteerd in de uitvoering en afronding van de aanbesteding en wordt gestart met de eerste plaatsing. In het afgelopen jaar is ook gewerkt aan het vervangen van stroomkasten op de Albert Cuyp markt, groot onderhoud aan speelplek de Natureluur (Nieuw-West) en Martin Ennalstraat (Zuid-Oost), vijver Museumplein en aan het herdenkingsmonument aan de N200.
Op dit moment voldoen de speeltoestellen en waterspeelplaatsen aan het beheerniveau. Bij stroomkasten en fonteinen is sprake van achterstallig onderhoud. De uitrol van nieuwe stroomkasten heeft enige vertraging opgelopen vanwege wachttijden van netaansluiting. Verder zijn een aantal speelprojecten doorgeschoven naar 2024. Voor waterspeelplaatsen gelden vanaf 2024 strengere wettelijke veiligheidseisen en regelgeving. In 2023 is gestart om de invloed van de strengere wettelijke veiligheidseisen in kaart te brengen voordat hierin een stap wordt gezet.
Meubilair dat wordt ingeleverd wordt waar het kan weer hergebruikt in de stad. Afgelopen jaar zijn bijvoorbeeld bankjes hergebruikt in het stadsgebied Weesp, bij opvangplekken voor Oekraïense vluchtelingen. Ook worden bankjes hergebruikt in veel buurtparticipatieprojecten. Fietsenrekken blijven ook functioneel en worden hergebruikt.

Activiteit 2.4.1.2

We beheren en onderhouden onze civiele constructies en tunnels.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage van het areaal van civiele constructies dat voldoet aan niveau C (Sober)	89% (2022)	-	≥90%	88%
2	Omvang van achterstallig onderhoud inzake civiele constructies	1% (2022)	-	0%	2%
3	Beschikbaarheids-percentage Amsterdamse wegtunnels voor verkeer	-	-	98%	99%
4	Versnellen van het herstel van bruggen (aantal per jaar)	-	-	1	1

Activiteit 2.4.1.2

Beweegbare bruggen, sluizen, steigers en oevers
In 2023 is een combinatie van dagelijks-, groot onderhoud en vervangingen aan onze civiele constructies uitgevoerd om deze beschikbaar en veilig te houden of omdat we onze monumenten in goede staat dienen te houden. Het dagelijks onderhoud bestond onder andere uit het koelen van de bruggen in de zomer, kleine gebreken herstellen, schilderen en preventief onderhoud aan onze beweegbare bruggen en sluizen.
Er is groot onderhoud uitgevoerd aan meer dan 60 bruggen, met name in stadsdeel Noord, Nieuw West, Zuidoost, Centrum en Oost. Dit groot onderhoud bestond bijvoorbeeld uit het schilderen en/of vervangen van leuningen en rijdek. Verder zijn 4 steigers vervangen en beschoeiing in Zuidoost. Er is groot onderhoud uitgevoerd aan ongeveer 3 km glooiing, met name langs de Singelgracht die de stadsdelen West, Zuid en Oost met elkaar verbindt. Er is ook groot onderhoud uitgevoerd aan beweegbare bruggen en sluizen, dit bestond bijvoorbeeld uit het vervangen van leuningen, rijdek, aandrijving of besturing. De volledige renovatie van de monumentale Scharrebiersluis (is een brug) en het onderhoud aan de Berlagebrug zijn hiervan sprekende voorbeelden.

In 2023 is ook gewerkt aan de voorbereiding van werken die in 2024 of later uitgevoerd gaan worden zoals onderhoud aan de NDSM-pier, Douanesteiger en Java-eiland zodat Sail 2025 daar geen hinder van ondervindt.
De prioriteit bij het uitvoeren van onderhoud lag bij de objecten die bijdragen aan bereikbaarheid. Daardoor is er minder onderhoud gepleegd aan de beschoeiingen aangezien deze weinig risico vormen voor veiligheid en bereikbaarheid. Daarmee blijft het achterstallig onderhoud in de beschoeiingen in stand wat is terug te vinden in bijna alle stadsdelen.

Bruggen en Kademuren (PBK)
Het programma Bruggen en Kademuren heeft het doel onze bruggen en kademuren veilig en functioneel te houden. Het programma richt zich hierbij op de circa 850 verkeersbruggen en 230 kilometer oeverconstructies die belangrijk zijn voor het functioneren van de stad.

Met het vaststellen van het Actieplan 2023-2026: Gefundeerd Herstellen, zet het programma een volgende stap. Investeringen in kennis en onderzoek betalen zich uit. We hebben beter inzicht in de staat van de bruggen en kademuren, bijvoorbeeld door wetenschappelijk onderzoek naar de draagkracht van kademuren met houten paalfunderingen en de Amsterdamse Risicoscan Bruggen. Hierdoor kunnen we scherpere keuzes maken over de manier van herstel. Van een deel van de bruggen en kademuren verwachten we dat volledige sloop-nieuwbouw voorlopig niet nodig is. Dit komt omdat de levensduur nog minimaal 30 jaar is, of omdat functieherwaardering; denk hierbij aan bijvoorbeeld het afsluiten van een kademuur voor zwaar verkeer, of het opheffen van parkeerplekken, en renovatie de levensduur kunnen verlengen.

Het herstel van bruggen en kademuren komt op gang. In 2023 is de Bullebakbrug opgeleverd en herstel van de Berlagebrug gestart. Daarnaast zijn in 2023 vijf kademuurprojecten opgeleverd (1.073 meter), terwijl aan zeven projecten nog gewerkt werd (1.261 meter).

Herstel en innovatie gaan steeds meer hand in hand. Met de drie projecten van het innovatiepartnerschap kademuren zijn methoden ontwikkeld om kademuren met zo min mogelijk hinder én zo snel en duurzaam mogelijk te herstellen. Van de drie projecten is één in 2023 afgerond en volgen twee begin 2024. Er wordt niet alleen gefocust op innovatief herstel van kademuren, maar ook van innovatieve renovatie, zo zijn drie innovatieve renovatietechnieken geselecteerd om op korte termijn toe te passen. In 2023 is de aanvraag voor het groeifonds toekomstbestendige leefomgeving

door het rijk toegekend. De middelen worden de komende vijf jaar gebruikt om innovaties versneld te ontwikkelen en op te schalen.
Ook al weten we beter hoe de bruggen en kademuren eraan toe zijn en kunnen we ze sneller herstellen, de uitdaging blijft groot. We zullen de komende jaren nog steeds alle zeilen bij moeten zetten om achterstalligheid weg te werken, hierbij horen ook passende financiële middelen.

Aanpak Wegtunnels Amsterdam
De wegtunnels zijn van groot belang voor de bereikbaarheid van de stad. Een stremming in een tunnel heeft meteen gevolgen voor het wegverkeer in de stad. Bij de wegtunnels in Amsterdam is in 2023 gewerkt aan het vernieuwen van de verkeerscentrale.
De vernieuwde verkeerscentrale komt aan de Van Marwijk Kooystraat. De aanbesteding van het gebouw is het afgelopen jaar gestart.
In 2023 is gestart met de voorbereidingsfase voor vervangingsonderhoud aan de IJ-tunnel. Voor de renovatie Arenatunnel is een Definitief Ontwerp opgeleverd. Als gevolg van de eerder uitgestelde renovatie en vervangingsonderhoud van de Arenatunnel en de IJ-tunnel is het herstellend onderhoud van die tunnels het laatste jaar toegenomen. Tunnelsluiting is nog steeds een realistisch scenario tot gestart wordt met uitvoering van de renovatie; tot die tijd zijn de installaties storingsgevoelig en dienen mogelijk tijdelijke maatregelen genomen worden. Renovatie Arenatunnel is inmiddels weer opgenomen in de Begroting 2024, zodat de werkzaamheden in 2024 weer kunnen worden hervat.

Activiteit 2.4.1.2

We beheren en onderhouden onze civiele constructies en tunnels.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage van het areaal van civiele constructies dat voldoet aan niveau C (Sober)	89% (2022)	-	≥90%	88%
2	Omvang van achterstallig onderhoud inzake civiele constructies	1% (2022)	-	0%	2%
3	Beschikbaarheids-percentage Amsterdamse wegtunnels voor verkeer	-	-	98%	99%
4	Versnellen van het herstel van bruggen (aantal per jaar)	-	-	1	1

Activiteit 2.4.1.3

Openbare verlichting en laadpalen
Met het verlichten van de openbare ruimte van de stad wordt een bijdrage geleverd aan de verkeers-en sociale veiligheid, de sfeer en beleving van de openbare ruimte. De verlichting moet niet alleen goed functioneren en een verzorgde uitstraling hebben. De duurzame toekomst vraagt erom dat verlichting niet onnodig brandt. Amsterdam heeft met de ver-led-ding een duurzame stap gezet en het energieverbruik verlaagd. Het levert hiermee een bijdrage aan de verlaging van de CO_2-uitstoot.
Eind 2023 is 90% van het areaal (van in totaal 150.000 lichtpunten/armaturen) voorzien van energiezuinige leds. Wat overblijft zijn armaturen die complexer zijn om te vervangen door led. Zo ook de circa 9.600 armaturen die aan draden hangen van gevel tot gevel (draadverlichting), hiervan hangen er 1.440 boven de trambaan. De verwachting is dat in 2025 het onderhoud en de led-transitie gereed is aan de draadverlichting.
Als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen in 2022 verdubbelde de energietarieven per 1 januari 2023. Om het verbruik te verlagen en naar aanleiding van voorbeelden overal in Europa waar monumentale verlichting wordt uitgezet of korter brandt om energie te besparen, heeft het college besloten om ook in Amsterdam deze installaties eerder uit te schakelen: niet meer om middernacht maar om 23.00 uur. Bij een aantal kunstwerken gaat de verlichting zelfs helemaal uit. Naar schatting besparen we met het (eerder) uitzetten van de verlichting van bijzondere locaties 700.000 kWh per jaar. Dat staat gelijk aan het energieverbruik van 280 huishoudens.

Kan het licht niet gewoon uit? Het is een vraag die de gemeente regelmatig krijgt. In 2023 is tijdens de Nacht van de Nacht op 28 oktober een meldpunt ‘meld te veel licht’ geopend. Inmiddels zijn er 75 meldingen binnengekomen op het meldpunt en in het komend jaar beoordelen we waar het licht minder of uit kan. Dat is gezond voor mens, plant en dier. Én het scheelt energie.

In 2023 is het aantal laadpalen met circa 900 palen uitgebreid naar circa 3.950 stuks. Zodoende zijn er nu in de stad 7.900 laadpunten.

Verkeersregelinstallaties en verkeersinformatiesystemen
Verkeersregelinstallaties en verkeersinformatiesystemen; waaronder verkeerslichten en verkeersborden zijn van belang om duurzame vormen van vervoer te faciliteren. Het zorgt voor het optimaal geleiden van alle verkeersstromen in en door de stad waarbij de bereikbaarheid en verkeersveiligheid gewaarborgd is en weggebruikers tijdens hun reis worden geïnformeerd met als doel de leefbaarheid in de stad te bevorderen.
In het afgelopen jaar zijn 30 verkeersregelinstallaties vervangen en 5 nieuwe gebouwd. Ook is een bijdrage geleverd aan een aantal grote projecten op de Kinkerstraat, Burg. Roëllstraat, profielwijziging Amsteldijk – Berlagebrug en de Oranjeloper.
Daarnaast heeft de introductie van meer 30-kilometerzones voor aanpassingen gezorgd in 143 verkeersregelinstallaties.

Er is afgelopen jaar samen met de leverancier van de verkeersregelinstallaties hard gewerkt om de cybersecurity te vergroten en diverse systemen aan te passen aan de eisen van de tijd. Zo is de aansturing, van het parkeerverwijssysteem en de dynamische route informatie panelen, via een aanbesteding voor de komende 10 jaar gegarandeerd. En er is een extra datacenter in Amsterdam-Noord gebouwd om de werking van de systemen te blijven waarborgen.

Doel 2.4.2

Amsterdam is voorbereid op veranderend klimaat in 2050

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	zie indicatoren onder activiteit 2.4.2.1				

Doel 2.4.2
In oktober 2023 zijn de klimaatscenario's van het KNMI gepubliceerd. Het klimaat is veranderd, dat merken we aan de toename van extremen in hitte, droogte en neerslag. Ook krijgen we steeds vaker te maken hoge waterstanden en de bijbehorende gevolgen. Met klimaatadaptieve maatregelen onder andere gericht op vergroenen en waterbeheer bereiden we Amsterdam voor op een toekomst met een hogere zeespiegel en temperatuur, drogere zomers en nattere winters.

Activiteit 2.4.2.1

We zorgen voor een klimaatadaptieve stad

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal afgeronde klimaatadaptieve projecten	-	Niet gemeten	30	30
2	Aantal m^2 vergroend op privaat terrein dmv tegelservice	-	-	10.000	11.000
3	Aantal m^3 waterberging gerealiseerd en m^2 vergroend in impulsregeling projecten	-	-	1.000; 1.600	1.000; 1.600

Activiteit 2.4.2.1
De jaarlijkse voortgangsrapportage klimaatadaptatie laat zien dat aan diverse projecten wordt gewerkt om buurten groener en klimaatadaptiever te maken, zoals het Rembrandtpark, Museumplein, Noordzeeweg en Iwan Katemanplein. In 2023 hebben we zes daken op ons eigen vastgoed vergroend en bij een aantal panden groene gevels aangelegd. Ook werken we er naartoe dat klimaatadaptatie wordt meegenomen in alles wat we doen. Zo is klimaatadaptatie als eis opgenomen in de Uitvoerings-standaard Toekomstbestendig Werken aan de Openbare Ruimte (USTOR). In 2023 zijn risicokaarten ontwikkeld. Deze kaarten geven inzicht in de risico's en kansen voor klimaatadaptatie in Amsterdam. Ook zijn het afgelopen jaar samen met lokale organisaties, een woningcorporatie en veel vrijwilligers drie grote 'Onze Straat' acties uitgevoerd waarmee veel versteende tuinen zijn omgezet in groene tuinen. In combinatie met een gemeentelijke service, waarbij bewoners gratis hun tuintegels kunnen laten ophalen, is bij 840 huishoudens circa 11.000 m^2 aan stenen vervangen door groen.

Verbonden partijen

Voor dit programma onderdeel worden geen verbonden partijen ingezet.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	43,2	35,8	36,5	45,9	9,4
Lasten	253,0	247,1	262,4	275,7	13,3
Saldo Baten en Lasten	**-209,8**	**-211,3**	**-225,9**	**-229,7**	**-3,8**
Onttrekking	0,0	71,8	90,5	92,6	2,1
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**71,8**	**90,5**	**92,6**	**2,1**
Totaal Programma-onderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	**-209,8**	**-139,5**	**-135,4**	**-137,1**	**-1,7**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 1,7 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 9,4 miljoen, hogere lasten van € 13,3 miljoen en hogere onttrekkingen aan de reserves van € 2,1 miljoen. Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 45,9 miljoen zijn € 9,4 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere baten door toename aantal projecten in de stad, zoals de 30 km/u gebieden, waardoor ook de levering van materialen aan derden is toegenomen (€ 4,1 miljoen).
- Hogere baten voor reclame in de openbare ruimte. Dit betreft € 1,5 miljoen door hogere inkomsten in 2023 ten opzichte van 2022 door indexatie. Deze indexatie is deels een inhaalslag van eerdere jaren. Daarnaast is de begroting niet aangepast door onzekerheid van huidige overeenkomsten (totaal: € 2,3 miljoen).
- Hogere baten door een hoger aantal opbrekingen door nuts- en telecombedrijven en afspraken over nieuwe verrekensystematiek vanaf augustus 2023 (€ 1,4 miljoen).
- Hogere baten door een toename van het aantal projecten waarvoor verkeers-voorzieningen zijn geregeld. Hierdoor zijn de doorbelastingen voor onder meer inzet van verkeersregelaars en materiaal gestegen (€ 0,8 miljoen).
- Hogere baten uit de verkoop van huidige veegwagens in het kader van vernieuwing wagenpark (€ 0,5 miljoen).
- Hogere baten door hogere inkomsten bij de asset tunnels voor opstelpunten KPN en doorbelasting onderhoud naar GVB, deels met inhaalslag voor 2021 en 2022 (€ 0,5 miljoen).
- Hogere baten bij de asset Verkeersinformatie Systemen. Daarvan is € 0,3 miljoen bijdrage IDEA dat niet was begroot en € 0,1 miljoen extra vergoeding met betrekking tot ParkeerVerwijsSysteem (€ 0,4 miljoen).
- Hogere baten door een ontvangen bijdrage van het Rijk voor de Regiodeal. De beschikking is pas in november ontvangen waardoor de baten niet waren begroot (€ 0,2 miljoen).
- Lagere baten door een lagere onttrekking van € 0,4 miljoen vanuit de impulsregeling klimaatadaptatie. Dit bedrag wordt doorgeschoven naar 2024 (€ 0,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,4 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 275,7 miljoen zijn € 13,3 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere lasten door de toename van het aantal projecten in de stad, zoals de 30 km/u gebieden, waardoor de inkoop van materialen is toegenomen. De vertraging tussen inkoop en doorbelasting van materialen aan derden leidt ook tot een tijdelijke stijging van deze lasten. Hier kan circa 3 tot 4 weken tussen zitten (€ 6,6 miljoen).
- Hogere lasten bij herstel van opbrekingen door verduurzaming van de uitvoering en beperkingen van zwaar transport, waardoor meer transportbewegingen plaatsvonden met klein materieel. Ook de krapte op de arbeidsmarkt in de weg- en waterbouwsector zorgde voor sterk gestegen lasten (€ 3,1 miljoen).
- Hogere lasten voor de asset Tunnels voor dagelijks onderhoud. De IJ-tunnel heeft vervangingsonderhoud nodig, echter, nog uitgesteld. Ook voor de Arenatunnel is de renovatie nog uitgesteld. Dit betekent een toename in preventief- en correctief onderhoud. Daarnaast zijn er hogere lasten voor het nieuwe prestatiecontract Piet Heintunnel, hogere cybersecurity lasten en hogere indexeringen (€ 2,6 miljoen).
- Hogere lasten door inhuur van specialistische kennis voor de diverse assets (€ 2,3 miljoen).
- Hogere lasten dagelijks onderhoud watertappunten en fonteinen, doordat het waterschap Amstel-, Gooi- & Vechtstreek oude waterschapsbelastingaanslagen uit 2020, 2021 en 2022 in 2023 heeft doorbelast. Ook zijn de drinkwatertarieven in 2023 met 26,5% gestegen, wat niet in Begroting 2023 was meegenomen (€ 1,3 miljoen).

- Hogere lasten door prijsstijgingen bij inkoop van materialen (€ 1,1 miljoen).
- Hogere lasten op het Programma Bruggen en Kademuren door onvoorziene koepelkosten gemaakt door contractbeheersing en door het plaatsen van veiligheidsconstructies wat eigenlijk in 2022 afgerond had moeten zijn (€ 0,8 miljoen).
- Hogere lasten van het wagenpark door hogere afschrijvingslasten, brandstofprijzen en verzekeringen (€ 0,8 miljoen).
- Hogere lasten met name voor groot onderhoud aan beweegbare bruggen gedekt vanuit de reserve Stadsbehoud (€ 0,6 miljoen).
- Hogere lasten voor de asset Verkeersinstallatiesystemen door extra lasten voor systeembeheer (€ 0,5 miljoen).
- Hogere lasten voor doorontwikkeling assetmanagement door hogere doorbelastingen voor informatievoorziening. Dit is gedekt vanuit de reserve Stadsbehoud (€ 0,5 miljoen).
- Hogere lasten als gevolg van een hogere toevoeging aan de voorziening dubieuze debiteuren voornamelijk door langlopende openstaande vorderingen bij incasso (€ 0,5 miljoen).
- Hogere lasten bij verkeersvoorzieningen door een toename van aanvragen voor parkeerverboden en projecten, inclusief evenementen (€ 0,4 miljoen).
- Hogere lasten voor de asset Verhardingen, waarvan € 0,8 miljoen hogere lasten ontstaan door noodreparaties en prijsstijgingen (gedekt vanuit de reserves Achterstallig Onderhoud en Stadsbehoud) en lagere lasten van € 0,5 miljoen gedekt vanuit Stadsverbetering (€ 0,3 miljoen).
- Hogere lasten voor waterschapsbelasting, waarvan €0,15 miljoen na-facturatie 2020 en € 0,15 miljoen verwachte structureel hogere lasten. Voor de jaren 2021-2023 zijn nog geen facturen ontvangen vanuit Waternet waardoor dit nog kan wijzigen (€ 0,3 miljoen).
- Hogere lasten voor leefkwaliteit en groenomgeving. Doordat de middelen voor Regiodeal pas in november beschikbaar zijn gekomen, zijn deze lasten niet begroot (€ 0,2 miljoen).
- Lagere personeelslasten door moeilijk te vervullen vacatures als gevolg van de krappe arbeidsmarkt en aangehouden vacatures in voorbereiding op doorontwikkeling organisatiestructuur (€ 2,2 miljoen).
- Lagere lasten op dagelijks onderhoud verhardingen. De reden is dat een deel van de nominale middelen en areaalgelden tijdelijk zijn begroot op dagelijks onderhoud verhardingen. Omdat deze middelen ook deels betrekking hebben op andere activiteiten, leidt dit tot lagere lasten op de activiteit dagelijks onderhoud verhardingen en hogere lasten op andere activiteiten (€ 1,6 miljoen).
- Lagere lasten door het stoppen van de activiteiten hergebruik klinkers conform de taakstelling vanuit “Samen Sterker uit de Crisis (€ 0,9 miljoen).
- Lagere lasten door capaciteitsgebrek en langere opstarttijd van de interventies van thema wonen en openbare ruimte (€ 0,8 miljoen).
- Lagere lasten voor de asset Openbare Verlichting. Dit betreft € 0,5 miljoen lagere lasten voor materiaal en instandhoudingsmanagement voor inspectie. De dekking is uit de reserve Stadsbehoud. Daarnaast € 0,2 miljoen lagere lasten omdat inkomsten uit schades per 2023 verrekend worden via de lasten maar nog begroot waren in de baten (€ 0,7 miljoen).
- Lagere lasten voor de assets Tunnels, Straatmeubilair en Speeltoestellen als gevolg van capaciteitstekort en offertediscussies. Daardoor zijn niet alle geplande werkzaamheden uitgevoerd. De dekking is uit de reserves Achterstallig Onderhoud en Stadsbehoud (€ 0,7 miljoen).
- Lagere lasten voor klimaatadaptatie waarvan €0,4 miljoen lagere declaraties dan begroot in 2023 ten laste van de impulsregeling klimaatadaptatie. Dit komt doordat projecten met uitgaven begroot in 2023 later zijn gestart of starten dan vooraf ingeschat. Deze regeling loopt door tot en met 2027. Daarnaast zijn er lagere uitgaven van € 0,1 miljoen met dekking vanuit de reserve Stadsbehoud (totaal: € 0,6 miljoen).
- Lagere lasten door uitstel van I-projecten die doorgeschoven zijn naar 2024 (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten voor reclame omdat er minder onderhoud nodig was aan reclameobjecten (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten bij asfaltbeheer door capaciteitsgebrek en weersomstandigheden (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten door afrekening kosten voor additionele inzet functioneel beheer (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten door minder aanvragen voor kleine functionele wijzigingen in de openbare ruimte van bestrating of andere kleine aanpassingen afhankelijk van vragen en verzoeken van de gebiedsbeheerders (€ 0,2 miljoen).
- Lagere lasten door minder uitbesteed werk voor Schouw en Monitoring werkzaamheden en beeldkwaliteitsmetingen (€ 0,2 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,6 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

- De onttrekking aan de reserve Programma Stadsbehoud is € 1,5 miljoen hoger dan begroot. Zie toelichting op de lasten.
- De onttrekking aan de reserve Achterstallig Onderhoud, Openbare Ruimte & groen is € 0,7 miljoen hoger dan begroot. Zie toelichting op de lasten.
- De onttrekking aan de reserve Financieringsreserve Activa is € 0,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door een administratieve correctie op de afschrijvingen.
- De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen 22-26 is in dit programmaonderdeel € 2,3 miljoen lager dan begroot. Dit komt door intern capaciteitsgebrek en latere en langere (op)start van interventies in het kader van openbare ruimte en wonen rondom de integrale aanpak “Aanpak Noord”. Een deel van het budget wordt doorgeschoven naar 2024.
- De onttrekking aan Reserve Kwaliteitsimpuls Groen is € 0,2 miljoen lager dan begroot. Dit komt door vertraging in werkzaamheden op project Martin Luther King park.

Toevoegingen reserves

Er zijn geen toevoegingen aan de reserves in dit programmaonderdeel.

Risicobeheersing

Actuele risico’s	Maatregelen
1. Door oplopende achterstalligheid zullen bepaalde onderdelen (assets) uit functie moeten worden genomen.	Maximaal inzetten op levensverlengende maatregel in plaats van vervanging en keuzes maken in samenspraak met (stadsdeel)bestuurders.

Beleidskaders

- Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2023-2026. Beschrijft hoe we de openbare ruimte beheren en onderhouden en zo bijdragen aan de belangrijkste maatschappelijke opgaven van de stad.
- Uitvoeringsstandaard Toekomstbestendig Werken aan de Openbare Ruimte (2023). Hoe we werken in de openbare ruimte bij onderhoud, vervanging, herinrichting en losse verbetermaatregelen.
- Omgevingsvisie Amsterdam (2021). Langere termijn visie voor de ruimtelijke ontwikkeling van de stad ten behoeve van welvaart, welzijn en geluk van de Amsterdammers, regiobewoners en bezoekers.
- Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt voor meer regie op ontwikkelen, inrichten, beheren en gebruiken van de openbare ruimte op stadsniveau.
- In het Beleidskader “1Amsterdam Heel & Schoon” (2017). Bevatten de principes voor onderhoud, reiniging en assetmanagement;
- De Standaard voor het Amsterdamse Straatbeeld (Beleidskader Puccinimethode - 2018) bevat standaard inrichtingsprincipes, profielen en materiaalkeuzes voor het ontwerpen en aanleggen van de openbare ruimte, gekoppeld aan de centrale inkoop van materiaal.
- De Routekaart Klimaatneutraal 2050 (2020) is een ambitiedocument voor de Amsterdamse energietransitie. De Routekaart beschrijft de belangrijkste ingrediënten van de visie en strategie om samen de overgang van fossiele naar duurzame energie in beweging te zetten en te houden.
- De strategie Amsterdam Circulair 2020-2025 (2020) bevat maatregelen die het gebruik van nieuwe grondstoffen moet laten afnemen. Afval anders aanbieden, minder voedsel verspillen, producten en materialen hergebruiken en bouwen met duurzame materialen.
- Het Programmaplan Bruggen en Kademuren (2020) is het overkoepelende kader voor het Programma en geeft invulling aan de organisatie en de aanpak.
- Programma Stadsbehoud.
- Programma aanpak wegtunnels Amsterdam.
- Het Beleidskader Verlichting (2017) definieert de rol van verlichting in Amsterdam en stelt de kaders waarbinnen de gemeente haar taken voor de verlichting uitvoert, waaronder de transitie naar 100% LED verlichting;
- Het Beleidskader Buitenreclame (2020) bepaalt de randvoorwaarden voor het toestaan van reclame in de openbare ruimte.
- Beleidskader Verkeersnetten (2018). Hierin staan de ambities uit Mobiliteitsaanpak en Uitvoeringsagenda uitgewerkt met daarbij een afwegingskader bij conflicterende belangen.
- Het “Handboek Inrichting Openbare Ruimte Amsterdam” zorgt voor de digitale en integrale ontsluiting van al het beleid dat van toepassing is op de inrichting van de openbare ruimte. Het betreft onder meer de volgende belangrijke beleids-producten: Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt om meer regie te voeren op ontwikkeling, inrichting, beheer van de openbare ruimte, afgestemd op het gebruik;
- Verordening op het Stedelijk Mobiliteitsfonds Amsterdam (2020), een fonds vanuit inkomsten van het straatparkeren om de openbare ruimte en het verkeer- en vervoersysteem te verbeteren.

2.2.5 Water

Een evenwichtig, veilig en duurzaam beheer en gebruik van water en wal door het onderhouden van waterassets. We beheersen op het water en voorkomen overlast. Hierdoor functioneert het Amsterdamse watersysteem, is het veilig en is een vlotte en veilige doorvaart gegarandeerd.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Capaciteit en budget

In 2022 hebben we vastgesteld dat de uitvoering van watertaken in de stad onder druk staat waardoor wettelijke taken onvoldoende kunnen worden opgepakt. Daarom is er in 2023 extra budget vrijgemaakt uit bestaande middelen om het onderhoud van water aan te pakken. Ten opzichte van 2022 hebben we 2,5 miljoen euro meer gerealiseerd aan het op orde brengen en houden van ons stedelijk water. Gelet op het belang van water voor onze stad hebben we in de begrotingsbespreking 2024 hiervoor structureel extra middelen vrij gemaakt

Uitvoering onderhoud aan water

We hebben in 2023 een grote stap gezet in de uitrol van ons assetmanagement Water in de openbare ruimte. Onze uitvoering buiten is ten opzichte van 2022 verdubbeld. Zo hebben we de jachthaven in Durgerdam op de juiste diepte gebracht en is de natuurvriendelijke oever aan het zwarte pad opgeknapt na klachten van bewoners. We hebben ook de waterbodem van de natuurspeeltuin Natureluur in het Sloterpark opgeknapt.

Zwemwater

Door langdurige overschrijdingen van de gestelde waterkwaliteitseisen is het zwemstrand aan de Sloterplas sinds 2023 geen officiële zwemlocatie meer. Wij willen dit zo snel als mogelijk weer herstellen en zijn een onderzoek gestart naar de oorzaken.

Brandkranen

Jaarlijks willen we de helft van alle brandkranen in onze stad inspecteren op aanwezigheid en functionaliteit. In 2023 is dit niet gelukt doordat onvoldoende capaciteit is vrijgemaakt voor deze taak. Er is 60% van het jaarlijkse te inspecteren aantal brandkranen gecontroleerd. We hebben daarom verbeterafspraken gemaakt met de brandweer die de inspecties uitvoert. We hebben afgesproken dat de opgelopen achterstand in de eerste helft van 2024 wordt ingelopen.

Waternetvloot

De laatste jaren loopt de baggeropgave in de binnenstad van Amsterdam terug. Dit komt omdat we in 2006 de rioolwaterzuivering hebben verplaatst, de woonboten hebben aangesloten op het riool en omdat we de grachten daarom minder doorspoelen. Daardoor is er nu een betere waterkwaliteit en is er minder baggeraanwas. We hebben daarom in 2023 de vloot al ingezet voor andere wettelijke taken zoals afvaltransport over water en onderzoeken of dat ook voor de toekomst toegevoegde waarde heeft. We zullen daarom in 2024 kijken naar de toekomst van de vloot van Waternet en naar de financiering daarvan. Omdat de vloot ook voor en deel wordt ingezet voor taken van het waterschap zullen we ook kijken of de huidige samenwerkingsovereenkomst nog toereikend is.

Varen

Wij hebben in 2023 verdere invulling gegeven aan de uitvoering van de Nota's Varen Deel 1 en 2 ten behoeve van een veilige en vlotte doorvaart op het Amsterdamse water.

We hebben de tarieven precario liggeld voor passagiersvaartuigen geharmoniseerd. De tarieven gaan stapsgewijs omhoog naar € 70 per m^2 in 2027.

De voorzieningenrechter heeft geoordeeld dat de door het college vastgestelde verdeelsystematiek voor exclusieve op- en afstapplekken niet ongewijzigd kan worden uitgevoerd. Dit vonnis heeft op verzoek van de gemeenteraad geleid tot het invoeren van een stop (pauzeknop) in het beleid passagiersvaartbeleid. Deze geldt voor het op- en afstapbeleid, de start van de verdeelprocedure van ligplaatsvergunningen (uitvoeringsplan ligplaatsen) en de uitgifteronde in 2026. Over de toekomst van het beleid passagiersvaart hebben wij diverse malen bestuurlijk overleg gevoerd met reders.

Doel 2.5.1

Het openbare water is begaanbaar, aantrekkelijk, schoon en veilig voor alle gebruikers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Schoonheidsgraad van de grachten (0-10)	7,8	7,0	7,0	7.0

Doel 2.5.1

Drijfvuil verwijderen gebeurt volgens de afgesproken KPI. (Schoonheidsgraad hoger dan 7) Bureau O & S monitort de resultaten en brengt per kwartaal een rapportage uit per wijk over de behaalde resultaten

Activiteit 2.5.1.1

We baggeren en verwijderen drijf- en grofvuil uit openbaar water.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal ton verwijderd drijf- en grofvuil uit bevaarbaar water	175	592	350	160
3	Het aantal aanschrijvingen op de wettelijke zorgtaak voor baggeren en schonen		200	200	354

Activiteit 2.5.1.1

De prognose voor verwijderd drijf- en grofvuil valt lager uit omdat de volgende gebeurtenissen niet in de begroting zijn verwerkt:

- De afvalstroom en bijbehorende tonnages verwijderde wrakken en bootjes worden sinds 2020 op een andere wijze gerapporteerd in het jaarverslag waardoor de realisatie lager is.
- Lagere inzet van drijfvuilvisboten;
- Na de coronapandemie is de samenstelling van het verwijderde afval veranderd: er wordt minder grofvuil uit het water gehaald.

Het baggeren in Amsterdam verloopt volgens planning. We werken aan één integraal baggerplan waarin alle baggeractiviteiten voor de komende 15 jaar in Amsterdam worden geprogrammeerd. Op dat moment hebben we ook inzichtelijk of en in welke mate er sprake is van achterstalligheid.

Jaarlijks controleren de drie waterschappen in Amsterdam of wij als eigenaar/gemeente het noodzakelijke onderhoud hebben uitgevoerd om onze wateren vrij te houden van obstakels zoals overmatige plantengroei, zodat de doorstroom niet belemmerd wordt. De controles worden uitgevoerd in november. In 2023 hebben wij 354 aanschrijvingen ontvangen waar het onderhoud niet op tijd was uitgevoerd.

Activiteit 2.5.1.2

We bedienen bruggen en sluizen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage passages door beroepsvaarders dat plaatsvindt binnen de gestelde termijn	97% (2014)	95%	95%	95%

Activiteit 2.5.1.3

We beheren en onderhouden onze assets (water en civiele constructies).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Vorderingen op de inventarisatie van stuwen en duikers	16%	NVT	0%	16%
2	Jaarlijks wordt de helft van het areaal aan Brandkranen geïnspecteerd	100%	NVT	100%	60%
3	Versnellen van het herstel van kademuren (strekkende meters per jaar)	-	-	1 brug en 1000 m kademuur	

Activiteit 2.5.1.3

Een duiker is een (betonnen) constructie die twee waterlopen aan elkaar verbindt. We hebben onze duikers in stadsdeel Nieuw West geïnspecteerd. Daaruit blijkt dat 99 duikers vol met slib zaten, 12 duikers moeten worden vervangen en 27 duikers nader moeten worden onderzocht. De duikers die vol slib zaten worden dit jaar doorgespoten. De duikers die moeten worden vervangen zijn opgenomen in ons uitvoeringsplan van 2024

We hebben 4971 brandkranen geïnspecteerd op aanwezigheid en functioneren. Dat is minder dan er was afgesproken. We hebben daarom verbeter afspraken gemaakt met de brandweer die deze inspecties uitvoert. De opgelopen achterstand zullen we in de eerste helft van 2024 inhalen. Een deel van onze brandkranen had aandachtspunten. Dat varieerde van het weghalen van begroeiing tot minder toegankelijke brandkranen op bouwterreinen. We hebben de geconstateerde knelpunten na de inspecties opgelost

Doel 2.5.2

We verdelen het gebruik van het water en voorzieningen bij het water en beheersen drukte op het water.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
2	Tijdige afgifte van nautische kaders ten behoeve van vlot en veilig gebruik van de vaarwegen (binnen 14 dagen na ontvangst van de complete toestemmingsaanvraag)		nieuw	> 90%	> 90%

Doel 2.5.2

De weer toenemende drukte in de stad is terug te zien op het water. Dit leidt tot groei van vaarbewegingen en aantal boten en beïnvloedt de leefbaarheid en het stedelijk milieu, de vlotte en veilige doorvaart en de kwaliteit van de grachten als historisch erfgoed. Dit alles maakt de tijdige afgifte van nautische kaders voor een vlot en veilig gebruik van de vaarwegen van belang.

Activiteit 2.5.2.1

We geven de maximaal beschikbare vergunningen voor de passagiersvaart uit.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	We wijzen iedere twee jaar exploitatievergunningen passagiersvaart toe	-	-	Voorbereiding uitgifte 2e tranche	Geen uitvoering aan gegeven. Zie toelichting.
2	We wijzen iedere twee jaar beschikbare ligplaatsvergunningen toe voor het Amsterdamse binnenwater (door programma Varen en door de stadsdelen)	-	-	Voorbereiding toewijzen en uitgeven van ligplaats-vergunningen	Deels uitvoering aan gegeven. Zie toelichting.
3	We verdelen en reguleren het gebruik van de (semi-exclusieve) op- en afstaplocaties op transparante wijze	-	-	Vaststelling van de verdeling van op- en afstapplekken	Geen uitvoering aan gegeven. Zie toelichting.

Activiteit 2.5.2.1

Door toenemende drukte op het water is de groei van passagiersvaart begrensd (maximaal 550 exploitatievergunningen). Volgens de Europese Dienstenrichtlijn zijn exploitatie- en ligplaatsvergunningen voor onbepaalde tijd omgezet naar bepaalde tijd. Bestaande vergunningen lopen nu af in tranches en worden per tranche opnieuw uitgegeven. Transport over water wordt gestimuleerd. Specifieke maatregelen zijn ingezet ter bestrijding en voorkoming van overlast op het water.
De gemeenteraad heeft verzocht om een pauze op onderdelen in het beleid passagiersvaart. Als gevolg hiervan is niet aan alle indicatoren uitvoering gegeven. Over de toekomst van het beleid passagiersvaart is bestuurlijk overleg geweest met de reders.

Ad 1 en 3

De voorbereiding om te komen tot de uitgifte van tranche 2024 van exploitatiev-ergunningen en de vaststelling van de verdeling van op- en afstapplekken hebben we nog niet opgepakt. Dit omdat we een tijdelijke stop hebben in de uitvoering van het beleid passagiersvaart.

Ad 2
De fase van behoud is uitgevoerd. Er zijn 80 aanvragen behandeld. Ligplaatsen waarvan de vergunning afloopt, en die niet in aanmerking komen voor behoud, worden opnieuw uitgegeven. Deze uitgifte is voorbereid en wordt in 2024 uitgevoerd. Dit vanwege een tijdelijke stop in de uitvoering van het beleid passagiersvaart.

Activiteit 2.5.2.2

We hebben steeds beter zicht op het gebruik van het binnenwater door middel van de Digitale Gracht.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	De Digitale Gracht registreert het aantal passages per rak	-	-	"Actuele monitoring ≥90% van de tijd	≥90% van de tijd
2	Zicht op het aantal pleziervaartuigen op het binnenwater dat beschikt over een geldig vignet	-	-	Jaarlijkse rapportage via de Grachten-monitor	Rapportage is opgenomen in de Grachten-monitor 2023

Activiteit 2.5.2.2
Sinds 2021 monitoren we zowel passagiers- als pleziervaart met de Digitale Gracht. In 2022 is het sensorsysteem aangepast voor betrouwbaardere gegevens en is het doorvaartvignet voor pleziervaart ingevoerd. Dit maakt het gebruik van – en de druk op – het binnenwater zichtbaar.

Verbonden partijen

Stichting Waternet
Waternet zorgt in opdracht van ons en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) voor schoon en voldoende water. Daarnaast verzorgt Waternet de brugbediening, het nautisch beheer van de hoofddoorvaartroutes (Amstelroute en Kostverlorenvaartroute) en stelt het de IJsnota op. De voortgang in de governance van Waternet wordt gerapporteerd bij het programmaonderdeel 2.7.

Havenbedrijf Amsterdam NV/Port of Amsterdam
Port of Amsterdam ontwikkelt, exploiteert en beheert de Amsterdamse havenregio en stimuleert de duurzame economische ontwikkeling in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Dit alles met een goede balans tussen:
- een gezond financieel rendement.
- een goede kwaliteit van de leefomgeving.
- een brede toegevoegde waarde voor de regio.

Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied
De Divisie Havenmeester van Havenbedrijf Amsterdam NV voert de taken van het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied (CNB) uit.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	41,8	4,9	3,9	3,7	-0,2
Lasten	101,5	39,7	56,6	53,4	-3,3
Saldo Baten en Lasten	**-59,6**	**-34,8**	**-52,7**	**-49,7**	**3,0**
Onttrekking	0,0	15,7	27,2	24,4	-2,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**15,7**	**27,2**	**24,4**	**-2,8**
Totaal Programma-onderdeel 2.5 Water	**-59,6**	**-19,1**	**-25,5**	**-25,3**	**0,2**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 0,2 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 0,2 miljoen, lagere lasten van € 3,3 miljoen en lagere onttrekkingen aan de reserves van € 2,8 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 3,7 miljoen zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot omdat er minder baten uit Binnenhavengeld zijn gerealiseerd. Dit is het gevolg van de korting op het reguliere binnenhavengeldtarief van 70% voor uitstootvrije en hybride vaartuigen (€ 0,2 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 53,4 miljoen zijn € 3,3 miljoen lager dan begroot. Dit komt door:

- Lagere lasten voor de asset Civiele Constructies. Een aantal projecten zit nog in de voorbereidingsfase in plaats van geplande uitvoering in 2023 waardoor de uitvoering verschuift naar 2024. Dit is gedekt vanuit de reserves Stadsbehoud en Achterstallig Onderhoud, openbare ruimte & groen (€ 2,3 miljoen).
- Lagere lasten door minder baggeren. Na de coronapandemie is de samenstelling van het verwijderde afval veranderd. Daarnaast is de uitvoering van het project Watergang Zwarte Pad en het baggerproject van de jachthaven Durgerdam doorgeschoven naar 2024, gedekt vanuit de reserve Stadsbehoud (€ 1,5 miljoen).
- Lagere lasten voor het bedienen van bruggen en sluizen door optimalisatie van het rooster (€ 1,0 miljoen).
- Lagere lasten omdat er minder uren zijn besteed aan bezwaar- en beroepszaken (€ 0,4 miljoen).
- Hogere lasten op het Programma Bruggen en Kademuren voornamelijk door in 2022 gestarte plaatsing van veiligheidsconstructies die pas in 2023 waren afgerond (€ 0,6 miljoen).
- Hogere lasten vanwege personele en materiële kosten voor de doorontwikkeling van de ICT-systemen van de nautische keten. Deze overschrijding is gedekt vanuit de frictiereserve (€ 0,5 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,8 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

- De onttrekking aan de reserve Programma Stadsbehoud is € 2,4 miljoen lager dan begroot. Zie toelichting op de lasten.
- De onttrekking aan de reserve Achterstallig Onderhoud, Openbare Ruimte & groen is € 0,3 miljoen lager dan begroot. Zie toelichting op de lasten.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,1 miljoen).

Toevoegingen reserves

Er zijn geen toevoegingen aan de reserves in dit programmaonderdeel.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Gevolgen van juridische procedures inzake de uitvoering van vastgesteld beleid uit de Nota's Varen Deel 1 en 2.	Er wordt rekening gehouden met extra inzet van juristen.
2. Er is onvoldoende vaarwater beschikbaar voor de gewenste groei van transport over water en andere gebruikers.	Er is een dynamisch model in ontwikkeling om een zorgvuldige inschatting te kunnen maken van capaciteit vaarwegennetwerk en de vrije ruimte hierbinnen.

Beleidskaders

- De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW 2000) gaat over het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa. Voldoen aan de KRW-richtlijn is een gezamenlijke opgave voor overheden. Wij zijn verantwoordelijk voor het nemen van-, of helpen bij maatregelen vanuit onze eigen taken en verantwoordelijkheden (beheer openbare ruimte, gemeentelijke watertaken, drinkwatertaken en als eigenaar). De doelen en maatregelen van alle partijen worden opgenomen in de Stroomgebiedbeheerplannen. Deze plannen worden iedere 6 jaar geactualiseerd. Begin 2022 is het derde Stroomgebiedbeheerplan vastgesteld voor de periode 2022-2027. Uiterlijk in 2027 moeten we voldoen aan de doelen van de KRW-richtlijn.

- Met de Nota's Varen Deel 1 (2019) en Deel 2 (2020) geeft het bestuur kaders voor een evenwichtig, veilig en duurzaam gebruik water en wal door het beheersen van drukte en het tegengaan van overlast, waarbij de vlotte en veilige doorvaart wordt gegarandeerd.
- Watervisie Amsterdam 2040 (2016). De Watervisie is een structuurvisie uitwerking en geeft een ruimtelijk-economisch toekomstbeeld van het gebruik van het water in 2040 met een Uitvoeringsagenda 2018.
- Het Actieplan Schone Lucht (2019) werkt aan het verbeteren van de luchtkwaliteit. Het richt zich op het uitstootvrij maken van het verkeer in de stad en het beperken van de uitstoot van andere bronnen. Daarmee behalen we de WHO-advieswaarden voor schone lucht, uiterlijk in 2030. Deze doelstelling gaat verder dan de door de Europese Unie gestelde normen voor luchtkwaliteit.
- Het Deltaprogramma Nederland. In het kader van het Deltaprogramma heeft Amsterdam, in samenwerking met partneroverheden in de regio, de Deltastrategie Regio Amsterdam opgesteld. De gemeente Amsterdam heeft de Intentieverklaring Ruimtelijke Adaptatie ondertekend die is voortgekomen uit de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie. Aanvullend daarop is er voor Rainproof nog een regionale intentieverklaring opgesteld. De deltabeslissingen uit het nationale Deltaprogramma zijn vastgelegd in het Nationaal Waterplan (NWP). De acties voor de gemeente zijn vastgelegd in de Agenda Duurzaam Amsterdam.
- Het Nationaal bestuursakkoord Water. De bezuinigingen van de overheid zijn voor de watersector vastgelegd in het Bestuursakkoord Water (BAW 2011). Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven hebben hierin afspraken gemaakt om Nederland, met minder kosten en bestuurlijke drukte, de komende jaren droog en veilig te houden.
- Strategische Bedrijfsvisie Haven (looptijd twaalf jaar) en het Strategisch Plan (looptijd vier jaar). In de statuten is bepaald dat het Havenbedrijf deze plannen opstelt, waarna deze voor wensen en bedenkingen worden aangeboden aan college van burgemeester en wethouders en gemeenteraad. In 2015 is de Visie 2030 in raad en college behandeld. Het Strategisch Plan 2017-2021 is op 13 juni 2017 vastgesteld.

2.2.6 Groen en dierenwelzijn

Amsterdam, een groene stad met meer waarde voor mens en dier.

Belangrijke ontwikkelingen

Beheer en onderhoud groen

- In 2023 is het dagelijks beheer uitgevoerd aan de groen objecten in de openbare ruimte. Dit omvatte het beheer van de parken, boom- en groenonderhoud, het maaien van gazons en taluds. Daarnaast zorgden stormen (onder andere Poly en Ciaran) in 2023 voor overlast. De inzet had betrekking op het verwijderen van omgevallen bomen en opruimingsinspanningen om de openbare ruimte weer veilig en toegankelijk te maken voor het publiek. Voor alle bomen die zijn omgewaaid door storm geldt een herplantplicht.
- Groot onderhoud beplanting en gazons: De realisatie van groot onderhoud van plantvakken en gazon is in 2023 v op volle snelheid gekomen nadat in 2022 de focus voor op de voorbereiding lag. In totaal zijn is er 46.500 m^2 aan plantvakken en ruim 303.6oo m^2 aan gazon met de slechtste kwaliteit gerenoveerd, aangevuld met locaties naar aanleiding van wensen vanuit stadsdelen.
- In 2023 is het dataproject ‘Groen op Orde Amsterdam’ afgerond. Dit betreft een project van de groenvlakken. Een dataproject waarbij alle achterstanden rondom het verwerken van de groendata (groenvlakken) zijn opgelost. Hierdoor is het nu mogelijk om een actueel beeld te geven van de kwaliteit en kwantiteit van het groen wat door de gemeente wordt beheerd.

Meer en beter groen

- Meer en beter groen in Amsterdam, op alle schaalniveaus, van geveltuinen en perkjes tot een nieuw stadsbos in de Scheggen.
- Verbetering van de biodiversiteit door meer gebieden ecologisch te beheren.
- Publicatie van de eerste Monitor Groen met hoeveelheid groen, nabijheid van het groen en de potentiële waarde van Groen.
- Start met verbeteringen van werkwijzen in relatie tot een goede programmering voor een snelle uitvoering; aandacht voor kwaliteit en proces bij de aanleg van groenprojecten; de procedure voor de aanleg van geveltuinen en beplanten van boomspiegels.
- Het Strategisch Huisvestingsprogramma Bovenwijks Groen (SHP-BG) komt steeds beter op gang. Waar in de eerste 2 jaar veel projecten in de voorbereidende fase zaten, komen steeds meer projecten tot uitvoering. In 2023 is het 5de kredietbesluit genomen waarin bijna 3 miljoen is toegekend aan diverse projecten die op korte termijn tot uitvoering kunnen komen.
- Enkele projecten zijn gerealiseerd, zoals het creëren van nieuwe natuur in het Amsterdamse Bos.
- Door het verwijderen van circa 10 km aan verharde paden is in totaal circa 2,3 hectare nieuwe natuur gerealiseerd. Hierdoor neemt de biodiversiteit en het leefgebied voor flora en fauna toe. Ook de Drijfeilanden bij het Zeeburgereiland zijn recent opgeleverd. Deze eilanden verbinden het Zeeburgereiland met het Natuurnetwerk Nederland. Met de aanleg van de eilanden zorgen we ervoor dat onder andere waterspitsmuizen, otters, ringslangen en meervleermuizen van en naar verschillende groengebieden kunnen gaan.
- Nieuwe groene plekken: In 2023 zijn er vanuit duurzaam herstelfonds 62 vergroenings-initiatieven afgerond, waarmee ruim 12.000 m^2 aan verharding is omgevormd naar groen en zijn er 150 bomen geplant. Zo zijn verscheidene pleinen, schoolpleinen, straten, speelplekken, kades en gevels vergroend. De locaties voor de laatste 20 vergroeningsinitiatieven zijn vastgesteld en worden momenteel voorbereid voor uitvoering in 2024.

Overig

- ARTIS vierde dit jaar haar 185^{e} verjaardag en in september werd het nieuwe leeuwenverblijf geopend. Twee met uitsterven bedreigde algazellen werden geboren en ARTIS organiseerde - in samenwerking en met steun van de gemeente Amsterdam - het eerste Planetary Health Congres.
- Op 27 oktober was de ‘Dag van de stadslandbouw‘ bij Noordoogst, met ruim 50 stadslandbouwers uit de stad en omgeving. Waarbij drempels en kansen voor verdere ontwikkeling van stadslandbouw besproken zijn.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 2.6.1

Er komt meer Groen met meer waarde voor mens en dier, Groen is functioneel, aantrekkelijk, veilig en draagt bij aan sociaal welzijn, gezondheid, stadsnatuur en klimaatadaptatie (inclusief Voedsel).

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage groenvlak met conditiescore 4 en hoger gemeten op basis van NEN 2767 -methodiek (= technische kwaliteit)	Sober, 90% van groenvlakken met score 4 of hoger	voldoet	gericht op handhaven peilwaarde	voldoet
2	Waarderingscijfer bezoek Amsterdamse Bos	8,4 (2022)	niet van toepassing	8	niet van toepassing*
3	Waarderingscijfers bewoners voor het onderhoud van het groen in de buurt (meting op basis van WiA; frequentie 1x per 2 jaar).	6,9 (2021)	geen meting	7	6,7

* Geen actuele gegevens voor 2023, het onderzoek is tweejaarlijks

Doel 2.6.1

De opgave van het Amsterdamse Bos is de waardering van het publiek (8 miljoen bezoeken jaarlijks) te behouden in de context van het toegenomen belang van natuur voor de leefbaarheid en de bewoners van de snelgroeiende metropool Amsterdam. In het afgelopen jaar is er 2,2 miljoen euro aan achterstallig onderhoud besteed. Daarbij zijn circa 6 kilometer aan paden gerenoveerd. Het achterstallig onderhoud van 7 bruggen is uitgevoerd. Uit de waterlopen is 14.000 m^3 gebaggerd, zodat de natuur zich kan herstellen en bezoekers kunnen recreëren op het water. Als gevolg van de storm Poly is twee maanden achterstand ontstaan in het bosbeheer. Opruimen en veilig houden van het Bos had dit jaar prioriteit. De planvoorbereiding voor de renovatie kinderbaden is stilgelegd in verband met nieuwe wetgeving in 2024. De projecten voedselbos, aanleg ecologische verbindingszone langs de Ringvaart, renovatie bostheater en het beleefpad voor kinderen om de natuur te ontdekken zijn gerealiseerd. Ook is gestart met de aanleg van 620 meter natuurvriendelijke oevers en 1 hectare nieuwe natuur. Voor het project entreegebied Bosbaan is het participatie-proces gestart. Doel is een veilig, klimaatbestendig en veel groenere entree voor het Bos. Het parkeerterrein en andere onderdelen binnen scope van project is aan vervanging toe. Na invoering betaald parkeren is het aantal geparkeerde voertuigen sterk afgenomen (30%), waardoor herinrichting van deel van het parkeerterrein noodzakelijk is. De inkomsten uit evenementen, de houtveiling en parkeren zijn verhoogd, dit komt ten goede aan het beheer en onderhoud van het Amsterdamse Bos. Met Amstelveen zijn gesprekken gevoerd over zeggenschap en financiering. De uitvoering van de Bestuursopdracht het Amsterdamse Bos op orde is in het afgelopen jaar afgerond.

Asset groen voert conditiemetingen uit op het bestaande groen in de openbare ruimte, hieruit komt naar voren dat ca. 4% van de groenoppervlakte een slechte conditie. Dit valt binnen de bestuurlijk vastgesteld marge voor niveau sober.

Activiteit 2.6.1.1

We beheren en onderhouden het groen functioneel en veilig.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal bomen dat jaarlijks is vervangen in het kader van veiligheid.	2.000	2.000	1.700	2.000
2	Aantal m^2 Japanse duizendknoop dat jaarlijks bestreden wordt.	6.500 (2022)	6.500	7.000	13.780* (zie bij toelichting)
3	Aantal m^2 beplanting dat jaarlijks wordt vervangen c.q. gerenoveerd in het kader van instandhouding groen.	80.000	80.000	80.000	350.000* (zie bij toelichting)

* Zowel voor de hoeveelheid m^2 Japanse Duizendknoop als ook voor de m^2 beplanting is er een verschil tussen de peilwaarde en de gerealiseerde hoeveelheid in 2023. De reden hiervan is dat er enerzijds een deel is uitgevoerd uit het programma van 2022 en deels dat de peilwaardes een realistische bijstelling nodig hebben. Met Voorjaarsnota wordt een actualisatie voorgesteld

Activiteit 2.6.1.1

- Bomen - Afgelopen jaar zijn er circa 2.000 bomen aangeplant. Er zijn ongeveer 1.500 bomen gekapt vanuit boomveiligheid (incl. kap a.g.v. iepziekte). Door verschillende stormen zijn er circa 700 bomen omgewaaid. Bij groot onderhoud van verhardingen zijn voor circa 1,3 miljoen euro aan werkzaamheden uitgevoerd. Dezen hadden betrekking op groeiplaatsverbetering en het vervangen van bomen met een slechte conditie.
- Renoveren plantvakken & gazons - In totaal zijn circa 326 plantvakken met de slechtste kwaliteit gerenoveerd, aangevuld met locaties naar aanleiding van wensen vanuit stadsdelen. Dit heeft geresulteerd in een totaal van 21.300 m² renovatie van plantvakken in de wijken. Daarnaast is er voor 118.000 m² aan gazons gerenoveerd in de wijken (30 locaties), waarvan een deel ecologische omvorming.
- Parken: Er is in 15 parken groot onderhoud/ vervangingsprojecten uitgevoerd. In totaal is er voor 25.200 m² aan beplanting gerenoveerd en ruim 185.600 m² aan gazons en bloemrijk gras.
- Bestrijding (boom)ziekten, plagen en invasieve exoten - Vanwege iepziekte zijn er 600 iepen gekapt (waarvan circa 2/3 in bosplantsoen of particuliere tuinen). Bij de bestrijding van Japanse Duizendknoop in totaal is er voor 680 m² gebruik gemaakt van sanering, voor 7.800 m² aan elektrocutie en is er voor ca 5.300 m² handmatig uitgegraven door de werkbrigade. Ondanks de grote inzet, verspreid plant zich nog steeds verder.
- Naast veiligheid wordt ook de conditie van de bomen gemeten middels de NEN-2767. Hieruit blijkt dat 19% van het bomenbestand een slechte conditie heeft. Hiermee wordt niet voldaan aan niveau Sober. Echter een substantieel deel van deze bomen heeft groeistagnatie en hoeft niet op korte termijn te worden vervangen.
- In 2023 is de maximale contractwaarde voor beplanting overschreden. De reden hiervan is dat er de afgelopen jaren meer opdrachten zijn uitgezet, dan in 2019 was voorzien bij aanbesteding. Er is boven verwachting veel gebruik gemaakt van de raamovereenkomst, waardoor er veel werk is verzet aan het verbeteren van groen en het vergroten van het groenareaal. De overschrijding is te laat gesignaleerd en het nieuwe raamcontract zal in begin 2024 zijn aanbesteed.

Activiteit 2.6.1.2

We werken aan een groene, klimaatadaptieve en biodiverse stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal m² terrein waarvan de inrichting is omgevormd om het daarna ecologisch te beheren, zoals gerealiseerd binnen het vervangingsprogramma.	15.000	0	15.000	24.500* (zie toelichting)

* De redenen van het verschil in de peilwaarde en de gerealiseerde hoeveelheid in 2023 is dat er een deel is uitgevoerd uit het programma van 2022

Activiteit 2.6.1.2

Voor 21.800 m² is de ecologische waarde verhoogd door groot onderhoud. Voornamelijk door omvorming van gazon naar bloemrijk gras, maar ook door het planten van bloembollen voor verwildering en plaatsing of vervanging van insecten-hotels. Daarnaast is er in parken 2.700 m² gazon omgevormd naar bloemrijk gras.

Activiteit 2.6.1.3

We faciliteren medebeheer en bevorderen aantrekkelijk groen voor mens en dier.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage meldingen groen dat tijdig en naar tevredenheid van de melder is afgehandeld		niet gemeten	70%	53%
2	Aantal participanten in het Amsterdamse Bos - deelnemers natuureducatie - vrijwilligers - bijzondere doelgroepen	77.500 uren (2022)	n.v.t.	Vrijwilligers: 2.500 uur; Arbeids-participanten: 13.500; Deelnemers natuur educatie 2.500	Vrijwilligers: 3.000; Arbeids-participanten: 14.000; Deelnemers natuur en educatie: [volgt]

Activiteit 2.6.1.3

Het dagelijks beheer en onderhoud van het Bos wordt deels uitgevoerd door de inzet van vrijwilligers en arbeidsparticipanten (Boswerk). Daarmee levert het Bos een belangrijke bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen op het gebied van arbeidsparticipatie en participatie. Naast deze maatschappelijke doelstelling wordt met deze inzet ook bijgedragen aan het beheer en onderhoud van het Bos. Samen werken ze bijna 15.000 uren, omgerekend is dat circa 450.000 euro. Naast beheer en onderhoud dragen vrijwilligers ook bij aan het instandhouden van de biodiversiteit in het bos door onder andere tellingen te doen van flora en fauna en aan milieueducatie door excursies te begeleiden.

Activiteit 2.6.1.4

Integrale aanpak transitie voedselketen naar gezond, eerlijk en duurzaam voedsel voor alle Amsterdammers.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage duurzaam regionaal geproduceerd voedsel in Amsterdam beschikbaar	** (zie toelichting)	n.v.t.	n.v.t.	18% * (zie toelichting)
2	Verschuiving in de verhouding plantaardig t.o.v. dierlijke eiwitten in het menu van de Amsterdammer	40% plantaardig vs. 60% dierlijk (2023	n.v.t.	n.v.t.	40% : 60%
3	Terugdringen voedselverspilling	**	n.v.t.	n.v.t.	** (zie toelichting)

* Hier is nog niet bekend in hoeverre het voedsel duurzaam geproduceerd is.
** cijfers nog niet bekend. Met de integrale aanpak voedseltransitie wordt ook een monitoring opgezet. In 2024, uiterlijk Q4, zullen met monitor CE (voedselverspilling) en monitor voedselstrategie deze waarden wel bekend worden.

Activiteit 2.6.1.4

Oprichting en ondersteuning van het Platform Stichting stadslandbouw Amsterdam. Ook is gestart met ondersteuning en faciliteren van het Informeel netwerk voedselinitiatieven Noord & voedselcirkel Noord. Dit als een eerste aanzet tot een voedselhub waar restvoedsel wordt opgehaald (voedselverspilling) en gedistribueerd aan mensen die dat nodig hebben (gezamenlijk koken en consumptie). We ondersteunen en werken samen met platform Van Amsterdamse Bodem. Van daaruit zijn concrete projecten zoals de Vegaroute, de Van Amsterdamse Bodemprijs en de portrettenserie van voedselondernemers uitgevoerd en is een bijdrage geleverd aan het Plant Forward (B2B) congres. In 2023 is gestart met de impulsregeling Voedselinitiatieven Amsterdam. Met de integrale aanpak voedseltransitie zijn we ook gestart met het opzetten van een monitor.

Doel 2.6.2

Gehouden dieren en vrijlevende dieren ontvangen ondersteuning waar gezond en prettig leven in het geding is.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal verleende zorg	13.034 (2021)	n.v.t. (oude doelenboom)	14.000	14.308

Doel 2.6.2

Deze indicator komt tot stand door de verschillende onderdelen bij activiteit 2.6.2.1 samen te voegen. Er is in 2023 meer zorg verleend dan in de voorgaande jaren, maar het eindresultaat valt binnen de verwachting. Het is natuurlijk positief dat onze partners deze grotere vraag het hoofd hebben kunnen bieden. Het is ook goed dat onze partners gevonden worden. Het is ook goed dat er meer dieren geholpen zijn. Het blijft alleen jammer dat het nodig is gebleken.

Activiteit 2.6.2.1

Dieren in de knel worden naar de opvang vervoerd ten behoeve van adoptie/hereniging (gezelschapsdieren) of uitzetting in de natuur (vrijlevende dieren). De ADAM regeling wordt voortgezet.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal ritten Dierenambulance Amsterdam	9.948 (2021)	9.935	9.000	10.670
2	Aantal opgevangen dieren (honden, katten, konijnen) in opvangketen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1.316

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
3	Aantal consulten bij dierenarts op basis van de ADAM-regeling.	2.096 (2021)	2.134	2.000	2.322

Activiteit 2.6.2.1

De dierenambulance heeft haar werk goed uit kunnen voeren dit jaar. De dierenopvangketen is zwaar belast, maar fungeert naar behoren. De realisatie van de aanvullende konijnopvang heeft helaas vertraging opgelopen. De ADAM-regeling wordt zeer goed gebruikt. De combinatie van goed gebruik en gestegen dierenartsenkosten maakt dat de beschikbare middelen ontoereikend zijn om aan de vraag te voldoen.

Verbonden partijen

Stichting Pantar & Werkbrigade

Stichting Pantar voert opdrachten uit in het groen, het Amsterdamse Bos en voor schoonhouden.
Pantar zet ook de werkbrigade bijvoorbeeld in voor het onderhoud van het groen van onder meerde ontwikkelbuurten. Pantar is het grootste sociaal ontwikkelbedrijf in de regio Amsterdam en Diemen.

Dierenopvang Amsterdam (DOA)

Penvoerder namens de gehele opvangketen en zorgt voor de opvang van zwerfdieren (wettelijke taak), afstandsdieren en crisisdieren (algemene zorgplicht).

Dierenambulance

Zorgt voor het vervoer van zwerfdieren (wettelijke taak) en dieren in nood (algemene zorgplicht).

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	2,4	2,7	3,2	4,3	1,1
Lasten	87,2	87,5	101,9	99,3	-2,7
Saldo Baten en Lasten	**-84,8**	**-84,8**	**-98,8**	**-94,9**	**3,8**
Onttrekking	1,5	27,4	30,6	26,0	-4,6
Toevoeging	0,0	0,0	1,0	1,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,5**	**27,4**	**29,6**	**25,0**	**-4,6**
Totaal Programma-onderdeel 2.6 Groen en Dierenwelzijn	**-83,3**	**-57,3**	**-69,2**	**-70,0**	**-0,8**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 0,8 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 1,1 miljoen, lagere lasten van € 2,7 miljoen en lagere onttrekkingen aan de reserves van € 4,6 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 4,3 miljoen zijn € 1,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere baten door een bijdrage van Waternet voor het project rainproof uitvoering Frans Halsbuurt (€ 0,5 miljoen).
- Hogere baten van opbrengsten uit houtveiling en uit verhuur van het bezoekerscentrum en evenementen in het Amsterdamse Bos (€ 0,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,2 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 99,3 miljoen zijn € 2,7 miljoen lager dan begroot. Dit komt door:

- Lagere lasten door een vertraging in de aanbesteding van het bomencontract, datamigratie naar Gisib en organisatorische wijzigingen binnen het vervangingsprogramma boomveiligheid. Ook duurt de uitvoering van het project “bomen op orde” (BOA) langer dan verwacht. Daardoor schuift een deel van de werkzaamheden door naar 2024. Daarnaast is het “data op orde”-project sneller en efficiënter uitgevoerd dan verwacht. De dekking is uit de reserve programma Stadsbehoud (€ 3,1 miljoen).
- Lagere lasten op Groengelden binnen het programma Stadsverbetering en op Herplantfonds. Enerzijds komen de lagere lasten op groengelden door een aantal groenprojecten dat niet volledig is afgerond. Anderzijds zijn interne projecten vertraagd door nog openstaande vacatures. Verder is bij verschillende groenprojecten sprake van langdurige inspraaktrajecten, lange besluitvorming en complexe aanbesteding. Dit alles zorgde ook voor vertraging.
- De reserve Herplantfonds wordt gevoed door bijdragen op basis van kapvergunningen. Jaarlijkse toevoegingen zijn adhoc en onvoorspelbaar en daardoor minder goed in te schatten (€ 1,5 miljoen).
- Lagere lasten personeel door moeilijk te vervullen vacatures als gevolg van de krappe arbeidsmarkt (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten dagelijks onderhoud groen, omdat mensen en middelen werden ingezet bij stormschade. De lasten hiervan zijn doorberekend aan andere programmaonderdelen (€ 0,9 miljoen).
- Lagere lasten door capaciteitstekort en langere voorbereidingstijden. De uitvoering van de projecten Knowledge Mile Park, vergroening Weesperplein en plein Brazilie uit het budget stadsverbetering worden doorgeschoven naar 2024 (€ 0,9 miljoen).
- Lagere lasten door lange doorlooptijd en voorbereidingstijd. Ook heeft de opstart langer geduurd. Daarmee zijn veel plannen opgestart maar de uitvoering wordt pas in 2024 verwacht.
- De projecten voor verbetering speelvoorzieningen aan Vespuccistraat, Van Renselaerstraat en Ernest staesplein worden gefaseerd uitgevoerd in 2024. Voor Het Balboaplein hebben de bewoners tijdens de participatie een andere inrichtingswens uitgesproken (€ 0,6 miljoen).
- Lagere lasten voor applicatiecontracten in beheer omdat de inkoopfacturen voor 2023/2024 in het juiste jaar zijn verantwoord (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten als gevolg van minder iepziekte en lagere plaagdruk in 2023. Dit komt ook doordat de Asset Groen dit beter onder controle heeft. De dekking is uit de reserve Programma Stadsbehoud (€ 0,4 miljoen).
- Hogere lasten door een begrote stelpost van het programma stadsverbetering. Deze stelpost moet worden afgezet tegen de lasten van het programma stadsverbetering in andere programmaonderdelen. Over alle programma’s heen laat het programma Stadsverbetering inclusief deze stelpost lagere lasten zien (€ 3,3 miljoen).
- Hogere lasten beheer en onderhoud groen door stijging tarieven contracten bij nieuwe aanbestedingen (€ 2,0 miljoen).
- Hogere lasten voor houtveiling en beheer en onderhoud. De hogere lasten voor houtveiling zijn gedekt uit de meeropbrengsten (€ 1,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,4 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

- De onttrekking aan de reserve Programma Stadsbehoud is € 3,5 miljoen lager dan begroot. Zie toelichting op de lasten.
- De onttrekking aan Reserve Kwaliteitsimpuls Groen is € 0,6 miljoen lager dan begroot. Dit komt door vertraging in werkzaamheden op de projecten Sloterpark en Westerpark.
- De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen 22-26 is in dit programmaonderdeel € 0,3 miljoen lager dan begroot. Dit komt door langere duur van opstart in het kader van stadsnatuur en groen rondom de integrale aanpak “Aanpak Noord”. Hoewel er wel veel plannen in samenwerking met bewoners zijn opgepakt, komt de prioritering en concretisering van deze plannen naar verwachting in 2024.
- De onttrekking aan Reserve Herplantfonds is € 0,2 miljoen lager dan begroot. Dit komt doordat de toevoegingen gebaseerd zijn op kapvergunningen. Toevoegingen aan het Herplantfonds zijn onvoorspelbaar. Onttrekkingen uit het Herplantfonds kunnen pas geschieden nadat de toevoegingen hebben plaatsgevonden, herbesteding van deze middelen vergt tijd.

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de reserve Kwaliteitsimpuls Groen is € 1,0 miljoen en conform de begroting.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Door verschuivingen in het klimaat (zoals droge zomers, zachte winters) kan het dat er schade aan groen, flora en fauna ontstaat. Daardoor moeten we meer kosten maken voor bijvoorbeeld herstel, herplanting, opruim- werkzaamheden en noodkapwerkzaamheden.	Lange termijn maatregel is een beleidsmatige keuze om de openbare ruimte anders in te richten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het aanleggen van bassins voor de opslag van hemelwater bij hevige regenval. Zodat deze in periode van droogte beschikbaar is voor bewatering. Deze bassins kunnen we alleen aanleggen bij herinrichtingen of groot onderhoud. Ook is het een optie om te kiezen voor beplanting die meer bestendig is voor verschuivingen in het klimaat. Het vaker toepassen van de regel "Groen tenzij" uit de Groenvisie maakt het mogelijk om de openbare ruimte enerzijds klimaatadaptief in te richten en anderzijds draagt dit ook bij aan meer biodiversiteit in de stad.
2.Door inflatie en de effecten daarop zullen projecten duurder worden en worden de kosten voor beheer en onderhoud ook hoger.	Om projecten met de oorspronkelijke ambities uit te voeren zullen meer middelen noodzakelijk zijn, een andere optie is om de uitvoering van projecten te temporiseren. Daarnaast kan ook worden besloten om de oorspronkelijke ambities van projecten bij te stellen.

Beleidskaders

- Structuurvisie Amsterdam 2040, toetsingskader voor de ruimtelijke plannen en de investeringsagenda's. Ook het beeld hoe we de fysieke ruimte kunnen invullen. De Hoofdgroenstructuur en de Ecologische Visie zijn hiervan uitwerkingen. De Hoofdgroenstructuur (HGS) geeft de minimaal benodigde hoeveelheid groen aan die Amsterdam wil behouden en beschermen.
- Visie Openbare Ruimte 2025, uitwerking van de Structuurvisie voor de verblijfs-functie van de openbare ruimte. Zo kunnen we zorgen voor ontwikkeling, inrichting, beheer en daarmee op het gebruik van de openbare ruimte voor de hele stad.
- 'Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld' (Puccinimethode) (2018) met de principes voor een goede fysieke inrichting van de openbare ruimte. We werken in heel Amsterdam volgens deze standaard voor een functionele, duurzame, toegankelijke en mooie openbare ruimte. Het Handboek Groen (2020) als onderdeel, bevat de uitgangspunten voor goed, gezond en duurzaam groen, inclusief de Hoofdbomenstructuur.
- Groenvisie (2020-2050) bevat principes voor de ontwikkeling van nieuw groen, (mede)beheer en herinrichting van bestaande openbare ruimte. De groenvisie reikt van biodiversiteit tot klimaatadaptatie, inclusiviteit en gezondheid.
- Om een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving voor mens en dier te maken, moet de natuur een volwaardige plaats krijgen bij het ontwerpen van nieuwbouw en openbare ruimte door Natuurinclusief bouwen bij bouwtenders en Referentienorm maatschappelijke voorzieningen en groen bij gebieds-ontwikkeling toe te passen.
- Het Strategisch Huisvestingsplan Bovenwijks Groen SHP-BG (2020) bevat de koers, ambities en investeringsopgave voor de komende 5 jaar voor bovenwijks groen. De lijst met SHP-BG projecten wordt regelmatig geactualiseerd en dient als input voor de toegekende Investeringsruimte SHP binnen dit programma.
- Bosplan Amsterdamse Bos 2020-2030 (februari 2021, tevens Gemeente Amstelveen) richt zich op bescherming van de natuur, bereikbaarheid voor fiets en openbaar vervoer, benutten voor recreatie en sport en meer bekendheid door communicatie en natuureducatie.
- Stedelijk Programma Voedselstrategie levert een bijdrage aan de verandering van het voedselsysteem.
- In 1 Amsterdam Heel en Schoon (juni 2017) staat beschreven hoe we ervoor zorgen dat Amsterdam heel en schoon blijft.

Beleidskader Dierenwelzijn

- De Agenda Dieren 2015 – 2018 is het beleidskader dat onze (wettelijke) taken en regisserende rol beschrijft rond de zorg voor en de bescherming van dieren.
- De acties rond dierenwelzijn die in het coalitieakkoord 2018-2022 'Een nieuwe lente, een nieuw geluid' (pagina 42) staan, zijn uitgewerkt in de brief aan de raadscommissie Wonen en Bouwen 'Dierenwelzijn in de periode 2019-2022 d.d. 10 december 2018 en d.d. 25 april 2019'.
- De ambitie uit het coalitieakkoord 2022-2026 'Amsterdams akkoord' om een nieuwe Agenda Dieren te formuleren wordt in 2023 opgepakt.

2.2.7 Riool en Drinkwater

Amsterdam heeft een goedwerkende en degelijke riolering die bestand is tegen extreem weer door klimaatverandering. Alle Amsterdammers hebben toegang tot schoon drinkwater.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Belangrijke ontwikkelingen

Voortgang herijking governance stichting Waternet

In januari is een tussenbesluit genomen over het voorgenomen model van de Vernieuwde Stichting Waternet op hoofdlijnen. Hierbij is opdracht gegeven om het model nader te onderzoeken voordat een definitief besluit genomen wordt over de governance. Bij de uitwerking zijn we gedurende het jaar op dusdanige bezwaren en risico's gestuit, dat vasthouden aan het in januari genomen besluit zonder nader onderzoek onverantwoord zou zijn. Vraag was in hoeverre de sturing en uitvoering van de watertaken niet beter gediend is met een (gefaseerde) ontvlechting van taken. Daarom hebben we samen met het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) opdracht gegeven tot een kortdurend onderzoek naar een variant die nog niet eerder is onderzocht namelijk het ontvlechten van taken. Het onderzoek naar de verbetering van de governance bestaat nu uit 3 stappen: stap 1: een aanvullend ontvlechtings-onderzoek, stap 2: een onderzoek naar de mogelijkheden voor samenwerking en stap 3: de weging van de verschillende varianten. Vanaf april 2024 komen we bij u terug met de uitkomsten van alle onderzoeken en de afweging van de varianten. We streven naar definitieve besluitvorming voor het zomerreces van 2024.

Beide partijen hechten groot belang aan de nauwe samenwerking en wensen deze te behouden, ook als de aansturing en uitvoering van de taken plaatsvindt vanuit twee verschillende organisaties. Samenwerking is een noodzaak om de wateropgaven nu en in de toekomst het hoofd te kunnen bieden. De wens en noodzaak tot samenwerking komen tevens naar voren in de strategische samenwerkingsagenda die de gemeente samen met AGV heeft opgesteld. De hierin geformuleerde samenwerkingsopgaven worden uitgewerkt in een uitvoeringsagenda.

Regenbestendig

Het klimaat verandert. Dat raakt ons allemaal. We moeten de stad beter voorbereiden op extreem weer. Dat doen we bijvoorbeeld met de programma's 'Klimaatadaptatie Amsterdam' en 'Amsterdam Rainproof'. De netwerkaanpak Amsterdam Rainproof betrekt en activeert bewoners en bedrijven om veranderingen aan daken, tuinen, straten en parken meteen klimaatbestendig te doen. Er is een lokale wijkaanpak opgezet en uitgevoerd in Noord. Samen met lokale buurtinitiatieven zoals 'Buurtgroen020', 'NMT Zuid', 'Jungle', 'Noordmakers' en 'Tegels eruit, groen erin', zijn allerlei acties uitgevoerd met betrekking tot het vergroenen van de buurt. Onderdeel hiervan is de gemeentelijke tegelservice, waarmee meer dan 1.000 tuinen inmiddels (deels) zijn onttegeld.

Grondstoffen en energie uit de watercyclus

Duurzaamheid, circulariteit en innovatie zijn belangrijke pijlers van de watertaken. Zo zetten we onder meer in op het hergebruik van grondstoffen uit afvalwater en het winnen van warmte uit oppervlakte-, afval-, en drinkwater (aquathermie) voor het verwarmen van huizen. Ook onderzoeken we nieuwe vormen van sanitatie, zoals vacuümriolering.
Ook in 2023 werkten we aan deze ambitie door aquathermie toe te passen bij verschillende renovatieprojecten in de stad, zoals het voormalige Wilhelmina Gasthuisterrein. In 2023 zijn de plannen, om voor de wijk Buikslotermeer warmte uit rioolwater beschikbaar te stellen voor de verwarming van 871 woningen van woningcorporatie De Key, verder uitgewerkt.
In de pilot Nieuwe Sanitatie in Buiksloterham zijn 46 drijvende woningen reeds aangesloten op vacuümriolering; in 2023 hebben we gewerkt aan de voorbereiding van de aansluiting van nog eens 160 woningen.

Ontwikkelingen Riolering

Hoge waterstand leidt niet tot problemen
In november had de stad te maken met een uitzonderlijk hoge waterstand als gevolg van een defecte sluis in IJmuiden in combinatie met storm Ciaran. Door het tijdig dichtzetten van de sluizen van het IJ-front is adequaat ingegrepen, heeft de stad droge voeten gehouden en is het effect op het functioneren van het riool beperkt gebleven.

Noodzaak voor meer rioolvervanging
In het Omgevingsprogramma Riolering 2022 – 2027 is een toenemende noodzaak aangegeven om riolering te vervangen. Het afgelopen jaar is vervanging van riolering weliswaar toegenomen dankzij verbeterde samenwerking rondom het integraal programmeren van werken in de openbare ruimte, maar nog niet op peil. We zien dat een aanzienlijk deel van de rioleringsprojecten die in 2023 in voorbereiding waren, niet zijn uitgevoerd door uitstel of wijziging binnen de stedelijke programmering.
De komende jaren moet de rioolvervanging verder worden geïntensiveerd om het risico van verstoppingen en ongezuiverde lozingen van afvalwater op oppervlaktewater acceptabel te houden en zo deze basisvoorziening in alle wijken op peil te houden. Daarbij is het van belang om de opgaven voor onder andere de riolering, drinkwater, de energiecongestie en het klimaatbestendig maken van de stad integraal op elkaar af te stemmen. Er is een traject gestart voor het ontwikkelen van een nieuwe werkwijze voor integrale programmering en sturing voor de onder- en bovengrondse opgaven. Komende jaren wordt dit gecontinueerd.

Drukrioolgemalen
In 2023 is een inventarisatie uitgevoerd naar de technische staat en beheerbaarheid van drukrioolgemalen. Een groot deel van deze gemalen is aan vervanging toe. Een aantal gemalen is niet meer op een veilige manier te beheren of onbereikbaar voor onderhoud. Aangezien deze gemalen zich vaak op particuliere grond bevinden, wordt in afstemming met de grondeigenaren gekeken naar toekomstbestendige oplossingen.

Ontwikkelingen Drinkwater

We hebben in 2023 uitstekend drinkwater geleverd aan inwoners en bedrijven in Amsterdam en omgeving. Het drinkwater voldoet aan alle wet- en regelgeving, is betrouwbaar voor iedereen toegankelijk. Er is voldoende productiecapaciteit tot 2030. De vraag naar drinkwater neemt tot 2050 met circa 25% toe. We sorteren alvast voor op deze ontwikkeling. In 2023 zijn maatregelen genomen om de bestaande capaciteiten uit te breiden en we gaan in samenwerking met onze omgeving op zoek naar nieuwe bronnen en locaties.
De uitbreidingsplannen van de stad zorgt ervoor dat we de waterverdeling van het drinkwater in het leveringsgebied aanpassen. In 2023 is duidelijk geworden dat de verdeling van pompstations aangepast moet worden om het drinkwater te leveren in Amsterdam Noord en de nieuwe wijken zoals Havenstad. Een ruimtelijke inpassing en nauwe samenwerking met partners in de ondergrond is hierin cruciaal. We hebben stappen gezet op meer bewustwording en van waterbesparing bij grote gebruikers. Het gebruik van drinkwater moet in de toekomst afnemen. We geven voorlichting aan consumenten en willen we bij zakelijke afnemers alternatief water inzetten in plaats van het mooie schone drinkwater. De onderstaande zaken zijn een toelichting op bovenstaande:

- In 2023 zijn we gestart met het traject van de bouw van extra langzame zandfilters op de productielocatie Weesperkarspel met als doel 6 miljoen m^3 per jaar aan extra productiecapaciteit. Er is een traject gestart voor het ontwikkelen van een nieuwe werkwijze voor integrale programmering en sturing voor de onder- en bovengrondse opgaven. Komende jaren wordt dit gecontinueerd.
- Het college op 17 oktober 2023 besloten om door te gaan met het extra verwijderen (hoger dan de norm) van PFAS uit drinkwater. We onderzoeken het gedrag van PFAS in de zuivering en de effecten op duurzaamheid en CO2-footprint.
- In 2023 is het rapport beschikbaar gekomen van de wettelijk verplichte driejaarlijkse benchmark over het jaar 2022. Vergeleken met de oppervlaktewaterbedrijven Dunea, Oasen, Evides en PWN is Waternet in 2022 de op 1 na goedkoopste (laagste integrale kosten per m^3). We presteren bovengemiddeld op onderbrekingen door storingen in distributienet. Op milieugebied zijn de prestaties goed. Naar aanleiding van de benchmark wordt een verbeterplan opgesteld, gericht op verbeteringen in de drinkwatertaak.

Facturatie drinkwater
In 2022 was het resultaat op de drinkwatertaak € 11,7 miljoen negatief. In 2023 hebben we over het jaar 2022 nog € 1,9 miljoen aan baten weten te realiseren. Dit is ten gunste gekomen van de egalisatiereserve drinkwater. In 2023 is resultaat € 16,8 miljoen positief. Er zijn door externe partijen onderzoeken gedaan om de tekorten op te lossen. Hieruit zijn verbeteringen met betrekking tot de opbrengsten benoemd en gerealiseerd, zoals het verminderen van de klanten zonder contract, het verlagen van onder andere de kosten en efficiënter werken. In 2023 hebben we de volgende verbeteringen gedaan;

- De bezetting van personeel qua aantallen en kwaliteit op orde gebracht.
- Stappen gezet om het facturering- en innig systeem te verbeteren.
- Het efficiënter verwerken van meterstanden en het verwerken van geplaatste watermeters.

- Het overdragen van dossiers aan het incassobureau.
- Hebben we de klanten zonder contract (de zogenaamde slapers) teruggebracht.
- Hebben we de facturatie opgestart voor (bestaande) klanten, waarvan de facturatie na overgang naar Dynamics 365 gestopt is.

Industriewater

De vraag naar industriewater in Amsterdam en omgeving neemt toe. Industriewater levert een belangrijke bijdrage aan de economische ontwikkelingen van de gemeente Amsterdam en het vestigingsklimaat in Westpoort. De levering van industriewater draagt bij aan de verduurzaming van activiteiten. In mei 2022 is een bestuurlijke opdracht vastgesteld om de rol als leverancier van industriewater in Westpoort te voor te zetten. Er is een strategie voor industriewater opgesteld en er is een technische haalbaarheidsstudie naar het effluent van de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Amsterdam-West als bron voor industriewater uitgevoerd. In 2024 volgt een update van de resultaten uit de bestuurlijk opdracht.

Ontwikkelingen Bron- en Natuurbeheer

Jaarlijks worden de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) door ruim 1 miljoen bezoekers bezocht, het gebied wordt hoog gewaardeerd met een gemiddelde tevredenheid van 8,5. Bronbescherming, natuurbeheer en recreatie zijn onze pijlers, waarbij dienstverlening centraal staat. We hebben het afgelopen jaar ingezet op data-gedreven werken, waarbij in het kader van bezoekersmanagement 11 bezoekers-telpalen bij de ingangen van de AWD zijn geplaatst. Daarnaast is het afgelopen jaar extra ingezet op het vrijwilligersbeleid in de AWD en Loenen waarbij we het aantal vrijwilligers zagen groeien naar 282, de vrijwilligers spelen een cruciale rol binnen de uitvoering van werkzaamheden in onze Bron- en Natuurgebieden. We staan in nauw contact met onze omgeving, in de AWD worden complexe vraagstukken over natuur, recreatie en beheer door een groep belanghebbenden, de Beheer Advies Groep, getoetst, ook hebben we in 2023 een klantpanel opgericht. Wat betreft natuurherstel en -beheer hebben we in de AWD, Bethunepolder en voor het eerst grootschalig in Loenen het afgelopen jaar verschillende natuurherstelprojecten afgerond, welke mede mogelijk zijn gemaakt door subsidies van de Provincie Noord- en Zuid-Holland.

Doel 2.7.1

Alle Amsterdammers hebben toegang tot schoon drinkwater.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Score voor de wettelijke kwaliteitsnorm (<1)	0,03%	0,02%	0,03%	0,014%
2	Ongeplande ondermaatse leveringsminuten (<5 minuten)	1,93 min	2,57 min	5,00 min	2,35 min

Doel 2.7.1

De Waterkwaliteitsindex (WKI) wordt gemeten omdat een goede waterkwaliteit belangrijk is voor de leefbaarheid voor de inwoners, dieren en planten. De Waterkwaliteitsindex wordt opgesteld op basis van scores met betrekking tot chemische en bacteriologische parameters betreffende de gezondheid. De WKI is onder de 0,03 gebleven en voldoet dus.

Activiteit 2.7.1.1

We produceren en leveren drinkwater.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Hoeveelheid m^3 geleverd drinkwater	91,2 m^3	91,9 m^3	94,3 m^3	93,8 m^3

Activiteit 2.7.1.1

In 2023 heeft Waternet 93,8 miljoen m^2 drinkwater geproduceerd, wat een toename van 1,9 miljoen m^2 is ten opzichte van 2022. In de begroting voor 2023 was een productie van 94,3 miljoen m^2 drinkwater opgenomen.

Activiteit 2.7.1.2

We zorgen voor een optimale dienstverlening voor drinkwaterklanten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Klanttevredenheid drinkwaterklanten	7,5%	-	7,0%	niet gemeten

Activiteit 2.7.1.2

We hebben in 2023 geen klanttevredenheid gemeten, omdat de prioritering lag bij het op orde brengen van het facturatie- en inningsysteem. Dit is heroverwogen en wordt inmiddels weer uitgevoerd.

Activiteit 2.7.1.3

We leggen huisaansluitingen drinkwater aan.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantallen huisaansluitingen	2.956	1.587	1.650	1.613

Activiteit 2.7.1.3

In 2023 hebben we 1.613 nieuwe drinkwateraansluitingen aangelegd.

Activiteit 2.7.2

Amsterdam heeft een goedwerkende en degelijke riolering.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Jaarlijks aantal meldingen van overlast veroorzaakt door regenwater op straat	4.500	4.000	4.000	3.691

Activiteit 2.7.2

Er zijn in 2023 3.691 ontstoppingen gerealiseerd.

Activiteit 2.7.2.1

We leggen huisaansluitingen riolering aan.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantallen huisaansluitingen	-	2.487	3.500	2.717

Activiteit 2.7.2.1

Binnen Amsterdam was in 2023 de klantvraag met betrekking tot de aanvraag van nieuwe huisaansluitingen wederom wispelturig. Er wordt een opgave gedaan via offertes maar de realisatie wordt veel uitgesteld of geannuleerd. Er is een stagnatie in 2023 ontstaan door de onzekerheid bij ontwikkelaars, veroorzaakt door de huidige situatie in de wereld en de economie. Dit effect is nog niet waarneembaar bij huisaansluitingen riolering. Dit jaar zijn er 2.717 nieuwe aansluitingen in Amsterdam gerealiseerd.

Activiteit 2.7.2.2

We leggen huisaansluitingen drinkwater aan.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
	Aantal buurten met hoog risico op rondwateronderlast/-overlast	50	50	50	50
1	Restlevensduur riolering Gemiddelde restlevensduur riolering [jaren]	42 jaar	42 jaar	42 jaar	40 jaar
2	Aantal Rainproof knelpunten	86	-	75	75

Activiteit 2.7.2.2

Restlevensduur riolering Gemiddelde restlevensduur riolering
De indicator “aantal kilometers gerenoveerde riolering” is met de begroting 2023 gewijzigd in de indicator ‘’Restlevensduur riolering’’. In de nieuwe indicator wordt berekend hoe lang de verschillende leidingen nog mee kunnen voordat ze vervangen moeten worden. Het gemiddelde van deze berekening vormt de gemiddelde restlevensduur van de riolering.
Het is gewenst dat de restlevensduur van het stelsel boven de veertig jaar blijft. Wanneer de restlevensduurverwachting onder de veertig jaar komt, wordt de vervangingsopgave groter dan we kunnen realiseren. Afgelopen jaren is de restlevensduur fors gedaald tot (net onder) 40 jaar. Een daling van bijna 2,5 jaar. Belangrijkste oorzaak van de daling is het stopzetten of uitstellen van integrale gebiedsprojecten waarbinnen rioolvervanging was gepland. Voor een groot deel is dit toe te schrijven aan scherpere prioritering binnen de diverse (vervangings) programma’s zoals bruggen en kades en verhardingen.

Aantal Rainproof knelpunten
De activiteit ‘Rainproof knelpunten’ geeft aan hoeveel plekken hoge prioriteit hebben om Rainproof in te richten, om schade bij hevige regenval te voorkomen.
Rainproof knelpunten worden opgelost door maatregelen mee te koppelen tijdens herstructurering en groot onderhoud. Het meeste kan worden bereikt met grootschalige herstructurering op buurtniveau (Rivierenbuurt), het minste met groot onderhoud. Door het accent te verleggen van herstructurering naar groot onderhoud is het risico dat de aanpak van knelpunten temporiseert.
Aantal buurten met hoog risico op grondwateronderlast/- overlast
Op dit moment wordt het aantal buurten met hoog risico op grondwaterover-/onderlast op 50 ingeschat. Wij hebben in 2023 een methodiek vastgesteld om dit aantal nauwkeuriger vast te kunnen stellen, deze berekeningen lopen nu. Deze zijn naar verwachting begin 2024 gereed. Het is wel al duidelijk dat het aantal buurten volgens de nieuwe berekeningssystematiek een stuk hoger zal uitvallen.

Verbonden partijen

Stichting Waternet
Waternet zorgt in opdracht van ons en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) voor veilig, schoon en voldoende water. Voor deze overheden voert Waternet de riolering- en drinkwatertaak uit. Wij en het waterschap AGV geven de directie van Waternet mandaat om ‘in naam van’ en ‘voor rekening van’ taken uit te voeren.

Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)
De gemeente staat, met het oog op het publieke belang van de Amsterdamse drinkwatervoorziening, samen met NV PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN) garant voor de externe financiering van WRK voor maximaal € 230,0 miljoen. WRK wint, zuivert, transporteert en verkoopt water als bron voor drink- en industriewater en behoort daarmee tot de vitale infrastructuur voor Amsterdam (uitvoering wettelijke taak) en de provincie Noord-Holland. In de paragraaf Verbonden Partijen wordt meer toegelicht.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	209,3	234,4	249,4	257,0	7,6
Lasten	212,8	225,0	229,9	230,7	0,8
Saldo Baten en Lasten	**-3,6**	**9,3**	**19,5**	**26,3**	**6,8**
Onttrekking	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,1	4,5	17,2	12,7
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,2**	**-0,1**	**-4,5**	**-17,2**	**-12,7**
Totaal Programma-onderdeel 2.7 Riool en drinkwater	**-2,4**	**9,3**	**15,0**	**9,1**	**-5,9**

Het programmaonderdeel 2.7 heeft ten opzichte van de begroting een negatief resultaat van € 5,9 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 7,6 miljoen, hogere lasten van € 0,8 miljoen en hogere toevoegingen aan de reserves van € 12,7 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 257,0 miljoen zijn € 7,6 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere baten uit verkoop drinkwater. Dit komt door verbeterde controle over het nieuwe facturatiesysteem en het beter in control zijn op de facturatieprocessen (€ 4,0 miljoen). Zo is er onder andere € 1,6 miljoen opbrengsten uit 2022 gerealiseerd.
- Hogere baten Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK). Op grond van een dienstverleningsovereenkomst voert Waternet werkzaamheden uit aan gebouwen, terreinen, installaties en leidingen van de WRK en ontvangt daarvoor een vergoeding. In 2023 waren die werkzaamheden omvangrijker dan gepland. De vergoeding staat gelijk aan de kosten (€ 2,4 miljoen).
- Hogere baten huisaansluitingen drinkwater door een hoger tarief en eerder factureren (€ 1,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,1 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 230,7 miljoen zijn € 0,8 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere lasten Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK). De WRK is onze leverancier voor ruw drinkwater. De WRK belast alle kosten naar rato van volume door aan haar afnemers (zie ook paragraaf Verbonden partijen). In 2023 zijn de kosten voor met name energie en chemicaliën zijn meer dan begroot gestegen (€ 2,4 miljoen).
- Hogere lasten voor onderhoud en beheer brandkranen door uitbreiding van het aantal brandkranen (€ 1,4 miljoen).
- Hogere lasten huisaansluitingen drinkwater door eerder factureren (€ 1,3 miljoen).
- Hogere lasten vanwege grotere storingen door gesprongen leidingen (€ 0,5 miljoen).
- Lagere lasten als gevolg van een hogere onttrekking aan de voorziening dubieuze debiteuren. Dit komt door het inlopen van het aantal openstaande vorderingen. Zie ook toelichting op de baten drinkwater (€ 1,3 miljoen).
- Lagere lasten voor het governance traject voor de NV drinkwater (€ 1,4 miljoen).
- Lagere lasten voor drinkwater door dalende energiekosten en dalende kosten voor chemicaliën (€ 1,1 miljoen).
- Lagere lasten huisaansluiting riolering door minder klantvraag (€ 0,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,6 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

Er zijn geen onttrekkingen aan de reserves in dit programmaonderdeel.

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de egalisatiereserve drinkwater is € 17,2 miljoen en daarmee is de toevoeging aan de egalisatiereserve drinkwater € 12,7 miljoen hoger dan begroot. De hoogte van de toevoeging aan de egalisatiereserve drinkwater is gebaseerd op het saldo van drinkwater (€ 17,2 miljoen) van baten (€ 165,7 miljoen) en de lasten (€ 148,5 miljoen).

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
Verstoorde afvoer van afval- en regenwater door achterstallig onderhoud en renovatie van het rioolstelsel.	Door klimaatverandering is er meer extreme neerslag. Alleen het vergroten van riolen biedt hiervoor onvoldoende oplossing. Uitvoeren van het omgevingsprogramma Riolering: ▪ meer riolen vervangen om afvoer van afvalwater te waarborgen ▪ aanpakken terugkerende problemen met wateroverlast in de stad door aanleg van hemelwaterverwerkende voorzieningen.
Waterschade na hevige regenval.	Door klimaatverandering is er meer extreme neerslag. Het vergroten van riolen alleen biedt hiervoor onvoldoende oplossing. Het programma Amsterdam Rainproof draagt bij aan het regenbestendig maken van de stad.
Door een leidingbreuk of door verontreiniging van het drinkwater, is er geen drinkwaterlevering of wijkt de drinkwaterkwaliteit af, waardoor niet aan de leverings- en waterkwaliteitsnormen kan worden voldaan.	Waternet heeft een goed ingerichte crisisorganisatie en een draaiboek voor de levering van nooddrinkwater.

Actuele risico's	Maatregelen
Door een steeds grotere afhankelijkheid van ICT (kantoor- en procesautomatisering) en data en toenemende cyberaanvallen, kan de ICT (kantoor- en procesautomatisering) uitvallen of leiden tot een inbreuk op de privacy van stakeholders, waardoor diensten uitvallen of (financiële) schade ontstaat in de klantprocessen.	Waternet past voor het informatiebeveiligings-beheer een Information Security Management System (ISMS) toe, er vindt continu monitoring plaats op mogelijke beveiligingsincidenten via het Security Operations Centre (SOC) en er is een actief programma voor gedrag, bewustzijn en training.
Door risicostoffen (zoals organische microverontreinigingen, micro- en nanoplastics en andere opkomende stoffen), opwarming en verzilting, neemt de waterkwaliteit af, waardoor niet voldaan wordt aan waterkwaliteitseisen en extra investeringen nodig zijn voor het uitbreiden of verbeteren van de zuivering.	Er vinden diverse activiteiten plaats om de bronnen zo schoon mogelijk te houden en goed te beschermen. Ook doet Waternet onderzoek naar nieuwe zuiveringstechnologieën. In september 2023 is een investering vastgesteld voor de uitbreiding van de langzame zandfilters op drinkwaterproductielocatie Weesperkarspel. Hiervoor door wordt er meer drinkwater geproduceerd en wordt de desinfectie verbeterd.
Door stedelijke uitbreidingen, economische ontwikkelingen en een grotere industriewatervraag, wordt de drinkwatercapaciteit onvoldoende, waardoor niet voldaan kan worden aan de drinkwatervraag en er onvoldoende druk ontstaat in delen van het drinkwaternet.	Waternet stelt periodiek prognoses op. Voor de middellange termijn zijn projecten gestart voor uitbreiding van de capaciteit met 11 Mm3/jaar en voor de langere termijn doet Waternet onder andere via het programma Toekomstige Drinkwater Amsterdam onderzoek naar uitbreiding van de productiecapaciteit.
Koepelvrijstelling	Dit risico heeft zich voorgedaan. Besloten is om de koepelvrijstelling uit te faseren omdat wordt voorzien dat de toepassing ervan in een steeds hogere mate een rem zet op toekomstige innovatieve projecten en samenwerkingen met derden. Met de fiscus is overeenstemming bereikt om met ingang van 1 januari 2025 de koepelvrijstelling niet meer toe te passen. Gedurende 2024 zullen de financiële systemen worden aangepast aan de nieuwe situatie zodat deze op 1 januari 2025 operationeel zullen zijn. Gevolg hiervan is dat Waternet personeelskosten nu inclusief BTW doorberekend aan Amsterdam. hierdoor stijgt de rioolheffing.

Beleidskaders

- De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW 2000) gaat over het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa. Voldoen aan de KRW-richtlijn is een gezamenlijke opgave voor overheden. Wij zijn verantwoordelijk voor het nemen van of helpen bij maatregelen vanuit onze eigen taken en verantwoordelijkheden (beheer openbare ruimte, gemeentelijke watertaken, drinkwatertaken en als eigenaar). De doelen en maatregelen van alle partijen worden opgenomen in de Stroomgebiedbeheerplannen. Deze plannen worden iedere 6 jaar geactualiseerd. Begin 2022 is het derde Stroomgebiedbeheerplan vastgesteld voor de periode 2022-2027. Uiterlijk in 2027 moeten we voldoen aan de doelen van de KRW-richtlijn.
- Het Leveringsplan drinkwater is wettelijk verplicht. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) toetst het plan. Het plan beschrijft de levering van drinkwater onder normale en onder verstoorde omstandigheden. Het beschrijft hoe Waternet voldoet aan de drinkwaterlevering over 10 jaar en welke investeringen daarvoor nodig zijn. Voor 1 juli 2024 moet een nieuwe versie van het Leveringsplan ingediend zijn bij de ILT. In 2023 zijn daarvoor de voorbereidingen getroffen en is een nieuwe prognose voor het drinkwaterverbruik opgesteld, is een leveringszekerheidsanalyse en een verstoringsrisicoanalyse uitgevoerd. Een belangrijk onderdeel van het nieuwe leveringsplan zijn de uitbreidingen van de productiecapaciteit en de investeringen.
- Het Omgevingsprogramma Riolering Amsterdam 2022 – 2027 (OPR). Wij hebben de wettelijke verantwoordelijkheid (zorgplicht) voor:
  - inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater.
  - inzamelen en verwerken van afvloeiend hemelwater.
  - nemen van grondwatermaatregelen in openbaar gebied.
- Het OPR maakt de ambities vanuit de Omgevingsvisie van Amsterdam concreet voor deze 3 zorgplichten. Doel van het OPR is om te verantwoorden hoe we deze watertaken uitvoeren. En in hoeverre wij voldoende middelen hebben om dit in de toekomst te blijven doen. De programmaduur van het OPR loopt over de jaren 2022 tot en met 2027.

2.3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

2.3.1 Economie en innovatie

Met de nieuw visie op de lokale economie 'Nieuw Amsterdams Economisch Peil' laten we zien hoe we aan een economische ontwikkeling werken die in balans is met de ecologische en sociaal-maatschappelijke vraagstukken in de stad. Een economie die meebeweegt met de veranderende vragen van de consument, maar altijd met oog voor een positieve bijdrage aan het welzijn van de stad en de Amsterdammers. Vandaag en morgen. Zo zetten we ons in voor vernieuwing en versterking van duurzame economische groeisectoren als toekomstige aanjagers van de brede regionale economische ontwikkeling. Hiermee vergroten we het brede welvaartsniveau van de samenleving in Amsterdam.
Bedrijven worden intensiever betrokken bij de maatschappelijke opgaven van de stad. Met de aanpak binnen innovatieve- en impact ecosystemen investeren we in een stevigere verbinding tussen de innovatieve en economische krachten in de stad enerzijds, en de maatschappelijke en stedelijke vraagstukken anderzijds. Hiermee kunnen transities (onder andere energie- en circulaire transities) worden versneld. De nieuwe duurzame groeimarkten worden hiermee voor een deel zelf gecreëerd. Amsterdammers vinden op die groeimarkten in de toekomst hun baan. miljoen Onderdeel van deze aanpak vormt het stimuleren van de omslag van (bestaande) ondernemingen naar impact ondernemerschap, waarbij individuele ondernemingen worden ondersteund en het impact ecosysteem in de stad versterkt. Voor dit specifieke ecosysteem wordt de aanpak ten behoeve van impact ondernemingen gecontinueerd.
Samen met onderwijsinstanties en het bedrijfsleven investeren we, via het Economisch Arbeidsmarktbeleid, in onderwijs- en opleidingsinnovaties en in goed werkgeverschap. Hiermee stimuleren we wendbaarheid bij werkgevers en werknemers.
In 2023 zijn de eerste stappen gezet richting de visie bezoekerseconomie 2035. Met campagnes als Renew Your View (imago) en Stay Away (gericht op overlastgevend bezoek) en de inzet van communicatiemiddelen werken we aan de beeldvorming en het gedrag van de verschillende bezoekers. In 2023 is beleidsonderzoek gedaan naar riviercruise, hotelbeleid en de toeristenbelasting. Deze zullen resulteren in beleids-maatregelen begin 2024.
We stimuleren innovatie en zoeken daarbij altijd naar de juiste partners om hen te verbinden aan de vraagstukken van de stad, en we geven ruimte oplossingen te testen. Dit doen we mede om een bijdrage te leveren aan de economische doelstellingen van de stad. Geprobeerd wordt obstakels weg te nemen voor bewoners, ondernemers, startup's en mede-overheden; om oplossingen te stimuleren en te leren van elkaar.

Maatregelen/initiatieven in 2023:
- onderzoek naar ontwikkeling platformcoöperaties in samenwerking met AmsterDOEN;
- organisatie Social Entreprise World Forum in Amsterdam;
- lancering Green Tech Campus als opschaling van drie publiek-private samenwerkingen in de techniek (Bouwacademie, NexTechnician, VTI);
- uitvoering MKB Circular Workspace: een pilotprogramma waarin mkb'ers en studenten aan mbo en hbo samenwerken aan de transitie naar een circulaire economie.

2.3.2 Kunst en cultuur

Het herstel van de cultuursector heeft in 2023 vorm gekregen, maar de gevolgen van de coronacrisis voor de cultuursector zijn nog steeds merkbaar. Herstel neemt tijd in beslag en de sector heeft ook te maken met hoge(re) lasten, de stijgende energiecrisis en een krappe arbeidsmarkt. In 2023 presenteerde het college diverse (steun)plannen en maatregelen, waaronder het herstelplan kunst en cultuur, een steunpakket gericht op stijgende energiekosten en verduurzaming en een nominale compensatie op

subsidies. Om de nachtcultuur in Amsterdam te behouden en te versterken, is als uitwerking van de in 2021 vastgestelde Nachtvisie een Uitvoeringsagenda Nachtcultuur gepresenteerd. Ten behoeve van de realisatie van het nationaal slavernijmuseum en inspiratie voor het stuk 'Hoofdlijnen Kunstenplan 2025-2028' is in april 2023 een bezoek gebracht aan Washington DC en New York. De groei van de stad en de ambitie om een complete stad voor alle Amsterdammers te maken (en te behouden), betekent ook groei van kunst en cultuur. In 2023 zijn belangrijke stappen gezet in de voorbereiding van nieuwe grootstedelijke culturele voorzieningen. Volgend op de locatiestudie van 2022 is in 2023 toegewerkt naar een adviesaanvraag aan het bestuur van Stadsdeel Zuidoost voor een keuze tussen twee locaties voor OBA Next. Voor de Meervaart realiseren we een nieuw gebouw in de Sloterplas. In Noord, Zuidoost en Nieuw-West (onder andere het Verhalenhuis), wordt gewerkt aan een inhaalslag als het gaat om culturele voorzieningen voor de buurt. In 2023 is gewerkt aan de verdere voorbereiding voor de renovatie en uitbreiding van het Amsterdam Museum. In december 2023 stelde de gemeenteraad het Strategisch Huisvestingsplan Kunst en Cultuur 2023-2027 vast.

2023 was een bewogen evenementenjaar. Enerzijds zijn in Amsterdam weer tal van mooie grote en kleinere evenementen georganiseerd. Bijzondere uitschieters waren de bijzondere viering van Keti Koti, daags na de herdenking van de afschaffing van de slavernij (150-160 jaar geleden); Queer & Pride 2023 dat werd georganiseerd door niet één maar twee partijen, die samen een nog diverser en toegankelijkere Pride hebben neergezet, en de viering van de jaarwisseling op het Museumplein.

Anderzijds waren er ook moeilijke momenten. De dodelijke steekpartij op Solid Grooves heeft veel losgemaakt in de stad, voedde zorgen over veiligheid op evenementen en heeft geleid tot extra maatregelen op het gebied van veiligheid bij grote festivals. En ook het verdelen van de schaarse ruimte voor grote evenementen was in 2023 (voor de kalender van 2024) een nog ingewikkeldere puzzel dan normaal.

Positief was dat in 2023 is gestart met het uitwerken van het nieuwe evenementen-beleid, dat een duurzame oplossing moet gaan bieden voor de problemen rond de verdeling van de schaarse ruimte voor evenementen, veiligheid en ook voor de impact van evenementen op de omgeving. De verwachting is dat we daar in de komende jaren op verder kunnen bouwen, en dat we toegroeien naar een evenementenaanbod dat nog beter aansluit op de behoefte van alle Amsterdammers en dat bijdraagt aan doelstellingen als ontmoeting, levendigheid, laagdrempelige cultuurparticipatie en een fijn woon- en leefklimaat in de stad.

2.3.3 Erfgoed

Samen stad maken begint met het delen van verhalen. Erfgoed vertelt het verhaal van de stad Amsterdam. Archeologische vondsten, historische gebouwen en bijzondere gebieden geven vanuit het verleden betekenis aan het heden. Daarom houden we ons boven-en ondergrondse erfgoed in stand en geven het een plek bij de groei van de stad zoals de ontwikkeling en de transformatie van gebieden. We hebben archeologisch onderzoek gedaan in het kader van funderingsherstel van de Nieuwe Kerk. Samen met deskundigen van de Universiteit van Amsterdam zijn een aantal begravingen in beeld gebracht. In de aanloop naar het opstellen van de Uitvoeringsagenda Duurzaam Erfgoed zijn met deskundigen op het gebied van erfgoedzorg, restauratie en duurzaamheid beleidsrichtingen geformuleerd die moeten bijdragen aan het sneller verduurzamen van erfgoed in de stad. Er zijn 10 monumenten aangewezen waaronder een aantal jonge monumenten zoals het Pentagon en het Peper- en Zoutstel aan de Weteringschans. Verder is het Managementplan voor het Unesco Werelderfgoed gereed gekomen en hebben we nieuwe vorm van de Open Monumentendag georganiseerd met aandacht voor een diverser en jonger publiek.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	25,7	22,6	24,2	24,8	0,6
Lasten	218,5	227,1	245,8	243,7	-2,1
Saldo Baten en Lasten	**-192,8**	**-204,5**	**-221,7**	**-218,9**	**2,8**
Onttrekking	18,6	14,4	25,9	24,7	-1,2
Toevoeging	25,0	3,2	5,8	6,3	0,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-6,4**	**11,2**	**20,1**	**18,4**	**-1,6**
Totaal Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**-199,1**	**-193,3**	**-201,6**	**-200,5**	**1,1**

Apparaatslasten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Apparaatslasten	25,1	25,1	24,3	25,6	1,3

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 1,1 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 0,6 miljoen, lagere lasten van € 2,1 miljoen en een negatief saldo van mutaties van reserves van € 1,6 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 24,8 miljoen zijn € 0,6 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door bijdragen van het Rijk en subsidies die nog niet toegekend waren ten tijde van de begroting maar waar de bestedingen ook in 2023 hebben plaatsgevonden (€ 1,2 miljoen).
- Lagere baten door minder bezoekers bij IN Amsterdam en Holland Casino (€ 0,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,3 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 243,7 miljoen zijn € 2,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voor bestedingen op verschillende projecten die niet begroot waren maar die wegvallen tegen niet begrote baten (€ 1,2 miljoen).
- Hogere lasten voor het Masterplan Cultuur, deze lasten zijn begroot voor participatie en communicatie in programma B, hier staat een hogere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen tegenover voor het Nationaal Programma Samen Nieuw-West en het masterplan Zuidoost en Aanpak Noord. Dit is gemeentebreed neutraal (€ 0,5 miljoen).
- Hogere lasten voornamelijk veroorzaakt door extra werkzaamheden voor de uitvoeringsagenda duurzaam erfgoed, de uitwerking van de Omgevingsvisie cultuurhistorisch onderzoek in Weesp en het Managementplan Unesco (€ 0,4 miljoen).
- Hogere lasten door de kosten van een lopende reorganisatie. De kosten van boventalligheid zijn grotendeels opgevangen door vacatures niet in te vullen (€ 0,2 miljoen).
- Lagere lasten op projecten die bijdragen aan de Economische Structuur- en Arbeidsmarktversterking (ESA). Dat komt met name door minder subsidieaanvragen. De afwijking is gemeentebreed neutraal omdat dit geëgaliseerd wordt via de ESA reserve in het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen (€ 1,0 miljoen).
- Lagere lasten op de vijf economische opgaven uit de Economische Uitvoeringsagenda 2023-2026. De aanloop naar de uitvoering duurt langer dan het jaar waarvoor de middelen zijn toegekend. Dit wordt betrokken bij de planvorming voor 2024 en verder (€0,8 miljoen).
- Lagere lasten voor Broedplaatsen en Masterplan Aanpak Noord, door vertragingen in projecten worden investeringssubsidies later verstrekt. Dit leidt tevens tot een lagere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen (€0,5 miljoen).
- Lagere lasten door de afwikkeling van de subsidies noodsteun in verband met corona 2020-2021. Het betreft een saldo van terugvorderingen, nabetalingen en vrijval van voorziening dubieuze debiteuren (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten op Masterplan Aanpak Noord omdat de aanloop naar de uitvoering langer duurt waardoor de niet bestede coalitiemiddelen worden doorgeschoven naar 2024. Deze afwijking is gemeentebreed neutraal omdat dit geëgaliseerd wordt via de reserve coalitiemiddelen in het onderdeel algemene dekkingsmiddelen (€ 0,3 miljoen).
- Lagere personeelslasten door moeilijk invulbare vacatureruimte (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten voor Cultuureducatie, doordat het aantal leerlingen dat gebruik maakt van het Jeugdfonds Sport en Cultuur Amsterdam lager is dan verwacht. Dit leidt tevens tot een hogere toevoeging aan de reserve Kunstenplan (€ 0,2 miljoen).
- Lagere lasten van de regeling tegemoetkoming energiekosten kleine ondernemers en inzet van coach/fixteams. De compensatie viel lager uit dan verwacht door minder aanvragen van kleine ondernemers (€ 0,2 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,5 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking zijn € 1,2 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere onttrekking aan de reserve Economische Structuur-en Arbeidsmarktversterking (ESA) omdat er minder subsidies zijn verstrekt vanuit het Herstelplan 'Samen sterker uit de crisis'. Dit zijn meerjarige subsidies die qua onttrekking naar ratio van de projectuitgaven ook over de jaren 2024 en 2025 verspreid worden. Daarnaast is er minder besteed is aan projecten die bijdragen aan de economische structuur- en arbeidsmarktversterking (€ 1,0 miljoen).
- Lagere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen 2022-2026. Dit komt door lagere lasten voor Broedplaatsen en Masterplannen aanpak Noord, door vertragingen in projecten worden investeringssubsidies later verstrekt en doorgeschoven wordt naar 2024 en hogere lasten door met name Masterplan cultuur die begroot is in Programma B (€ 0,2 miljoen).

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de reserve Kunstenplan is € 0,4 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door de lagere lasten voor Cultuureducatie.

In de programmaonderdelen volgt een verdere toelichting van de afwijkingen op de baten, de lasten en reserves.

Investeringen per programma

Binnen programma Kunst en Cultuur werken we aan de voorbereiding van nieuwe (grootstedelijke) culturele voorzieningen. Het gaat onder andere om het Verhalenhuis en een nieuw gebouw voor de Meervaart in Nieuw-West. Het Amsterdam Museum in de binnenstad wordt gerenoveerd en uitgebreid. Samen met programma Diversiteit (en in samenwerking met het Rijk) is gewerkt aan de komst van een nationaal slavernij-museum in Amsterdam.
De groei van de stad en de ambitie om een complete stad inclusief maatschappelijke voorzieningen te maken, betekent ook groei van kunst en cultuur. We werken aan een inhaalslag in de stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West als het gaat om culturele voorzieningen in de buurt. Voor Nieuw-West is er gewerkt aan de realisatie van het Verhalenhuis. In Noord is gewerkt aan de komst van een nieuw buurtcultuurhuis in de Parlevinker en de ontwikkeling van een nieuw cultureel cluster bij het Buikslotermeerplein. In Zuidoost is gewerkt aan een permanente plek voor onder andere OSCAM en de Foundation, daarnaast is in tijdelijke vorm extra ruimte mogelijk gemaakt voor het Bijlmer Parktheater.

Thema's per programma

Digitale stad/informatie:

- Met culturele instellingen en Amsterdam&partners hebben we gewerkt aan het verzamelen en delen van data over (mogelijke) bezoekers.
- We hebben in samenwerking met diverse private cultuurfondsen de cultuursector van Amsterdam geholpen bij het nog beter benutten van digitalisering om kunst te maken en/of een breed publiek te bereiken en te betrekken.
- We hebben intensieve samenwerkingen opgezet met universiteiten en hogeschool op het gebied van eHealth and Mobility.
- Samen met culturele instellingen wordt nu meer data gedeeld.
- Bij erfgoed is meer data ontsloten en wordt belowthesurface.nl verder ontwikkeld.

Democratisering:

- Bij de voorbereiding van nieuwe culturele voorzieningen zijn omwonenden en overige doelgroepen in de stad betrokken, zodat zij mee kunnen praten over inhoudelijke programma's en keuze voor locaties. In het bijzonder verdient hierbij aandacht voor de participatiesessies van de kwartiermakers van het nationaal slavernijmuseum.

Duurzaamheid:

- Verduurzaming is opgenomen als een thema voor de Hoofdlijnen Kunstenplan 2025-2028.
- Kennis en middelen zijn in 2023 beschikbaar gesteld voor verduurzaming in de culturele sector, met het steunpakket energie en verduurzaming 2023-2024.
- Er is gewerkt aan het verder verduurzamen van (eigen) cultureel vastgoed.
- We dragen bij aan de verdere verduurzaming van de het midden- en kleinbedrijf door bedrijven te informeren, te stimuleren en te reguleren. We voeren energieadviezen uit, nemen concrete acties bij bedrijven om energiebesparende maatregelen te implementeren en stimuleren collectieve projecten op het gebied van duurzaamheid. Ook nemen we via de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied verschillende maatregelen in het kader van handhaving, zoals bijvoorbeeld toepassing Label C voor kantoren.
- We zetten onverminderd in op de transitie van het Havenbedrijf Amsterdam naar voorloper op het gebied van alternatieve energiebronnen en -systemen.

- We zetten de volgende stap naar een circulaire economie met het vaststellen van de Uitvoeringsstrategie Circulair 2023 – 2026 met maatregelen voor het MKB en de industrie.
- Met het voorbereiden van het Uitvoeringsprogramma Duurzaam Erfgoed gaan we meer erfgoed sneller verduurzamen. De uitvoeringsagenda gaat ervoor zorgen dat, samen met de eigenaren, bewoners en initiatiefnemers, het erfgoed verduurzaamd wordt. Meer, sneller en betaalbaar zijn hierbij de kernwoorden.
- We steunen het doel van Schiphol om in 2030 de meest duurzame luchthaven ter wereld te zijn en het grondgebonden verkeer emissieloos te laten plaats vinden.

Kansengelijkheid:

- Met de uitvoering van het Kunstenplan 2021-2024 werken we aan een meer gelijke toegang tot kunst en cultuur voor alle Amsterdammers.
- Met het Basispakket Cultuureducatie werken we samen met schoolbesturen en de cultuursector aan het bereiken van zo veel mogelijk Amsterdamse kinderen binnenschools en brengen we ze in aanraking met kunst en cultuur.
- Via het Jongerencultuurfonds vergoeden we de cursuskosten voor muziek-, dans-, theater- en tekenlessen voor kinderen waarvan de ouders dit niet kunnen betalen.
- De maatregelen die we nemen, zijn niet voor alle stadsdelen, het stadsgebied, werklocaties, buurten en straten gelijk. Ze sluiten aan op de lokale situatie. Daarmee wordt ook aangesloten op de integrale aanpak-gebieden: integrale aanpak Zuidoost, Nationaal programma samen Nieuw-West, Aanpak Noord en Aanpak Binnenstad. Daarmee kan het lokaal potentieel optimaal worden benut en zijn we in staat maatwerk te bieden in alle gebieden in de gemeente. Dat betekent dat we waar nodig ongelijk investeren en gebiedsgericht werken. Dit vertaalt zich onder meer in extra inzet op het versterken van het ondernemerschap en de organisatiegraad in Zuidoost, Noord en Nieuw-West. Maar zetten we ook extra in op het realiseren van ruimte voor betaalbare bedrijfsruimte in de transformatiegebieden in met name Noord en Zuidoost. Daarnaast investeren we extra in de functie van de warenmarkten in de buurt en gemengde voorzieningen voor een leefbare en vitale buurt.
- We ondersteunen het Amsterdamse mkb bij het digitaliseren, het doorgroeien, het innovatief mkb bij het aantrekken van financiering en bedrijven in de regio die internationaal willen ondernemen. Dit in aanvulling op het ondersteunen van het mkb bij het besparen van energie en het verduurzamen van de onderneming.
  Dit doen we door gebiedsgericht onze capaciteit en middelen in te zetten.
  We investeren via de Kunstenplanperiode 2021-2024, het Amsterdams Fonds voor de Kunst en het Jongerencultuurfonds Amsterdam aanzienlijk en gericht in de stadsdelen Nieuw West en Zuidoost ten behoeve van culturele ontwikkeling en programmering.

Gebieden:

- Via het Amsterdams Fonds voor de Kunst en de stadsdelen zijn cultuurprojecten in alle gebieden en wijken van Amsterdam ondersteund waarmee de (lokale) leefomgeving is verrijkt.

2.3.1 Economie en innovatie

Samen werken aan een duurzame en innovatieve regio met cultuur, werk en toekomst voor iedereen.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Amsterdamse ondernemers zijn belangrijk voor de stad; ze zorgen voor financiële bestaanszekerheid, levendigheid en werkgelegenheid. We investeren in maatregelen om het ondernemerschap over de hele linie te versterken.
We ondersteunen het Amsterdamse mkb bij het digitaliseren, bij het doorgroeien, bij het aantrekken van financiering bij het innovatief mkb en bij internationaal ondernemen in de regio. Dit alles in aanvulling op ondersteuning bij besparen van energie en verduurzamen van de onderneming. Daarnaast ondersteunen we bij de maatregelen die uit de Opgaveagenda Versterken Innovatie en Impact ecosystemen naar voren komen.
Samenwerking tussen ondernemers onderling en met de gemeente is belangrijk voor het behoud van een sterke (buurt)economie. Door het creëren van solide netwerken van ondernemers als gesprekspartners op buurtniveau, kan ook worden samengewerkt aan de leefbaarheid en veiligheid van buurten. Een formele samenwerking tussen ondernemers en/of vastgoedeigenaren in een gebied kan in een ondernemers-vereniging (ov) of in een bedrijveninvesteringszone (biz). Naast de tientallen ov's op straat- en gebiedsniveau is het aantal biz'en fors toegenomen, van 12 in 2012 naar 86 biz´en in 2023. De verwachting is dat dit nog verder zal groeien. De biz'en en ov's vertegenwoordigen meer dan 10.000 ondernemers. Samen investeren de biz'en jaarlijks meer dan € 5,3 miljoen in hun bedrijfsomgeving.

Bovendien hebben we ingezet op de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt door publiek private samenwerkingen op te zetten en op te schalen. Hiermee werken we samen met bedrijven en (mbo) onderwijsinstellingen aan onderwijsinnovatie, het bevorderen van om en bijscholing naar tekortsectoren en het bevorderen van diversiteit en inclusie.

In 2023 is op diverse beleidsterreinen onderzoek gedaan als het gaat om de bezoekerseconomie. Deze zullen resulteren in beleidsmaatregelen begin 2024. De toeristenbelasting is per 1 januari 2024 verhoogd naar 12,5% van de overnachtingsprijs. Hiermee doet de bezoeker een grotere bijdrage aan de (leefbaarheid in de) stad. De bezoekerseconomie kent een integrale aanpak. Touringcarbeleid, maatregelen in de Aanpak Binnenstad, zoals het blowverbod of sluitingstijden, of het aanscherpen van quota's voor B&B en het reguleren van vakantieverhuur, zijn slechts een paar van de initiatieven die onder het uitvoerings-programma bezoekerseconomie in 2023 in gang zijn gezet. In 2023 zijn tevens middelen aangewend om een meerkernige bezoekerseconomie in de stad vorm te geven en ervoor te zorgen dat de winkeldiversiteit in Oost, West en Zuid ook niet verschraalt als gevolg van overtoerisme en toeristenwinkels.

Doel 3.1.1

Amsterdam biedt ondernemers een aantrekkelijke plek voor succesvol ondernemen in en voor de buurt, regio en op internationaal niveau.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Waardering voor economisch klimaat Groot Amsterdam ten opzichte van Nederland	2,4 (2021)	9,3	-	3,4 (op basis van Q1 en Q2)
2	Economische groei Metropoolregio Amsterdam ten opzichte van economische groei van Nederland	0,5% (Gemiddelde 10 jaar)	3,3%	2,2%	1,8%

Doel 3.1.1, indicator 1

Een positieve indicator (hoger dan 0,0) betekent dat ondernemers in de Corop (gebiedsindeling die wordt gebruikt voor analytische doeleinden) gebied Groot-Amsterdam over het algemeen een positievere (of minder negatieve) ervaring hebben met de ontwikkeling van het economisch klimaat dan ondernemers in de rest van Nederland. Het streven is dat ondernemers in de Corop gebied Groot-Amsterdam het

economisch klimaat ten minste even positief waarderen als het landelijke gemiddelde. Dit resulteert in een streefwaarde van 0,0 of hoger.

Voorheen werd een andere indicator gebruikt, gebaseerd op de Ondernemersenquete die de gemeente periodiek laat uitvoeren. Omdat de frequentie van dat onderzoek is verlaagd, hebben we er vorig jaar voor gekozen om een andere indicator te gaan hanteren, op basis van CBS data.

Doel 3.1.1, indicator 2

De coronakrimp in 2020 was in MRA veel groter dan die in NL als geheel. De post-corona herstelgroei in 2021 en 2022 was daarom in MRA een stuk hoger dan in NL als geheel. In 2023 daalde de groei in zowel MRA als NL waarbij MRA wel harder blijft groeien dan de rest van NL. Een gebruikelijk patroon sinds midden negentiger jaren van de vorige eeuw.

Activiteit 3.1.1.1

We versterken de organisatiegraad van ondernemers en stimuleren de samenwerking tussen en met ondernemers.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal bedrijven-investeringszones	62 (2018)	76	79	86

Activiteit 3.1.1.1:

In het afgelopen jaar zijn een aantal nieuwe biz'en succesvol gestart. Daardoor zijn er op het moment 86 biz'en in de gemeente Amsterdam.

Activiteit 3.1.1.2

We ondersteunen ondernemers bij hun ambitie om te internationaliseren.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal bedrijven in het netwerk van Amsterdam Trade & Innovate dat een innoverende en duurzame bijdrage levert aan maatschappelijke vraagstukken	350 (2021)	n.v.t.	550	568

Activiteit 3.1.1.2:

In het afgelopen jaar zijn tientallen nieuwe bedrijven toegevoegd aan het netwerk van Amsterdam Trade & Innovate. Het precieze aantal betreft nu 568.

Activiteit 3.1.1.3

We behouden en versterken het regionale vestigingsklimaat.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	De plaats van Amsterdam/ MRA op de ranking 'European Cities and Regions of the Future' van Financial Times (jaarlijks gemeten)	2 (2022)	n.v.t.	2	2

Activiteit 3.1.1.3:

De ranking "European Cities and Regions of the Future" wordt jaarlijks gemeten door fDi Intelligence. Deze organisatie is onderdeel van de Financial Times. De ranking wordt gebaseerd op interviews met experts in combinatie met grote hoeveelheden data uit de database fDi Markets waar buitenlandse investeringen wereldwijd in worden gemonitord. De ranking betreft verschillende kenmerken van een vestigingsklimaat: connectiviteit, strategie, kwaliteit van leven, economisch potentieel, bedrijfs-vriendelijkheid en kosten efficiëntie etc. Amsterdam staat in deze ranking achter Londen en is daarmee binnen Europa koploper van alle steden uit de Europese Unie. Zie: European Cities and Regions of the Future 2023.

Doel 3.1.2

Amsterdam is koploper in het versterken van ecosystemen die bijdragen aan brede welvaart.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	De positie van Amsterdam in de Global Startup Ecosystem Ranking van Startup Genome	3 (2021)	n.v.t.	Top 3	3

Doel 3.1.2:

Startup Genome analyseert 300 ecosystemen in meer dan 100 landen, waarbij het succes van startup-clusters wordt gemeten aan de hand van zes succesfactoren: prestaties, kennis, verbondenheid, marktbereik, talent en ervaring, en financiering. Amsterdam heeft een zeer sterk innovatief startup ecosysteem en is aantrekkelijke vestigingsplaats is voor jonge ondernemers. In de wereldwijde ranking staat Amsterdam op plek 14 en als we kijken naar de Europese steden, staat Amsterdam in 2023 op de 3e plaats achter London en Berlijn, maar boven Parijs en Stockholm bijvoorbeeld.

Activiteit 3.1.2.1

We stimuleren de groei van werkgelegenheid in duurzame groeisectoren.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal fte's in duurzame groeisectoren	12.701 (2022)	n.v.t.	22.647	22.339

Activiteit 3.1.2.2

We ondersteunen ondernemers in duurzame groeisectoren bij het aantrekken van (groei)kapitaal.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Omvang externe investeringen in Amsterdamse ondernemingen in duurzame groeisectoren	€ 735 miljoen (2021)	n.v.t.	€ 840 miljoen	€ 386 miljoen

Activiteit 3.1.2.2:

Om meerdere redenen (onder andere geopolitieke onrust, hoge inflatie) is 2023 een minder jaar geweest op de kapitaalmarkt. Wereldwijd en ook in Nederland zijn investeringen teruggelopen. Experts verwachten dat 2024 beter wordt.

Activiteit 3.1.2.3

We trekken internationale bedrijven aan voor de stad en regio die bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage nieuwe internationale bedrijven in de MRA dat een innoverende en duurzame bijdrage levert aan de maatschappelijke vraagstukken.	12.701 (2022)	n.v.t.	22.647	22.339
2	Percentage nieuw gecreëerde banen bij internationale bedrijven in de MRA dat een innoverende en duurzame bijdrage levert aan de maatschappelijke vraagstukken.	20% (2022)	n.v.t.	20%	24,9%

Activiteit 3.1.2.3:

Beide percentages betreffen uitsluitend de projecten of banen die zijn aangemerkt als van hoge waarde ten opzichte van het totale aantal aan bedrijven of banen.

Doel 3.1.3

Amsterdam is een leefbare stad met ruimte voor economische functies.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage functiemenging verhouding tussen banen en woningen (BBV-verplicht)	61,1% (2021)	61,1%	61,1%	Nog niet bekend
2	Aantal vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners, leeftijd 15 t/m 64 jaar (BBV-verplicht)	271,1 (2021)	278,0	271,1	Nog niet bekend
3	Gemiddelde waardering voorzieningenaanbod bewoners (tweejaarlijks gemeten)	7,3	Geen meting	7,3	Nog niet bekend

Doel 3.1.3:

De gemiddelde waardering voorzieningenaanbod bewoners (tweejaarlijks gemeten) is afkomstig uit het Wonen in de Metropoolregio Amsterdam-onderzoek (Wimra-onderzoek). Deze resultaten zijn nog niet gepubliceerd en worden tegen mei 2024 verwacht. Zie: Metropoolregio Amsterdam.

Activiteit 3.1.3.1

We zorgen ervoor dat bewoners beschikken over aantrekkelijke commerciële voorzieningen door de hele stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Gemiddeld rapportcijfer bewoners voor aanbod winkels dagelijkse boodschappen in de buurt (1-10) (tweejaarlijks gemeten)	7,6 (2017)	Geen meting	7,7	
2	Gemiddeld algemeen oordeel markten (tweejaarlijks gemeten)	7,2 (2017)	7,5	Geen meting	7,6
3	Gemiddeld percentage leegstand winkels (Locatus)	3,4% (2018)	5%	7%	5,5%

Activiteit 3.1.3.1:

Het gemiddelde rapportcijfer bewoners voor winkels is afkomstig uit het Wonen in de Metropoolregio Amsterdam-onderzoek (Wimra-onderzoek). Deze resultaten zijn nog niet gepubliceerd en worden tegen mei 2024 verwacht. De waardering van de markten is stabiel gebleven. Wel staan de Amsterdamse warenmarkten voor grote uitdagingen waar de gemeente samen met de markten werkt aan een toekomstbestendig marktenstructuur. De leegstand winkels is redelijk stabiel gebleven. De gemeente werkt hard aan een gebalanceerde voorzieningenstructuur waarbij hard wordt gewerkt aan het behouden van levendige gebieden.

Activiteit 3.1.3.2

We dragen bij aan de ontwikkeling van gemengde woon-werkbuurten door te zorgen voor voldoende plekken voor werk in de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Planaanbod bedrijfsruimte in transformatiegebieden	605.100 m² (2021)	n.v.t.	500.000 m²	610.000 m²
2	Gemiddeld percentage leegstand kantoren	6,4%	n.v.t.	6,1%	7,1 %

Activiteit 3.1.3.2:

In het eerste half jaar van 2023 nam de leegstand toe (met circa 49.000 m² vvo) tot 7,1%. Als gevolg van zowel het rustigere groeipad van de economie als de impact van het hybride werken is de verwachting dat de leegstand eind 2023 zal stijgen naar een niveau van tussen de 9% en 10%.
In de transformatiegebieden is er een planaanbod van 610.000 m² bedrijfsruimte.

Doel 3.1.4

Amsterdam heeft een duurzame economie die bijdraagt aan het realiseren van de klimaat- en energietransitie.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Totale CO_2-emissies (in kton) gerelateerd aan verbruik van energie op Amsterdams grondgebied	5.000 (2018)	n.v.t.	Doel per 5 jaar	3.650

Doel 3.1.4:

Amsterdam heeft het doel gesteld om de CO_2-uitstoot met 60% te verminderen in 2030, ten opzichte van peiljaar 1990. De uitstoot in CO_2 equivalenten in 2030 is 3.650 kiloton.

Activiteit 3.1.4.1

We stimuleren de verduurzaming van bestaande Amsterdamse bedrijven.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal energieadvies- en begeleidingstrajecten	231 (2021)	n.v.t.	350	1.144
2	Aantal controlebezoeken Omgevingsdienst (energiebesparing-plichtige bedrijven en instellingen)	1.959 (2021)	n.v.t.	25% van bestand energie-besparing-plichtige bedrijven en instellingen	952
3	Totale hoeveelheid nieuw niet-hernieuwbaar materiaalgebruik in Amsterdam	23 miljard kg (2020)	n.v.t.	20 miljard kg	--

Activiteit 3.1.4.1:

Er zijn 1.500 energiescans en begeleidingstrajecten uitgevoerd. Dit is onderverdeeld in reguliere scans (385) en trajecten in het kader van fix- en adviesteams voor het micro-mkb (759).
De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied heeft 952 energiecontroles in 2023 uitgevoerd.De cijfers van 2022 (en 2023) rondom hoeveelheid niet hernieuwbaar materiaalgebruik zijn nog niet bekend en daarmee nog niet beschikbaar.

Activiteit 3.1.4.2

We versnellen het verduurzamen van de haven en industrie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aandeel totale omzet van Havenbedrijf Amsterdam (HbA) niet gerelateerd aan fossiele brandstoffen	59% (2020)	n.v.t.	64%	67,8%
2	Aandeel opslagcapaciteit in havengebied ingezet voor duurzame brandstoffen	5,4% (2020)	n.v.t.	9%	11,7 %

Activiteit 3.1.4.2:

Het aandeel in de totale omzet van het Havenbedrijf niet gerelateerd aan fossiele brandstoffen bedraagt 67,8%. De opslagcapaciteit die in het havengebied wordt ingezet voor duurzame brandstoffen bedraagt 11,7%.

Doel 3.1.5

Amsterdam heeft een evenwichtige arbeidsmarkt die iedereen gelijke kansen biedt op werk.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Verhouding tussen het aantal werklozen en het aantal vacatures	0,7 (stand Q4 2019; bron CBS)	0,5	1,0	0,6 (stand Q3 2023; bron CBS)
2a	Aantal geregistreerde werkzoekenden: basisopleiding	17.754 (01-2022; bron UWV)	n.v.t.	18.154 (01-2023; bron UWV)	17.623 (09-2023; bron UWV)
2b	Aantal geregistreerde werkzoekenden: vmbo/ mbo alg/mbo1	13.149 (01-2022; bron UWV)	n.v.t.	14.350 (01-2023; bron UWV)	13.884 (09-2023; bron UWV
2c	Aantal geregistreerde werkzoekenden: havo/vwo	4.398 (01-2022; bron UWV)	n.v.t.	4.822 (01-2023; bron UWV)	4.878 (09-2023; bron UWV)
2d	Aantal geregistreerde werkzoekenden: mbo niveau 2 t/m 4	9.727 (01-2022; bron UWV)	n.v.t.	10.962 (01-2023; bron UWV)	10.621 (09-2023; bron UWV)
2e	Aantal geregistreerde werkzoekenden: hbo	6.908 (01-2022; bron UWV)	n.v.t.	7.977 (01-2023; bron UWV)	8.289 (09-2023; bron UWV)
2f	Aantal geregistreerde werkzoekenden: wo	5.172 (01-2022; bron UWV)	n.v.t.	5.783 (01-2023; bron UWV)	6.252 (09-2023; bron UWV

Activiteit 3.1.5.1

We bevorderen een diverse en inclusieve arbeidsmarkt.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal diensten afgenomen door bedrijven voor bevordering van diversiteit en inclusie op de werkvloer.	530 (2022)	n.v.t.	404	483

Activiteit 3.1.5.1:

Het totaal aantal diensten (483) dat wordt aangeboden aan bedrijven door kennis- en adviesplatform Amsterdam – Divers & Inclusief (294) en Equals Amsterdam (189) zijn hoger uitgevallen dan begroot (404).

Activiteit 3.1.5.2

We verbeteren de toeleiding van lokaal potentieel naar de arbeidsmarkt.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal publiek-private samenwerkingsverbanden ((mbo-)onderwijs-bedrijfsleven-overheid)	17 (2022)	n.v.t.	18	19
2	Aantal PPS'en waarvan het mbo een primaire partner is	12 (2022)	n.v.t.	12	13

Activiteit 3.1.5.3

We faciliteren werkgevers bij het aantrekken van internationale werknemers.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Instroom internationale (kennis)werkers via IN Amsterdam	11.455 (17.586 incl. partners en kinderen)(2019)	n.v.t.	15.400	11.325(18.664 incl. partner en kinderen)

Activiteit 3.1.5.3:

De instroom van internationale (kennis)werkers via IN Amsterdam is een stuk lager (11.325 i.p.v. 15.400) dan we aan het begin van 2023 hadden ingeschat. In 2022 kende de instroom aan internationale (kennis)werkers een enorme piek en de verwachting was dat deze ook in 2023 zou doorzetten. Dit is niet gebeurd, waarschijnlijk is de piek van 2022 veroorzaakt door een inhaalslag na de corona jaren, gecombineerd met het uitbreken van de oorlog in Oekraïne. De instroom van 2023 is genormaliseerd en vergelijkbaar met de instroom van 2019, het laatste pré corona jaar.

Verbonden partijen

Stadsgoed NV en NV Zeedijk

De vastgoeddeelneming Stadsgoed NV heeft de volgende maatschappelijke doelen:

- Het intensief, verantwoord en milieubewust kleinschalig beheren van zijn panden.
- Het terugdringen van bestaand eenzijdig functiegebruik van het vastgoed door de balans tussen de verschillende functies, zoals wonen, werken en uitgaan te verbeteren.
- Het terugdringen en voorkomen van verdacht eigendom van vastgoed.

Daarmee helpt Stadsgoed NV de leefbaarheid te verbeteren en economische activiteiten in de binnenstad te bevorderen. NV Zeedijk helpt de leefbaarheid en de (bonafide) economische activiteiten op en nabij de Zeedijk te vergroten.
De Aanpak Binnenstad combineert maatregelen en visie voor zowel de korte als langere termijn, en heeft als doel dat de Amsterdamse binnenstad weer een plek wordt waar alle Amsterdammers graag komen en bewoners zich thuis voelen. Binnen de aanpak wordt vastgoed gezien als een belangrijk sturingsinstrument om de gewenste transformatie in de binnenstad te realiseren. De gemeentelijke vastgoeddeelnemingen – naast Zeedijk ook Stadsgoed en Stadsherstel – spelen daarbij een belangrijke rol.

In dit kader heeft het bestuurlijk team Aanpak Binnenstad een reserve ingesteld met als doel om de vastgoeddeelnemingen te ondersteunen bij de verwerving van strategisch vastgoed. De raad heeft het afwegingskader voor de inzet van deze reserve voor de aankoop van vastgoed voor de ambities uit de aanpak binnenstad vastgesteld.

Stichting Amsterdam Economic Board

De Amsterdam Economic Board is een netwerkorganisatie met een slimme, groene en gezonde MetropoolRegio Amsterdam als doel. De Amsterdam Economic Board werkt aan oplossingen voor grootstedelijke vraagstukken door vernieuwing en samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid.

Havenbedrijf Amsterdam NV / Port of Amsterdam

Het Havenbedrijf Amsterdam werkt direct mee aan de economische ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Als gevolg van de oorlog in Oekraïne willen Europese landen hun afhankelijkheid van Russisch gas terugdringen. Om aardgas te besparen wordt er in Duitsland, maar ook in Nederland, meer elektriciteit opgewekt met steenkolen. Hierdoor is er sprake van een stijging van het overladen van steenkolen. Op lange termijn houdt het Havenbedrijf echter vast aan haar beleid om de kolenoverslag in 2030 uit te faseren.

Verder werkt het Havenbedrijf samen met de gemeente en regionale publieke en private partners voortvarend aan de energietransitie. De belangrijkste opgave voor de komende jaren is de aanleg van de nodige infrastructuur voor de energietransitie, zoals een waterstof pijpleidingennetwerk, onderstations voor de versterking van het elektriciteit netwerk, mogelijkheden om CO_2 af te vangen en de uitbreiding van de warmtenetten. In 2023 is het Noordzeekanaalgebied door de Europese Unie aangemerkt als European Hydrogen Valley. Daarnaast is het H2A consortium opgericht, bestaande uit alle bedrijven in het Amsterdamse havengebied die zich bezig houden met de productie en import van waterstof, met als doel het Amsterdamse havengebied te positioneren als toekomstige groene waterstof import hub.

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij ROM/ InWest

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest jaagt investeringen in duurzame economische ontwikkelingen aan. De ROM doet dit door bedrijven te ondersteunen bij business development (het ontwikkelen van nieuwe kansen). Daarnaast investeert de ROM in kansrijke technologieën waarvoor de ondernemer niet voldoende middelen uit de markt kunnen halen. Hiervoor heeft de ROM een mkb fonds (fonds voor midden- en kleinbedrijf) en een Transitiefonds ingesteld.

Schiphol

Schiphol is als logistiek knooppunt een belangrijk onderdeel van de economische infrastructuur van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Daarom zijn wij aandeelhouder van Schiphol. Maar Schiphol moet wel in balans zijn met de omgeving en dat is op dit moment niet het geval. Als aandeelhouder en samen met onze bestuurlijke partners in de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) streven we naar een luchthaven die minder overlast voor de omgeving veroorzaakt en die verduurzaamt. We steunen het voornemen van het Rijk om het aantal vliegbewegingen op Schiphol terug te brengen. In het medio 2024 te verschijnen position paper Schiphol geven we richting aan ons beleid voor de komende jaren. Als aandeelhouder stimuleren wij Schiphol om de

arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden voor werknemers op de luchthaven te verbeteren en stemmen wij alleen in met investeringen die bijdragen aan verbetering van de kwaliteit, niet voor investeringen die de capaciteit van Schiphol verhogen.

Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied

Het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied moet een veilige, vlotte en milieuverantwoorde afwikkeling van het scheepvaartverkeer bevorderen. Dankzij de nieuwe Zeesluis IJmuiden blijven het Noordzeekanaalgebied, de havens van Amsterdam en de Europese achterlandverbindingen de komende decennia goed bereikbaar. Er wordt nog gewerkt aan een installatie 'selectieve zoutonttrekking' in IJmuiden, die de toename van de zoutinstroom in het Noordzeekanaal moet verminderen. De bittere noodzaak voor selectieve zoutonttrekking ontstaat bij extreem warm en droog weer. Dan is er te weinig aanvoer van zoet water vanaf de rivieren, waardoor er te weinig tegendruk is om het zoute water terug te dringen. Als Rijkswaterstaat als gevolg hiervan het verziltingsprotocol in werking zet kan de doorvoer door de zeesluizen worden beperkt. De installatie 'selectieve zoutonttrekking' is naar verwachting eind 2024 gereed. Dan moeten de verziltings-problemen voor het grootste deel zijn opgelost.

De oorlog in Oekraïne heeft de geopolitieke situatie in Europa en de wereld veranderd. Op de operatie en uitvoering van de taken van het Centraal Nautisch Beheer zijn de invloeden beperkt – deze zit met name in het handhaven op schepen en goederen uit Rusland die onder de sanctiepakketten vallen. De havenmeester heeft het bevoegd gezag om het havenverbod door middel van het toelatingsbeleid te handhaven.

Rai Holding

RAI werkt aan een toekomstplan om een verdere bijdrage te kunnen leveren aan de gebiedsontwikkeling in Zuidas door het toevoegen van woningen, het toegankelijker maken van de omgeving van de RAI, het verbeteren van de mobiliteit rond de RAI en het verminderen van overlast. Met het organiseren van beurzen en evenementen draagt de RAI aanvullend bij aan de economische activiteit.

Schiphol Area Development Company

Doel van de Schiphol Area Development Company (SADC) is om zo goed mogelijk ruimte te bieden aan de economische dynamiek in de regio rond Schiphol door bedrijventerreinen te ontwikkelen. Zowel de coronacrisis als de oorlog in Oekraïne hebben vrijwel geen gevolgen voor de SADC en haar projectvennootschappen op de korte termijn.

Stichting Science & Business Amsterdam Science Park

De stichting is in 2015 door de drie grondeigenaren (gemeente Amsterdam, Universiteit van Amsterdam en Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderwijs) opgericht om het Science Park te ontwikkelen tot een van de meest toonaangevende wetenschapsparken in Europa. De stichting heeft als doel om de aanwezige krachten (onderwijs, wetenschap en bedrijfsleven) op het Amsterdam Science Park (ASP) bij elkaar brengen, te versterken en uit te breiden. De verbetering van de onderlinge samenwerking geeft de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek een belangrijke impuls. De toenemende interesse van het bedrijfsleven voor de kennis en kunde op het ASP genereert vervolgens nieuwe kansen voor onderwijs en onderzoek (onder andere door het aantrekken van private investeringen in nieuwe onderzoekslabs).

Beurs van Berlage vennootschappen

De Beurs van Berlage staat op een belangrijke strategische plek in de stad. De Beurs organiseert beurzen en evenementen en werkt op deze manier ook mee aan het scheppen van economische bedrijvigheid. Ook heeft de Beurs een culturele, creatieve, publieke en maatschappelijke functie, waaronder het behoud van cultureel erfgoed en bijdragen aan het leefklimaat in de stad.

Life Sciences Fund Amsterdam

Het Life Sciences Fund Amsterdam (LSFA) is in 2009 opgericht om het economisch potentieel van het Life Sciences cluster in de regio Amsterdam te versterken. In de afgelopen jaren zijn een aantal van de portfoliobedrijven van LSFA ontwikkeld tot succesvolle biomedische bedrijven met waardevolle producten. Het fonds is niet meer actief en gaat daarom geen nieuwe investeringen meer aan. De fondsduur is in 2022 verlengd tot 2033 om het financieel rendement van de investeringen van het fonds zeker te stellen.

Matrix Innovation Center

Het Matrix Innovation Center (MIC) is opgericht in 1989 en is een initiatief van de gemeente Amsterdam, de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), Rabobank Amsterdam en de Universiteit van Amsterdam (UvA). MIC biedt vooral laagdrempelige huisvesting en laboratoriumruimte aan startende ondernemingen die om kleinere flexibele ruimte vragen op het Amsterdam Science Park in Amsterdam Oost. De aandeelhouders hebben goedkeuring verleend aan de directie van MIC om de activiteiten uit te breiden naar de andere kennisparken in Amsterdam. Op deze wijze stimuleert MIC samenwerking en kennisoverdracht tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven en draagt het bij aan de ontwikkeling van de

kennisparken in Amsterdam. MIC exploiteert zes bedrijfsverzamelgebouwen (Matrix II tot en met VII) en is ongeschonden door de coronacrisis gekomen. In 2023 is het zevende gebouw (Matrix One) geopend door de burgemeester op het Amsterdam Science Park en is begonnen met de ontwikkeling van een Innovation Center in het Kenniskwartier aan de Zuidas.

Amsterdam Clipper Beheer

De Clipper 'Stad Amsterdam' is eigendom van Randstad Clipper Beheer en de gemeente. Wij beschikken jaarlijks over 20 vaardagen op de Clipper. De Clipper wordt ingezet voor promotie en representatie van Amsterdam tijdens buitenlandse reizen en in Nederland. Daarnaast organiseren we samen met Randstad jaarlijks een jongerenreis op de Clipper.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	23,8	21,7	23,2	23,3	0,2
Lasten	64,7	57,4	70,5	68,7	-1,8
Saldo Baten en Lasten	**-40,9**	**-35,7**	**-47,3**	**-45,4**	**1,9**
Onttrekking	18,4	12,9	22,8	21,5	-1,3
Toevoeging	23,9	3,2	4,5	4,5	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-5,5**	**9,7**	**18,4**	**17,1**	**-1,3**
Totaal Programma-onderdeel 3.1	**-46,4**	**-26,0**	**-28,9**	**-28,3**	**0,6**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 0,6 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 0,2 miljoen, lagere lasten van € 1,8 miljoen en lagere onttrekking aan reserves van € 1,3 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 23,3 miljoen zijn € 0,2 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten voor het regio Projectenbudget, Regio Monitor O&A en Regio Economische verkenningen. Deze baten vallen weg tegen hogere lasten (€ 0,6 miljoen).
- Hogere baten voor ontvangen subsidies en bijdrage voor Circulaire Economie voor het project Circulaw die in 2023 zijn ontvangen en waarvan de bestedingen ook in 2023 hebben plaatsgevonden (€ 0,3 miljoen).
- Lagere baten door minder bezoekers bij IN Amsterdam en Holland Casino (€ 0,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€0,4 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 68,7 miljoen zijn € 1,8 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voor het regio Projectenbudget, Regio Monitor O&A en Regio Economische verkenningen. Deze lasten vallen weg tegen hogere baten (€ 0,6 miljoen).
- Hogere lasten voor het project Circulaw een kennisplatform waarmee wet- en regelgeving toegankelijk wordt gemaakt om effectief circulair beleid te maken, hier zijn ook hogere baten voor ontvangen (€ 0,3 miljoen).
- Hogere lasten voor de kosten van een lopende reorganisatie. De kosten van boventalligheid zijn grotendeels opgevangen door vacatures niet in te vullen (€ 0,2 miljoen).
- Lagere lasten op projecten die bijdragen aan de Economische Structuur- en Arbeidsmarktversterking (ESA). Dat komt met name door minder subsidieaanvragen. De afwijking is gemeentebreed neutraal omdat dit geëgaliseerd wordt via de ESA reserve in het onderdeel algemene dekkingsmiddelen (€ 1,0 miljoen).
- Lagere lasten op de vijf economische opgaven uit de Economische Uitvoeringsagenda 2023-2026.
- De aanloop naar de uitvoering duurt langer dan het jaar waarvoor de middelen zijn toegekend. Dit wordt betrokken bij de planvorming voor 2024 en verder (€0,8 miljoen).

- Lagere lasten op Masterplan Aanpak Noord omdat de aanloop naar de uitvoering langer duurt waardoor de niet bestede coalitiemiddelen worden doorgeschoven naar 2024. Deze afwijking is gemeentebreed neutraal omdat dit geëgaliseerd wordt via de reserve coalitiemiddelen in het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten van de regeling tegemoetkoming energiekosten kleine ondernemers en inzet van coach/fixteams. De compensatie viel lager uit dan verwacht door minder aanvragen van kleine ondernemers (€ 0,2 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€0,6 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserves is € 1,3 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere onttrekking aan de reserve Economische Structuur-en Arbeidsmarktversterking (ESA) miljoenomdat minder subsidies zijn verstrekt vanuit het Herstelplan ‘Samen sterker uit de crisis’. Dit zijn meerjarige subsidies die qua onttrekking naar ratio van de projectuitgaven ook over de jaren 2024 en 2025 verspreid worden. Daarnaast is er minder besteed is aan projecten die bijdragen aan de economische structuur- en arbeidsmarktversterking (€ 1,0 miljoen).
- Lagere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen 2022-2026. Dit komt door lagere lasten op Masterplannen aanpak Noord, die worden doorgeschoven naar 2024 (€ 0,3 miljoen).

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de reserve is gelijk aan de begroting.

Risicobeheersing

Actuele risico’s	Maatregelen
1. Vestigingsklimaat van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) verslechtert zonder de bijdrage van Schiphol. Risico op bijstorten kapitaal door de gemeente bij verslechtering op het resultaat deelneming Schiphol Area Development Company (SADC). Dat doet zich voor als er geen (her)ontwikkelingspotentie is en/of SADC miljoenjarenlang verliezen maakt en de gemeente haar aandeel behoudt. Met de bijstorting komt de gemeente tegemoet aan de kapitaal instandhoudingsverklaring (solvabiliteit minimaal).	Er zijn regelmatig aandeelhouders overleggen met SADC. Op dit moment is het niet aannemelijk dat dit risico zich voor gaat doen.
2. Regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest Regio krijgt kapitaal van de aandeel-houders, waaronder de gemeente Amsterdam. De waarde van het kapitaal varieert door de jaren heen als resultaat van de waarde van de onderliggende investeringen/projecten.	Er zijn regelmatig aandeelhoudersoverleggen met InWest Regio. Ook is een Investeringskader vastgesteld voor het mkb fonds en het Transitiefonds. Daarnaast is er een risico-reservering ingesteld voor 25% van het door Amsterdam ingelegde kapitaal en is de governance in overleg met het Rijk versimpeld.
3.Huisvesting en beschikbare labruimte startende ondernemingen verslechtert zonder bijdrage van het Matrix Innovation Center (MIC). miljoen Risico waardevermindering deelneming MIC; als er geen (her)ontwikkelingspotentie is en de gemeente haar aandeel behoudt.	Er zijn regelmatig (aandeelhouders) overleggen met Matrix.

Beleidskaders

Voor de bestuursperiode 2023-2027 worden de uitgangspunten vastgelegd in de visie op de lokale economie. Vooralsnog zijn de ambities voor het stimuleren van succesvol ondernemen in en voor de buurt, regio en op internationaal niveau beschreven in:

- Position paper Amsterdam Trade & Innovate
- Amsterdam Impact 2019-2022, gemeente Amsterdam
- Startup Amsterdam 2019-2022, gemeente Amsterdam

Staat hoe we als stad innovatieve ecosystemen versterken die bijdragen aan brede welvaart in:

- Actieprogramma Kennis & Innovatie
- Strategisch Plan Amsterdam Science Park 2018-2025
- Economisch Herstel- en Investeringsplan 2021-2024
- Amsterdam Impact 2019 -2022, gemeente Amsterdam
- Startup Amsterdam 2019-2022, gemeente Amsterdam
- Strategie Innovatiedistricten (2023), gemeente Amsterdam
- Amsterdam Digitale Stad (2019), gemeente Amsterdam
- Agenda AI (2021), gemeente Amsterdam

Staat hoe we ruimte bieden aan werk en voorzieningenbedrijvigheid in:

- Ruimte voor de economie van morgen, waarin economische bouwstenen voor ruimtelijke ontwikkeling worden geboden
- Bedrijvenstrategie 2020-2030 Amsterdam Duurzaam Productief
- Marktvisie Amsterdam 2019-2026
- Detailhandelsbeleid Amsterdam
- Gemeentelijke Visie Haven 2020 – 2040 (2020), gemeente Amsterdam miljoen
- Omgevingsvisie 2050 (2021), gemeente Amsterdam
- Overnachtingsbeleid (2021), gemeente Amsterdam
- Strategie Innovatiedistricten (2023), gemeente Amsterdam
- Visie bezoekerseconomie (2023), gemeente Amsterdam

Staat hoe we de verduurzaming van de economie versnellen voor de klimaat- en energietransitie in:

- de Gemeentelijke Visie Haven 2020-2040
  - Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050, gemeente Amsterdam
  - Programma Verduurzaming Zakelijke Markt
- Programma Haven en Industrie
- Bestuursopdracht Duurzame Toekomst
- Uitvoerings- en regieorganisatie Energie voor de stad (19 juli 2023)
- Amsterdam Circulair (2020), gemeente Amsterdam

Zijn de ambities voor het faciliteren van een evenwichtige arbeidsmarkt met gelijke kansen voor iedereen beschreven in:

- Werk maken van Talent (in samenwerking met Amsterdam Economic Board en de Metropoolregio Amsterdam)
- MBO Agenda 2023-2026, gemeente Amsterdam
- Economisch Arbeidsmarktbeleid 2023-2026
- House of Skills, MRA Bureau ism Amsterdam Economic Board
- Uitvoeringsagenda 2021-2022 Duurzame Stad, Duurzame Banen (2021), gemeente Amsterdam

2.3.2 Kunst en cultuur

We maken Amsterdam tot een sterke, open en inclusieve cultuurstad door verbreding, verdieping en spreiding van het aanbod van kunst en cultuur.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Amsterdam is een stad van kunst en cultuur. In de afgelopen decennia is door de collectieve ondersteuning van gemeente, rijksoverheid en private partners een groot en divers aanbod van activiteiten van culturele instellingen opgebouwd. Dit culturele aanbod is belangrijk voor de stad: voor bewoners, bezoekers, ondernemers en bedrijven. De impact van de coronacrisis op de kunst- en cultuursector blijft merkbaar, ook op het publieksbereik van Amsterdamse instellingen. Het jaar 2023 laat wel een positieve ontwikkeling van het herstel zien, maar door stijgende lasten, inflatie en stijgende energiekosten blijft het herstel kwetsbaar. Voor de instellingen in het Kunstenplan was in 2023 nog steeds sprake van coulance ten aanzien van de prestatieafspraken. De voorwaarden van de culturele codes en de uitvoering van de actieplannen diversiteit en inclusie bleven wel van kracht, mede gericht op het bereiken van een zo'n breed mogelijk Amsterdams publiek. Ook het in 2023 gepresenteerde Herstelplan Kunst en Cultuur 2023-2024 was onder andere gericht op het stimuleren van cultuurbezoek, cultuurmarketing en digitalisering. We hebben in 2023 ook gewerkt aan de realisatie van nieuwe culturele voorzieningen in de stad, waarbij een nadruk ligt op een inhaalslag in Noord, Nieuw-West en Zuidoost en nieuwe plekken voor cultuur in de nieuwe gebieden. In Centrum en Nieuw-West zijn we blijven werken aan de realisatie van een nieuw gebouw voor de Meervaart. Het huidige gebouw van de Meervaart is sterk verouderd en te klein voor de plannen die deze grootstedelijke instelling heeft om bestaande en nieuwe publieksgroepen te bedienen. De Meervaart wil een uniek en gevarieerd aanbod bieden voor een breed publiek en ruime aandacht besteden aan talentontwikkeling binnen het stadsdeel. Voor de renovatie en uitbreiding van het Amsterdam Museum is in 2023 verder gewerkt aan de voorbereiding. Het is een complexe en uitdagende opgave dit rijksmonument te renoveren, uit te breiden en om te vormen tot een eigentijds stadsmuseum dat voor een breed publiek de verhalen vertelt over onze stad.

Doel 3.2.1

Amsterdam heeft een breed, vernieuwend en divers cultureel aanbod voor alle Amsterdammers en voor bezoekers en alle Amsterdamse kinderen maken kennis met Kunst en Cultuur.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het aandeel van de Amsterdammers dat bereikt wordt met kunst en cultuur	82% (2019)	Nog niet bekend	80%	Nog niet bekend

Doel 3.2.1:
De deadline voor de verantwoording van instellingen is 1 juli 2024. De meting van deze indicator is derhalve nog niet bekend.

Activiteit 3.2.1.1

We ondersteunen en faciliteren kunst en cultuurinstellingen in alle disciplines, voor alle doelgroepen verspreid in de hele stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Totaal aantal bezoeken in Amsterdam aan culturele instellingen opgenomen in het Kunstenplan 2021-2024	10.000.000 (2021)	Nog niet bekend	10.000.000	Nog niet bekend
2	Aantal activiteiten, programma's, producties van culturele instellingen in het Kunstenplan 2021-2024 in het buitenland	2.000 (2021)	nog niet bekend	2.000	Nog niet bekend

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
3	Aantal deelnemers aan niet-schoolgebonden activiteiten voor cultuureducatie: 4-12 jaar	32.200 (2021)	Nog niet bekend	32.200	Nog niet bekend
4	Aantal deelnemers aan niet-schoolgebonden activiteiten voor cultuureducatie: 12-18 jaar	5.200 (2021)	Nog niet bekend	5.200	Nog niet bekend

Activiteit 3.2.1.1:

De deadline voor de verantwoording van instellingen is 1 juli 2024. De meting van deze indicator is derhalve nog niet bekend.

Activiteit 3.2.1.2

We zorgen ervoor dat alle kinderen in het primair onderwijs en speciaal onderwijs kennismaken met kunst en cultuur binnen schooltijd.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage scholen (voor primair onderwijs en speciaal onderwijs) dat twee of meer doorlopende leerlijnen cultuureducatie aanbiedt	80% (2021)	80%	80%	80%
2	Aantal vervoerde leerlingen per bus of boot naar culturele instellingen	26.770 (2021)	51.671	40.000	56.028

Activiteit 3.2.1.2:

Het percentage doorgaande leerlijnen (lesprogramma's) in kunstdisciplines dat op scholen voor primair en speciaal onderwijs wordt gerealiseerd blijft met 80% stabiel. Dit is ook het streefpercentage dat de gemeente met de schoolbesturen van Amsterdam heeft vastgelegd in het convenant Basispakket Cultuureducatie 2013-2023. Ook wordt cultuureducatie veel vakoverstijgend ingezet op scholen, dus gecombineerd met bijvoorbeeld burgerschap. Er zijn in totaal 56.028 kinderen vervoerd met de Cultuurbus. Voor het overgrote deel gebeurde dit onder schooltijd (50.996). Daar bovenop komen de 3.629 leerlingen voor buitenschoolse programma's, 315 kinderen van voorscholen en 1088 leerlingen uit Weesp.

Activiteit 3.2.1.3

We stimuleren dat kinderen uit minimagezinnen deelnemen aan niet-schoolgebonden activiteiten voor cultuureducatie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal kinderen en jongeren uit de doelgroep (minder dan 120% van het WSM (Wettelijk Sociaal Minimum)) dat bereikt wordt met niet-schoolgebonden activiteiten via het Jongerencultuurfonds	2.300 (2021)	2.295	3.600	2.201
2	Percentage van de Amsterdamse kinderen die onder 120% van het WSM leven, dat deelneemt aan niet-schoolgebonden activiteiten via het Jongerencultuurfonds	9% (2021)	10%	16%	Nog niet bekend

Activiteit 3.2.1.3:

Het aantal kinderen uit gezinnen met een minimuminkomen (120% wettelijk sociaal minimum) waarvan het Jeugdfonds Sport en Cultuur Amsterdam de cursuskosten heeft vergoed, is in vergelijking met 2022 licht gedaald. Dit is een landelijke trend en geldt vooral voor muzieklessen en lessen beeldende kunst. Het fonds laat onderzoek doen naar de oorzaken van de daling. Ook is er in 2023 een pilot gestart door de vergoeding van dure culturele activiteiten (zoals individueel muziekonderwijs) te verhogen.
Op deze manier wil het fonds de drempel voor culturele activiteiten voor kinderen met talent en interesse wegnemen. Daarnaast worden cultuurcoaches actief ingezet om het bereik weer te vergroten door te zorgen voor de doorstroming tussen binnen- en buitenschoolse activiteiten.

Activiteit 3.2.1.4

We ondersteunen vanuit de stadsdelen kunsten cultuuractiviteiten passend bij de specifieke behoefte van buurten en gebieden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal gesubsidieerde buurtgebonden kunst en cultuuractiviteiten	200 (2019)	200	220	237
2	Aantal gesubsidieerde culturele instellingen	60 (2019)	60	60	27
3	Aantal projectsubsidies verstrekt door het Amsterdams Fonds voor de Kunst	(2019)	541	500	Nog niet bekend

Doel 3.2.2

Broedplaatsen bieden ruimte: betaalbare woon- en werkruimten voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen behouden.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Totaal aantal vierkante meters broedplaats	152.006 (2018)	n.v.t.	173.692	173.572

Doel 3.2.2:

Het is in 2023 gelukt om voor 8 broedplaatsen de contracten te verlengen en de broedplaatsen in stand te houden. Daarnaast zijn broedplaatsen zoals de nieuwe kerkstraat, parlevinker en de witte bijl verder ontwikkeld.

Activiteit 3.2.2.1

We werken aan het bestendigen van broedplaatsen, ateliers en atelierwoningen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal vierkante meter broedplaats, ateliers en atelierwoningen waarvan contracten aflopen	5.480 (2022)	n.v.t.	1.793	0
2	Aantal vierkante meter broedplaats, ateliers en atelierwoningen verlengd	4.000 (2022)	n.v.t.	1.000	14.500

Activiteit 3.2.2.1:

Er zijn broedplaatsen verlengd waardoor het contract pas in latere jaren afloopt waardoor het aantal verlengingen fors hoger uitvalt.

Activiteit 3.2.2.2

We zoeken ontwikkelkansen voor broedplaatsen, ateliers en atelierwoningen en helpen initiatieven voor nieuwe broedplaatsen bij de planontwikkeling.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal vierkante meter gerealiseerde broedplaats ateliers en atelierwoningen	6.300 (2022)	n.v.t.	10.000	6.500
2	Percentage vierkante meter voor CAWA creatieven (BVO) in broedplaatsen	54% (2022)	n.v.t.	60%	55%
3	Aantal vierkante meter nieuwe broedplaatsen via initiatieven	1.800 (2022)	n.v.t.	7.000	3.000
4	Metrage van broed-plaatsen opgenomen in gepubliceerde tenderdocumenten	4.500 m2 (2022)	n.v.t.	3.000 m2	3.500 m2
5	Aantal woningen die opgenomen zijn in (nieuwe) ontwikkelingen	15 (2022)	n.v.t.	20	20

Activiteit 3.2.2.2:

Een aantal projecten is door vertraging doorgeschoven naar 2024, waardoor de prognose voor het nieuwe jaar aanzienlijk gunstiger is.

Doel 3.2.3

Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie en onafhankelijk nieuws via de lokale publieke omroep.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage Amsterdammers dat zich regelmatig informeert via de lokale publieke omroep	50% (2021)	63% raadpleegt AT5 minimaal 1 dag per week	50%	

Doel 3.2.3:

miljoenIn 2023 hebben we de bijdrage aan Publieke Omroep Amsterdam verhoogd, om zo het aanbod van nieuws en achtergrondinformatie over de stad te verbreden en meer ruimte te maken voor onderzoeksjournalistiek. AT5 is verhuisd naar de Openbare Bibliotheek op het Oosterdok.

Activiteit 3.2.3.1

We subsidiëren de zendgemachtigde om onafhankelijk nieuws over de stad te maken en om Amsterdammers in staat te stellen zelf programma's te maken.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal kijkers lokale media gemiddeld per week	142.000 (2022)	142.000	140.000	144.000
2	Gemiddeld aantal paginaweergaven lokale media gemiddeld per maand	15,9 miljoen (2022)	15,9 miljoen	16,0 miljoen	14,3 miljoen
3	Aantal programmamakers dat gebruik maakt van Open Acces kanalen van de Publieke Omroep	200 (2020)	300	330	325

Activiteit 3.2.3.1:

De lange termijn trend met betrekking tot lineaire tv-ontwikkeling is neerwaarts met 5-9% per jaar. POA is tegen de trend in toch gegroeid, door het (opnieuw) introduceren van de nieuwsuitzending en de ontwikkeling van nieuwe programma's. Het lineaire kijken zal echter op termijn teruglopen, vandaar de aangepaste prognoses.Online bereik neemt wel toe, alleen niet voor nieuws. Doordat meer mensen informatie halen van social platforms zal er geleidelijk een verschuiving plaatsvinden van online naar social kanalen. Makers aantallen zullen iets toenemen door de nieuwe aanpak van POA om via de medialabs en samenwerkingen met opleidingen nieuwe makers te vinden.

Verbonden partijen

Exploitatiemaatschappij Carré B.V.

Carré helpt bij behoud van cultureel erfgoed op een belangrijke plek in de stad. Carré is een rijksmonument, waarbij de theaterfunctie hoort bij het karakteristieke pand. Carré biedt cultureel aanbod voor een breed publiek met een afwisselende programmering.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	1,8	0,8	0,8	1,4	0,5
Lasten	150,2	166,5	172,0	171,2	-0,8
Saldo Baten en Lasten	**-148,4**	**-165,8**	**-171,2**	**-169,8**	**1,3**
Onttrekking	0,0	1,2	2,6	2,7	0,1
Toevoeging	1,1	0,0	1,4	1,8	0,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-1,1**	**1,2**	**1,3**	**0,9**	**-0,3**
Totaal Programma 3.2 Kunst en cultuur	**-149,5**	**-164,5**	**-169,9**	**-168,9**	**1,0**

Het programmaonderdeel 3.2 Kunst en Cultuur heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 1,0 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 0,5 miljoen, lagere lasten van € 0,8 miljoen en een hogere toevoeging aan reserves van € 0,4 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 1,4 miljoen zijn € 0,5 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door de toekenning van Europese subsidies. Deze subsidies waren nog niet toegekend ten tijde van de begroting. Het gaat om subsidies voor Culture en Creative Industries (€ 0,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,2 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 171,2 miljoen zijn € 0,8 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voor het Masterplan Cultuur, deze lasten zijn begroot voor participatie en communicatie in programma B, hier staat een hogere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen tegenover voor het Nationaal Programma Samen Nieuw-West en het Masterplan Zuidoost en Aanpak Noord. Dit is gemeente breed neutraal (€ 0,5 miljoen).
- Hogere lasten voor Culture en Creative Industries. Hiermee was nog geen rekening gehouden in de begroting omdat de subsidie van de EU later is toegekend (€ 0,2 miljoen).
- Lagere lasten door de afwikkeling van de subsidies noodsteun in verband met corona 2020-2021. Het betreft een saldo van terugvorderingen, nabetalingen en vrijval van voorziening dubieuze debiteuren (€ 0,4 miljoen).
- Lagere personeelslasten door moeilijk invulbare vacatureruimte (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten voor Cultuureducatie, doordat het aantal leerlingen dat gebruik maakt van het Jeugdfonds Sport en Cultuur Amsterdam lager is dan verwacht. Dit leidt tevens tot een hogere toevoeging aan de reserve Kunstenplan (€ 0,2 miljoen).
- Lagere lasten voor Broedplaatsen, door vertragingen in projecten worden investeringssubsidies later verstrekt. Dit leidt tevens tot een lagere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen (€ 0,2 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,4 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen is € 0,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door de hogere lasten voor het Masterplan cultuur.

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de reserve Kunstenplan is € 0,4 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door de lagere lasten voor Cultuureducatie.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Als gevolg van gebrek aan kennis en beleving van erfgoed, bestaat de kans dat de bewoners en ondernemers weerhouden worden om het erfgoed te waarderen, waardoor de noodzaak voor behoud onder druk komt te staan.	De gemeente zorgt voor onderzoek, advies en voorlichting over erfgoed.
2. Het erfgoed wordt onvoldoende benut waardoor de kans op verval van het erfgoed toeneemt.	De gemeente overtuigt organisaties van de economische waarde van het erfgoed en helpt dit duurzaam te benutten.
3. Cultuurhistorie is niet voldoende gekoppeld aan ruimtelijke processen waardoor de ruimtelijke kwaliteit en de bijdrage van erfgoed aan de leefbaarheid in de stad afneemt.	De gemeente start in een vroeg stadium vooroverleg over het belang van de inpassing van erfgoed in ruimtelijke processen.

Beleidskaders

- Hoofdlijnen kunst en cultuur 2021-2024: beschrijft de inhoudelijke doelen van het cultuurbeleid voor deze periode. Het bevat de aanwijzing van culturele instellingen in de Amsterdamse Basisinfrastructuur (Amsterdam Bis) en het beleidskader voor de taken van het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK).
- Kunstenplan 2021-2024: beschrijft hoe het cultuurbeleid vanuit de Hoofdlijnen wordt uitgevoerd. Het bevat onder meer een verdere uitwerking van beleidsdoelstellingen rond cultuureducatie.

- Convenant Basispakket Kunst- en Cultuureducatie: een formalisering van de samenwerking tussen de gemeente, de stadsdelen, de schoolbesturen van het primair onderwijs, Pabo en kunstvakopleidingen over de invoering van het Basispakket kunst- en cultuureducatie. Het gaat om de inrichting van voorzieningen voor scholen rond cultuureducatie.
- Uitvoeringskader Kunst in de Openbare Ruimte: beschrijft een gecoördineerde aanpak om meer kunst in de openbare ruimte te krijgen.
- Amsterdamse referentienorm en maatschappelijke voorzieningen: met de afspraken in de Amsterdamse referentienorm zorgen we ervoor dat we maatschappelijke functies bewaken vanuit de uitvoering van Koers 2025 waarin de ambities voor de nieuw te bouwen woningen zijn vastgelegd.
- Ruimte voor kunst en cultuur - strategisch huisvestingsplan (SHP) kunst en cultuur 2020-2025: het SHP beschrijft een beeld over hoe groei van de stad samen kan gaan met groei van aanbod van kunst en cultuur.
- Atelier en Broedplaatsenbeleid 2019-2022.
- Toekomst van de nacht. Nachtcultuur in Amsterdam (2021): beschrijft de belangrijkste thema's voor de sector zodat we nu en in de toekomst de nachtcultuur steviger en meer integraal kunnen borgen in het gemeentelijk beleid.

2.3.3 Erfgoed

**De gemeente zal de cultuurhistorische waarden optimaal benutten bij de groei van de stad.
Dat geldt niet alleen voor het in stand houden van de bestaande historisch kwaliteiten van de grachtengordel maar ook voor het behouden van het jongere erfgoed in de voor- en naoorlogse wijken.**

Het gebouwd en archeologische erfgoed is een inspirator voor bij het maken van plannen voor gebiedsontwikkeling en zorgt voor het creëren van betekenisvolle wijken in een groeiende stad.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Het behoud, versterken en duurzaam ontwikkelen van het gebouwde, archeologische en cultuurlandschappelijke erfgoed van Amsterdam, worden gebruikt als verbindend element tussen heden, verleden en toekomst. We verbinden de erfgoedopgave met actuele stedelijke vraagstukken op het gebied van duurzaamheid, economie, herbestemming en ruimtelijke kwaliteit. Maar ook met toerisme en maatschappelijke opgaven die gaan over identiteit, leefbaarheid en diversiteit van bewoners.

Het aantal onderzoeken voor monumenten en archeologie is in 2023 wat hoger dan begroot. Dit valt te verklaren uit de (nog steeds) grote hoeveelheid bouwplannen in de stad. De meeste onderzoeken hebben betrekking op de planadvisering. Om die reden zijn ook de adviezen van monumenten hoger dan begroot. Het verduurzamen van erfgoed is een vast onderdeel van de restauratie, renovatie en transformatie van erfgoed. De activiteiten rond het delen van kennis komen grotendeels overeen met de begroting. Er zijn verschillende inloopbijeenkomsten georganiseerd bijvoorbeeld rond duurzaam erfgoed en het managementplan voor het Unesco werelderfgoed. De Open Monumentendag heeft dit jaar een nieuwe vorm gekregen waar meer aandacht uitging naar een diverser en jonger publiek.

Doel 3.3.1

Het Amsterdamse erfgoed heeft en behoudt zijn cultuurhistorische waarde, wordt op passende manier benut en vertelt het verhaal van de stad.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage “goed” dat de gemeente in de monitor erfgoedinspectie toont op onderwerpen over archeologie en monumentenzorg in relatie tot andere Nederlandse gemeenten	90% (2022)	90%	90%	90%

Activiteit 3.3.1.1

We onderzoeken de boven- en ondergrondse cultuurhistorische waarden.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal onderzoeken Monumenten (cultuurhistorische waarde van gebouwen en gebieden)	252 (2022)	198 gebouwen; 54 gebieden	325	234 gebouwen; 130 gebieden
2	Aantal onderzoeken Archeologie	22 (2022)	22	20	31

Activiteit 3.3.1.2

We adviseren over het respectvol omgaan met en passend gebruik van boven- en ondergronds erfgoed.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal adviezen Monumenten	1.747 (2022)	1.747	1.500	1846
2	Aantal adviezen Archeologie	187 (2022)	187	220	191

Activiteit 3.3.1.3

We delen kennis over de cultuurhistorie in en over de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal informatie- en publieksbijeenkomsten (in- externe partners, Open Monumentendag, Archeologiedagen etc.)	66 (2022)	66	50	45
2	Aantal jaarlijks opgeleverde educatieprojecten en – producten (incl. restauratiecursus, bijdragen aan symposia, gastcolleges etc.)	24 (2022)	1 + 23 bruiklenen	10	15
3a	Kernregistratie erfgoed: doorgevoerde correcties in de kernregistratie	2 (2022)	2	10	5
3b	Kernregistratie erfgoed: opgenomen besluiten monumentenaanwijzingen en beschermde gezichten	23 (2022)	20 monument-wijzigingen; 3 beschermde gezichten	10	10

Verbonden partijen

Stadsherstel

Stadsherstel draagt bij aan de zorg voor monumenten en beeldbepalende panden in Amsterdam door ze zorgvuldig te restaureren, een passende bestemming te geven en ze te verhuren.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	0,1	0,2	0,2	0,1	-0,1
Lasten	3,6	3,2	3,4	3,8	0,4
Saldo Baten en Lasten	**-3,5**	**-3,0**	**-3,2**	**-3,7**	**-0,5**
Onttrekking	0,3	0,3	0,4	0,4	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,2**	**0,3**	**0,4**	**0,4**	**0,0**
Totaal Programma 3.3 Erfgoed	**-3,2**	**-2,8**	**-2,8**	**-3,3**	**-0,5**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 0,5 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 0,1 miljoen en hogere lasten van € 0,4 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 0,1 miljoen zijn € 0,1 miljoen lager dan begroot. De afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 3,8 miljoen zijn € 0,4 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voornamelijk veroorzaakt door extra werkzaamheden voor de uitvoeringsagenda duurzaam erfgoed, de uitwerking van de Omgevingsvisie cultuurhistorisch onderzoek in Weesp en het Managementplan Unesco (€ 0,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan €0,2 miljoen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserve landelijke erfgoed registratie en monumenten Weesp is in totaal met € 0,4 miljoen gelijk aan de begroting.

Toevoegingen reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen toevoegingen aan de reserves opgenomen.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Als gevolg van gebrek aan kennis en beleving van erfgoed, bestaat de kans dat de bewoners en ondernemers weerhouden worden om het erfgoed te waarderen, waardoor de noodzaak voor behoud onder druk komt te staan	De gemeente zorgt voor onderzoek, advies en voorlichting over erfgoed.
2. Het erfgoed wordt onvoldoende benut waardoor de kans op verval van het erfgoed toeneemt.	De gemeente overtuigt organisaties van de economische waarde van het erfgoed en helpt dit duurzaam te benutten.
3. Cultuurhistorie is niet voldoende gekoppeld aan ruimtelijke processen waardoor de ruimtelijke kwaliteit en de bijdrage van erfgoed aan de leefbaarheid in de stad afneemt.	De gemeente start in een vroeg stadium vooroverleg over het belang van de inpassing van erfgoed in ruimtelijke processen.

Beleidskaders

- Erfgoedwet: hierin is vastgelegd dat lokale overheden op vergunningaanvragen voor monumenten adviseren en deze begeleiden; verder zijn zaken rond de archeologische monumentenzorg in deze wet geregeld.
- De Wet op de ruimtelijke ordening schrijft voor dat in bestemmingsplannen en bij ruimtelijke ontwikkelingen een uitspraak gedaan moet worden of en hoe cultuurhistorie wordt betrokken.
- De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht: hierin is de wettelijke taak neergelegd voor advisering rond vergunningverlening voor monumenten.
- Gemeentelijke erfgoedverordening: deze verordening beschrijft de basis waarop en de procedure waarmee gemeentelijke monumenten en beschermde gezichten worden aangewezen. Verder regelt de verordening de advisering rond de vergunningverlening van monumenten en de archeologische monumentenzorg.
- Beleidskader Monumenten: geeft aan of en hoe aanpassingen aan monumenten mogelijk zijn, waaronder verduurzamingsingrepen.

2.4 Sport

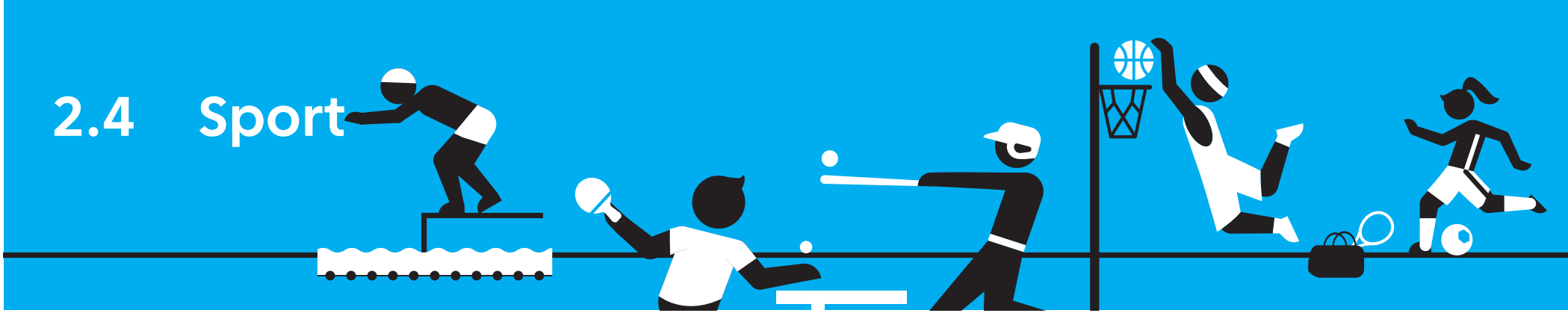

2.4.1 Sport en Bewegen

Het doel van het programma is dat Amsterdammers in de hele stad de kans hebben te sporten en voldoende te bewegen. In 2023 hebben we dit op diverse manieren gedaan. Met meer gebruikers van de armoede regelingen voor sport en diploma-zwemmen hebben we de kansengelijkheid vergroot. Met de Dynamische Schooldag op 20 scholen, extra buurtactiviteiten en de oplevering van 7 speelplekken, zijn kinderen en jongeren meer in beweging gebracht. Sportclubs hebben wij geholpen bij de versterking van hun organisatiekracht en de promotie voor een veilige en inclusieve sportcultuur. Deze ondersteuning werd met meer inzet van buurtcoaches en andere ondersteuners geleverd in de gebieden waar sportdeelname laag is, zoals Zuidoost, Nieuw West en Noord. Voor 262 toptalenten en topsporters is het afgelopen jaar mogelijk geweest fulltime aan hun topsportcarrière te kunnen werken. Ook hebben we met een nieuw energiezuinig koelsysteem voor de Jaap Eden baan en aanleg van een multifunctionele sportvloer in sporthal Elzenhagen in samenwerking met sportclubs, sportbonden en ontwikkelaars gewerkt aan voldoende duurzame en toegankelijke sportaccommodaties voor alle inwoners.
En ook dit jaar was Amsterdam met de World Gymnaestrada toneel voor een toonaangevend (top)sportevenement en andere evenementen op de kalender.
Met steun van de gemeente en de samenwerking met het bedrijfsleven droeg de evenementenkalender bij aan de sportieve en vitale uitstraling van de hoofdstad.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	28,6	17,1	31,2	30,4	-0,7
Lasten	87,8	81,0	97,6	96,0	-1,6
Saldo Baten en Lasten	**-59,2**	**-63,9**	**-66,4**	**-65,5**	**0,9**
Onttrekking	4,6	0,8	1,8	1,2	-0,7
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,6**	**0,8**	**1,8**	**1,2**	**-0,7**
Totaal Programma 4 Sport	**-54,6**	**-63,1**	**-64,6**	**-64,4**	**0,2**

Apparaatslasten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Apparaatslasten	25,9	25,2	25,9	28,7	2,8

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 0,2 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 0,7 miljoen, lagere lasten van € 1,6 miljoen en lagere onttrekkingen aan de reserves van € 0,7 miljoen. Omdat dit programma uit één programmaonderdeel bestaat wordt het resultaat hier niet verder toegelicht. Kijk voor een financiële toelichting onder programmaonderdeel 4.1 Onderwijs.

Investeringen per programma

In de Begroting 2023 waren de belangrijkste investeringsaanvragen voor het Roeicentrum Bosbaan, Duurzame vervanging sportveldverlichting en de Herinrichting Bijlmer Sportpark. Dit heeft geleid tot de restauratie en verduurzaming van het roeicentrum, de vervanging van oude verlichtingsarmaturen met LED-verlichtingsarmaturen en de verbetering van het Bijlmer Sportpark. Verder is het afwegingskader voor keuzes bij investeringen aangescherpt, zodat dit bijdraagt aan bouw of vervanging op de plekken waar dit het hardst nodig is.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie:

Het programma heeft bijgedragen aan het beschermen van de digitale rechten van Amsterdammers en aan betere resultaten voor Amsterdam via digitale middelen of informatie door:

- Verbetering Webshop zwembaden. Bewoners krijgen door de verbetering makkelijker zicht op het productaanbod van de gemeentelijke zwembaden en kunnen in minder stappen een zwembadkaartje kopen.
- Ouders kunnen met het leerlingvolgsysteem in de digitale omgeving van de gemeentelijke zwembaden voor het diplomazwemmen de voortgang van het geleerde in het systeem volgen.
- Een ontwikkeling om met behulp van data beter beleid te maken heeft geleid tot inzichten in de mate van het gebruik van de sportvoorzieningen en inzichten in het aantal verzilveringen van de armoederegeling Sportvergoeding Jeugd.

Democratisering:

Het programma Sport heeft bijdragen aan meer zeggenschap, eigenaarschap voor de Amsterdammers en participatie bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid bijgedragen door:

- Met verenigingbesturen en sportondernemers hebben we gewerkt om de vitaliteit en positieve cultuur te verbeteren in de gebieden waar dit het hardst nodig is. Een voorbeeld hiervan is de Amsterdamse Voetbal Agenda.
- Bij de ontwikkeling van het beleid voor toekomstbestendige sportparken zijn gebruikers en omwonenden van de sportparken tijdens bijeenkomsten betrokken. Mede door hun geleverde input is beleid voor bijvoorbeeld gezamenlijk en duurzaam gebruik van sportkantines en kleedkamers ontwikkeld.
- Sportparkregisseurs zijn op Sportpark Sloten en het Bijlmer Sportpark in 2023 gestart. Zij zorgen ervoor dat deze sportparken optimaal wordt benut, voor sportieve activiteiten maar ook voor andere maatschappelijke initiatieven. Zij staan in contact met sportclubs en hun leden voor het dagelijks gezamenlijk gebruik en de sociale veiligheid van het sportpark om het eigenaarschap en de zeggenschap van gebruikers te vergroten.

Duurzaamheid:

Het programma heeft bijgedragen aan duurzaamheid door:

- Aanstelling van een energiecoördinator, die het energieverbruik van onze sportpanden heeft geanalyseerd en geoptimaliseerd. Daardoor is het energieverbruik met 4% en het gasverbruik met 14% verminderd.
- In het innovatieve aanbesteding project Scale Up voor onze binnen- en buitensportmaterialen was circulariteit een belangrijke pijler, en hieruit kwamen ambitieuze plannen met onder andere modulaire en bijna volledig circulaire dug-outs en een reparatiedienst voor onze binnensportmaterialen.
- We zijn verder gegaan met de verbetering van flora en fauna op onze sportparken. We hebben voor ruim 20 sportparken ecologische adviezen laten maken, en de eerste maatregelen genomen zoals de aanleg van klimaatpoelen. Daarnaast zijn we in samenwerking met NOC*NSF een living lab 'natuurinclusieve sport' gestart op Bijlmer Sportpark. Bij een living lab wordt de levende stad als een soort laboratorium gebruikt.
- We hebben het eerste waterloze hockeyveld ter wereld aangelegd in Weesp. Normaliter is voor hoge kwaliteit hockeyvelden water nodig voor bespeling, dat is bij dit veld niet meer nodig en draagt bij aan het tegengaan van waterverspilling.
- Op 19 sportvelden is energiebesparende LED-veldverlichting geplaatst.

Kansengelijkheid:

- De sportstimuleringsprojecten en -programma's zijn met name ingezet in de gebieden/buurten waar sport- en beweegdeelname laag is, zoals Zuidoost, Nieuw-West en Noord. Het ging om extra activiteiten voor school- en buurtsport, en extra inzet van ondersteuners voor sportclubs in die gebieden.
- De sport werd met behulp van de armoederegeling Sportvergoeding Jeugd en de

zwemarrangementen, waarmee diplomazwemmen betaald kan worden, betaalbaar gemaakt voor minima.
- En met verbetering van de fysieke toegankelijkheid van accommodaties en meer passend maken van de dienstverlening van aanbieders hielpen we inwoners met een beperking structureel toegang te krijgen tot het sport- en beweegaanbod.

Gebieden:

- Een resultaat uit Slotermeer dient als voorbeeld hoe sport in de stad is ingezet als bindmiddel. Daar is drie keer per week op drie verschillende locaties een extra sportactiviteit georganiseerd onder leiding van twee jongerenwerkers. Ook zijn er extra buurtevenementen georganiseerd. Er zijn ouderbijeenkomsten georganiseerd waarbij we informatie deelden over de impact van de activiteiten op de ontwikkeling van de kinderen.
- De nieuwbouw of verbetering van sport- en speelvoorzieningen in de bestaande stad heeft tot 14 nieuwe of verbeterde sportaccommodaties en 7 speelplekken geleid. Dit waren eerste opleveringen uit de € 2 miljoen impulsbudget voor het verbeteren of nieuw aanleggen van 39 buitenspeelplekken. Het meeste budget gaat naar de stadsdelen met wijken met een lage sport- en beweegdeelname. Dit zijn stadsdelen Nieuw-West met 30%, Zuidoost met 17% en Noord met 20% van het impulsbudget.

2.4.1 Sport

Sport en bewegen heeft een grote maatschappelijke waarde voor de Amsterdammers. De gemeente investeert samen met veel partners in de stad in de kwaliteit van sportclubs en andere sportaanbieders, in sportvoorzieningen en aansprekende sportevenementen. Hiermee stimuleren we Amsterdammers om te gaan sporten en bewegen en de kracht daarvan te ontdekken.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 4.1.1

Iedere Amsterdammer heeft toegang tot passend sportaanbod in een kwalitatief goede omgeving.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 12 jaar) dat structureel wekelijks sport	78% (2019)	75%	75%	85%
2	Percentage jeugdigen (13 t/m 18 jaar) dat structureel wekelijks sport	77% (2019)	73%	73%	82%
3	Percentage volwassenen dat structureel wekelijks sport	68% (2019)	67%	67%	67%
4	Percentage Niet sporters (BBV-verplicht)	24% (2018)	24%	23%	22%

Doel 4.1.1, indicatoren 1 en 2:

Zowel kinderen tot en met 12 jaar als jongeren tot en met 18 jaar zijn in 2023 meer structureel gaan sporten.
De structureel sportende doelgroep is een combinatie van de groep die lid is van een sportclub, minimaal 32 weken per jaar en de groep die ongeorganiseerd wekelijks sport. Op grond van de trendlijn Sport Deelname Index november 2023 is de sportdeelname jeugdigen toegenomen van 75% in 2022 naar 85% in 2023 voor 5 tot en met 12 jarigen en respectievelijk van 73% in 2022 naar 82% in 2023 voor de 13 tot en met 18 jarigen.

De terugval door corona heeft niet doorgezet en de stijgende lijn op structureel sporten van voor corona is weer opgepakt. Sterker nog, het lijkt erop dat veel Amsterdammers, ouders en kinderen/jongeren het belang van sporten meer zijn gaan inzien. Een deel van de toename in beide groepen zit in het ongebonden sporten – zoals urban sports. Sport- en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte dragen hieraan bij, net als een brede communicatie over het belang van meer sporten. Een ander deel van de toename komt doordat een groter deel van de jongeren door de Sportvergoeding Jeugd lid geworden is van een sportclub.

Indicator 3:

Het percentage sportende volwassenen is stabiel gebleven. Gezien de verwachting dat door corona er minder gesport zou worden is dat positief. De inzet op sport voor volwassenen via de sociale basis speelt hierbij een rol. In een aantal stadsdelen krijgen senioren die leven van 130% van het sociaal minimum of minder een vergoeding van de sportcontributie.

Indicator 4:

Het percentage niet sportende Amsterdammers was bij het Jaarverslag 2022 24% en is gedaald naar 22%. Er is gebruik gemaakt van actieve toeleiding naar sportaanbod via sportmakelaars, buurtsportcoaches en coaches Activerende Leefstijl Interventies.

Activiteit 4.1.1.1

We ondersteunen gericht doelgroepen die achterblijven in sportdeelname.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 18 jaar) per stadsdeel dat structureel wekelijks sport t.o.v. de stedelijke streefwaarde (St.gem. 78%, 2020)	Ce. +5% NW -7% No. -1% Oo. +5% We. +3% Zu. +6% ZO -4%	-	Ce 83% NW 72% No 78% Oo 83% We 81% Zu 84% ZO 75%	Jeugd 5 t/m 12 jr CE: 91% NW: 94% NO: 91% OO: 93% WE : 89% ZU 91% ZO : 90% WP : 90% Jeugd 13 t/m 18 jr CE : 9o% NW : 88% NO : 85% OO : 76% WE : 92% ZU 93% ZO : 79% WP : 91%
2	Percentage volwassenen per stadsdeel dat structureel wekelijks sport t.o.v. de stedelijke streefwaarde (St. gem. 68%, 2020)	Ce. +5% NW -6% No. -7% Oo. +3% We. +2% Zu. +6% ZO -6%	-	Ce 73% NW 63% No 62% Oo 71% We 70% Zu 74% ZO 63%	CE : 80% NW : 58% NO : 65% OO : 73% WE : 66% ZU : 74% ZO : 56% WP : 72%
3	Percentage jeugdigen t/m 17 jaar die opgroeien in een huishouden met een besteedbaar inkomen van 130% van het wettelijk bestaansminimum en voor lidmaatschap sportclub gebruik maakt van de armoederegeling SV jeugd	49%	-	51%	47%

Activiteit 4.1.1.1, indicator 1 en 2.

Met ingang van de Begroting 2023 wordt sportdeelname per stadsdeel gemeten en bovenstaande cijfers zijn van de eerste en enige meting in november 2023. Uitkomsten van de eerste vier metingen leveren een trendlijn in 2025. De percentages als opgenomen bij activiteit 4.1.1.1 zijn een momentopname en nog niet valide genoeg om conclusies aan te verbinden.

Indicator 3.

Het aantal kinderen dat gebruik heeft gemaakt van de SportVergoeding jeugd is van 8.747 in 2022 gestegen in 2023 naar 9.500. Daarmee wordt 47% van de doelgroep kinderen die opgroeien in een huishouden tot en met 130% van het wettelijk sociaal minimum bereikt. Ondanks de groei en het beter onder de aandacht brengen van de regeling bij de doelgroep is het gestelde doel van 51% in de begroting niet behaald. Percentueel was er een afname ten opzichte van de peilwaarde van 2022. Dit wordt verklaard door foutieve opname van de peilwaarde uit eerdere metingen. In de begroting 2024 vindt een correctie plaats.

Activiteit 4.1.1.2

We zorgen en faciliteren in ieder gebied voor een kwalitatief goede sociale sportinfrastructuur.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 18 jaar) dat lid is van een sportvereniging	52%	52%	43%	Trendlijn 5 t/m 12 jr: 63% Trendlijn 13 t/m 18 jr: 56%
2	Percentage sportclubs met gemeentelijke relatie dat aan de basiseisen sociale veiligheid voldoet	90% (2022)	-	95%	85%
3	Aantal topsport-verenigingen (sportdisciplines) dat deelneemt aan programma Amsterdams Talent (Topsport Amsterdam)	17 (2022)	-	17 (16)	19

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
4	Het percentage sportverenigingen dat voldoet aan de norm vitale sportvereniging	Nulmeting 2023, invoer volgt bij VJN 2024	-	-	

Activiteit 4.1.1.2, indicator 1:

De cijfers voor deze indicator (tot en met 18 jaar) zijn gesplitst en leiden tot 2 nieuwe indicatoren 5-12 jaar en 12-18 jaar. Een valide trendlijn ontstaat pas na 4 metingen, waardoor nog niet is vast te stellen in welke groep de toename zit door gebrek aan cijfers uit het verleden.
De toename valt te verklaren door verschillende factoren. Ouders zijn het belang van sporten en bewegen meer gaan inzien en kinderen/ jongeren zijn door de lockdowns tijdens de corona de behoefte aan sporten en bewegen gaan voelen. Daarnaast zijn de schoolprogramma's sport na corona weer op peil. Tenslotte zien we een toename van gebruik van de Sportvergoeding Jeugd waaruit sportcontributie wordt vergoed voor jeugd tot en met 17 jaar.

Indicator 2:

Streefcijfer eind 2023 was dat 95% van de sportclubs voldoet aan de basiseisen sociale veiligheid. De realisatie is 85%. Dit lagere percentage komt voort uit een vertraging van de uitvoering van het beleid om clubs optimaal te ondersteunen om te voldoen aan de gestelde eisen . Voldoen aan de basiseisen sociale veiligheid was een eis om in aanmerking te komen als club voor de subsidieregeling ´Sterke sportclubs 2023`.

Indicator 3:

Samen met Topsport Amsterdam zijn dit jaar 19 Amsterdamse topsportverenigingen in 16 verschillende disciplines ondersteund. De verenigingen OS Lusitanos en AASR Skol zijn dit verslagjaar ingestapt.
Er is ook meegewerkt aan de landelijke ambitie om de topteamcompetitie te versterken om de uitstroom van jonge talenten naar het buitenland te verminderen. Het Amsterdamse Programma voor urban- en vechtsporters is uitgebreid.

Indicator 4:

Sportclubs en verenigingen kregen vanuit het programma Vitale Sportclubs ondersteuning op allerlei gebieden, zoals het versterken van besturen, het werven en opleiden van vrijwilligers en het opleiden van trainers en coaches. Specifieke aandacht in deze ondersteuning ging uit naar het voetbal. Zo werd in 2023 de Amsterdamse Voetbal Agenda ondertekend door alle grote actoren in het voetbal (KNVB, Ajax, verenigingen en gemeente). Binnen deze agenda intensiveren we de ondersteuning aan voetbalverenigingen, op plekken waar dit gezien de groei van de stad het hardste nodig is. Door het vergroten van de weerbaarheid tegen commerciële invloeden en overschrijdend gedrag streven betrokken partijen naar sociale veiligheid, betaalbaar en pedagogisch verantwoord aanbod bij voetbalclubs. Ook konden sportclubs in 2023 twee subsidieregelingen aanvragen 'Sterke sportclubs 2023' en de 'Noodsteun energiekosten Amsterdamse Sportaanbieders 2023-2024' waardoor sportverenigingen en anders georganiseerde sportclubs de mogelijkheid krijgen zichzelf te versterken respectievelijk om gestegen energielasten te kunnen dragen.

Activiteit 4.1.1.3

We zorgen voor bouw, exploitatie en beheer van duurzame sportvoorzieningen ook in de openbare ruimte.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal op te leveren nieuwe en vernieuwde sportvoorzieningen	12 (2023)	-	12	14
2	Aantal van de totaal 6 "verzorgingsgebieden" dat voldoet aan de Sportnorm voor de komende vijf jaar (2023-2028). Betreft de verzorgingsgebieden Centrum & Zuid, Noord, Oost, West & Nieuw-West, Zuidoost, Weesp.	4 van de 6 gebieden		4 van de 6 gebieden	4 van de 6 gebieden
3	Klanttevredenheid gebruikers voorzieningen	7,3 (2018)	-	7,3	7
4	Energiegebruik in m^3 aardgas, (incl. GJ warmte in m^3 gas en gecorrigeerd naar graaddagen), kWh elektra (incl. opwek) en CO_2 uitstoot in ton van onze gemeentelijke sportvoorzieningen -aansluitingen. % daling/ stijging t.o.v. peiljaar	1.862.801 m^3 (2018), 8.219.168 kWh (2018) Peilwaarde stadswarmte? Peilwaarde CO_2 uitstoot?	Gas: -21% m^3, Elektra+11% Mwh, Stadswarmte +3% GJ CO_2 -21% ton	1.615.343 m^3 = -14% 7.228 Mwh = + 5,8% 6.781 GJ = +5% 2.950 ton = -25%	1.309.950m^3 = -30% 7.954.810kWh = +17,2% 1.313.311kWh = +83,4% 2.332 ton = -41%

Activiteit 4.1.1.3, Indicator 1:

De Jaap Eden IJsbaan is vernieuwd en verduurzaamd en heeft nu een compleet nieuw energiezuinig koelsysteem. De nieuwe sporthal Elzenhagen in Noord is geopend. Deze sporthal heeft een indrukwekkende vloer, met 1 druk op de knop verandert de vloer van 9 badmintonvelden in 3 volleybalvelden of naar 1 basketbalveld. In Weesp hebben we het nieuwe type kunstgrasveld aangelegd waarvoor geen waterverbruik meer nodig is. Het is het type veld waarop in 2026 het WK in Nederland en België wordt gespeeld. Daarnaast hebben we op sportpark Spieringhorn een nieuw hockeyveld en acht tennisbanen gerealiseerd. Zowel op sportpark Spieringhorn als op sportpark Middenmeer hebben we een natuurgras voetbalveld omgezet in kunstgras voor een hogere bespelingscapaciteit. Met het impulsbudget Sporten en Spelen in de openbare ruimte zijn 7 speel- en sportplekken in 2023 gerealiseerd. In totaal ging er 2 miljoen euro impulsbudget naar de voorbereiding of realisatie van 54 sport- en speelplekken. Daarvan zijn 15 sportplekken vooral voor de oudere jeugd. Deze sportvoorzieningen lopen uiteen van basketbalvelden of het toevoegen van calisthenics tot skatevoorzieningen.

Indicator 2:

Voor het realiseren van voldoende sportvoorzieningen op en rond woningbouwlocaties passen wij de sportnorm toe. Het is een planologische norm met als doel de benodigde vierkante meters sport te verankeren in ruimtelijke planvorming. De sportnorm bestaat uit sporthallen, zwembaden, georganiseerde buitensport en sport in de openbare ruimte. Laatstgenoemde wordt in deze indicator niet meegenomen. Voor deze indicator is Amsterdam in 6 gebieden ingedeeld; Oost, Zuidoost, Centrum & Zuid, Noord, West & Nieuw-West en Weesp.

Het planologisch resultaat voor het behalen van de sportnorm in 2023 wordt geuit in behalen van de norm in de planvorming. Voor binnensport halen we met de huidige plannen t/m 2027 de sportnorm, zo worden er 5 sporthallen bijgebouwd, 2 in Oost, 1 in Noord, 1 in Zuid en 1 tijdelijke hal in Zuidoost, en voegen we zwemwater toe door een deel van het Flevoparkbad te overkappen. Voor de georganiseerde buitensport in stadsdelen Noord en Zuidoost is het in de planvorming van 2023 nog niet gelukt de sportnorm te behalen en is de stand 4 van de 6 gebieden voldoet aan de norm. Voor Zuidoost zijn in 2023 voldoende plannen in de planfase van verkenning en studie opgenomen, maar heeft het nog niet tot de nodige bestuurlijke besluitvorming geleid om aan de sportnorm te voldoen. Voor Noord, waar de grootste woningbouwopgave plaatsvindt, zijn veel plannen in gang gezet, maar te weinig plannen om de hele sportopgave te realiseren.

Indicator 3:

Om de dienstverlening te verbeteren ontwikkelden we een kennisbank voor Amsterdamse sportclubs. Verder is de klanttevredenheid iets gestegen ten opzichte van de norm en hebben we klanttevredenheidsonderzoek gedaan bij ouders van kinderen die zwemles volgen.

Indicator 4:

Vanaf oktober 2022 is extra aandacht besteed aan het zo efficiënt mogelijk inzetten van de bestaande installaties van de sporthallen. Daarmee is voor de sporthallen een gasbesparing van ruim 91.000 m^3 gerealiseerd. Dat is ongeveer 15% van de totale gasvraag van de sporthallen. De elektriciteitsvraag is met een ordegrootte 10 MWh toegenomen vanwege de extra inzet van warmtepompen.
Sporthal Wethouder Verheij heeft in 2023 vanwege een storing 10.000 m^3 meer gas verbruikt.
Daarnaast is gewerkt aan mogelijkheden en plannen voor verdere verduurzaming van installaties met als doel een aardgasvrije eindsituatie. Besparingen zijn weergegeven in vergelijking met de situatie 2021, verwachte meerverbruiken zijn geraamd op basis van de verwachte inzet na realisatie.

Door beëindiging van de winteropenstelling van het De Mirandabad is de gasvraag van 82.000 m^3 afgenomen met 15% ten opzichte van 2022.

Indicator 5:

Het aantal sportparken dat een voldoende scoort op basis van de NL Green Label methodiek blijft op 2 staan. We hebben in 2023 geen parken opnieuw laten keuren. Wel hebben we voor 22 sportparken ecologische adviezen laten opstellen en maatregelen genomen, zoals het aanpassen van het maaibeleid en de aanleg van 4 klimaatpoelen. Tevens hebben we samen met NOC*NSF een living lab natuurinclusieve sport gestart op Bijlmer Sportpark. In 2024 geven we verdere uitvoering aan de ecologische adviezen.

Activiteit 4.1.1.4

We bieden structurele faciliteiten voor topsporters.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal fulltime programma's Topsport Amsterdam | TeamNL Centrum	13	18	19	18

Activiteit 4.1.1.4:

In samenwerking met Stichting Topsport Amsterdam, 7 verschillende sportbonden en NOC*NSF faciliteerde we in 2023 17 (Talent)TeamNL programma's binnen 9 verschillende sportdisciplines en 1 Urban & Vechtsportprogramma. De daaraan verbonden 262 toptalenten en topsporters hebben het afgelopen jaar met behulp van de gemeentelijke cofinanciering voor de inzet van goede trainingsaccommodaties en professionele begeleiding fulltime kunnen werken aan hun topsportcarrière. Er is één TeamNL topsportprogramma minder dan in de streefwaarde van de begroting is opgenomen, omdat de turners naar Rotterdam zijn verhuisd.

Doel 4.1.2

Iedere Amsterdammer voldoet aan de beweegrichtlijn in een kwalitatief goede omgeving.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 12 jaar) dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet	31% (2018)	-	32%	37%
2	Percentage jeugdigen (13 t/m 18 jaar) dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet	38% (2018)	-	39%	34%
3	Percentage volwassenen dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet	50% (2018)	-	51%	58%

Doel 4.1.2

Jonge jeugd beweegt meer en beweegdeelname jongeren daalt

Hoewel Amsterdammers meer zijn gaan sporten, zijn ze niet meer gaan bewegen. Vooral de doelgroep 13-18 jarigen is vergeleken met de eerste meting in 2018 minder gaan bewegen. Voor de doelgroep 5-12 jarigen is er wel een lichte toename zichtbaar.

Het percentage bewegende volwassenen stijgt

De toename is afhankelijk van meerdere factoren en werd mede beïnvloed door gemeentelijke inspanningen. Het betrof hier enerzijds activiteiten die in de sociale basis werden aangeboden, en anderzijds door het breder uitrollen van de aanpak senioren, waaronder de financiële ondersteuningsregeling.

Activiteit 4.1.2.1

We ondersteunen gericht doelgroepen die achterblijven in sportdeelname.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage jeugdigen (5 t/m 12 jaar) per stadsdeel dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet t.o.v. de stedelijke streefwaarde	Ce +1% NW -8% No +1% Oo +10% We +8% Zu +5% ZO -3%, St. gem. 31% (2018)	-	Ce 33% NW 24% No 33% Oo 42% We 40% Zu 37% ZO 29%	CE : 41% NW : 39% NO : 35% OO : 39% WE : 39% ZU 37% ZO : 27% WP : 23%
2	Percentage jeugdigen (13 t/m 18 jaar) per stadsdeel dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet t.o.v. de stedelijke streefwaarde	Ce -5% NW +1% No +2% Oo +7% We +8% Zu -9% ZO -15% St. gem. 38% (2018)	-	Ce 73% NW 63% No 62% Oo 71% We 70% Zu 74% ZO 63%	CE : 80% NW : 58% NO : 65% OO : 73% WE : 66% ZU : 74% ZO : 56% WP : 72%
3	Percentage per stadsdeel dat aan de beweegrichtlijn matig intensief bewegen voldoet t.o.v. de stedelijke streefwaarde	Ce +7% NW -8% No -2% Oo -3% We +8% Zu +3% ZO -7% St. gem. 50% (2018	-	Ce 58% NW 43% No 49% Oo 48% We 59% Zu 54% ZO 44%	CE : 55% NW : 52% NO : 52% OO : 64% WE : 64% ZU 60% ZO : 53% WP : 66%

Activiteit 4.1.2.1, indicator 1:

Met ingang van de begroting 2023 wordt beweegdeelname per stadsdeel gemeten. Metingen geven pas een valide percentage weer als er een trendlijn is vastgesteld. Die is er echter pas na 4 metingen. Bovenstaande cijfers zijn van de eerste en enige meting van november 2023 en daardoor nog niet voldoende valide om conclusies aan te verbinden.

Indicator 2:

In 2023 hebben we stevig ingezet om Amsterdammers te activeren en te laten voldoen aan de beweegrichtlijnen. De focus bij de jeugd ligt op het bevorderen van bewegen tijdens de lesdag, het buitenspelen en de zwemvaardigheid.
In 2023 organiseerden we voor basisscholen het congres Amsterdamse Dynamische schooldag. En lanceerde we het implementatietraject waar 20 scholen per schooljaar de komende jaren mee kunnen starten. In het schooljaar 2023/2024 zijn er reeds 8 gestart. Ook zijn 30 scholen met een begeleidingstraject gestart om de motorische ontwikkeling van leerlingen te volgen en een zorgketen in te richten voor leerlingen met een beweeg of motoriek achterstand.
Aandacht voor buitenspelen was er, naast activiteiten aanbod voor de jeugd, ook in de ruimtelijke ontwikkeling van speelplekken in de openbare ruimte. Zo werken we aan het leuker, divers en toegankelijker maken van 39 speelplekken. Hiervan zijn 18 speelplekken voor de wijk waar alle leeftijden kunnen spelen en 21 speeltuinen zijn gericht op de buurt en meer op de jonge kinderen.
In 2023 is de pilot diplomazwemmen van start gegaan. We proberen nieuwe vormen van diplomazwemmen uit. We testen uit wat werkt om méér kinderen eerder zwemvaardig te laten zijn en om het onderwijs te ontlasten bij de organisatie van schoolzwemmen. Daarnaast zetten we samen met de gemeentelijke zwembaden een programma op om kinderen te laten blijven zwemmen na het behalen van het zwemdiploma.

Indicator 3:

Om netwerksamenwerking in de sociale basis en een gezonde leefstijl te bevorderen is 2023 het Amsterdamse raamwerk ‘Van Zorg(en) naar gezondheid’ ontwikkeld. Stimulering voldoende lichaamsbeweging voor volwassenen speelt in dat raamwerk voor de beweegnetwerken van een cruciale rol. Daarnaast zijn het landelijke Gezond en Actief Leven Akkoord en het Integraal Zorgakkoord voor de regio in een lokaal akkoord uitgewerkt. Het deelplan van dit akkoord ter bevordering van de gezonde leefstijl door middel van voldoende lichaamsbeweging is in 2023 door het College gemeentebreed omarmd.
Voor het eerst is in 2023 de Amsterdamse Sportweek omgevormd tot een Sport- én Beweegweek, waarin diverse bijeenkomsten voor professionals, vrijwilligers, bestuurders, en beweegactiviteiten voor Amsterdammers werden georganiseerd. Dit evenement draagt bij aan het vergroten van bewustzijn en participatie in sport en bewegen.

Doel 4.1.3

Amsterdam is een stad met sportieve uitstraling en is daarmee aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Geen indicator beschikbaar				

Doel 4.1.3

Amsterdammers hebben in 2023 kunnen genieten van mooie (top)sportevenementen in onze stad. We kijken met gepaste trots terug op een mooie evenementenkalender. Het doel met deze evenementenkalender Amsterdam een sportieve uitstraling te geven is nog niet voorzien van een indicator. Het jaarlijkse effect van evenementen op de uitstraling en aantrekkelijkheid van de stad is lastig meetbaar. Om die reden is vanaf de Begroting 2024 een beter meetbaar doel met bijpassende indicator opgenomen, die terug te vinden is in het jaarverslag van 2024.

Activiteit 4.1.3.1

We ondersteunen gericht doelgroepen die achterblijven in sportdeelname.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Jaarlijks een kwalitatieve sportevenementen-kalender met minimaal aantal (top)sport-evenementen waarop vanuit begroting sport extra inzet op is gepleegd	17 (2020)	17	19	26
2	Minstens één aansprekend (top)sportevenement per jaar in de categorie WK, EK, of Worldcup, bij voorkeur in een Olympische sport	1 (2022)	2	1	1

Activiteit 4.1.3.1, indicator 1:

De sportevenementenkalender van Amsterdam is in 2023 mede door de ondersteuning van evenementenorganisaties gevuld met kwalitatief hoogstaande evenementen. Met behulp van de subsidieregeling evenementen zijn er 27 evenementen door de gemeente financieel ondersteund. Partijen weten de subsidieregeling steeds beter te vinden. De evenementenkalender bevatte naast onder andere de toonaangevende Amsterdamse Sport- én Beweegweek en NextGen Games ook nog een aantal sportevenementen op het hoogste topsportniveau, namelijk Jumping Amsterdam, de World Padel Tour, de World Tour 3x3 basketball, de European Hockey League Finals en de Amsterdam Marathon.

Indicator 2:

Het jaarlijkse topsportevenement in de categorie WK, EK of Worldcup betrof in 2023 bij uitzondering een groots breedtesportevenement. De World Gymnaestrada is een wereldwijd, niet-competitief evenement dat elke vier jaar wordt gehouden, dit keer in Amsterdam. Deelname was voor iedereen, ongeacht geslacht, leeftijd, ras, religie, cultuur, bekwaamheid of sociale status. Een week lang werden workshops georganiseerd en voerden 19.000 deelnemers uit zestig landen hun shows op in de RAI.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	28,6	17,1	31,2	30,4	-0,7
Lasten	87,8	81,0	97,6	96,0	-1,6
Saldo Baten en Lasten	**-59,2**	**-63,9**	**-66,4**	**-65,5**	**0,9**
Onttrekking	4,6	0,8	1,8	1,2	-0,7
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,6**	**0,8**	**1,8**	**1,2**	**-0,7**
Totaal Programma 4 Sport	**-54,6**	**-63,1**	**-64,6**	**-64,4**	**0,2**

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 0,2 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 0,7 miljoen, lagere lasten van € 1,6 miljoen en lagere onttrekkingen aan de reserves van € 0,7 miljoen.

Het positief resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten zijn € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere baten door lagere uitkering voor compensatie investering en exploitatie gerelateerde BTW lasten. Dit betreft de Specifieke Uitkering Stimulering Sport (€ 3,4 miljoen).
- Hogere baten voor compensatie van energielasten uit de Specifieke Uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden (MEOZ)(€ 0,7 miljoen).
- Hogere baten uit verhuur zwembaden en sporthallen door een structurele tariefsverhoging (€ 0,5 miljoen).

- Hogere baten gerealiseerd door een hogere EU subsidie aan het Scale-UP project kunstgrasvelden en uit evenementen (€ 0,4 miljoen).
- Hogere baten door een structurele toename van zwemlessen (€ 0,4 miljoen).
- Hogere baten door meer verhuurinkomsten van de gemeentelijke sportvelden aan het voortgezet onderwijs (€ 0,4 miljoen).
- Hogere baten vanwege verkoop van oude voertuigen binnen het wagenpark (€ 0,2 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten zijn € 1,6 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere lasten door lagere investering en exploitatie gerelateerd BTW lasten (€ 2,3 miljoen).
- Lagere lasten op breedtesportevenementen, topsport evenementen en acquisitie (€ 0,7 miljoen) vanwege het uitblijven van subsidie aanvragen.
- Lagere lasten op het noodfonds energie (€ 0,4 miljoen) waarvoor vanuit de coalitiemiddelen over boekjaar 2023.
- Lagere lasten als gevolg van minder uitbestede werkzaamheden en uitgevoerd regulier onderhoud bij Sportbeleid-accommodaties (€ 0,1 miljoen).
- Hogere apparaatslasten veroorzaakt door een moeilijk in te schatten seizoenspatroon en onvoldoende budget voor verplichte toelagen onregelmatige dienst bij de uitvoerende afdelingen zwembaden, hallen en parken (€ 1,9 miljoen).

Reserve

Onttrekking reserve

De onttrekking aan de reserve sportevenementen is €0,7 miljoen lager dan begroot omdat het structureel budget in 2023 toereikend is geweest.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Vanaf 2024 is er mogelijk minder financiële ruimte voor investeringen en/of beheer en onderhoud accommodaties, omdat de regeling Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK) in een conceptregeling voor 2024 en 2025 is opgenomen en in 2026 afloopt. Via deze specifieke uitkering compenseert het Rijk de gemeente voor de btw die per 1 januari 2019 niet meer aftrekbaar is op: – investeringen in sportaccommodaties (bouw en onderhoud) en – de exploitatie van sportaccommodaties (waaronder het beheer).	Landelijke lobby door de gemeenten om deze regeling na 31 december 2023 voort te zetten.
2. Stichting Jaap Eden IJsbaan heeft een lage solvabiliteit. Het risico is dat de stichting in een situatie komt waarbij zij onvoldoende financiële middelen heeft om het beheer van het ijscomplex goed uit te voeren.	Er zijn een aantal beheersmaatregelen genomen als een financieel verbeterplan dat is opgenomen in een afspraken pakket. Ook vindt extra monitoring de Regeling Risicovolle Projecten plaats
3. Het uitvoeringsbudget voor Stichting Team Sportservice Amsterdam wordt in verband met mogelijke BTW naheffing verhoogd. Deze stichting draagt bij aan de uitvoering van het gemeentelijke sport- en beweegstimuleringsbeleid. De stichting vraagt periodiek subsidie aan voor uitvoering door middel van subsidies sport en Sociale Basis voor de inzet van buurtsportcoaches. Vanuit fiscaal perspectief wordt onderzocht of de subsidieerde activiteiten als overheidsopdracht gedefinieerd kunnen worden. In dat geval is de Stichting BTW plichtig over de uitgevoerde activiteiten. Bij naheffing komt ontstaat het risico van lage solvabiliteit.	De gemeente Amsterdam staat garant voor het dekken mogelijke naheffing en de daarbij horende rente om de bijdrage voor het sport- en Sociale Basis beleid te kunne garanderen. Daarnaast ondersteund de gemeente bij de onderbouwing in het lopende onderzoek. Door deze inzet is recentelijk het risico voor de periode van 2019 en eerdere jaren komen te vervallen. Over de periode vanaf 2020 loopt nog een volgende fase van het onderzoek.

Vervallen risico's	Maatregelen
1. Amsterdamse buitensportverenigingen kunnen subsidie aanvragen voor bouw, renovatie of uitbreiding van uw verenigingsaccommodatie met de Subsidieregeling Verenigingsaccommodaties buitensport. Tot en met 2022 stond de gemeente samen met de Stichting Financiering Bouw Sport Accommodaties garant voor leningen. De som van de uit deze regeling uitstaande leningen werd groter dan het vastgestelde plafond voor de garantstelling. Het risico voor dekking van de garantstelling kon niet meer binnen het begrotingsprogramma alleen gedekt worden.	Door overname van de leningen van € 1 miljoen van de Stichting Financiering Bouw Sport Accommodaties is de garantstelling voor lopende financiering omgezet in af te lossen leningen door buitensportverenigingen. Voor nieuwe financieringen is de gemeente een samenwerking met De Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) aangegaan en zorgen nieuwe voorwaarden, de vaststelling van het subsidieplafond en de samenwerking voor het vervallen van het genoemde risico.

Opgetreden risico's	Maatregelen
1. Door oplopende prijzen van energie, grond-stoffen en materialen is er minder ruimte voor investeringen en nemen de kosten voor het beheer en onderhoud van sportvoorzieningen toe.	Indexeren tarieven en sturing op verhogen bezettingsgraad van sportvoorzieningen. En prioriteren/temporiseren in investeringen

Beleidskaders

- Visiebrief Sport 2023-2026
- Voetbal Agenda 2023
- Sportvisie 2025 "de sportieve stad' (2016) beleidskader, met als uitvoeringsagenda's:
- Agenda Topsport en Evenementen (2018), deeluitwerking van de Sportvisie 2025.
- Agenda zwembaden Amsterdam (2018).
- Agenda Sporten en Bewegen in Amsterdam (najaar 2019).
- Agenda Urban Sports 2021-2025 (juni 2021)

Ruimte voor sport:

- De Bewegende Stad (2017)
- Ruimte voor de stad/ Koers 2025 (2015)
- Amsterdamse referentienorm voor Maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen (2018)
- Strategisch Huisvestingsplan Sport (januari 2019), investeringsopgave sportaccommodaties tot 2023
- Strategisch Plan Sporten en Spelen in de openbare ruimte (juni 2021)
- Omgevingsvisie Amsterdam 2050 (2021)
- Kunstgrasnota (januari 2020)
- Naar een stad zonder aardgas (vastgesteld november 2016)
- Naar een duurzame organisatie 2020-2030 (2019)
- Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 (maart 2020)
- Amsterdam Circulair 2020-2050 (maart 2020)
- Strategie Klimaatadaptatie Amsterdam (februari 2020)

Sociale opgave sport:

- Amsterdam Vitaal en Gezond, 2020 -2024
- Amsterdams Sportakkoord (september 2020)
- Programma Positieve Sportcultuur (najaar 2020)
- Beleidsplan Vrouwen en Sport (april 2021)

2.5 Onderwijs

2.5.1 Onderwijs

Ons doel is om alle leerlingen het best mogelijke onderwijs te bieden. Ieder kind verdient alle kansen om zich optimaal te kunnen ontwikkelen, ongeacht de achtergrond van het kind of de omgeving waarin het kind opgroeit. In 2023 hebben we in uitwerking van het coalitieakkoord van de voorschool tot met het middelbaar beroepsonderwijs extra ingezet op kansengelijkheid. Dit hebben we onder andere gedaan door uitbreiding van de Familiescholen en opstellen van een nieuwe Mbo agenda. Daarnaast hebben we gewerkt aan een beter onderwijs in de stad, onder andere met een nieuwe Lerarenagenda en de oplevering van nieuwe schoolgebouwen. Met de onderwijssectoren kinderopvang, primair onderwijs, voortgezet onderwijs en het mbo hebben we in 2023 de Onderwijs Ambities Amsterdam vastgesteld. Deze ambities vormen de basis om gezamenlijk nog steviger in te zetten op goed onderwijs voor de kinderen en jongeren in onze stad.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	60,2	57,8	63,4	61,8	-1,6
Lasten	282,8	306,6	302,7	301,2	-1,4
Saldo Baten en Lasten	**-222,6**	**-248,8**	**-239,3**	**-239,5**	**-0,1**
Onttrekking	0,0	1,2	2,5	2,5	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**1,2**	**2,5**	**2,5**	**0,0**
Totaal Programma 5 Onderwijs	**-222,6**	**-247,6**	**-236,9**	**-237,0**	**-0,1**

Apparaatslasten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Apparaatslasten	31,7	33,5	34,7	34,3	-0,5

Het programma 5 Onderwijs heeft ten opzichte van de begroting een negatief resultaat van € 0,1 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 1,6 miljoen en lagere lasten van

€ 1,4 miljoen. Omdat dit programma uit één programmaonderdeel bestaat wordt de tabel hier niet verder toegelicht. Kijk voor een financiële toelichting onder programmaonderdeel 5.1 Onderwijs

Investeringen per programma

Voor het primair onderwijs hebben we één nieuw schoolgebouw opgeleverd, dit is de Schatkaart op IJburg. Daarnaast hebben we 3 schoolgebouwen gerenoveerd. Dit zijn de Lidwina, de Watergraafsmeerse Schoolvereniging en de brede school Weespersluis. Voor de Dongeschool hebben we een gymzaal opgeleverd.
Voor het voortgezet onderwijs hebben we 2 nieuwe scholen gerealiseerd, het Zandkasteel en de tijdelijke Techschool in Zuidoost, beide in Zuidoost. Daarnaast hebben we 2 schoolgebouwen aangepast voor onderwijs aan Oekraïense leerlingen en andere nieuwkomers in het voortgezet onderwijs. Dit zijn Mundus/Denise en het Montessori Lyceum Oostpoort Tenslotte hebben we 14 scholen van een gezond binnenklimaat voorzien.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie

De belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van de informatievoorziening in 2023 zijn het afronden van het project Kernregistratie Instellingen Onderwijs Amsterdam (KINOA) en de voorzetting van modernisering van ERISA.
Door de realisatie van onderwijsinstellingsgegevens in KINOA kunnen we informatie van scholen op een eenvoudige manier monitoren. Dit helpt ons bij het maken van keuzes met betrekking tot de inzet van gemeentelijke middelen ten behoeve van kansengelijkheid en onderwijskwaliteit en in de communicatie met de scholen.
De modernisering van ERISA leidt ertoe dat de leerplichtambtenaren beter en efficiënter hun werk kunnen doen. De leerplichtambtenaar controleert of ouders/verzorgers en leerplichtigen zich houden aan de Leerplichtwet. De leerplichtambtenaar stimuleert aanwezigheid en pakt door bij afwezigheid. Dit doet de leerplichtambtenaar samen met ouders/verzorgers, school en ketenpartners. Optimale ondersteuning van het bijbehorende proces van de leerplichtambtenaar heeft daarmee een positief effect op de ondersteuning van ouders/verzorgers en leerplichtigen.

Democratisering

Met het beleid Amsterdammerschap in het onderwijs 2023-2027 wil de gemeente burgerschap in het onderwijs bevorderen en scholen hierin blijvend ondersteunen en faciliteren. De inzet van 9,6 miljoen draagt steeds bij aan vier doelstellingen: ontmoeting, verantwoordelijkheidsbesef, inleving en zelfrealisatie. Er zijn twee pijlers: 1) De school als veilige oefenplaats en 2) een rijk en divers aanbod, dat uitgaat van moderne veelzijdige perspectieven.
Scholen hebben in 2023 gebruikgemaakt van de Primair Onderwijsvoorziening Burgerschap, diversiteit en gedeelde geschiedenis voor het organiseren van burgerschapsonderwijs zoals de Vreedzame school. Het college heeft scholen ook ondersteund scholen bij het bespreekbaar maken van de Holocausteducatie.
In 2023 is een nieuwe Kinderburgemeester en kinderraad geïnstalleerd. Ook is de eerste Jongerenadviesraad (JARA) opgezet. De JARA adviseert de gemeenteraad zowel gevraagd als ongevraagd over thema's in de stad die voor jongeren belangrijk zijn. We hebben in 2023 in het bijzonder aandacht besteed aan het Nationaal Herdenkingsjaar slavernijverleden, middels bijvoorbeeld het Keti koti scholenontbijt.

Duurzaamheid

Amsterdam telt 13 schooltuinen, verspreid over de stad, een Amsterdamse traditie die teruggaat tot 1920. In 2023 hebben ruim 6500 leerlingen uit groep 6 en 7 van het primair onderwijs gaan jaarlijks aan het schooltuinwerk deelgenomen.
Via dit programma leren zij praktische vaardigheden, samenwerken, onderzoeken en ontwikkelen ze een relatie met de natuur. Daarnaast is samen met meer dan 50 aanbieders in en rond Amsterdam een natuureducatie programma georganiseerd voor álle groepen van het primair onderwijs. Thema's als gezonde bodem, gezonde voeding en duurzaamheid staan hierin centraal.

Kansengelijkheid

Kansengelijkheid is het eerste doel in het programma onderwijs. Kinderen en jongeren in Amsterdam moeten zich optimaal kunnen ontwikkelen in het onderwijs, ongeacht hun omgevingsfactoren. Hiertoe lopen er verschillende onderwijsprogramma's, van de voorschool tot en met het middelbaar beroepsonderwijs. In de samenvatting op de volgende bladzijden staat welke activiteiten in 2023 zijn uitgevoerd.

Gebiedsgericht werken

We werken in de gebieden nauw samen met scholen, kinderopvang en andere partners aan gelijke kansen voor alle kinderen. Binnen onder andere de Familieschool, voorschoolse educatie en schoolveiligheid werken we gebiedsgericht samen met partners in de buurt. Buurten en scholen met veel achterstanden, een hoger lerarentekort of andere sociaal maatschappelijke problematiek hebben daarbij extra aandacht en geld gekregen. Zo is de uitbreiding van de Familiescholen in 2023 met

name in Zuidoost, Nieuw West en Noord gerealiseerd.
In de masterplannen Zuidoost en Nieuw West is gelijke kansen voor de jeugd een belangrijke ambitie. Met onder andere scholen, Ouderkindteams, jongerenwerk, kinderopvang en kinderen en hun ouders hebben we plannen uitgewerkt. Een voorbeeld hiervan is een met de opleidingsinstituten en kinderopvangorganisaties op maat gemaakt opleidingstraject tot pedagogisch medewerker, speciaal voor ouders en opvoeders uit Zuidoost.

2.5.1 Onderwijs

Kansengelijkheid

Om gelijke kansen te bevorderen ondersteunen we scholen en kinderopvang die dat het hardst nodig hebben met speciale programma's en subsidieregelingen gericht op ondersteuning van kinderen en hun ouders.
Zo gingen er in 2023 ruim 7.000 kinderen naar de voorschool en hebben we met de Kansenaanpakken primair onderwijs en voortgezet onderwijs circa 24.000 kinderen ondersteund. Ongeveer 7000 kinderen hebben deelgenomen aan Midzomermokum en 877 jongeren aan de zomerscholen in het voortgezet onderwijs. Het aantal Familie-scholen is in 2023 uitgebreid van 8 naar 25 in het primair onderwijs en van 2 naar 7 scholen in het voortgezet onderwijs. Er hebben 10 scholen gebruik gemaakt van de brede brugklasbonus. In Zuidoost krijgen 90 leerlingen van 5 scholen High Dose Tutoring, een intensieve vorm van rekenonderwijs. Komende jaren breiden we dat uit naar circa 230 leerlingen.
Daarnaast hebben in samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp extra ingezet op kinderen die extra aandacht nodig hebben om goed onderwijs te kunnen volgen.

Aanpak lerarentekort en tekort medewerkers kinderopvang

Onderwijs en kinderopvang hebben in Amsterdam te kampen met forse personeels-tekorten. In de kinderopvang zijn er circa 800 vacatures, er is een tekort van circa 1000 medewerkers gelijk aan voorgaande jaren.
Het lerarentekort was in Amsterdam onverminderd hoog. Op basis van onderzoek onder 244 primair onderwijs scholen was het Amsterdamse lerarentekort in het primair onderwijs op 1 oktober 2023 18,7%. In het voortgezet onderwijs was dit 6,5%. Beiden zijn ver boven de landelijke gemiddelden. Het lerarentekort is bovendien ongelijk verdeeld en raakt juist de scholen in de meest kwetsbare wijken.

In 2023 is er samen met de kinderopvangsector, de Regionale Opleidingscentra (ROC's) en het Regionaal werkcentrum campagne gevoerd om nieuwe medewerkers (zij-instromers) te werven. Het Regionaal Werkcentrum heeft geïnteresseerden van aanmelding tot plaatsing begeleid en gevolgd. In dit traject zijn 30 kandidaten geplaatst als Pedagogisch Medewerker (in opleiding) en 10 als groepshulp. Dit is aanvullend op wat de kinderopvangorganisaties zelf hebben opgeleid en geworven.

In de lerarenagenda hebben we tot 2027 € 24 miljoen vrijgemaakt om huidige leraren te behouden en nieuwe leraren op te leiden door fors te investeren in imago van het beroep en instroom van nieuwe leraren. Om meer instroom te genereren wordt er fors ingezet op zij-instroom. In het schooljaar 2022/2023 waren er 145 zij-instromers in het primair onderwijs. Het komend jaar breiden we de maatregelen op zij-instroom uit naar het voortgezet onderwijs en mbo.
Om leraren te behouden voor Amsterdam ontvangen leraren in Amsterdam een extra toelage op hun salaris die hoger is naar mate ze werken op een school met meer uitdagingen en achterstanden. Verder zijn er 42 extra sociale huurwoningen met voorrang aan leraren toegewezen in 2023 en hebben ruim 2000 leraren van buiten de stad een aanvullende reiskostenvergoeding ontvangen. Tot slot helpt de voorziening voor ondersteuning van directeuren daadwerkelijk bij het verminderen van de werkdruk voor de directeuren in het primair onderwijs.

MBO-agenda

Het mbo is een noodzakelijke en krachtige speler in de stad. Het mbo speelt een essentiële rol in de ontwikkeling van Amsterdammers en de realisatie van onze ambities. Daarom investeren we extra in het mbo. Naast het voorbereiden op de arbeidsmarkt, is het mbo ook belangrijk in de persoonlijke ontwikkeling van jongeren. In 2023 is de MBO-Agenda 2023-2027 vastgesteld. Hiermee zetten we de succesvolle en intensieve samenwerking tussen de mbo-instellingen, het Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs Amsterdam Diemen (SWV-vo) en de gemeente voort. Tegelijk hebben we met deze integrale agenda nieuwe keuzes gemaakt. Er is meer focus in onderwerpen, we stimuleren meerjarige projecten om meer impact te kunnen maken en geven extra aandacht aan de samenwerking tussen het onderwijs en bedrijfsleven. Zo is ook het stagepact opgestart, dat in 2024 gesloten wordt. In de MBO-agenda investeren we ongelijk om gelijke kansen te creëren. Dit doen we door met nadruk projecten te stimuleren die zich richten op niveau 1 en 2 studenten (een diploma op niveau 2 betekent een startkwalificatie en daarmee een betere startpositie op de arbeidsmarkt) en projecten die bijdragen aan de ontwikkeling in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord. Projecten die zich hierop richten krijgen bij de financiering voorrang. Ook is er extra aandacht voor innovatie. De komende jaren investeren we met de MBO-Agenda 35 miljoen euro in het Amsterdamse mbo.

Schoolveiligheid

In 2023 hebben we verdere stappen gezet bij het ondersteunen van scholen in het omgaan met veiligheidsproblematiek door:

a. Verstevigen van de lokale netwerken van jeugd- en veiligheidspartners rondom de scholen door bijeenkomsten, samenwerkingsafspraken en kennisbevordering;
b. Inzetten van jongerenwerkers op 31 vo scholen, die de leefwerelden van jongeren verbinden (thuis, straat, online en school);
c. Inzetten van het Operationeel Team Schoolveiligheid (OTSV) op vraag van 11 po, v(s)o en mbo scholen die te maken hebben met ernstige veiligheidsproblematiek. Sinds 2023 bieden we ook po-scholen ondersteuning vanuit het OTSV (er is gestart met 2 trajecten);
d. Bevorderen van deskundigheid van schoolteams (30 groepen in totaal voor alle v(s)o-scholen) en veiligheidscoördinatoren (35 trainingen in totaal voor alle v(s)o-scholen) over signaleren en omgaan met grensoverschrijdend gedrag.
e. Inzetten van scholenkoppels vanuit de straatcoaches om onrust rond scholen te voorkomen verspreid over stadsdelen Oost/Zuidoost, Nieuw/West en Noord;
f. Ontwikkelen van een schoolveiligheidskaart voor v(s)o en mbo scholen met overzicht van schoolveiligheidsthema's waarop er aanbod is in de stad.

Zo slaan we de handen ineen vanuit onderwijs, jeugd en veiligheid om te zorgen dat alle leerlingen van Amsterdam, los van hun achtergrond en leefwereld, veilig naar school kunnen.

Schoolaanwezigheid

De Leerplichtwet waarborgt het recht op onderwijs. Onze leerplichtorganisatie zet zich in voor de ontwikkeling van alle Amsterdamse kinderen en jongeren. We geven veel aandacht aan schoolaanwezigheid om te waarborgen dat ieder kind een plek heeft om te leren en ontwikkelen. Door zoveel mogelijk preventief in te zetten op het bestrijden van schoolverzuim proberen we uitval te voorkomen. Waar nodig passen we maatwerk toe. In 2023 waren vermindering van absoluut verzuim en thuiszitters, verbetering van de samenwerking met scholen en partners, tegengaan van verzuim in het mbo en verbetering van de bedrijfsvoering de speerpunten. Daar gaan we in 2024 mee door. Samen met ketenpartners (samenwerkingsverbanden, GGD en OKT) is om dit goed vorm te geven een verbeteraanpak opgesteld waarin we onder andere gezamenlijk schoolaanwezigheidsteams gaan opzetten én voor thuiszittende jongeren nagaan welke mogelijkheden er wel zijn om onderwijs te volgen. Deze verbeteraanpak is onderdeel van de Ambitieagenda 2023/2027 voor sterkere samenwerking (passend) onderwijs en jeugdhulp.

Schooltuinen en natuureducatie

Het doel van de schooltuinen is dat alle Amsterdamse kinderen in het primair onderwijs een blijvende en evenwichtige relatie met de natuur ontwikkelen. Daarnaast leren de kinderen op een praktische manier over gezonde voeding en duurzaam gedrag. 83% van de leerlingen uit groep 6-7 ging in 2023 naar een schooltuin. De leerlingen uit groep 1-5 en 8 kregen buitenlessen of gingen naar de boerderij.

Openbare Bibliotheek Amsterdam

De OBA leende bijna 1.750.000 keer een titel fysiek uit, boeken, tijdschriften of audiovisueel materiaal, 166.443 hebben mensen een e-book geleend en 98.122 keer een luisterboek. Ruim 3,5 miljoen mensen bezochten de bibliotheek in 2023 en er zijn 6650 activiteiten georganiseerd waar bijna 85.000 mensen aan hebben deelgenomen. Dat deed de OBA met ruim 280 partners in de stad waaronder buurtteams, musea, schrijverscollectieven, wijkbewoners, gemeente, kunstenaars, onderwijsinstellingen, muziekinstituten, netwerkorganisaties, uitgevers, ensembles en jeugdorganisaties. Een groeiend aantal activiteiten zijn door buurbewoners samen met OBA medewerkers in de vestigingen opgezet. Van taallessen, lezingen, workshops en culturele evenementen tot het samenstellen van boekencollecties. Dit aantal is gegroeid van ruim 750 activiteiten in 2022 naar 1400 in 2023. De grote mate van betrokkenheid blijkt ook uit de resultaten van ons imago-onderzoek. De naamsbekendheid van de OBA is hoog: 96% van de respondenten geeft aan OBA te kennen van naam en/of een bezoek.

Doel 5.1.1

Kansengelijkheid: Iedere Amsterdammer krijgt de kans om zich, ongeacht zijn of haar achtergrond, via onderwijs, te ontwikkelen tot wie hij of zij kan of wil zijn.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1 Geen indicator beschikbaar				

Er is geen overkoepelende indicator beschikbaar die een eenduidig totaalbeeld geeft van de kwaliteit van het onderwijs en de schoolomgeving.

Activiteit 5.1.1.1

We bieden peuters kwalitatief hoogwaardige voorschoolse educatie aan, zodat zij een goede start op de basisschool kunnen maken.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Alle doelgroep-peuters van 2,5 – 4 jaar gaan naar een voorschool. Percentage bereik doelgroeppeuters 2,5 – 4 jaar, uitgesplitst naar stadsdelen: Centrum, Nieuw-west, Noord, Oost, West, Zuid, Zuidoost	74% (2020)	75%	75%	75%
2	Alle peuters gaan naar een voorschool. Percentage bereik peuters.	46% (2020)	49%	48%	49%

Activiteit 5.1.1.1

De deelname aan de voorschool was in 2023 op het niveau van 2022, ongeveer 75% van de doelgroep kinderen gaat naar de voorschool. Nog eens 5-10% van de doelgroep kinderen gaat naar een kinderopvang zonder voorschool.

Activiteit 5.1.1.2

We ondersteunen PO en VO scholen realiseren van aanbod voor de ondersteuning van jongeren met een risico op onderwijsachterstand of beperking.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	% bereik doelgroepleerlingen middels de kansenaan-pakken – onderscheid naar PO / VO	PO: 90% VO: 67% (2021)	PO: 90% VO: 75%	PO: 90% VO: 75%	PO: 94% VO: 75%
	Alle peuters gaan naar een voorschool. Percentage bereik peuters.	46% (2020)	49%	48%	49%
2	Aantal scholen met een brede brugklas	11 (2022)	10	11	10
3	% leerlingen dat na 3 jaar op niveau van basisschooladvies zit of is op gestroomd	84% (2021)	89%	85%	>85%
4	% van de PO scholen met meer dan het drempelpercentage leerlingen met risico op onderwijsachterstand dat gebruik maakt van kansenaanpak PO / extra aanbod	100% (2021)	100%	100%	93%
5	% van de VO scholen met meer dan het drempelpercentage leerlingen met risico op onderwijsachterstand dat gebruik maakt van kansenaanpak VO / extra aanbod	83% (2021)	89%	83%	79%
6a	% kinderen dat naar de middelbare school gaat met een niveau lager dan het fundamentele niveau 1f voor leesvaardigheid, te onderscheiden naar stadsdelen: Centrum, Nieuw-west, Noord, Oost, West, Zuid, Zuidoost	5,1% (2022)	5,1%	5,1%	3,4%
6b	% kinderen dat naar de middelbare school gaat met een niveau lager dan het fundamentele niveau 1f voor taalverzorging, te onderscheiden naar stadsdelen: Centrum, Nieuw-west, Noord, Oost, West, Zuid, Zuidoost	5,8% (2022)	5,8%	5,8%	3,1%

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
6c	% kinderen dat naar de middelbare school gaat met een niveau lager dan het fundamentele niveau 1f voor rekenen, te onderscheiden naar stadsdelen: Centrum, Nieuw-west, Noord, Oost, West, Zuid, Zuidoost	10,4% (2022)	104%	10,4%	8,6%
7	Aantal PO-scholen dat samenwerkt met het Preventie Interventieteam (PIT)	69 (2021)	82	94	108

Activiteit 5.1.1.2 – 5

Iets minder scholen dan in 2022 hebben gebruik gemaakt van ondersteuning middels de Kansenaanpak voortgezet onderwijs, enerzijds doordat er nog tijdelijke steun in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs beschikbaar was, anderzijds door de moeite om personeel te krijgen.

Activiteit 5.1.1.2 – 6

De scores op taalvaardigheid, lezen en rekenen zijn iets verbeterd. Echter, door de veranderde wijze waarop DUO de databestanden aanlevert, hebben we niet meer alle scholen exact in beeld. Hierdoor is niet met zekerheid te zeggen of dit ook een daadwerkelijke verandering is.

Activiteit 5.1.1.2 – 7

Meer scholen werken met PIT samen. Onder andere door de PIT conferentie in najaar 2023 weten steeds meer scholen het PIT te vinden en weten ze voor welke kinderen ze ondersteuning van het PIT kunnen vragen.

Activiteit 5.1.1.3

We bieden de meest kwetsbare jongeren aanvullende ondersteuning op school en begeleiding naar werk.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
2	Aantal mbo-studenten met afstand tot onderwijs en arbeidsmarkt op reguliere mbo-opleidingen dat extra ondersteuning krijgt in de klas.	700	700	700	1028
2	Aantal kwetsbare jongeren met afstand tot onderwijs en arbeidsmarkt dat kleinschalig (passend) MBO onderwijs krijgt	600	600	600	600

Doel 5.1.2

Kwaliteit: Ieder kind krijgt goed onderwijs in een kwalitatief goede schoolomgeving.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Geen indicator beschikbaar				

Er is geen overkoepelende indicator beschikbaar die een eenduidig totaalbeeld geeft van de kwaliteit van het onderwijs en de schoolomgeving.

Activiteit 5.1.2.1

We ondersteunen en stimuleren de onderwijskwaliteit op het PO, VO en MBO door extra te investeren in de randvoorwaarden voor kwalitatief goed onderwijs.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal scholen dat deelneemt aan ONA voor kennisdeling	4 (2022)	4	30	40
2	Aantal PO scholen met een leerlingen aantal van 80% ten opzichte van de opheffingsnorm	36 (2022)	36	33	28
3	Scholen ondersteunen bij lerarentekort, te onderscheiden naar stadsdeel: Centrum, Nieuw-west, Noord, Oost, West, Zuid, Zuidoost	100%	100%		100%
6	Het aantal hybride leerwerkplekken dat op basis van pps'en subsidies van de MBO-Agenda voor mbo-studenten beschikbaar is	19 (2022)		21	21
7	Het aandeel instromende studenten in 2027 in de techniek en zorg.	2760 (2023)		2760	2760
8	Aantal doorlopende leerlijnen tussen vo en mbo in Amsterdam.	12 (2023)		12	12
9	Aantal stageplekken voor mbo-studenten jaarlijks bij de gemeente Amsterdam.	392, waarvan 28 op niveau 1 en 2 (2022)		300	447 (waarvan 51 op niveau 1 & 2)

Activiteit 5.1.2.2:

Het aantal van 36 scholen onder de opheffingsnorm in 2022 waren alle scholen met leerlingen onder de opheffingsnorm (minder dan 195 leerlingen). In 2023 zijn dat 33 scholen door het sluiten van te kleine scholen. 28 scholen zitten qua leerlingenaantal onder de 80% van de opheffingsnorm (de opgenomen indicator). De gemeente biedt bij sluiting ondersteuning zodat voor alle leerlingen een passende plek wordt gevonden.

Activiteit 5.1.2.1 – 9

Het aantal stageplekken voor mbo studenten bij de gemeente Amsterdam is hoger uitgevallen, doordat een aantal directies en stadsdelen een grote inspanning hebben geleverd om meer stagiaires een stageplek te geven binnen de gemeente. Met name de afdeling handhaving (THOR) heeft extra plekken gecreëerd.

Activiteit 5.1.2.2

We zorgen voor voldoende en gezonde schoolgebouwen verspreid over de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal op te leveren nieuwe en vernieuwde schoolgebouwen	PO: 5 VO/SO: 5 (2021)	PO: 7 VO/SO: 2	PO: 6 VO/SO: 1	PO: 4
2	Alle Amsterdamse leerlingen hebben les in een gezond schoolgebouw	PO: 85% VO: 75% (2021)	PO: 85% VO: 75%	PO: 93% VO: 94%	PO: 91%

Activiteit 5.1.2.2:

In 2023 zijn 14 scholen van een gezond binnenklimaat voorzien. De percentages gezonde scholen als aandeel van het totaal aantal scholen blijven iets achter bij de begrote percentages omdat het totaal aantal scholen dat wil deelnemen groeit. Sinds Corona is er een grotere aandacht ontstaan voor ventilatie in schoolgebouwen en is de interesse van scholen in deelname aan het programma gezonde schoolgebouwen gegroeid.

Activiteit 5.1.2.3

We zorgen ervoor dat zoveel mogelijk Amsterdammers met een startkwalificatie van school komen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)* (BBV-verplicht)	0,3%	0,9%	1,0%	1.0%
2	Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)* (BBV-verplicht)	2,4%	3,2%	3,5%	3.2%
3	Percentage voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers) (BBV-verplicht)	Totaal VSV vo 0,65%, Totaal VSV mbo 7,83%	Totaal VSV vo 0,82%, Totaal VSV mbo 7,58%	Totaal VSV vo 0,6%, Totaal VSV mbo 7,46%	Totaal VSV vo 0,78 %,
4	Percentage van 23-jarigen dat een startkwalificatie heeft	80%	80%	>80%	79%
5	% Oude vsv-ers terug naar school of werk	Percentage dat onderwijs volgt 30%, % dat werk heeft 28%	Percentage dat onderwijs volgt 21%, % dat werk heeft 28%	Percentage dat onderwijs volgt 31%, % dat werk heeft 31%	Percentage dat onderwijs volgt 23,87 % dat werk heeft 25,76 %

Activiteit 5.1.2.4

We handhaven en leveren een bijdrage in het realiseren van kwalitatieve goede VVE en Kinderopvang.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	% negatieve inspectie beoordelingen kinderopvang (rood risicoprofiel)	4% (2020)	4%	<5%	4
2	Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)* (BBV-verplicht)	2,4%	3,2%	3,5%	3.2%

Activiteit 5.1.2.5

We verrijken het Amsterdamse onderwijs met het uitvoeren van een hoogwaardig schooltuinprogramma.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage scholen dat deelneemt aan schooltuinprogramma	82%	79&	82%	83%
2	Waardering van het schooltuinprogramma door leerkrachten	8,5	8,5	8,5	8.6

Activiteit 5.1.2.3 – 3 en 5

De beoogde streefcijfers met betrekking tot voortijdig schoolverlaten (vsv) zijn niet behaald. Dit komt onder ander door de maatschappelijke problematiek bij de doelgroep. Er zijn veel studenten overbelast en kampen met (ernstige) mentale problemen. Daarnaast hebben studenten moeite met het combineren van fulltime studeren en een bijbaan, waardoor zij de druk om te voldoen aan de verplichtingen vanuit hun studie en werk als hoog ervaren en hierdoor vaker verzuimen. Studenten kiezen er in dat geval, ook vanwege de stijgende leefkosten en armoedeproblematiek, over te stappen naar fulltime werken. Verder valt op dat het voor studenten lastig is om de juiste opleidingskeuze te maken en dat er een kloof is tussen de verwachtingen van studenten ten aanzien van hun opleiding en de realiteit ervan.
Deze stijging is een landelijke trend.

Doel 5.1.2

Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie via een netwerk van bibliotheken.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1a Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: 0 3 jaar	9.891 (2018)	10.000	10.000	10320
1b Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: 4 11 jaar	50.801 (2018)	47.600	57.000	53.709
1c Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: 12 17 jaar	33.469 (2018)	33.000	42.000	43.367
1d Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: 18 66 jaar	59.140 (2018)	39.000	56.000	38.942
1e Aantal Amsterdammers dat lid is van de OBA: ouder dan 66 jaar	15.670 (2018)	13.000	15.000	13.107

Doel 5.1.3

De verwachting voor 2023 was dat er ongeveer 20.000 ROC leden van 18+ lid zouden worden. Dit is door technische omstandigheden in 2023 niet gelukt. In overleg met het ROC is het streven voor om dit in schooljaar 2024/2025 te realiseren en is gezamenlijk deze verwachting bijgesteld naar 50% oftewel 10.000 studenten die dit willen. Daarbij loopt het gratis jeugdlidmaatschap in het 19e levensjaar af, waardoor leden dan betaald lid moeten worden. Hierbij zien we in 2023 een terugval in ledenaantallen. Een verklaring hiervoor is dat jongvolwassenen minder bestedingsruimte hebben door oplopende inflatie en vaste kosten en dat zij een andere afweging maken in bestedingen. In 2023 hebben we een optimalisatieslag in de marketing campagne voorbereid waarin leden worden geïnformeerd over deze overgang. Dit met als doel de terugval te dempen. Deze optimalisatieslag is sinds februari 2024 in uitvoering gebracht.

Activiteit 5.1.3.1

We subsidiëren de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) in het kader van het leesoffensief en zodat alle Amsterdammers toegang hebben tot kennis, cultuur en informatie en de OBA digitale geletterdheid, leven lang leren, ontmoeting en betrokkenheid bij

Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1 PM Indicator leesoffensief				
2 Aantal bezoeken bibliotheken	3.822.966 (2018)	2.837.072	3.100.000	3.535.693
3 Aantal uitleningen	2.455.600 (2018)	1.819.781	2.500.000	1.850.549
4 Aantal activiteiten educatief, cultureel, tentoonstellingen	4.535 (2018)	6.355	7.350	6.643

Activiteit 5.1.3.1

Tijdens corona zijn de uitleencijfers sterk gedaald, waardoor de cijfers minder representatief zijn. Voor de prognose van 2023 zijn daardoor cijfers van voorgaande jaren gebruikt Deze blijken echter te optimistisch. Pas eind 2023/begin 2024 komen de uitleningen weer op het niveau van voor covid. Er lijkt een langere opstart te zijn na corona, dit is in lijn met de bezoekcijfers van andere culturele instellingen waar dit ook terug wordt gezien.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	60,2	57,8	63,4	61,8	-1,6
Lasten	282,8	306,6	302,7	301,2	-1,4
Saldo Baten en Lasten	**-222,6**	**-248,8**	**-239,3**	**-239,5**	**-0,1**
Onttrekking	0,0	1,2	2,5	2,5	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**1,2**	**2,5**	**2,5**	**0,0**
Totaal Programma 5 Onderwijs	**-222,6**	**-247,6**	**-236,9**	**-237,0**	**-0,1**

Het programmaonderdeel 5.1 Onderwijs heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 0,1 miljoen. Dit komt door lagere baten van € 1,6 miljoen en lagere lasten van € 1,4 miljoen.

Baten

De totale baten van € 61,8 miljoen zijn € 1,6 miljoen lager dan begroot. Dit is voornamelijk het gevolg van:

- Hogere baten van € 1,4 miljoen voor compensatie vanuit scholen voor gemaakte onderhoudskosten. Tot aan de juridische overdracht van scholen voert de gemeente onderhoud uit voor de schoolbesturen, waarvoor de schoolbesturen de gemeente vergoeden. In verband met vertraging in de juridische overdracht van een aantal panden van de gemeente aan schoolbesturen zijn zowel kosten als baten hoger.
- Lagere baten van € 1,9 miljoen voor de specifieke uitkering onderwijshuisvesting Oekraïense leerlingen doordat er minder leerlingen zijn dan geprognosticeerd en er is gekozen om bestaande gebouwen te verbouwen in plaats van gebruik te maken van tijdelijke huisvesting. Er is op werkelijke kosten afgerekend. Dit leidt tot een budgetneutraal resultaat omdat dit bedrag aan de lastenkant ook is afgenomen.
- Lagere baten door lagere inzet van € 0,5 miljoen van de ontvangen baten voor het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) omdat de extra inzet op de zomerscholen is gefinancierd uit ontstane ruimte binnen onderwijsachterstandenbeleid en niet uit de NPO middelen. Hierdoor blijven de NPO middelen beschikbaar voor inzet.
- Lagere baten door lagere inzet van € 0,5 miljoen van de ontvangen baten voor de Regionaal meld -en coördinatiefunctie (RMC-functie) omdat er ruimte in de uitvoering is ontstaan zijn een aantal projecten via de MBO agenda en de Jongeren in een kwetsbare onderwijspositie (JIKOP) uitgevoerd en gedekt. Hierdoor blijven de RMC middelen beschikbaar voor inzet.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (lagere lasten van 0,1 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 301,2 miljoen zijn € 1,4 miljoen lager dan begroot. Dit is voornamelijk het gevolg van:

- Hogere lasten van € 2,3 miljoen voor schoolgebouwen in beheer bij de gemeente door hogere energietarieven, uitbreiding van het aantal aansluitingen, premieverhogingen verzekeringen en uitbreiding van onroerend goed.
- Hogere lasten van 1,4 miljoen door compensatie vanuit scholen voor gemaakte onderhoudskosten. Tot aan de juridische overdracht van scholen voert de gemeente onderhoud uit voor de schoolbesturen, waarvoor de schoolbesturen de gemeente vergoeden. In verband met vertraging in de juridische overdracht van een aantal panden van de gemeente aan schoolbesturen zijn zowel kosten als baten hoger.
- Lagere lasten van € 1,9 miljoen voor de specifieke uitkering onderwijshuisvesting Oekraïense leerlingen doordat er minder leerlingen zijn dan geprognosticeerd en er is gekozen om bestaande gebouwen te verbouwen in plaats van gebruik te maken van tijdelijke huisvesting. Het betreft een neutrale mutatie omdat dit bedrag aan de batenkant ook is opgenomen.
- Lagere lasten van € 0,8 miljoen voor de Lerarenagenda doordat er een aantal interventies zoals: interventie ‘sterke schoolleiders’, ‘omgaan met tekorten voortgezet onderwijs’ en ‘zij-instromers voortgezet onderwijs’ later zijn opgestart.
- Lagere lasten van € 0,5 miljoen voor het leerlingenvervoer. Het leerlingenvervoer is een open einde regeling. Hierdoor schommelen de uitgaven voor het leerlingen-vervoer in het jaar en er is maar beperkt sturing mogelijk op de instroom.

- Lagere lasten intern personeel van € 0,5 miljoen doordat het moeilijk is om vacatures in te vullen door krapte op de arbeidsmarkt.
- Lagere lasten van € 0,5 miljoen voor de Regionaal meld -en coördinatiefunctie (RMC-functie) omdat er ruimte in de uitvoering is ontstaan zijn een aantal projecten via de MBO agenda en de Jongeren in een kwetsbare onderwijspositie (JIKOP) uitgevoerd en gedekt. Hierdoor blijven de RMC middelen beschikbaar voor inzet.
- Lagere lasten van € 0,3 miljoen door vertraging in recruitment door krapte op de arbeidsmarkt en er zijn minder trainingen deskundigheidsbevordering gedeclareerd dan begroot.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (lagere lasten van 0,6 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves:

De onttrekking aan de reserves is gelijk aan de begroting.

Toevoegingen reserves:

De toevoeging aan de reserves is gelijk aan de begroting.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1: Onderwijshuisvesting Het zeer intensieve gebruik van de stad geeft een enorme bouwvraag en een oververhitte bouwmarkt. Dit heeft gevolgen voor de bouw van de schoolgebouwen. Geschikte of betaalbare locaties zijn schaars geworden. Als een locatie beschikbaar is, dan kan het gebeuren dat we de planning van de scholenbouw moeten aanpassen vanwege wijzigingen in de planning van de gebiedsontwikkeling of woningbouwplannen. Onvoldoende middelen om de maatschappelijke voorzieningen, waaronder onderwijs, te laten meelopen met de groei van de stad, waardoor geen complete stad gebouwd wordt. Prijzen van bouwmaterialen zijn gestegen waardoor aanbestedingen kunnen mislukken/vertragen Bij een gelijkblijvend investeringsplafond heeft dit tot gevolg dat er minder scholen gebouwd of gerenoveerd kunnen worden	De samenwerking voor een goede inpassing van maatschappelijke voorzieningen in gebiedsontwikkelingen en het vinden van geschikte locaties voor onderwijshuisvesting wordt versterkt. Per bouwproject wordt samen met het stadsdeel en overige stakeholders vroegtijdig een communicatie, participatie en inspraak plan opgesteld. Hierdoor krijgen we tijdig zicht op wijzigingen in de planning en kunnen we anticiperen door bestaande capaciteiten adequaat in te zetten. Door te vernieuwen in de aanbestedingsvorm, zoals het innovatiepartnerschap schoolgebouwen, streven we ernaar om marktpartijen voor een langere termijn aan ons te binden en stimuleren we tegelijkertijd vernieuwing en verduurzaming binnen de projecten. Om aan te sluiten bij de marktontwikkelingen zijn per 1 januari 2023 de normvergoedingen in de Verordening huisvestingsvoorzieningen onderwijs Amsterdam met 34% verhoogd.
2: Voorschoolse educatie Landelijke wet- en regelgeving kan wijzigen, waardoor de kosten van de gemeentelijke vergoeding stijgen. Door de verkiezingen is nog onduidelijk of/hoe een mogelijke stelselwijziging kinderopvang verder vorm krijgt en wat dit betekent voor het aanbod in Amsterdam en de kosten voor de gemeente.	We voeren onder andere met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de kinderopvangsector een lobby om voorschoolse educatie als basisvoorziening aan te bieden met daarbij een stabiele financiering.
3. Leerlingenvervoer De kosten voor leerlingenvervoer zijn de afgelopen jaren gestegen en stijgen mogelijk verder. Het blijft complex hier adequate prognoses op te maken. Daarnaast bestaat er een kwalitatief risico als gevolg van een tekort aan chauffeurs in combinatie met de groei van het aantal leerlingen in het aangepast vervoer de afgelopen jaar.	In 2023 is een nieuwe verordening vastgesteld met daarin een aangescherpt beleid, waardoor de verwachting is dat de kostenstijging minder zal worden en het aangepast vervoer van goede kwaliteit blijft voor de kinderen die het echt nodig hebben.

Actuele risico's	Maatregelen
4. Lerarentekort: Door krapte op de arbeidsmarkt, een dure woningmarkt en afhankelijkheid van landelijk beleid is het moeilijk om leraren en schooldirecteuren in Amsterdam te vinden en te houden. Daarbij is het tekort bij scholen met veel kinderen met een risico op onderwijsachterstand gemiddeld groter dan bij scholen met nauwelijks kinderen met een risico daarop. Bij de kinderopvang, waaronder de voorschoolse educatie, kan de krapte op de arbeidsmarkt leiden tot minder plekken voor kinderen en tot langere wachtlijsten.	We investeren in de lerarenagenda samen met scholen en opleiders, verenigd in de Onderwijsregio Amsterdam, fors in het bestrijden van het lerarentekort. In de lerarenagenda zijn maatregelen opgenomen als een loket en begeleiding van zij-instromers, ondersteuning van schoolleiders, voorrang op woningen en tegemoetkoming in reiskosten. We overleggen met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om landelijke maatregelen te intensiveren en te versnellen.

Beleidskaders

- Onderwijs Ambities Amsterdam (2023)
- Eerste voortgangsbrief Kansengelijkheid (2020).
- Raadsbrief inzet Nationaal Programma Onderwijs (oktober 2021)
- Eén voorziening voor alle Amsterdamse peuters - beleidsplan peutervoorzieningen
- Verordening op het Lokaal Onderwijsbeleid Amsterdam 2019
- De Amsterdamse Lerarenagenda 2013-2027: "Omdat iedereen een goede leraar verdient"
- Beleidsbrief Kansenaanpak Voortgezet Onderwijs 2019-2023
- Aanpassing beleidsbrief Kansenaanpak PO (2019)
- Ambitieagenda 2023/2027 voor sterkere samenwerking (passend) onderwijs en jeugdhulp in verbinding met bestaanszekerheid
- Jaarplan 2020 Passend Onderwijs en de relatie met jeugdhulp (2020)
- Beleidsbrief Amsterdammerschap in het onderwijs 2023-2027
- Tweede voorgangsbrief Amsterdammerschap in het onderwijs (december 2021).
- Raadsbrief Ontwikkelingen en inzet Amsterdamse schoolveiligheid (2020)
- Doorontwikkeling Amsterdamse aanpak schoolveiligheid 2023-2026 (2022)
- De Amsterdamse MBO-Agenda 2023-2027
- Vierjarig regionaal plan voortijdig schoolverlaten en jongeren in kwetsbare positie RMC-regio 21 (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) 2021-2024
- Verordening bekostiging leerlingenvervoer Amsterdam 2024
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2023-2027
- Overkoepelende Huisvestingsplannen voor onderwijshuisvesting.
- Verordening huisvestingsvoorzieningen onderwijs Amsterdam (2020).

2.6 Gezondheid, zorg, jeugd, opvang en diversiteit

2.6.1 Basisvoorzieningen

In de sociale basis werken bewoners, vrijwilligers en professionals samen aan een breed, laagdrempelig en vrij toegankelijk aanbod van activiteiten en voorzieningen in de buurt. Dit aanbod is gericht op preventie, het versterken van zelfredzaamheid en samenredzaamheid en het ontplooien van talent. De gemeente faciliteert de sociale basis rondom de sociale opgave in gebieden. Dit doen we door een sterke verbinding tussen de verschillende vormen van zorg, ondersteuning en de basisvoorzieningen te leggen. Daarnaast zorgen we voor de verbinding tussen de basisvoorzieningen en het andere specialistische aanbod door de inzet van onder andere de wijkteams. Naast het aanmoedigen en ondersteunen bij zelfredzaamheid en ontplooiing, zorgen we vanuit dit basisaanbod ook voor het versteken kansengelijkheid. We willen een gezonde en veilige leefomgeving. Een omgeving waarin Amsterdammers zo snel en eenvoudig mogelijk ondersteuning krijgen als zij dat nodig hebben. Verschillende programma's helpen om (gezondheids-) verschillen tussen Amsterdammers te verkleinen, zoals Amsterdam vitaal en gezond, Thrive en Gezonde en kansrijke start.
Binnen het jongerenwerk hebben we onder ander geïnvesteerd in vakmanschap om de effectiviteit te versterken. Dit doen we door ons basisaanbod gerichter in te zetten onder de jongeren die dat het meest nodig hebben.

2.6.2 Wijkteams

Sinds 2021 zijn er zeven buurtteamorganisaties in Amsterdam. In ieder stadsdeel één. Herkenbaar en toegankelijk gepositioneerd in de buurt. In 2023 hebben de voorbereidingen plaatsgevonden om in 2024 te kunnen starten met een buurtteam en OKT in stadsgebied Weesp. Concreet moest er een transitie op gang komen van een bestaand Sociaal wijkteam dat de toegang, toeleiding en regie als verantwoordelijkheid had tot Wijkteams die ook daadwerkelijk zelf ondersteunen. Het is gelukt om in stadsgebied te starten en buurtteam en OKT zitten op een gezamenlijke locatie waardoor afstemming, uitwisseling en versterking van elkaar makkelijker zou moeten gaan. De buurtteams bieden laagdrempelige informatie, advies en ondersteuning aan Amsterdammers van 18 jaar of ouder op het gebied van financiën, sociaal contact, wonen, zorg, gezondheid, werk en veiligheid. De buurtteams sluiten aan op wat er in de sociale basis gebeurd en weten ook de sociale basis in te zetten als dat een logisch onderdeel is van de oplossing voor de Amsterdammer. Als de Amsterdammer specialistischere ondersteuning nodig heeft dan kan het buurtteam er één van de specialistische organisaties bijhalen of de ondersteuning aan de Amsterdammer (tijdelijke) overdragen. In 2023 is de inzet gericht geweest op het realiseren van 'een sterke basis', als fundament voor de transformatie van het stelsel in de stad en ondersteuning in het sociaal domein.

De wijkteams zijn dé spil in de beweging naar de voorkant en het beperken van de inzet van Individuele Ondersteuning met het doel de zorg betaalbaar en houdbaar te houden, de gezondheidsverschillen tussen wijken en werken te verkleinen en aan kansengelijkheid in de stad te werken.

Het Ouder- en Kindteam (OKT) heeft een brede opdracht in het ondersteunen bij opvoeden en opgroeien. Het is er voor ouders, jongeren en kinderen met lichtere vragen tot en met meervoudige ingewikkelde problemen. Het OKT richt zich op kinderen, jongeren en gezinnen in een kwetsbare positie. Hierbij gaat het om kinderen en jongeren die vanwege een sociaaleconomische achterstand minder vanzelfsprekend kansen hebben op een gezonde en veilige kindertijd, waarin zij zich kunnen ontplooien. In 2023 heeft de Rekenkamer onderzoek gedaan naar de preventieve activiteiten van de Stichting OKT. Dat resulteerde in een aantal aanbevelingen die gemeente en het OKT in 2023 en 2024 in samenwerking uitvoeren. Een aantal aanbevelingen worden betrokken in het nieuwe contract voor de stichting OKT per 2024.

Maar de aanbevelingen worden tevens in breder perspectief bekeken, in een samenhangend preventief stelsel. De nieuwe aanbesteding van Amsterdamse Preventieve Opvoed- en opgroeiondersteuning wordt hier onder andere bij betrokken, evenals de vroegsignalering binnen de kinderopvang en op scholen (primair en voortgezet onderwijs). Het doel hiervan is tijdig, passende ondersteuning te kunnen bieden, waardoor ernstige problemen voorkomen kunnen worden en de druk op specialistische jeugdhulp kan worden verminderd.

2.6.3 Individuele voorzieningen

We bieden individuele ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdwet. De individuele ondersteuning vanuit de Wmo bestaat uit de volgende diensten: Aanvullende individuele ondersteuning, Hulp bij huishouden, Dagbesteding, Logeeropvang, Ondersteuning en Opvang bij Huiselijk Geweld, Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen. De diensten binnen de individuele ondersteuning Wmo zijn altijd gericht op het versterken van zelfredzaamheid en het bevorderen van maatschappelijke participatie. En zijn aanvullend op wat een Amsterdammer zelf kan regelen of wat vanuit de sociale basis en wijkteams wordt aangeboden. Van professionals in de aanvullende ondersteuning Wmo wordt ook in 2024 verwacht dat ze Amsterdammers actief ondersteunen in het zoeken naar oplossingen in het eigen netwerk, vanuit de sociale basis of via de buurtteams in de buurt. In 2023 is de nieuwe aanbesteding ingegaan. Er zijn circa 4600 trajecten ingekocht waarbij participatie en opbouw van sociaal netwerk en werken naar een nieuw perspectief centraal staan. Daarnaast heeft de raad in de herfst van 2023 de versterking aanpak dakloosheid vastgesteld waarin voor een brede groep kwetsbare mensen aanvullende ondersteuning en opvang worden gerealiseerd.

2.6.4 Diversiteit

Iedereen moet zichzelf kunnen zijn en zich veilig voelen in Amsterdam, ongeacht gender, leeftijd, geloof, culturele identiteit of seksuele oriëntatie. Daarom werken we aan het vergroten van bewustzijn, het tegengaan van discriminatie en aan emancipatie en acceptatie.

We versterken de aanpak van discriminatie van lhbtiq+ personen, antisemitisme, moslimhaat en anti-Zwart racisme en verbreden deze met aandacht voor anti-Aziatisch racisme en validisme. Dit beleid is intersectioneel en er is speciale aandacht voor kwetsbare doelgroepen. In 2023 zijn er daarnaast de vervolgstappen gezet om tot een Slavernijmuseum te komen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	211,4	60,8	151,2	157,2	6,0
Lasten	1.226,4	1.170,7	1.261,9	1.252,0	-9,9
Saldo Baten en Lasten	**-1.015,0**	**-1.109,9**	**-1.110,7**	**-1.094,8**	**15,9**
Onttrekking	8,2	10,3	34,3	30,9	-3,4
Toevoeging	34,0	6,9	30,3	32,2	1,9
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-25,7**	**3,4**	**4,0**	**-1,3**	**-5,3**
Totaal Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**-1.040,8**	**-1.106,5**	**-1.106,7**	**-1.096,1**	**10,6**

Apparaatslasten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Apparaatslasten	206,3	164,3	159,9	177,0	17,2

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 10,6 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 6,0 miljoen, lagere lasten van

€ 9,9 miljoen en een lagere onttrekking aan de reserves van € 3,4 miljoen.
Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 157,2 miljoen zijn € 6,0 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten van €2,6 miljoen door meer ontvangen gelden vanuit de Corona-meerkostenregeling en de gemeenschappelijke regeling Amsterdam-Amstelland.
- Hogere baten van €2,4 miljoen door uitvoering van het landelijke project humaan papillomavirus (HPV) vaccinatie jongeren tussen 18-26 jaar, inhaalcampagne HPV en hogere vergoeding plusproducten.
- Hogere baten door inzet op versterking infectieziektenbestrijding pandemische paraatheid, wegwerken wachtlijsten reizigers vaccinatiebureau, waarneming infectieziektebestrijdingstaak GGD Zaanstreek Waterland (€1,7 miljoen).
- Hogere baten door meer uitgevoerde laboratoriumtesten (€1,6 miljoen).
- Hogere baten door hogere inzet voor WMO toezicht, toezicht kinderopvang, audits hygiënescans (€1,4 miljoen).
- Hogere baten door incidentele subsidie voor de versterking en uitbreiding van het werkgebied van forensische geneeskunde (€ 1,3 miljoen).
- Hogere baten voor 'Blijvend Veilig' omdat meer Rijksbijdrage voor de proeftuin Toekomstscenario is ontvangen dan begroot. (€ 1 miljoen).
- Hogere baten voor de SPUK Academische functie omdat meer baten zijn ontvangen, dit is een neutrale mutatie omdat hier eveneens lasten tegenover staan (€ 0,9 miljoen).
- Hogere baten voor de SPUK Expertisecentrum jeugdzorg omdat meer baten zijn ontvangen, dit is een neutrale mutatie omdat hier eveneens lasten tegenover staan (€ 0,9 miljoen).
- Lagere baten door minder campagne werkzaamheden voor corona. Hiertegenover staan lagere miljoen (€ 7,6 miljoen).
- Lagere baten door het overhevelen van toegekende SPUK GALA en andere projectgelden waaronder cohort onderzoek door Sarphati naar 2024. De activiteiten worden in 2024 uitgevoerd. Een deel van de baten is geboekt bij programma B (€ 3,7 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (hogere baten 2,5 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 1.252,0 miljoen zijn afgerond € 9,9 miljoen lager dan begroot.
Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voor de Individuele Betaalovereenkomsten (IBO) door een sterke groei in aantal IBO's van 16% en de IBO's zijn gemiddeld 30% duurder geworden. In 2023 zijn de kosten sterk gestegen door cliënten met complexe problematiek. Begin 2024 wordt een onderzoek ingesteld naar de grote stijging van de IBO's om deze beter te reguleren (€ 6,8 miljoen).
- Hogere lasten door inzet op activiteiten verband houdend met de Corona-meerkostenregeling. Is onderdeel van de hogere baten van € 2,6 miljoen (€ 1,8 miljoen).
- Hogere lasten door uitvoering van het landelijke project humaan papillomavirus (HPV) vaccinatie jongeren tussen 18-26 jaar, inhaalcampagne HPV en hogere vergoeding plusproducten (€ 1,4 miljoen).
- Lagere lasten door afname in corona gerelateerde activiteiten (€ 8,1 miljoen).
- Lagere lasten door de doorgeschoven inzet naar 2024 voor uitvoering van activiteiten SPUK GALA en andere projecten waaronder cohort onderzoek door Sarphati. Hiertegenover staan € 3,7 baten, het overige bedrag van € 0,35 miljoen is geboekt bij programma B en een lagere reserveonttrekking van € 0,15 miljoen (€ 4,2 miljoen).
- Lagere lasten door de overgang van Flexibel Preventief Aanbod Jeugd (FPAJ) naar Aanvullende Preventieve Opgroei- en Opvoedondersteuning (APOO), personeelskrapte en lagere werkelijke kosten (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten voor Hulp bij Huishouding (HBH) door personeelsgebrek, waardoor niet alle cliënten zijn geholpen (€ 0,7 miljoen).
- Lagere lasten voor uitgaven Ongedocumenteerden doordat de regeling voor Oud-Surinamers niet is bekrachtigd, het Informatieservicepunt is vertraagd en minder leefgeld is uitgekeerd dan vooraf geraamd (€ 0,7 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (lagere lasten € 5,8 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De volgende onttrekkingen zijn lager dan begroot:

- De onttrekking uit de reserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvang (POK). Dit komt vooral omdat minder is besteed bij de buurtteams en team Maatwerk en Doorbraken. De onderbesteding komt vooral door krapte op de arbeidsmarkt (€ 1 miljoen).
- Onttrekking aan de reserve Streeklaboratorium doordat werkzaamheden gericht op een samenwerking met andere laboratoria om infectieziekten in de toekomst te kunnen bestrijden zijn vertraagd (€ 0,7 miljoen).
- De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen voor het Masterplan Zuidoost, Aanpak Noord en Het Nationaal Programma Samen Nieuw-West. Door het nog niet opstarten van de interventies 'sociale renovatie' en 'uitbreiden community builders' 2023 bij Aanpak Noord. Bij Masterplan Zuidoost meer is geïnvesteerd het begeleiden van organisaties om in co-creatie te werken, eigenaarschap te ontwikkelen en daarbij vertrouwen te winnen en aan de andere kant de convenant partners binnen te krijgen daardoor zijn geen nieuwe projecten gepland of uitgevoerd. In het Nationaal Programma Samen Nieuw-West wordt de onderbesteding voornamelijk veroorzaakt doordat de programma organisatie niet meteen van start kon gaan in 2023.
  Het programma heeft meer tijd nodig gehad om de interventies af te stemmen met alle betrokkenen (€ 1,8 miljoen).

Toevoegingen reserves

De toevoegingen zijn conform budget geboekt en worden niet toegelicht.

In de programmaonderdelen volgt een verdere toelichting van de afwijkingen op de baten, lasten en reserves.

Investeringen per programma

In 2023 zijn er 12 voorzieningen Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen opgeleverd. Dit betreft buurtkamers Notweg, Oostenburgerwerf en Diereneiland. Daarnaast zijn ook huizen van de wijk Claverhuis en Oosterpark opgeleverd. Hetzelfde geldt voor de woonzorgvoorziening Westburgh, noodopvang Vlaardingenlaan en voorzieningen voor buurtteam Mosveld en buurteam Meeuwenlaan. Tot slot zijn er drie locaties voor de winteropvang 2023/2024 gerealiseerd.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie

- We zetten een digitale voordeur op voor alle Amsterdammers waarin we welzijn en zorg integraal aanbieden met een focus op preventie, holistische triage en het matchen van hulpvraag en hulpaanbod.
- Er wordt gewerkt aan een integraal klantbeeld: De gegevens van de Amsterdammer worden veilig, slim en volgens wet- en regelgeving gekoppeld zodat bij wijk-/buurtteams de juiste informatie beschikbaar is en zij de Amsterdammer goed kunnen adviseren en ondersteunen.

Democratisering

- De ondersteuning wordt in samenspraak met Amsterdammers, naasten en ervaringsdeskundigen ontwikkeld, zodat deze goed aansluit op de leefsituatie en leefwereld van (kwetsbare) Amsterdammers. Wmo adviesraad en Jeugdplatform Amsterdam vormen de adviesorganen voor Wmo en jeugdzorg.
- Individuele ondersteuning is erop gericht om alle Amsterdammers zo zelfstandig en volwaardig mogelijk deel te laten nemen aan de maatschappij, onafhankelijk van de aanleiding van hun ondersteuningsvraag, de aard van de beperking, hun etnische afkomst, sociaaleconomische status of seksuele oriëntatie.
- Bij Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen is het uitgangspunt dat mensen zoveel als mogelijk eigen regie ervaren over hun ondersteuningstraject.

Duurzaamheid

Binnen het programma Volksgezondheid, jeugd en zorg werken we met verschillende aanbieders van Zorg. Om het belang van duurzaamheid te onderstrepen stimuleren wij deze aanbieders ook om op een duurzame manier te werk te gaan. Onderstaande voorbeelden geven deze ambitie weer:

- Voor Aanvullend Openbaar Vervoer (AOV) zullen per 1-1-2025 alle in te zetten voertuigen emissievrij zijn. Tot aan 1-1-2025 moeten alle voertuigen minimaal aan de Euro VI norm voor het betreffende voertuig voldoen. Om de eerstgenoemde doelstelling te behalen, wordt ingezet op het gebruik van elektrisch vervoer en een afname van het gebruik van fossiele brandstoffen.
- De huidige aanbieder voor woonruimteaanpassingen is onder andere geselecteerd op het hergebruik en recycling van materialen en grondstoffen. Door duurzaamheid mee te nemen als criterium bij de selectie van aanbieders, tracht de gemeente een duurzame manier van werken te stimuleren bij partners in de keten.

Kansengelijkheid

- De wijkteams zijn herkenbaar en laagdrempelig toegankelijk voor alle Amsterdammers.
- Het buurtteam heeft een preventieve functie in het (vroeg)tijdig herkennen en oppakken van risicosignalen op problemen op het gebied van gezondheid, huisvesting, financiën, veiligheid en kan hiermee erger voorkomen.
- De buurtteams ondersteunen Amsterdammers bij het herstel van hun zelfredzaamheid en hun vermogen om mee te doen in de stad.
- We investeren ongelijk: er gaat meer subsidie per inwoner naar de buurtteams in de gebieden waar de verwachte ondersteuningsvraag hoog is, minder naar gebieden waar de verwachte ondersteuningsvraag lager is. We gebruiken daarvoor objectieve maatstaven, waaronder het inkomens- en opleidingsniveau.
- Aanbieders van maatschappelijke opvang en beschermd wonen hebben de opdracht om cliënten zoveel mogelijk te laten deelnemen aan de maatschappij, door hen toe te leiden naar dagbesteding en zo mogelijk werk en een sociaal netwerk op te bouwen. Daarnaast werken zorgaanbieders nauw samen met corporaties en andere stakeholders om de sociale veiligheid in de buurt te borgen.

Gebieden

Vanuit onder andere de Masterplannen wordt er specifiek beleid uitgevoerd die betrekking hebben tot specifieke gebieden. Hieronder een aantal voorbeelden:

- In 2023 is gestart met de volgende opgaven: Het Jonge Kind (liep ook al in 2022), Pedagogische Infrastructuur (6-12 jaar) en Perspectief voor Jongeren (12 – 23+ jaar). Voor het Jonge Kind was de doelstelling om 50 gezinnen met jonge kinderen die we normaliter niet of nauwelijks bereiken, te ondersteunen. Dit heeft geresulteerd in concrete doorbraken in de ondersteuning van zeker 35 gezinnen. Bovendien hebben we geleerd van wat we hebben gezien en onze werkwijze aangepast en die van het gehele systeem.
- Voor Perspectief voor Jongeren zijn een aantal jongeren (circa 20) een paar keer bijeen gekomen om te bespreken hoe zij zich sterk willen maken voor hun buurt via het NP SNW. Dit initiatief wordt voortgezet middels een vaste plek in de opgave Kansen voor de Jeugd. Hiernaast is veel geïnvesteerd in het in kader brengen van de Pedagogische Infrastructuur rond jongeren, de wirwar aan losse subsidiestromen en het vormen van een drietal werkgroepen in aanloop naar 2024.
- Vanuit aanpak Noord is er een bijdrage geleverd aan meer kansengelijkheid en talentontwikkeling van de kinderen door stap voor stap een goed naschools aanbod uit te breiden voor alle kinderen ongeacht het inkomen van de ouders/verzorgers (bijvoorbeeld het Plan van Gool). We betrekken de jeugd actief bij de opgaven en oplossingen, via bestaande kindercommissies, jongerenambassadeurs, wijkkinderraden en door het organiseren van gesprekken met jongeren en sleutelfiguren in de buurt.

2.6.1 Basisvoorzieningen

Vanuit de twee pijlers van de sociale basis: zelfredzaamheid en ontplooiing volwassenen en zelfredzaamheid en ontplooiing jeugd, zetten we in op toegankelijke en laagdrempelige basisvoorzieningen in de buurt en het stimuleren van de sociale samenhang en de participatie van de bewoners.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 6.1.1

De zelfredzaamheid van Amsterdammers wordt vergroot en de kansenongelijkheid tussen Amsterdammers wordt kleiner.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aandeel meest kwetsbare bewoners op basis van de kwetsbaarheidsscore.	(2019)	12%	11%	12%

Doel 6.1.1.

De sociale basis

Vanuit de twee pijlers van de sociale basis: zelfredzaamheid en ontplooiing volwassenen en zelfredzaamheid en ontplooiing jeugd, hebben we fors ingezet op zorgen voor breed toegankelijke en laagdrempelige activiteiten en ondersteuning in de eigen buurt of wijk en het stimuleren van de sociale samenhang en de participatie van de bewoners. Dat helpt om zelfredzaam te zijn, talenten te ontwikkelen en mee te doen in de stad. Dit aanbod spitsen we toe op jongeren/jeugd, kwetsbare ouderen, bewoners met een licht verstandelijke beperking, bewoners met psychische kwetsbaarheid en kwetsbare vrouwen. We hebben diverse activiteiten in de buurten georganiseerd. Veelal met vrijwilligers, die zich inzetten bij jongerenwerk en buurthuizen, huizen van de wijk, buurtkamers en wijkcentra. Met professionele organisaties en via bijeenkomsten, sleutelfiguren in de wijk en de lokale media geven we informatie over het ondersteuningsaanbod. Ook hebben we veel buurtinitiatieven, bewonersinitiatieven en maatschappelijke initiatieven kunnen realiseren door toegenomen betrokkenheid van bewoners. Verder hebben we ingezet op tegengaan kansenongelijkheid door activiteiten te organiseren en gebiedsgerichter interventies aan te bieden, om aan de voorkant verdere problematiek te kunnen voorkomen. Hiermee zetten we in op voorkomen dat Amsterdammers met een kleine zorg- of ondersteuningsvraag in een zwaar traject terechtkomen.

Jongerenwerk

Onderdeel van de sociale basis is Jongerenwerk: Het Jongerenwerk is in 2023 nog meer uitgebreid dan voorgaande jaren. Er is meer inzicht verkregen in de jongeren zelf. In de nieuwe participatieve wereld waarin we leven is het uitgangspunt voor en door jongeren. Het jongerenwerk is meer dan jongerencentra open houden, maar ook de jongeren de kans geven mee te doen in de maatschappij. We hebben een begin gemaakt om de bestaanszekerheid van jongeren te vergroten door de samenwerking binnen de gemeente Amsterdam te versterken. Ook hebben we meer activiteiten kunnen aanbieden om jongeren beter voor te bereiden op scholing en werk. Zo is ervoor gekozen om het jongerenwerk voor een deel in de uitvoering naar de scholen toe te brengen.

Mantelzorg

Ten slotte ondersteunen we de mantelzorgers en vrijwilligers. In alle gebieden worden vanuit de sociale basis deze interventies aangeboden. Organisaties met kennis en vaardigheden geven hierin de nodige ondersteuning. De jonge mantelzorgers zijn een belangrijk onderdeel in deze interventie. Vrijwilligers zijn moeilijker te vinden. Dat is ook een algemeen geluid vanuit de uitvoering. In overleg met de organisaties die de coördinatie uitvoeren van vrijwillige inzet hebben we geprobeerd daar waar nodig het vak van vrijwilliger aantrekkelijker te maken. We constateren bijvoorbeeld dat vrijwilligers zich minder willen binden of liever werken op projectbasis en spelen hierop in door meer kortdurend vast te leggen. Er wordt tevens gekeken welke vorm het beste bij de vrijwilliger past en er wordt maatwerk toegepast.

Korte toelichting waarden 2023 doel 6.1.1

Vanuit alle partners in de sociale basis is een heel breed aanbod aan activiteiten en ondersteuning neer gezet dit jaar. Vanuit de opgave (vastgelegd in de GGU = gebiedsgerichteuitwerking) zijn in elk stadsdeel subsidies verstrekt voor de doelstellingen van de sociale basis. Zowel continuering van bestaand aanbod als vernieuwend aanbod vanuit de opgave. Een mooi voorbeeld is de opening dit jaar van een buurtkamer in de Colijnstraat, waar speciale aandacht is voor mensen met een verstandelijke beperking.
We zien een toenemende druk op de sociale basis, zowel in de vraag naar ondersteuning bijvoorbeeld als gevolg van vergrijzing, als de druk op vrijwilligers.

Activiteit 6.1.1.1

We stimuleren sociale samenhang en participatie van de bewoners in de wijk.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aandeel Amsterdammers van 18 jaar of ouder dat vrijwilligerswerk verricht in of via een organisatie.	(2020)	28%	32%	33%
2	Aandeel Amsterdammers van 18 jaar of ouder dat zich de afgelopen 12 maanden heeft ingezet voor buurt of stad.	(2020)	27%	30%	26%

Korte toelichting waarden 2023 activiteit 6.1.1.1

Een kwart van de Amsterdammers zet zich in voor de buurt of de stad. In totaal heeft 26% van alle Amsterdammers van 18 jaar en ouder zich in het afgelopen jaar alleen of samen met anderen ingezet voor of tegen een thema dat met het wonen in de buurt of de stad te maken heeft. De doelstelling van 30% is niet behaald omdat door de krapte op de arbeidsmarkt er meer ruimte is om betaald werk te verrichten. Tevens zijn ook allerlei constructies bedacht waardoor meer mensen (gedeeltelijk) aan het werk gaan en daardoor dus minder ingezet kunnen worden voor hun buurt.

Activiteit 6.1.1.2

We zorgen voor laagdrempelige activiteiten binnen de sociale basis in de buurt.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aandeel huisartsen wat doorverwijst richting Welzijnscoach (welzijn op recept)	(2020)	70%	80%	78%
2	Aandeel Amsterdammers van 18 jaar of ouder dat de afgelopen 12 maanden (soms/vaak) informele hulp heeft verleend.	(2020)	40%	45%	57%
3	Aandeel Jongeren wat deelneemt aan Jongeren-werkbijeenkomsten (bij benadering)	(2021)	niet bekend	50%	45%
4	Aandeel Jongeren wat deelneemt aan Jongerenwerkcoaching (bij benadering)	(2021)	16%	25%	17%
5	Aandeel Amsterdammers van 19 jaar en ouder dat (zeer) ernstig eenzaam is volgens de eenzaamheidsschaal De Jong- Gierveld	(2020)	15%	12%	23%

Korte toelichting waarden 2023 activiteit 6.1.1.2

Het aantal huisartsen dat gebruik maakt van de interventie welzijn op recept is gestegen naar 78%, wat een hele mooie toename is en duidelijk maakt dat én steeds meer huisartsen de meerwaarde van WOR zien én deze interventie daadwerkelijk voorschrijven.
Bij het jongerenwerk is veel ingezet op de naweeën van Corona, dit was weer het eerste jaar zonder beperkingen. Zowel groepsbijeenkomsten als individuele coaching zijn belangrijke tools. Maar daarnaast is het aanbod natuurlijk veel breder en de contacten die de jongerenwerkers hebben in het bereiken, binden en boeien van jongeren zijn heel belangrijk. Het was dat jaar weer bouwen aan alle relaties, die zowel fysiek als digitaal essentieel zijn voor jongeren. Veel aandacht was er voor het mentale welzijn van jongeren.

Activiteit 6.1.1.3

We zorgen ervoor dat cliënten goed ondersteund worden door onafhankelijke clientondersteuning.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het aantal dossiers waarop mensen ondersteuning ontvangen	2021	5.136	5.500	5.525

Korte toelichting waarden 2023 activiteit 6.1.1.3

Het aantal cliënten dat ondersteund wordt door onafhankelijke clientondersteuning is iets hoger dan begroot. Er is sprake van een samenhang met andere producten, zoals het OKT.

Activiteit 6.1.1.4

We zorgen voor kwalitatief hoogstaande voorzieningen in de stad.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal op te leveren nieuwe en vernieuwde voorzieningen Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen	niet bekend	niet bekend	niet bekend	12

Korte toelichting waarden 2023 activiteit 6.1.1.4

In 2023 zijn er 12 voorzieningen Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen opgeleverd. Dit betreft buurtkamers Notweg 32, Oostenburgerwerf en Diereneiland. Daarnaast huis van de wijk Claverhuis, Oosterpark. Verder zijn de woonzorgvoorziening Westburgh, noodopvang Vlaardingenlaan en voorzieningen voor buurtteam Mosveld en buurteam Meeuwenlaan opgeleverd. Tot slot zijn er drie locaties voor de winteropvang 2023/2024 gerealiseerd.

Doel 6.1.2

Alle Amsterdammers hebben gelijke kans op gezondheid ongeacht hun sociaal economische status of achtergrond.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage bereik van zuigelingen door de Jeugdgezondheidszorg	99,1% (2017)	99%	>95%	98,9
2	Het aantal (aanstaande) ouders dat via geboorte(zorg)- en welzijnsinstellingen en bereikt wordt met de methodiek Nu Niet Zwanger (NNZ)				Meer dan 100 alleen al via het NNZ-team
3	Aantal Amsterdammers met ernstige en matige psychische klachten	54% (2022)	n.v.t	n.v.t.	Dit is niet beschikbaar (zie toelichting doel 6.1.2)

Doel 6.1.2.

Om meer impact en snelheid te kunnen maken op preventie is in 2023 een raamwerk opgesteld: Van zorg(en) naar gezondheid. Dit raamwerk volgt de koers die al was ingezet, biedt een sterkere integrale aanpak op preventie en richt zich op het verkleinen van gezondheidsverschillen tussen Amsterdammers. Verschillende programma's dragen hieraan bij, zoals Amsterdam Vitaal & Gezond, Thrive, Gezonde en Kansrijke Start, Vitaal Ouder Worden en Gezonde Omgeving.

- De jeugdgezondheidszorg heeft in 2023 bijna alle 0 jarigen (en hun ouders) gezien tijdens een contactmoment (98.9%) waarop gekeken wordt hoe het met de groei en ontwikkeling gaat. Dit is ruim boven de gestelde norm van 95%.
- Het Nu Niet Zwangerteam neemt cliënten over van andere instellingen uit het sociale en medische domein. Het gaat om cliënten in kwetsbare situaties met hulpvragen over kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. Er zijn in 2023 meer dan 100 cliënten doorgeleid naar dit team. Daarnaast zijn er 150 professionals in 30 organisaties getraind in de methodiek zodat ook zij het gesprek kunnen voeren. Het aantal (aanstaande) ouders dat zij bereiken wordt niet genoteerd.
- Er komt geen cijfer voor 2023 want de nodige enquête (gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen) wordt slechts eens per vier jaar uitgestuurd (er waren

uitzonderingen in de coronaperiode). Najaar 2024 is er een nieuwe enquête, in 2025 komen er nieuwe cijfers beschikbaar over het aandeel Amsterdammers van 18 jaar en ouder met een hoog risico op een angststoornis of depressie.

Korte toelichting waarden 2023 doel 6.1.2.

De GGD werkt sinds 2021 aan het verhogen van de vaccinatiegraden voor het RVP langs de actielijnen van het plan 'Beter Beschermd tegen Besmettelijke ziekten'.
De GGD heeft in 2023 de aanpak geïntensiveerd gezien de landelijke trend van dalende vaccinatiegraden op basis van de kennis en ervaring van de afgelopen jaren.
Dat leidde tot drie nieuwe actielijnen:

a. Nog meer flexibel, laagdrempelig en dichtbij aanbod
b. Samenwerken voor het versterken van het vertrouwen in vaccinaties
c. Met doelgroepgerichte communicatie meer ouders en jongeren bereiken

In 2023 was er vanaf mei na de vaccinatiecampagne in (sport)hallen in de stad op verschillende Ouder- en Kindteams (OKT's) in Nieuw-West, Zuidoost en Noord de mogelijkheid om de vaccinatie zonder afspraak te halen. Naast algemene communicatie over nut en noodzaak van vaccineren is er doelgroepgerichte communicatie gericht op doelgroepen en gebieden met lagere vaccinatiegraden. Met een specifieke aanpak in Noord, Nieuw-West en Zuidoost wil de GGD nog beter aansluiten bij de vragen en zorgen die daar onder inwoners leven. Daarnaast is er aandacht voor het zo toegankelijk mogelijk maken van betrouwbare informatie over vaccinaties.

In 2023 heeft de GGD Amsterdam de landelijke vaccinatiecampagne HPV+ voor 19-26 jarigen, een inhaalcampagne voor een doelgroep die niet eerder in aanmerking kwam voor deze vaccinatie, uitgevoerd.

Activiteit 6.1.2.1

We werken aan de gezondheid van Amsterdammers middels preventieve en curatieve activiteiten.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage vaccinatiegraad (zuigelingen) DKTP basis immuun	92% (2016)	83%	>90%	Nog niet bekend
2	Aantal nieuwe HIV infecties (absolute aantallen)	110	100	90	66
3	Aantal rokers in Amsterdam	22% (2020)	27%	20%	Cijfer nog niet beschikbaar

Korte toelichting waarden 2023 activiteit 6.1.2.1.

- De vaccinatiegraden op landelijk- en op gemeenteniveau worden jaarlijks rond de zomer gepubliceerd door het RIVM. Medio 2024 worden de vaccinatiegraden over 2023 bekend. De vaccinatiegraden over 2022 voor het RVP zijn in heel Nederland en ook in Amsterdam gedaald, er is sprake van een dalende trend. De daling in de vaccinatiegraden onder zuigelingen is in Amsterdam ongeveer gelijk aan de gemiddelde daling in Nederland.
- Het PrEP-programma loopt goed, er zijn steeds minder nieuwe infecties. De samenwerking met Amsterdamse partners loopt ook goed, huisartsen zijn betrokken en helpen mensen die PrEP gebruiken via hun eigen praktijk. Ook zijn er inspanningen geweest om Amsterdammers met een migratieachtergrond te bereiken en deze worden doorgezet in de komende jaren.
  De daling naar nul zet door. Het aantal nieuw opgelopen infecties in 2023 is voor het eerst berekend en komt nog veel lager uit dan de genoemde 66. Dit komt doordat in de 66 ook hiv infecties zitten die opgelopen zijn vóór 2023 maar nu voor het eerst zijn geconstateerd.
- In 2023 is een groot aantal activiteiten ondernomen om Amsterdammers te ondersteunen om te stoppen met roken en te voorkomen dat jongeren beginnen met roken. De coalitie chronisch zieken heeft de opgave op zich genomen om de zorginstellingen rookvrij te maken. Voor kwetsbare groepen zoals mensen met een minimuminkomen die willen stoppen met roken is een interventie doorontwikkeld die beter aansluit bij hun specifieke ondersteuningsbehoefte. In het preventieaanbod voor jongeren op het voortgezet onderwijs is meer aandacht voor vapen, aangezien we signalen ontvangen dat meer jongeren met die vorm van nicotinegebruik in aanraking komen. In 2023 zijn meer gebieden rondom plekken waar jongeren komen zoals scholen, speelplaatsen en -parken rookvrije zones geworden. Dit is een doorlopend proces waar regelmatig nieuwe aanvragen voor rookvrije zones worden behandeld.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	154,5	43,0	94,0	95,4	1,4
Lasten	332,8	243,0	297,2	290,1	-7,0
Saldo Baten en Lasten	**-178,3**	**-200,0**	**-203,2**	**-194,7**	**8,4**
Onttrekking	0,0	1,0	7,4	4,9	-2,5
Toevoeging	0,3	0,1	1,0	1,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,3**	**0,9**	**6,5**	**4,0**	**-2,5**
Totaal Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen	**-178,6**	**-199,0**	**-196,7**	**-190,8**	**5,9**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 5,9 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 1,4 miljoen, lagere lasten van € 7,0 miljoen en een lagere onttrekking uit de reserve van € 2,5 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 95,4 miljoen zijn € 1,4 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door meer ontvangen gelden vanuit de Corona-meerkostenregeling en de gemeenschappelijke regeling Amsterdam-Amstelland (€ 2,6 miljoen).
- Hogere baten door uitvoering van het landelijke project humaan papillomavirus (HPV) vaccinatie jongeren tussen 18-26 jaar, inhaalcampagne HPV en hogere vergoeding plusproducten (€ 2,4 miljoen). Hier tegenover staan evenredig hogere lasten waarvan een deel in programma B.5 is verantwoord.
- Hogere baten door inzet op versterking infectieziektenbestrijding pandemische paraatheid, wegwerken wachtlijsten reizigers vaccinatiebureau, waarneming infectieziektebestrijdingstaak GGD Zaanstreek Waterland (€ 1,7 miljoen).
- Hogere baten door meer uitgevoerde laboratoriumtesten (€ 1,6 miljoen).
- Hogere baten door hogere inzet voor WMO toezicht, toezicht kinderopvang, audits hygiënescans (€ 1,4 miljoen).
- Hogere baten door incidentele subsidie voor de versterking en uitbreiding van het werkgebied van forensische geneeskunde (€ 1,3 miljoen). Hier tegenover staan evenredig hogere lasten waarvan een deel in programma B.5 is verantwoord.
- Hogere baten door ondersteuning bij het bestrijden en voorkomen van infectieziekten en om goed voorbereid te zijn op grootschalige infectie-uitbraken (€ 0,8 miljoen).
- Lagere baten door minder campagne werkzaamheden voor corona (€ 7,6 miljoen).
- Lagere baten door het overhevelen van toegekende SPUK GALA en andere projectgelden waaronder cohort onderzoek door Sarphati naar 2024. Er zijn minder activiteiten gerealiseerd dan verwacht conform begroting. Deze activiteiten worden in 2024 uitgevoerd (€ 3,7 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (hogere baten van € 0,3 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 290,1 miljoen zijn € 7,0 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door inzet op activiteiten verband houdend met de Corona-meerkostenregeling (€ 1,8 miljoen). Is onderdeel van de hogere baten van € 2,6 miljoen.
- Versterking infectieziektenbestrijding pandemische paraatheid, wegwerken wachtlijsten reizigers vaccinatiebureau, waarneming infectieziektebestrijdingstaak GGD Zaanstreek Waterland (€ 1,7 miljoen).
- Hogere lasten door extra capaciteit ter ondersteuning bij het bestrijden en voorkomen van infectieziekten en om goed voorbereid te zijn op grootschalige infectie-uitbraken (€ 1,3 miljoen).
- Hogere lasten door uitvoering van het landelijke project humaan papillomavirus (HPV) vaccinatie jongeren tussen 18-26 jaar, inhaalcampagne HPV en hogere vergoeding plusproducten (€ 1,4 miljoen).
- Hogere lasten door meer inzet voor WMO toezicht, toezicht kinderopvang, audits hygiënescans (€ 1,4 miljoen).
- Hogere lasten doordat de lasten in verband met het eigenrisicodrager werkloosheidswet (WW) voor het voormalig personeel van de stadsdelen hier verantwoord zijn. Verder is er ook een tekort ontstaan op de totale salarisbegroting

van de stadsdelen door het gesloten CAO-akkoord 2023 (€ 0,9 miljoen).
- Hogere lasten door meer inzet in verband met de incidentele subsidie voor de versterking en uitbreiding van het werkgebied van forensische geneeskunde (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten door afname in corona gerelateerde activiteiten (€ 8,1 miljoen).
- Lagere lasten door de doorgeschoven inzet naar 2024 voor uitvoering van activiteiten SPUK GALA en andere projecten waaronder cohort onderzoek door Sarphati en ‘project 5&7’ (€ 4,2 miljoen). Hier tegenover staan € 3,7 baten, het overige bedrag van € 0,35 miljoen is geboekt bij programma B en een lagere reserveonttrekking van € 0,15 miljoen.
- Lagere lasten op het Masterplan Zuidoost, Aanpak Noord en Het Nationaal Programma Samen Nieuw-West. Door het nog niet opstarten van de interventies 'sociale renovatie' en 'uitbreiden community builders' 2023 bij Aanpak Noord en bij Masterplan Zuidoost meer is geïnvesteerd het begeleiden van organisaties om in co-creatie te werken, eigenaarschap te ontwikkelen en daarbij vertrouwen te winnen en aan de andere kant de convenant partners binnen te krijgen, zijn geen nieuwe projecten gepland of uitgevoerd. In het Nationaal Programma Samen Nieuw-West wordt de onderbesteding voornamelijk veroorzaakt doordat de programma organisatie niet meteen van start kon gaan in 2023. Het programma heeft meer tijd nodig gehad om de interventies af te stemmen met alle betrokkenen (€ 1,5 miljoen).
- Lagere lasten voor de maatschappelijke dienstverlening door lager vastgestelde subsidies. Reden hiervoor is dat een project lagere lasten heeft gerealiseerd voor het installeren van meldinstallaties in huis (€ 0,8 miljoen).
- Lagere lasten op de sociale basis, door onder andere terugvorderingen van subsidies als gevolg van subsidievaststellingen voorgaande jaren en doordat de middelen voor de sociale basis van Weesp abusievelijk al in 2023 zijn opgenomen, terwijl het pas vanaf 2024 benodigd is. Opnieuw herbestemmen voor de sociale basis in 2023 binnen de stadsdelen was niet meer mogelijk omdat activiteiten niet meer in 2023 gerealiseerd konden worden (€ 0,8 miljoen).
- Lagere lasten op de apparaatslasten van de stadsdelen, door de krapte op de arbeidsmarkt duurde de werving voor openstaande vacatures langer dan verwacht (€ 0,6 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,5 miljoen lagere lasten).

Reserves

Onttrekkingen reserves

- En een lagere onttrekking van € 0,7 miljoen aan de reserve Streeklaboratorium doordat werkzaamheden gericht op een samenwerking met andere laboratoria om infectieziekten in de toekomst te kunnen bestrijden zijn vertraagd.
- Daarnaast een lagere onttrekking van € 1,8 miljoen aan de reserve coalitiemiddelen voor Masterplan Zuidoost, Aanpak Noord en het Nationaal Programma Samen Nieuw-West. Door het nog niet opstarten van de interventies 'sociale renovatie' en 'uitbreiden community builders' 2023 bij Aanpak Noord en bij Masterplan Zuidoost meer is geïnvesteerd het begeleiden van organisaties om in co-creatie te werken, eigenaarschap te ontwikkelen en daarbij vertrouwen te winnen en aan de andere kant de convenant partners binnen te krijgen, zijn geen nieuwe projecten gepland of uitgevoerd. In het Nationaal Programma Samen Nieuw-West wordt de onderbesteding voornamelijk veroorzaakt doordat de programma organisatie niet meteen van start kon gaan in 2023. Het programma heeft meer tijd nodig gehad om de interventies af te stemmen met alle betrokkenen.

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de reserves is gelijk aan de begroting waardoor hier niets wordt toegelicht.

Risicobeheersing

Actuele risico’s	Maatregelen
1. Door krapte op de arbeidsmarkt is het moeilijk om gekwalificeerd medisch en verpleegkundig personeel te vinden en te houden. Het tekort aan zorgpersoneel kan negatieve gevolgen hebben voor voorzieningen die we de Amsterdammers kunnen bieden.	Blijven investeren in werving en opleiding voor jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen. Vernieuwende wervingsacties uitzetten samen met het vacatureloket en andere partners. Mogelijkheden om secundaire arbeidsvoorwaarden aan te passen om medewerkers die buiten Amsterdam wonen aan te kunnen nemen. Daarnaast werken we aan een actieplan Personeelstekort voor het hele Sociaal Domein.
2. Er zijn onvoldoende middelen om de maatschappelijke voorzieningen te laten meelopen met de groei van de stad, waardoor geen complete stad gebouwd wordt. De prijzen van bouwmaterialen zijn gestegen waardoor aanbestedingen kunnen mislukken/ vertragen. (van toepassing op 6.1, 6.2 en 6.3)	Er zal een evenwichtige afweging gemaakt moeten worden op groei van de stad (woningbouw temporiseren) versus bestaande stad (vervangingsopgave) op orde houden

Beleidskaders

- Amsterdamse Nota Gezondheidsbeleid 2021-2025: Veerkrachtige Amsterdammers in een gezonde stad
- Samen naar een Rookvrij Amsterdam
- Naar Nul nieuwe HIV infecties
- Wet publieke gezondheid (Wpg).
- Wmo-Verordening 2015 (versie 2022, vastgesteld december 2021, geldig vanaf 1 januari 2022).
- Verordening op de zorg voor de jeugd Amsterdam 2021, gewijzigd met ingang van 1 januari 2022
- Stedelijk kader 2020-2023: Samen vooruit: Op weg naar een stevige sociale basis in Amsterdam en wijzigen van de Verordening op het lokaal bestuur in Amsterdam, vastgesteld in mei 2019.

2.6.2 Wijkteams

De wijkteams werken laagdrempelig en zijn voor preventie en (lichte) ondersteuning. Zij mogen doorverwijzen naar meer en intensievere hulp. Zij spelen een belangrijke rol in het verkleinen van gezondheidsverschillen tussen wijken en helpen om meer kansengelijkheid in de stad te krijgen.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 6.2.1

Amsterdammers hebben laagdrempelig, tijdig en adequaat toegang tot herkenbare hulp en ondersteuning in de buurt.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	De gemiddelde wachttijd van Amsterdammers die ondersteund worden door het buurtteam, in kalenderdagen van het moment van melden bij het buurtteam tot aan het eerste gesprek.	(2021)	13,4	8,9	9,2
2	Cliëntervaring: Ik kon het buurtteam makkelijk vinden ((helemaal) mee eens)	(2022)	77%	n.v.t.	niet gemeten, zie toelichting
3	Cliëntervaring: Ik ben geholpen met de ondersteuning door het buurtteam ((helemaal) mee eens)	(2022)	n.v.t.	n.v.t.	niet gemeten, zie toelichting
4	Aandeel uitstroom met kenmerk: de Amsterdammer kan het zelf weer (Buurtteams)	38% (2021)	43%	42%	42%
5	Cliëntervaring jeugdhulp Ouder- en Kindteams Amsterdam	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	niet gemeten, zie toelichting

De Amsterdamse Rekenkamer heeft in 2023 een onderzoek gepubliceerd over de uitvoering van de preventieve taak van het OKT. College en Stichting OKT hebben in een gezamenlijke bestuurlijke reactie aangegeven hoe ze de aanbevelingen uit het rapport oppakken.
In 2023 heeft de samenwerking tussen OKT en buurtteams verder vorm gekregen. Er is met name geïnvesteerd in de samenwerking voor kwetsbare gezinnen, door samen te werken in duo's (ouder- en kindadviseur en medewerker buurtteam). Ook is geïnvesteerd in samenwerking met partijen in de sociale basis.
Gemeente en Stichting OKT hebben eind 2023 een nieuwe inkoopovereenkomst ondertekend voor de periode 2024-2029. De overeenkomst bevat onder meer afspraken over een gesprekscyclus met de Stichting OKT en de ontwikkeling van een nieuwe monitor over de opdracht aan de Stichting OKT. Daarnaast bevat de overeenkomst een vijftal ontwikkeltaken die de komende jaren prioriteit hebben: versterking van de samenwerking met buurtteams en het onderwijs, bijdragen aan het gebiedsgericht samenwerken met de aanvullende jeugdhulp, toewerken naar een coördinerende rol op het gebied van preventie (inclusief APOO), en de verdere implementatie van het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming.

De aanbesteding APOO vroeg om een nieuwe aanpak van de uitvoering van preventieve activiteiten. Per 1-1-2024 gaan drie gecontracteerde aanbieders van APOO aan de slag in nauwe afstemming met het OKT. Gezamenlijk zorgen zij voor een gebiedsgerichte uitvoering van preventie.

Korte toelichting waarden 2023 doel 6.2.1

De wachttijd van de buurtteams is in 2023 gedaald naar 9 dagen. Afgelopen 3 jaar zien we een dalende trend. De gezamenlijke buurtteams weten deze trend dus nog vol te houden, zelfs in de situatie waarbij het aantal aanvragen bij de buurtteams tot nu toe elk jaar stijgt. De afwijking tussen de begrootte en de gerealiseerde waarde is klein. Omdat er nog veel variatie bestaat tussen de stadsdelen en ook in de wijze waarop de waarden worden afgelezen uit de systemen, trekken gemeente en buurtteams gezamenlijk op om de kwaliteit van deze metingen verder te verbeteren.

De vragen over clienttevredenheid van de buurtteams zijn niet van toepassing. Deze specifieke vragen worden niet meer uitgevraagd bij de buurtteams. Momenteel zijn de buurtteamorganisaties bezig met een gezamenlijk clienttevredenheidsonderzoek. Hieronder staan de resultaten van de enquête (3.500 respons) waarin de vragen net anders zijn geformuleerd:

- “Mijn algemene indruk van het buurtteam is...” Bijna 70% van de respondenten beantwoord met ‘positief’ of ‘zeer positief’
- “Vanaf het eerste contact voelde ik me welkom”. Bijna 75% van de respondenten beantwoord met ‘positief’ of ‘zeer positief’
- “Vanaf het eerste moment was duidelijk waar het buurtteam mij mee kan helpen”. Ruim 65% van de respondenten beantwoord met “duidelijk” of “helemaal duidelijk”
- “Het buurtteam heeft genoeg kennis mijn vragen te beantwoorden”. Ruim 70% van de respondenten beantwoord met “mee eens” of “helemaal mee eens”.
- “Het buurtteam luistert goed naar mijn ideeën en voorkeuren”. Bijna 70% van de respondenten beantwoord met “mee eens” of “helemaal mee eens”.

Het aandeel uitstroom met het kenmerk ‘de Amsterdammer kan het zelf weer’ is 43%. Dit is ongeveer evenveel als is begroot en naar verwachting.

De clienttevredenheid van het OKT is in 2023 niet gemeten. In 2024 wordt er samen met het OKT gewerkt aan de doorontwikkeling van de monitoring en sturing door het OKT. Een onderdeel daarvan is kwaliteit, waarvoor er plannen zijn om de ervaringen van jeugdigen en ouders te meten.

Activiteit 6.2.1.1

We organiseren Ouderen Kindteams in alle gebieden en op alle scholen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal jeugdigen (en hun ouders) ondersteund door het Ouder- en Kindteam met: - Opvoed- en opgroeiondersteuning (jeugdigen/ouders) - Jeugdhulp (jeugdigen en hun ouders)	3.069 (2019), 11.631 (2019)	2.268	2.400-2.500 >10.000	3.298 9.262
2	% jeugdigen met jeugdhulp OKT, waarbij er geen verwijzing is geweest naar de (hoog)specialistische jeugdhulp (% zelf geboden jeugdhulp)	80% (2019)	n.v.t.	80%	83%

Korte toelichting waarden 2023 activiteit 6.2.1.1

Opvoed- en opgroeiondersteuning

In 2023 is het bereik met opvoed- en opgroeiondersteuning (trainingen en thema-bijeenkomsten) ten opzichte van 2022 gestegen. Er zijn meer themabijeenkomsten en trainingen gegeven doordat 70 nieuwe professionals hiervoor zijn opgeleid. Toch wil het OKT nog meer bereiken met de opvoed- en opgroeiondersteuning. Zij zien dat deze ondersteuning onder druk staat door de grote vraag naar jeugdhulp.

Jeugdhulp

Het totale bereik van jeugdigen die jeugdhulp kregen nam in 2023 met 2% af ten opzichte van 2022. Dit heeft onder andere te maken met strakkere sturing op interne werkprocessen en dossiers bij het OKT. Een andere mogelijke verklaring voor deze afname is dat het aantal verwijzingen door de huisarts naar aanvullende jeugdhulp in 2023 met ongeveer 2% is toegenomen. Ouders en jeugdigen lijken voor aanvullende jeugdhulp steeds meer voor de route huisarts verwijzing te kiezen. Daarnaast is het zo dat de casussen en trajecten voor het OKT steeds complexer worden. Het OKT pakt steeds meer veiligheidscasuïstiek op. Deze trajecten zijn intensiever voor medewerkers. Tenslotte speelt ook personeelskrapte een rol. Er zijn openstaande vacatures en langdurig zieken. Hierdoor ontstaan wachttijden en dat heeft invloed op bereikcijfers.

% jeugdigen met jeugdhulp OKT, waarbij er geen verwijzing is geweest naar de (hoog)specialistische jeugdhulp
Van alle jeugdigen die jeugdhulp ontvingen van het OKT is er bij 83% jeugdhulp geboden zonder doorverwijzing naar specialistische jeugdhulp. Dit is boven het streefpercentage van 80%. Vergeleken met 2022 zijn er in 2023 6% meer jeugdigen doorverwezen naar specialistische jeugdhulp.

Activiteit 6.2.1.2

We bieden in aanvulling op het aanbod van de Ouderen Kindteams Flexibel Preventief Aanbod.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal deelnemers (jeugdigen en ouders/ gezinnen) aan het Flexibel Preventief Aanbod Jeugd (FPAJ)	27.195 (2018)	28.572	23.500	14.271 (1e halfjaar alleen) Cijfers van het 2e halfjaar worden op korte termijn verwacht.

*Een deel van het aanbod is verschoven naar de sociale basis, onderwijs en zorg. Dit verklaart de daling in 2024 t.o.v. 2023.

Korte toelichting waarden 2023 Doel 6.2.1.2

Alleen de cijfers van het eerste halfjaar van 2023 zijn verwerkt. Als deze cijfers worden geëxtrapoleerd voor het hele jaar is dit in lijn met 2022 en meer dan was beoogd.

Activiteit 6.2.1.3

De buurtteams Amsterdam organiseren de toegang tot WMO-voorzieningen en bieden integrale ondersteuning.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
	Aantal Amsterdammers dat voor het eerst ondersteuning door het buurtteam krijgt (instroom)	(2023)	13.621	5.064	16.367
1	Aantal Amsterdammers dat door het buurtteam ondersteund wordt	(2023)	8.732	niet bekend	10.335
3	Aantal Amsterdammers waarvoor ondersteuning door het buurtteam stopt (uitstroom)	(2023)	12.479	4	14.660
4	Percentage Amsterdammers dat ondersteunt wordt door de buurtteams in verhouding tot het totaal aantal Amsterdammers met individuele ondersteuning	(2023)	8.732	niet bekend	91%

Korte toelichting waarden 2023 Doel 6.2.1.3

Aantal Amsterdammers dat voor het eerst ondersteuning door het buurtteam krijgt (instroom)

Aantal Amsterdammers dat door het buurtteam ondersteund wordt

Aantal Amsterdammers waarvoor ondersteuning door het buurtteam stopt (uitstroom)
De instroom, uitstroom en actieve cliënten in zorg zijn alle drie gestegen in 2023 in vergelijking met 2022. De afgelopen jaren is er een stijgende trend te zien.

Percentage Amsterdammers dat ondersteunt wordt door de buurtteams in verhouding tot het totaal aantal Amsterdammers met individuele ondersteuning
Deze indicator is in 2023 opnieuw vormgegeven. Het is inmiddels een waarde die beter past bij de omschrijving, namelijk een percentage. Het percentage is in 2023 uitgekomen op 91%. De indicator slaat op de verhouding waarin het buurtteam

respectievelijk aanbieders van gespecialiseerde zorg de Amsterdammer ondersteunen. Verreweg de meeste Amsterdammers worden dus geholpen door de buurtteams, in een beperkt percentage betrekt het buurtteam een aanbieder erbij. Dat is ruim conform de verwachting die de gemeente van de buurtteams heeft: zij zijn een belangrijke spil geworden in het aangepaste zorgstelsel in de stad.

Verbonden partijen

Stichting Ouder- en Kindteams Amsterdam De stichting houdt zich bezig met het opzetten, ontwikkelen en in stand houden van OKT's. Die bestaan uit professionele zorgverleners die zich richten op nulde- en eerstelijnszorg. Hieronder vallen het signaleren van zorgbehoefte en het doorverwijzen naar tweedelijns zorgaanbieders vanuit onze (wettelijke) verantwoordelijkheid.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	1,0	0,9	0,9	1,1	0,1
Lasten	106,3	122,8	122,2	120,1	-2,1
Saldo Baten en Lasten	**-105,2**	**-121,9**	**-121,3**	**-119,1**	**2,3**
Onttrekking	0,0	0,0	1,6	1,4	-0,3
Toevoeging	0,0	0,0	3,3	3,3	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**-1,7**	**-2,0**	**-0,3**
Totaal Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams	**-105,2**	**-121,9**	**-123,0**	**-121,0**	**2,0**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 2,0 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 0,1 miljoen, lagere lasten van € 2,1 miljoen en een lagere onttrekking van € 0,3 miljoen.

Het positieve/negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 1,1 miljoen zijn € 0,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,1 miljoen hogere baten).

Lasten

De totale lasten van € 120,1 miljoen zijn € 2,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere lasten door de overgang van Flexibel Preventief Aanbod Jeugd (FPAJ) naar Aanvullende Preventieve Opgroei- en Opvoedondersteuning (APOO), personeelskrapte en lagere werkelijke kosten (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten doordat er geen extra inzet voor het MBO Jeugdteam is gerealiseerd, dit komt met name door personeelstekort (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten door een vertraging bij de doorstart van een nieuwe applicatie om de buurteams te ondersteunen (€ 0,8 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,2 miljoen hogere lasten).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvang (POK) is € 0,3 miljoen minder omdat met name minder is besteed bij de buurtteams. Dit komt vooral door krapte op de arbeidsmarkt.

Toevoegingen reserves

De toevoeging is gelijk aan de begroting en wordt niet toegelicht.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Het kan gebeuren dat het voor wijkteams niet mogelijk is om passende ondersteuning aan Amsterdammers te bieden door de afhankelijkheid van de sociale basis, GGZ en specialistische ondersteuning. Wanneer het wijkteam de ondersteuning niet kan overdragen kan dit ervoor zorgen dat de wijkteams dichtslibben, wachttijden oplopen en Amsterdammers niet de ondersteuning kunnen krijgen die zij nodig hebben.	Om het risico en de effecten te beperken wordt er ingezet op het versterken van de samenwerking met zowel de sociale basis als de specialistische/ aanvullende aanbieders. Met betrekking tot de sociale basis wordt onderzocht wat de vraag is van Amsterdammers die bij het wijkteam komen, om hier in het stedelijk kader sociale basis en de subsidiering van de sociale basis optimaal op aan te kunnen sluiten. Met specialistische aanbieders wordt het stelsel, onderlinge verantwoordelijkheid en afhankelijkheid besproken in prestatiedialogen. Dit zorgt voor betere samenwerking waardoor het zorgaanbod beter op de vraag kan worden aangesloten. Daarnaast investeren we in de kennis van het wijkteam om (uiteindelijk) het merendeel van de ondersteuning zelf te kunnen bieden. Al dan niet in samenwerking
2. Het risico bestaat dat de wijkteams er niet slagen om voldoende (gekwalificeerd) personeel te werven dan wel te behouden. Dit beïnvloedt de slagkracht van de wijkteams negatief.	Ten eerste krijgen medewerkers maximale ontwikkelmogelijkheden binnen hun functie. Ook is de werving sterk geïntensiveerd. Verder heeft de CAO van bijvoorbeeld social workers een grote groei doorgemaakt en zet de gemeente zich maximaal in om deze te compenseren. Dat is niet volledig gelukt, maar de concurrentiepositie van de wijkteams lijkt wel verbeterd. Specifiek voor de buurtteams geldt dat de startfase inmiddels achter hen ligt en dat het takenpakket van de buurtteams is uitgekristalliseerd, waardoor medewerkers beter weten wat ze kunnen verwachten. Dit draagt bij aan de binding met het buurtteams.

Beleidskaders

- Wmo-Verordening 2015 (versie 2022, vastgesteld december 2021, geldig vanaf 1 januari 2022).
- Hoofdlijnenbesluit inrichting Buurtteams Amsterdam (september 2019)
- Uitvoeringsbesluit Buurtteams Amsterdam (januari 2020)
- Subsidieregeling Buurtteams Amsterdam (juni 2020)
- Verordening op de zorg voor de jeugd Amsterdam 2021, gewijzigd met ingang van 1 januari 2022

2.6.3 Individuele voorzieningen

De maatschappelijke ondersteuning biedt meer intensieve hulp en begeleiding. Zo kunnen ook de kwetsbare Amsterdammers zo veel mogelijk in een normale omgeving, thuis of in hun buurt, mee doen.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 6.3.1

Alle Amsterdammers krijgen de juiste zorg op de juiste plek.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Clientervaring Jeugd: gemiddelde overkoepelende rapportcijfer van het nut van de specialistische jeugdhulp	7,9 (2021)	n.v.t.	≥ 7,9	8,0
2	Wachtlijst en wachttijd Hulp bij huishouden op 31 december: -Aantal cliënten op de wachtlijst, -Wachttijd langstwachtende	1.237 (2021), 12 maanden (2021)	1237 12 maanden	1.100 9	1500 16 maanden
3	Aantal trajecten jeugdhulp dat langer wacht of heeft gewacht op startzorg dan 6 weken: - enkelvoudig specialistisch, - hoogspecialistisch	1.311 (2021), 1.093 (2021)	niet bekend	niet bekend	632 350
4	Het aantal buitenslapers op een gemiddelde winterdag	150 (2021)	niet bekend	niet bekend	125 (telling DRG tijdens WKR)
5	De gemiddelde wachttijd voor MOBW in maanden op peildatum 1 december	MOV: 14,4 MOJ: 7,5 MOG: 13,1 BW: 22,1 (2021)	MOV: 14,4 MOJ: 7,5 MOG: 13,1 BW: 22,1	MOV: 11 MOJ: 6,59 MOG: BW: 16	MOV 9,53 MOJ 7,41 MOG 6,81 BW 15,52

Korte toelichting doel 6.3.1.

De diensten binnen de aanvullende ondersteuning Wmo zijn altijd gericht op het versterken van zelfredzaamheid en het bevorderen van maatschappelijke participatie. Deze zijn altijd aanvullend op wat Amsterdammers zelf kunnen regelen al dan niet met hun netwerk, de mogelijkheden die de sociale basis biedt en de ondersteuning die vanuit de buurtteams wordt geboden. We ondersteunen zowel Amsterdammers bij het zelfstandig wonen als Amsterdammers die (tijdelijk) dakloos zijn. Wij bieden met Begeleid Thuis/Beschermd Verblijf een passend thuis aan kwetsbare mensen waar ze, gegeven hun perspectief, optimaal tot participatie komen. Naast de Wmo zorgen we met begeleiding en activering voor een stabiele leefomgeving voor ongedocumenteerden. Hierdoor kunnen zij beter een blijvende oplossing vinden in de vorm van legaal verblijf, terugkeer naar het land van herkomst of doormigratie.
Daarnaast zorgen we voor specialistische jeugdhulp met een dekkend en divers aanbod. Ook in 2023 hebben we het beroep op de specialistische jeugdhulp (met name de enkelvoudige specialistische jeugdhulp en onder de hogere inkomensgroepen) zien stijgen. Uit onderzoeken blijkt dat de mentale problemen van jeugdigen toenemen. Maar specialistische jeugdhulp is hiervoor niet altijd de meest geëigende oplossing. De omgeving zou aangepast moeten worden aan het kind, niet het kind aan de omgeving. Het anders naar jeugdproblematiek kijken is een ingewikkeld proces, dat in 2023 een impuls heeft gekregen in het gebiedsgericht samenwerken tussen Ouder- en Kindteam, buurtteams en jeugdhulpaanbieders.
In 2023 is de nieuwe inkoop van de enkelvoudige specialistische jeugdhulp gerealiseerd (start per 2024). Een kleiner aantal aanbieders zal daarmee meer gebiedsgericht richting de meest kwetsbare jeugdigen zorg gaan verlenen. Daarnaast is in 2023 is ook de aanpak wachtenden gestart. Ook hierin neemt het gebiedsgericht werken een belangrijke plaats in. Onderdeel is om aanmeldingen voor aanvullende jeugdhulp via de gebiedsknooppunten te laten lopen. Hiermee verwachten we ook beter zicht te krijgen op de wachtenden, maar vooral ook het wachten te verkorten en ondersteuning tijdens beter te organiseren. Een herziene monitor zal naar verwachting in de loop van 2024 nieuwe cijfers opleveren.

Korte toelichting waarden 2023 doel 6.3.1

In de cliëntervaringsmonitor worden verschillende aspecten van clientervaringen gemeten, zoals toegankelijkheid, de samenwerking tussen professionals onder elkaar en met de cliënt, het gehoord worden en de mate waarin de hulp heeft bijgedragen aan de zelfredzaamheid van de cliënt op diverse aspecten. Het gemiddelde rapportcijfer in 2023 is met een 8 in lijn zoals begroot. Bij indicator 5 'De gemiddelde wachttijd voor MOBW in maanden op peildatum 1 december ' zijn de gerealiseerde waarden 2023 gebaseerd op de eerste helft van 2023.

Activiteit 6.3.1.1

We verstrekken Wmovoorzieningen, zoals Hulp bij huishouden, Aanvullende individuele ondersteuning en Dagbesteding in een passende vorm.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Gemiddeld aantal cliënten per maand Dagbesteding (Pgb) (Zin)	Pgb: 157, Zin: 3.799 (2019)	pgb: 219 (gemiddeld aantal pgb clienten per maand in zorg in 2022)	n.v.t.	Pgb: 217 Zin: 3.667 **
2	Gemiddeld aantal cliënten per maand Hulp bij huishouden (Pgb) (Zin)	Pgb:, 1805 Zin: 11.682 (2021)	Pgb: 1749 Zin: 10.842	n.v.t.	Pgb: 1.619 Zin: 10.989
3	Gemiddeld aantal unieke cliënten per maand AIO (Pgb) (Zin)	Pgb: 1282 (2021) Zin: 1.600	Pgb: 1132	n.v.t.	Pgb: 1.181 Zin:1.511***
4	Aantal mensen met een maatwerkvoorziening per 10.000 inwoners (BBV verplicht)		6,8		6,9

* 2022 was een moeilijk jaar was om e.e.a. precies te duiden vanwege de aanbestedingen bij Dagbesteding en de clienttransities tussen aanbieders onderling en naar de buurtteams.
** In 2023 zijn een aantal belangrijke veranderingen in de registratie doorgevoerd. Door deze aanpassingen liep de administratie achter op de werkelijkheid. Om wel te blijven monitoren en goed beeld te houden van het verloop van de overdrachten, is de gemeente veelvuldig in direct contact geweest met aanbieders, die deze cijfers hebben aangeleverd.
*** Dit aantal is gecorrigeerd voor het Leger des Heils (1545 - 196 + 162 = 1.511)

Korte toelichting waarden 2023 Activiteit 6.3.1.1

In 2021 was er een lichte daling in het aantal Amsterdammers die instroomden voor een voorziening in de vorm van een persoonsgebonden budget. Dit heeft te maken met de betere toetsing op Pgb vaardigheid en de toetsing op de kwaliteit van Pgb voorzieningen. Inmiddels is er weer sprake van een zeer lichte groei in het aantal cliënten met een Pgb voorziening. Op basis van de huidige trend is de verwachting dat er geen grote trendwijziging plaatsvindt in 2024.

Voor AIO geldt dat het aantal cliënten in 2023 is achtergebleven bij het doel vanwege personeelstekort bij één van de grotere aanbieders. De aanbieder is voortvarend personeel aan het werven en verwacht in 2024 het volledige aantal cliënten te kunnen bedienen.

Activiteit 6.3.1.2

We zorgen er voor dat mensen langer zelfstandig thuis kunnen wonen en voor sociaal vervoer voor die Amsterdammers waarvoor het OV (nog) niet altijd toegankelijk is.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het algemene klanttevredenheidscijfer: - voor het reizen met het AOV, - met de geleverde dienstverlening ten aanzien van hulpmiddelen	7,9 (december 2021) 7,8 (februari 2022)	n.v.t..	n.v.t.	7,6 7
2	Aantal Woon- en Vervoersvoorzieningen: - Verhuiskostenvergoeding, Woonruimte aanpassingen en Roerende woonvoorzieningen, -Fietsen, Speelvoorzieningen, Scootmobiel, , Gesloten Buitenwagen, Auto's en Rolstoelen	3.982 (2021), 12.344 (2021)	3.982 12.344	n.v.t. n.v.t.	nog niet bekend 14.205
3	Aantal declarabele kilometers Aanvullend Openbaar Vervoer	7.710.983 (2021)	7.710.983	n.v.t.	12.193.273

Korte toelichting waarden 2023 Activiteit 6.3.1.2

Voor alle indicatoren waren er geen streefwaarden opgesteld voor 2023 (begroting 2023). Hierdoor is het niet mogelijk om een vergelijking te maken met de begroting 2023.

Activiteit 6.3.1.3

We zorgen voor specialistische jeugdhulp met een dekkend en divers aanbod.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage jongeren 0 tot 18 jaar met jeugdhulp (incl. jeugdhulp OKT) (BBV-verplicht)	12,6% (2017)	13,3%	13,3%	nader te bepalen*
2	Aantal jeugdigen met individuele voorziening specialistische jeugdhulp: - enkelvoudig, - hoogspecialistisch (HSJH)	8.254 (2021), 5.717 (2021)	8.254 5.717	9.000 7.000	8.914 7.265
3	Aantal jeugdigen in verblijfsvoorzieningen Jeugd	1.845 (2020)	1.785	1.800	nader te bepalen*
4	% jeugdigen (op totaal verblijf) in: - gezinsgericht/pleegzorg, - gesloten plaatsing,- verblijf bij JH aanbieder	57% (2020), 6% (2020), 37% (2020)	60% 5% 35%	n.v.t.	nader te bepalen*

* data zijn afkomstig uit CBS. Cijfers van 2023 nog niet bekend,

Korte toelichting waarden 2023 Activiteit 6.3.1.3

De indicatoren voor jaarverslag 2023 zijn gewijzigd ten opzichte van jaarverslag 2022. Hierdoor is geen vergelijking te maken met cijfers van eerdere jaren en begroting 2023. De data is afkomstig vanuit het CBS. Voor een aantal indicatoren zijn de waarden voor de realisatie van 2023 nog niet bekend.

Activiteit 6.3.1.4

We bieden opvang en werken aan herstel naar duurzaam individueel wonen.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal cliënten in de MOBW op peildatum 31 december	MOV: 1.635, MOJ: 462, MOG: 417, BW: 1.288 (2021)	MOV: 1.635, MOJ: 462, MOG: 417, BW: 1.288	n.v.t.	1-1-23 tot 1-7-23: MOV 1.933, MOJ 477, MOG 407, BW 1.606 1-7-23 tot 31-12-23: BT 2824, BV 914
2	Gemiddelde verblijfsduur in de MOBW in dagen op peildatum 1 december	MOV: 1.021, MOJ: 833, MOG: 785, BW: 1.124 (2021)	MOV: 1.021, MOJ: 833, MOG: 785, BW: 1.124	n.v.t.	1-1-23 tot 1-7-23: MOV 1.343, MOJ 904, MOG 827, BW 1.485 1-7-23 tot 31-12-23: BT 1.168, BV 1.195
3	Aantal heraanmelders na uitstroom uit de MOBW per jaar	MOV: 35, MOJ: 10, MOG: 5, BW: 45 (2021)	MOV: 35, MOJ: 10, MOG: 5, BW: 45	n.v.t.	72
4	Aantal plekken 24-uursopvang ongedocumenteerden	472 (2019)	500	500	500
5	Aantal ongedocumenteerden waarvoor een duurzame oplossing is gevonden	46 (2018)	29 + 84 mensen naar de rijksopvang vanwege een nieuwe aanvraag	80	34

Korte toelichting waarden 2023 Activiteit 6.3.1.4

In 2023 hebben we de nieuwe aanbesteding geïmplementeerd waarmee we de producten in de MOBW-keten en daarmee (de toegang tot) het stelsel hebben vernieuwd, versterkt en versimpeld. Onnodige schotten in het aanbod (zoals tussen

Maatschappelijke Opvang en Beschermd wonen) zijn verwijderd en zorgaanbieders hebben meer ruimte om passende ondersteuning te bieden en hun aanbod door te ontwikkelen. In het dashboard is wordt tot 1 juli 2023 nog het onderscheid gemaakt tussen Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen. Vanaf 1 juli 2023 is dit omgezet naar Begeleid Thuis en Beschermd Verblijf. Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen worden zowel in Begeleid Thuis als in Beschermd verblijf aangeboden. Zorgaanbieders hebben de opdracht om intensief de samenwerking op te zoeken met de buurtteams, zodat Amsterdammers met meervoudig complexe problematiek goed ondersteund worden.

Activiteit 6.3.1.5

We bieden kortdurende opvang voor acute daklozen.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal unieke cliënten in de kortdurende opvang - gezinnen, - kwetsbare alleenstaanden (incl. trajectbedden)	409, 733 (2021)	n.t.b.	300	n.t.b
2	Gemiddelde verblijfsduur in de kortdurende opvang in / maanden - gezinnen, -kwetsbare alleenstaanden (incl. trajectbedden)	10, 14,9 (2021)	n.v.t.	n.t.b.	n.t.b.

Korte toelichting waarden 2023 Activiteit 6.3.1.5

In 2023 zijn we gestart met het vormgeven en implementeren van het intensiverinsgplan dakloosheid. Daarmee investeren we tot en met 2026 in extra ondersteuning en opvangplekken. Dit is een vervolg op de implementatie van het beleidsprogramma Aanpak Dakloosheid ‘Een nieuwe start’ 2021-2025. Doelstelling is om iedereen die in de regio Amsterdam-Amstelland dakloos wordt of dreigt te worden herstelondersteunende begeleiding te bieden. Belangrijke onderdelen van de implementatie zijn de inzet op preventieve activiteiten, vroegsignalering, ontwikkeling van de buurtteams en ondersteuning voor economisch daklozen. Hiermee beogen we problematiek in een zo vroeg mogelijk stadium op te lossen en de druk op de (hoog) specialistische hulp te verlagen zodat deze beschikbaar blijft voor Amsterdammers die dit het hardst nodig hebben. Zo is er een Daklozenkantoor opgericht waar (dreigend) daklozen zelf aan hun herstel kunnen werken met behulp van voorzieningen en laagdrempelig in contact kunnen komen met onafhankelijke cliëntondersteuners. Verder hebben we met kennisontwikkeling van de Buurtteams en een uitbreiding van tijdelijke woonvormen en passende ondersteuning voor economisch daklozen, ook voor deze doelgroep het aanbod uitgebreid. Vanaf 1 december 2022 tot april 2023 hebben wij voor de winter de kortdurende opvangplekken voor kwetsbare Amsterdammers met 300 tot 400 extra plekken uitgebreid en pasten we de Winterkouderegeling toe. We hebben voor de winter van 2023 € 6 miljoen beschikbaar gesteld. In de winter van ’23-’24 is er wederom gekozen voor een aaneengesloten winteropvang. Naast winteropvang bieden we aan verschillende doelgroepen kortdurende 24-uursopvang. De groep bestaat uit kwetsbare Amsterdammers, kwetsbare EU-burgers en ongedocumenteerden.

Doel 6.3.2

Het duurzaam borgen van de veiligheid van alle betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal huishoudens waarbij 1,5 jaar na het afsluiten van de dienst geen sprake meer is van onveiligheid	2022	n.v.t.	n.v.t.	1434

Korte toelichting doel 6.3.2.

Het tegengaan van huiselijk geweld en kindermishandeling vindt in Amsterdam-Amstelland plaats door middel van de regioaanpak ‘Veiligheid voor elkaar’ 2020-2024. Het doel van deze aanpak is:

- huiselijk geweld en kindermishandeling terugdringen.
- de schade ervan te beperken.
- de overdracht van geweld van generatie op generatie stoppen.

We willen met elkaar een veilig netwerk vormen rondom de slachtoffers, (potentiële) daders en hun sociale omgeving. Een regionaal veiligheidsteam als Blijvend Veilig, dat intensief samenwerkt met het OKT en Buurtteam om kindermishandeling en huiselijk geweld te doorbreken en een terugval te voorkomen, is hierbij onmisbaar. Professionals van Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming en Blijf Groep werken integraal en er is geen differentiatie in functie. De proeftuin die nu loopt zal vanaf eind 2023 uitgroeien tot de nieuwe

reguliere aanpak in plaats van de huidige, geschotte, werkwijze.
We stimuleren de samenwerking tussen formele hulpverleningsorganisaties, zoals de Blijf Groep of de GI, met mensen en organisaties die het vertrouwen van inwoners al hebben. Dat zijn in elk geval ervaringsdeskundigen en zelforganisaties. Daarbij werken we met aandacht voor cultuur en gender en gebruiken we herkenbare, toegankelijke taal. Daarnaast hebben we aandacht voor specifieke groepen, zoals ouderen, jongeren en LHBTIQ+.

Korte toelichting waarden 2023 doel 6.3.2

Voor deze indicator waren geen streefwaarden opgenomen, dus kan er geen vergelijking worden gemaakt tussen de gerealiseerde waarde en de streefwaarde.

Activiteit 6.3.2.1

We bieden opvang en zorg aan vrouwen, mannen en kinderen die betrokken zijn bij huiselijk geweld en kindermishandeling.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis	6.134, 9.840 (2021)	6.383, 10.440	6.573, 10.853	5.284, 10.544
2	Bezettingsgraad bij Blijf Groep	96% (2021)	96%	n.v.t.	96% (voorlopige prognose, definitieve cijfer nog onbekend).

Korte toelichting waarden 2023 Activiteit 6.3.2.1

Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland ontving in 2023 meer dan 10.000 meldingen en 5.000 adviesvragen. Bij bijna zes op de tien meldingen over huishoudens met kinderen is sprake van een vermoeden van kindermishandeling. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met die van 2022. Afgelopen jaar heeft Veilig Thuis ook vol ingezet op de transformatie die stoelt op het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Een belangrijke mijlpaal is de start van de Regionale Veiligheidsteams in Amsterdam-Noord. Hierin werken professionals die de veiligheidsexpertise van verschillende partners bundelen in één team en dat als specialistisch team toevoegt op de wijkteams die regie voeren.

Activiteit 6.3.2.2

We zorgen voor een goed functionerend Veilig Thuis en Centrum Seksueel Geweld.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage huishoudens dat direct na de veiligheidsbeoordeling en/ of dienst door Veilig Thuis overgedragen wordt naar het lokale veld (wijkteams jeugd en volwassenen)	Gehele regio: 32% Amsterdam: 29% (2021)	Gehele regio: 27% Amsterdam: 25%	45%	Gehele regio: 22% Amsterdam 21%
2	Aantal hulp- en adviesvragen acuut en niet acuut van het Centrum Seksueel Geweld Amsterdam- Amstelland	Acuut: 290, Niet acuut: 375 (2021)	Acuut: 443, Niet acuut: 827	476 korter binnen 7 dagen 685 langer dan 7 dagen	476 korter binnen 7 dagen 685 langer dan 7 dagen

Korte toelichting waarden 2023 Activiteit 6.3.2.2

Blijvend Veilig was ook in 2023 een van de proeftuinen van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, die mede t.b.v. landelijke brede invoering de beoogde nieuwe aanpak uitvoert en verder doorontwikkelt. In lijn met de voorstellen van het kabinet is in Amsterdam toegewerkt naar een stapsgewijze invoering van de nieuwe integrale werkwijze van de zorgpartijen die gezinnen en huishoudens helpen huiselijk geweld en kindermishandeling te stoppen en duurzaam op te lossen. Zij doet dat in intensieve samenwerking met Ouder- en Kindteam en buurtteam. Vanaf december 2023 wordt in Noord nu op de nieuwe manier gewerkt.

Activiteit 6.3.2.3

We zorgen voor de uitvoering van de jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage jongeren 0 tot 18 jaar met jeugdbescherming (BBVverplicht)	1,0% (2017)	0,8% (1e helft 2021)	0,8%	0,7 1e helft
2	Percentage jongeren 12 tot 23 jaar met jeugdreclassering (BBVverplicht)	0,8% (2017)	0,5% (1e helft 2021)	0,6%	0,4 1e helft

Korte toelichting waarden 2023 Activiteit 6.3.2.3

In het eerste halfjaar van 2023 blijkt de inzet van de JR wat lager dan verwacht, ook al is er al langer sprake van een dalende trend. De oorzaken daarachter kunnen uiteen lopen en het betreft maar een korte tijd. Het is in Nederland duidelijk dat de jeugdreclassering steeds verder afneemt. De jeugdcriminaliteit verandert en is steeds vaker online en drugs gerelateerd. De problematiek blijkt ook zwaarder, waardoor mogelijk de rechter eerder een celstraf oplegt dan een jeugdreclasseringsmaatregel.

Activiteit 6.3.2.4

We bieden laagdrempelig specialistische hulp en ondersteuning voor sekswerkers.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal bereikte sekswerkers	1.265 (2020)	5.409	5.400	5.153

Activiteit 6.3.2.5

We bieden specialistische zorg aan en opvang voor (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal opgevangen slachtoffers van Mensenhandel - Aantal noodbedplaatsingen (72 uurs plaatsing), -Aantal ACM regulier (24uurs opvang)	24,20 (2021)	24,20	25,20	29,31
2	Aantal slachtoffers ambulant begeleid	39 (2021)	39	40	59

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Amsterdam - Amstelland is een verbonden partij die, middels een Gemeenschappelijke Regeling de werkzaamheden uitvoert met betrekking tot Veilig Thuis en het Centrum Seksueel Geweld, voor de zes gemeenten in de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	55,9	16,8	56,3	60,7	4,4
Lasten	780,0	794,7	833,0	832,4	-0,6
Saldo Baten en Lasten	**-724,2**	**-777,9**	**-776,7**	**-771,7**	**5,0**
Onttrekking	8,2	9,3	24,7	24,1	-0,7
Toevoeging	33,7	6,8	26,0	27,9	1,9
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-25,4**	**2,5**	**-1,2**	**-3,8**	**-2,6**
Totaal Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen	**-749,6**	**-775,4**	**-777,9**	**-775,4**	**2,5**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 2,5 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 4,4 miljoen, lagere lasten van € 0,6 miljoen en een lagere onttrekking van € 0,7 miljoen uit de reserve een storting van € 1,9 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 60,7 miljoen zijn € 4,4 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten voor 'Blijvend Veilig' omdat meer Rijksbijdrage voor de proeftuin Toekomstscenario is ontvangen dan begroot. (€ 1 miljoen) Hier staan evenredig hogere lasten tegenover.
- Hogere baten voor de SPUK Academische functie omdat meer baten zijn ontvangen, dit is een neutrale mutatie omdat hier eveneens lasten tegenover staan (€ 0,9 miljoen).
- Hogere baten voor de SPUK Expertisecentrum jeugdzorg omdat meer baten zijn ontvangen, dit is een neutrale mutatie omdat hier eveneens lasten tegenover staan (€ 0,9 miljoen).

- Hogere baten voor de SPUK specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2023 omdat meer baten zijn ontvangen, dit is een neutrale mutatie omdat hier eveneens lasten tegenover staan (€ 0,8 miljoen).
- Lagere baten voor 'Aanvullend openbaar Vervoer' (AOV) omdat cliënten minder gebruik hebben gemaakt van het aanvullend openbaar vervoer. De verlaging wordt vooral veroorzaakt door veranderingen in achteruitgang of verbetering van cliënten. Daarnaast gaan cliënten minder op pad en wordt vaker gebruik gemaakt van eigen vervoersmiddelen. Hierdoor is de eigen bijdrage lager uitgevallen. Zie hiervoor ook de toelichting bij de lasten (€ 0,9 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen. Overige hogere baten van € 1,1 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 832,4 miljoen zijn € 0,6 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voor de Individuele Betaalovereenkomsten (IBO) door een sterke groei in aantal IBO's van 16% en de IBO's zijn gemiddeld 30% duurder geworden. In 2023 zijn de kosten sterk gestegen door cliënten met complexe problematiek. Begin 2024 wordt een onderzoek ingesteld naar de grote stijging van de IBO's om deze beter te reguleren (€ 6,8 miljoen).
- Hogere lasten voor Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MO/BW). Uit de september-circulaire is gebleken dat voor de decentralisatie-uitkering Maatschappelijke Opvang (DUMO) een vernieuwd rekenmodel wordt toegepast. Het gevolg van het vernieuwde rekenmodel is dat Amsterdam structureel vanaf 2023 met € 2,8 miljoen wordt gekort op de DUMO. Door deze korting op het budget zijn de lasten hoger dan begroot, maar zijn de lasten wel op een gelijk niveau als voorgaande jaren gebleven. De hogere lasten bij de winteropvang hebben te maken met het gebruik van de locaties voor verschillende doelgroepen (€ 3,4 miljoen).
- Hogere lasten voor 'Blijvend Veilig'. Hier staan hogere baten tegenover uit een hogere Rijksbijdrage voor de proeftuin Toekomstscenario (€ 1,0 miljoen).
- Hogere lasten voor PGB jeugd zijn te verklaren door een stijging van 23% in aanvragen, waarvan een groot aantal aanvragen ook gemiddeld duurdere vormen van jeugdhulp betreft. Uit de analyses die in 2023 zijn uitgevoerd is gebleken dat veelal specifieke doelgroepen gebruik maken van een PGB voor jeugdhulp. De grootste PGB aanbieders bieden jeugdhulp aan kinderen met autisme, of bieden BSO+ aan. We zien dat in sommige gevallen PGB als vervanging voor Zorg in Natura (ZIN) wordt ingezet. Dit wordt onder andere veroorzaakt door lange wachtlijsten bij gecontracteerde jeugdhulpaanbieders (€ 0,6 miljoen).
- Hogere lasten voor meerkosten corona opvang die geboekt zijn in 2023 en die deels betrekking hadden op 2022 (€ 0,6 miljoen).
- Lagere lasten Specialistische Jeugdzorg Segment doordat de eindverantwoording van de instellingen lager is uitgevallen (€ 0,5 miljoen).
- Lagere lasten op hulpmiddelen, vervoersvoorzieningen en woonvoorzieningen doordat de verwachte vraag lager is uitgevallen (€ 3,3 miljoen).
- Lagere lasten voor uitgaven zorgpartners omdat minder nieuwe Oekraïense vluchtelingen binnenkomen waardoor minder kosten zijn gemaakt voor bijvoorbeeld catering, beveiliging en locatiemanagement (€ 2,3 miljoen).
- Lagere lasten doordat de vraag buiten de specialistische jeugdhulp om lager was dan verwacht (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten voor dagbesteding door minder opgevangen cliënten (€ 1,6 miljoen).
- Lagere lasten voor Hulp bij Huishouding (HBH) door personeelsgebrek, waardoor niet alle cliënten zijn geholpen (€ 0,7 miljoen).
- Lagere lasten voor uitgaven Ongedocumenteerden doordat de regeling voor Oud-Surinamers niet is bekrachtigd, het Informatieservicepunt is vertraagd en minder leefgeld is uitgekeerd dan vooraf geraamd (€ 0,7 miljoen).
- Lagere lasten voor de 'Ambulante Ondersteuning' door niet gerealiseerde uitfaseringskosten Zorg in Natura (ZIN) uitloop Leger des Heils en Viso (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten voor 'Aanvullend openbaar Vervoer' (AOV) doordat cliënten minder gebruik hebben gemaakt van het aanvullend openbaar vervoer. De verlaging wordt vooral veroorzaakt door veranderingen, achteruitgang of verbetering). Daarnaast gaan cliënten minder op pad en wordt vaker gebruik gemaakt van eigen vervoersmiddelen. Hierdoor is de eigen bijdrage lager uitgevallen. Ook zijn de vergoedingen voor ziekenhuisritten en ritten boven de niet ingevoerde kilometermaximering per client uitbetaald. Naast de lasten zijn de baten (de eigen bijdrage) ook lager. Zie hiervoor ook de toelichting bij de baten (€ 0,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen. (De overige lagere lasten van € 1,6 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking uit de reserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvang (POK) is € 0,7 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral omdat minder is besteed bij team Maatwerk en Doorbraken. De onderbesteding komt vooral door krapte op de arbeidsmarkt.

Toevoegingen reserves

De toevoeging is gelijk aan de begroting en wordt niet toegelicht.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. De vraag naar Wmo-voorzieningen neemt aanzienlijk toe en de personeelstekorten ook, waardoor het niet lukt iedereen ondersteuning te bieden die het nodig heeft	Samen met partners onderzoek doen en actie ondernemen om de personeelstekorten te verminderen zoals: ▪ Verminderen van werk- en regeldruk ▪ Inzet digitale zorg ▪ Ondersteuning in groepsverband Uitvoering plan van aanpak wachtlijsten Hulp bij huishouden (vastgesteld door het college juni 2023)
2. Door de personeelstekorten en de toenemende vraag kunnen de wachttijden verder gaan oplopen, wat kan leiden tot overbelasting van mantelzorgers, sociale basis en de buurtteams, en tot achteruitgang van het welzijn van individuele Amsterdammers en in extreme gevallen tot overlast	Aanbieders/buurtteams houden cliënten in beeld en maken gebruik van elkaars capaciteit en deskundigheid. Aanbieders AIO, DB en buurtteams hebben door functiebekostiging en de subsidieregeling Buurtteams Amsterdam meer ruimte om wisselingen in vraag op te vangen en middelen doelmatig in te zetten. De buurtteams bieden overbruggingsondersteuning als de passende vorm van AIO niet direct geleverd kan worden. Inzicht in de wachtlijsten zodat we kunnen prioriteren en normeren kan de effecten beperken. Op dit moment worden incidentele middelen vanuit het Rijk (Blokhuismiddelen) ingezet om de wachtlijsten aan te pakken zodat kwetsbare mensen tijdig passende ondersteuning krijgen.

Beleidskaders

- Wmo-Verordening 2015 (versie 2022, vastgesteld december 2021, geldig vanaf 1 januari 2022).
- Uitgangspunten voor de inkoop Ambulante ondersteuning, dagbesteding, Hulp bij het huishouden en kortdurend verblijf 2017-2020 (maart 2016).
- Hoofdlijnenbesluit inkoop aanvullende ondersteuning Wet maatschappelijke ondersteuning: Ambulante ondersteuning, Dagbesteding, Hulp bij het huishouden, Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen en Logeeropvang 2021 tot 2027 (november 2019).
- Brief aan de gemeenteraad op 18 mei 2021 over de uitgangspunten en concept planning voor nieuwe contractering van AIO, Hbh, MOBW en DB en van de analyse inzake de rechtmatigheid van de overbruggingsovereenkomsten.
- Besluit 26 oktober 2021 'instemmen met de inkoopstrategieën en de daarop gebaseerde inkoopleidraden voor Aanvullende individuele ondersteuning (AIO) en voor Hulp bij huishouden (Hbh) en met start van de inkoop voor AIO en Hbh, en afdoening motie 381.21 van het raadslid Kuiper d.d. 27 mei 2021 inzake werk behouden van aanvraagprocedures voor kleine aanbieders'.
- Koersbesluit Maatschappelijke opvang en beschermd wonen (oktober 2016).
- Koersbesluit Thuis in de wijk 2016-2020.
- Uitgangspunten voor de inkoop Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen 2017-2020. (maart 2016).
- Uitgangspunten voor de inkoop Vrouwenopvang 2017-2020 (maart 2016).
- Regioaanpak Huiselijk geweld en Kindermishandeling 2020-2025. AmsterdamAmstelland 'Veiligheid voor Elkaar,' definitief concept juni 2020).
- Jeugdwet, 2014 .
- Verordening op de zorg voor de jeugd Amsterdam 2021, gewijzigd met ingang van 1 januari 2022.
- Inkoopstrategie (Hoog)specialistische Jeugdhulp Gemeenten Amsterdam, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn, 2020.

2.6.4 Diversiteit

De gemeente Amsterdam werkt aan een inclusievere stad waarin iedere Amsterdammer de ruimte heeft om zichzelf te zijn en zich vrij en beschermd voelt door enerzijds discriminatie te bestrijden en preventief de voedingsbodem hiervoor weg te nemen, en anderzijds door emancipatie te bevorderen en emanciperende initiatieven in onze stad te ondersteunen.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Het Rekenkamerrapport getiteld 'Indicatoren discriminatie' beschrijft dat een duidelijke relatie tussen de inspanningen vanuit het beleid en de doel- en activiteitenindicatoren ontbreekt. In deze rapportage wordt daarom aanvullende toelichting bij de beleidsinzet gegeven. In voorbereiding op de Voorjaarsnota 2024 wordt gewerkt aan een herziening van de begrotingsindicatoren passend bij het Inclusie en Antidiscriminatiebeleid.

Doel 6.4.1

In Amsterdam kan iedereen zichzelf zijn.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage Amsterdammers dat aangeeft altijd zichzelf te kunnen zijn (bron: ABM)	63%	*	**	***

*De Burgermonitor komt tweejaarlijks uit, voor 2022 daarom geen cijfer beschikbaar.
** Geen streefwaarden. Gezien de aard van de indicator is alleen de referentiewaarde of realisatiewaarde benoemd en benoemen we geen streefwaarde.
*** Deze indicator is niet meegenomen in de burgermoitor 2023.

Toelichting doel 6.4.1.

Als gemeente ondersteunen en faciliteren we netwerken van groepen die zich emanciperen of zichzelf empoweren om zo een bijdrage te leveren aan een stad waarin iedereen zichzelf kan zijn. In 2023 ondersteunden we - voorafgaand aan een verbreding naar alle aandachtsgroepen binnen het Inclusie en Antidiscriminatiebeleid - met name de emancipatie van twee grote groepen: die van de lhbtiq+ gemeenschap en die van vrouwen. Hierbij is eigen regie van de groepen die het aangaat een essentieel aspect. Amsterdam is sinds oudsher een plek waar de lhbtiq+ gemeenschap een thuis vindt, mede dankzij haar reputatie als tolerante stad. Helaas is deze reputatie geen vanzelfsprekendheid en heeft de lhbtiq+ gemeenschap in Amsterdam ook te maken met discriminatie en uitsluiting. De gemeente zet zich aanhoudend in om dit tegen te gaan en een veilige en inclusieve stad te zijn. In 2023 is hier onder andere aan bijgedragen door ondersteuning van twee allianties 'bipoc' en 'zichtbaarheid en pride' die zich hebben ingezet voor meer gelijkheid voor de (meest kwetsbare groepen binnen de) lhbtiq+ gemeenschap. Ook is het Trans Huis, een unieke voorziening voor een kwetsbare groep transpersonen (zoals transpersonen van kleur, trans vluchtelingen, trans sekswerkers en dak- en thuislozen) voortgezet en zijn er vorderingen gemaakt in de totstandbrenging van het Regenbooghuis: een safe space voor een bredere representatie uit de lhbtiq+ gemeenschap. In samenwerking met portefeuille Evenementen en in afwachting van nieuw Pride beleid, is in 2023 gehoor gegeven aan een jarenlange roep om een nog inclusievere pride waarin ook de meest gemarginaliseerde groepen binnen de lhbtiq+ gemeenschap, die nog de grootste emancipatiestrijd te voeren hebben, zich onafhankelijk van de houder van de exclusieve parapluvergunning voor de Pride kunnen profileren. Dit kreeg vorm in een 'Queer & Pride' waarin het nieuwe Queer Amsterdam een week lang aanvullend aan Stichting Pride Amsterdam programmeerde met en voor de meest gemarginaliseerde lhbtiq+ groepen. Verder is er in 2023 gewerkt aan het tegengaan van de structurele ongelijkheid tussen vrouwen en mannen in onze stad. Voor de wet is iedereen gelijk, maar sociale normen en structuren leiden tot ongelijkheid. Zo bestaat er tussen mannen en vrouwen bijvoorbeeld een economische ongelijkheid dat vrouwen vaker niet-economisch zelfstandig en daarmee kwetsbaarder maakt. Het college wil hier tegenwicht aan bieden. In dit kader heeft de alliantie Samen Sterk met Werk in 2023 activiteiten gericht op het bevorderen van eigen regie, toeleiding naar werk en meer economische zelfstandigheid georganiseerd waaraan honderden vrouwen deelnamen. Via het ServicePunt Emancipatie (SPE) zijn tientallen (grassroots) emancipatie-initiatieven ondersteund met capaciteitsversterkende trainingen en subsidies voor activiteiten die bijdragen aan de prioriteiten van het inclusie- en antidiscriminatiebeleid. Tot slot is afgelopen jaar doorgebouwd aan gelijke

rechtstoegang voor vrouwen in een kwetsbare positie, door na de opening van de eerste vrouwenrechtswinkel in 2021, twee nieuwe locaties te openen in 2023.

Korte toelichting waarden 2023 doel 6.4.1.

Voor deze indicator ontbreekt de waarde omdat deze niet is meegenomen in de monitoring achter het brondocument. In voorbereiding op de Voorjaarsnota 2024 wordt op basis van een sterke beleidstheorie gewerkt aan een set specifiekere indicatoren met een duidelijkere relatie tussen inspanningen en het doel. Voor het Inclusie en antidiscriminatiebeleid is het lastig om goed inzichtelijk te maken in welke mate het beleid effect heeft op de stad. Het gaat om maatschappelijke ontwikkelingen, waarop vele verschillende factoren van invloed zijn. In dit geval is een verandering in het percentage Amsterdammers dat aangeeft altijd zichzelf te kunnen zijn dus niet geïsoleerd van andere invloeden toe te schrijven aan de inspanningen vanuit het beleid.

Doel 6.4.2

Discriminatie in Amsterdam neemt af.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage Amsterdammers dat zich de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd heeft gevoeld (bron: Veiligheidsmonitor)	13% (2018)	17%	**	18%.

** Geen streefwaarden. Gezien de aard van de indicator is alleen de referentiewaarde of realisatiewaarde benoemd en benoemen we geen streefwaarde.

Toelichting doel 6.4.2.

Diversiteit heeft een belangrijke rol in het bestrijden van stereotypen en vooroordelen en het bevorderen van kennis en inlevingsvermogen (de voedingsbodem voor discriminatie). Ook heeft de gemeente een normstellende en agenderende rol bij het tegengaan van discriminatie: we stellen de norm dat elke vorm van discriminatie onacceptabel is. In 2023 zijn drie allianties gefinancierd die diverse activiteiten (gericht op kennis en bewustwording, inclusief herdenken en koloniaal verleden en doorwerking) hebben georganiseerd in de stad. Ook hebben we ingezet op het versterken van de positie van Discriminatie.nl (voorheen het MDRA) en het verbeteren van de naamsbekendheid en behandelcapaciteit van het meldpunt. Verder hebben we gezien dat steeds meer organisaties in het maatschappelijk middenveld willen weten wat zij kunnen doen om discriminatie en racisme tegen te gaan. Om deze organisaties hierin te faciliteren hebben we de website “Eerste hulp bij Discriminatiebestrijding” ontwikkeld. Ook vervult Diversiteit een belangrijke rol in de bestrijding van de negatieve doorwerking van het verleden in de samenleving van nu. Zo willen we bereiken dat alle Amsterdammers zich herkennen in de brede geschiedenis van de stad, waaronder specifiek het koloniale en slavernijverleden. In 2023 zijn in het kader van het herdenkingsjaar voor 150/160 jaar afschaffing van slavernij tal van grote en kleine verbindende projecten gericht op kennisuitwisseling, bewustwording en dialoog gefaciliteerd via een tijdelijke subsidieregeling en door de gemeente zelf geïnitieerd. Ook is voor de herdenking en viering van Keti Koti ter gelegenheid van het herdenkingsjaar een extra bijdrage geleverd. Verder is in 2023 gewerkt aan de voorbereidingen voor de totstandkoming van het Nationaal Slavernij Museum. Deze stonden in het teken van input ophalen door participatie in onder andere aan het Caribisch deel van het Koninkrijk en Suriname en bezoeken aan culturele erfgoedinstellingen. Om in samenspraak met de stad een vervolg te geven aan de excuses voor het slavernijverleden van de burgermeester, zijn in 2023 diverse gemeenschappen gesproken om te verkennen hoe we in de stad betekenis kunnen geven aan verzoeningsgericht herstel. Ook zijn in 2023 voorbereidingen voor twee actieonderzoeken getroffen om tot gerichte acties in het kader van anti-Aziatisch racisme en Validisme te komen. Om medemenselijkheid te bevorderen en polarisatie tegen te gaan zijn in het kader van het conflict tussen Israël en de Palestijnse gebieden ontmoetingen en dialoogbijeenkomsten in de stad georganiseerd. Deze ontmoetingen vonden plaats tussen groepen met verschillende culturele achtergronden en uit verschillende levensbeschouwelijke stromingen. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het initiatiefvoorstel ‘Bekend maakt bemind’ van de leden Garmy en Khan en de hieruit voortvloeiende motie .Tot slot is met Onderzoek & Statistiek gewerkt aan een eerste tweejaarlijkse discriminatiemonitor ons een beeld geven van de algehele aard en omvang van de ervaren discriminatie in Amsterdam, en ons daarmee in staat stellen ontwikkelingen van discriminatie in de stad te volgen.

Korte toelichting waarden 2023 doel 6.4.2.

Het jaarverslag voor deze indicator laat een stijging zien in het percentage Amsterdammers dat zich afgelopen percentage Amsterdammers dat zich de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd heeft gevoeld ten opzichte van het pijljaar. Voor het inclusie en antidiscriminatiebeleid is het lastig om goed inzichtelijk te maken in welke mate het Inclusie en Antidiscriminatiebeleid effect heeft op de stad. Het gaat om maatschappelijke ontwikkelingen, waarop vele verschillende factoren van invloed zijn. In dit geval zegt de toename in Percentage Amsterdammers dat zich de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd heeft gevoeld dus niet perse iets over de mate van effectiviteit van de de inspanningen vanuit het Inclusie en Antidiscriminatiebeleid.

In voorbereiding op de Voorjaarsnota 2024 wordt op basis van een sterke beleidstheorie gewerkt aan een set specifiekere indicatoren met een duidelijkere relatie tussen inspanningen en het doel.

Activiteit 6.4.2.1

We verhogen de meldingsbereidheid bij discriminatie.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal meldingen over discriminatie (Meldpunt discriminatie Regio Amsterdam)	1.036 (2020, waarvan 888 in Amsterdam)	561	*	716
2	Aantal meldingen arbeidsdiscriminatie (MDRA)	144	109	*	143

*Geen streefwaarden. Gezien de aard van de indicator is alleen de referentiewaarde of realisatiewaarde benoemd en benoemen we geen streefwaarde.

Korte toelichting waarden 2023 activiteit 6.4.2.1
Om bij te dragen aan het verhogen van de meldingsbereidheid is er in 2023 gewerkt aan een zichtbaarheid en vindbaarheid van het meldpunt; Antidiscriminatie.nl (voorheen het MDRA). Zo is er met de naamswijziging toegewerkt naar meer uniformiteit onder de landelijke meldpunten; is er een nieuwe campagne gelanceerd gericht op bekendmaking van deze naam en het bevorderen van meldingsbereidheid; en het meldpunt verhuisd naar een centrale locatie in de stad. Verder is de onafhankelijke stichting op verzoek van de gemeente in 2023 begonnen aan plan om de meldingsbereidheid te vergroten met daarin aandacht voor zichtbaarheid/naamsbekendheid, capaciteit voor meldingsafhandeling en effectieve opvolging van meldingen (bijvoorbeeld via ketenaanpak met partners zoals het Openbaar Ministerie, politie en reclassering) om de meldingsbereidheid verder te vergroten.

Ook voor deze activiteitindicatoren geldt dat de hoogte van het aantal meldingen van (arbeids)discriminatie niet uitsluitend is toe te schrijven aan de meldingsbereidheid en de inspanningen om deze te vergroten. Het gaat om maatschappelijke ontwikkelingen, waarop vele verschillende factoren van invloed zijn. In voorbereiding op de Voorjaarsnota 2024 wordt op basis van een sterke beleidstheorie gewerkt aan een set specifiekere indicatoren met een duidelijkere relatie tussen inspanningen de bijbehorende activiteitindicator.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	7,3	10,2	9,6	9,4	-0,1
Saldo Baten en Lasten	**-7,3**	**-10,2**	**-9,6**	**-9,4**	**0,2**
Onttrekking	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,5**	**0,5**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit	**-7,3**	**-10,2**	**-9,1**	**-8,9**	**0,2**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van afgerond € 0,2 miljoen. Dit komt vooral door lagere lasten van afgerond € 0,1 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten
Dit programmaonderdeel heeft geen baten.

Lasten
De totale lasten van € 9,4 miljoen zijn € 0,1 miljoen lager dan begroot en wordt niet toegelicht omdat het onder grens van € 0,2 miljoen valt.

Onttrekkingen reserves

De onttrekking is conform begroting en wordt daarom niet verder toegelicht.

Toevoegingen reserves

Is geen toevoeging voeging aan de reserve gedaan.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. De huidige crisis in ons land, als gevolg van onder andere de coronapandemie, de oorlog in Oekraïne en de hoge inflatie, hebben de verschillen in onze stad groter gemaakt. Dat heeft effect op de manier waarop we met elkaar omgaan en op de manier waarop we kijken naar 'de ander'. Dit vergroot het risico op vooroordelen, discriminatie en uitsluiting.	Het is juist nu belangrijk om in thema's als discriminatie, uitsluiting en ongelijkheid te blijven investeren. Wij werken hierom actief aan het wegnemen van de voedingsbodem voor discriminatie en steunen emancipatie initiatieven in de stad. Dit doen we door: De norm te stellen: Wij geven als gemeente het signaal dat geen enkele vorm van discriminatie acceptabel is. We werken bijvoorbeeld aan een campagne om discriminatie tegen te gaan. Agenderen: het op de agenda zetten van onderbelichte thema's bij samenwerkingspartners en bijvoorbeeld het Rijk. Faciliteren: het faciliteren van organisaties en bewegingen in de stad door middel van bijvoorbeeld subsidies. Daarnaast zorgen we door onze netwerkfunctie dat signalen uit de stad vroegtijdig bij de gemeente bekend zijn, zodat hierop geanticipeerd kan worden.
2. Toenemende polarisatie in de samenleving, verharding van het publieke debat en de prominente aanwezigheid van een conservatieve onderstroom hebben als gevolg dat partijen meer naar extremen trekken. Daarmee staat tolerantie op het spel met als risico dat met name gemarginaliseerde groepen minder gehoord, achtergesteld of uitgesloten worden.	We spreken ons uit tegen sentimenten die de rechten van gemarginaliseerde groepen, zelfbeschikking en emancipatie op het spel zetten door in te zetten op lobby (bijvoorbeeld richting het Rijk) om zo alle Amsterdammers in bescherming te nemen.
3. Door landelijke ontwikkelingen loopt de totstandkoming van wetgeving ter bescherming/ verbetering van de positie van mensen uit de lhbtiq+ gemeenschap vertraging op	We kijken naar gemeentelijke mogelijkheden voor het treffen van tussentijdse maatregelen om Amsterdammers uit de lhbitq+ gemeenschap te ondersteunen
4. Omdat er vele verschillende maatschappelijke ontwikkelingen en factoren van invloed zijn op discriminatie is het lastig om (bijv. op basis van de cijfers van het MDRA en de Amsterdamse Burgermonitor) op te maken in welke mate het gemeentelijk Inclusie en Antidiscriminatiebeleid van invloed is op discriminatie in onze stad. Dit maakt het lastig om uitspraken te doen over de effectiviteit waarmee we als gemeente discriminatie tegengaan.	Voor het tegengaan van discriminatie op maatschappelijk niveau is bevordering van empathie en bestrijding van vooroordelen en stereotypen vereist om de voedingsbodem voor discriminatie weg te nemen (preventie). Rondom incidenten van discriminatie is het strafrecht onmisbaar bij het geven van opvolging bij aangiftes van discriminatie. De politie en het Openbaar Ministerie hebben een cruciale taak in het opsporen en vervolgen van daders. Voor een sluitende aanpak in het bestrijden van discriminatie is het van belang dat straffen en voorkomen goed op elkaar zijn afgestemd. Om discriminatie zo effectief mogelijk tegen te gaan zetten we hierom extra in op de goede aansluiting van de preventieve aanpak op de repressieve aanpak vanuit Openbare Orde en Veiligheid onder aanvoering van de burgemeester.

Beleidskaders

- Visiedocument Inclusie en Antidiscriminatiebeleid 2023-2026 "Amsterdam, een stad uit duizen" (maart 2023)
- de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen (WGA), (vastgesteld, januari 2020 – heden)
- Subsidieregeling allianties inclusiviteit en antidiscriminatie 2024-2025
- Algemene Subsidieverordening Amsterdam De uitwerking van de visie volgt in Q4 2023 in een nieuw beleidskader Inclusie en Antidiscriminatiebeleid 2023-2026

2.7 Sociale zaken en armoedebestrijding

2.7.1 Inkomensregelingen

- Doel van dit programmaonderdeel is financiële bestaanszekerheid voor alle Amsterdammers die zelf tijdelijk niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Door de aanhoudende inflatie stond ook in 2023 de bestaanszekerheid van veel Amsterdammers onder druk. Om dat te verlichten is in 2023 de *Agenda Bestaanszekerheid voor Iedereen* opgesteld met daarin de extra inzet van het college voor het versterken van de bestaanszekerheid van alle Amsterdammers. Één van de uitgangspunten van de agenda is het verruimen van beleid en regelingen. Zo is de giftendrempel voor bijstandsgerechtigden in 2023 verhoogd naar € 1.800 waarmee bijstandsgerechtigden meer mogelijkheden krijgen om met hulp uit het eigen netwerk financiële problemen het hoofd te bieden en schulden te voorkomen.
- Het aantal Amsterdammers dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering is in 2023 verder gedaald van 35.503 naar 34.880 en daarmee voor het eerst sinds 2011 onder de 35.000 uitgekomen. Mensen die een uitkering aanvragen geven het rapportcijfer 8 aan onze dienstverlening.
- De opvangcapaciteit voor asielzoekers, statushouders en vluchtelingen is vorig jaar vergroot met 1.241 plekken naar in totaal circa 6.900 plekken.
- In 2023 hebben we de Leefgeldregeling Oekraïne uitgevoerd en is aan circa 3.920 Oekraïense ontheemden financiële ondersteuning in de vorm van leefgeld geboden.

2.7.2 Werk, Participatie, Inburgering

- We begeleiden Amsterdammers naar duurzaam betaald werk of vergroten hun perspectief op werk. Mensen die op deze krappe arbeidsmarkt niet aan het werk kunnen komen, kampen vaak met meerdere problemen. Er zijn voor hen minder passende werkplekken beschikbaar en de inspanning om ze hier naartoe te begeleiden is groter. Het afgelopen jaar is de uitstroom uit de uitkering naar werk daardoor minder hoog dan in voorgaande jaren.
- Sinds 2022 is de gemeente verantwoordelijk voor de inburgering van statushouders en gezinsmigranten. We combineren de begeleiding van statushouders naar werk met een divers aanbod aan inburgeringstrajecten, maatschappelijke begeleiding en aandacht voor financiële zelfredzaamheid. Afgelopen jaar was de instroom van inburgeringsplichtige gezinsmigranten onregelmatig en in totaal hoger dan verwacht. Dit heeft tot vertragingen in de begeleiding bij de inburgering van gezinsmigranten geleid.
- We bieden Amsterdammers een toegankelijk en gratis cursusaanbod om hun basisvaardigheden te verhogen. Basisvaardigheden zijn taal, rekenen en digitale vaardigheden. Hogere basisvaardigheden helpen mensen op andere vlakken, bijvoorbeeld bij werk, opleiding, opvoeding of persoonlijke administratie. Door een tekort aan taaldocenten zijn er afgelopen jaren wachtlijsten ontstaan. Die zijn er nog steeds maar lijken minder nijpend te zijn geworden. In 2023 hebben 5.005 Amsterdammers kunnen deelnemen aan een van de cursussen. Dat is net iets hoger dan was beoogd.

2.7.3 Armoede en schuldhulpverlening

- De bestaanszekerheid van een grote groep Amsterdammers staat al meerdere jaren onder druk en de hoge energieprijzen en inflatie van afgelopen jaren hebben dit verder versterkt. Daarom is in 2023 de doelgroep voor alle minimaregelingen uitgebreid naar huishoudens met inkomens tot 130% van het wettelijk sociaal minimum. De inkomensnorm voor de kindregelingen is met ingang van het schooljaar 2023-2024 verhoogd naar 150%, voor de duur van twee schooljaren.
- Net als in voorgaande jaren is fors ingezet op het ondersteunen van minimahuishoudens bij het omlaag brengen van hun energierekening door

energieadvies aan huis. De energietoeslag 2023 is tot nu toe aan ongeveer 83.500 huishoudens toegekend. Het aanvraagproces voor deze energietoeslag staat nog open tot 1 april 2024. Het aantal meldingen van betalingsachterstanden door schuldeisers laat zien dat de energiecrisis nog niet voorbij is. Dit aantal steeg in 2023 met ongeveer 9% tot 33.600. Er werd in 2023 3.800 keer individuele bijzondere bijstand toegekend aan huishoudens met een laag inkomen die hun energiekosten niet konden betalen.

- Amsterdammers die het financieel moeilijk hebben, willen we zo snel mogelijk hulp bieden. Daarom investeerden we ook in 2023 in onze aanpak Vroegsignalering. We hebben in 2023 met 90 nieuwe partijen een overeenkomst gesloten om betaalachterstanden te melden. Mede daardoor zijn er in 2023 46.820 meldingen over een betaalachterstand in behandeling genomen. Dit is een stijging van 14% ten opzichte van 2022.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	709,8	628,9	777,6	779,4	1,7
Lasten	1.283,5	1.040,5	1.177,2	1.231,3	54,0
Saldo Baten en Lasten	**-573,8**	**-411,6**	**-399,6**	**-451,9**	**-52,3**
Onttrekking	13,1	16,2	44,1	45,0	0,8
Toevoeging	2,7	0,1	38,6	41,6	3,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**10,4**	**16,1**	**5,6**	**3,4**	**-2,2**
Totaal Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	**-563,4**	**-395,5**	**-394,0**	**-448,5**	**-54,5**

Apparaatslasten

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Apparaatslasten	165,3	144,1	171,0	180,9	9,9

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 54,5 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 1,7 miljoen, hogere lasten van € 54,0 miljoen en een negatief saldo van mutaties reserves van € 2,2 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 779,4 miljoen zijn € 1,7 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door vrijval uit de bekostigingsregeling opvang Oekraine 2022 (€ 8,2 miljoen).
- Hogere baten door enerzijds een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren en anderzijds terugvorderingen van te veel betaalde uitkeringen op (voormalig) uitkeringsgerechtigden. De hoogte van de debiteurenvoorziening is vanwege een lager risicoprofiel herijkt, waardoor de voorziening naar beneden is bijgesteld. Dit resulteert in een vrijval van € 4,1 miljoen. Daarnaast zijn baten gerealiseerd voor de Kinderopvangtoeslag (KOT) en Bbz die hoger zijn dan begroot (€ 6,0 miljoen).
- Hogere baten vanuit het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor het Regionaal Mobiliteitsteam en opleidingstrajecten voor werkzoekenden (€ 1,4 miljoen).
- Hogere baten vanuit de belastingdienst voor de verbonden partij Pantar Amsterdam ten behoeve van werknemers met een laag inkomen om deze in dienst te houden of te nemen (€ 0,2 miljoen).
- Lagere baten omdat alleen gerealiseerde lasten worden vergoed door het Rijk. Er zijn in 2023 minder inburgeringstrajecten gestart dan verwacht (€ 8,7 miljoen).
- Lagere baten voor opvang Oekraïense vluchtelingen omdat alleen gerealiseerde lasten worden vergoed door het Rijk. Aangezien de lasten voor tijdelijke opvanglocaties, leefgeld en regie- en coördinatie van de verdelingsfunctie lager zijn, zijn ook de baten hierop aangepast (€ 4,2 miljoen).
- Lagere baten door minder inkomsten uit verkoop en beleningen bij de Stadsbank van Lening (€ 1,7 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 1.231,3 miljoen zijn € 54,0 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door het uitkeren van de energietoeslag in 2023. Het bijbehorende budget hiervoor is in december ontvangen vanuit het Rijk. Dat is verantwoord in programma A (€ 63,6 miljoen).
- Hogere lasten bij de verstrekkingen van uitkeringen. De uitkeringslasten worden bepaald door de prijs en het aantal uitkeringsgerechtigden. Het gemiddelde uitkeringsbedrag was iets hoger dan begroot. Daarnaast zijn door ondernemers meer aanvragen Bbz levensonderhoud ingediend en toegekend (€ 3,0 miljoen).
- Hogere lasten door extra inzet vanuit het I-domein op het vernieuwen en ontwikkelen van het registratiesysteem voor bijstandsgerechtigden (€ 2,8 miljoen).
- Hogere lasten door een hoger negatief operationeel resultaat bij de verbonden partij Pantar Amsterdam, waarvoor zij door ons zijn gecompenseerd (€ 1,8 miljoen).
- Lagere lasten doordat er minder inburgeringstrajecten zijn gestart voor gehuisveste inburgeringsplichtigen. Het lagere aantal starts komt met name door een tekort aan woningen en taaldocenten (€ 10,1 miljoen).
- Lagere lasten voor het apparaat door hogere vergoedingen voor ziekteverlof, lagere inschaling van loonkosten, later invullen van vacatures en meer doorbelastingen naar andere programma's dan begroot (€ 3,9 miljoen).
- Lagere lasten voor het programma Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden doordat de personele inzet deels uit de bekostigingsregeling opvang Oekraïense vluchtelingen is gedekt en deels uit het programma Ongedocumenteerden (€ 1,8 miljoen).
- Lagere lasten doordat er door een tekort aan taaldocenten minder taaltrajecten zijn aangeboden. Daarnaast zijn er minder deelnemende scholen aan het project taal & ouderbetrokkenheid omdat zij zich richten op het lerarentekort en achterstanden bij leerlingen als gevolg van corona (€ 1,3 miljoen).
- Lagere lasten door laat ontvangen participatiemiddelen vanuit het Rijk die doorgeschoven worden naar 2024 (€ 1,0 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de egalisatiereserve Xaas is € 1,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral doordat we in 2023 de in 2022 opgelopen vertraging op de uitvoering van de systeemvernieuwing Werk hebben ingelopen.

Een onttrekking aan de egalisatiereserve inkomensdeel en conjunctuur is € 0,8 miljoen hoger dan begroot. Deze reserve heeft tot doel het egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Participatiewet voor het Inkomensdeel. Dit komt vooral door de bijverdienpremie die binnen begroting is uitgevoerd, hierdoor is het niet nodig om middelen te onttrekken.

Een andere onttrekking aan de egalisatiereserve Inkomensdeel en conjunctuur is € 0,9 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral doordat de uitvoeringslasten Tozo lager zijn uitgevallen in 2023, hierdoor doen we een lager beroep op de reserve.

De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen 2022 – 2026 is € 0,9 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door dat de programma organisatie later van start is gegaan voor zowel het masterplan Zuidoost als het masterplan Nationaal programma Samen Nieuw West.

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de egalisatiereserve Inkomensdeel en conjunctuur is € 3,0 miljoen hoger dan begroot. De toevoeging is het resultaat van een hogere baat bij de uitkeringen van € 6,0 miljoen en een hogere uitkeringslast van € 3,0 miljoen.

In de programmaonderdelen volgt een verdere toelichting van de afwijkingen op de baten, de lasten en reserves.

Investeringen per programma

Niet van toepassing,

Thema's per programma

Digitale stad / informatie:

- Met het Taaloffensief investeren we in het vergoten van de basisvaardigheden van Amsterdammers, waaronder de digitale vaardigheden. Hierdoor kunnen zij beter navigeren in de digitale samenleving. Ruim 5.000 Amsterdammers hebben in 2023 een cursus gevolgd om hun basisvaardigheden te vergroten.
- We hebben een nieuw registratiesysteem ontwikkeld voor de begeleiding van bijstandsgerechtigden (Basis). Het eindbeeld is dat de burger zelf 24/7 online toegang heeft tot het eigen dossier. Ook hebben we gewerkt aan het verder digitaliseren van onze formulieren met aandacht voor voorinvullen waar mogelijk.

Daarmee voorkomen we het dubbel uitvragen van gegevens en kunnen we aanvragen sneller afhandelen.
- Bij digitalisering kijken we vanaf de start mee zodat de op te leveren producten (gaan) voldoen aan landelijke en Europese wet- en regelgeving op het gebied van privacy, informatiebeveiliging en de Archiefwet.

Democratisering:
- We werken samen met verschillende maatschappelijke initiatieven die aanvullend zijn op de dienstverlening van de gemeente bij de begeleiding van bijstands-gerechtigden naar werk, scholing, of participatie. In 2023 is bijvoorbeeld geïnvesteerd in het Educatief Centrum Oost waar mensen op een eenvoudige en toegankelijke manier kunnen starten met een MBO-opleiding. En er is samengewerkt met buurtcentrum De Wiekslag in Noord. Daar is Technoord ontstaan waar jongvolwassenen zonder een goed arbeidsmarktperspectief met laagdrempelige trajecten worden opgeleid tot installatiemonteur.
- In 2023 is de samenwerking met de Participatieraad geëvalueerd. De Participatieraad bestaat uit bijstandsgerechtigden en vertegenwoordigers van belangenorganisaties van bijstandsgerechtigden. Ze adviseert gevraagd en ongevraagd over beleid en verordeningen rond de Participatiewet. Sinds 2020 zijn er binnen de Participatieraad conflicten ontstaan. Op basis van de evaluatie heeft de gemeenteraad in januari 2024 besloten de huidige Participatieraad te ontbinden en de verordening in te trekken. Er wordt gewerkt aan een nieuwe invulling. Tot die tijd betrekken we de mening van cliënten bij besluitvorming door partners in de stad te raadplegen die de belangen van groepen mensen onder de Participatiewet behartigen.

Duurzaamheid:
- We leiden Amsterdammers naar scholing en werk in de sectoren voor energietransitie. Het Regionaal Werkcentrum heeft loopbaanpaden ontwikkeld voor de bouw-, techniek- en metaalsector. Daar kunnen mensen zonder ervaring in deze sectoren op een snelle manier worden omgeschoold. Dat zorgt voor meer professionals die de duurzaamheidsambities van Amsterdam op het gebied van wonen en energietransitie moeten verwezenlijken. In 2023 hebben 225 mensen op deze manier een baan gevonden in deze sectoren.
- We zetten in op energierechtvaardigheid. We willen dat de energielasten betaalbaar zijn voor Amsterdamse huishoudens met een laag inkomen, en dat de energietransitie ook voor deze huishoudens haalbaar is. Aan huishoudens met een laag inkomen is, op aanvraag, een energietoeslag van € 800 uitgekeerd als compensatie voor hoge energiekosten in 2023. In samenwerking met de buurtteamorganisaties en energiebedrijven is er een financieel vangnet ingericht voor huishoudens die hun energierekening niet kunnen betalen. Hierbij maken we onder andere gebruik van sociaal incasseren, budgetadvies, energiecoaching en individuele bijzondere bijstand.
- Door in te zetten op bewustwording en kleine energiebesparende maatregelen hebben we minima-huishoudens geholpen om op de korte termijn hun energierekening omlaag te krijgen en op die manier ook bij te dragen aan duurzaamheid.

Kansengelijkheid:
- De arbeidsmarkt biedt veel kansen, maar niet iedereen profiteert daar in gelijke mate van. Met *Iedereen Kans Op Werk* willen we de kans op werk voor alle bijstandsgerechtigden verzilveren, juist voor die Amsterdammers met een minder kansrijk profiel die lange tijd weinig perspectief hadden op een betaalde baan. Dat hebben we gedaan door veel ondersteunende instrumenten in te zetten, zoals jobcoaching en loonkostensubsidie.
- Met het armoedebeleid willen we financiële belemmeringen wegnemen voor minima om te participeren in de stad. Het gaat daarbij in het bijzonder om het creëren van gelijke kansen voor kinderen die opgroeien in een minima-gezin.

Gebieden
- Binnen dit begrotingsprogramma richten we ons op het vergroten van de financiële zekerheid en het vergroten van de kansen op werk van Amsterdammers. De stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West kennen structureel hogere werkloosheidscijfers, een groter aantal minimahuishoudens en een hoger aantal problematische schulden in vergelijking met de rest van de stad. In aansluiting op de masterplannen en aanpak Noord investeren we vanuit dit programma daarom extra in deze gebieden.
- We zijn in 2023 begonnen met het uitbreiden van onze dienstverlening in deze gebieden zodat medewerkers meer aandacht kunnen geven aan de mensen in het gebied. Zo is de capaciteit bij de jongerenpunten verhoogd, net als onze inzet in de buurtteams. Voor de ondersteuning van ondernemers zijn in deze gebieden fysieke adviespunten opgezet met lokale coaches die de buurten en de bewoners goed kennen. Het werkgeversservicepunt heeft gespecialiseerde projectleiders en accountmanagers in Noord, Zuidoost en Nieuw-West om voor bijstandsgerechtigden vacatures te vinden en mensen te matchen op werk. Nieuwe instrumenten worden geprioriteerd in de preferente stadsdelen.

Bijvoorbeeld de inzet van forfaitaire loonkostensubsidie of de gezinsaanpak geletterdheid.

- Naast een verschuiving van onze reguliere dienstverlening is in samenwerking met de stadsdelen gekeken welke specifieke behoefte er in die gebieden is en hoe we onze dienstverlening daarop af kunnen stemmen. In Noord is op basis van de behoefte van jongeren een opleiding met baangarantie richting de horeca ontwikkeld. Onder de noemer Aanpak Schuldenvrije Buurt volgen we vier lokale initiatieven. De initiatieven zijn erop gericht om het vertrouwen van burgers te herstellen. Zodoende maken we de weg naar (formele) hulpverlening weer vrij. Ook andere lokale initiatieven in de verschillende buurten werden ondersteund, zoals Studiezalen en voedselinitiatieven.

2.7.1 Inkomensregelingen

Er is in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) voor alle Amsterdammers die zelf tijdelijk niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

De groei van de economie in de stad zette in 2023 door. Mede door de aantrekkende economie en door meer intensieve begeleiding van bijstandsgerechtigden is het aantal Amsterdammers dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering vorig jaar verder gedaald, naar -34.880 het laagste niveau sinds 2011. In Amsterdam daalt het bijstandsbestand sneller dan gemiddeld in het land.

Tegelijkertijd zien we dat door de aanhoudende inflatie de bestaanszekerheid van veel Amsterdammers nog steeds onder druk staat. Het college heeft eind 2023 de agenda 'Bestaanszekerheid voor Iedereen' vastgesteld. Daarin staat hoe de gemeente bijdraagt aan een betere basis voor een waardig bestaan voor alle Amsterdammers. Dat begint met voldoende (financiële) middelen om van te leven, maar gaat ook over een solide en eenvoudig stelsel van sociale zekerheid. Dat kunnen we als gemeente niet allemaal zelf oplossen. Het voeren van inkomenspolitiek is voorbehouden aan het Rijk, maar omdat structurele landelijke maatregelen voor financiële bestaanszekerheid uitblijven, moeten we als gemeente steeds vaker de ontstane gaten dichten. Zowel de gaten die we zelf zien, als de gaten die het Rijk ziet en met tijdelijke maatregelen wil dichten. Daarvoor doet het Rijk steeds vaker een beroep op de uitvoeringscapaciteit van de gemeente, zoals voor het uitkeren van de energietoeslag en het compenseren van de eenverdienersproblematiek. Dat levert dilemma's op in de uitvoering.
De Agenda Bestaanszekerheid bevat zowel bestaande als nieuwe maatregelen die de komende jaren (2024-2026) worden uitgevoerd. De Agenda Bestaanszekerheid heeft vier uitgangspunten: (1) uitgaan van vertrouwen en verruimen van regels en beleid; (2) uitgaan van de behoeften van de Amsterdammer; (3) focus op specifieke doelgroepen; en (4) vereenvoudigen van het systeem, vereenvoudigen van het aanvraagproces, en vereenvoudigen van de regels.

Ook in 2023 is aan Oekraïense ontheemden opvang en financiële ondersteuning in de vorm van leefgeld geboden via de Leefgeldregeling Oekraïne. Op die manier hebben we 3.920 mensen bereikt.

Het aantal verstrekte uitkeringen aan ondernemers bedoeld voor het levensonderhoud op grond van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) is gestabiliseerd, maar wel op een hoger niveau dan voor corona.

Programma Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden

De afgelopen jaren is het aantal mensen dat in Nederland een veilig heenkomen zoekt toegenomen. Amsterdam biedt opvang en heeft de capaciteit vorig jaar vergroot. Het programma Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden coördineert die inzet. We bieden opvang aan asielzoekers, statushouders, vluchtelingen en ongedocumenteerden.
Het aantal opvangplekken voor asielzoekers en statushouders is toegenomen van ongeveer 3.300 opvangplekken in 2022 tot circa 3.700 plekken in 2023. Deze plekken zijn verspreid over acht verschillende (tijdelijke) opvanglocaties die worden beheerd door het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). De opvang van vluchtelingen uit Oekraïne is in 2023 toegenomen met 841 plekken tot 3.349 opvangplekken. Daarnaast verbleven vorig jaar zo'n 2.000 vluchtelingen uit Oekraïne in particuliere opvang in de stad.

Naast de fysieke opvang van deze mensen bieden we hun verschillende vormen van activering, participatie en ondersteuning. Het gaat bijvoorbeeld om sportstimulering, taalondersteuning, dagbesteding, maar ook om de preventie van mentale problemen door de inzet op psychosociale ondersteuning van statushouders. Brugfunctionarissen benaderen statushouders en leggen verbindingen in de wijk. Om deze nieuwkomers goed te laten landen in hun nieuwe buurt, zetten we doorlopend in op sociaal beheer en community building in de gemengde wooncomplexen voor woonstarters en statushouders. In 2023 hebben wij als gemeente in samenwerking met het Rode Kruis en de vermogensfondsen voedselhulp kunnen vertrekken aan 6.500 personen per week via 27 verschillende informele voedselinitiatieven verspreid door de stad. Het overgrote deel van deze mensen (80%) is ongedocumenteerd.

Doel 7.1.1

Er is in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) voor Amsterdammers die zelf niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het Amsterdamse aandeel in het landelijk budget voor uitkeringen (BUIG) ten opzichte van het Amsterdamse aandeel in de werkelijke uitgaven aan uitkeringen (BUIG)	-0,56% (2021)	N.v.t.	- 0,35%	0,39%
2	Percentage toekenningen van Bijstand aan huishoudens die <12 maanden eerder een uitkering ontvingen	25,9% (2019)	25,2%	18%	21,7
3	Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	794	988 (2021)	n.v.t.	640
4	Percentage kinderen in uitkeringsgezinnen (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	22,51%	13% (2021)	n.v.t.	11% (2022)

Doel 7.1.1

Indicator 1: Het Amsterdamse aandeel in het landelijk budget voor uitkeringen (BUIG) ten opzichte van het Amsterdamse aandeel in de werkelijke uitgaven aan uitkeringen (BUIG)

Amsterdam heeft in 2023 minder uitkeringen verstrekt dan waar het verdeelmodel van het Rijk vanuit ging. Het Amsterdamse bijstandsbestand ontwikkelt zich positiever dan landelijk gemiddelde.

Indicator 2: Percentage toekenningen van bijstand aan huishoudens die <12 maanden eerder een uitkering ontvingen

Het percentage huishoudens dat in 2023 binnen twaalf maanden opnieuw een beroep op bijstand heeft gedaan, is hoger dan beoogd. We zien ten opzichte van 2019 wel een dalende lijn. Dat betekent dat we er steeds beter in slagen om mensen duurzaam uit de uitkering te laten stromen.

Doel 7.1.1.1

We bieden dienstverlening op maat, waar mogelijk digitaal, we versimpelen de aanvraag van inkomensregelingen, verstrekken tijdig, toetsen op rechtmatigheid en handelen klachten snel af.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Klanttevredenheid over dienstverlening afhandeling bijstandsaanvragen bij instroom	6,9 (2018)	6,7	7,8	8,0
2	Percentage binnen 3 weken afgehandelde aanvragen uitkeringen (exclusief bijzondere doelgroepen)	90% (2018)	82,4%	80%	76,4%
3	Minimumpercentage uitkeringen en kredieten dat rechtmatig is verstrekt	99,8% (2019)	99,8%	99%	99%
4	Percentage klachten afgehandeld binnen de wettelijke termijn	93% (2018)	82,4%	90%	73,9%
5	Aantal klachten dat per jaar binnenkomt	778 (2018)	1.346	770	1.402
6	Percentage aanvragen dat digitaal binnenkomt	58,8% (2018)	62,4%	73%	64,3%

Activiteit 7.1.1.1

Indicator 1. Klanttevredenheid over dienstverlening afhandeling bijstandsaanvragen bij instroom

De klanttevredenheid over de afhandeling van bijstandsaanvragen ligt 1,3 punten hoger dan in 2022 en is ook hoger dan beoogd. Dit is mede het gevolg van de brede uitrol van de Amsterdamse Maatwerk Methode, waarvoor in 2023 trainingen aan alle medewerkers zijn gegeven. De Amsterdamse Maatwerk Methode gaat om goed luisteren naar de Amsterdammer en slim samenwerken met andere hulpinstellingen. Hierdoor voelen Amsterdammers zich bij bijstandsaanvragen meer en beter gehoord, worden hun problemen breder aangepakt, wat leidt tot een hogere klanttevredenheid.

Indicator 2. Percentage binnen 3 weken afgehandelde aanvragen uitkeringen (exclusief bijzondere doelgroepen)

Het aandeel aanvragen dat binnen drie weken is afgehandeld is 3,6 procentpunt lager dan beoogd. Dit is mede het gevolg van het toepassen van meer maatwerk. De toepassing van maatwerk vergt meer tijd.

Indicator 4. Percentage klachten afgehandeld binnen de wettelijke termijn

De wettelijke termijn voor klachtafhandeling bedraagt zes weken. Deze termijn kan met vier weken worden verlengd tot maximaal tien weken. De weergegeven percentages gaan over de klachtafhandeling binnen zes weken. Dit was in 2023 73,9% en daarmee lager dan de ambitie van 90%. Het percentage afgehandelde klachten binnen de maximale tien weken bedraagt 87,0%.
In het klachtenteam was in 2023 sprake van onderbezetting en een toename van een groot aantal (niet voorziene) klachten over de (afhandeling van de) energietoeslag. Hierdoor is een achterstand ontstaan in de afhandeling van klachten, waardoor de termijn niet altijd is behaald.

Indicator 5. Aantal klachten dat per jaar binnenkomt

Het aantal klachten is bijna tweemaal zo hoog als beoogd. Een aanzienlijk deel van de klachten heeft te maken met de (afhandeling van de) energietoeslag, die ook in 2023 nog is verstrekt. Wanneer deze klachten buiten beschouwing worden gelaten, ligt het aantal klachten net iets boven de streefwaarde.

Indicator 6. Percentage aanvragen dat digitaal binnenkomt

Het aandeel aanvragen dat digitaal binnenkomt ligt 8,7 procent-punt lager dan beoogd. Amsterdammers kiezen vaker voor persoonlijk contact en hulp op het stadsloket met als gevolg meer papieren aanvragen.

Doel 7.1.1.2

We bieden dienstverlening op maat, waar mogelijk digitaal, we versimpelen de aanvraag van inkomensregelingen, verstrekken tijdig, toetsen op rechtmatigheid en handelen klachten snel af.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Klanttevredenheid van mensen met een bijstandsuitkering met een inkomstenverrekening uit werk	7,0 (2021)	n.v.t.	7,5	7
2	Percentage tijdig (binnen 4 weken) en correct verwerkte inkomens-verrekeningen van mensen met een bijstandsuitkering met een inkomsten-verrekening uit werk	volgt	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
3	Aantal mensen met een uitkeringsschuld als gevolg van teveel verstrekte algemene bijstands-uitkeringen	11.887 (2018)	10.266	10.000	9.687
4	Aantal bijstands-gerechtigden dat pro-actief een brede inkomensscan krijgt	volgt	n.v.t.	volgt	n.v.t

Activiteit 7.1.1.2

Indicator 1. Klanttevredenheid van mensen met een bijstandsuitkering met een inkomstenverrekening uit werk

Hoewel het cijfer voor 2023 lager is dan voorzien bij de begroting is het hoger dan een aantal jaren geleden. Het cijfer is daarmee enigszins stabiel. Verrekening van inkomsten uit werk is met de huidige regels complex.

Indicator 2. Percentage tijdig (binnen 4 weken) en correct verwerkte inkomensverrekeningen van mensen met een bijstandsuitkering met een inkomstenverrekening uit werk

Dit is een nieuwe indicator waar nog geen peilwaarde voor was vastgesteld. Daardoor

kon er voor 2023 nog geen streefwaarde worden geformuleerd. Bij de Voorjaarsnota 2024 zal een peilwaarde en streefwaarde voor 2024 worden vastgesteld.

Indicator 3. Aantal mensen met een uitkeringsschuld als gevolg van teveel verstrekte algemene bijstandsuitkeringen
Het aantal is 313 lager dan beoogd. Dit is een positief resultaat dat mede het gevolg is van het voeren van een actief kwijtscheldingsbeleid en de inzet op preventie.

Indicator 4. Aantal bijstandsgerechtigden dat pro-actief een brede inkomensscan krijgt
Dit is een nieuwe aanpak waarover nu nog geen data beschikbaar zijn. Over 2024 kunnen we rapporteren over de resultaten. Het doel van deze brede inkomensscan is dat we de gehele financiële situatie van de Amsterdammer in beeld krijgen, zodat we de juiste regelingen, hulp en begeleiding kunnen bieden en niet alleen wordt gekeken naar de enkele aanvraag die iemand komt doen.

Verbonden partijen

Wigo4it
Amsterdam werkt met Den Haag, Rotterdam en Utrecht samen in de coöperatie Wigo4it. Sinds 2020 is de dienstverlening door Wigo4it aan gemeenten teruggebracht tot alleen digitale ondersteuning van de uitvoeringsprocessen van inkomen. Wigo4it onderhoudt ook het systeem voor Inkomensvoorziening, Socrates.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	663,0	593,1	721,0	731,2	10,2
Lasten	738,4	656,5	756,9	763,1	6,2
Saldo Baten en Lasten	**-75,4**	**-63,3**	**-35,9**	**-31,9**	**4,0**
Onttrekking	12,3	13,1	31,9	33,0	1,1
Toevoeging	0,1	0,0	38,5	41,5	3,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**12,2**	**13,1**	**-6,6**	**-8,5**	**-1,9**
Totaal Programma-onderdeel 7.1 Inkomensregelingen	**-63,1**	**-50,2**	**-42,5**	**-40,4**	**2,1**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 2,1 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 10,2 miljoen, hogere lasten van € 6,2 miljoen en een negatief saldo mutaties reserves van € 1,9 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten
De totale baten van € 731,2 miljoen zijn € 10,2 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:
- Hogere baten door vrijval uit de bekostigingsregeling opvang Oekraine 2022 (€ 8,2 miljoen).
- Hogere baten door enerzijds een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren en anderzijds terugvorderingen van te veel betaalde uitkeringen op (voormalig) uitkeringsgerechtigden. De hoogte van de debiteurenvoorziening is vanwege een lager risicoprofiel herijkt, waardoor de voorziening naar beneden is bijgesteld. Dit resulteert in een vrijval van € 4,1 miljoen. Daarnaast zijn baten gerealiseerd voor de Kinderopvangtoeslag (KOT) en Bbz die hoger zijn dan begroot (€ 6,0 miljoen).
- Lagere baten voor opvang Oekraïense vluchtelingen omdat alleen gerealiseerde lasten worden vergoed door het Rijk. Aangezien de lasten voor tijdelijke opvanglocaties, leefgeld en regie- en coördinatie van de verdelingsfunctie lager zijn, zijn ook de baten hierop aangepast (€ 4,2 miljoen)
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 763,1 miljoen zijn € 6,2 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten bij de verstrekkingen van uitkeringen. De uitkeringslasten worden bepaald door de prijs en het aantal uitkeringsgerechtigden. Het gemiddelde uitkeringsbedrag was iets hoger dan begroot. Daarnaast zijn door ondernemers meer aanvragen Bbz levensonderhoud ingediend en toegekend (€ 3,0 miljoen).
- Hogere lasten door extra inzet vanuit het I – domein op het vernieuwen en ontwikkelen van het registratiesysteem voor bijstandsgerechtigden (€ 2,8 miljoen).
- Hogere lasten voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen doordat meer inzet nodig was van de programmaorganisatie. Anderzijds lagere lasten door opschorting van de landelijke regie- en coördinatiefunctie voor eerste opvang, opvanglocaties en verstrekken van leefgeld (€ 1,3 miljoen).
- Hogere lasten door extra inzet op de achterstanden in de afhandeling van bezwaar en beroep, door een toegenomen werkvoorraad te behandelen bezwaren (€ 1,1 miljoen).
- Hogere lasten doordat de vertraging in de uitvoering Systeemvernieuwing Werk en Inkomen (SVWI) van vorig jaar is ingelopen. Hierdoor verantwoorden we in 2023 meer lasten. Hier staat een onttrekking uit de egalisatiereserve Xaas tegenover (€ 1,0 miljoen).
- Lagere lasten voor het programma Migratie, Asiel en Ongedocumenteerden doordat de personele inzet deels uit de bekostigingsregeling opvang Oekraïense vluchtelingen is gedekt en deels uit het programma Ongedocumenteerden (€ 1,8 miljoen).
- Lagere apparaatslasten vanwege doorbelasting van personeel en het later invullen van vacatures door krapte op de arbeidsmarkt (€ 1,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de egalisatiereserve Xaas is € 1,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral doordat we in 2023 de in 2022 opgelopen vertraging op de uitvoering van de systeemvernieuwing Werk hebben ingelopen.

De onttrekking aan de egalisatiereserve Inkomensdeel en conjunctuur is € 0,9 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral doordat de uitvoeringslasten Tozo lager zijn uitgevallen in 2023, hierdoor doen we een lager beroep op de reserve.

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de egalisatiereserve Inkomensdeel en conjunctuur is € 3,0 miljoen hoger dan begroot.

Deze reserve heeft tot doel het egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Participatiewet voor het Inkomensdeel. De toevoeging is het resultaat van een hogere baat bij de uitkeringen van € 6,0 miljoen en een hogere uitkeringslast van € 3,0 miljoen.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. De hoogte van het rijksbudget voor de uitkeringsverstrekking is te laag om daaruit alle uitkeringen in de stad te betalen. Vanwege de toekomstige groei van de aantallen bestaat het risico dat ruimte voor andere prioriteiten in het gedrang komt.	1. Dit risico heeft zich in 2023 niet voorgedaan maar blijft wel een actueel risico.
2. Amsterdam krijgt onvoldoende rijksmiddelen om een eventueel groter beroep op de bijstand voor zelfstandigen (Bbz) te financieren.	2. Dit risico heeft zich in 2023 niet voorgedaan. Het blijft wel een actueel risico.
3. Wigo4it onderhoudt het systeem voor de inkomensvoorziening, Socrates. Voor het beheer van Socrates gaan we voor innovatie naar de markt. Aanpassingen in Socrates kunnen continuïteit, kwaliteit en beschikbaarheid van het systeem (tijdelijk) verminderen.	3. Een onverstoorde dienstverlening en continuïteit van het primaire proces van inkomensverstrekking is te allen tijde prioriteit. Socrates wordt eerst 'gerationaliseerd' (teruggebracht tot de kern functionaliteit) voordat (evt. met externe partijen) er vernieuwing op aan wordt gebracht.

Beleidskaders

- Participatiewet (2015); dit is de wet die de ondersteuning bij arbeidsinschakeling en bijstand regelt voor mensen die weinig of geen andere financiële middelen hebben.
- Beleidsregels Participatiewet, Ioaw en Ioaz, hierin wordt op gemeenteniveau uitwerking gegeven aan de spelregels van de Participatiewet.
- Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (2004); dit besluit regelt de financiële ondersteuning van zelfstandige ondernemers.

2.7.2 Werk, participatie en inburgering

We verbeteren de bestaanszekerheid van Amsterdammers door ze te begeleiden naar duurzaam betaald werk of door hun perspectief op werk te vergroten.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Op landelijk niveau is de banengroei in 2023 voor het eerst in jaren afgenomen. In de regio Groot-Amsterdam was er echter nog steeds sprake van een krappe arbeidsmarkt. De personeelstekorten in nagenoeg alle sectoren hebben effect op de ontwikkeling van het bijstandsbestand. De instroom in de bijstand blijft relatief laag. Amsterdammers in de bijstand, van wie het profiel enigszins aansluit bij de vraag op de arbeidsmarkt, zijn relatief snel naar werk te begeleiden. Dat heeft ertoe geleid dat de omvang van het bijstandsbestand voor het eerst sinds 2011 onder de 35.000 ligt.

Maar de daling van het bijstandsbestand vlakt af, omdat veel bijstandsgerechtigden kampen met zwaardere, meervoudige problematiek. Zij kunnen vaak de stap naar werk alleen maken met extra ondersteuning op de werkvloer. En juist door personeelstekorten voelen weinig werkgevers ruimte om die extra ondersteuning te bieden. Door de bredere inzet van het instrumentarium van Sociaal Werk (loonkostensubsidie, jobcoaching), door samenwerking met maatschappelijke initiatieven en door werkgevers te ondersteunen bij het creëren van passende werkplekken proberen we de kansen op passend werk ook voor deze Amsterdammers te vergroten.

Ook kiest het college ervoor om te investeren in Amsterdammers in de bijstand, zodat de kansen op duurzame uitstroom naar werk toenemen. Dat kan betekenen dat zij langer in de bijstand blijven, omdat zij bijvoorbeeld een scholingstraject volgen. Dat heeft een vertragend effect op de uitstroom naar werk.

Sinds 2022 is de gemeente verantwoordelijk voor de inburgering van statushouders en gezinsmigranten. We combineren de begeleiding van statushouders naar werk met een divers aanbod aan inburgeringstrajecten, maatschappelijke begeleiding en aandacht voor financiële zelfredzaamheid. Zo zorgen we voor een goede start van nieuwkomers in Amsterdam. Door een tekort aan beschikbare woningen en problemen in de asielketen, moeten statushouders lang wachten in het asielzoekerscentrum (azc). Amsterdam zet in op een zo vroeg mogelijke start van de begeleiding, ook in de azc's buiten Amsterdam. Afgelopen jaar was de instroom van inburgeringsplichtige gezinsmigranten onregelmatig en in totaal hoger dan verwacht. Dit heeft tot vertragingen in de begeleiding bij de inburgering geleid. Gezinsmigranten komen naar Nederland om bij hun Nederlandse partner of familielid te wonen. Het gaat niet om nareizigers van vluchtelingen of statushouders.

Met het Taaloffensief bieden we Amsterdammers een gratis en toegankelijk cursusaanbod. Inwoners kunnen hiermee het niveau van hun basisvaardigheden verhogen. Doel van de cursussen is dat dit mensen verder helpt op andere vlakken. Basisvaardigheden zijn taal, rekenen en digitale vaardigheden. Bijvoorbeeld bij werk, opleiding, opvoeding of persoonlijke administratie. Sinds de coronacrisis is er een tekort aan taaldocenten. Het Taaloffensief heeft daarom structureel te maken met wachtlijsten. Hoewel er nog steeds wachtlijsten zijn, lijkt het tekort minder nijpend geworden. In 2023 hebben 5.005 Amsterdammers kunnen deelnemen aan een van de cursussen van het Taaloffensief.

Doel 7.2.1

Amsterdammers die dienstverlening ontvangen van de gemeente doen duurzaam en naar vermogen mee.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal bijstands-gerechtigden dat door uitstroom naar werk of scholing uitkerings-onafhankelijk is	4.538 (2018)	4.234	4.500	3.256
2	Percentage van het totaal aantal bijstands-gerechtigden dat door uitstroom naar werk of scholing uitkerings-onafhankelijk is geworden	12% (2018)	n.v.t.	12%	9,3%

Doel 7.2.1 Indicator 1 en 2

Mensen die op deze krappe arbeidsmarkt niet kunnen uitstromen naar werk, kampen vaak met meerdere problemen. Er zijn voor hen minder passende werkplekken beschikbaar en de inspanning om ze hier naartoe te begeleiden is groter. Daarnaast investeren we in de scholing en opleiding van mensen om daarmee hun kansen op werk te vergroten. Daardoor blijven ze langer in de uitkering. Om die redenen zagen we afgelopen jaar de uitstroom uit de uitkering naar werk dalen.

Activiteit 7.2.1.1

We begeleiden Amsterdammers duurzaam naar werk, naar scholing of naar participatie.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Totaal aantal Amsterdammers dat dienstverlening (inclusief NUG en vroegtijdig schoolverlaters) ontvangt van de gemeente en naar betaald werk is begeleid	7.506 (2017)	7.360	8.100	9.504
2	Totaal aantal Amsterdammers (inclusief NUG en vroegtijdig schoolverlaters) dat dienstverlening ontvangt van de gemeente en is begeleid naar scholing	1.171 (2018)	1.018	1.200	2.337
3	Aantal bijstandsgerechtigden dat nog geen uitzicht heeft op betaald werk dat participeert	14.986 (2017)	16.361	17.000	11.415
4	Aantal Amsterdammers dat niet in staat is zelfstandig te werken en betaald aan het werk is met ondersteuning (Sociaal Werk)	4.180 (2022)	n.v.t.	4.400	4.270
6	Percentage Amsterdammers dat dienstverlening van de gemeente ontvangt en parttime werkt.	7,1% (2022)	n.v.t.	7.3%	7,1%
7	Aantal banen per 1.000 inwoners in leeftijd van 15 - 75 (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	995,7	997,8	n.v.t.	1.008 (2022)
8	Netto participatiegraad (% mensen tussen de 15 - 67 dat een baan heeft)	67,5%	68,9% (2021)	n.v.t.	72,9%
9	Percentage werkloze jongeren (16 - 24 jarigen)	1,02 %	1%	n.v.t.	1% (2022)
10	Aantal personen per 10.000 inwoners met een lopend reintegratietraject (BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag)	349	178	n.v.t.	217 (juni 2023)

Activiteit 7.2.1.1

Indicator 2:

De dienstverlening van de gemeente richt zich niet alleen op bijstandsgerechtigden. In het kader van de Participatiewet bieden we ook ondersteuning aan Amsterdammers zonder uitkering. Jongeren zonder uitkering begeleiden we naar school of werk. In 2023 zijn bijvoorbeeld in het kader van het stedelijke project Meer Kans op Werk voor Jongeren vanuit de Jongerenpunten in alle stadsdelen assistent jongerenwerkers gestart. Doel van het project was om jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt werkervaringsplekken te bieden in het jongerenwerk. Meerdere jongeren zijn al doorgestroomd naar vaste banen. Ook volwassenen zonder uitkering die een beroep op de gemeente doen (de Niet Uitkeringsgerechtigden-NUG), helpen we op weg. Daarnaast investeerden we in projecten gericht op werkende minima om hen te begeleiden naar beter betaald werk zodat zij meer bestaanszekerheid krijgen. Ten slotte is ontheemden uit Oekraïne brede ondersteuning naar werk geboden.

Indicator 3: Aantal bijstandsgerechtigden dat nog geen uitzicht heeft op betaald werk dat participeert
We registreren de inzet van dienstverlening gericht op participatie op een andere manier, waardoor de telling afwijkt van de voorgaande jaren. We zijn bezig om nieuw beleid te ontwikkelen op het gebied van participatie. We zullen de indicator aanpassen op basis van dit nieuwe beleid.

Indicator 4: Aantal Amsterdammers dat niet in staat is zelfstandig te werken en betaald aan het werk is met ondersteuning (Sociaal Werk)
Deze indicator toont het totaal aantal Amsterdammers dat met behulp van loonkostensubsidie en/of jobcoaching aan het werk is. Naast nieuwe instroom, is er ook uitstroom. In 2023 was de uitstroom hoger dan de nieuwe instroom. Voor 150 Amsterdammers is de ondersteuning vanuit Sociaal Werk beëindigd omdat zij duurzaam aan het werk zijn, een loonwaarde van 100% hebben bereikt en geen ondersteuning meer nodig hebben. Daarnaast zijn 70 mensen verhuisd naar een andere gemeente. De loonkostensubsidie voor mensen die verhuizen, wordt vergoed door de nieuwe woongemeente.

Activiteit 7.2.1.2

We bieden preventieve dienstverlening aan Amsterdammers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage Amsterdammers dat dienstverlening heeft ontvangen, aan wie nazorg is geboden nadat zij aan het werk zijn gegaan	36% (2019)	44,9%	38%	40,5%
2	Percentage Amsterdammers dat dienstverlening heeft ontvangen van de gemeente en dat minstens 6 maanden aan het werk is (% van totale uitstroom naar werk)	87% (2018)	90,6%	90%	90,7%

Activiteit 7.2.1.3

vormen een partnerschap en werken samen met werkgevers om een zo goed mogelijke match te bewerkstelligen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal geworven arbeidsplaatsen vervuld	1.932 (2018)	1.626	2.000	2.283

Activiteit 7.2.1.4

We ondersteunen Amsterdammers bij het ontwikkelen van basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) en/of bij hun inburgering, zodat zij aansluiting vinden in werk, scholing of participatie.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal deelnemers dat per jaar start met een professionele (digi) taalcursus niet zijnde een inburgeringscursus	5.000	n.v.t.	5.000	5.005
3	Percentage van de deelnemers dat aangeeft voortgang te hebben geboekt op competenties betreffende basisvaardigheden	55%	n.v.t.	55%	89%
4	Percentage van de deelnemers aan een professionele cursus behaalt niveau A2/1F	28%	29%	28%	37%
5	Percentage statushouders dat binnen drie jaar na instroom in de Amsterdamse Aanpak Statushouders uitstroomt uit de uitkering	49% (2020)	53%	50%	51%

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
6	Percentage van de statushouders dat binnen de inburgeringstermijn voldoet aan de inburgering (alleen voor statushouders die vanaf 1 januari 2022 inburgeringsplichtig worden)	Per 2025 beschikbaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
7	Percentage statushouders dat binnen vier weken na start inburgeringstermijn is gestart met de inburgering (alleen voor statushouders die vanaf 1 januari 2022 inburgeringsplichtig worden)	beschikbaar in 2024	n.v.t.	90%	60%
8	Percentage van de gezinsmigranten dat binnen vier weken na start inburgeringsplicht begeleiding krijgt van de gemeente	beschikbaar in 2024	n.v.t.	90%	17%

Activiteit 7.2.1.4

Indicator 3: Percentage van de deelnemers dat aangeeft voortgang te hebben geboekt op competenties betreffende basisvaardigheden
Van de mensen die in 2023 in Amsterdam hebben deelgenomen aan een cursus voor een van de basisvaardigheden en een evaluatie hebben ingevuld, zegt 89% voortgang te hebben geboekt op digitale en/of taalvaardigheden. De streefwaarde was bepaald op basis van bestaand landelijk onderzoek naar de effecten van digitale en taaltrajecten uit 2012. Landelijk lag dat percentage tussen de 50 en 60%. Omdat de streefwaarde gedateerd is, gaan we die voor komende jaren relateren aan het resultaat van 2023.

Indicator 4: Percentage van de deelnemers aan een professionele cursus behaalt niveau A2/1F
De taalniveaus in het Europese referentiekader lopen op van A1 tot C2 (A1, A2, B1, B2, C1, C2). We meten het taalniveau van deelnemers aan het begin en het eind van de cursus. 37% van de deelnemers heeft eindniveau A2 of hoger behaald. Deelnemers die de cursus startten op A2 of hoger zijn niet meegeteld. Het percentage is hoger dan vorig jaar. Dit komt omdat eindniveau A2 en eindniveau B1 toen twee aparte indicatoren waren. Nu nemen we deze eindniveaus samen in één indicator. We zullen de peil- en streefwaardes voor de Begroting 2025 aanpassen aan deze telwijze.

Indicator 7: Percentage statushouders dat binnen vier weken na start inburgeringstermijn is gestart met de inburgering (alleen voor statushouders die vanaf 1 januari 2022 inburgeringsplichtig worden)
Vanwege capaciteitsproblemen bij zowel gemeente als de taalscholen kunnen statushouders minder snel starten met hun inburgeringslessen dan gewenst.
De periode tussen aanmelding vanuit de gemeente en start bij de taalschool is daarom in 40% van de gevallen langer dan vier weken. De capaciteitsproblemen zorgen tegelijkertijd ook voor een achterstand in de verwerking van aanmeldingen.
Hierdoor kan het zijn dat in werkelijkheid meer statushouders zijn gestart, maar dit nog niet is terug te zien in de data.

Indicator 8: Percentage van de gezinsmigranten dat binnen vier weken na start inburgeringsplicht begeleiding krijgt van de gemeente
Amsterdam had in 2023 een hogere instroom van gezinsmigranten dan de prognose van het Rijk (verschil van ongeveer 500 gezinsmigranten). Daarnaast werd door een externe fout in de gegevensuitwisseling tussen IND en DUO, een grote groep gezinsmigranten (300) tegelijkertijd inburgeringsplichtig. Het was niet mogelijk om de uitvoering toe te rusten op deze grillige instroomcijfers. Daardoor was er in 2023 te weinig capaciteit om voor iedere inburgeringsplichtige gezinsmigrant een klantbegeleider klaar te hebben staan die binnen vier weken contact opnam. Inmiddels is de personele capaciteit uitgebreid en de verwachting is dat de achterstand in 2024 wordt ingehaald.

Verbonden partijen

Pantar

De opdracht van Pantar is om werk te bieden aan Amsterdammers met een lopende Wsw-indicatie (Wet sociale werkvoorziening). Deze mensen zijn aangewezen op werk onder begeleiding in een groep of op beschut werk. In het uitvoeringsbesluit Sociaal Werk is de taak van Pantar als uitvoerder van de Wsw bevestigd. Pantar is partner in het netwerk van sociaal werk, als vangnet voor de doelgroep van de Participatiewet. Daarnaast ontwikkelt Pantar zich verder als een sociale firma.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	29,0	19,2	30,5	22,7	-7,8
Lasten	235,8	242,3	254,9	239,0	-15,8
Saldo Baten en Lasten	**-206,7**	**-223,1**	**-224,3**	**-216,3**	**8,0**
Onttrekking	0,8	-0,8	3,7	3,4	-0,3
Toevoeging	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-1,9**	**-0,8**	**3,7**	**3,4**	**-0,3**
Totaal Programma-onderdeel 7.2 Werk, participatie en inburgering	**-208,6**	**-223,9**	**-220,7**	**-212,9**	**7,7**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 7,7 miljoen. Dit komt vooral door lagere baten van € 7,8 miljoen, lagere lasten van € 15,8 miljoen en een lagere onttrekking aan de reserves van € 0,3 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 22,7 miljoen zijn € 7,8 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten vanuit het ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor het Regionaal Mobiliteitsteam en opleidingstrajecten voor werkzoekenden (€ 1,4 miljoen).
- Hogere baten vanuit de belastingdienst voor de verbonden partij Pantar Amsterdam ten behoeve van werknemers met een laag inkomen om deze in dienst te houden of te nemen (€ 0,2 miljoen).
- Lagere baten omdat alleen gerealiseerde lasten worden vergoed door het Rijk. Er zijn in 2023 minder inburgeringstrajecten gestart dan verwacht (€ 8,7 miljoen).
- Lagere baten omdat alleen gerealiseerde lasten worden vergoed door het Rijk. Door een tekort aan taaldocenten zijn er minder taaltrajecten gestart dan verwacht (€ 0,8 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 239,0 miljoen zijn € 15,8 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door een hoger negatief operationeel resultaat bij de verbonden partij Pantar Amsterdam, waarvoor zij door ons zijn gecompenseerd (€ 1,8 miljoen).
- Hogere lasten voor de uitvoering van het Regionaal Mobiliteitsteam doordat we extra middelen hebben ontvangen vanuit het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (€ 0,6 miljoen).
- Lagere lasten doordat er minder inburgeringstrajecten zijn gestart voor gehuisveste inburgeringsplichtigen. Het lagere aantal starts komt met name door een tekort aan woningen en taaldocenten (€ 10,1 miljoen).
- Lagere lasten voor het apparaat door hogere vergoedingen voor ziekteverlof, lagere inschaling van loonkosten en meer doorbelastingen naar andere programma's dan begroot (€ 1,9 miljoen).
- Lagere lasten doordat er door een tekort aan taaldocenten minder taaltrajecten zijn aangeboden. Daarnaast zijn er minder deelnemende scholen aan het project taal & ouderbetrokkenheid omdat zij zich richten op het lerarentekort en achterstanden bij leerlingen als gevolg van corona (€ 1,3 miljoen).
- Lagere lasten door laat ontvangen participatiemiddelen vanuit het Rijk die doorgeschoven worden naar 2024 (€ 1,0 miljoen).
- Lagere lasten op het masterplan Nationaal Programma Samen Nieuw West doordat de programma organisatie later van start is gegaan, en meer tijd nodig heeft gehad om af te stemmen met alle betrokkenen (€ 0,8 miljoen).
- Lagere lasten door vertraging van het programma werkgelegenheid jongerenwerk (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten doordat het programma Vitaliteit later is gestart (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten voor het programma Continu Leren en Verbeteren door minder inzet

van externe coaches en de keuze om een van de opdrachten intern uit te voeren (€ 0,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de egalisatiereserve inkomensdeel en conjunctuur is € 0,8 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral doordat de bijverdienpremie binnen begroting is uitgevoerd, hierdoor is het niet nodig om middelen te onttrekken.

De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen 2022 – 2026 is € 0,9 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door dat de programmaorganisatie later van start is gegaan voor zowel het masterplan Zuidoost als het masterplan Nationaal programma Samen Nieuw West.

Toevoegingen reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen toevoegingen aan de reserves opgenomen.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Door een opleving van het coronavirus en de oorlog in de Oekraïne, met als gevolg dat sectoren moeten sluiten en de inflatie stijgt, bestaat de kans dat de economie in Amsterdam krimpt en de werkloosheid stijgt.	Vanuit het Werkgeverservicepunt en het Regionaal Werkcentrum monitoren we de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, om zo tijdig te kunnen anticiperen. Zowel de landelijke trend, als de ontwikkelingen bij de G4-gemeenten en CBS-publicaties worden periodiek in de gaten gehouden.
2. Door internationale en landelijke ontwikkelingen kan het aantal te huisvesten vluchtelingen in korte tijd snel toenemen. Er is dan een opschaling nodig om dit op te vangen in de begeleiding.	De ontwikkelingen worden in de gaten gehouden onder andere via de landelijke regietafel Migratie & Integratie

Beleidskaders

- Participatiewet (2015). Deze wet regelt de ondersteuning bij arbeidsinschakeling en bijstand voor mensen die weinig of geen andere financiële middelen hebben (waaronder andere uitkeringen).
- Wet sociale werkvoorziening (1997). Deze wet regelt dat gemeenten onder speciale voorwaarden werk aanbieden aan burgers die niet mee kunnen doen op de reguliere arbeidsmarkt. De toegang tot deze regeling is met de start van de Participatiewet gestopt, met behoud van rechten voor huidige deelnemers.
- Banenafspraak en quotumregeling (2013).
- Uitvoeringsbesluit Sociaal Werkkoepel (2018). Hiermee willen we meer Amsterdammers met een arbeidsbeperking kunnen begeleiden naar werk.
- Leidraad Participatie (2016). Hierin heeft het college van B en W nadere uitgangspunten vastgelegd voor de uitvoering op het gebied van meedoen in de samenleving.
- Koersbesluit Re-integratie (2016). In dit koersbesluit heeft de gemeenteraad nieuwe en aanvullende uitgangspunten vastgelegd voor het re-integratiebeleid en de vertaling daarvan naar de re-integratieactiviteiten van de gemeente.
- Uitwerking Werkbrigade (2016). Dit betreft de vorming van een Werkbrigade in samenhang met inzet van middelen voor achterstallig onderhoud, ontwikkelbuurten en later ook op het gebied van Openbare Orde en Veiligheid.
- Beleidskader Vluchtelingen in Amsterdam 2019-2022 "Samen naar duurzame integratie". Dit beleidskader richt zich op alle domeinen die betrokken zijn bij participatie en integratie van vluchtelingen: Wonen, WPI, GGD, Onderwijs, Jeugd, Zorg, Stadsdelen, Sport.
- Iedereen Kans Op Werk (2022; raadsbrief). De arbeidsmarkt is krapper dan ooit tevoren en toch staan er nog veel Amsterdammers aan de kant. Mensen die willen en kunnen werken maar aan wie de huidige arbeidsmarkt geen plek biedt. De markt lost dit niet zelf op. Het college investeert daarom de komende periode in de aanpak Iedereen Kans Op Werk. De kern daarvan is dat we naast het verder verbeteren van de dienstverlening nu extra gaan investeren in mensen. Dit doen we onder andere door middel van om- en bijscholing, door een ruimere inzet van loonkostensubsidie en jobcoaching.
- Uitwerking nieuwe inburgeringsstelsel voor statushouders (2020; raadsbrief). Hierin is beschreven hoe het college haar wettelijke staken voor statushouders onder de Wet inburgering 2021 uitwerkt.
- Beleidskader Amsterdamse aanpak gezinsmigranten (2021). Hierin zijn de onderdelen van de begeleiding bij de inburgering aan gezinsmigranten vastgelegd.
- Taaloffensief 2023-2026 (2023; raadsbrief). Het college investeert in de basisvaardigheden van Amsterdammers. Focus is op het beter bereiken van inwoners die het cursusaanbod het hardst nodig hebben, versterken van basisvaardigheden voor betere kansen op werk en het ondersteunen van ouders bij de taalontwikkeling van hun kinderen.

2.7.3 Armoede en schuldhulpverlening

We verminderen het aantal Amsterdammers dat moeite heeft om rond te komen en/of problematische schulden heeft en vergroten zo de kansen voor Amsterdammers.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

De bestaanszekerheid van een grote groep Amsterdammers staat al meerdere jaren onder druk en de hoge energieprijzen en inflatie van afgelopen jaren hebben dit verder versterkt. Daarom is de doelgroep voor alle minimaregelingen in 2023 uitgebreid naar huishoudens met inkomens tot 130% van het sociaal minimum. Daarnaast is de inkomensnorm voor de kindregelingen met ingang van schooljaar 2023-2024 verhoogd naar 150% voor de duur van twee schooljaren. Op deze manier ondersteunden we minimahuishoudens bij de gestegen lasten.
Hoewel de energieprijzen in 2023 weer zijn gedaald, ligt het prijsniveau nog steeds hoger dan voor 2021. Niet alle huishoudens zijn financieel voldoende weerbaar om deze hoge energiekosten op te kunnen vangen. Net als in 2022 heeft het Rijk daarom aan gemeenten gevraagd om ook in 2023 aan huishoudens met een inkomen op of net boven het sociaal minimum een eenmalige energietoeslag toe te kennen. Een toeslag van € 800 is tot nu toe toegekend aan ongeveer 83.500 huishoudens. Het aanvragen van de energietoeslag 2023 staat nog open tot 1 april 2024.
Daarnaast is net als in voorgaande jaren fors ingezet op het ondersteunen van minima-huishoudens bij het omlaag brengen van hun energierekening door energieadvies aan huis. Het aantal meldingen van betalingsachterstanden door schuldeisers laat zien dat de energiecrisis nog niet voorbij is. Dit aantal steeg in 2023 met ongeveer 9% tot 33.600. En er werd in 2023 3.800 keer individuele bijzondere bijstand toegekend aan huishoudens met een laag inkomen die hun energiekosten niet konden betalen. Een belangrijk deel hiervan zijn huishoudens in stadsdeel Zuidoost met blokverwarming waar de stijging van de energiekosten met enige vertraging is opgetreden, omdat die gekoppeld zijn aan de gasprijs in het vorige jaar.

We investeerden in onze aanpak Vroegsignalering om Amsterdammers die het moeilijk hebben zo snel mogelijk hulp te bieden. In 2023 zijn 46.820 meldingen over een betaalachterstand in behandeling genomen. Dit is een stijging van 14% ten opzichte van 2022. Voor een deel is deze stijging te verklaren omdat wij in 2023 met 90 nieuwe partijen, waaronder particuliere verhuurders en energieleveranciers, een overeenkomst hebben gesloten om betaalachterstanden te melden. We werken inmiddels samen met 260 partners om betaalachterstanden op tijd in beeld te krijgen.

Om kinderen in knellende situaties toch mee te kunnen laten doen in de stad en hun gelijke kansen te bieden, hebben we net als vorige jaren samengewerkt met onze partners zoals Jeugdfonds Sport & Cultuur, Stichting SINA, Stichting Leergeld, Stichting babyspullen en het Jeugdeducatiefonds. Deze stichtingen ondersteunen kinderen bij onderwijs, sport en cultuur als de ouders geen gebruik kunnen maken van gemeentelijke regelingen.

In de drie Masterplangebieden (Nieuw-West, Zuidoost, Noord) en in Oost hebben we ondersteuning geboden aan verschillende initiatieven in de buurt. Onder de noemer Aanpak Schuldenvrije Buurt ondersteunen we vier lokale initiatieven. De initiatieven zijn erop gericht om het vertrouwen van burgers te herstellen om zo de weg naar (formele) hulpverlening weer vrij te maken. We ondersteunden ook andere lokale initiatieven in verschillende buurten, zoals Studiezalen en voedselinitiatieven.
De gemeente heeft het Rode Kruis en Human Aid Now ondersteund bij het verstrekken van ongeveer 3.600 pakketten en boodschappenbonnen per week. Ongeveer 6.400 Amsterdammers worden door maatschappelijke initiatieven wekelijks met voedselhulp geholpen. 80% van deze groep zijn Amsterdammers zonder geldige verblijfspapieren.

De gemeente ondersteunde het Armoedefonds en Neighborhood Feminists bij het opzetten van extra uitgiftepunten voor gratis menstruatieproducten in alle delen van de stad. Het aantal uitgiftepunten steeg in 2023 jaar van 45 naar 200. De uitgiftepunten zijn te vinden bij buurthuizen, verschillende scholen en andere laagdrempelige plekken die Amsterdammers met een laag inkomen weten te vinden.

Stadsbank van Lening

De Stadsbank van Lening heeft het programma Sociaal verantwoord belenen in 2023 verstevigd. De grens van het lage beleentarief van 10,2% is opgehoogd van € 800 naar

€ 1.200. De werkwijze Verbeterd doorgaan is geïntroduceerd waarbij klanten van de Stadsbank worden geïnformeerd en geadviseerd over sociaal verantwoord belenen. Ongeveer 170 mensen zijn benaderd en ongeveer 90 daarvan zijn gesproken over hun beleengedrag. Zij zijn geselecteerd op basis van het aantal beleningen en de duur daarvan. We zagen in 2023 een verder herstel na de coronacrisis, wat zich onder andere heeft geuit in een stijging van ruim 25% nieuwe klanten. Het klanttevredenheidsonderzoek heeft onder andere vanwege personele wisselingen in 2023 niet plaatsgevonden. In 2024 wordt het onderzoek weer uitgevoerd.

Doel 7.3.1

Het verkleinen van het aantal Amsterdammers met een laag inkomen dat problematische schulden heeft en/of moeite heeft om rond te komen om zo de kansen voor deze Amsterdammers te vergroten.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage van de Amsterdammers met een laag inkomen dat moeite ervaart om rond te komen	37% (2014)	31%	33%	36%
2	Percentage Amsterdammers met schulden dat daar problemen mee heeft	65% (2018)	68% (2020)	63%	63%

Doel 7.3.1.

Indicator 1: Percentage van de Amsterdammers met een laag inkomen dat moeite ervaart om rond te komen

We zien dat het percentage Amsterdammers dat moeite ervaart om rond te komen is gestegen tot 36%, dit is gebaseerd op data van eind 2022. Dit terwijl het aantal mensen in armoede in Amsterdam al enige jaren daalt en de verwachting is dat deze daling zich ook in 2023 heeft voortgezet. Er zijn dus minder mensen in armoede, terwijl meer mensen aangeven moeite te hebben om rond te komen. De datacollectie voor het percentage Amsterdammers dat moeite ervaart om rond te komen heeft plaatsgevonden in het najaar van 2022 tijdens de energiecrisis en inflatie. Dit kan mede verklaren waarom meer mensen aangeven moeilijk rond te komen terwijl het aantal mensen in armoede daalt. Daarnaast zien we dat de inkomensongelijkheid in de stad Amsterdam groeit. Deze groeiende inkomensongelijkheid kan ook bijdragen aan de moeite die mensen ervaren om rond te komen.

Activiteit 7.3.1.1

We bieden kinderen uit een gezin met een minimuminkomen voorzieningen aan om te kunnen deelnemen aan sport en cultuur en om ondersteund te worden in onderwijsdeelname om zo de kansengelijkheid te vergroten.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage minima-huishoudens met kinderen dat met tenminste één kindregeling bereikt wordt	88% (2017)	89%	91%	88%
2	Aantal gebruikte activiteiten door kinderen en jongeren van minimahuishoudens op het gebied van cultuur en sport en onderwijs	104.000 (2017)	106.002	131.000	87.684

Activiteit 7.3.1.1

Indicator 1: Percentage minimahuishoudens met kinderen dat met tenminste één kindregeling bereikt wordt

Onze aandacht lag met name op het toekennen van de energietoeslag en de verhoging van de inkomensnorm bij kindregelingen naar 150%. Deze focus heeft ertoe geleid dat er minder inzet is geweest op de promotie van de kindregelingen in het algemeen, bijvoorbeeld met nieuwe stadspasacties. Daardoor is het bereik van de kindregelingen niet gestegen ten opzichte van vorig jaar. We verwachten dat het percentage in 2024 weer toeneemt.

Indicator 2: Aantal gebruikte activiteiten door kinderen en jongeren van minimahuishoudens op het gebied van cultuur en sport en onderwijs

De jaarlijkse uitgifte van bioscoopkaartjes is eind 2023 niet doorgegaan vanwege de ervaren overlast bij een bioscoopketen door het grote aantal kinderen en jongeren dat in een korte periode naar de bioscopen gaat. Dit leidt tot een daling in het aantal gebruikte activiteiten. Acties voor bioscoopbezoeken bij lokale bioscopen gingen wel door.
Bij het aantal activiteiten tellen we de activiteiten onder de noemer recreatie niet mee. Dat gaat om bezoek aan Artis, Ballorig, Circus, Lookout, enzovoort. Als we deze activiteiten voor kinderen en jongeren meetellen komen we uit op 157.782 activiteiten in 2023.

Activiteit 7.3.1.2

We bieden minimaregelingen aan alle Amsterdammers met een laag inkomen en zetten in op doelgroepen waar het bereik van de regelingen relatief laag is.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage minima-huishoudens dat tenminste één minimaregeling gebruikt.	73% (2020)	n.v.t.	75%	76%
2	Het aantal unieke gebruikers van de Stadspas (*Minima die minstens 1x per jaar gebruikt maken van de stadspas).	58.000 (2017)	67.348	78.000	68.837
3	Percentage van het aantal Stadspashouders die minstens 1 keer per jaar gebruik maken van de stadspas.	48% (2017)	n.v.t.	65%	52%
4	Percentage minima-huishoudens met werk of eigen bedrijf als belangrijkste inkomsten-bron die minstens één minimaregeling ontvangen (*voorheen werd alleen het percentage minimahuishoudens met werk als belangrijkste inkomstenbron vermeld)	24% (2020)	34%	40%	46.820

Activiteit 7.3.1.2

Het unieke gebruik van de Stadspas is iets hoger dan in 2022, maar lager dan de doelstelling uit de begroting. Hierbij speelt mee dat een grote actie in samenwerking met een bioscoopketen eind 2023 niet is doorgegaan.

Indicator 4: Percentage minimahuishoudens met werk of eigen bedrijf als belangrijkste inkomstenbron die minstens één minimaregeling ontvangen (*voorheen werd alleen het percentage minimahuishoudens met werk als belangrijkste inkomstenbron vermeld).
Vanaf dit jaar combineren we het bereikte percentage minimahuishoudens met werk of eigen bedrijf als belangrijkste inkomstenbron die minstens één minimaregeling ontvangen. Dat percentage is gecombineerd 27%. Het streefpercentage van 40% is gebaseerd op minimahuishoudens met alleen werk als belangrijkste inkomstenbron. Het bereik van minimahuishoudens met een eigen bedrijf is veel lager waardoor het gecombineerde percentage lager wordt. Ondanks extra inspanningen blijft het moeilijk om deze doelgroep te bereiken.

Activiteit 7.3.1.3

Samen met partners bereiken we Amsterdammers met beginnende geldproblemen om in een vroeg stadium in te grijpen en het verder oplopen van schulden te voorkomen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het aantal meldingen van partners over betalings-achterstanden waarover contact is gezocht met de betrokken Amsterdammer	29.700 (2022)	n.v.t.	30.000	27%
2	Het percentage van de meldingen vroeg-signalering dat leidt tot contact met de Amsterdammer over mogelijke interventies	73% (2022)	n.v.t.	79%	82%

Activiteit 7.3.1.3

Indicator 1: Het aantal meldingen van partners over betalingsachterstanden waarover contact is gezocht met de betrokken Amsterdammer
Indicator 2: Het percentage van de meldingen vroegsignalering dat leidt tot contact met de Amsterdammer over mogelijke interventies
In samenwerking met partners met veel klanten met een laag inkomen signaleren we het ontstaan van schulden in een vroeg stadium en grijpen hierop in. Het aantal meldingen waarover contact is gezocht met de betrokken Amsterdammer ligt hoger dan verwacht. Door de wettelijke verplichting in de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening (WGS) melden er steeds meer partners, die ook geleidelijk steeds meer meldingen doorzetten. Daarnaast zijn door de wetswijziging van het afsluitbeleid van energiemaatschappijen ook meer meldingen binnengekomen van voorgenomen contractontbindingen. Het lukt ondanks het stijgend aantal meldingen nog steeds goed om contact te leggen met het grootste deel van de Amsterdammers waarover een melding wordt gedaan. Het bereikpercentage ligt op 82%.

Activiteit 7.3.1.4

We bieden schuldhulpverlening aan Amsterdammers met problematische schulden om duurzaam, financieel zelfredzaam te worden.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Percentage van de Amsterdammers die hebben deelgenomen aan een schuldhulpverleningstraject en voor wie de problematische schulden zijn opgelost	45% (2022)	n.v.t.	46%	51%
2	Percentage van de Amsterdammers die een schuldhulpverleningstraject hebben gevolgd, waar een oplossing voor de schulden (nog) niet mogelijk is en die wel financieel redzaam zijn geworden	15% (2022)	n.v.t.	15%	21%

Activiteit 7.3.1.4

Indicator 1: Percentage van de Amsterdammers die hebben deelgenomen aan een schuldhulpverleningstraject en voor wie de problematische schulden zijn opgelost
Indicator 2: Percentage van de Amsterdammers die een schuldhulpverleningstraject hebben gevolgd, waar een oplossing voor de schulden (nog) niet mogelijk is en die wel financieel redzaam zijn geworden.
We slagen er goed in om schulden op te lossen voor de Amsterdammers die we met een schuldhulpverleningstraject bereiken. Naast saneringskredieten bieden we diverse schuldenoplossingen zoals sociale leningen, betalingsregelingen en herfinancieringen die daaraan bijdragen. Daarnaast hebben we aandacht voor de brede hulpvraag en onderliggende problemen van Amsterdammers met schulden. Door die onderliggende problemen op te lossen zijn mensen vaak in staat om ook zonder (afronding van) een schuldhulpverleningstraject weer financieel redzaam te worden.

Activiteit 7.3.1.5

We belenen bij de Stadsbank van Lening op een zorgvuldige manier aangeboden onderpanden, met als oogmerk om bij te dragen aan de financiële zelfredzaamheid van de klant.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	De tevredenheid van de klant over de dienstverlening van de Stadsbank van Lening	8,2 (2020)	n.v.t.	8,2	n.v.t.

Activiteit 7.3.1.5

Indicator 1: De tevredenheid van de klant over de dienstverlening van de Stadsbank van Lening
Het klanttevredenheidsonderzoek heeft in 2023 niet plaatsgevonden. In 2024 wordt het onderzoek weer uitgevoerd.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	17,7	16,5	26,1	25,4	-0,6
Lasten	309,4	141,7	165,5	229,1	63,6
Saldo Baten en Lasten	**-291,7**	**-125,2**	**-139,4**	**-203,7**	**-64,2**
Onttrekking	0,0	3,9	8,6	8,6	0,0
Toevoeging	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**3,8**	**8,5**	**8,5**	**0,0**
Totaal Programma-onderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp	**-291,7**	**-121,4**	**-130,9**	**-195,2**	**-64,2**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 64,2 miljoen. Dit komt vooral door lagere baten van € 0,6 miljoen en hogere lasten van € 63,6 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 25,4 miljoen zijn € 0,6 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door extra ontvangsten voor de inzet en afhandeling van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagen. Daar staan ook hogere lasten tegenover en is daarmee saldo neutraal (€ 0,9 miljoen).
- Lagere baten door minder inkomsten uit verkoop en beleningen bij de Stadsbank van Lening (€ 1,7 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 229,1 miljoen zijn € 63,6 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door het uitkeren van de energietoeslag in 2023.Het bijbehorende budget hiervoor is in december ontvangen vanuit het Rijk. Dat is verantwoord in programma A (€ 63,6 miljoen).
- Hogere lasten door de inzet en afhandeling van de regeling hersteloperatie kinderopvangtoeslagen. Daar staan extra externe vergoedingen tegenover deze ontwikkeling is daarmee saldo neutraal (€ 0,9 miljoen).
- Hogere lasten doordat meer kinderen gebruik hebben gemaakt van de regeling kindtegoed. Bij aanvang van het schooljaar 2023 – 2024 bleek de doelgroep groter dan verwacht (€ 0,8 miljoen).
- Lagere apparaatslasten vanwege doorbelasting van personeel naar andere afdelingen en programma's (€ 0,6 miljoen).
- Lagere lasten doordat het beroep op de buurtteams lager was dan verwacht. Daarnaast hebben we de definitieve afrekening voor de buurtteams over 2022 op de onderdelen van de toeslagenaffaire kunnen declareren bij het Rijk (€ 0,7 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen aan de reserves zijn gelijk aan de begroting.

Toevoegingen reserves

De onttrekkingen aan de reserves zijn gelijk aan de begroting.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Omdat de armoederegelingen open-einderegelingen zijn, bestaat de kans op zowel een onder- als een overbesteding.	De uitgaven voor armoederegelingen zijn nauwlettend gemonitord en waar nodig bijgestuurd.
2. Als gevolg van de nasleep van de coronacrisis en de toename van de inflatie bestaat de kans op een groter beroep op schuldhulpverlening dan wij op dit moment kunnen bieden qua capaciteit en budget. Wettelijk zijn wij verplicht schuldhulp-verlening aan te bieden. Bij een groter beroep op schuldhulpverlening dan wij kunnen bieden, zullen er keuzes gemaakt moeten worden over de vorm en omvang van de dienstverlening die wij kunnen bieden.	We hebben de ontwikkelingen in het gebruik nauwlettend gevolgd en zo nodig bijgestuurd.

Beleidskaders

- Participatiewet (2015). Deze wet regelt de ondersteuning bij arbeidsinschakeling en bijstand voor mensen die weinig of geen andere financiële middelen hebben (waaronder andere uitkeringen);
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012). Deze wet regelt dat burgers bij problematische schulden een beroep op de gemeente kunnen doen voor hulp;
- Plan van aanpak Werkende minima (2020);
- Beleidsplan Schuldhulpverlening 2021-2025, Op weg naar schuldenrust (2021);
- Kamerbrief Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden (Schouten), 12 juli 202; Begroting 2024 207;
- Kamerbrief Implementatieplan Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden, 25 november 2022: vanaf 2023 structureel aanvullende middelen voor gemeenten voor het verbeteren van de dienstverlening op het terrein van armoede en SHV;
- Beleidsbrief Armoede en Schulden van 2022 tot 2024 (2023);
- Agenda Bestaanszekerheid, gemeente Amsterdam (2023);
- Pandbeleningen: Burgerlijk Wetboek, Titel 2D van Boek 7 schrijft de regels voor pandbeleningen voor;
- Gevonden voorwerpen: hierover staan in het Burgerlijk Wetboek de regels voor de taakuitvoering 'zorgplicht onbeheerde zaken'. Het gaat over de registratie en het beheer van verloren en gevonden voorwerpen.

2.8 Veiligheid

2.8.1 Brandweer en Crisisbeheersing

Ons doel is om voorbereid te zijn op crises en rampen. Dit hebben we in 2023 gedaan door bij te dragen aan de Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland (VrAA) voor het leveren van brandweerzorg en crisisbeheersing. In 2023 is verder gewerkt aan het ontvlechten van Bevolkingszorg vanuit de gemeente Amsterdam naar Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland. Intentie is het beheer met ingang van 1 januari 2024 over te dragen.
Daarnaast beschermen wij de democratische rechtsorde en openbare orde. We hebben onze werkzaamheden erop gericht om risico's te beheersen en gevaar te voorkomen aangaande bijvoorbeeld terrorismegevolgbestrijding, voetbal, demonstraties, evenementen en extremisme.

2.8.2 Openbare Orde en Veiligheid

Ons doel is dat Amsterdam een veilige en leefbare stad is voor bewoners en bezoekers. Dit hebben we bereikt door inzet op een groot aantal veiligheidsaspecten. Zo zijn de binnen het gemeentelijke programma Weerbaar Amsterdam/ondermijning ontwikkelde activiteiten en maatregelen in 2023 opgenomen in de Amsterdamse Aanpak Ondermijning. Het vernieuwde werkproces Bibob is in werking getreden. Met het Regionale Informatie- en Expertise Centrum Amsterdam-Amstelland (RIEC AA) hebben we Tafel 020 georganiseerd. Door deze samenwerking met vastgoedpartijen en het notariaat hebben we meer zicht op ondermijningsrisico's in het Amsterdams vastgoed gekregen.
Met ons programma Weerbaar Amsterdam/ Drugscriminaliteit hebben we ons gericht op het verminderen van de sociale ontwrichting door drugshandel en op het ondersteunen van wijken en jongeren tegen de aantrekkingskracht van drugscriminaliteit. Dit hebben we onder meer gedaan met de buurtrechter in Venserpolder en het Credible Messenger Netwerk.

Met ons Actiecentrum Veiligheid en Zorg hebben we regie gevoerd op de meest complexe zaken en thematiek in de regio Amsterdam-Amstelland op het snijvlak van veiligheid, zorg en sociaal domein en hebben we samen met onze netwerkpartners voor vernieuwing en doorontwikkeling in programma's met bestuurlijke prioriteit op het snijvlak van veiligheid en zorg gezorgd.

In 2023 zagen we een onverminderde vraag naar toezicht en handhaving op een veelheid aan opgaven. De beschikbare handhavingscapaciteit maakt het niet mogelijk om op al deze opgaven in te zetten. We hebben verschillende projecten in gang gezet waarmee we meer handhavers willen werven en opleiden. Daarnaast hebben we steeds meer mogelijkheden om slim en efficiënt om te gaan met onze capaciteit. Ook zetten we toezichthouders in.

Met de inzet van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) hebben we in 2023 bijgedragen aan het in balans houden van alle functies in de stad. We hebben risicogericht toezicht uitgevoerd op de naleving van de wet- en regelgeving en handhaven bij overtredingen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	20,2	19,8	22,7	20,1	-2,6
Lasten	236,7	248,2	262,4	251,2	-11,2
Saldo Baten en Lasten	**-216,5**	**-228,4**	**-239,7**	**-231,1**	**8,6**
Onttrekking	0,1	0,7	7,0	3,3	-3,7
Toevoeging	2,2	0,0	5,8	5,6	-0,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,1**	**0,7**	**1,2**	**-2,4**	**-3,5**
Totaal Programma 8 Veiligheid	**-218,7**	**-227,8**	**-238,5**	**-233,5**	**5,1**

Apparaatslasten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Apparaatlasten	103,6	102,6	112,2	117,3	5,1

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 5,1 miljoen. Dit komt vooral door lagere baten van € 2,6 miljoen, lagere lasten van € 11,2 miljoen en lagere bijdrage vanuit de reserves van € 3,5 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 20,1 miljoen zijn € 2,6 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten voor aanpak Ondermijning. Van het Rijk is een bijdrage ontvangen voor Mainport Noordzeekanaalgebied. Dit betreffen middelen waarvan zowel de baten als de lasten niet waren begroot omdat dit geen Amsterdamse middelen waren maar Amsterdam de administratie voert voor de Mainport aanpak. Tegenover deze hogere baten staat hetzelfde bedrag aan hogere lasten (€ 1,2 miljoen).
- Lagere baten voor inzet op de rijksmiddelen Preventie met Gezag (PmG) en Breed Offensief Terugdringen Ondermijnende Criminaliteit, € 2,1 miljoen. Tegenover deze lagere baten staan lagere lasten.
- Lagere baten (legesopbrengsten) voor horeca en evenementen. De verhoging van de legesopbrengsten vanaf 2019, respectievelijk 2020 om op een meer kostendekkend peil uit te komen is niet juist verwerkt in de begroting. De begroting is procentueel meer gestegen dan de tarieven. Daarbovenop blijven in de realisatie de opbrengsten achter, omdat ondernemers terughoudender lijken te zijn met het organiseren van evenementen (€ 2,6 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 251,1 miljoen zijn € 11,2 miljoenmiljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voor aanpak Ondermijning. Van het Rijk is een bijdrage ontvangen voor Mainport Noordzeekanaalgebied. Dit betreffen middelen waarvan zowel de baten als de lasten niet waren begroot. Tegenover deze hogere lasten staat hetzelfde bedrag aan hogere baten (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten voor personele inzet als gevolg van moeilijk in te vullen vacatures. In 2023 was dit aan de orde bij Toezicht en handhaving, projecten Veiligheid, Buurtveiligheid en Jeugd en Veiligheid en bij Vergunning, Toezicht en Handhaving (€ 4,6 miljoen).
- Lagere lasten voor inzet op de rijksmiddelen Preventie met Gezag (PmG) en Breed Offensief Terugdringen Ondermijnende Criminaliteit. Tegenover deze lagere lasten staan lagere baten (€ 2,0 miljoen).
- Lagere lasten omdat de ontwikkeling voor stedelijk beleid voor Horeca en terrassen is uitgesteld naar 2024 (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten voor het Nationaal Programma Samen Nieuw-West omdat er nog gewerkt wordt aan een integrale aanpak waarbij ook de rijksmiddelen preventie met gezag zullen worden ingezet (€ 0,9 miljoen). De bijdrage vanuit de reserve Coalitiemiddelen voor dit doel wordt met € 0,9 miljoen verlaagd.

- Lagere lasten door vertraging van het project Handhavingssteunpunt (huur van de begane grond van de Oudezijds Achterburgwal 53-55 en Monnikenstraat) (€ 0,6 miljoen). Dit bedrag wordt minder onttrokken aan de reserve Verevening Onroerend goed.
- Lagere lasten voor de totstandkoming van nieuw evenementenbeleid en inzet voor de komende drukke jaren in het kader van Amsterdam 750. Dit was het gevolg van andere tijdrovende dossiers waardoor pas in de tweede helft van 2023 is gestart met het maken van een visie op evenementen (€ 0,5 miljoen).
- Lagere lasten door minder verstrekte subsidies voor evenementen rond oud & nieuw. De subsidieregeling dekt alleen de kosten van maatregelen die bijdragen aan een veilig verloop van een Nieuwjaarsevenement, en niet de kosten van het evenement zelf. Dat was in 2022 anders. Voor veel aanvragers was de drempel voor het organiseren van een vuurwerkshow daardoor te hoog (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten voor het programma Seksuele Intimidatie en Seksueel Geweld (SISG) doordat het realiseren van een fysieke (inloop)locatie voor het Centrum Seksueel Geweld is vertraagd (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten voor Aanpak Binnenstad, het bevorderen van de leefbaarheid en het ondersteunen van onze deelnemingen, zoals het implementeren van een vergunningsplicht op de Hoogstraten, bezoekersregulatie en het ondersteunen van diverse initiatieven vanuit de buurt (€ 0,2 miljoen). De bijdrage vanuit de reserve Coalitiemiddelen voor dit doel wordt met € 0,2 miljoen verlaagd.

Reserves

De totale onttrekking aan de reserves is € 3,5 miljoen lager dan begroot.
Dit komt vooral door:

- De onttrekking aan de reserve Verevening onroerend goed is € 2,4 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral doordat de aankoop van aandelen Zeedijk is geactiveerd als een deelneming en door vertraging in het project Wijksteunpunt Wallen.
- De onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen is € 1,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door de lagere lasten voor het Nationaal Programma Samen Nieuw-West omdat er nog gewerkt wordt aan een integrale aanpak (€ 0,9 miljoen).

In de programmaonderdelen volgt een verdere toelichting van de afwijkingen op de baten, lasten en reserves.

Investeringen per programma

Binnen het programma loopt de investering in inrij beperkende maatregelen.
Het betreft een totale investering van € 12 miljoen waarvoor we in 2023 € 1,5 miljoen hebben uitgegeven. Daarnaast is in 2023 € 0,1 miljoen besteed aan uitbreiding van het wagenpark ten behoeve van Toezicht en Handhaving Openbare Ruimte. Door vertragingen in de leveringen zijn de bestedingen hierop voor een groot deel verschoven naar 2024.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie:

- We zijn een programma gestart rondom ondermijning en data.
- Digitale veiligheid is verder belegd in de organisatie
- We hebben een innovatie-agenda met de politie waarbij het onder andere gaat over het opsporen van wapens.
- We voeren momenteel analyses rondom algoritmen uit en daar volgen maatregelen uit, inclusief publicatie in het algoritmeregister
- We zorgen voor een moderne informatie huishouding, zodat onder andere WOO verzoeken snel kunnen worden beantwoord.
- We bewaken het correcte gebruik van persoonsgegevens in de veiligheidsketen en werken volgens het principe privacy by design.

Democratisering:

- Wanneer individuen en groepen hun ideologische doelen met ondemocratische middelen en geweld trachten te bereiken, komt de democratische rechtsorde onder druk te staan. Dan treden wij op met de aanpak radicalisering en extremisme. De aanpak verschilt per situatie en draagt bij aan het beschermen van de democratische rechtsorde, door te voorkomen dat mensen radicaliseren naar extremisme en geweld gebruiken om hun idealen te realiseren. Geradicaliseerde individuen waar een geweldsdreiging vanuit gaat worden opgenomen in de integrale persoonsgerichte aanpak radicalisering.
- Het demonstratierecht is een essentieel onderdeel van onze rechtsstaat en van dit recht wordt in Amsterdam veel gebruikgemaakt. Het aantal demonstraties in Amsterdam is de afgelopen jaren toegenomen naar ruim 1500 demonstraties per jaar. Wij hebben ons – samen met politie en OM – ingezet om deze demonstraties zo goed mogelijk te faciliteren, en zo het grondrecht op demonstreren te beschermen.

- Onze toezicht en handhaving speelt door gebiedsgericht werken en in samenwerking met burgers, ondernemers, bezoekers, in op hun behoeften om invloed uit te oefenen op de directe (leef-) omgeving.
- Veiligheidsproblemen in de openbare ruimte laten zich vaak het beste oplossen door de bewoners te betrekken bij de oplossing. In overleg met hen duiden we de problematiek en overleggen we over passende maatregelen. Vaak zijn dat uiteenlopende maatregelen en interventies waarbij bewoners zelf ook een rol hebben.

Duurzaamheid:

- Ter bevordering van een duurzame uitvoering van evenementen in de openbare ruimte hebben wij eisen gesteld ten aanzien van het energieverbruik, afvalscheiding en gebruik van statiegeldsystemen. Deze zijn opgenomen in de vergunning en we hebben toezicht gehouden op de naleving daarvan. Daarnaast zijn de directe kosten voor duurzamer produceren subsidiabel gesteld in het kader van de regeling voor het evenementenfonds. Organisatoren die werken zonder winstoogmerk kunnen dit meenemen in hun subsidieaanvraag.
- Wij leveren een bijdrage aan de omschakeling op elektrisch voertuiggebruik.
- Toezichthouders vragen tijdens toezichtsmomenten expliciet aandacht van ondernemers voor de informatieplicht voor energiebesparende maatregelen en het indienen van deze informatierapportages.
- Toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht, en de daarbij behorende informatieplicht, is uitgevoerd door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Kansengelijkheid:

- Met onze persoonsgerichte aanpakken dragen we samen met zorg- en veiligheidspartners bij aan het creëren van oplossingen en nieuwe kansen. Dit hebben we gedaan voor personen die criminaliteit plegen en/of overlast veroorzaken en de direct betrokken in hun leefomgeving. Dezen hebben veelal een (zeer) problematische achtergrond. Met een combinatie van straf en zorg werken we aan een nieuw perspectief. We hebben ook een persoonsgerichte aanpak gericht op slachtoffers van seksueel geweld.
- Door de intensieve samenwerking met onze partners hebben we de problematiek rondom (drugs)criminaliteit in de wijken goed in beeld. Samen met onze partners, de jongerenpunten, jeugdzorg en het onderwijs, bieden we jongeren die in de criminaliteit verzeild zijn geraakt of daarin dreigen af te glijden hulp en kansen op verschillende leefgebieden.
- Met onze groeps-en wijkaanpakken hebben we vroegtijdig stadium (kwetsbare) jongeren in beeld en bereiken we ze met een breed scala aan activiteiten. Dit draagt bij aan de veiligheid en leefbaarheid van Amsterdam. In het bijzonder de proeven die we doen vanuit het programma Weerbaar Amsterdam en de activiteiten die we uitvoeren vanuit het Masterplan Zuidoost en het Nationaal Programma Samen Nieuw-West.
- De bestrijding van discriminatie en racisme is van groot belang om de verbindingen tussen verschillende groepen in de maatschappij te behouden en de kansengelijkheid te bevorderen. We willen dat iedereen vrij kan zijn. Vrij om te zijn wie je bent. Vrij van discriminatie en racisme. En vrij om jezelf te ontwikkelen. Discriminerende uitingen zorgen voor een gevoel van onveiligheid in de samenleving. Wij werken daarom met vele partners om discriminatie incidenten te voorkomen, op te sporen, te vervolgen maar ook om goede nazorg en voorlichting aan slachtoffers te geven.
- Met onze toezicht en handhaving hebben we kwetsbare buurten leefbaarder gemaakt, waarmee we bijdragen aan de kansengelijkheid voor de Amsterdammers.
- Door doorgroeimogelijkheden te bieden aan (potentiële) medewerkers van toezichthouder tot gekwalificeerde BOA vergroten wij de kansengelijkheid.
- Omdat iedereen recht heeft op een veilige woonsituatie zetten we ons in de wijken waar de grootste veiligheidsopgave is het hardst in om die te verbeteren.

Gebieden:

Aanpak Binnenstad

De Aanpak Binnenstad is een ambitieus, integraal en gebiedsgericht programma, gericht op een duurzame transformatie van de binnenstad. De Amsterdamse binnenstad moet weer een plek worden waar alle Amsterdammers graag komen en bewoners zich thuis voelen. Bezoekers uit binnen- en buitenland blijven we als open en internationale stad verwelkomen, als zij komen voor het unieke karakter van onze stad en respect hebben voor de stad en haar bewoners. Om deze ambitie te behalen, zijn in 2023 mooie en concrete stappen gezet, zoals:

- Nieuwe sluitingstijden horeca en venstertijden ramen op de Wallen, om meer (nacht) rust in het gebied te realiseren.
- Ruim 20 verleende subsidies gericht op lokaal ondernemerschap en kunstenaars, zoals aan Red Light Art & Culture, een organisatie van jonge kunstenaars en musici die kunst en cultuur meer zichtbaar wil maken op de Wallen.
- Blowverbod op de Wallen.
- Doorstart van afvalpilots: ‘afval op afspraak’ in de Passeerdersgrachtbuurt en in de Negen Straatjes.
- Diverse pilots voor het schoon krijgen van het kernwinkelgebied, zoals de proef met

doneerrekjes en het handhavingsproject 25-meter-regel.
- Samenwerking versterkt met onder andere gemeentelijke vastgoeddeelnemingen en vastgoedpartijen, die zichtbaar tot uiting komt in het Sint Annenkwartier waar vernieuwend winkelaanbod en betaalbare woningen zijn gerealiseerd.
- De implementatie van een veiligheidsmodel in het kernwinkelgebied en de pilot met het ROC om een opleiding te ontwikkelen voor handhavers en toezicht op straat.

Masterplan Zuidoost
Het stadsdeel wordt geconfronteerd met conflicten tussen jongeren, groepen jongeren en hun achterban. Daarom wordt conflictbemiddeling ingezet. In 2023 zijn er 28 bemiddelingen aangemeld, waarvan 24 bemiddelingen daadwerkelijk gestart zijn. Het betreffen meidenconflicten (soms ook groepen meiden), afpersingszaken en online aangemoedigde conflicten. In alle gevallen worden de ouders betrokken. De bemiddelingen worden heel laagdrempelig opgepakt. Vooral bij afpersingszaken. Momenteel zijn er 6 bemiddelaars actief in Zuidoost. Er worden in 2024 weer 5-8 professionals uit Zuidoost opgeleid.

Connect Zuid-Oost is een training voor professionals die betrokkenen zijn bij gezinnen met problemen. In de training leren ze om ouders in hun kracht te zetten. Werving en selectie voor de volgende groepen is nu in volle gang. Eind maart starten de nieuwe trainingsgroepen. Per groep zijn er tussen 10-15 deelnemers. Supervisiegroepen zijn 3 à 4 man groot, daar zitten ook ervaringsdeskundigen in.

Organisaties die nu geworven worden zijn mensen uit het onderwijs, OKT, SAOA en ook ambtenaren op sleutelposities.

Nationaal Programma Samen Nieuw-West
Binnen stadsdeel Nieuw-West is het gevoel van veiligheid niet altijd aanwezig. Sommige mensen hebben te maken met geweld of worden onderdrukt. Dat kan thuis of op straat zijn. Soms is dat zelfs zo in een vriendengroep. Anderen hebben het gevoel niet welkom te zijn in het stadsdeel, wijk of gezin. Ook is er sprake van ondermijning in het stadsdeel en criminaliteit via georganiseerde netwerken. Om tegenwicht te bieden, is het nationaal programma met 3 actielijnen gestart:
- Aanpakken herhaling huiselijk geweld;
- Contextgerichte aanpak;
- Wijkrechtspraak.

De eerste acties zijn zichtbaar en voelbaar in de buurt, de laatste zal eind 2024 vorm krijgen. Doordat de actielijnen in de opstartfase zitten of het intensiveren van bestaande netwerken betreft, zijn er van de beschikbare coalitiemiddelen van 2023 voor het thema veiligheid (€ 0,8 miljoen) tot op heden geen uitgaven gedaan.

2.8.1 Brandweer en crisisbeheersing

Alarmering, brandweerzorg en multidisciplinaire crisisbeheersing via de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA).

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 8.1.1

Voorbereid zijn op crises en rampen. Brand wordt zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig bestreden.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal incidenten Brandweer PRIO 1, 2, 3 binnen gemeentegrens	11.626 (2021)	10133	n.v.t.	8.829
2	Aantal GRIP situaties	13 (2021)	16	n.v.t.	11

Doel 8.1.1

Onze taken op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, gemeenschappelijke meldkamer en de geneeskundige hulpverlening bij (dreigende) rampen en crises worden uitgevoerd door de Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland (VrAA). Wij nemen deel aan deze verplichte gemeenschappelijke regeling die in 2008 is opgericht.
Voor de indicatoren is geen sprake van een begrote waarde. De indicator nummer 1 rapporteren we op basis van de realisatie die we ontlenen aan de jaarrekening van de Veiligheidsregio.

Activiteit 8.1.1.1

We financieren de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland voor het leveren van brandweerzorg en crisisbeheersing.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het aantal afgehandelde adviezen brandveiligheid	1.035 (2021)	2118		1.409
2	Paraatheidspercentage Brandweer	95% (2021)	96%	95%	95%

Doel 8.1.2

Voorbereid zijn op crises en rampen. Brand wordt zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig bestreden.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal incidenten Brandweer PRIO 1, 2, 3 binnen gemeentegrens	11.626 (2021)	10133	n.v.t.	8.829
2	Aantal GRIP situaties	13 (2021)	16	n.v.t.	11
3	Aantal Grip situaties	13 (2021)	16	16	11

Ons doel is om de democratische rechtsorde en openbare orde te beschermen. Alles wat we doen is erop gericht om risico's te beheersen en gevaar te voorkomen aangaande voetbal, demonstraties, evenementen en gewelddadig extremisme.

Voor deze indicatoren is geen sprake van een begrote waarde. We rapporteren alleen op basis van de realisatie.

Activiteit 8.1.2.1

We bereiden ons voor op crisis en grote evenementen en adviseren over grootschalig (politie)optreden.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal voorbereidde subdriehoeken en Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (SGBO's)	47 (2021)	29	n.v.t.	25
2	Aantal brieven op basis van de wet openbare manifestaties (WOM)	74 (2021)	29	n.v.t.	25

In het Regionaal Risicoprofiel 2021-2024 zijn een vijftal prioritaire risico's benoemd. Deze risico's zijn leidend voor de preparatie van de crisisorganisatie en de samenwerking van de crisisorganisatie met landelijke en regionale partners. Eén van de prioritaire risico's betreft het risico op een terroristische aanslag in de regio Amsterdam-Amstelland. Als gevolg hiervan stond het multidisciplinair opleiding-, training- en oefenprogramma 2022 in het teken van terrorismegevolgbestrijding (TGB). Het TGB programma had betrekking op de multidisciplinaire crisisorganisatie van de VrAA en de samenwerking met relevante regionale en landelijke actoren uit het netwerk. Eind maart 2023 is, in vervolg op het in 2022 gestarte oefenprogramma, in het Olympisch Stadion in Amsterdam een grote operationele oefening georganiseerd. Circa 400 deelnemers van politie, geneeskundige hulpdiensten, brandweer, gemeente en defensie werden geconfronteerd met een fictieve, terroristische aanslag in Amsterdam. Zij werkten intensief samen om gevaar te bestrijden en hulp te verlenen aan circa 200 slachtoffers.

Verder is in 2023 verder gewerkt aan het ontvlechten van Bevolkingszorg vanuit de gemeente Amsterdam naar Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland. Intentie is het beheer met ingang van 1 januari 2024 over te dragen.

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland

Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA) is een van de 25 veiligheidsregio's in Nederland. Het beslaat het gebied van de volgende gemeenten:

- Aalsmeer
- Amstelveen
- Amsterdam
- Diemen
- Ouder-Amstel
- Uithoorn

Zij voert de wettelijke taken uit op grond van de wet veiligheidsregio uit. Bij alle doelstellingen in dit programmaonderdeel schakelen we de VrAA in.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	2,7	3,0	3,0	3,6	0,6
Lasten	84,0	83,9	88,8	89,4	0,6
Saldo Baten en Lasten	**-81,2**	**-80,9**	**-85,9**	**-85,9**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programma-onderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	**-81,2**	**-80,9**	**-85,9**	**-85,9**	**0,0**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een resultaat van € 0,0 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 0,6 miljoen en hogere lasten van € 0,6 miljoen.

Het resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt door:

Baten

De totale baten van € 3,6 miljoen zijn € 0,6 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere baten vanuit de jaarafrekening Veiligheidsregio. De Veiligheidsregio, Geneeskundige Hulpverlening (GHOR) had niet-begrote baten voor beschikbaarheidsdiensten en de inwonerbijdrage gemeente Amsterdam (€ 0,4 miljoen)
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 89,4 miljoen zijn € 0,6 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere lasten door niet begrote bijdragen aan de Veiligheidsregio Geneeskundige Hulpverlening (GHOR). Het betreft de inwonerbijdrage Amsterdam en de vergoeding voor beschikbaarheidsdiensten (€ 0,4 miljoen)
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen reserves opgenomen.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Amsterdam krijgt te maken met een aanslag of langdurige crisis waarop de gemeente direct moet handelen vanuit haar zorgplicht voor de veiligheid van haar inwoners en bezoekers.	Aanwezigheid van parate crisisorganisatie in samenwerking met de Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland.

Beleidskaders

- Wet Veiligheidsregio's
  Op 1 oktober 2010 is de Wet Veiligheidsregio's in werking getreden. Deze wet brengt brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de rampenbestrijding en crisisbeheersing samen in één organisatie.

- Beleidsplan Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland

In dit beleidsplan formuleren we de beleidsvoornemens van Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA) voor de komende jaren. Daarmee vervullen we de wettelijke plicht zoals die in artikel 14 van de Wet Veiligheidsregio's staat. We willen met dit beleidsplan onze sleutelpartners in de crisisbeheersing binden, zoals de politie, de partijen rondom waterveiligheid en belangrijke beheerders van vitale infrastructuren.

2.8.2 Openbare orde en veiligheid

De Openbare Orde en Veiligheid van mensen, goederen en gebieden handhaven.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel 8.2.1

Amsterdam is een veilige en leefbare stad voor bewoners en bezoekers.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Veiligheidsindexen (4 stuks): Geregistreerde criminaliteit, ervaren overlast, ervaren slachtofferschap, onveiligheidsbeleving	100 (2021)	geregistreerde criminaliteit (177), gerapporteerd slachtofferschap (143), overlast (153) en de onveiligheids-beleving (119)		geregistreerde criminaliteit (164), gerapporteerd slachtofferschap (140), overlast (150) en de onveiligheids-beleving (116)

Hier zijn de gemiddelde waarden uit de regionale Veiligheidsindex Amsterdam-Amstelland opgenomen. In de regionale Veiligheidsindex Amsterdam-Amstelland wordt iedere buurt vergeleken met het gemiddelde in het peiljaar. Dat gemiddelde is gesteld op 100. Hierdoor is het eenvoudig om vast te stellen wat de ontwikkelingen per buurt door de tijd heen zijn én welke buurten hoger of lager scoren dan het gemiddelde. Hoe lager de score, hoe minder deze problematiek speelt. Er wordt niet langer één veiligheidsindex berekend, maar er zijn vier indices die ieder een eigen vraag beantwoorden. De geregistreerde criminaliteitsindex bestaat uit high impact (criminaliteit dat een groot impact heeft op het slachtoffer) en high volume crime (veel voorkomende criminaliteit). Gerapporteerd slachtofferschap bestaat uit High Impact Criminaliteit (HIC)-, High Volume Criminaliteit (HVC)- en digitaal slachtofferschap zoals door bewoners gerapporteerd in de Veiligheidsmonitor. Overlast bestaat uit verloedering en personen-overlast op basis van meldingen Veiligheidsmonitorgegevens. Tot slot bestaat de onveiligheidsbeleving uit risicoperceptie, onveiligheidsgevoelens en vermijding.

Activiteit 8.2.1.1

We bestrijden criminaliteit en ondermijning.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal sluitingen/ waarschuwingen	71/67 (2021)	59/92	100/95	72/52
2	Aantal bezochte adressen bij controles (ondermijningsbrigade/ integrale controles)	41/29 (2021)			97/128
3	Aantal opgestarte Bibob dossiers (bouw en horeca)	1.735 (2021)			1.735

8.2.1.1 We bestrijden criminaliteit en ondermijning

Sluitingen

De stijging van het aantal sluitingen is deels te verklaren door de toename van het aantal explosies: in 2023 vonden er 197 explosies plaats in Amsterdam, tegenover 100 in 2022. Met name in september en oktober 2023 waren er veel explosies. In elk Amsterdams stadsdeel en het stadsgebied Weesp vonden het afgelopen jaar explosies plaats. Het zwaartepunt ligt in Nieuw-West, Zuidoost en Oost. Explosies vinden voornamelijk plaats bij woningen, maar ook bij horecazaken en andere bedrijfspanden. De achtergrond van explosies is divers. Vermoedelijk zijn explosies vaak het resultaat van onderling conflict: ze zijn een manier om druk uit te oefenen, angst aan te jagen of het slachtoffer last te bezorgen. In een deel van de gevallen is een motief of vermoedelijk motief bekend. Achtergronden lopen uiteen van conflicten in zwaar crimineel milieu tot ruzies in de relationele sfeer of kleine geschillen. Er zijn explosies aan elkaar te koppelen of te koppelen aan andere geweldsincidenten zoals beschietingen of vechtpartijen. Echter zijn dit kleinere clusters van incidenten.

Ondermijning
In 2023 werkten we volgens het vernieuwde Bibob-werkproces. Stadsbreed startte de behandeling van 1735 aanvragen, waarvan 1406 voor een horecabedrijf en 315 bouwaanvragen. We adviseerden bij de complexe, politiek-bestuurlijke dossiers en gaven Bibob-trainingen aan gemeentecollega's. Met inzet van financieel specialisten en deskundigen op het terrein van vastgoed en voor ondermijning kwetsbare branches kregen we meer zicht op verhullende constructies en complexe financieringsstromen in de stad. Dit heeft in 2023 geresulteerd in enkele doorbraken in complexe screenings-dossiers waarbij diverse vergunningen zijn geweigerd of ingetrokken en vastgoedtrans-acties geweigerd. We coördineerden de behandeling van vergunningaanvragen van autoverhuurbedrijven en de Hoogstraten.
Over de wens om meer zicht en grip te krijgen op vastgoed zijn we in gesprek met het Rijk. De gemeente Amsterdam richtte een verzoek aan het Rijk om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn een vergunningplicht voor vastgoedverwerving in te stellen.
Samen met het RIEC AA organiseerden we Tafel 020, waarin we samenwerken met private partijen in de vastgoedsector. Daarnaast is in diverse landelijke samenwerkings-verbanden, de Landelijke Fenomeentafel Vastgoed en Ondermijning en de City Deals Zicht op Ondermijning en Dynamische binnensteden, gewerkt aan analyse van data, het delen van informatie en kennis, het ontwikkelen van nieuw instrumentarium en gewenste veranderingen in wet- en regelgeving. We hebben gemeentelijke informatie ingebracht, beoordeeld en geanalyseerd in het RIEC AA. Het betrof onder meer projecten en casuïstiek rondom bestrijding van ondergronds bankieren, misbruik van ondernemingen en de aanpak van een crimineel netwerk in Zuid-Oost.
Ook hebben we bij het Signaalloket binnengekomen signalen van ondermijning behandeld of doorgeleid. Het vergroten van de weerbaarheid van gemeentemede-werkers en hen bewust en alert maken op risico's van ondermijning was ook in 2023 prioriteit. Het programma voor het opleiden en trainen van medewerkers van de gemeente Amsterdam is dit jaar geactualiseerd en uitgebreid naar verschillende domeinen en afdelingen.

Aanpak Mensenhandel/ Prostitutiebeleid
De Aanpak Mensenhandel richt zich op preventie, bewustwording, signalering en het maximaliseren van het barrièremodel tegen seksuele, criminele en arbeidsmatige uitbuiting. In 2023 is gewerkt aan bewustwording (trainen, signaleren, melden) over mensenhandel. Er zijn in 2023, in opdracht van de gemeente, vele trainingen en informatiebijeenkomsten geweest met voorlichting aan groepen die mogelijk in aanraking komen met slachtoffers of daders mensenhandel. Daarnaast is er speciale focus op het bestrijden van criminele uitbuiting van jongeren: intensivering samenwerking met onze partners, meer voorlichting aan jongeren en eerstelijns professionals. Er is een internationaal samenwerkingsverband gestart voor kennisuitwisseling over de aanpak van mensenhandel. De gemeente heeft in 2023 in totaal 37 signalen van mensenhandel ontvangen. Daaraan is opvolging gegeven met en door de partners: zorgpartners, politie en NLA. In 2023 is ook ingezet op verbetering en intensivering van de aanpak van facilitatoren binnen de illegale prostitutie.
Het prostitutiebeleid is een integrale aanpak; de gemeente werkt samen met haar partners (politie, OM, zorgpartners). De speerpunten in 2023 zijn veilige (vergunde) werkplekken voor sekswerkers en aanpak illegale circuit geweest. Daartoe zijn vergunningen verleend (verlengd), toezicht en handhaving, en overleg met de vergunde branche over beleid. Er is gewerkt aan het realiseren van veilige werkplekken in een Erotisch Centrum buiten de binnenstad. Het college heeft een voorstel gedaan aan de raad voor een locatiekeuze; het debat daarover vindt plaats in het eerste kwartaal 2024. Afhankelijk van de uitkomst daarvan wordt het vervolgtraject ingezet naar ontwikkeling van een Erotisch Centrum. We richten ons op het tegengaan van het omvangrijke circuit van illegale prostitutie. Er is extra inzet op de aanpak van facilitatoren binnen de illegale prostitutie als barrière tegen mensenhandel. Er waren in 2023 in totaal 84 controles op illegale prostitutie vanuit woningen en hotels. Bij signalen mensenhandel wordt Team Mensenhandel van de politie ingeschakeld.

Activiteit 8.2.1.2

We versterken de weerbaarheid van buurten.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal geprioriteerde integrale gebieds- en thematische aanpakken				58
2	Aantal huishoudens in regie bij meldpunt zorg en woonoverlast				23.124
3	Aantal buurtrechtbanken	1 (2022)	1		1

8.2.1.2 We versterken de weerbaarheid van buurten

We hebben ons gericht op het verminderen van de sociale ontwrichting van buurten door drugshandel en op het ondersteunen van wijken en jongeren tegen de

aantrekkingskracht van drugscriminaliteit. Veel van deze inspanningen hebben we met de inzet van de Preventie met Gezag-middelen van het Rijk voortgezet of uitgebreid, in verbinding met het Nationaal Programma Samen Nieuw-West en masterplan Zuidoost.

Buurtrechter Venserpolder behandelde in 2023 zaken op het gebied van schulden, strafrecht en familierecht. Daarnaast voerde de buurtrechter preventieve leerplicht-gesprekken rondom schoolverzuim. Het project is in 2023 geëvalueerd. Op basis van de positieve resultaten verkennen we de mogelijkheden om wijkrechtspraak in Nieuw-West te starten. Dit wordt in 2024 samen met bewoners en professionals in Nieuw-West verder verkend. Ook wordt er een buurtgebonden jongerenrechtbank in Venserpolder, genaamd de JRB-hersteltafel, opgezet. Dit werken we verder uit in 2024.

Activiteit 8.2.1.3

We bestrijden en voorkomen overlast gevend, crimineel gedrag, radicalisering en slachtofferschap van seksueel geweld door middel van persoons- en groepsgerichte aanpakken.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal personen in regie bij AcVZ (verwarde verdachten, D&T*, Top 600/Veilig Alternatief (voorheen: Top 400), Overlastveelplegers (regionaal), Doorgroeiers, Rosa Aanpak)	Totaal 1.004 (20/79/588/285/ 8/24/nog geen ROSA) (2021)			Peildatum 31-12-2023: Totaal 709 (16/0(stopgezet in juli 2023)/420/204/ 25/22/21)
2	Aantal personen in regie bij Radicalisering (IPGA-R)	54 (2021)		25	22
3	Aantal jeugdigen in regie bij jeugd en veiligheid				439

8.2.1.3 We bestrijden en voorkomen overlast gevend, crimineel gedrag, radicalisering en slachtofferschap van seksueel geweld door middel van persoons- en groepsgerichte aanpakken

We voerden regie op de meest complexe zaken op het snijvlak van veiligheid, zorg en sociaal domein. Samen met onze netwerkpartners hebben we vol ingezet op programma's met bestuurlijke prioriteit op het snijvlak van veiligheid en zorg. Ook dit jaar hebben we in de Top600 regie gevoerd op plegers van drugs-, wapen- en geweldsdelicten en van high impact delicten.
De aanpak Doorgroeiers ontwierp samen met het RIEC Amsterdam Amstelland een interventie om ondermijnende drugscriminaliteit tegen te gaan met een focus op criminele uitbuiting van jongeren. Deze interventie wordt in 2024 verder ontwikkeld en ingezet.

Door het geven van 'straatcolleges' in buurthuizen en op scholen zetten we in op het bewuster maken van jongeren van de negatieve kanten van drugscriminaliteit. Ook organiseerden we bijeenkomsten voor professionals om hen te helpen het gesprek over drugscriminaliteit met jongeren te voeren.

Met de inzet van de Credible Messengers van het ADAMAS-netwerk bereikten we jongeren met (complexe) problematiek op het vlak van zorg, veiligheid en sociaal domein. In 2023 hebben de Credible Messengers een locatie (Homebase in Amsterdam-Noord) in gebruik genomen waar met professionals en jongeren wordt gewerkt aan opdrachten en casuïstiek. Ook is een vierde lichting Credible Messengers opgeleid.

Met Veilig Alternatief - jeugdaanpak veiligheid en zorg (voorheen: Top400) voerden we regie op jonge mensen die meermaals in contact kwamen met politie en problemen hebben op verschillende leefgebieden (de zorgcriteria). We hebben de regisseurs ook preventief ingezet op scholen die kampen met ernstige veiligheidsvraagstukken, zoals wapenbezit onder leerlingen.

Op verschillende manieren zetten we in op het tegen gaan van wapenbezit en wapengeweld onder jongeren. De Amsterdamse Wapenkaart geeft een actueel stadsbreed overzicht van de inspanningen die door en met partners worden georganiseerd. We hebben het Virtual Reality-lesprogramma Mes Less ontwikkeld en ingezet om jongeren bewust te maken van de gevaren van (messen)geweld, en met hen in gesprek te gaan over alternatieve handelingsperspectieven door onder andere trainingen over conflicthantering te geven. Dit zetten we voort in 2024.
Met het Programma tegen seksuele intimidatie en seksueel geweld (SISG) hebben we de activiteiten en inspanningen op het tegengaan van (online) seksueel geweld en seksuele intimidatie voortgezet. Campagnes en trainingen hebben bijgedragen aan de bewustwording van (online) seksuele intimidatie en seksueel geweld onder jongeren, ouders en professionals. Ook zijn slachtoffers beter ondersteund door hen naar de juiste hulp te geleiden. Er zijn tijdelijke opvangplekken gecreëerd voor jonge vrouwen

die te maken hebben met seksueel geweld en (dreigende) daklоosheid. Met de ROSA-stadsdelenaanpak is in elk stadsdeel ingezet op het gezamenlijk effectiever helpen van de meiden en het vergroten van bewustwording en deskundigheid van professionals, waardoor professionals signalen en trends ook beter kunnen delen. Dankzij de aanpak zijn het afgelopen jaar 63 meiden en jonge vrouwen in zorgelijke omstandigheden eerder gesignaleerd en geholpen en zijn in totaal 21 jonge vrouwen met zeer complexe problemen doorgeleid naar het Actiecentrum Veiligheid en Zorg en in regie gekomen bij een regisseur van de ROSA-integrale persoonsgerichte aanpak.

In 2023 is het aantal personen in de iPGA-R gestabiliseerd. Met behulp van de iPGA-R is het risico op geweld vanuit extremisme beheerst afgelopen jaar. Tegelijkertijd is de weerbaarheid van de stad verhoogd met diverse individuele en groepstrajecten en zijn veel professionals in het sociaal domein, de zorg en het onderwijs getraind. Vanwege de veranderde dreiging is besloten tot een koerswijziging van het programma, met meer nadruk op het versterken van de democratische veerkracht en het ondersteunen van professionals in het sociaal domein. Tegelijkertijd blijft het programma via de iPGA-R inzetten op het beheersen van het veiligheidsrisico van geradicaliseerde individuen.

Activiteit 8.2.1.4

We behandelen aanvragen en verlenen en controleren vergunningen.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal aangevraagde/ verleende vergunningen (exploitatie, APV-milieu)	4.221/3.658 (2022)	4.221/3.658	4.250/3.700	3.260/2.360
2	Aantal aangevraagde/ verleende evenementen-vergunningen	853/652 (2022)	853/652	850/650	1004/748
3	Aantal ondernemingen/ inrichtingen/evenementen waarop toezicht is gehouden (APV/ Alcoholwet/Activiteiten-besluit)	4.365		4400	3.728
4	Aantal handhavings-meldingen				4.327

8.2.1.4 We behandelen aanvragen en verlenen en controleren vergunningen

In het aantal aangevraagde/verleende vergunningen zijn alle soorten aanvragen meegenomen die betrekking hebben op horeca- en prostitutiebedrijven: zowel aanvragen voor nieuwe exploitatie als aanvragen voor wijzigingen/verlengingen, bijschrijven van leidinggevenden, aanvragen in kader van de Wet op de Kansspelen, etc. In de prognose voor 2023 is het wegvallen van de tijdelijke terrasvergunningen niet meegenomen. Daardoor is de realisatie over 2023 ten opzichte van de prognose lager uitgevallen. Het aantal aanvragen voor horecabedrijven steeg van 694 aanvragen vorig jaar naar 1353 aanvragen in 2023. 667 van die aanvragen werden verleend (ten opzichte van 490 verleende exploitatievergunningen in 2022). In 2023 steeg het aantal aanvragen voor evenementen naar 1004. Daarvan werden 748 aanvragen verleend. In het Jaarverslag VTH wordt u nader geïnformeerd over de verrichte vergunningverlening-, toezicht- en handhavingstaken.

Activiteit 8.2.1.5

We houden toezicht, en handhaven op de overlast voor de leefbaarheid in de stad.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Ureninzet straatcoaches (SAOA/host)	104.491/63.908 (2021)	83102	119064	111.424
2	Aantal opgelegde gebiedsverboden + verwijderingsbevelen+ dealeroverlastbevelen	268+70= 338 (2021)	551 + 176 = 727	745+188= 898	659 + 161 = 820
3	Operationele inzet (werkelijke bezetting in fte) handhaving en toezicht in de openbare ruimte en het openbaar vervoer	654 fte (2021)	641	700	692 (inclusief inhuur)

8.2.1.5 We houden toezicht, en handhaven op de overlast voor de leefbaarheid in de stad

Ook in 2023 hebben straat- en fietscoaches, hosts, handhavers en toezichthouders bijgedragen aan het vergroten van de leefbaarheid en veiligheid van Amsterdam. Dit hebben we gedaan door preventieve en repressieve inzet op straat, in het OV en op het water. We hebben ons gericht op de prioriteiten zoals benoemd in het Actieplan

Handhaving Openbare Ruimte. We werken hierbij samen met onze partners in de verschillende ketens zoals afval en overlast personen. Ook werken we informatie gestuurd en gebiedsgericht.
Door onze aanwezigheid in de gebieden en doordat we in gesprek gaan weten we wat er speelt en leveren we een bijdrage aan het leefbaarder maken van Amsterdam.
We geven een aantal voorbeelden:

- We spreken overlast gevende personen aan en verwijzen hen naar opvangplekken.
- Onze inzet op afval bijplaatsingen zorgt voor minder bijplaatsingen bij containers.
- Boa's maken contact met jongeren met als doel de overlast in wijken terug te dringen
- We maken we de openbare ruimte toegankelijker door foutgeparkeerde voertuigen weg te slepen.

Tot slot hebben we in 2023 de aanvraag voor de korte wapenstok in Centrum in gang gezet en verwacht wordt dat deze in 2024 wordt toegekend. Daarnaast is een pilot gedraaid met betrekking tot het zelf vervoeren van arrestanten en dit wordt in samenwerking met de politie over de hele stad uitgerold.

BBV-verplicht: geen streefwaarde, alleen realisatie in jaarverslag

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	3,8 (2021)	4,5		5,0
2	Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	8,4 (2021)	7,6		7,2
3	Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	1,9 (2021)	2,0		1,9
4	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	4,8 (2021)	3,6		5,2
5	Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 inwoners)	6,3 (2021)	5,9		

Verbonden partijen

GVB

We werken samen met het GVB zodat mensen zich veilig voelen als ze met het openbaar vervoer reizen.

Regionaal Informatie en Expertise Centrum Amsterdam Amstelland (RIEC AA)

Het RIEC AA is een samenwerkingsverband bestaande uit een flink aantal overheidsorganisaties. Wij werken hierin samen met onder andere de Amstelland gemeenten, Politie, het Openbaar Ministerie, Belastingdienst, FIOD en de Douane. Het RIEC AA richt zich op de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. Ze verbindt informatie, expertise en krachten van de verschillende overheidsinstanties. Wij dragen € 321.000,- per jaar bij aan het RIEC AA. Daarnaast ontvangt het RIEC AA voornamelijk vanuit het ministerie van Justitie & Veiligheid bijdragen voor de bestrijding van de ondermijnende criminaliteit. Wij faciliteren als centrumgemeente het RIEC AA met onder andere de financiële en personele administratie en inkoop.

Onderstaand de baten en lasten opgesplitst naar de 3 verschillende financieringsstromen:

Baten en lasten 2023

Bijdragen RIEC AA	Baten	Lasten	Overheveling 2024
RIEC reguliere en structurele middelen	4.580.285	4.043.700	536.585
RIEC incidentele en additionele versterking J&V	1.869.194	1.869.194	-
RIEC nieuwe structurele middelen J&V	5.549.499	804.354	4.745.145
Totaal	**11.998.978**	**6.717.248**	**5.281.730**

De verschillen tussen de baten en lasten in 2023 komen terug als baten in het jaar 2024. Het grootste gedeelte hiervan was al gepland over te hevelen naar 2024 om de verschillende werkzaamheden te kunnen voortzetten en nieuwe activiteiten te kunnen oppakken.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	17,4	16,8	19,7	16,6	-3,2
Lasten	152,7	164,3	173,6	161,8	-11,8
Saldo Baten en Lasten	**-135,3**	**-147,5**	**-153,9**	**-145,2**	**8,6**
Onttrekking	0,1	0,7	7,0	3,3	-3,7
Toevoeging	2,2	0,0	5,8	5,6	-0,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,1**	**0,7**	**1,2**	**-2,4**	**-3,5**
Totaal Programma-onderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid	**-137,4**	**-146,8**	**-152,7**	**-147,6**	**5,1**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 5,1 miljoen. Dit komt vooral door lagere baten van € 3,2 miljoen, lagere lasten van € 11,8 miljoen en lagere bijdragen vanuit de reserves van € 3,5 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 16,6 miljoen zijn € 3,2 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten voor aanpak Ondermijning. Van het Rijk wordt een bijdrage ontvangen voor Mainport Noordzeekanaalgebied. Dit betreffen middelen waarvan zowel de baten als de lasten niet waren begroot. Tegenover deze hogere baten staat hetzelfde bedrag aan hogere lasten (€ 1,2 miljoen).
- Lagere baten voor inzet op de rijksmiddelen Preventie met Gezag (PmG) en Breed Offensief Terugdringen Ondermijnende Criminaliteit (€ 2,1 miljoen). Tegenover deze lagere baten staan lagere lasten waarvan € 2,0 miljoen in programma Veiligheid en € 0,1 miljoen in het sociaal domein.
- Lagere baten (legesopbrengsten) voor horeca en evenementen. De verhoging van de legesopbrengsten vanaf 2019, respectievelijk 2020 om op een meer kostendekkend peil uit te komen is niet juist verwerkt in de begroting. De begroting is procentueel meer gestegen dan de tarieven. Daarbovenop blijven in de realisatie de opbrengsten achter, omdat ondernemers terughoudender lijken te zijn met het organiseren van evenementen (€ 2,6 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 161,8 miljoen zijn € 11,8 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten voor aanpak Ondermijning. Van het Rijk is een bijdrage ontvangen voor Mainport Noordzeekanaalgebied. Dit betreffen middelen waarvan zowel de baten als de lasten niet waren begroot. Tegenover deze hogere lasten staat hetzelfde bedrag aan hogere baten (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten voor personele inzet als gevolg van moeilijk in te vullen vacatures. In 2023 was dit aan de orde bij Toezicht en handhaving, projecten Veiligheid, Buurtveiligheid en Jeugd en Veiligheid en bij Vergunning, Toezicht en Handhaving (€ 4,6 miljoen).
- Lagere lasten voor inzet op de rijksmiddelen Preventie met Gezag (PmG) en Breed Offensief Terugdringen Ondermijnende Criminaliteit. Tegenover deze lagere lasten staan lagere baten (€ 2,0 miljoen).
- Lagere lasten doordat de aangekochte aandelen van N.V. Zeedijk als deelneming wordt aangemerkt en op de balans wordt verantwoord (€ 1,8 miljoen). De bijdrage vanuit de reserve Verevening Onroerend goed wordt met € 1,8 miljoen verlaagd.
- Lagere lasten omdat de ontwikkeling voor stedelijk beleid voor Horeca en terrassen is uitgesteld naar 2024 (€ 1,2 miljoen).
- Lagere lasten voor het Nationaal Programma Samen Nieuw-West, omdat er nog gewerkt wordt aan een integrale aanpak waarbij ook de rijksmiddelen preventie met gezag zullen worden ingezet (€ 0,9 miljoen). De bijdrage vanuit de reserve Coalitiemiddelen voor dit doel wordt met € 0,9 miljoen verlaagd.
- Lagere lasten door vertraging van het project Handhavingssteunpunt (huur van de begane grond van de Oudezijds Achterburgwal 53-55 en Monnikenstraat) (€ 0,6 miljoen). Dit bedrag wordt minder onttrokken aan de reserve Verevening Onroerend goed.
- Lagere lasten voor de totstandkoming van nieuw evenementenbeleid en inzet voor de komende drukke jaren in het kader van Amsterdam 750. Dit was het gevolg van andere tijdrovende dossiers waardoor pas in de tweede helft van 2023 is gestart met het maken van een visie op evenementen (€ 0,5 miljoen).

- Lagere lasten door minder verstrekte subsidies voor evenementen rond oud & nieuw. De subsidieregeling dekt alleen de kosten van maatregelen die bijdragen aan een veilig verloop van een Nieuwjaarsevenement, en niet de kosten van het evenement zelf. Dat was in 2022 anders. Voor veel aanvragers was de drempel voor het organiseren van een vuurwerkshow daardoor te hoog (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten door minder beschikbaarheid van Gastheren en -vrouwen, omdat steeds meer mensen, ook die met afstand tot de arbeidsmarkt zoals de Gastheren en -vrouwen, een baan vinden. Daardoor was in 2023 de inzet minder (€ 0,4 miljoen)
- Lagere lasten voor het programma Seksuele Intimidatie en Seksueel Geweld (SISG) doordat het realiseren van een fysieke (inloop)locatie voor het Centrum Seksueel Geweld is vertraagd (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten voor Aanpak Binnenstad, het bevorderen van de leefbaarheid en het ondersteunen van onze deelnemingen, zoals het implementeren van een vergunningsplicht op de Hoogstraten, bezoekersregulatie en het ondersteunen van diverse initiatieven vanuit de buurt (€ 0,2 miljoen). De bijdrage vanuit de reserve Coalitiemiddelen voor dit doel wordt met € 0,2 miljoen verlaagd.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserve Verevening onroerend goed is € 2,4 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral doordat de aankoop van aandelen Zeedijk is geactiveerd als een deelneming en door vertraging in het project Wijksteunpunt Wallen.
De onttrekking aan de reserve Coalitiemiddelen is € 1,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door de lagere lasten voor het Nationaal Programma Samen Nieuw-West omdat er nog gewerkt wordt aan een integrale aanpak.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Vermenging onderwereld met bovenwereld	▪ Ontwikkelen en inzetten van nieuwe bestuurlijke instrumenten zoals vergunningplicht (branches, straten en panden) ▪ Het uitbreiden van de Bibob-toets inzet. ▪ Meer financiële expertise opbouwen ▪ Samenwerking met partners binnen de driehoek en het RIEC ▪ Het analyseren van data.
2. Ingezette trajecten of interventies ter voorkoming van instroom in de criminaliteit terugdringen van recidive en/of begeleiden naar een uitweg uit de criminaliteit hebben niet (altijd) het effect dat iemand duurzaam afziet van criminele activiteiten	▪ Continu leren en verbeteren van ingezette trajecten door middel van evaluaties. ▪ Doorlopend professionaliseren en opleiden van regisseurs en interventieplegers. ▪ Goede registratie van de in een casus ingezette interventies, maakt bij incidenten uitlegbaar hoe er is gewerkt.
3. Aanpakken ter vermindering en voorkoming van criminaliteit verliezen effectiviteit doordat partners buiten de gemeente die onderdeel uitmaken van deze (gezamenlijke) aanpakken hier minder prioriteit aan geven	Blijven investeren in de samenwerking en de gezamenlijke aanpak, door zowel stimuleren op basis van gedeeld belang als aanspreken van partners op gemaakte afspraken.

Beleidskaders

- Algemene plaatselijke verordening
- Actieplan Handhaving Openbare Ruimte (ASV)
- Kader fietsparkeren
- Gemeentelijk Besluit Wegslepen
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens (RVV)
- Masterplan Handhaving en Reiniging
- Verordening op het Binnenwater (VOB)
- Nota Varen deel 1 en deel 2
- Binnenhavengeld Verordening Pleziervaart
- Vergoedingsregeling Binnenwaterbeheer

2.A Algemene dekkingsmiddelen

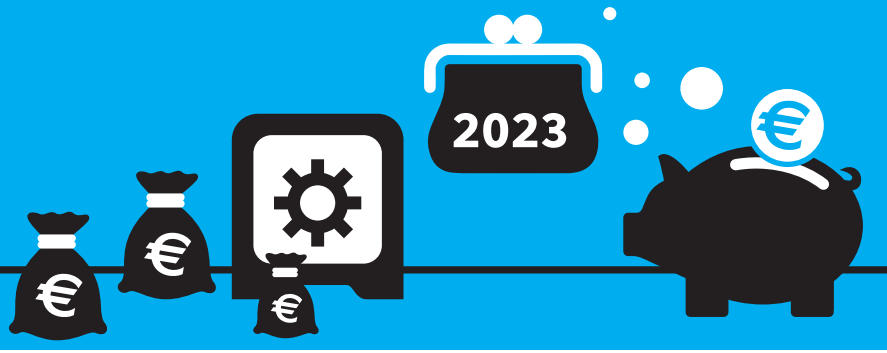

In dit hoofdstuk gaan we in op de algemene inkomsten van de gemeente. Met deze inkomsten betalen we de taken die we als gemeente hebben.

De voornaamste (algemene) inkomsten zijn:
- De uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk
- Inkomsten uit belastingen, zoals toeristenbelasting en onroerendezaakbelasting (OZB)
- Inkomsten uit dividenden van deelnemingen van de gemeente Amsterdam

2.A.1 Lokale heffingen

Met lokale heffingen dragen inwoners en ondernemers in Amsterdam bij aan het welzijn, de leefbaarheid en voorzieningen in de stad. We verantwoorden hier de parkeeropbrengsten en de belastingen. Die gebruiken we als algemene dekking voor uitgaven in de verschillende programma's en overhead. Het zijn, naast de parkeeropbrengsten, de volgende belastingen:
- onroerendezaakbelasting
- roerenderuimtebelasting
- toeristenbelasting
- vermakelijkheidsretributie
- reclamebelasting
- precariobelasting (liggeld)

Belastinginkomsten met een directe bestemming verantwoorden we in de betreffende programma's, bijvoorbeeld de riool- en afvalstoffenheffing.

2.A.2 Gemeentefonds

Onze grootste inkomstenbron is de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Daarbij horen ook de decentralisatie- en integratie-uitkeringen. De decentralisatie- en integratie-uitkeringen kunnen we vrij besteden, net als de algemene uitkering. De algemene uitkering dekt voor een deel de uitgaven in de programma's van onze begroting. Elke verandering in de hoogte van de uitkering uit het gemeentefonds aan Amsterdam beïnvloedt de beschikbare ruimte in de begroting.
In 2023 hebben we onder andere gemeentefondsmiddelen ontvangen voor de energietoeslagen (€ 71,0 miljoen) en coronacompensatie voor de gederfde parkeerbelasting en toeristenbelasting voor de jaren 2020 en 2021 (€ 114,5 miljoen).

2.A.3 Treasury en deelnemingen

In dit onderdeel staan:
- de externe rentelasten op de leningen die we hebben (gemeentelijke schuld).
- de toerekening hiervan aan de verschillende programma's.

2.A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

In dit programmaonderdeel staan middelen die we in eerste instantie niet over de programma's kunnen verdelen. Bijvoorbeeld de reservering voor kapitaallasten van toekomstige investeringen en de reservering voor nominale ontwikkelingen. Deze stelposten verdelen we naar de programma's nadat er een besluit is genomen over concrete bestedingsvoorstellen of bezuinigingsvoorstellen. Daarnaast staat in dit

onderdeel een post onvoorzien van € 2 miljoen. Hieruit kunnen we onvoorziene uitgaven dekken die we niet kunnen toerekenen aan een programma uit de begroting. In dit programmaonderdeel zijn ook de reserves opgenomen. Hier staan bijvoorbeeld de algemene reserve, de reserve ter verdeling van de coalitiemiddelen en de reserve frictiekosten 1 stad 1 opgave.

Financiële ontwikkeling

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	3.312,6	3.645,9	3.797,6	3.910,5	112,9
Lasten	57,3	104,5	73,5	179,5	106,0
Saldo van baten en lasten	**3.255,3**	**3.541,4**	**3.724,1**	**3.731,0**	**6,9**
Onttrekkingen reserves	457,4	137,9	384,4	385,2	0,9
Toevoegingen reserves	380,7	255,9	444,6	458,6	14,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**76,7**	**-117,9**	**-60,2**	**-73,4**	**-13,2**
Totaal Programma A Algemene dekkingsmiddelen	**3.332,0**	**3.423,5**	**3.663,8**	**3.657,6**	**-6,3**

Apparaatslasten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Apparaatskosten	22,2	21,8	23,7	24,1	0,5

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 6,3 miljoen.
Dit komt door hogere baten van € 112,9 miljoen, hogere lasten van € 106,0 miljoen en een negatief saldo van onttrekkingen en toevoegingen aan reserves van € 13,2 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt door:

Baten

De totale baten van € 3.910,5 miljoen zijn € 112,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere baten door gemeentefondsuitkeringen, zie de toelichting bij programmaonderdeel A2 (€ 51,5 miljoen).
- Hogere baten uit toeristenbelasting, zie de toelichting bij programmaonderdeel A1 (€ 37,8 miljoen).
- Hogere baten precariobelasting, zie toelichting bij programmaonderdeel A1 (€ 5,0 miljoen).
- Hogere baten vermakelijkheidsretributie, zie de toelichting bij programmaonderdeel A1 (€ 6,0 miljoen).
- Hogere baten onroerende zaakbelasting, zie de toelichting bij programmaonderdeel A1 (€ 4,0 miljoen).
- Hogere baten door vrijval van gereserveerde bedragen voor terugbetaling, zie de toelichting bij programmaonderdeel A1 (€ 4,0 miljoen).
- Overige baten, zie de toelichting bij de programmaonderdelen (€ 4,8 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 179,5 miljoen zijn € 106,0 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door een afwaardering op de deelneming Afval Energie Bedrijf (AEB) (€ 101,0 miljoen).
- Hogere lasten door een toevoeging aan de voorziening verlofsparen (€ 10,0 miljoen).
- Hogere lasten door een toevoeging aan de voorziening Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) (€ 7,5 miljoen).
- Lagere lasten door een mutatie in de voorziening juridische risico's (€ 5,0 miljoen).
- Lagere lasten vennootschapsbelasting (€ 3,5 miljoen).
- Lagere lasten door stelposten. Stelposten zijn in programma A opgenomen middelen die nog niet aan de beleidsprogramma's 1 tot en met 8 zijn uitgedeeld. Stelposten die in de begroting van programma A blijven staan leiden tot verschillen in de realisatie (€ 3,4 miljoen)
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ - 0,6 miljoen).

Saldo onttrekkingen en toevoegingen aan reserves

Per saldo is er meer toegevoegd dan onttrokken aan de reserves (€ 13,2 miljoen). Dit komt vooral door de toevoeging aan de reserve overheveling gemeentefondsgelden van € 14,2 miljoen. Dit zijn niet bestede gemeentefondsmiddelen die in 2024 tot besteding komen ten laste van deze reserve. Zie hiervoor de toelichting op de reservemutaties in programma onderdeel A4.
In de programmaonderdelen volgt een verdere toelichting van de afwijkingen op de baten en de lasten.

2.A.1 Lokale heffingen

Inwoners, ondernemers en bezoekers dragen financieel bij aan onze financiën via de lokale heffingen. Het betreft hier de volgende belastingen:

- Onroerendezaakbelasting (OZB)
- Roerenderuimtebelasting (RRB)
- Toeristenbelasting
- Vermakelijkhedenretributie (VMR)
- Precariobelasting
- Reclamebelasting

Belastinginkomsten voor een speciaal doel, zoals de riool- en afvalstofheffing verantwoorden we in de betreffende programma's.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel A.1.1

Bewoners, ondernemers en bezoekers leveren hun financiële bijdrage aan de voorzieningen in de stad.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens met eigen huis (in euro's)	€ 652 (2021)	€ 734	€ 805	€ 805
2	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens met eigen huis (in euro's)	€ 844 (2022)	€ 844	€ 920	€ 920
2	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens met huurhuis (in euro's)	€ 326 (2021)	€ 331	€ 344	€ 344
4	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens met huurhuis (in euro's)	€ 435 (2021)	€ 441	€ 459	€ 450

Toelichting Doel A.1.1

Jaarlijks worden de gemeentelijke belastingen opgelegd. Daarmee wordt een bijdrage van bewoners, ondernemers en bezoekers aan de voorzieningen in de stad gevraagd. De tarieven van de gemeentelijke belastingen worden bepaald door de gemeenteraad bij de begroting. Gedurende het jaar veranderen deze niet.

Activiteit A.1.1.1

We leggen de gemeentelijke belastingen op en vorderen deze in (inclusief kwijtschelding).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Geen indicator beschikbaar				

Toelichting Activiteit A.1.1.1

De realisatie van de gemeentelijke belastingen wordt integraal verantwoord in het jaarverslag en wordt niet afzonderlijk benoemd in een indicator.

Activiteit A.1.1.2

We waarderen jaarlijks al het vastgoed in de gemeente Amsterdam conform de Wet WOZ.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Toestemming van de Waarderingskamer om op aanslag te gaan op basis van jaarlijks onderzoek kwaliteit (her)waardering	Toestemming (2021)	Toestemming	n.v.t.	Waarderings-kamer heeft op 19 januari 2023 ingestemd.
2	Gemiddelde WOZ waarde woningen (x €1.000) (BBV-verplicht)	€ 421 (2021)	€ 438	€ 434	€ 434
3	Gemiddelde WOZ waarde eigen woningen (x €1.000) (Bron: Atlas van de lokale lasten)	€ 579 (2022)	€ 579	€ 699	€ 699

Toelichting Activiteit A.1.1.2

Voor de OZB geldt dat de aanslag een percentage bedraagt van de WOZ-waarde, die ieder jaar wordt bepaald volgens de wettelijke voorschriften die volgen uit de Wet WOZ. De Waarderingskamer – de onafhankelijke toezichthouder op de uitvoering van de Wet WOZ – heeft zoals ieder jaar de kwaliteit van de waardering getoetst en toestemming gegeven om de WOZ-beschikkingen af te geven.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	402,9	777,2	819,1	878,1	59,1
Lasten	31,6	32,3	32,4	29,4	-3,0
Saldo Baten en Lasten	**371,3**	**744,9**	**786,6**	**848,8**	**62,1**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen	**371,3**	**744,9**	**786,6**	**848,8**	**62,1**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 62,1 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 59,1 miljoen en lagere lasten van € 3,0 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt door:

Baten

De totale baten van € 878,1 miljoen zijn € 59,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere baten uit toeristenbelasting 2022 (€ 22,1 miljoen).
  De baten toeristenbelasting over belastingjaar 2022 vallen € 22,1 miljoen hoger uit en komen in totaal uit op € 165,3 miljoen. De voorlopige aanslagen toeristenbelasting zijn begin 2022 opgelegd, toen de lockdown nog niet opgeheven was. Uit de controle en verwerking van de definitieve aanslagen over 2022, die eind 2023 zijn verwerkt, blijkt dat het herstel van de bezoekersaantallen en de kamerprijzen in 2022 sneller is gegaan dan verwacht.
- Hogere baten uit toeristenbelasting 2023 (€ 15,7 miljoen).
  Ook over belastingjaar 2023 wordt een positieve afwijking ten opzichte van de begroting verwacht door sterkere groei van de kamerprijzen en kamerbezetting. De verwachte realisatie over 2023 komt daarmee uit op € 200,7 miljoen, bij benadering het opbrengstenniveau dat vóór de corona-uitbraak geraamd was voor 2020.
- Hogere baten vermakelijkhedenretributie (VMR) (€ 6,0 miljoen).
  Door een sneller herstel van de bezoekerseconomie en een groter volume aan passagiers op rondvaartboten en cruiseschepen dan waar in het herstelscenario na corona van is uitgegaan, vallen de opbrengsten VMR hoger uit.
- Hogere baten Precariobelasting door een overgang naar het belasten van de daadwerkelijk voor het terras gebruikte openbare ruimte (€ 5,0 miljoen).
- Hogere baten onroerende zaakbelasting (OZB) (€ 4,0 miljoen).
  Dit wordt veroorzaakt door nagekomen betalingen over oude belastingjaren (€ 2,8 miljoen). Daarnaast hebben nieuwe gegevens en analyses van enkele grote (nieuwbouw)projecten geleid tot hogere opbrengsten van € 1,2 miljoen.
- Hogere baten veroorzaakt door vrijval van in het verleden gereserveerde bedragen voor terugbetalingen van belastingen (€ 4,0 miljoen).
- Hogere baten parkeergelden door uitbreiding van tijdvakken waarin betaald wordt en verhoging tarieven voor betaald parkeren (€2,1 miljoen).
- Hogere baten uit vervolgingskosten en rente (€ 1,0 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ -0,6 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 29,4 miljoen zijn € 3,0 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lager lasten vennootschapsbelasting over voorafgaande jaren (€ 3,5 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,5 miljoen).

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen reserves opgenomen.

2.A.2 Gemeentefonds

Onze grootste inkomstenbron is de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering dekt voor een deel de uitgaven in de programma's van onze begroting.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel A.2.1

Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Goede beoordeling van onze begroting door onze toezichthouder Provincie Noord-Holland	Positief	Positief	Positief	Positief

Toelichting Doel A.2.1

Ieder jaar moeten gemeenten de begroting, het jaarverslag en de jaarrekening vaststellen en indienen bij de provincie. De provincie heeft namelijk de wettelijke taak om financieel toezicht te houden.

In 2023 is de Begroting 2024 ingediend aan de provincie Noord-Holland. Deze begroting is voorzien van een goede beoordeling omdat de begroting financieel in evenwicht is. Het Jaarverslag 2023 dient voor 15 juli 2024 ingezonden te worden aan de provincie Noord-Holland.

Activiteit A.2.1.1

We borgen en ontvangen onze gemeentefondsmiddelen vanuit het Rijk.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Omvang gemeentefonds in verhouding tot de totale inkomsten van Amsterdam	45,6% (2021)	37,5%	41,6%	37,0%
2	Inkomsten uit het gemeentefonds per inwoner van Amsterdam	€ 4.149 (2021)	€ 3.125	€ 3.025	€ 3.267

Toelichting Activiteit A.2.1.1

De totale inkomsten van Amsterdam zijn ten opzichte van de oorspronkelijke begroting gestegen. De stijging van het gemeentefonds is lager dan de stijging van de overige baten.

De inkomsten uit het gemeentefonds per inwoner zijn gestegen omdat ons aandeel in het gemeentefonds relatief sneller is gegroeid dan andere gemeenten. Daarnaast is de stijging veroorzaakt door onder andere ontvangen energietoeslag.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	2.846,9	2.783,7	2.947,7	2.999,2	51,5
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo Baten en Lasten	**2.846,9**	**2.783,7**	**2.947,7**	**2.999,2**	**51,5**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds	**2.846,9**	**2.783,7**	**2.947,7**	**2.999,2**	**51,5**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 51,5 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 51,5 miljoen.
Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt door:

Baten

De totale baten van € 2.999,2 miljoen zijn € 51,5 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door positieve effecten uit de Decembercirculaire 2023.
  Deze middelen komen te laat om in de najaarsnota te verwerken (€ 62,7 miljoen).
  De decembercirculaire bestaat uit:
  - Hogere baten voor de energietoeslag (€ 71,0 miljoen).
  - Lagere baten door een herverdeling van de maatstaven van het gemeentefonds. Voor Amsterdam leidt dit tot een negatief effect in 2023 (€ 14,8 miljoen).
  - Hogere baten voor de invoering van de omgevingswet (€ 3,4 miljoen).
  - Overige positieve effecten (€ 3,1 miljoen).
- Lagere baten door herberekeningen voor de jaren 2020, 2021 en 2022 waaruit blijkt dat de gemeente Amsterdam een te hoge gemeentefondsuitkering heeft gekregen (€ 3,4 miljoen).

Lasten

Er zijn geen lasten in dit programmaonderdeel.

2.A.3 Treasury en deelnemingen

Het onderdeel Treasury gaat over de schuld van de gemeente en de rente die we betalen op de schuld en hoe we de rentelasten doorberekenen aan de programma's.

De gemeente is aandeelhouder in een aantal NV's en BV's. In dit onderdeel verantwoorden we de baten en lasten van de gemeentelijke deelnemingen. De baten bestaan uit dividendopbrengsten. Deze ramen we over meerdere jaren vanuit dividendafspraken met de deelnemingen. Ze zijn ook afhankelijk van het resultaat en kasstroom van de deelnemingen. De deelnemingen hebben we in het verleden moeten aankopen. Over deze aankoopbedragen worden intern rentelasten doorberekend. In de paragraaf 'Verbonden partijen' staat een volledig overzicht van onze deelnemingen.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Activiteit A.3.1.1

We zorgen voor een gezonde financiële positie.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Netto schuldquote	93% (2021)	103%	122%	101%
2	Solvabiliteit > 20%	50% (2021)	50%	45%	49%
3	Renterisiconorm < 20% (wet Fido)	5% (2021)	6%	9%	9%
4	Kasgeldlimiet < 8,5% (wet Fido)	5% (2021)	4%	7%	6%

Toelichting Activiteit A.3.1.1

Het doel is om te zorgen voor een gezonde financiële positie. De indicatoren moeten inzicht geven om de schuld en ontwikkeling daarvan beter te kunnen begrijpen. De solvabiliteitsratio en de netto schuldquote zijn verplichte kengetallen vanuit het BBV. Vanuit de Wet financiering decentrale overheden (fido) zijn de renterisiconorm en de kasgeldlimiet verplichte kengetallen. In 2023 hebben voldaan aan de gestelde normen. Dit lichten we verder toe in de paragraaf Financiering.

Activiteit A.3.1.2

We zorgen voor de continuïteit en een goede governance van onze deelnemingen.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Omvang van de resterende risico's op gebied van deelnemingen. Het resterend risico is het risico voor de begroting dat na het treffen van beheersmaatregelen nog bestaat	€39,4 miljoen (2021)	€ 41,9 miljoen	n.v.t.	€ 42,6 miljoen
2	Deelnemingen met meerkoppig Raad van Commissarissen die voldoen aan een evenwichtige man-vrouw verdeling van minimaal 30% voor elke sekse	44% (2021)	45%	n.v.t.	55%
3	Deelnemingen met meerkoppig bestuur die voldoen aan een evenwichtige man-vrouw verdeling van minimaal 30% voor elke sekse	71% (2021)	78%	n.v.t.	89%
4	Percentage deelnemingen met meer dan 25 werknemers die over een intern beleid voor divers werven en selecteren beschikken	85% (2021)	83%	n.v.t.	83%

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	56,8	84,8	30,8	32,9	2,0
Lasten	7,8	29,2	13,4	112,6	99,1
Saldo Baten en Lasten	**49,0**	**55,6**	**17,4**	**-79,7**	**-97,1**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen	**49,0**	**55,6**	**17,4**	**-79,7**	**-97,1**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 97,1 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 2,0 miljoen en hogere lasten van € 99,1 miljoen.

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt door:

Baten

De totale baten van € 32,9 miljoen zijn € 2,0 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Een vrijval van de voorziening op de waardering van de deelneming Carré (€ 1,0 miljoen). Door het positieve jaarresultaat van Carré is er geen risico meer op het afwaarderen van de waarde van de deelneming op onze balans, waardoor deze voorziening kan vrijvallen.
- Meer renteontvangsten. Dit komt vooral doordat we meer verstrekte leningen hadden uitstaan dan begroot (€ 0,6 miljoen).
- Hogere baten door een ontvangen dividend van het Life Sciences Fund Amsterdam BV (€ 0,5 miljoen). Het LSFA is een investeringsfonds en participeert in startende bedrijven in de life sciences sector in de regio Amsterdam. Er is een hoger dividend dan verwacht doordat er een investering was verkocht, waar eerder nog geen rekening mee werd gehouden.
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 112,6 miljoen zijn € 99,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere lasten van € 101,0 miljoen door een afwaardering op de deelneming Afval Energie Bedrijf (AEB). Er is een voorziening getroffen op de waarde van de deelneming AEB Holding N.V. op de gemeentebalans, ter hoogte van € 101,0 miljoen. Dit is een vertaling van de lagere geschatte waarde van de onderneming AEB. De achtergrond hiervan zijn de hogere kosten en lagere inkomsten van AEB. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de lachgasproblematiek en de daarmee gepaard gaande verlaagde operationele beschikbaarheid van de installaties, waardoor er minder afval verbrand is en dus minder energie is geproduceerd en er hogere onderhoudskosten zijn gemaakt. Naast de lachgasproblematiek ziet AEB zich ook geconfronteerd met op dit moment lagere energieprijzen. Onderliggend is AEB structureel winstgevend. De daadwerkelijke waarde van de onderneming zal blijken als uitkomst van het voorziene verkoopproces.
- Lagere rentelasten. Dit komt vooral doordat we minder- en goedkoper hebben geleend dan begroot (€ 1,1 miljoen).
- Lagere overige financieringslasten, zoals bank- en provisiekosten. Dit komt vooral doordat we minder leningen hebben afgesloten waarover we overige financieringslasten betalen (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten door lagere verkoopkosten in verband met de deelneming AEB (€ 0,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,1 miljoen).

Renteresultaat

Wij hebben zowel interne- als externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit reserves, voorzieningen en het jaarresultaat. De externe financieringsmiddelen zijn leningen van externe partijen, waarover we rente betalen. Daarnaast verstrekken we leningen aan derden, waarover we rentebaten ontvangen.

Wij gebruiken het renteomslagstelsel om de financieringslasten en -baten door te berekenen (om te slaan) over de gemeentelijke organisatieonderdelen. Dit naar verhouding van de balansstanden van de activa aan het begin van het jaar.

De onderstaande tabel geeft inzicht in de rentelasten, de rentebaten en de wijze waarop we deze financieringslasten en –baten toerekenen aan de gemeentelijke

organisatieonderdelen. Het renteresultaat is het verschil tussen de toegerekende rente aan de organisatieonderdelen en de daadwerkelijke financieringslasten- en –baten.

In 2023 is het renteresultaat € 6,3 miljoen (€ 2,1 miljoen hoger dan begroot). Enerzijds komt de afwijking doordat we minder en goedkoper hebben geleend dan begroot. Anderzijds hebben we meer rentebaten ontvangen over verstrekte leningen.

Bedragen x € 1 miljoen

Renteresultaat	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (primair)	Begroting 2023 (NJN)	Jaarverslag 2023	Verschil
Rentelasten van externe schuld	-62,9	-84,5	-73,2	-72,2	1,1
Rentebaten van verstrekte leningen aan derden	14,9	14,9	14,9	15,5	0,5
Saldo door te rekenen externe rente	**-47,9**	**-69,6**	**-58,3**	**-56,7**	**1,6**
Rente die aan grondexploitatie wordt toegerekend	-2,0	-2,0	-0,9	-0,9	-0,0
Overige kosten	-0,1	-0,7	-0,7	-0,3	0,4
De toe te rekenen rente	**-50,0**	**-72,2**	**-59,8**	**-57,9**	**1,9**
De toegerekende rente	64,5	73,6	64,1	64,2	0,2
De toe te rekenen rente	-50,0	-72,2	-59,8	-57,9	1,9
Renteresultaat	**14,5**	**1,4**	**4,2**	**6,3**	**2,1**

Dividend deelnemingen

In 2023 hebben we € 14,9 miljoen aan dividenden van deelnemingen ontvangen. Dit bedrag is € 0,6 miljoen hoger dan wat er in de Najaarsnota 2023 is begroot, wat voornamelijk wordt veroorzaakt door niet begrote dividenden van het Life Sciences Fund Amsterdam BV. (€ 0,5 miljoen).

Het vastgestelde dividend van deelnemingen over het jaar 2022 wordt conform beleid verantwoord in het Jaarverslag 2023. Daar was een uitzondering op. Dit betreft het Havenbedrijf Amsterdam N.V. Voor deze deelneming gold dat het dividend werd verantwoord in het jaarverslag waarop het betrekking had. Met ingang van het jaarverslag 2023 wordt ook het dividend van het Havenbedrijf Amsterdam verantwoord in het jaar waarin het betaalbaar is gesteld. Dit heeft tot gevolg dat er in het jaarverslag 2023 eenmalig geen dividend Havenbedrijf Amsterdam wordt verantwoord. Dit gebeurt nu in het Jaarverslag 2024.

In onderstaande tabel is het dividend per deelneming gespecificeerd.

Bedragen x € 1 miljoen

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting
AEB Holding N.V.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Alliander N.V.	9,3	6,0	7,5	7,5	0,0
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	1,5	0,9	1,6	1,6	0,0
GVB Holding N.V.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Havenbedrijf Amsterdam N.V.	25,0	57,5	0,0	0,0	0,0
RAI Holding B.V.	0,0	0,0	0,9	0,9	0,0
N.V. Luchthaven Schiphol	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
N.V. Stadsherstel Amsterdam	0,4	0,4	0,4	0,4	0,0
N.V. Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam	0,0	3,0	3,0	3,0	0,0
Stadsgoed N.V.	0,4	0,4	0,9	0,9	0,0
NV Zeedijk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stadion Amsterdam N.V.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige	0,0	0,1	0,0	0,6	0,6
Totaal dividenden deelnemingen	**36,6**	**68,3**	**14,3**	**14,9**	**0,6**

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen reserves opgenomen.

2.A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

In het onderdeel Overige eigen middelen en onvoorzien worden posten opgenomen die niet onder een van de hiervoor behandelde onderdelen vallen.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Activiteit A.4.1.1

We zorgen voor een structureel sluitende begroting.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Structureel exploitatiesaldo > 0%	>0%	4,0%	3,7%	2,6%

Activiteit A.4.1.2

We zorgen voor voldoende weerstandsvermogen om de financiële gevolgen van risico's te dragen.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Omvang algemene reserve in relatie tot het begrotingstotaal >=5%	1,0% (2021)	2,9%	5,0%	5,0%

Toelichting Activiteit A.4.1.1

Ten opzichte van de begroting 2023 is er sprake geweest van een toename van de structurele lasten. Hiertegenover staat ook een stijging van de structurele baten, maar de structurele lasten zijn relatief harder toegenomen. Deze toename valt ruim binnen de marge van het kengetal. We hebben namelijk nog altijd voldoende structurele baten om de totale structurele lasten te dekken.

De relatief hardere toename van de structurele lasten leidt echter wel tot een kleine daling van het structurele saldo.

Toelichting Activiteit A.4.1.2

Het beleid dat de raad in 2022 heeft vastgesteld schrijft een normhoogte Algemene Reserve voor. Die normhoogte is € 321 miljoen, 5% van het begrotingstotaal. In 2023 hebben we dit niveau bereikt. Daarmee is het herstelplan voor de Algemene Reserve succesvol afgerond.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	6,0	0,3	0,0	0,3	0,3
Lasten	18,0	43,1	27,7	37,6	9,9
Saldo Baten en Lasten	**-11,9**	**-42,8**	**-27,7**	**-37,3**	**-9,6**
Onttrekking	457,4	137,9	384,4	385,2	0,9
Toevoeging	380,7	255,9	444,6	458,6	14,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**76,7**	**-117,9**	**-60,2**	**-73,4**	**-13,2**
Totaal Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	**64,7**	**-160,7**	**-87,9**	**-110,7**	**-22,8**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 22,8 miljoen. Dit komt door hogere baten van € 0,3 miljoen hogere lasten van € 9,9 miljoen, een hogere onttrekking aan de reserve van € 0,9 miljoen en een hogere toevoeging van € 14,1 miljoen.

Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 0,3 miljoen zijn € 0,3 miljoen hoger dan begroot. Deze lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 37,6 miljoen zijn € 9,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere lasten door een toevoeging aan de voorziening verlofsparen. Het doel van deze voorziening is het dekken van de verplichting die ontstaat door gekochte verlofuren die in latere jaren opgenomen worden (€ 10,0 miljoen).
- Hogere lasten door een toevoeging aan de voorziening Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) (€ 7,5 miljoen). Het BBV schrijft voor dat vanaf 2023 een voorziening getroffen moet worden voor de RVU-lasten. Bij het Jaarverslag 2023 is deze voorziening gevormd. Er is op basis van de RVU-verplichtingen, die bekend zijn op 31 december 2023, een bedrag toegevoegd.
- Hogere lasten door een overschrijding op de structureel begrote post voor onvoorziene uitgaven van € 2 miljoen. Giften aan de aardbevingsslachtoffers in Turkije, Syrië en Marokko en giften voor hulp aan Gaza en Israël hebben geleid tot deze overschrijding (€ 0,8 miljoen).
- Hogere lasten voor voormalig personeel (€ 0,7 miljoen).
- Hogere lasten door een toevoeging aan de voorziening Toelage Overgangsrecht. Deze toelage is verplicht en valt hoger uit dan begroot (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten door een mutatie in de voorziening juridische risico's (€ 5,0 miljoen. Vanwege het vertrouwelijke karakter lichten we dit verder niet toe.
- Lagere lasten doordat de restanten van stelposten aan het einde van het jaar niet zijn uitgegeven in de beleidsprogramma's, en daarmee zijn blijven staan in programma A (€ 3,4 miljoen). Lagere lasten door het opschonen van subadministraties (€ 1,1 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,1 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen aan de reserves zijn € 0,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Onttrekking aan de reserve 'frictiekosten 1 stad 1 opgave' door gerealiseerde frictiekosten. De onttrekkingen aan de frictiekostenreserve worden niet begroot, waardoor een onttrekking aan deze reserve per definitie leidt tot een verschil tussen begrote en gerealiseerde onttrekkingen (€ 1,1 miljoen). Met de reserve frictiekosten worden initiële kosten van efficiencyverbeteringen die op termijn leiden tot besparingen gedekt.
- Een lagere onttrekking aan de reserve XaaS. XaaS staat voor Anything as a Service en is een verzamelnaam voor het aanbieden van het gebruik van ICT-producten en ICT-diensten. De gemeente is geen eigenaar van de XaaS-oplossing, maar heeft een abonnement op het gebruik van de Xaas-oplossing. De reserve is ingesteld om de lasten te dekken van XaaS-oplossingen. In dit programmaonderdeel zijn lagere lasten gerealiseerd met betrekking tot XaaS-uitgaven dan begroot (€ 0,3 miljoen).

Toevoegingen reserves

De toevoegingen aan de reserves zijn € 14,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Een toevoeging aan de reserve gemeentefondsmiddelen. Aan deze reserve worden gemeentefondsmiddelen toegevoegd die niet tot besteding zijn gekomen. Dit betreffen de middelen die bij de september- en decembercirculaire beschikbaar zijn gesteld door het Rijk. Deze middelen zijn gedeeltelijk of geheel niet tot besteding gekomen omdat we ze pas laat in het jaar ontvangen. De grootste posten zijn de energietoeslag uit de decembercirculaire van € 71,0 miljoen waarvan € 7,0 miljoen niet tot besteding is gekomen en de invoeringskosten omgevingswet van € 3,4 miljoen (€ 14,2 miljoen).
- De toevoeging aan de financieringsreserve Watertransportmaatschappij Rijn-Kennermerland (WRK) is € 0,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt door de lager uitvallende ontvangen risicopremie.

2.B Bestuur en organisatie

2.B.1 Dienstverlening

Met dit programmaonderdeel zorgen we voor een persoonlijke, eenvoudige en toegankelijke dienstverlening. Daarnaast zorgen we voor de organisatie van verkiezingen en referenda en het op orde houden van de Basisregistratie Personen. In 2023 hebben we gebouwd aan onze nieuwe omnichannelvoorziening en hebben we twee verkiezingen georganiseerd en een plan van aanpak opgesteld om de opkomst te bevorderen. Hierin wordt extra aandacht geschonken aan de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Noord.

2.B.2 Horizontaal thema Digitale stad en Overheid

Dit programmaonderdeel gaat in op de gemeente die ervoor zorgt dat technologie wordt ingezet in dienst van de stad en haar bewoners. Waarbij de gemeente de digitale rechten van de Amsterdammer beschermt. De Amsterdammer moet erop kunnen vertrouwen dat informatie bij de overheid in goede handen is en het juiste mee gedaan wordt. In 2023 is de nieuwe Agenda Digitale Stad 2023-2026 opgesteld. Op initiatief van het Digital Rights House is het convenant Digitale weerbaarheid jongeren getekend. Het jaar 2023 stond ook in het teken van de brede opkomst van generatieve AI. We zijn gestart met de voorbereidingen voor dialogen in de stad om een visie te formuleren hoe wij met deze ontwikkeling om willen gaan. Voor de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging voor de Overheid (BIO) hebben we een meerjarig programma opgezet en zijn in 2023 goede stappen gezet. Op het gebied van de privacy hebben we het afgelopen jaar onze interne processen nader geoptimaliseerd zodat we blijvend kunnen voldoen aan de AVG. Daarnaast hebben we in 2023 25 extra algoritmen gepubliceerd. Bovendien is eind 2023 73% van de Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn afgehandeld, met een stijgende lijn naar 80%.

2.B.3 Horizontaal thema Democratisering

Dit programmaonderdeel staat voor de zeggenschap, betrokkenheid en rol van Amsterdammers bij de keuzes over wat er in de stad gebeurt en de uitvoering daarvan, met aandacht voor Amsterdammers die zich minder vertegenwoordigd voelen of minder mogelijkheden hebben om te participeren. In 2023 hebben ruim 46.000 mensen gestemd op plannen voor besteding van het buurtbudget in hun stadsdeel via de online tool. Niet alle varianten van buurtbudgetten werken met stemming, dus in werkelijkheid is het aantal bereikte Amsterdammers nog hoger. De proeftuin buurtplatformrecht is eind 2023 afgerond en geëvalueerd en we hebben voorbereidend werk gedaan voor de participatieverordening en de stadsdeelpanels. Ook is een evaluatie gestart naar de buurtbudgetten, deze is in het 2e kwartaal 2024 gereed. Vanuit de regeling voor integraal maatschappelijk initiatief (RIMI) zijn in twee tranches 54 initiatieven ondersteund.

2.B.4 Bestuur

Wij zijn een stadsbestuur dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken. Met het vernieuwde bestuurlijk stelsel, namen we besluiten zoveel als mogelijk lokaal, door of samen met het Dagelijks Bestuur en de stadsdeelcommissies. In 2023 is positie van de stadsdeelcommissies verstevigd, zij hebben instrumenten gekregen om richting te kunnen geven aan het dagelijks bestuur en de uitvoering te kunnen controleren. Dagelijks besturen en stadsdeelcommissies kregen meer zeggenschap over de participatie in hun stadsdeel. We hebben in 2023 belangrijke stappen gezet met betrekking tot het vertrouwen tussen burger en overheid. Het college heeft naar meer verbondenheid gezocht met bestaande partners. De samenwerking met het Rijk, de provincie, onze buurgemeenten en internationale partners is verbeterd.

2.B.5 Overhead

Dit programmaonderdeel gaat over de bedrijfsvoering en de sturing op de gemeentelijke processen. De sturing aan het primaire proces en ondersteuning aan bestuur en organisatie is gericht op het verbeteren van de dienstverlening aan de Amsterdammer. In 2023 zijn we gestart met een verbetertraject gericht op zowel verbeteren van de kwaliteit als de efficiency. De paragraaf Bedrijfsvoering gaat in op de stand van zaken van de bedrijfsvoering.

2.B.6 Inzet specifieke expertise fysieke & sociale sector

In dit programmaonderdeel zijn specialistische functies ondergebracht die zich richten op project-, programma- en procesmanagement, en experts op het gebied van inkoop, techniek en projectrealisatie in grond-, weg- en waterbouw. We gebruiken deze expertises voor sociale, fysieke en economische projecten en programma's van de stad. In 2023 is een programma opgestart dat uiteindelijk dient te leiden tot de capaciteitsreductie uit het coalitieakkoord.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	60,3	43,5	49,5	56,1	6,7
Lasten	762,4	771,7	839,1	851,0	11,9
Saldo Baten en Lasten	**-702,1**	**-728,2**	**-789,6**	**-794,9**	**-5,3**
Onttrekking	0,3	8,4	48,5	43,4	-5,1
Toevoeging	0,9	4,7	3,8	4,3	0,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,5**	**3,7**	**44,7**	**39,1**	**-5,6**
Totaal Programma B Bestuur en organisatie	**-702,6**	**-724,5**	**-744,9**	**-755,8**	**-10,9**

Apparaatslasten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Apparaatslasten	702,5	720,2	773,2	773,4	0,2

Het programma heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 10,9 miljoen.
Het negatieve resultaat komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 56,1 miljoen zijn € 6,7 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door een incidentele vrijval van de pensioenvoorziening bestuurders door de stijging van de rente. Door de hogere rente hoeven we nu minder geld te reserveren om in de toekomst de pensioenen te betalen en kan er dus een deel vrijvallen. (€ 2,4 miljoen).
- Hogere legesbaten bij burgerzaken door hogere aantal reisdocumenten vanwege het begin van de paspoortpiek en hogere leges naturalisaties wegens inlopen van achterstanden (€ 1,2 miljoen).
- Hogere baten door meer serviceopbrengsten doordat de hogere energielasten door de gestegen energieprijzen aan huurders van onder andere de Stopera zijn doorbelast (€ 1,0 miljoen).
- Lagere baten doordat de doorbelasting van personeelslasten en diensten van het I-domein zijn begroot aan de batenkant en de realisatie daarvan is verantwoord aan de lastenzijde (€ 1,6 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder toe in de betreffende programmaonderdelen.

Lasten

De totale lasten van € 851,0 miljoen zijn € 11,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten als gevolg van kosten die zijn gemaakt om taakstellingen voor bedrijfsvoering in de toekomst in te kunnen vullen (€ 9,3 miljoen). Hiertegenover staat een onttrekking uit de reserve frictiekosten.

- Hogere lasten door extra inzet die nodig was om de benodigde voortgang op de digitale opgave van de beleidsprogramma's te bereiken. Dit kon niet verrekend worden met de programma's (€ 7,1 miljoen).
- Hogere lasten voor management en ondersteuning uitvoerende organisatie-eenheden door inzet van flexkrachten voornamelijk door krapte op de arbeidsmarkt en doordat minder lasten aan andere programma's kon worden toegerekend doordat meer uren aan opleiding besteed werd dan begroot (€ 6,6 miljoen).
- Hogere lasten door het niet realiseren van taakstellingen voor het Ingenieursbureau en het projectmanagementbureau omdat de benodigde productiviteitsstijging niet realistisch bleek. Daarnaast was er een lagere productiviteit dan verwacht door meer opleidingen en ontwikkelingen op gebied van digitalisering (€ 6,6 miljoen).
- Hogere lasten voor ambtelijke huisvesting door onder andere hogere huren en hogere onderhoudskosten door grotere prijsstijgingen dan begroot (€ 3,0 miljoen). Hier tegenover staan hogere baten door meer serviceopbrengsten.
- Lagere lasten door vertraging op diverse investeringsprojecten in de ICT en informatiesystemen binnen dit programma (€ 9,2 miljoen). Hiertegenover staat een lagere onttrekking aan de Xaas-reserve voor hetzelfde bedrag.
- Lagere lasten op de integrale aanpakken bij Nieuw West, Zuidoost en Noord onder andere als gevolg van de opstartfase waar de integrale aanpak Nationaal Programma Samen Nieuw West zich in bevindt (€ 2,6 miljoen).
- Lagere lasten voor de buurtbudgetten. Het proces rond de buurtbudgetten wordt niet binnen één begrotingsjaar afgerond, veel activiteiten lopen door in het daaropvolgende jaar (€ 2,5 miljoen).
- Lagere lasten door minder uitgaven voor het programma verduurzaming organisatie als gevolg van vertraging van het project energiereductie gemeentelijke huisvesting (verledding) (€ 1,6 miljoen).
- Lagere lasten voor het organiseren van de Provinciale Staten en waterschappen en de Tweede Kamer verkiezingen. Bij de Provinciale Staten en Waterschappen waren de lasten voor centrale stemopname te hoog begroot omdat er nog geen ervaring mee was. Bij de Tweede Kamer verkiezingen waren de lasten voor de huur van stemlocaties en logistiek en inrichting lager (€ 1,5 miljoen).
- Overige lasten lichten wij toe in de betreffende programmaonderdelen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserves is € 5,1 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere onttrekking aan de XaaS-reserve door vertraging op diverse investeringsprojecten in de ICT en informatiesystemen binnen dit programma (€ 9,2 miljoen).
- Lagere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen ten behoeve van de integrale aanpakken. Bij Nieuw-West, Zuidoost en Noord onder andere als gevolg van de opstartfase waar de integrale aanpak Nationaal Programma Samen Nieuw West zich in bevindt (€ 2,6 miljoen).
- Lagere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen ten behoeve van het programma verduurzaming organisatie door vertraging van het project energiereductie gemeentelijke huisvesting (€ 1,6 miljoen).
- Onttrekking aan de reserve frictiekosten voor kosten die gemaakt zijn voor bedrijfsvoering om taakstellingen vanaf 2024 in te kunnen vullen (€ 9,3 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder toe in de betreffende programmaonderdelen.

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan reserves is € 0,5 miljoen hoger dan begroot.

Investeringen per programma

We hebben voor dit programma € 54 miljoen geïnvesteerd. Ten opzichte van 2022 is dit een forse toename. Toen was er € 33,5 miljoen geïnvesteerd. In 2023 is er vooral geïnvesteerd in onze ICT en informatievoorziening (€ 42 miljoen). Naast de reguliere vervangingsinvesteringen op dit gebied hebben we geïnvesteerd in de verdere uitfasering van het datacenter Amstel 1, versterking van het technisch data fundament (conform bestuursopdracht i-domein) en zijn we gestart met de implementatie van een nieuw systeem voor financieel- en contractmanagement. Verder hebben we geïnvesteerd in onze huisvesting (€ 12 miljoen) om deze geschikt te maken voor hybride werken en om uitvoering te geven aan het transitieplan werven.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie:
Alle werkzaamheden van programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale Stad en overheid zijn direct gericht op dit thema.

Duurzaamheid:
Als onderdeel van de Uitvoeringsagenda verduurzaming gemeentelijke organisatie wordt doorlopend gewerkt aan en geanticipeerd op het verder verduurzamen van de werkomgeving. In 2023 hebben we op drie op panden voor gemeentelijke huisvesting +/- 750 zonnepanelen gelegd en heeft 33,8% van de panden gemeentelijke huisvesting Label A of beter. Tevens hebben we in 2023 3% minder elektra en 20% minder gas verbruikt.

Democratisering:
Alle werkzaamheden van programmaonderdeel B.3 Democratisering zijn direct gericht op het realiseren van meer zeggenschap en eigenaarschap voor de Amsterdammers en participatie bij het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid.

Kansengelijkheid:
Met de masterplannen in het programmaonderdeel B.3 Democratisering dragen we via het ongelijk investeren voor gelijke kansen direct bij aan het thema kansengelijkheid. We streven naar een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de beroepsbevolking van de stad. Een organisatie waarin verschillen worden gehoord en gewaardeerd en waarin we eerlijke en gelijke kansen bieden aan iedereen. We werken hiervoor aan thema's zoals sociale veiligheid, toegankelijkheid, leren en ontwikkelen, representatie en maatwerk. In 2023 is een eerste set aan aanvullende maatregelen voor het antidiscriminatiebeleid ontwikkeld. Ook zijn er twee onderzoeken gepubliceerd over discriminatie en racisme in de organisatie (30 oktober 2023). Naar aanleiding van de onderzoeken – en de anonieme berichten bij directie Werk, Participatie, Inkomen (WPI) en stadsdeel Zuidoost zijn maatregelen getroffen die in de paragraaf Bedrijfsvoering zijn toegelicht.

Gebieden:
Stadsdelen hebben zelf uitvoering gegeven aan de subsidieregeling buurtbudgetten, waarbij bewoners rechtstreeks zeggenschap hebben over de besteding van geld in hun buurt.
In het plan van aanpak dat is opgesteld om de opkomst bij verkiezingen te bevorderen is extra aandacht geschonken aan de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Noord.

2.B.1 Dienstverlening

Onze dienstverlening is beschikbaar voor iedereen, waar mogelijk 24 uur per dag, 7 dagen per week.

Bij goede dienstverlening staat de Amsterdammer centraal. We hebben daarom ingezet op persoonlijke, eenvoudige en toegankelijke dienstverlening Daarnaast zorgen we voor de organisatie van verkiezingen en referenda en het op orde houden van de Basisregistratie Personen.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel B.1.1

Onze dienstverlening is persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het cijfer dat de Amsterdammer geeft voor het contact met de gemeente via al onze kanalen	7 tot 8 (2017)	Website 7,0 WhatsApp 7,9 Balie 8,2 en CCA 8,2	7 tot 8	Website 7,0 WhatsApp 7,7 Balie 7,6 en CCA 8,4

Wij vinden dat de dienstverlening aan de Amsterdammer persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk moet zijn. Tegelijkertijd hebben we moeten nadenken hoe de dienstverlening niet alleen beter kan, maar ook tegen lage kosten. Daar waar het kan, voorkomen we dat Amsterdammers contact met ons op hoeven te nemen, door bijvoorbeeld te zorgen voor betere (online) communicatie. Een belangrijk onderdeel is de invoering van een omnichannel informatievoorziening in 2023, wat inhoudt dat een Amsterdammer via meerdere kanalen contact kan opnemen, en dan dezelfde kwalitatieve dienstverlening krijgt. De Amsterdammer waardeerde in 2023 het contact met de gemeente op alle kanalen met tenminste een ruime voldoende (een 7 op een 10-puntsschaal) of hoger.

In 2023 zijn de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Waterschappen en de Tweede Kamer georganiseerd. Daarnaast is het Plan van aanpak opkomstbevordering opgesteld met als doel om de opkomst bij verkiezingen in de stadsdelen Noord, Nieuw-West en Zuidoost te verhogen en zijn we gestart met de uitvoering van dit plan.

Activiteit B.1.1.1

We bieden eenvoudige en toegankelijke dienstverlening voor iedereen via diverse kanalen (digitaal, het loket en de telefoon).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het percentage Amsterdammers dat aangeeft gemakkelijk om iets bij ons te regelen per kanaal, de zogenaamde customer effort score (CES)	54% tot 85% (2021)	-	55%-80%	Website 56% WhatsApp 62% Balie 75% CCA 90%

Wij zijn erin geslaagd om de doelen te bereiken met betrekking tot klanttevredenheid. Alle cijfers liggen tussen de 7 en 8 en soms zelfs erboven (CCA). De klanttevredenheid bij de balie is iets gedaald ten opzichte van 2022. Een mogelijke verklaring hiervan is dat in 2023 bezoekers minder actief zijn benaderd om deel te nemen aan het klanttevredenheidsonderzoek, dit omdat we in afwachting zijn van nieuwe onderzoeksmethoden. Dit had als gevolg dat bijna 40% minder bezoekers het onderzoek hebben ingevuld.

Activiteit B.1.1.2

We zorgen voor de registratie van actuele, juiste en volledige gegevens in de Basisregistratie personen (BRP).

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Het resultaat van steekproef van de Zelfevaluatie op de basisregistratie	96% (2019)	91%	80%	94,1%

We zijn blij met het resultaat van de steekproef van de zelfevaluatie van 94,1%. Dat betekent dat we onze processen goed op orde hebben. We zijn er echter nog niet; bij een verdiepende toets waarbij we gekeken hebben naar de kwaliteit van de data scoren we 62%. Dat betekent dat hier nog mogelijkheden liggen voor verbetering. In 2023 hebben we dit opgepakt door te werken aan het goed, juist en tijdig archiveren van de brondocumenten.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	34,0	30,8	36,7	38,5	1,8
Lasten	61,0	82,7	87,9	84,9	-3,0
Saldo Baten en Lasten	**-27,0**	**-52,0**	**-51,2**	**-46,4**	**4,8**
Onttrekking	0,0	3,1	4,2	2,6	-1,5
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**3,0**	**4,2**	**2,6**	**-1,5**
Totaal Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening	**-27,0**	**-49,0**	**-47,0**	**-43,7**	**3,3**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 3,3 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 1,8 miljoen, lagere lasten van € 3,0 miljoen en een lagere onttrekking aan de reserve van € 1,5 miljoen. Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt door:

Baten

De totale baten van € 38,5 miljoen zijn € 1,8 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door:

- Hogere legesbaten bij burgerzaken door hogere aantal reisdocumenten vanwege het begin van de paspoortpiek en hogere leges naturalisaties wegens inlopen van achterstanden (€ 1,2 miljoen).
- Hogere baten voor het afhandelen van telefoontjes over betaald parkeren door livegang van de nieuwe parkeer app. Dit is een verrekening met programma parkeren (€ 0,7 miljoen).
- Hogere legesbaten voor vergunningen omdat hogere aantallen gerealiseerd zijn dan begroot (€ 0,3 miljoen).
- Lagere overige baten door onder andere lagere bestuurlijke boetes en vergoeding Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (€ 0,4 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 84,9 miljoen zijn € 3,0 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere lasten door lagere uitgaven aan XaaS investeringen omdat de bedrijfsinformatiesystemen waaronder subsidiebeheerssysteem, Programma Interactie met de Amsterdammer en routeringsfunctie later opgeleverd worden doordat de werkzaamheden complexer waren dan dat vooraf bedacht was (€ 1,5 miljoen).
- Lagere lasten voor het organiseren van de Provinciale Staten en waterschappen en de Tweede Kamer verkiezingen. Bij de Provinciale Staten en Waterschappen waren de lasten voor centrale stemopname te hoog begroot omdat er nog geen ervaring mee was. Bij de Tweede Kamer verkiezingen waren de lasten voor de huur van stemlocaties en logistiek en inrichting lager (€ 1,5 miljoen).
- Lagere capaciteitskosten door vacatureruimte, tijdelijk inzet personeel elders en hogere ziektewetuitkeringen (€ 0,7 miljoen).
- Hogere rijksafdrachten door hogere leges burgerzaken (€ 0,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,3 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen

Lagere lasten door lagere uitgaven aan XaaS investeringen omdat de bedrijfsinformatiesystemen waaronder subsidiebeheerssysteem, Programma Interactie met de Amsterdammer en routeringsfunctie later opgeleverd worden doordat de werkzaamheden complexer waren dan dat vooraf bedacht was (€ 1,5 miljoen).

Toevoegingen

Er zijn geen toevoegingen begroot.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
In 2024 is de vervangingstermijn van identiteitsdocumenten van 10 jaar verlopen. De verhoogde druk op de uitgifte hiervan kan vanaf 2024 resulteren tot een lagere klanttevredenheid.	We nemen nieuwe collega's aan en trainen deze. We zorgen voor nieuwe paspomaten (paspoortprinters) met hogere capaciteit op stadsloketten. We informeren Amsterdammers per brief tijdig reisdocument aan te vragen. We bezorgen gratis thuis in de zomermaanden.

Beleidskaders

- De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG, 25 mei 2018).
- Dit is het Europees kader voor het omgaan met persoonsgegevens. Het Stedelijke kader verwerken persoonsgegevens (2018) geeft aan hoe de gemeente Amsterdam omgaat met persoonsgegevens conform deze AVG.
- Het landelijk stelsel van basisregistraties. De wetten en kaders voor het vastleggen, beheren en gebruiken van gegevens zijn per afzonderlijke registratie wettelijk geregeld en de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)-methodiek wordt gevolgd.
- Kamerbrief hoofdlijnen beleid voor digitalisering (maart 2022). Deze brief schetst welke invloed digitalisering moet hebben op onder andere overheidsdienstverlening aan de hand van 4 thema's: digitaal fundament, digitale overheid, digitale samenleving en digitale economie.
- De Kieswet (1989) en het Kiesbesluit (1989) regelen de organisatie van verkiezingen. Binnen de gemeente worden de kaders vastgesteld in de verordening op de stadsdelen en het stadsgebied Weesp (2022), de Verordening op het burger-initiatief, het volksinitiatief, het referendum (2016) en het kiesreglement (2017).
- De Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) is in 2023 in werking getreden. Het doel van de LAA is om de kwaliteit van de adresgegevens in de BRP te verbeteren, zodat overheidsorganen op basis van juiste informatie hun publieke taken kunnen uitvoeren
- De Wet Digitale Overheid (WDO, 2023) is in werking getreden. Deze wet regelt dat burgers langs digitale weg hun zaken met de overheid kunnen regelen.

2.B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid

Dit programmaonderdeel gaat in op de gemeente die ervoor zorgt dat technologie wordt ingezet in dienst van de stad en haar bewoners. Waarbij de gemeente de digitale rechten van de Amsterdammer beschermt. De Amsterdammer moet erop kunnen vertrouwen dat informatie bij de overheid in goede handen is en het juiste mee gedaan wordt.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel B.2.1

Amsterdam beheert haar data veilig voor de Amsterdammer binnen de kaders van wet- en regelgeving. En stelt openbare informatie snel en veilig beschikbaar.

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Geen indicator beschikbaar				

De digitaliseringsgraad van de maatschappij, de economie, de zorg, het onderwijs, de misdaad en het dagelijks leven is de afgelopen decennia enorm toegenomen. De opkomst van kunstmatige intelligentie, met ChatGPT als voorbeeld, is daar een goed voorbeeld van. De resultaten op de digitaliseringsopgaven van de gemeente staan bij de afzonderlijke programma's vermeld.

We zorgen er als gemeente voor dat technologie en de digitalisering van de samenleving, wordt ingezet in dienst van de stad en haar bewoners, met impact op de diverse maatschappelijke domeinen. Waarbij we de digitale rechten van de Amsterdammer beschermen. Vanuit het actieplan Grip op Technologie is in 2023 ingezet om bij de diverse digitaliseringsopgaven de digitale rechten van de Amsterdammer te borgen.

Activiteit B.2.1.1

We beheren informatie op een toekomstbestendige manier en voldoen aan wet- en regelgeving in het informatiedomein, zoals BIO, AVG, WOO en de Archiefwet.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Tijdige afhandeling WOO verzoeken	47%	68%	80%	73%
2	Voldoen aan de landelijke richtlijn voor informatiebeveiliging: de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)	Conform de landelijke richtlijn gestart met implementatie BIO		Implementatie BIO	implementatie nog niet afgerond
3	Aantal opgevolgde aanbevelingen uit Data Protection Impact Assessments (DPIA's)			75%	Indicator dekt het werk onvoldoende, nieuw voorstel bij de Voorjaarsnota '24
4	Aantal geïdentificeerde algoritmen van de gemeente Amsterdam dat in het algoritmeregister is opgenomen	nihil		21*	36

* De streefwaarde van de indicator over het aantal algoritmen dat in het algoritmeregister is opgenomen wordt in 2023 uitgedrukt in een absoluut getal omdat deze activiteit relatief nieuw is. In 2024 zorgen we voor een verdere uitbouw van het aantal geregistreerde algoritmes. Het in- en overzicht neemt per jaar toe, zodat we in 2026 alle algoritmes goed in beeld hebben en vastgelegd in het register.

1. De verantwoording op dit thema is te vinden in de paragraaf Openbaarheid.
2. Veilig en betrouwbaar: De beveiliging van informatie en informatiesystemen is voor de gemeente essentieel. Het leidende kader hiervoor is de Baseline Informatie-

beveiliging voor de Overheid (BIO). Voor de implementatie hiervan is een meerjarig programma opgezet. In 2023 hebben alle directies hun acties voortgezet om hun BIO-verbeterplan te realiseren. Het algemene beeld per eind 2023 is dat goede stappen zijn gezet, maar dat de implementatie nog niet is afgerond. In de bestuurlijke rapportage informatie informatiebeveiliging over 2023 zal de status per eind 2023 nader worden toegelicht, en wordt ook ingegaan op nieuwe eisen die vanuit Europa op ons afkomen. In de paragraaf Bedrijfsvoering onder het kopje 'compliancy' staat een uitgebreide beschrijving van de stappen die in 2023 gezet zijn.

3. Gegevensbescherming (Privacy): Vanaf het moment dat de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) ofwel de Europese privacy verordening in werking is getreden, zijn de privacyregels verder aangescherpt en houdt de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) extern toezicht op hoe bedrijven en overheden omgaan met persoonsgegevens. Het afgelopen jaar hebben we onze interne processen nader geoptimaliseerd zodat we blijvend kunnen voldoen aan de AVG. In de paragraaf Bedrijfsvoering lichten we dit nader toe.
4. Algoritmeregister: Op 31 december 2023 hadden we 36 algoritmen beschreven en gepubliceerd in het algoritmeregister. Dit is onderdeel van de actie om algoritmen eerlijk en transparant te laten zijn. De gemeente Amsterdam wil eerlijk en transparant met algoritmen omgaan. Hiervoor is een goed eerste beheerskader ontwikkeld, wat verder doorontwikkeld wordt. Hierdoor worden onder andere de bevindingen van de Rekenkamer en nieuwe wetgeving zoals de Europese AI Verordening meegenomen. Daarnaast hebben we een gedetailleerd Plan van Aanpak Algoritmen gemaakt. In dit Plan zijn de individuele verbeterstappen genoemd om te komen tot een geüpdatet en toegepast beheerskader Algoritmen.

Activiteit B.2.1.2

We voeren het programma Digitale Stad uit samen met de Amsterdammers het bedrijfsleven, kennisinstellingen, de culturele sector, bezoekers en andere steden in de wereld.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Geen indicator beschikbaar*				

* De uitwerking van activiteit B.2.1.2 in indicatoren was nog niet mogelijk omdat het programma Digitale Stad nog niet is vastgesteld.

Op basis van diverse gesprekken, werkbezoeken en sessies met experts en partners in de stad hebben we de nieuwe Agenda Digitale Stad 2023-2026 opgesteld. Met de nieuwe Agenda kijken we nadrukkelijk naar de (potentiële) impact van digitalisering op het leven van Amsterdammers. Daar waar de verantwoorde inzet van digitale technologie Amsterdammers kan helpen, faciliteren en stimuleren we de inzet. Tegelijkertijd kijken we kritisch naar de toegevoegde waarde van digitale toepassingen. Doen niet alles "digitaal omdat het kan". En we zijn alert op het uitsluiten van Amsterdammers, of dat nu is vanwege een algoritme met vooroordelen of omdat niet iedereen dezelfde toegang heeft tot digitale hulpmiddelen.
In aanloop naar de nieuwe Agenda zijn de samenwerkingen met Hogeschool van Amsterdam en Universiteit van Amsterdam voortgezet en is geïnvesteerd in kennis hoe data en technologie verantwoord in te zetten. Een breed consortium is opgebouwd voor de Expo de Toekomst van Amsterdam in het kader van 750 jaar. Op initiatief van het Digital Rights House is het convenant Digitale weerbaarheid jongeren getekend. Hierin is de samenwerking tussen jongerenwerkers, scholen en gemeente bekrachtigd om negatieve effecten van online tegen te gaan. Diverse interventies gericht op preventie en weerbaarheid van kinderen en jongeren, zoals HackShield, re_B00TCMP zijn aangeboden via de OBA en partners. Vanuit de Cyberbank hebben we een groot aantal laptops beschikbaar gesteld voor Amsterdammers die geen toegang hadden tot de online wereld. 2023 stond ook in het teken van de brede opkomst van generatieve AI. We zijn gestart met de voorbereidingen voor dialogen in de stad om een visie te formuleren hoe wij als Amsterdam met deze ontwikkeling om willen gaan. Op het gebied van AI zijn er eerste kaders opgesteld en worden in een veilige omgeving de eerste interne pilots uitgevoerd.

In ieder beleidsprogramma staat beschreven wat in het specifieke programma gerealiseerd is op het thema 'digitale stad'.

Activiteit B.2.1.3

We ontsluiten ons stadsarchief door de (digitale) toegankelijkheid te vergroten die past bij deze tijd.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal unieke bezoekers archief op amsterdam.nl	700.000	735.859	800.000	840.000
2	Aantal fysieke bezoekers	*	*	50.000	94.303

* Als gevolg van de Coronacrisis is de peilwaarde van het aantal fysieke bezoekers voor het jaar 2022 niet representatief en als dusdanig niet opgenomen.

Het in 2023 gemeten aantal unieke bezoekers van 840.469 is groter dan de prognose van 800.000. Waar over het jaar 2022 een positieve afwijking van 5% te zien was over de streefwaarde 700.000, is er over het jaar 2023 ten opzichte van dat getal een positieve afwijking van maar liefst 14% te zien (5% boven de streefwaarde 800.000). Hiermee lijkt digitaal bezoek en digitale dienstverlening te zijn overgegaan van een trend naar een standaard. Het aantal fysieke bezoekers aan de Bazel ligt met 94.303 boven dat van het laatste pre-cororona jaar 2019. Hiermee lijkt de dalende trend te zijn omgezet in een stijgende trend.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Baten	2,6	1,0	0,6	2,0	1,5
Lasten	41,1	30,4	32,0	38,5	6,5
Saldo Baten en Lasten	**-38,6**	**-29,4**	**-31,4**	**-36,5**	**-5,1**
Onttrekking	0,0	0,0	10,5	0,4	-10,2
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**10,5**	**0,4**	**-10,2**
Totaal Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	**-38,6**	**-29,4**	**-20,9**	**-36,1**	**-15,2**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 15,2 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 1,5 miljoen en hogere lasten van € 6,5 miljoen en een lagere onttrekking vanuit de reserves van € 10,2 miljoen.

Baten

De totale baten van € 2,0 miljoen zijn € 1,5 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door vooral door:

- Hogere baten door een niet begrote subsidie voor het project Bloomberg waarmee ingezet is op het organiseren van jongerenevents in Amsterdam Zuidoost (€ 0,6 miljoen).
- Hogere baten door een niet begrote subsidie voor project Smart Cities + Open Data Reuse (Score) waarmee kennis op het gebied van datagebruik, apps voor publieke ruimten interoperabele systemen wordt gedeeld met steden en universiteiten (€ 0,5 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 38,5 miljoen zijn € 6,5 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door extra inzet om de benodigde voortgang te bereiken op de digitale opgave van met name Stedelijke Ontwikkeling en Beheer Openbare Ruimte'. Dit kon niet verrekend worden met de programma's (€ 6,0 miljoen).
- Hogere lasten voor project Smart Cities + Open Data Reuse (Score) waarmee kennis op het gebied van datagebruik, APPS voor publieke ruimten interoperabele systemen wordt gedeeld met steden en universiteiten. De kosten hebben betrekking op de uitbetaling van subsidiegelden en interne kosten voor de projectleider (€ 0,5 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking van € 0,4 miljoen is € 10,2 miljoen lager dan begroot. Dit komt door vooral door:

- Lagere onttrekking uit de reserve Coalitiemiddelen voor de het programma Openbaarheid en informatiehuishouding op orde (Wet Open Overheid). De onttrekking is bij dit programmaonderdeel begroot. De wijzigingen van de onttrekking, bij Begroting 2024 en Najaarsnota 2023 zijn bij programmaonderdeel B5, overhead verwerkt. Op het totale programma B loopt dit per saldo op nul (€ 10,0 miljoen).
- Lagere onttrekking uit de XAAS-reserve voor de investering om de digitale infrastructuur stadsarchief te vernieuwen omdat, door personeelskrapte bij de leverancier, de oplevering van de raadpleegomgeving vertraagd is (€ 0,2 miljoen).

Toevoeging reserves

Er zijn geen afwijkingen in dit programmaonderdeel.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Door de snelle technologische ontwikkelingen en de toename van het verzamelen van data, bestaat de kans dat sommige partijen steeds meer geld verdienen en macht krijgen over anderen, waardoor nieuwe ethische vraagstukken kunnen ontstaan.	Als gemeente houden we de ontwikkelingen nauw in de gaten en we hebben actief contact met een aantal partijen. We doen onderzoek naar de vraagstukken die ontstaan. We hebben met anderen digitale rechten en spelregels vastgesteld.
2.Informatie kan onbedoeld gedeeld worden met derden/onbevoegden (data lek) of kwaadwillenden krijgen toegang tot systemen/ informatie van de gemeente. In het ergste geval leidt dit ertoe dat gemeentelijke taken tijdelijk niet kunnen worden uitgevoerd.	We houden toezicht op de naleving van wet- en regelgeving en zorgen voor begeleiding bij directies wat wel /niet mag. Daarnaast dragen we zorg voor een verdere versterking van de beveiligingsmaatregelen.
3. Zoals in veel sectoren is ook voor ICT sprake van personele krapte. Dit kan impact krijgen op het kunnen realiseren van de Amsterdamse digitale ambities.	We monitoren actief de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, positioneren Digitaal Amsterdam als aantrekkelijke werkgever, sturen op invullen van kritische functies en geven actief invulling aan de sourcingsaanpak.

Beleidskaders

- De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG, 25 mei 2018). Dit is het Europees kader voor de omgang met persoonsgegevens. Het Stedelijk kader verwerken persoonsgegevens (2018) geeft aan hoe de gemeente Amsterdam omgaat met persoonsgegevens in overeenstemming met deze AVG.
- Het Stedelijk kader informatiebeveiliging gemeente Amsterdam (2020) bepaalt de strategische uitgangspunten en randvoorwaarden die de organisatie hanteert voor informatiebeveiliging.
- De visiebrief Digitale Overheid 2017 (2013). Daarin zijn de pijlers van de digitale dienstverlening van de overheid aan bedrijven en burgers beschreven.
- De Wet Hergebruik Overheidsinformatie (2015). Volgens deze wet moeten openbare overheidsgegevens en -informatie zo gemakkelijk mogelijk beschikbaar zijn voor burgers en bedrijven, tenzij er een uitzonderingssituatie geldt.
- Op 21 november 2023 is de nieuwe Agenda Digitale Stad 2023-2026 vastgesteld.
- Eindrapportage Bestuursopdracht i-domein (2020). Fundamenteel verbeterplan op basis van groeiplateaus, over de gehele breedte van het i-domein. Hiermee heeft het college de koers op digitalisering vastgesteld.
- Wet open overheid (2022). Deze wet regelt het openbaar maken van informatie door de gemeente, zowel op initiatief van de gemeente zelf als op verzoek van een burger.
- De Archiefwet (1995), de Archiefverordening (2008) en het Besluit Informatiebeheer (2010) schrijven voor dat we proces gebonden informatie (archiefstukken) in goede, geordende en toegankelijke staat bewaren.
- De Wet Digitale Overheid (WDO) heeft als doel het regelen van het veilig en betrouwbaar kunnen inloggen voor Nederlandse burgers en bedrijven bij de (semi-) overheid met veilig en elektronische identificatiemiddelen (eID) Hiermee implementeert Nederland de EU-richtlijn over toegankelijkheid van overheidswebsites en apps.
- VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (2016). Geratificeerd door Nederland:14 juli 2016. Doel: gelijkwaardige participatie van mensen met een beperking in de maatschappij. Uitgangspunt is dat het beleid inclusief wordt vormgegeven en er geen apart beleid wordt gemaakt voor mensen met een beperking.

2.B.3 Horizontaal thema Democratisering

Democratisering richt zich op meer zeggenschap en eigenaarschap voor de Amsterdammers. In 2023 is onder andere ingezet op buurtbudgetten, de regeling voor integraal maatschappelijk initiatief (RIMI) is in twee tranches uitgevoerd, de proeftuin buurtplatformrecht is afgerond en er is veel voorbereidend werk gedaan voor onder andere de participatieverordening en de stadsdeelpanels.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel B3.3

Verhogen van zeggenschap en eigenaarschap van Amsterdammers

	Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Waardering door deelnemers aan een participatieproces (steekproef)		n.v.t.	7	meting vertraagd
2	Aantal stemmers buurtbudgetten		n.v.t.	n.v.t.*	46.329

* bij de Voorjaarsnota 2024 invulling aan de streefwaarde voor deze indicator

Met verschillende instrumenten wordt gewerkt aan het verhogen van zeggenschap en eigenaarschap van Amsterdammers. Voorbeelden van instrumenten zijn buurtbudgetten, buurtrechten, de regeling voor integraal maatschappelijk initiatief, het participatiebeleid, de proeftuin buurtplatformrecht en stadsdeelpanels. Er wordt een monitor ontwikkeld voor participatie die onder meer de waardering van deelnemers aan participatieprocessen gaat meten. De oplevering van de monitor is vertraagd en komt in april 2024 naar de raad. In de eerste monitor wordt toegelicht hoe deze informatie wordt opgehaald voor 2025 en verder. In 2023 hebben ruim 46.000 mensen gestemd op plannen voor besteding van het buurtbudget in hun stadsdeel. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een online tool. Niet alle varianten van buurtbudgetten werken met stemming, dus in werkelijkheid is het aantal bereikte Amsterdammers nog hoger. Dat is het hoogste aantal deelnemers van alle democratiseringsinstrumenten. Het percentage is vergelijkbaar met de jaren 2021 en 2022. De proeftuin buurtplatformrecht is eind 2023 afgerond en geëvalueerd. Er is in 2023 veel voorbereidend werk gedaan voor de participatieverordening en de stadsdeelpanels, onder andere door werksessies, trainingen, een informatiecampagne, het opstellen van formats en standaarden en het opzetten van een participatiewerkplaats, waarin gezamenlijk met actieve Amsterdammers gewerkt kan worden aan verbetering van de vakbekwaamheid op het gebied van participatie.

Activiteit B.3.3.1

We geven uitvoering aan het beleidskader Buurtrechten en de Regeling Integraal Maatschappelijk Initiatief.

	Indicatoren activiteit	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Aantal gekozen plannen buurtbudgetten			pm*	175
2	Opstellen en implementeren participatieverordening				verordening is opgesteld

*bij de Voorjaarsnota 2024 invulling aan de streefwaarde voor deze indicator.

In 2023 is een concept participatieverordening opgesteld. Deze is eind 2023 vrijgegeven voor inspraak en advies. Op basis hiervan wordt de definitieve versie van de verordening opgesteld en in het 2e kwartaal van 2024 ter besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad. Het opstellen van deze verordening is een ambitie uit het coalitieakkoord en wordt ingegeven door wettelijke ontwikkelingen: het wetsvoorstel Versterking Participatie Decentrale Overheden stelt aan gemeenten het opstellen van een verordening verplicht voor hun participatiebeleid en beleid ten aanzien van Right to Challege (buurtrechten). Amsterdam heeft in de concept verordening niet alleen het verplichte onderdeel burgerparticipatie opgenomen, maar

ook buurtrechten. Bovendien is er ruimte vrijgelaten om ook netwerkparticipatie een plek te geven in de verordening in de vorm van het buurtplatformrecht. Met de verordening leggen we voor participatieprocessen kwaliteits- en proceseisen vast waar we gemeentebreed op aanspreekbaar zijn. Vanuit de subsidieregeling buurtbudgetten zijn in 2023 175 plannen gehonoreerd en zijn 11 bewonersplatformen ondersteund. Het aantal plannen dat in een jaar gehonoreerd wordt, hangt af van de keuze van de inwoners. Soms worden meerdere kleine plannen gekozen, soms enkele grotere plannen. Het aantal gekozen plannen is vergelijkbaar met 2022, in 2021 lag het aantal gekozen plannen lager. In 2023 is ook een evaluatie gestart naar de buurtbudgetten, deze is in het 2e kwartaal van 2024 gereed. Vanuit de regeling voor integraal maatschappelijk initiatief (RIMI) zijn in twee tranches 54 initiatieven ondersteund.
Er zijn nog geen gelote stadsdeelpanels gestart, het initiatief hiervoor ligt bij de stadsdeelcommissies. In 2023 hebben verschillende onderwerpsessies voor de panels plaatsgevonden met stadsdeelcommissies.
De eerste gelote panels worden verwacht in 2024.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Lasten	11,6	14,3	16,8	11,8	-5,0
Saldo Baten en Lasten	**-11,5**	**-14,3**	**-16,8**	**-11,7**	**5,1**
Onttrekking	0,0	0,0	6,8	4,3	-2,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**6,8**	**4,3**	-2,6
Totaal Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering	**-11,5**	**-14,3**	**-9,9**	**-7,4**	**2,5**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 2,5 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 0,1 miljoen en lagere lasten van € 5,0 miljoen en een lagere onttrekking vanuit de reserves van € 2,6 miljoen.
Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De hogere baten lichten we niet toe, omdat deze kleiner zijn dan € 0,2 miljoen.

Lasten

De totale lasten van € 11,8 miljoen zijn € 5,0 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere lasten voor de buurtbudgetten. Het proces rond de buurtbudgetten wordt niet binnen één begrotingsjaar afgerond, veel activiteiten lopen door in het daaropvolgende jaar. De praktijk van de afgelopen jaren laat zien dat met de huidige aanpak een besteding van € 4 tot € 5 miljoen per jaar realistisch is. Dit inzicht wordt bij de Voorjaarsnota 2024 verwerkt in de budgetten voor 2024. In 2024 komt ook de stedelijke evaluatie buurtbudgetten beschikbaar, die mede richting kan geven aan de toekomstige inzet van dit instrument (€ 2,5 miljoen).
- Lagere lasten op de integrale aanpakken. Bij Nieuw West € 1,5 miljoen, Zuidoost € 0,8 miljoen en Noord € 0,2 miljoen. Deze onderbesteding is het gevolg van onder andere de opstartfase waar de integrale aanpak Nationaal Programma Samen Nieuw West zich in bevindt. In 2023 lag de focus op de verankering van de organisatie, hierdoor zijn minder interventies uitgevoerd. De niet bestede middelen blijven via de reserve coalitiemiddelen beschikbaar (€ 2,5 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen is € 2,6 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Lagere onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen ten behoeve van de integrale aanpakken. Bij Nieuw West € 1,5 miljoen, Zuidoost € 0,8 miljoen en Noord € 0,2 miljoen. Deze onderbesteding is het gevolg van onder andere de opstartfase waar de integrale aanpak Nationaal Programma Samen Nieuw West zich in bevindt. In 2023 lag de focus op de verankering van de organisatie, hierdoor zijn minder interventies uitgevoerd. De niet bestede middelen blijven via de reserve coalitiemiddelen beschikbaar (€ 2,6 miljoen).

Toevoegingen reserves

Er zijn geen afwijkingen in dit programmaonderdeel.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Door participatieprocessen in de stad kan het zijn dat de wensen en initiatieven van bewoners strijdig zijn met gemeentelijk beleid en hierdoor te hoge verwachtingen ontstaan bij burgers die de gemeente niet kan waarmaken	Aan de hand van casuïstiek trekken wij lessen en maken afspraken over besluitvorming rondom dit type dilemma's.

Beleidskaders

- Beleidsbrief Democratisering (2019); waarin met vijf actielijnen en beleidsdoelen de zeggenschap en eigenaarschap van Amsterdam van Amsterdammers wordt vergroot
- Omgevingswet (2022) waarin vanuit Rijkswege een vastgesteld participatie beleid een wettelijk vereiste is.
- Beleidskader buurtbudgetten (2021), waarin afspraken voor de uitvoering van buurtbudgetten zijn vastgelegd.
- Referendumverordening (2021), waarin er meer mogelijkheden komen voor Amsterdammers om hun zeggenschap te vergroten op voorgenomen representatieve besluitvorming.
- Participatiebeleid (2021) waarin voor Amsterdammers en de gemeentelijke organisatie de kaders voor bewuste, eenduidige transparante en voorspelbare participatie worden gesteld.
- Beleidskader Buurtrecht (2021) waarin de spelregels rondom Right to challenge en Right to bid en Right to plan worden toegelicht.
- Regeling Integraal Maatschappelijk Initiatief (2021) regeling om brede, integrale maatschappelijk initiatieven te ondersteunen om te voorkomen dat initiatiefnemers bij meerdere beleidsafdelingen subsidie moeten aanvragen.

2.B.4 Bestuur

We besturen de stad door een stadsbestuur te zijn dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel B.4.1

Stadsbestuur zijn dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken.

Indicatoren doel	Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
Geen indicator beschikbaar*)				

* We rapporteren de raad met een voortgangsbrief die volgt na de raadinformatiebrief van oktober 2022 over de voortgang op onze ambities om het vertrouwen tussen burger en overheid te versterken.

Met het vernieuwde bestuurlijk stelsel, namen we besluiten zoveel als mogelijk lokaal, door of samen met het Dagelijks Bestuur en de stadsdeelcommissies. We trokken extra geld uit voor de ondersteuning van de gemeenteraad en de griffie. De positie van de stadsdeelcommissies is verstevigd, zij hebben in de Verordening instrumenten gekregen om richting te kunnen geven aan het dagelijks bestuur en de uitvoering te kunnen controleren. Dagelijks besturen en stadsdeelcommissies kregen meer zeggenschap over de participatie in hun stadsdeel. Bewoners kregen via loting de kans om mee te doen aan een stadsdeelpanel dat de stadsdeelcommissie adviseert over wat er speelt in hun gebied. Hiermee werd ook de verbinding van de bewoners met de stadsdeelcommissies versterkt.

Het vertrouwen tussen burger en overheid is een prioriteit en daarbij past een betrouwbare en rechtvaardige overheid. Dat is een landelijk vraagstuk en het speelt ook in onze gemeente. Nodig is om ons op een andere manier te verhouden tot inwoners en ondernemers in onze stad, waarbij we een positiever mensbeeld omarmen en waarden van medemenselijkheid, rechtvaardigheid en openheid meer op de voorgrond zetten en dat we deze gemeente niet ‘runnen’ als bedrijf. We hebben daar in 2023 belangrijke stappen in gezet:

1. Betrouwbare dienstverlening en maatwerk. Voorbeelden in 2023 hiervan zijn de verbetering van de kwaliteit van de klachtenafhandeling en de Amsterdamse Maatwerk Methode.
2. Toegankelijke gemeente. We voerden de Wet Open Overheid stapsgewijs in. Bestuurders en ambtenaren moeten begrijpelijk, toegankelijk en betrouwbaar communiceren om een betere relatie met inwoners en ondernemers op te bouwen. Een voorbeeld is de impactvolle proef met afvalinzameling op afspraak in de krap bemeten binnenstad. Bestuurders hebben goed geluisterd naar bezorgde bewoners en gezocht naar gezamenlijk belangen in een open gesprek over mogelijke oplossingen.
3. Rechtvaardige overheid. We zijn terughoudend met in hoger beroep gaan, omdat we de relatie met de betrokken inwoners of ondernemer belangrijker vinden dan een zaak uitsluitend om de juridische vraag te winnen. Het beleid hiervoor zijn we aan het uitwerken.
4. Samenwerken in allianties. We hebben in 2023 de participatieverordening voorbereid, deze wordt in 2024 vastgesteld.
5. Ruimte voor vakmanschap en uitvoering. We werkten aan een inclusieve en diverse cultuur waarbij we intern meer op elkaar en op elkaars vakmanschap durven te vertrouwen met ruimte voor tegenwicht. Beleidsmakers volgen de uitvoering en niet andersom.

Activiteit B.4.1.1

We besturen de stad door te bevorderen dat inwoners zich gehoord en gezien voelen en gelijkwaardig worden behandeld. Het versterken van vertrouwen tussen burger en overheid is een prioriteit.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Raadsadressen worden binnen de termijn afgehandeld	nader uit te werken ikv hervorming besluitvormings-proces			
2	Bestuurlijke post wordt binnen de termijn afgehandeld	nader uit te werken ikv hervorming besluitvormings-proces			
3	Taalgebruik in raadsinformatiebrieven	nader uit te werken ikv hervorming besluitvormings-proces			

Het herontwerp van het bestuurlijk besluitvormingsproces is gestart en zal in 2024 worden afgerond.
Dit om fundamenteler naar ons besluitvormingsproces te kijken, om te bezien hoe een goed besluitvormingsproces eruitziet.

Doel B.4.2

Effectieve aanpak van stedelijke en regionale opgaven door samenwerking met partners met vergelijkbare opgaven en belangen.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Geen indicator beschikbaar*)				

* Om de ambities van Amsterdam te realiseren wordt op een groot aantal manieren samenwerking gezocht met externe partners, variërend van Amsterdamse kennisinstellingen tot de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Omdat het hier samenwerkingen betreft over de volle breedte van de inhoudelijke agenda en het een groot aantal partijen betreft, is het niet mogelijk om dit te kwantificeren.

We zochten nadrukkelijk samenwerking met het Rijk en andere partners op gezamenlijke prioriteiten, zoals woningbouw, klimaat en kansengelijkheid. Het college heeft naar meer verbondenheid gezocht met bestaande partners. De samenwerking met het Rijk, de provincie, onze buurgemeenten en internationale partners is verbeterd. De volgende samenwerkingsbanden zijn onderhouden: EU en Internationale samenwerking, G4 Gemeenten, VNG en belangenbehartiging in Den Haag, Metropool regio Amsterdam (MRA).

Activiteit B.4.2.1

We versterken de effectieve aanpak van stedelijke en regionale opgaven door het verwerven van (co-) financiering en/of het beïnvloeden van beleid, wet- en regelgeving op provinciaal, nationaal en Europees niveau samen met onze partners

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Geen indicator beschikbaar				

EU en Internationale samenwerking: In 2023 is de visie op het Internationale beleid (“De Belofte van Vrijheid”) en de bijbehorende uitvoeringsagenda door de Raad unaniem aangenomen. In de visie geeft het college aan dat het de komende jaren prioriteit geeft aan de Vrijheid en Veiligheid, Internationale Economie en Duurzaamheid en Nieuw Stedelijk Burgerschap.

G4, VNG en belangenbehartiging in Den Haag: In 2023 heeft Amsterdam de samenwerking met de G4 en de VNG verdiept. In G4 verband hebben we onder andere gezamenlijk ingezet op de aanpak van de stagnatie van de woningbouwopgave en daar ook Eindhoven bij betrokken. Daarnaast hebben de G4 ook het versterken van de bestaanszekerheid bepleit. Na de val van het Kabinet Rutte IV in juni 2023, hebben de G4 colleges gezamenlijke input voor de verkiezingsprogramma’s vastgesteld en ingebracht in het proces. Amsterdam is stevig vertegenwoordigd in het VNG-bestuur en diverse Commissies waaronder Financiën, Zorg Jeugd Onderwijs en voorzitter van de Tijdelijke Commissie Asiel en Migratie. Vanuit onze rol als verantwoordelijke hoofdstad agenderen we zo belangrijke thema’s die alle gemeenten raken. Zo heeft Amsterdam zich ingezet voor het verzachten van de korting op de jeugdzorg vanaf 2025. Ook hebben zijn we samen opgetrokken met kleine en middelgrote gemeenten om de zware korting op het gemeentefonds vanaf 2026 te repareren.

Metropoolregio Amsterdam (MRA): Ook de samenwerking in de MRA is in 2023 geïntensiveerd. Enerzijds hebben we actiever samen richting het Rijk ingezet op het behoud van reeds toegezegde ov-investeringen in de metropoolregio. Anderzijds hebben we samen gepleit om de verschillen tussen en binnen regio's in Nederland te verkleinen. In 2023 is ook het proces gestart om tot een nieuwe MRA-agenda te komen. Amsterdam is hier nauw bij betrokken.

Verbonden partijen

Het gaat hier om gemeenschappelijke regelingen, namelijk de Ombudsman en de Rekenkamer.

- De Rekenkamer Amsterdam is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Rekenkamer Metropool Amsterdam (RMA). De RMA voert ook de rekenkamerfunctie uit voor Zaanstad.
- De Ombudsman, zijn plaatsvervangster en Kinderombudsman, zijn onderdeel van de Gemeenschappelijke regeling Ombudsman. Metropool Amsterdam. Naast de gemeente Amsterdam nemen deel: Almere, Amstelveen, Diemen, Zaanstad, Waterland, Landsmeer, Vervoerregio Amsterdam en de Veiligheidsregio AmsterdamAmstelland

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	10,2	0,6	0,6	3,0	2,4
Lasten	28,6	33,6	33,8	30,9	-2,9
Saldo Baten en Lasten	**-18,5**	**-33,0**	**-33,2**	**-27,9**	**5,3**
Onttrekking	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Toevoeging	0,9	0,0	0,0	0,5	0,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,9**	**0,0**	**0,1**	**-0,4**	**-0,5**
Totaal Programmaonderdeel B.4 Bestuur	**-19,3**	**-33,0**	**-33,1**	**-28,4**	**4,8**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 4,8 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 2,4 miljoen en lagere lasten van € 2,9 miljoen.
Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 3,0 miljoen zijn € 2,4 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door een incidentele vrijval van de pensioenvoorziening bestuurders door de stijging van de rente. Door de hogere rente hoeven we nu minder geld te reserveren om in de toekomst de pensioenen te betalen en kan er dus een deel vrijvallen (€ 2,4 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 30,9 miljoen zijn € 2,9 miljoen lager dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door de intensivering activiteit op het vlak van Internationale betrekkingen (€ 0,3 miljoen).
- Lagere lasten vanwege nog niet ingevulde vacatures bij de ACAM door een krappe arbeidsmarkt (€ 1,0 miljoen).
- Lagere lasten voor raadsonderzoeken bij de Griffie. De raad heeft geen onderzoeken gedaan (€0,7 miljoen).
- Lagere lasten door nog niet ingevulde vacatureruimte bij de Griffie (€ 0,8 miljoen)
- Lagere lasten voor de uitkeringen van wachtgeld aan voormalige bestuurders (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten voor bijdrage VNG (€ 0,2 miljoen)
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,1 miljoen)

Reserves

Onttrekkingen reserves

De toevoeging aan de raadsonderzoeken is € 0,5 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door onbenutte besteding ruimte raadsonderzoeken. Door het bereiken van het maximum van de reserve is niet het volledige niet benutte bedrag van 0,7 miljoen aan de reserve toegevoegd.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Niet-openbare informatie lekt uit	▪ Er wordt toegezien op naleving van beveiligingsmaatregelen (onder andere clean desk, voeren van vertrouwelijke gesprekken in gesloten ruimtes, check op autorisaties, voeren van moreel beraad met collega's). ▪ Er worden integriteitsbijeenkomsten en trainingen voor raadsleden en medewerkers georganiseerd (onder andere morele oordeelsvorming). ▪ Onderdelen met zeer gevoelige informatie hebben een afgesloten computernetwerk en werken in extra beveiligde zones

Beleidskaders

- Gemeentewet, o.a. titel II en III.
- Verordening op het lokaal bestuur
- Coalitieakkoord 'Amsterdams Akkoord 2022-2026'
- Bestuurlijk stelsel
- Wet gemeenschappelijke regeling-plus (Wgr-plus)
- Het bureau en de werkwijze van de ombudsman komen voort uit: – Gemeentewet (art. 81 q tot en met v) – Algemene wet Bestuursrecht (hoofdstuk 9:2) – Gemeenschappelijke Regeling Gezamenlijke ombudsman metropool Amsterdam
- visie op het Internationale beleid ("De Belofte van Vrijheid")
- Controleverordening (art. 213 gemeentewet)
- Programma van Eisen accountantscontrole
- Nota Auditketen, 2014
- Gemeenschappelijke Regeling Rekenkamer Metropool Amsterdam (RMA)
- Beleidsvisie RMA 2023 - 2028 'navolgbaar rekenen op de participatiesamenleving

2.B.5 Overhead

**We geven inzicht in de kosten van de sturing op en ondersteuning van de primaire processen.
De sturing aan het primaire proces en ondersteuning aan bestuur en organisatie is gericht op het verbeteren van de dienstverlening aan de Amsterdammer.
Tot de overhead behoren alle functies die dit doel dienen: Bestuursondersteuning, Bedrijfsvoerings-functies en alle leidinggevenden en de daarbij horende managementondersteuning.**

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel B.5.1

Een kwalitatief hoogwaardige en zo efficiënt mogelijke sturing aan het primaire proces en ondersteuning aan bestuur en organisatie, gericht op het verbeteren van de dienstverlening aan de Amsterdammer.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Apparaatskosten: Kosten per inwoner (BBV-verplicht)	€ 2.008 (2021)	€ 1.980	€ 1.813	€ 2.115
2	Formatie: Fte per 1.000 inwoners (BBV-verplicht)	18,6 (2021)	18,5	18,5	19,1
3	Bezetting: Fte per 1.000 inwoners (BBV-verplicht)	19,0(2021)	18,8	18,9	19,6
4	Externe Inhuur: Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen (BBV-verplicht)	18,4% (2021)	15,6%	10%	14,7%

We willen een betrouwbare gemeentelijke organisatie zijn die kan inspelen op de maatschappelijke vraagstukken die er zijn, de dienstverlening op orde heeft en meebeweegt met de opgaven. Versterken van het vertrouwen in Amsterdam door de inwoners is hierbij een belangrijk onderdeel. Inclusie en diversiteit is de norm. Daarnaast is het nodig om te besparen. Hoe we hier in 2023 invulling aan hebben gegeven lichten we toe in de paragraaf Bedrijfsvoering.

We monitoren de ontwikkeling in de organisatiekosten, ofwel de apparaatskosten, met de verplichte BBV-indicatoren om de vergelijking in de tijd en met vergelijkbare G-4 gemeenten mogelijk te maken. De wijze waarop een gemeentelijke organisatie is georganiseerd is van invloed op de hoogte van deze indicatoren. Deze indicatoren gaan over de apparaatskosten van de hele organisatie, dus ook over de salaris- en personeelslasten en de lasten van externe inhuur van de beleidsprogramma's. In de paragraaf Bedrijfsvoering lichten we de ontwikkeling op de apparaatskosten verder toe.

De formatie is met ruim 3% gestegen ten opzichte van vorig jaar. Dit wordt vooral veroorzaakt door invulling van intensiveringen uit het coalitieakkoord en aanvullende rijksmiddelen. Daarnaast hebben we ingezet op een afname van externe inzet wat heeft geresulteerd in een lager inleen percentage. Dit heeft tevens een verhogend effect op de formatie.

Activiteit B.5.1.1

We ondersteunen met onze bedrijfsvoering het primaire proces zo effectief en efficiënt mogelijk bij de realisatie van de opgaven, het ritme en de diversiteit van de stad.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Overhead (% van de totale lasten)	7,6% (2021)	8,3%	9,1%	8,6%
2	Overhead (% van de totale gemeentelijke formatie)	25,9% (2021)	23,3%	-	23,3%

*In de begroting 2024 is abusievelijk een percentage van 25% in de kolom jaarverslag 2022 opgenomen. Het gerealiseerde percentage over 2022 bedraagt 23,3%.

Met een goed werkende bedrijfsvoering stellen we het primair proces in staat om bestuurlijke en stedelijke opgaven te realiseren. Dit doen we met kaders/beleid, systemen, werkprocessen, ondersteuning en advies. In 2023 zijn we gestart met een verbetertraject gericht op zowel verbeteren van de kwaliteit als invullen van de besparingen.

Het aandeel overhead in de totale lasten is 0,5% punt lager dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat de totale gemeentelijke lasten sterker zijn gestegen dan de overheadlasten. De totale gemeentelijke lasten zijn ten opzichte van de originele begroting hoofdzakelijke toegenomen als gevolg van mutaties in reserves. De lasten in de overhead zijn toegenomen door onder andere groei van de organisatie en uitgaven voor investeringen in ICT en informatievoorziening die voor een groot deel worden afgenomen als een service. De uitgaven kunnen daardoor niet worden geactiveerd.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	12,8	10,7	11,1	11,2	0,1
Lasten	620,1	611,0	669,2	678,2	9,0
Saldo Baten en Lasten	**-607,3**	**-600,3**	**-658,1**	**-667,1**	**-8,9**
Onttrekking	0,3	5,3	26,9	36,1	9,2
Toevoeging	0,0	4,6	3,8	3,8	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,3**	**0,7**	**23,1**	**32,3**	**9,2**
Totaal Programmaonderdeel B.5 Overhead	**-607,0**	**-599,6**	**-635,1**	**-634,8**	**0,3**

Het programma Overhead heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een positief resultaat van € 0,3 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 0,1 miljoen, hogere lasten van € 9,0 miljoen en hogere onttrekkingen van € 9,2 miljoen.

Het saldo van baten en lasten van de overhead is € 667,1 miljoen en daarmee € 8,9 miljoen hoger dan begroot. In de onderstaande tabel zijn de baten en lasten verder onderverdeeld en afgezet tegen de begroting.

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023			Jaarrekening 2023		
	Baten	Lasten	Toegekend	Baten	Lasten	Toegekend
Bestuursondersteuning	0,0	46,2	0,0	-0,2	49,0	0,0
Management uitvoerende organisatie eenheden	-1,1	178,3	-10,9	-2,5	184,9	-11,0
Ondersteuning organisatie (bedrijfs-voeringsfuncies)	-10,0	500,3	-44,8	-8,5	500,0	-44,8
Totaal Bruto Overhead	**-11,1**	**724,8**	**-55,6**	**-11,2**	**733,9**	**-55,7**
Toegerekend aan programma's en projecten		-55,6			-55,7	
Totaal na toerekening	-11,1	669,2		-11,2	687,2	
Netto lasten overhead		**658,1**			**667,0**	

Het positieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 11,2 miljoen zijn € 0,1 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door meer serviceopbrengsten doordat de hogere energielasten als gevolg van de gestegen energieprijzen aan huurders van de Stopera zijn doorbelast (€ 1,0 miljoen)
- Hogere baten door meer uitkeringen van de verzekeringsmaatschappij (€ 0,7 miljoen)
- Lagere baten doordat de doorbelasting van personeelslasten en diensten van het I-domein zijn begroot aan de batenkant en de realisatie daarvan is verantwoord aan de lastenzijde (€ 1,6 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,1 miljoen)

Lasten

De totale lasten van € 678,2 miljoen zijn € 9,0 miljoen hoger dan begroot. De hogere lasten bestaan uit:

Leidinggevenden en managementondersteuning uitvoerende organisatie-eenheden

De totale lasten van € 184,9 miljoen zijn € 6,6 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door inzet flexkrachten voornamelijk door krapte op de arbeidsmarkt (€ 4,4 miljoen).
- Hogere lasten doordat minder lasten aan andere programma's konden worden toegerekend doordat meer uren aan opleiding besteed werden dan begroot (€ 1,3 miljoen).
- Hogere personeelslasten omdat deze lasten bij de begroting bij programma-onderdeel 2.1. Verkeer, vervoer en parkeren zijn begroot en op realisatiebasis als overhead zijn verantwoord. Gemeentebreed is dit neutraal (€ 0,6 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,3 miljoen).

Ondersteuning organisatie en bestuur

De totale lasten van € 549,0 miljoen zijn € 2,5 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten als gevolg van kosten die zijn gemaakt om taakstellingen in de toekomst in te kunnen vullen (€ 9,3 miljoen). Hiertegenover staat een onttrekking uit de reserve frictiekosten.
- Hogere lasten voor ambtelijke huisvesting door onder andere hogere huren en hogere onderhoudskosten door grotere prijsstijgingen dan begroot (€ 3,0 miljoen). Hier tegenover staan hogere baten door meer serviceopbrengsten.
- Hogere lasten door extra inzet om de benodigde voortgang op de digitale opgave 'Stedelijke Ontwikkeling en Beheer Openbare Ruimte te bereiken. Dit kon niet verrekend worden met de programma's (€ 1,1 miljoen).
- Lagere lasten voor bestuursondersteuning door een minder hoge loonontwikkeling dan verwacht (€ 1,1 miljoen).
- Lagere lasten als gevolg van vertraging op de projecten Amstel 1 licht uit, Cloud, Netwerkknooppunt en de Amsterdamse Digitale Werkplek (ADW). Deze uitgaven worden in 2024 verwacht (€ 7,5 miljoen). Hier tegenover staat een lagere onttrekking aan de Xaas-reserve voor hetzelfde bedrag.
- Lagere lasten door minder uitgaven voor het programma verduurzaming organisatie als gevolg van vertraging van het project energiereductie gemeentelijke huisvesting (verledding) (€ 1,6 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 0,7 miljoen).

Toegerekend aan programma's en projecten

De totale toerekening van € 55,7 miljoen is € 0,1 miljoen hoger dan begroot. Dit lichten we verder niet toe.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekking aan de reserves is € 9,2 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere onttrekking uit de reserve Coalitiemiddelen voor het programma Openbaarheid en informatiehuishouding op orde (Wet Open Overheid). De onttrekking is bij programmaonderdeel B.2, Horizontaal thema Digitale stad en Overheid begroot. De wijzigingen van de onttrekking, bij Begroting 2024 en Najaarsnota 2023 zijn bij dit programmaonderdeel verwerkt. Op het totale programma B loopt dit per saldo op nul (€ 10,0 miljoen).
- Lagere onttrekking van de Xaas-reserve door vertraging op de projecten Amstel 1 licht uit, Cloud, Netwerkknooppunt en de Amsterdamse Digitale Werkplek (ADW) (€ 7,5 miljoen).
- Onttrekking aan de reserve frictiekosten voor kosten die gemaakt zijn om taakstellingen in de toekomst in te kunnen vullen (€ 9,3 miljoen).
- Lagere onttrekking uit de reserve Coalitiemiddelen voor het programma verduurzaming organisatie door vertraging van het project energiereductie gemeentelijke huisvesting (€ 1,6 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 0,2 miljoen (€ 1,0 miljoen).

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de reserves is gelijk aan de begrotingen lichten we niet verder toe.

Risicobeheersing

De risico's en beheersmaatregelen op de Bedrijfsvoering zijn onderdeel van de paragraaf bedrijfsvoering.

Beleidskaders

- Gewijzigde Financiële Verordening Amsterdam 2023 waarin de uitgangspunten voor het financiële beleid, voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie is vastgesteld.
- De Sourcing en Open Source strategie Amsterdam (2019). De strategie beschrijft de visie op de samenwerking met de markt in de context van de digitale transformatie van de stad en geeft daaraan richting en kaders.
- Het Stedelijk kader informatiebeveiliging gemeente Amsterdam (2020) bepaalt de strategische uitgangspunten en randvoorwaarden die de organisatie hanteert voor informatiebeveiliging.
- Eindrapportage Bestuursopdracht i-domein (2020). Fundamenteel verbeterplan op basis van groeiplateaus, over de gehele breedte van het i-domein. Hiermee heeft het college de koers op digitalisering vastgesteld.
- Uitvoeringsagenda Duurzame Organisatie 2020-2030 (2020), waarin wordt beschreven hoe de gemeente gaat komen tot een klimaat neutrale gemeentelijke organisatie met een CO2-neutrale bedrijfsvoering.
- In het inkoopbeleid (2023) staan de 6 belangrijke Amsterdamse maatschappelijke thema's en de kaders en Amsterdamse inkoopregels waarbinnen dit gebeurt. Het biedt een overzicht voor onszelf en ondernemingen. De thema's komen uit het coalitieakkoord 'Amsterdams akkoord'.
- Protocol Externe inzet (2022) waarin de uitgangspunten van het inhuurbeleid en de beleidsmaatregelen zijn opgenomen met als doel om de interne en externe capaciteit op een effectieve en efficiënte wijze in te zetten.
- Plan van Aanpak bewust omgaan met Externe inhuur (2019) waarin de maatregelen uiteengezet worden gezet om te komen tot een bewustere omgang met en-op termijn- een duurzame reductie van externe inzet.
- Bestuursopdracht Inclusie en Diversiteit (2020), deze richt zich op het vergroten van een inclusieve werkcultuur en de representativiteit in de personele samenstelling van gemeente Amsterdam. Met het Uitvoeringsplan Inclusie en Diversiteit (2021) is hieraan uitvoering gegeven door de inzet van ca 60 acties en interventies.
- Notitie Vertrouwen begint bij de overheid (2022), een kritische verkenning van de juridische functie van de gemeente
- ersoneelsregelingen Gemeente Amsterdam, dit betreft alle personeelsregelingen die gelden voor werknemers bij de gemeente Amsterdam. De PGA bestaat uit de cao Gemeenten, cao Amsterdam en uit diverse Amsterdamse uitvoerings- en beleidsregels.

2.B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving

In opdracht van binnengemeentelijke partners bereiden we de inrichting van de stad en de aanleg en onderhoud van de infrastructuur voor en voeren we sociale projecten bij grootstedelijke maatschappelijke vraagstukken uit.

Wat hebben we bereikt (doelen) en wat hebben wij daarvoor gedaan (activiteiten)?

Doel B.6.1

De inrichting van de stad en de aanleg en onderhoud van de infrastructuur wordt op een juiste manier voorbereid en gefaciliteerd. Daarnaast worden sociale projecten en programma's optimaal gefaciliteerd en ondersteund.

Indicatoren doel		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	Klanttevredenheid opdrachtgevers	7,5 (2022)	n.v.t.	7,5	7,1

Het klanttevredenheidonderzoek is uitgevoerd onder de interne opdrachtgevers. Daarbij is onder andere gevraagd naar de kwaliteit van dienstverlening en het relatiemanagement. In 2023 is de klanttevredenheid evenals in voorgaande jaren door de opdrachtgevers als goed beoordeeld, maar iets lager dan de doelstelling was. Door een doorontwikkeling van projectbeheersing scoorde dit onderdeel beter dan voorgaande jaren maar nog wel lager dan gewenst. Een verbetering door deze doorontwikkeling wordt verwacht in 2024. Met name de tevredenheid over de accounthouder en het vertrouwen scoorden hoog.

In februari 2023 is een programma opgestart dat uiteindelijk dient te leiden tot de capaciteitsreductie uit het coalitieakkoord.

Activiteit B.6.1.1

We zetten onze expertise in op het gebied van project-, programma- en procesmanagement, civiele constructies, water en deltatechnologie, stedelijke inrichting en milieu, infrastructuur en verkeersadvies, uitvoering klimaatadaptatie en energietrans.

Indicatoren activiteit		Peilwaarde (peiljaar)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023	Jaarverslag 2023
1	(interne) omzet mln: 1) Ingenieursbureau 2) Projectmanagementbureau	1) € 169 2) € 63 (2022)	n.v.t.	1) € 171 2) € 70	1) € 162 2) € 70
3	Productiviteit (primair proces) 1) Ingenieursbureau 2) Projectmanagementbureau	1) 70,8% 2) 69,0% (2022)	n.v.t.	71,2%	1) 70,8% 2) 70,3%
4	Capaciteit in fte: 1) Ingenieursbureau 2) Projectmanagementbureau	1) 1.250 fte 2) 506 fte (2022)	n.v.t.	1) 1.250 fte 2) 513 fte	1) 1.250 fte 2) 524 fte

*) Indicator 1, de interne omzet, heeft betrekking op het primaire process in B.6. De indicatoren 2 en 3, productiviteit en capaciteit, hebben betrekking op de volledige facilitaire directies, dus inclusief het aandeel in de overhead in B.5. Dit is vooralsnog niet nader onder te verdelen.

De 0,4% lagere productiviteit van het Ingenieursbureau is het gevolg van meer opleidingen, meer inzet digitalisering en meer gebruik van bijzonder verlof. Dit en het niet invullen van alle vacatures en het niet kunnen realiseren van de beoogde taakstellingen heeft ertoe geleid dat de interne omzet van het Ingenieursbureau € 8,8 miljoen lager is geworden dan begroot. De gerealiseerde omzet van het Projectmanagement bureau is € 1,3 miljoen lager dan begroot. Het verschil wordt veroorzaakt door 1% lagere declarabiliteit als gevolg van het niet kunnen invullen van formatie en de nieuwe CAO.

De vaste formatie van de facilitaire organisaties zijn lager dan begroot, voornamelijk omdat deze moeilijk vervulbaar waren, maar ook door terughoudendheid met het invullen door een teruglopende vraag van opdrachtgevers en afspraken uit het coalitieakkoord. De afbouw van de externe inhuur blijft achter waardoor de totale

formatie bij het Ingenieursbureau conform begroting is. Bij het Projectmanagement-bureau leidt vertraging van afbouw tot een hogere capaciteit.

Verbonden partijen

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaars-nota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaars-nota)
Baten	0,8	0,5	0,5	1,4	0,9
Lasten	0,0	-0,3	-0,6	6,7	7,3
Saldo Baten en Lasten	**0,8**	**0,8**	**1,1**	**-5,3**	**-6,5**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving	**0,8**	**0,8**	**1,1**	**-5,3**	**-6,5**

Het programmaonderdeel heeft ten opzichte van de Najaarsnota 2023 een negatief resultaat van € 6,5 miljoen. Dit komt vooral door hogere baten van € 0,9 miljoen en hogere lasten van € 7,3 miljoen.
Het negatieve resultaat ten opzichte van de Najaarsnota 2023 komt vooral door:

Baten

De totale baten van € 1,4 miljoen zijn € 0,9 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere baten door opdrachten die voor derden zijn uitgevoerd (€ 0,9 miljoen).

Lasten

De totale lasten van € 6,7 miljoen zijn € 7,3 miljoen hoger dan begroot. Dit komt vooral door:

- Hogere lasten door het niet realiseren van taakstellingen omdat de benodigde productiviteitsstijging niet realistisch bleek (€ 4,5 miljoen)
- Een lagere productiviteit dan verwacht door meer opleidingen en ontwikkelingen op gebied van digitalisering (€ 2,8 miljoen)

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen reserves opgenomen.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. We kunnen niet (tijdig) voldoen aan de capaciteitsvraag die nodig is voor de uitvoering van projecten.	Het Ingenieurs Bureau heeft in samenwerking met Verkeer & Openbare Ruimte de Unit Techniek, een onderdeel bij Personeel en Organisatie met recruiters daarin, opgezet deze wordt nu door ontwikkeld.
2. Medewerkers zijn niet in staat om opdrachten volledig uit te voeren door onvoldoende ruimte in termen van budget, mensen, scope.	We hebben aandacht voor opleiden en trainen en zorgvuldige matching op projecten.

Beleidskaders

- Plaberum (2017): procesbeschrijving die dient als leidraad voor de inrichting van de planvorming van ruimtelijke projecten+
- PBI (2019): de Amsterdamse handleiding voor de planvorming, besluitvorming en realisatie van infrastructurele projecten+
- Regeling kostprijs- en tariefbepaling (2020): Deze is van toepassing op interne dienstverlening (wanneer capaciteit op flexibele basis aan andere organisatieonderdelen wordt geleverd) en op externe dienstverlening als bestuursorgaan of marktpartij. Met de invoering van de regeling is uniformering van de tariefpaling en het hanteren van dezelfde uurtarieven doorgevoerd;
- Memo uurtarieven 2023 met daarin de binnengemeentelijke tarieven 2023 en de norm voor productiviteit;
- Gemeentelijke norm met betrekking tot externe inhuur
- Wet DBA

3

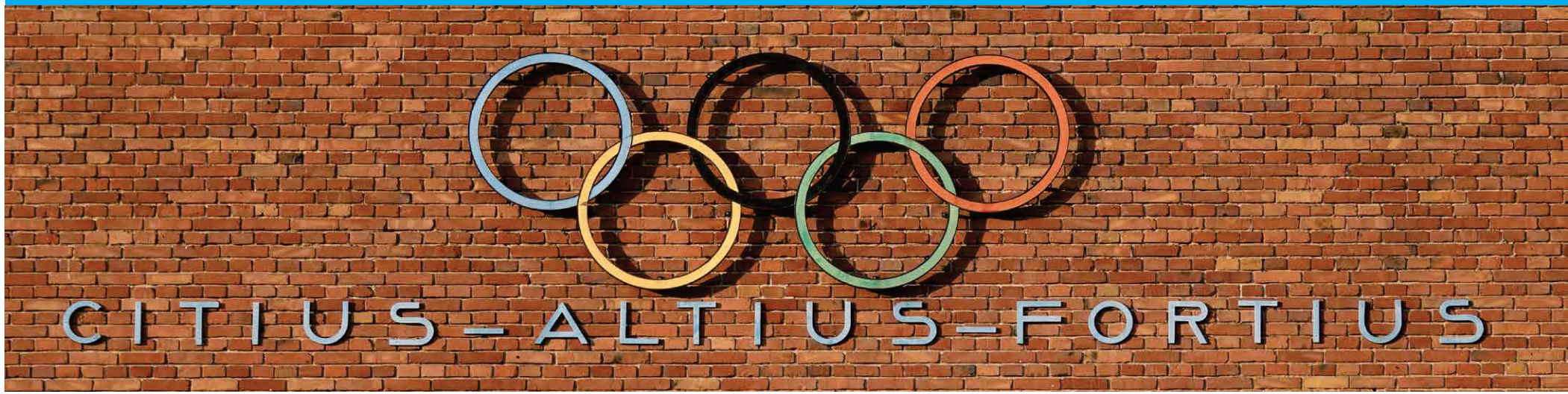

3 Verplichte en overige paragrafen

3.1	Bedrijfsvoering	267
3.2	Openbaarheid (Wet open overheid)	284
3.3	Financiering	286
3.4	Grondbeleid	295
3.5	Lokale heffingen	309
3.6	Onderhoud kapitaalgoederen	315
3.7	Verbonden partijen	332
3.8	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	341
3.9	Investeringsparagraaf	346
3.10	Subsidieparagraaf	355
3.11	Frictiekosten	359

3.1 Bedrijfsvoering

Het sturen op en beheersen van de bedrijfsprocessen is de primaire verantwoordelijkheid van het college. De raad moet zich wel een oordeel kunnen vormen over de inrichting en het functioneren van de bedrijfsvoering in de zin dat deze doeltreffend en doelmatig is ingericht. De paragraaf Bedrijfsvoering heeft tot doel dit inzicht te geven.

In 2023 hebben we een begin gemaakt met het beschrijven van de operationele risico's in onze bedrijfsvoering en het in beeld brengen van de doelen en activiteiten per bedrijfsvoeringsfunctie om meer inzicht te geven over de effectiviteit en doelmatigheid van de bedrijfsvoering. Omdat deze paragraaf in 2023 nog in ontwikkeling was sluiten we in dit jaarverslag aan bij de opzet van de doelen zoals opgenomen in paragraaf Bedrijfsvoering uit de begroting 2024 en maken we tevens de koppeling naar de portefeuilles.

Opgavegericht, wendbaar en vertrouwen

De koers van onze organisatie richt zich op de principes: opgavegericht, wendbaar en met vertrouwen richting onze burgers en medewerkers. De drie inhoudelijke prioriteiten waar wij in 2023 aan hebben gewerkt zijn:

- Het terugbrengen van de menselijke maat. We vergroten onze dienstbaarheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid en transparantie en brengen de menselijke maat in onze dienstverlening en samenwerking terug.
- Het werken vanuit vertrouwen, inclusie en sociale veiligheid. De ontwikkeling van onze organisatie vraagt ook een andere manier van leren kijken naar hoe wij samenwerken en hoe wij onszelf gaan organiseren.
- Opgave- en gebiedsgericht werken: We gaan ons meer rondom de opgaven organiseren, zijn wendbaar en zoeken de samenwerking op.

De wijze waarop de bedrijfsvoeringsfuncties hier in 2023 invulling of ondersteuning aan hebben gegeven lichten we hierna toe aan de hand van de doelen van de bedrijfsvoeringsfuncties. Hierbij stellen wij ons tot doel dat de overhead zo effectief en efficiënt mogelijk ondersteuning biedt aan het primaire proces.

Voor de bedrijfsvoeringsfuncties zijn we in 2023 gestart met een verbetertraject gericht op zowel verbeteren van de kwaliteit en de efficiency. Investeren in de dienstverlening zorgt ervoor dat we de dienstverlening zo kunnen verbeteren dat deze ook doelmatiger wordt.

Communicatie en Juridische zaken (Burgemeester Halsema)

Doel: Begrijpelijke, toegankelijke en betrouwbare communicatie

Wij zien communicatie als belangrijke voorwaarde voor vertrouwen tussen burger en overheid. Ons taalgebruik is duidelijk en toegankelijk, voor iedereen herkenbaar, met begrijpelijke informatie in beeld en taal, die ook geschikt is voor laaggeletterden. Daarbij houden we rekening met de diversiteit in onze stad.

Via de 2-jaarlijkse Burgermonitor monitoren we in welke mate de Amsterdammer onze informatie goed begrijpt. In 2019 was dat 78% en in 2021 80%. De monitor over 2023 verschijnt deze zomer 2024.

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- In 2023 hebben we de Jaarlijkse monitor waardering en vertrouwen ontwikkeld waarmee we langdurig onderzoek gaan doen naar de relatie tussen de Amsterdammer en de gemeente. Het bestendigen en/of versterken van vertrouwen en een betrouwbare en rechtvaardige gemeente is een opgave voor het bestuur en de hele ambtelijke organisatie. Goede communicatie is een onmisbaar ingrediënt.
- Goede participatieprocessen dragen bij aan de mate van vertrouwen. Communicatie is daarom het afgelopen jaar een expliciet onderdeel geweest bij het opstellen van de nieuwe participatieverordening. Om goed voorbereid te zijn op het inwerking treden van de verordening in mei 2024 hebben we communicatie rollen uitgewerkt die bijdrage aan participatietrajecten: Het gaat om het opzetten en uitvoeren van communicatiestrategie; zorgen voor een online volgbaar proces; faciliteren van sessie ten behoeve van een gedeeld beeld van opgave en aanpak; regie op het participatieproces.

- Grote opgaves waar in 2023 veel communicatie inzet naar toe is gegaan zijn onder andere duurzaamheid, gebiedsontwikkeling, kansengelijkheid, afval, wonen, de Aanpak Noord, Masterplan Zuidoost en het Nationaal Programma Samen Nieuw-West etc. maar ook interne verbetertrajecten bij organisatie(onderdelen) zoals het I-domein.
- Het jaar 2023 hebben we verder gebruikt voor het verfijnen van ons communicatiebeleid onder andere op het gebied van inclusie. Er zijn richtlijnen opgesteld voor inclusief taalgebruik en een handleiding opgesteld voor inclusief beeldgebruik.
- De aanbesteding van het nieuwe content managementsysteem heeft een nieuwe partij opgeleverd waarmee de transformatie van oud naar nieuw systeem in gang is gezet. Deze transformatie (voor intra- en internet) wordt ook benut om de vele projectpagina's op te schonen en scherp te beoordelen op gebruikersgemak en -behoefte. Gezien de vele duizenden pagina's een tijdrovende klus.

Doel: Juridische dienstverlening die elke Amsterdammer eerlijk, gelijk en onbevooroordeeld behandelt

Wij stellen inwoners en ondernemers centraal en vergroten het vertrouwen van de Amsterdammer in de gemeente. Het uitgangspunt voor nieuw vertrouwen is dat elke Amsterdammer eerlijk, gelijk en onbevooroordeeld wordt behandeld. Dit vraagt om dienstbaarheid, betrouwbaarheid en efficiëntie.

Juridische vernieuwing is een veranderingstraject van de lange adem, omdat het meer is dan de implementatie van enkele acties en instrumenten. Het is ook een cultuurverandering en het gebruiken van alternatieve werkwijzen.

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- In 2023 is het afwegingskader Checkvragen voor ontwikkeling van beleid en regelgeving in Amsterdam (Cobra) vormgegeven. Hiermee geven we invulling aan de doelstelling een verplicht afwegingskader te realiseren voor de totstandbrenging van beleid en regelgeving waarbij het uitgangspunt is dat voorgenomen beleid en regelgeving noodzakelijk en evenredig moet zijn, alsook doenlijk en begrijpelijk is voor de Amsterdammer. Dit afwegingskader zal stapsgewijs worden ingevoerd omdat in de praktijk blijkt dat de werkprocessen in de organisatie erg divers zijn.
- Binnen de diverse organisatieonderdelen waar sprake is van de behandeling van bezwaarschriften wordt steeds meer oplossings- en burgergericht gewerkt met als doel bij te dragen aan het vergroten van het vertrouwen van de burger in de overheid. Zo is de zogeheten passende of informele aanpak inmiddels dagelijkse praktijk voor de meeste juristen die bezwaren behandelen. Dit betekent dat samen met de bezwaarmaker naar een oplossing wordt gezocht binnen de bestaande regelgeving. Hoewel het aanpassing en tijd vraagt van medewerkers, is het in 2023 steeds vaker gelukt deze passende aanpak succesvol toe te passen. Deze aanpak sluit ook aan op de doelstellingen van het wetsvoorstel versterking waarborgfunctie van de Algemene wet bestuursrecht.
- De gemeentelijke mediationpool blijft een belangrijk instrument voor dejuridisering. In 2023 zijn er 35 mediations opgepakt. Ook is een escalatieladder afgesproken om indien nodig de uitvoerbaarheid van vaststellingsovereenkomsten te bespoedigen.
- Om een adequate klachtbehandeling te realiseren is in 2023 een organisatieplan opgesteld voor een stedelijk klachtenteam. Vanaf 1 januari 2024 is dit team van start gegaan met als doel toegankelijkere melding van klachten, kwaliteitsverbetering van de klachtenbehandeling en structureel leren van klachten.
- We willen versnelling en vereenvoudiging van de afhandeling van bezwaarschriften realiseren door bepaalde bezwaarschriften door een eenhoofdige ambtelijke commissie dan wel een onafhankelijk adviescommissie te laten afdoen (triage). Op 19 juni 2023 is daarom een tijdelijke externe onafhankelijke adviescommissie ingesteld. Het gaat om een pilot/proef met een looptijd van 1 jaar. De proef is bedoeld om te beoordelen of de inzet van de ingestelde onafhankelijke adviescommissie meerwaarde heeft voor het afhandelen van bezwaren, ook in het licht van de doelstellingen van de juridische vernieuwing. Onafhankelijk onderzoek door de Rijksuniversiteit Groningen en de Vrije Universiteit moet dit uitwijzen. Het evaluatieonderzoek is op 8 september 2023 gestart en het resultaat hiervan wordt in oktober 2024 verwacht.
- We investeren in menselijk kapitaal met verplichte juridische cursussen in kennis en in vaardigheden. Sinds het najaar van 2023 zijn in samenwerking met de Amsterdamse School meerdere trainingen, cursussen en lezingen georganiseerd. Dit vindt zijn vervolg in 2024.
- We beperken inhuur extern juridisch advies en advocaatdiensten door meer inzet van eigen juristen en eigen advocaten. We sturen daarom sterker op output en het nemen van regie in bezwaardossiers, het versterken van ketensamenwerking en de verdere gebruikmaking van technologie ten behoeve van bijvoorbeeld automatisering en standaardisering. In 2023 hebben we een afname van inhuur van juridische capaciteit laten zien van circa 40 fte naar 10 fte. Tegelijkertijd zien we op andere plekken in de organisatie de behoefte aan juridische capaciteit weer (tijdelijk) toenemen. Dit is het gevolg van ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de toegenomen aandacht voor transparantie, zeker op het vlak van Wob/Woo.

Personeel & Organisatie (Wethouder Van Buren)

Doel: Goede samenwerking en wendbaar georganiseerd rondom de opgaven

De beweging naar opgavegericht werken betekent dat we meer vanuit het hart, de bedoeling en menselijke maat werken. We werken flexibel vanuit expertises en netwerken in de stad en organisatie en kunnen schakelen tussen onze verschillende rollen.

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- Om opgavegericht werken en samenwerking te stimuleren is in 2022 een nieuw leiderschapsprofiel vastgesteld waarin het integraal sturen op de opgaven een prominente rol heeft. In 2023 is dit verder vertaald naar functieprofielen voor leidinggevenden en het werving en selectiebeleid. In 2024 implementeren we dit leiderschapsprofiel voor alle managers.
- Voor een goede matching van personeel op de opgaven is inzicht in de interne en externe arbeidsmarkt nodig. In 2023 is een opgavegerichte aanpak arbeidsmarkt(krapte) met specifieke aandacht voor organisatie brede samenwerking ontwikkeld. Daarnaast is op specifieke onderdelen gewerkt aan strategische personele forecast, waarbij in beeld gebracht is wat er nodig is om klaar te zijn voor de opgave nu en in toekomst.
- via actieve en andere manieren van werving en selectie willen we medewerkers met de juiste vaardigheden aantrekken. Bij de werving van kandidaten voor het MBO traineeship zijn we in 2023 gaan selecteren op basis van vaardigheden (via serious gaming) in plaats van ervaringen in een cv. Als werkwijze voor alle vacatures hebben wij het bewust inclusief werven en selecteren verder uitgerold in de organisatie.
- Verder is een start gemaakt met via recruitment, dit is het werven van nieuw personeel via (het netwerk van) medewerkers.
- We zetten in op instroom en doorstroom van divers talent. Er zijn diverse opleiding- en talentprogramma's gestart waar medewerkers zichzelf voor kunnen aanmelden. Daarnaast zijn er een aantal programma's gestart gericht op medewerkers met leidinggevende ambitie en talent, het regie nemen over eigen talent en het verbeteren van het netwerk en mobiliteit en de doorstroom van medewerkers naar hogere managementfuncties. Ook is "Mijn Amsterdams gesprek" geïmplementeerd met daarin de ontwikkeling van medewerkers als speerpunt.
- In 2023 is gewerkt aan een wendbaarheidsconcept (inclusief organisch veranderen). Deze werkwijze moet eraan bijdragen dat barrières worden weggenomen om medewerkers meer wendbaar op de opgave in te zetten. Er is een start gemaakt met een aantal pilots.

Doel: Blijvend aantrekkelijke organisatie voor (toekomstige) medewerkers

Een aantrekkelijke organisatie is voor ons een inclusieve en vitale organisatie, waar onze medewerkers vanuit hun expertise en verantwoordelijkheid kunnen bijdragen en het management stuurt op basis van vertrouwen.

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- We creëren een veilige en vitale werkomgeving waarbij we werken vanuit vertrouwen. In 2023 hebben we het beleid Veilige Publieke Taak geactualiseerd. Met dit beleid zorgen we voor een veilige werkomgeving, zonder agressie en geweld, onder andere door verplichte inzet van agressie coördinatoren en collegiale opvangers bij onderdelen die contact hebben met de burger. Daarnaast hebben we in 2023 de aanpak van verzuim gecontinueerd door onder andere twee keer per jaar de risico's in kaart te brengen en op basis daarvan de benodigde maatregelen te nemen. Het management is actief ondersteund bij het voeren van werkhervattingsgesprekken en het inzetten van de juiste interventies hierin en door trainingen gericht op verkorten en voorkomen van verzuim. Met het vitaliteits-programma hebben we aandacht gegeven aan fit aan het werk zijn en blijven. Het programma heeft een hoge deelname en zorgt voor bekendheid op het gebied van preventie.
- Het verzuimpercentage in 2023 bedroeg 7,9%. Dit met 0,3 % punt gestegen ten opzichte van 2022. In ongeveer de helft van de werkgerelateerde verzuimgevallen speelt werkdruk een rol. We kijken naar verbeteringen in de arbodienstverlening en zullen daarnaast de verschillende interventie mogelijkheden beter onder de aandacht brengen om zo eerder te kunnen handelen bij (dreigende) uitval.
- We blijven ons inzetten om het vergroten van inclusie en diversiteit de norm te maken in de organisatie.
- We streven naar een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de beroepsbevolking van de stad. En een organisatie waarin verschillen worden gehoord en gewaardeerd, en waarin we eerlijke en gelijke kansen bieden aan iedereen. We werken hiervoor aan thema's zoals sociale veiligheid, toegankelijkheid,

leren en ontwikkelen, representatie en maatwerk. In 2023:
- Is er een eerste set aan aanvullende maatregelen voor het antidiscriminatiebeleid ontwikkeld.
- Zijn er twee onderzoeken gepubliceerd over discriminatie en racisme in de organisatie (30 oktober 2023). Naar aanleiding van de onderzoeken – en de anonieme berichten bij directie Werk, Participatie, Inkomen (WPI) en stadsdeel Zuidoost:
  - Is sinds 19 december 2023 een extern meldpunt voor medewerkers gestart bij Discriminatie.nl Regio Amsterdam (hiervoor: MDRA). Het externe meldpunt neemt casussen in behandeling en brengt daarnaast advies uit over het versterken van de interne werkwijze en procedures.
  - Zijn in december 2023 twee externe vertrouwenspersonen gestart.
  - Zijn de mogelijkheden om te melden beter vindbaar gemaakt, door bijvoorbeeld de ontwikkeling van een routekaart discriminatie. En er is een knop 'Melden ongewenst gedrag' op de homepage van intranet geplaatst.
  - Zijn er drie partijen gevraagd voor extern advies naar aanleiding van de brandbrief WPI op het gebied van inclusie, diversiteit en discriminatie.
  - Is er trainingsaanbod ontwikkeld voor gespreksleiders op onderwerpen waaronder discriminatie en racisme, en het conflict in het Midden-Oosten.
  - Zijn er op verschillende plekken gesprekken georganiseerd, zoals een organisatiebreed gesprek op 14 november 2023 over de onderzoeken, met de wethouder P&O en het Gemeentelijk Management Team (GMT). En zijn er ca. 30 gesprekken over discriminatie en racisme gevoerd onder begeleiding van (externe). We blijven dit aanbieden.
  - Heeft het College B&W heeft een sessie gehad over institutioneel racisme.
- Is het Gemeentelijk Management Team individueel gecoacht op inclusief leiderschap en is discriminatie, inclusie en diversiteit expliciet onderdeel gemaakt van de leiderschapsprogramma's- en trajecten.
- Zijn onze doelen op het gebied van representatie nog niet behaald. Dat betekent dat we hier in het komende jaar extra op moeten inzetten. Op 2 oktober 2023 is de Barometer Culturele Diversiteit met cijfers over 2022 opgeleverd, samen met een begeleidende factsheet voor de organisatie. De ambitie van 30% medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond in de schalen 12 en hoger is nog niet gehaald. Dat aandeel is nu 13%. Inclusieve Werving en Selectie (IWS) is voor de schalen 15+ geïmplementeerd en er is een start gemaakt met de implementatie voor overige schalen.
- Is een tweede interne inclusiecampagne gelanceerd, die inzet op bewustwording rondom inclusie en diversiteit: "Zoek de Verschillen". Onderdeel hiervan waren ook persoonlijke verhalen van collega's op intranet. Het bereik van de campagne was 87%.
- Is er op Diversity Day (3 oktober) een centraal programma georganiseerd dat in het teken stond van 'Toegankelijkheid'. 385 collega's hebben deelgenomen.
- Zijn de 'Uitgangspunten inclusieve taal' vastgesteld. Deze kunnen worden geraadpleegd via de Schrijfwijzer voor ambtenaren. Het is belangrijkom deze actief onder de aandacht van de organisatie te blijven brengen. Hiervoor ontwikkelen we leeraanbod, daar zijn we in 2023 mee gestart.
- Hebben 26 directies en stadsdelen hun maatwerkaanpak op inclusie en diversiteit laten toetsen door een extern panel met expertise op inclusie.

- In 2023 zijn we gestart met het perspectief op vakkunde van ambtenaren actueel te maken en met het uitbreiden van trainingsaanbod. Om inwoners en ondernemers te dienen is het belangrijk ons vakmanschap bij te houden, om goed contact te onderhouden met inwoners en ondernemers, open te staan voor verschillende behoeften en om goed belangen af te kunnen wegen. Verder is de nieuwe visie op leiderschap samengevat naar concreet gedrag en handelingsperspectief onder andere via een dialoogspel en een 360 graden feedback methodiek.
- Om de positie van Amsterdam op de arbeidsmarkt te versterken, zijn de maximale bedragen voor externe inzet in 2023 in lijn gebracht met de normen welke worden gehanteerd in de wet normering topinkomens.

Facilitair en Huisvesting (Wethouders Van Buren en Groot Wassink)

Doel: Een duurzame en hybride werkomgeving

We realiseren een werkomgeving met faciliteiten die medewerkers in staat stelt de beste resultaten te behalen voor de stad en haar bewoners.
Hybride werken betekent dat medewerkers flexibel zijn in hun werklocatie: op kantoor, thuis of elders. Dit vraagt om goede faciliteiten en betekent ook dat er uiteindelijk minder kantoorwerkplekken nodig zijn.

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- In 2023 zijn de uitgangspunten voor nieuwe huisvestingsvisie vastgesteld. In totaal zijn 80 vergaderlocaties en één commissiezaal ingericht om hybride te vergaderen.

Ook zijn er 146 beeldbelplekken geplaatst.
- Ter uitvoering van de bestuursopdracht 'besparing op huisvesting' is het pand Jodenbreestraat 25 gesloten. Hiermee is het aantal werkplekken met 1200 verminderd. Ook is de huur van Weesperstraat 113 opgezegd per 1 maart 2024. Daarmee vervallen nog eens ruim 700 werkplekken.

Doel: Verduurzaming gemeentelijke organisatie

Wij voeren de Uitvoeringsagenda verduurzaming gemeentelijke organisatie uit. Voor 2030 zijn onder meer de volgende doelstellingen geformuleerd:
- 35% minder energieverbruik in panden
- 100% circulaire bedrijfsvoering (inkoop, gebruik en retour)
- 50% minder materiaalgebruik (ten opzichte van 2018)
- Alle panden hebben energielabel A

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- Voor de hele vastgoedportefeuille (in eigendom van de gemeente) was de doelstelling voor 2023 25% een A-label. In 2023 zijn we van 23% A-labels naar 26% A-labels gegaan en daarmee is de doestelling gehaald. Voor gemeentelijke huisvesting zijn we naar 22 A-labels gegaan. Momenteel zijn 33,8% van de panden gemeentelijke huisvesting Label A of beter, een toename van 10% in 2023. De toename is te verklaren is doordat veel panden opnieuw zijn gelabeld en eerdere verbeteringen aan het licht komen + labels die eerder niet geregistreerd stonden in de landelijke database
- We willen zoveel mogelijk duurzame energie opwekken op het gemeentelijk vastgoed. In 2023 zijn op 12 daken in totaal 1365 zonnepanelen gelegd, waarvan drie op panden die gebruikt worden voor gemeentelijke huisvesting (+/- 750 zonnepanelen). Daarmee (= de 1365 panelen) wekken we ongeveer 372.600 kWh per jaar op, wat gelijk staat aan een CO2-besparing van 100.602 kg. Voor gemeentelijke huisvesting is dat 207.675 kWh en een Co2 besparing van ruim 55000 kg. Strikt genomen levert het geen CO2-besparing op omdat alle energie al CO2-neutraal wordt ingekocht.
- We hebben in 2023 3% minder elektra en 20% minder gas verbruikt. Dit wordt deels veroorzaakt doordat we panden hebben afgestoten. Zonder het afstoten van panden was het elektra verbruik 0% lager en het gasverbruik 14% lager. Dit hebben we onder andere gerealiseerd door in de winter minder te verwarmen en in de zomer minder te koelen
- We hebben de keuze voor plantaardig binnen de gemeentelijke organisatie mogelijk gemaakt door te zorgen dat minstens de helft van de voedsel- en drankopties die aangeboden worden in gemeentelijke gebouwen volledig plantaardig is. Sinds 2023 hebben wij plantaardige creamersticks bij alle koffiemachines op alle panden, een volledig vegetarische Banquetingmap met 50% plantaardig aanbod en in de bedrijfsrestaurants is het aanbod gemiddeld 50% plantaardig.

ICT en Informatievoorziening (Wethouder Scholtes)

Doel: Een moderne en digitale organisatie die 24/7 beschikbaar is

De digitale organisatie is altijd veilig en stabiel beschikbaar, zodat de ambtelijke organisatie haar werk voor de stad kan doen en de Amsterdammer 24/7 gebruik kan maken van de digitale dienstverlening.

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- Digitale middelen zijn steeds meer onderdeel van de activiteiten van de gemeente. Dat geldt voor elk domein. Dat betekent dat we daarmee moeten leren omgaan, in al onze processen. De digitale transformatie is in volle gang en via de methode Opgavegericht en Wendbaar Werken (OWW) geven we invulling aan de behoefte om meer wendbaar, transparanter en efficiënter te werken. De nieuwe werkwijze is inmiddels succesvol geïmplementeerd bij vier opgaven (Beheer Openbare Ruimte, Stedelijke Ontwikkeling en beheer, Gebruik openbare ruimte en Amsterdammers financieel gezond en aan het werk).
- We hebben het contract voor de cloud-based infrastructuur herzien en nemen we deze nu af als dienst. Het is zodanig herschikt dat het voldoet aan het belang van zowel continuïteit als flexibele dienstverlening die recht doet aan de sterk gegroeide omvang. Aan de technische kant is het platform nu in staat om kosten efficiënt te werken. We kunnen gedeelde componenten ontwikkelen en zo sneller en wendbaarder inspelen op de behoefte van de gebruikersorganisatie. Het platform dwingt op technische wijze compliancy af, waarmee het voldoet aan wet- en regelgeving.
- We hebben de focus gelegd op de twee grootste generieke/gemeenschappelijke voorzieningen. Het betreft applicaties die we gebruiken bij het werken met digitale dossiers. Voor de migraties van de belangrijkste toepassingen hebben we scenario's opgesteld en bekrachtigd. We hebben gekozen om het scenario uit te voeren waarbij extra eisen worden gesteld bij de aanschaf van nieuwe systemen uit de

markt. Het ophalen van gegevens en het opslaan van data gebeurt dan op generieke wijze, met als optie dit te realiseren met VNG common ground technologie. Op dit onderwerp werken we samen in G4-verband.

- Het afgelopen jaar hebben we ingezet op de verdere professionalisering van de data-huishouding van de Gemeente Amsterdam. We hebben data geleverd ten behoeve van sturing van de opgaves. Daarnaast hebben we meerdere onderzoeken uitgevoerd met betrekking tot de stand van zaken in de stad. Tegelijkertijd is er aandacht besteed aan het moderne, centrale datafundament en de migratie naar dit nieuwe systeem. Dit platform waar wet- en regelgeving inherent zijn verwerkt ("by design"), garandeert de veilige ontsluiting van gegevens en het brede gebruik ervan binnen de Gemeente. Bovendien hebben we de Data Office verder geprofessionaliseerd, waarbij onder andere de stelselregie-rol is belegd. We hebben dus gewerkt aan het bouwen van een stevig fundament, waardoor binnen de Gemeente uiteindelijk ordentelijk data kan worden gedeeld ten behoeve van het verbeteren van beleid en uitvoering in de stad.
- Door de kanteling van het i-domein kunnen we opgaven van de stad integraal aanpakken. De verbinding tussen behoefte vanuit die opgaven en de uitvoering van ict-inkoop en -beheer is beter geworden. Door centraal op de contracten te sturen hebben we een beter inzicht gekregen. Als gevolg hiervan hebben we diverse contracten samengevoegd en kunnen we de eisen die aan leveranciers worden gesteld verscherpen. Dat geldt ook voor de eisen op het gebied van duurzaamheid.
- In het afgelopen jaar zijn er 50 leergangen binnen het IT-veld ontwikkeld, waarmee een waardevolle bron aan leermiddelen is gecreëerd. Bovendien zijn afgelopen jaar succesvol 8 omscholingstrajecten afgerond, waarmee niet alleen een grote groep medewerkers nieuwe vaardigheden hebben verworven, maar ook een positieve bijdrage is geleverd aan het bevorderen van wendbaarheid en aanpassingsvermogen binnen het I-domein. Daarnaast hebben we de aanbesteding van een opleidingsintermediair gestart, wat een belangrijke stap is in het verder uitbreiden van het leeraanbod o.b.v. de leergangen. Tot slot zijn we gestart met strategische personeelsplanning, een cruciale stap om de opleidingsbehoefte te bepalen.

Financiën en inkoop (Wethouder Van Buren)

Doel: betrouwbare en actuele (stuur)informatie

We beschikken over veel data, zowel beleidsdata als financiële en personele data. Wij vinden het belangrijk dat deze data veilig en betrouwbaar zijn en bijdraagt aan het succesvol uitvoeren en realiseren van onze opgaven en besluitvorming daarover.

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- In 2023 zijn we de bestuursopdracht Inzicht in beleid, geld en keuzes gestart. De inzichten uit deze bestuursopdracht moeten ons helpen om bij te kunnen sturen als de financiën of de ambities daarom vragen. Deze bestuursopdracht heeft als doel om beter inzicht te hebben in de inhoudelijke opbouw van de uitgaven en de keuzemogelijkheden die daarin zitten. Afgelopen jaar is daarom een digitaal dashboard ontwikkeld dat de begroting inzichtelijker en toegankelijker maakt. Dit wordt in 2024 ingevuld en is bij de Begroting 2025 voor de raad beschikbaar. Daarnaast zijn we in 2023 een benchmark gestart die in het voorjaar van 2024 wordt afgerond waarin de uitgaven van Amsterdam zijn vergeleken met 6 andere gemeenten. In 2023 werd al een benchmark afgerond waarin de uitgaven zijn vergeleken met die uit het gemeentefonds.
- We werken aan het zo eenvoudig mogelijk inrichten van onze kaders en processen, met systemen die ons ondersteunen (bijvoorbeeld door selfservicemogelijkheden). In 2023 hebben we de implementatie van een nieuw Amsterdams Financieel en Inkoop Systeem (AFIS) voorbereid. Hiermee kunnen we onder andere beter sturen op rechtmatige inkoop en verbeteren we de effectiviteit en efficiëntie van de administratieve en informatievoorzieningsprocessen. Wij hebben de raad in het najaar geïnformeerd dat de live gang per 1 januari 2024 is uitgesteld op verzoek van de implementatiepartner. Er is eind 2023 een gezamenlijke nieuwe planning vastgesteld gericht op live gang per 1 oktober 2024.
- Door slim en effectief gebruik te maken van data en digitalisering helpen we de gemeentelijke organisatie om beter inzicht te krijgen in de financiën en vergroten we de samenhang met beleidsinhoudelijke data. In 2023 zijn we van start gegaan met sturing op het ketenniveau, van Verkoop tot en met Ontvangst en van Inkoop tot en met Betalen en hebben we dashboards ontwikkeld en in gebruik genomen die inzicht geven in financiële impact van beleidskeuzes, zoals op het vlak van duurzaamheid. Daarnaast hebben we gewerkt aan het beschikbaar stellen van een data platform waarin onder andere de reeds beschikbare financiële en personele

data en dasboards ook meer en breder toegankelijk kunnen worden gemaakt.
- Om de kwaliteit van de administratie te verbeteren zijn er verschillende verbeteracties uitgevoerd, onder andere in het proces van aanmaken van inkooporders. Hierdoor kan de factuurafwikkeling en de betaling van facturen aan leveranciers sneller en rechtmatig plaatsvinden bij bestellingen > € 1000.
- Het onboarden van medewerkers met financiële taken in de organisatie en het borgen van kennis is van belang om het primaire proces goed te kunnen ondersteunen. De krapte op de arbeidsmarkt en daarmee de aanzienlijke in- en uitstroom bij financiële functies maakt de noodzaak extra groot. In 2023 is daarom extra aandacht besteed aan een onboardingprogramma, het vasthouden van medewerkers, het borgen van kennis en recruiting.

Doel: De inkoop van producten en diensten draagt bij aan de maatschappelijke thema's duurzaam, gezond, sociaal, innovatief, inclusief en regionaal

We kochten in 2023 voor circa € 3,1 miljard in aan producten, diensten en werken. De Bestuursopdracht Inkoop (2019-2022) heeft de basis gelegd voor het doorvoeren van verbeteringen van het inkoopstelsel, langs de assen: opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, kaderstelling, uitvoering & interne beheersing.

Wat hebben we gedaan en welke resultaten hebben we bereikt in 2023?

- In 2023 bouwden we verder aan structurele verbeteringen van het inkoopstelsel via ontwikkelopgaven. We gaan hiermee van rechtmatig naar doelgericht en rechtmatig inkopen. Voor categoriemanagement is het handelingskader met bijbehorend implementatieplan in het GMT vastgesteld. Dit is de basis voor uitrol en doorontwikkeling in alle domeinen. Voor contractmanagement is een gemeentebrede impactanalyse opgesteld. Vanuit hier kunnen we verder sturen op onze contracten en leveranciersrelaties. Verder hebben we inkoop-opdrachtgeverstafels in het bedrijfsvoeringdomein ingericht om het opdrachtgeverschap en eigenaarschap van contracten en categorieën te versterken. Dit deden we al in het fysieke domein.
- Daarnaast hebben we gewerkt aan het verstevigen en toepassen van de maatschappelijke thema's, zoals:
  - Met het regionaal en MKB-vriendelijk inkoopbeleid maken we het voor kleinere ondernemingen mogelijk om mee te dingen naar opdrachten. Dat doen we door opdrachten niet onnodig te bundelen en waar mogelijk in percelen te verdelen. In 2023 komt 96% (in 2022 91%) van onze leveranciers uit het MKB-segment. En 68% in 2022 (63% in 2022) van de inkoopuitgaven besteedden we bij het MKB. Van de gemeentelijke inkoopuitgaven in 2023 deden we 58% (59% in 2022) binnen de Metropool Regio Amsterdam.
  - Via social return hebben onze leveranciers zo'n 2.900 (in 2022 2.000) mensen geholpen (onder andere. door begeleiding en opleiding) bij het vinden van (tijdelijk) werk, stage of werkervaringsplek, waarvan de helft in Amsterdam zelf. Dit bovenop de reguliere inspanning van de gemeente Amsterdam op het gebied van arbeidstoeleiding. De inkoop bij erkende sociale firma´s als invulling van social return door onze leveranciers steeg naar €8 miljoen (in 2022 € 7,5 miljoen). Van deze € 8 miljoen daalde de bij Pantar gerealiseerde social return naar € 715.000 (2022 € 836.000) en werd door onze leveranciers € 5 miljoen geïnvesteerd in lokale initiatieven of overige projecten. Het direct inkopen bij erkende sociale firma's nam in 2023 af naar € 2,5 miljoen (in 2022 € 2.8 miljoen). Bij Pantar daalde de gemeentelijke inkoop naar € 14 miljoen (2022: € 17 miljoen).

Risico's en maatregelen

Als onderdeel van integraal risicomanagement doen we in deze paragraaf verslag van de operationele risico's. Hieronder vallen onder andere risico's ten aanzien van onze informatiehuishouding, integriteitsrisico's, personele en inkooprisico's. In 2023 heeft de organisatie de handreiking "systematiek standaard operationele risico's voor directeuren" ingevoerd. Elke directie heeft daarmee tien standaardrisico's op kans en impact en de beheersing ervan beoordeeld. Op een aantal risico's gaan we hieronder nader in.

Fraude en Integriteit (Burgemeester Halsema)

Het college staat voor een weerbare en integere organisatie. Het blijft van belang continu en structureel in te zetten op beheersing van fraude- en integriteitsrisico's. Vanaf dit jaar rapporteren we in het jaarverslag conform toezeggingen aan de raad, over fraude- en integriteitsrisico's en over de geconstateerde fraudegevallen.

De fraude- en integriteitsrisico's beheersen we op een aantal manieren. Elk kwartaal voert het Gemeentelijk Managementteam aan de hand van actuele casuïstiek en dilemma's het gesprek over integriteit. Leren en ontwikkelen vervult hierbij een centrale rol. De lessen uit deze gesprekken worden binnen de ambtelijke organisatie verder uitgewerkt. In de afzonderlijke directies vervullen de risicoscans een belangrijke rol. De feedback en aanbevelingen van de risicoscan worden door de directies opgepakt en verder uitgewerkt. Fraude en integriteit is daarnaast onderdeel van de hiervoor vermelde tien standaardrisico's.

Bij fraude gaat het om bedrog, zaken anders voorstellen dan ze zijn om daar onrechtmatig voordeel mee te behalen. In 2023 zijn er 29 vermoedens van fraude gemeld bij Bureau Integriteit (BI). Na validatie en onderzoek bleek het bij tien meldingen daadwerkelijk om fraude te gaan. Het betrof hier fraude met bedrijfsmiddelen, dagdieverij, documenten- en urenverantwoording. Voor de overige meldingen is er in 11 gevallen geen fraude vastgesteld en loopt de validatie of afhandeling van de resterende meldingen nog.

Naar aanleiding van meerdere meldingen van en onderzoeken naar dagdieverij heeft BI de geleerde lessen gedeeld met het Gemeentelijk Management Team (GMT). Het gaat bij dagdieverij om medewerkers of inhuurkrachten die naast hun contract (vaak voltijds) met de gemeente Amsterdam, elders, zonder medeweten van de gemeente Amsterdam voor hetzelfde aantal of meer uren werkzaam zijn.

Compliancy

Informatiebeveiliging

De beveiliging van informatie en informatiesystemen is voor de gemeente essentieel. Het leidende kader hiervoor is de Baseline Informatiebeveiliging voor de Overheid (BIO). Voor de implementatie hiervan is een meerjarig programma opgezet. In 2023 hebben alle directies hun acties voortgezet om hun BIO-verbeterplan te realiseren.

Het algemene beeld per eind 2023 is dat goede stappen zijn gezet, maar dat de implementatie nog niet is afgerond. Hierop wordt actief gestuurd. In de bestuurlijke rapportage informatie informatiebeveiliging over 2023 zal de status per eind 2023 nader worden toegelicht, en wordt ook ingegaan op nieuwe eisen die vanuit Europa op ons afkomen. In 2023 zijn op de volgende gebieden met name stappen gezet:

- Uitwerken i-kaders verbonden partijen: het college heeft deze vastgesteld.
- Aanpak Business Continuity Management (BCM) en crisisoefeningen: in 2023 is de aanpak van BCM voor de gemeente Amsterdam uitgewerkt. In 2023 zijn crisisoefeningen gehouden, specifiek gericht op het i-domein en is het betreffende crisishandboek geactualiseerd. Amsterdam heeft in november (samen met 150 andere organisaties) geparticipeerd in een grote landelijke cybercrisisoefening.
- In 2023 zijn nieuwe ICT-voorzieningen geïmplementeerd die essentieel zijn in het kader van een effectieve informatiebeveiliging. Zo is de implementatie van een nieuwe Identity en Access Management voorziening afgerond. Hiermee kan op een eenduidige wijze toegang worden verleend tot informatie en informatiesystemen. Ook is de implementatie van de nieuwe Amsterdamse Digitale Werkomgeving in 2023 grotendeels afgerond. Hiermee is het onder andere mogelijk om op een veel veiliger manier samen te werken, zowel binnen de gemeente als met externe partijen.
- Amsterdam heeft in 2023 één risicomanagement-systeem geïmplementeerd, waarin organisatie-breed de status van compliance en risicomanagement wordt vastgelegd, zodat daarop kan worden gestuurd. Voor informatiebeveiliging is dit een belangrijke mijlpaal. De compliance aan de BIO is in 2023 in dit systeem vastgelegd.
- Begin 2023 is een meldpunt voor ethisch hackers ingesteld. Het meldpunt is in 2023 goed gebruikt en heeft geholpen om de beveiliging van onze systemen verder te verbeteren.
- Amsterdam heeft in 2023 de diensten van het security operations center (SOC), dat een belangrijke bewakende functie heeft, opnieuw aanbesteed. Doel is om het veiligheidsniveau verder te verhogen.
- Agenda Digitale Veiligheid: de risico's op het gebied van informatiebeveiliging beperken zich niet tot de grenzen van onze organisatie en de eigen processen en informatiesystemen. Sinds 2020 richten we ons in het kader van informatiebeveiliging dan ook niet alleen op de eigen (gemeentelijke) organisatie, maar ook op andere organisaties in de stad en de regio. Er wordt toegewerkt naar een ecosysteem digitale veiligheid, samen met onder andere de regiogemeenten.

Gegevensbescherming (Privacy)

Vanaf het moment dat de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) ofwel de Europese privacy verordening in werking is getreden, zijn de privacyregels verder aangescherpt en houdt de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) extern toezicht op hoe bedrijven en overheden omgaan met persoonsgegevens.

Het afgelopen jaar hebben we onze interne processen nader geoptimaliseerd zodat we blijvend kunnen voldoen aan de AVG. Dit betekent dat we ons datalekproces opnieuw hebben herijkt en dat we meer gefocust hebben op het afnemen van privacyrisico-inventarisaties, de zogenaamde DPIA's. We hebben ons, vanwege de enorme omvang van dit gebied, op twee sporen gericht. Allereerst nemen wij bij alle nieuwe of alle grote wijzigingen van hoofdprocessen in informatiesystemen een DPIA af. Daarnaast zijn er verplichte DPIA's op de bestaande werkprocessen uitgevoerd. In totaal hebben we het afgelopen jaar 71 DPIA´s (incl. DPIA's van de GGD) afgenomen.

De AVG strekt zich uit tot alle handelingen van medewerkers en gegevensverwerkingen in systemen. Doordat persoonsgegevens binnen de gehele organisatie worden verwerkt blijft de naleving van de AVG veel aandacht vragen. Hierdoor is er blijvend aandacht nodig voor het vergroten van het bewustzijn bij medewerkers.

Overige operationele risico's

Actuele risico's	Maatregelen
Vertrouwen in overheid: het vertrouwen van de Amsterdammer in ons als overheid neemt af doordat we er onvoldoende in slagen onze communicatie begrijpelijk, eenvoudig en toegankelijk te maken en de Amsterdammer centraal te stellen in onze juridische dienstverlening.	We hanteren in al onze communicatie het principe begrijpelijk, toegankelijk en betrouwbaar. We monitoren de begrijpelijkheid van de communicatie via de 2-jaarlijkse burgermonitor. Daarnaast zetten we in op juridische vernieuwing via een veranderingstraject waarin de Amsterdammer centraal staat en we een afwegingskader voor beleid en regelgeving realiseren, we de bezwaarprocedure en de klachtbehandeling herzien en (op langere termijn) inzetten op dejuridisering.
Krapte arbeidsmarkt: onze dienstverlening aan de Amsterdammer komt steeds meer onder druk te staan doordat vacatures moeilijk vervulbaar zijn door de krapte op de arbeidsmarkt. Natuurlijke uitstroom ten gevolge van de AOW gerechtigde leeftijd groeit de komende jaren van circa 200 naar circa 400 medewerkers in 2025 en circa 600 medewerkers in 2030.	We hebben zes perspectieven uitgewerkt om medewerkers aan te trekken, te benutten en te behouden. Zoals het inzetten van arbeidsbesparende maatregelen, het verbeteren van de match tussen vraag en aanbod en het vergroten van het arbeidsaanbod. Parallel hieraan plegen we interventies. Zoals het verbeteren van de zichtbaarheid van onze organisatie als werkgever, de ontwikkeling van nieuwe wervingsmiddelen en het opzetten van omscholingstrajecten. We prioriteren scherp en investeren in capaciteitsmanage-ment.
Werkdruk en ziekteverzuim nemen toe: de werkdruk neemt toe doordat vacatures moeilijk vervulbaar zijn door de krapte op de arbeidsmarkt. In 2023 zagen we daarbij ook een stijging van het ziekteverzuim. Langdurige hoge werkdruk kan leiden tot verminderde kwaliteit van onze dienstverlening aan de Amsterdammer.	Naar aanleiding van resultaten worden er sessies in teams gehouden om de werkdruk met elkaar te bespreken. Het aanpakken en voorkomen van werkdruk is en blijft een belangrijk thema. Er worden diverse workshops, trainingen en webinars georganiseerd op het gebied van mentale gezondheid. Daarbij krijgen de medewerkers handvaten aangeboden om beter om te gaan met werkdruk en het welzijn te bevorderen. Ook wordt er geïnvesteerd in vroegtijdige signalering van en ondersteuning door de arbodienst bij potentieel langdurige uitval. Sneller passende ondersteuning verkort het verzuim.
Inhuur personeel: de organisatie is niet altijd in staat om de maatschappelijke opgaven volledig met eigen medewerkers aan te pakken. Doordat bepaalde expertises niet altijd binnen de organisatie aanwezig of beschikbaar zijn en het soms moeilijk is om deze rollen met vaste medewerkers in te vullen door de krapte op de arbeidsmarkt. De maatregelen om de externe inhuur te verlagen, kunnen hierdoor onder druk komen te staan.	We zetten in op de expertise die wel binnen de organisatie beschikbaar is, flexibel in te zetten door belemmeringen in systemen en structuren weg te nemen en door interne flexibele pools meer en beter te benutten. Ook trekken we extra recruiters aan om talenten op de (krappe) arbeidsmarkt aan ons te binden.

Actuele risico's	Maatregelen
Inschrijving op inkoop- en aanbestedingstrajecten: marktpartijen schrijven niet in op onze inkoop-en aanbestedingstrajecten, doordat niet aan de gemeentelijke eisen kan worden voldaan, in combinatie met de financiële begrenzingen.	Het doen van tijdige marktconsultaties om de (on) mogelijkheden in beeld te brengen, zodat er keuzes gemaakt kunnen worden.
Onrechtmatige inkoopuitgaven: de onrechtmatigheid van inkoopuitgaven is te hoog wat beperkingen of zelfs een afkeuring van de Jaarrekening kan inhouden	De bij Jaarverslag 2023 geconstateerde onrechtmatigheid wordt bij organisatieonderdelen met >1% onrechtmatigheid op de uitgaven met prioriteit verminderd. Ook zorgen we voor een actuele inkoopkalender, zodat aanbestedingen op tijd starten.
Afhankelijkheid IT leveranciers: de afhankelijkheid voor beschikbaarheid en informatiebeveiliging van de IT voorzieningen neemt toe doordat we voor onze IT voorzieningen steeds meer samenwerken met leveranciers.	In 2023 is de continuïteit van dienstverlening als gevolg van dit risico niet in gevaar gekomen. Alle SaaS-dienstverlening is binnen de marges van de gemaakte afspraken geleverd.
Proces beveiliging IT: het reguliere proces rond beveiliging van de IT-omgeving, die een dynamische aanpak en continue inzet van experts vereist, komt onder druk te staan. Doordat door nieuwe wetgeving voor informatiebeveiliging de focus uitgaat naar invoering van aanvullende eisen die aan de gemeente worden gesteld.	Bij de nieuwe aanbesteding Informatiebeveiliging hebben we gekozen voor een intensieve samenwerking met leveranciers om enerzijds te voldoen aan wettelijke eisen en regelgeving en anderzijds in te spelen op de beveiliging van onze dynamische IT-omgeving.
Medewerkers maken fouten bij de uitoefening van beroepsmatige activiteiten	We dekken het risico af door middel van een Beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV)
We doen zaken met **niet integere leveranciers**.	We maken gebruik van een calamiteitenprotocol voor het weren van leveranciers in projecten die verdacht zijn van strafbare feiten en we toetsen elke aanbesteding centraal op de betrouwbaarheid van de leverancier.
Verstrengeling van belangen of de schijn daarvan door het vragen, aannemen of verstrekken van niet-toegestane giften.	We hanteren een protocol gericht op preventie van fraude

Rechtmatigheidsverantwoording (Wethouder Van Buren)

Inleiding

Met de rechtmatigheidsverantwoording doen we als college voor het eerst zelf een uitspraak over de rechtmatigheid. Voorheen lag dit bij de accountant, maar bij wet is nu geregeld dat het college dit doet. De bedoeling van de wijziging is dat dit de naleving van wet – en regelgeving bij het financieel handelen van de gemeente bevordert. Het inzicht in en de zekerheid over het overheidshandelen, in andere woorden de transparantie en de integriteit, worden hierdoor versterkt. De verantwoordingsgrens is 2%, dat wil zeggen dat bij minder dan 2% fouten het college zich positief kan uitspreken over rechtmatigheid. Deze grens is vastgelegd in de Financiële Verordening. In euro's komt deze grens in 2023 uit op 160 miljoen.

De rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen in hoofdstuk 6.7. De toelichting in deze paragraaf gaat over onrechtmatigheden vanaf 0,3%, en op de verbetermaatregelen om onrechtmatigheden in de toekomst te voorkomen. Ook de grens van 0,3% is vastgelegd in de Financiële Verordening. In euro's komt deze grens in 2023 uit op 24 miljoen.

De rechtmatigheidsverantwoording richt zich op drie criteria, namelijk:

- Begrotingscriterium
- Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium
- Voorwaardencriterium

Begrotingscriterium

Nieuw in de rechtmatigheidsverantwoording is dat begrotingsafwijkingen als onrechtmatig worden aangemerkt. Het financieel handelen dat ten grondslag ligt aan de baten en lasten en de balansposten moet plaatsvinden binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting. Uitgangspunt is het niveau waarop de raad de budgetten in de begroting en bij investeringen geautoriseerd heeft. In de Amsterdamse begroting zijn dit de programmaonderdelen en de raadskredieten. De vergelijking maken we met de laatste stand van de geautoriseerde begroting. Dit is de najaarsnota.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Misbruik is het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidsgeld te verkrijgen. Oneigenlijk gebruik is verkrijgen van overheidsgeld in overeenstemming met de bewoordingen van de

regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan. Om misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen te voorkomen toetsen we de gegevens die door derden zijn verstrekt op juistheid en volledigheid. De toetsing heeft niet geleid tot bevindingen of onrechtmatigheden in het kader van misbruik en oneigenlijk gebruik.

Voorwaardencriterium
Het voorwaardencriterium gaat over het naleven van de eisen bij het financieel handelen. De eisen zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving, waaronder de Europese aanbestedingsregelgeving. Het gaat om zaken als de juiste doelgroep, termijn en grondslag, het voldoen aan administratieve bepalingen en normbedragen.

Toelichting op de afwijkingen en verbetermaatregelen

In 2023 zijn er bij de onderdelen begroting en inkoop en aanbesteden afwijkingen boven € 24 miljoen gevonden:

Begroting
De overschrijdingen van de lasten op de programmaonderdelen sinds de najaarsnota bedragen € 203,2 miljoen. Dit hele bedrag telt mee als begrotingsonrechtmatigheid. In hoofdstuk 3 zijn de overschrijdingen per programmaonderdeel op de gebruikelijke wijze toegelicht.

De begrotingsonrechtmatigheid vormt een nieuw aspect in de rechtmatigheidsverantwoording. De geconstateerde overschrijdingen zijn weliswaar onrechtmatig maar passen binnen het vastgestelde beleid en zijn daarom als acceptabel geduid. Toelichting op deze afwijkingen is opgenomen bij de programmaonderdelen.
Begrotingsafwijkingen na de najaarsnota doen zich altijd voor en kunnen we niet altijd beïnvloeden. Open-einde regelingen , late betalingen door het Rijk na najaarsnota of het treffen van noodzakelijke voorzieningen, leiden bijna onherroepelijk tot begrotingsonrechtmatigheid. Dit alles neemt niet weg dat we het bedrag hoog vinden en er een aanleiding in zien om na te gaan hoe we hier volgend jaar voorafgaand aan de najaarsnota beter grip op kunnen krijgen.

Inkoop en aanbesteden
Met de rechtmatigheidsverantwoording doen we als college voor het eerst zelf een uitspraak over de rechtmatigheid. Er kon nog niet worden gesteund op een beproefde werkwijze. Het doorlopen proces geeft aanleiding om de gevolgde methodiek bij het nagaan van de rechtmatigheid te heroverwegen.

Mogelijk zijn niet alle rechtmatigheidsfouten aan het licht gekomen. We hebben moeten vaststellen dat de interne beheersing op aanbestedingen, contractbeheer en dossiervorming nog niet voldoende is. Ook de kwaliteit van de data om een goede analyse te kunnen doen is nog onder de maat. Het proces om tot de rechtmatigheidsverantwoording te komen verliep daardoor moeizamer dan voorzien. We gaan het proces evalueren om daarvan te leren voor volgend jaar.

In 2023 zijn de totale bestedingen aan inkopen ongeveer € 2,8 miljard. In het proces Inkoop en aanbesteden zijn voor € 75,9 miljoen aan fouten geconstateerd. Het gaat daarbij om bestedingen waarbij niet voldaan is aan de Europese aanbestedingsregels. Deze inkopen zijn ten onrechte niet of niet op tijd aanbesteed, overschrijden de contractwaarde of de contracttermijn (geen tijdige verlenging). Een voorbeeld hiervan is het groencontract, waar meerdere onderdelen in de gemeente gebruik van maakten en te laat is geconstateerd dat er meer groen werd ingekocht en aangelegd dan het contract toestond. Een ander voorbeeld is het contract voor catering. Er is een raamovereenkomst, toch wordt er, door onbekendheid hiermee, buiten deze overeenkomst ingekocht.

Onderliggende oorzaken hiervan zijn:
- Onvoldoende capaciteit om tijdig een nieuw project te starten waaronder de aanbesteding moet plaatsvinden;
- Hoge complexiteit van de opdracht waardoor niet tijdig de benodigde samenwerking, afstemming en besluitvorming plaatsvindt;
- Niet tijdig signaleren dat een contract opnieuw aanbesteed moet worden door onder andere onvolledige contractinformatie waardoor niet bekend is wanneer het contract afloopt of zover is uitgenut dat de inkoopbehoefte opnieuw in de markt moet worden gezet;
- Onvoorziene gebeurtenissen voor, tijdens en na de aanbesteding zoals gerechtelijke procedures waardoor verwachte planningen niet gehaald worden;
- Onbekendheid met de inkoopregels.

Beschouwing van het proces
Eind 2023 hadden we de indruk dat we op de goede weg waren, maar dat beeld is niet correct gebleken. Weliswaar zijn er verbetermaatregelen in gang gezet, maar deze werken niet snel genoeg en geven nog niet het beoogde resultaat. Ook zien we dat er van de verbeterplannen van directies met een hoge onrechtmatigheid en het voorleggen van afwijkingsbesluiten aan het college onvoldoende preventieve werking

uit gaat. Beleid en processen zijn ingeregeld, maar het naleven van regels en afspraken laat te wensen over. De sturing op en de verantwoording over de inkoop moet duidelijker en beter. Daarom heeft het college besloten om – net als in de tijd van de bestuursopdracht – terug te gaan naar een strakke monitoring en sturing op de zaken die randvoorwaardelijk zijn voor het voorkomen van onrechtmatigheid en voor een goede verantwoording.

Versterken sturing en verantwoording
Om eigenaarschap, sturing en verantwoording te versterken wil het college de verbetermaatregelen koppelen aan kritische prestatie-indicatoren. Te weten:

- Inkoopcontracten zijn centraal geregistreerd, inclusief de looptijd. De invoering van het nieuwe Amsterdamse Financieel & Inkoop Systeem (AFIS) is daarvoor van belang;
- De uitnutting van een contract is in beeld om de nieuwe aanbesteding tijdig te kunnen starten;
- De inkoopkalender is volledig waarbij ook het startmoment van inkoopvoorbereiding is gemarkeerd (boven de Europese drempel);
- Voor de belangrijkste actoren binnen het inkoopproces is kennis direct en laagdrempelig beschikbaar (waarbij kennis is toegespitst op de actor). Hiervoor wordt onder meer de Digitale Inkoop Assistent ingezet en verder ontwikkeld. Deze assistent helpt de organisatie om de juiste route te bewandelen. Gebruik hiervan zal verder worden bevorderd;
- Het inkoopdossier is volledig na afronden van de aanbesteding, voor een volledige en betrouwbare administratie (conform wetgeving).

Deze indicatoren vormen de basis van de sturingsinformatie voor de ambtelijke top en management. Het college heeft het gemeentelijk managementteam uitdrukkelijk de opdracht gegeven om op basis van bovenstaande prestatie indicatoren extra monitoring in te richten voor tijdige bijsturing. Het college verwacht dat het effect van de inspanningen zich na verloop van tijd zal vertalen in een lagere onrechtmatigheid.. De rapportage over de kritische prestatie-indicatoren wordt onderdeel van de ambtelijke 4- en 8-maandsrapportage. Op basis hiervan wordt ook het college periodiek gerapporteerd.

Nieuwe werkwijze
Door de wetswijziging over de verantwoording van de rechtmatigheid is het proces om tot die verantwoording te komen gewijzigd. Waar voorheen de accountant het oordeel gaf over de rechtmatigheid, is dit nu de verantwoordelijkheid van het college. De accountant verklaart vervolgens over de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording door het college. Het gemeentebrede onderzoek is ook anders belegd binnen de gemeente. Vorig jaar constateerde de ACAM dat het onderzoek om vast te stellen of de gemeente de aanbestedingsregels naleeft aan kwaliteit heeft ingeleverd. In reactie daarop zijn procesafspraken en instructies opgesteld. Desondanks liep het proces van rechtmatigheidsverantwoording moeizamer dan voorzien. We gaan het proces evalueren om daarvan te leren voor volgend jaar. Uiteraard zullen we ook ACAM betrekken bij de evaluatie.

Apparaatslasten (Wethouder Van Buren)

We geven inzicht in het totaal van de apparaatslasten, het aandeel salaris- en personeelskosten daarin en hoe dit zich verhoudt tot de overhead.

Samen met de drie andere grote steden Rotterdam, Den Haag en Utrecht is een gezamenlijke definitie opgesteld van apparaatslasten. Met deze definitie kunnen we de apparaatslasten van de G4 makkelijker onderling vergelijken. In beperkte mate zullen de gepresenteerde apparaatslasten nog afwijken van de definitie omdat specifieke kostensoorten verschillend kunnen worden geïnterpreteerd in de G4 bij het hanteren van de definitie. Apparaatslasten bestaan uit het volgende:

- Alle salaris- en persoonlijke lasten zoals opleidingen, dienstkleding, mobiele telefoons van alle medewerkers.
- De lasten van externe inhuur, zowel voor de reguliere bedrijfsvoering als voor de beleidsprogramma's.
- De lasten die niet toe te delen zijn aan de beleidsprogramma's en ondersteunend zijn aan de organisatie zoals ICT, informatievoorziening, schoonmaak, trainees, huisvesting, licenties, bestuurs- en raadsondersteuning, management in de primaire processen, koffie, energie en water, huur enzovoort. Deze lasten zijn opgenomen als Ondersteuning organisatie bij programmaonderdeel B5. Overhead.

Ontwikkeling apparaatslasten

In onderstaande tabel hebben wij de apparaatslasten per programma opgenomen.

Apparaatslasten	Rekening 2022	Primaire Begroting 2023	Begroting 2023 (Najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil Rekening Begroting 2023 (Najaarsnota)
Programma					
1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	256,0	259,4	284,2	277,9	-6,3
2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	231,6	168,5	193,1	250,8	57,6
3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	25,1	25,1	24,3	25,6	1,3
4 Sport	25,9	25,2	25,9	28,7	2,8
5 Onderwijs	31,7	33,5	34,7	34,3	-0,5
6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	206,3	164,3	159,9	177,0	17,2
7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	165,3	144,1	171,0	180,9	9,9
8 Veiligheid	103,6	102,6	112,2	117,3	5,1
A Algemene dekkingsmiddelen	22,2	21,8	23,7	24,1	0,5
B Bestuur en organisatie	702,5	720,2	773,2	773,4	0,2
Geactiveerd / Investeringsprojecten	47,4	55,6	55,6	55,7	0,0
Totaal apparaatslasten	**1.817,6**	**1.720,3**	**1.857,8**	**1.945,7**	**87,8**
waarvan intern personeel	**1.463,8**	**1.385,5**	**1.465,7**	**1.545,1**	**79,5**
- waarvan salariskosten (loonkosten)	1.450,9	1.518,1	1.555,9	1.536,6	-19,3
- waarvan overige personeelslasten (zoals					
opleidingen, dienstkleding, mobiele telefoons)	68,3	59,5	63,1	70,1	7,0
- waarvan doorbelastingen	-55,5	-192,1	-153,3	-61,5	91,8
waarvan externe inhuur	**146,7**	**103,8**	**67,3**	**152,9**	**85,7**
- Totale externe inhuur	260,4	103,8	145,0	264,8	119,8
- waarvan inhuur voor programma	113,7	0,0	77,7	111,9	34,2
waarvan overige apparaatslasten	**207,1**	**231,0**	**324,9**	**247,6**	**-77,4**

De apparaatslasten zijn € 87,8 miljoen hoger dan begroot. Deze overschrijding komt met name door:

- Hogere lasten externe inhuur, deze worden hierna toegelicht (€ 85,7 miljoen)
- Hogere interne personeelslasten omdat deze niet als zodanig in de programmabegroting opgenomen zijn. In de jaarrekening worden deze kosten wel als zodanig verantwoord (€ 79,5 miljoen)
- Lagere overige apparaatslasten tegenover de hiervoor genoemde hogere interne personeelslasten (€ 77,4 miljoen)

Salarissen

De salarisbegroting 2023, inclusief mutaties najaarsnota, bedraagt € 1.556 miljoen. De salarisrealisatie over 2023 is € 1.537 miljoen, wat een positief saldo betekent van € 19 miljoen. Dit saldo wordt ingezet onder andere voor de inhuur op vacatureruimte. Binnen het facilitaire en financiële domein, alsmede in de buitendiensten (civiele en groene sectoren) en het fysieke domein, blijft het uitdagend om openstaande vacatures in te vullen, gezien de krapte op de arbeidsmarkt. In het fysieke domein wordt vooruitlopend op beoogde besparingen terughoudend omgegaan met het volledig vervullen van alle vacatures. Binnen stadsbeheer worden specifiek vacatures niet direct ingevuld, met als doel een flexibele arbeidsschil te behouden om ziek en piekbelasting op te vangen.

De kosten voor personeel hebben betrekking op diverse programma's.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van zowel het begrote bedrag als de daadwerkelijke uitgaven per programma.

Programma	Budget	Realisatie
A. Algemene dekkingsmiddelen	18	17
B. Bestuur en organisatie	705	711
8. Veiligheid	105	103
7. Sociale zaken en Armoedebestrijding	141	145
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	154	153
5. Onderwijs	31	30
4. Sport	23	24
3. Economie, kunst, cultuur en erfgoed	21	20
2.Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	176	166
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	183	169
	1.556	**1.537**

Externe inzet

In 2023 bedragen de kosten voor externe inzet € 265 miljoen. Dit is 14,7% van de totale loonsom en circa 0,9% lager dan het percentage in 2022. Deze ontwikkeling onderstreept dat het beleid dat door het college is ingezet heeft geleid tot een afname van externe inzet. De externe inzet van personeel heeft voornamelijk plaatsgevonden bij piekbelasting, moeilijk vervulbare vacatures, vervanging bij ziekte of zorgtaken. Ook zien we dat door krapte op de arbeidsmarkt het noodzakelijk is in te huren voor het vervullen van specifieke expertise bijvoorbeeld voor de energietransitie en de verkenningen van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Het doel is om externe inzet te beperken. Daarom wordt de capaciteitsbehoefte in beginsel ingevuld door medewerkers met een vaste of tijdelijke arbeidsovereenkomst.

De verdeling van externe inzet onder de verschillende programma's wordt hieronder weergegeven. Aan het eind van deze paragraaf is als bijlage een overzicht opgenomen met een verdere specificatie van de inzet van externe inhuurkrachten. Hiermee wordt voldaan aan de toezegging die hierover is gedaan aan de commissie FKD (TA2022-001139).

Programma	Budget	Realisatie
A. Algemene dekkingsmiddelen	3	5
B. Bestuur en organisatie	67	132
8. Veiligheid	6	12
7. Sociale zaken en Armoedebestrijding	18	24
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	1	16
5. Onderwijs	0	2
4. Sport	2	4
3. Economie, kunst, cultuur en erfgoed	-	1
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	21	33
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	26	35
	145	**265**

De belangrijkste reden voor het verschil tussen realisatie en de begroting (budget) van externe inhuur is dat externe inzet vooraf niet altijd begroot kunnen worden. De raad is hier per raadsbrief van 18 oktober 2023 in detail over geïnformeerd. De afwijking houdt niet in dat er onvoldoende budget is. Er is altijd financiële dekking beschikbaar om de benodigde externe inzet te financieren. Voor de Begroting 2025 wordt onderzocht hoe deze informatie duidelijker gepresenteerd kan worden met als doel de verschillen tussen de begrote en gerealiseerde externe inzet beter navolgbaar te maken.

Externe inzet per type inzet

De externe inzet is ingedeeld in de inleenconstructies detacheringen, uitzendkrachten, zzp'ers en zzp'ers via een intermediair. De meeste inzet vindt plaats op detacheringsbasis. Een detachering houdt in dat een persoon in dienst van een detacheringsbureau op tijdelijke basis wordt uitgeleend op basis van een uurtarief aan de gemeente Amsterdam. Onderstaande tabel geeft een weergave van de verschillende type externe inzet binnen onze organisatie over 2023.

Type inzet	in fte	verhouding t.o.v. totaal fte
Detachering	1.252	50%
Uitzendkracht	990	39%
ZZP	162	6%
ZZP icm intermediair	121	5%

Type inzet	in fte	verhouding t.o.v. totaal fte
Totaal	**2.525**	**100%**

Duur van externe inzet per type inzet

Onderstaande tabel toont de inzetduur in jaren per type inzet. Langdurige inzet vindt voornamelijk plaats binnen het fysieke domein voor onder andere langdurige projecten als bruggen en kademuren.

Type inzet / Inzet per jaar	0	1	2	3	4	5	6	7	Totaal
Detachering	752	288	82	56	51	20	1	1	1.252
Uitzendkracht	668	236	66	12	8	0			990
ZZP	71	33	14	14	25	4	2		162
ZZP icm intermediair	59	34	14	3	7	2	2		121
Totaal in fte	**1.551**	**591**	**176**	**85**	**90**	**26**	**5**	**1**	**2.525**

We zien dat we vooral veel inhuren bij het Contact Centrum Amsterdam (CCA). De medewerkers van het CCA zijn het eerste aanspreekpunt voor inwoners die een vraag hebben. Het CCA heeft een flexibele externe schil nodig om bij piek- en dal momenten bij- en af te kunnen schalen in capaciteit. Dit zien we ook terug bij de afdeling Armoedebestrijding op de functie van medewerker voorzieningen.
Daarnaast zien we dat er vooral wordt ingehuurd voor projecten en adviesfuncties

Aantal uitzendkrachten per directie

Onderstaande tabel toont het aantal uitzendkrachten en de inzetduur aan per directie, bij directies waar ten minste 5 uitzendkrachten zijn ingezet. De uitzendkrachten worden ingezet middels de raamovereenkomst uitzendkrachten. Peildatum 31 december 2023

Directie	Tot 2 jaar	Langer dan 2 jaar	Totaal aantal uitzendkrachten
Afval en Grondstoffen	10	0	10
Belastingen	21	1	22
Bestuurs- en Managementadvies	1	-	1
Bijzondere Projecten	3	-	3
Bureau Interim en Advies	0	-	0
Communicatie	26	-	26
Data	18	-	18
Dienstverlening	179	1	180
Dig. Strategie en Informatie	4	-	4
Digitale Voorzieningen	0	-	0
Digitalisering en Innovatie	1	-	1
Economische Zaken en Cultuur	5	-	5
Facilitair Bureau	61	1	62
Financiën en Inkoop	31	1	32
Gemeentelijk Vastgoed	2	-	2
GGD Amsterdam	67	0	67
Grond en Ontwikkeling	15	3	18
Ingenieursbureau	1	-	1
Inkomen	121	1	122
Juridisch Bureau	18	0	18
Onderwijs, Jeugd en Zorg	25	-	25
Openbare Orde en Veiligheid	6	-	6
Parkeren	6	-	6
Personeel en Organisatie	15	-	15
Projectmanagementbureau	26	1	27
Ruimte en Duurzaamheid	16	2	18
Sport en Bos	41	3	44
Stadsarchief	1	0	1
Stadsdeel Centrum	9	1	10
Stadsdeel Nieuw-West	10	-	10
Stadsdeel Noord	4	0	4
Stadsdeel Oost	14	-	14
Stadsdeel West	7	-	7
Stadsdeel Zuid	1	-	1
Stadsdeel Zuidoost	6	1	7

Directie	Tot 2 jaar	Langer dan 2 jaar	Totaal aantal uitzendkrachten
Stadswerken	22	1	23
Subsidies-, Inkoop- en Juridisch Bureau Sociaal	13	-	13
Toezicht en Handhaving Openbare Ruimte	103	3	106
Verkeer en Openbare Ruimte	12	-	12
Werk en Participatie	39	-	39
Wonen	5	-	5
Zuidas	2	-	2
Bedrijfsvoering	4	-	4
Totaal	**970**	**20**	**990**

**Er zijn 20 uitzendkrachten langer dan 2 jaar werkzaam bij gemeente Amsterdam. Het kan zijn dat deze uitzendkrachten er bewust voor gekozen hebben om geen aanvraag in te dienen voor de 2jaarstermijnregeling.*

Top 10 functies uitzendkrachten

Onderstaande tabel toont de top 10 functies waar uitzendkrachten op in worden gezet.
Peildatum 31 december 2023

Top 10 functies	In fte
Klantcontactcentrum medewerker	864
Voorzieningen medewerker	513
Administratief medewerker	491
Medewerker reiniging	470
Medewerker ondersteuning	405
Klantbegeleider	334
Inloopbalie medewerker	272
Inkomensconsulent	251
Schoonmaker	228
Managementassistent	217

2-Jaarstermijn uitzendkrachten

Uitzendkrachten kunnen onder bepaalde voorwaarden na twee jaar in aanmerking komen voor een vast contract. De voorwaarden zijn:

- De uitzendkracht werkt langer dan 2 jaar aaneengesloten in dezelfde functie
- De uitzendkracht functioneert naar behoren
- Het werk houdt niet binnen een jaar op te bestaan
- Er is geen voorrangskandidaat bij de gemeente die recht heeft op de functie

Als een uitzendkracht langer dan 2 jaar aaneengesloten in dezelfde functie werkt heeft en de voorwaarden voldoet kan hij een aanvraag indienen om in vast dienst te komen. Sinds de invoering van deze regeling in augustus 2020 zijn er 720 aanvragen ingediend waarvan 525 uitzendkrachten in vaste dienst zijn gekomen.

3.2 Openbaarheid (Wet open overheid)

Wet open overheid (Woo)

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (hierna Woo) in werking getreden. Openbaarheid is een recht van de burger. Iedereen mag een verzoek om openbaarmaking indienen. Begin 2023 liep het afhandelen van Woo-verzoeken niet optimaal. We haalden de wettelijke termijnen vaak niet. In 2022 werd 42% van de Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn afgehandeld. In maart 2023 heeft het college van B&W de ambitie vastgesteld om eind 2023 80% van de Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn af te handelen. De wettelijke termijn is vier tot zes weken. Daarnaast mogen we ook termijnafspraken maken.

Het resultaat is dat we eind 2023 73% van de in 2023 ingediende Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn afhandelden. Er zijn in 2023 in totaal 723 Woo- verzoeken ingediend. Een toename van 54,5% ten opzichte van 2022. We handelden in 2023 759 Woo-verzoeken af, een toename van 86,5% ten opzichte van 2022. In de loop van 2023 zien we dat het aantal Woo-verzoeken dat binnen de termijn wordt afgehandeld steeds verder groeit.

Om tot deze verbetering te komen hebben we het stedelijk team openbaarheid versterkt door extra capaciteit toe te voegen. We besteedden veel tijd aan het werven en inwerken van nieuwe mensen. Daarnaast hebben we het proces van het afhandelen van Woo-verzoeken geoptimaliseerd. We werken nu met vaste afhandelteams voor directies met veel- en of complexe verzoeken. We namen in 2023 een nieuw registratiesysteem met dashboard in gebruik. Dit dashboard stelt de afhandelteams in staat directer te sturen op de afhandeling. Tot slot verbeterde de snelheid en kwaliteit van het afhandelproces door aanpassingen in het proces: de bestuurlijke besluitvorming is aangepast en versneld, we hebben aandacht voor het ontwikkelen van zoekcompetenties en het contact met verzoekers is geïntensiveerd.

Actieve openbaarheid

De Woo legt de nadruk op het uit eigen beweging openbaar maken van informatie. De wetsartikelen over actieve openbaarheid zijn nog niet in werking getreden. Toch heeft het college van B&W de ambitie uitgesproken om eind 2023 de elf wettelijke informatiecategorieën actief openbaar gemaakt te hebben en daarnaast nog extra informatie actief openbaar te maken over onderwerpen waar de Amsterdammer vaak om vraagt of die in de publiciteit zijn.

In 2023 werkte een vast team aan het actief openbaar maken van documenten uit de elf wettelijke informatiecategorieën. Het resultaat is, dat we eind december 2023 100% actieve openbaarheid van de elf wettelijke informatiecategorieën behaalden. Naast de elf informatiecategorieën publiceerden we informatie over erfpacht en preventief fouilleren op open.amsterdam: het platform voor actieve openbaarheid dat de gemeente heeft ontwikkeld. Op 1 mei 2023 heeft de gemeente de transparantie- prijs ‘Over informatie gesproken’ voor open.amsterdam van staatssecretaris van Huffelen ontvangen.

Informatiebeheer

De vindbaarheid van informatie in de organisatie is essentieel voor openbaarheid. Om de kwaliteit van het informatiebeheer te verbeteren hebben we in 2023 de uitrol van de nieuwe Amsterdamse digitale werkplek naar de 22.000 werkplekken vrijwel afgerond. Een belangrijke randvoorwaarde voor het verder op orde brengen van de informatiehuishouding. De digitale samenwerkingsomgeving binnen de Amsterdamse werkplek is de basis voor het werken met- en zoeken naar informatie. Tevens werkten we verder aan de aandachtspunten van de interbestuurlijk toezichthouder, waaronder het bewerken en toegankelijk maken van de grote hoeveelheid papieren archief tot 2014, de implementatie van een organisatie breed kwaliteitssysteem, het in kaart brengen van de aanwezige informatie in de organisatie, het identificeren van vernietigingsachterstanden en het vernietigen van informatie die daarvoor in aanmerking komt, onderzoek vervangingsproces en de kwaliteit van de archiefruimten.

3.3 Financiering

In deze paragraaf beschrijven we de uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie. De financieringsfunctie zorgt ervoor dat we voldoende geld beschikbaar hebben om aan alle financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Hiervoor trekken we kort- en langlopende leningen aan. Onder de financieringsfunctie vallen ook het verstrekken van leningen en garanties en het beheersen van financiële risico's.

3.3.1 Externe financiering

In 2023 hebben we fors geïnvesteerd in de stad. De omvangrijkste investeringen in de stad zijn de investeringen in:

- (school)gebouwen
- de openbare ruimte zoals parkeervoorzieningen, kades, bruggen, tunnels, wegen, verlichting en verkeerssystemen

In de Investeringsparagraaf onderbouwen we de investeringen.

Investeringen financieren we met externe en interne financieringsmiddelen. Dit jaar hebben we de investeringen vooral gefinancierd met interne financieringsmiddelen. Deze worden gevormd door de reserves, voorzieningen en het jaarresultaat. Hierdoor waren er minder externe financieringsmiddelen nodig voor de investeringen. Externe financieringsmiddelen zijn leningen van externe partijen waarover we rente betalen.

De externe financieringsmiddelen daalden in 2023 met € 26 miljoen naar € 6.684 miljoen. Tabel 1 toont de ontwikkeling van de externe financieringsmiddelen in 2023.

Tabel 1. Overzicht externe financieringsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

Externe financieringsmiddelen	2022	2023	Mutatie
Liquide middelen	-6	-10	-4
Kasgeldleningen	335	361	27
Langlopende leningen	6.381	6.333	-48
Totaal	**6.710**	**6.684**	**-26**

Grafiek 1 toont het verloop van de externe financieringsmiddelen (externe schuld) van de afgelopen vijf jaar. Hierin staat ook het aandeel van de financieringsbehoefte voor erfpacht. Het betreft hier de balanswaarde van de erfpachtgronden waarover canon wordt betaald min de reserve financiering erfpachtgrond.

In de afgelopen jaren is de externe schuld vrijwel constant gebleven. De externe schuld blijft houdbaar. We voldoen aan de verplichte financiële kengetallen en we bewegen ruim binnen de marges die passend zijn bij houdbare overheidsfinanciën. Dit lichten we verder toe in het onderdeel 3.3.2 Kengetallen.

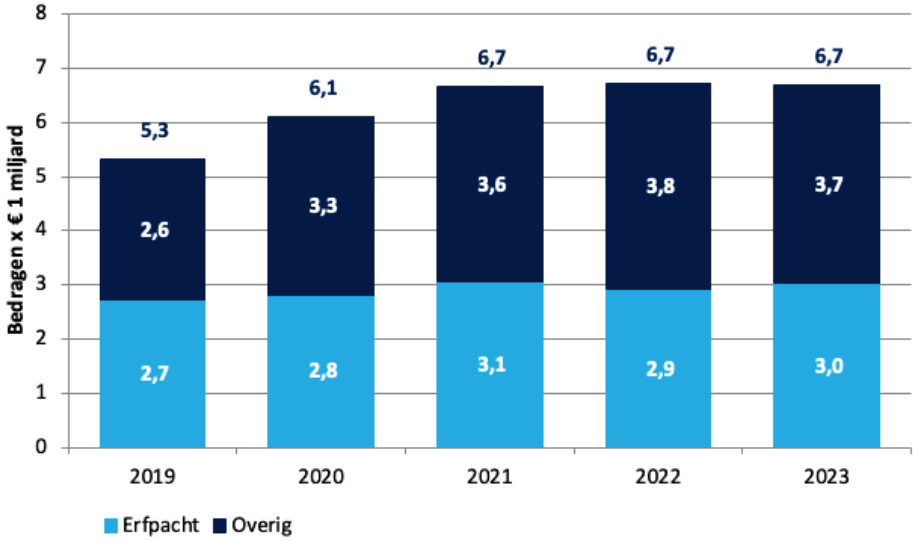

Grafiek 1. Ontwikkeling externe financieringsmiddelen 2019 – 2023

Bij de Najaarsnota 2023 was de verwachte omvang van de externe financieringsmiddelen voor eind 2023 begroot op € 6,9 miljard. Deze kwam uiteindelijk € 249 miljoen lager uit op € 6,7 miljard. Dit komt doordat:

- De omvang van het bezit lager uitkwam dan begroot (€ 239 miljoen). Dit is het (im) materieel bezit en het financieel bezit.
- Er meer interne financieringsmiddelen waren dan begroot (€ 261 miljoen). Dit zijn de reserves, voorzieningen en het jaarresultaat.
- De werkkapitaalbehoefte hoger uitkwam dan begroot (€ 251 miljoen).

In 2023 is de externe schuld licht afgenomen. De marktrente waartegen we nieuwe leningen afsluiten is wel gestegen. Stapsgewijs stijgt hierdoor het gemiddelde rentepercentage van de hele externe schuld. In 2023 stegen onze rentelasten met € 9 miljoen naar € 72 miljoen. Het gemiddelde rentepercentage van de hele externe schuld in 2023 was 1,1%. Dit tonen we in tabel 2.

Tabel 2. Externe financiering, omvang en rentelast

(bedragen x € 1 miljoen)

Externe financieringsmiddelen	2022	2023
Omvang	6.710	6.684
Rentelast	63	72
Gemiddeld gewogen rentepercentage	0,9%	1,1%

3.3.2 Kengetallen

Er zijn verschillende invalshoeken om de schuld en de houdbaarheid ervan te beoordelen. Kengetallen moeten inzicht geven om de schuld en ontwikkeling daarvan beter te kunnen begrijpen. De solvabiliteitsratio en de netto schuldquote zijn verplichte kengetallen vanuit het BBV. Vanuit de Wet fido zijn de renterisiconorm en de kasgeldlimiet verplichte kengetallen. Daarnaast geven we een toelichting op schatkistbankieren en derivaten.

Deze vier kengetallen lichten we in deze paragraaf verder toe. Een overzicht van de kengetallen tonen we in tabel 3.

Tabel 3. Kengetallen Schuld

			Signaleringswaarden volgens toezichthouder provincie Noord-Holland		
Kengetallen Schuld	**2022**	**2023**	**Voldoende**	**Redelijk**	**Onvoldoende**
Solvabiliteit conform BBV	50%	49%	> 50%	20% < X < 50%	< 20%
Solvabiliteit gecorrigeerd voor erfpacht	32%	33%			
Netto schuldquote conform BBV	103%	101%	< 90%	90% < X < 130%	> 130%
Netto schuldquote conform BBV gecorrigeerd voor verstrekte leningen	97%	95%			
Netto schuldquote gecorrigeerd voor erfpacht	56%	54%			
Renterisiconorm	5%	9%			> 20%
Kasgeldlimiet	4%	6%			> 8,5%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio berekenen we door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. Het geeft aan hoeveel we van ons bezit financieren met eigen vermogen. Daarnaast is het een maatstaf voor kredietwaardigheid.

In 2023 is onze solvabiliteitsratio 49%. Daarmee voldoen we aan de gestelde signaleringswaarde ‘redelijk’ van de provincie Noord-Holland. Vergeleken 2022 is de solvabiliteitsratio heel licht afgenomen. Dit komt doordat het eigen vermogen en het balanstotaal in bijna dezelfde verhoudingen toenamen.

Netto schuldquote

De netto schuldquote berekenen we door de netto schuld (berekend volgens de methode in het BBV) te delen door het begrotingstotaal. Het begrotingstotaal zijn de totale baten zonder reservemutaties. We geven de netto schuldquote weer zonder en met correctie voor leningen die wij zelf verstrekt hebben.

De schuld beheersen we door te sturen op twee samenstellende delen van onze schuld, namelijk de standaardschuld en de erfpachtschuld. De erfpachtschuld is het deel van de schuld die we zijn aangegaan om de erfpachtgronden te financieren. De standaardschuld is de schuld voor overige investeringen.

De standaardschuld beheersen we door de netto schuldquote hiervan voor de lange termijn te richten op 110%. De erfpachtschuld beheersen we door canoninkomsten uit erfpacht te sparen.

In 2023 is onze netto schuldquote zonder erfpacht (standaardschuld) 54%. Daarmee voldoen we aan de signaleringswaarde 'voldoende' van de provincie Noord-Holland. Bovendien voldoen we ruim aan de norm van 110% die we aan onszelf stellen voor de netto schuldquote van de standaardschuld.

Renterisiconorm

De renterisiconorm begrenst het bedrag aan langlopende schulden dat de gemeente in een gegeven jaar moet aflossen of waarvan de rente moet worden herzien. De limiet hiervoor ligt op maximaal 20% van het begrotingstotaal. Hierdoor worden de aflossingen gespreid over de jaren. Dat beperkt het renterisico dat we lopen in een bepaald jaar.

In 2023 bedroeg onze renterisiconorm € 1.185 miljoen. In 2023 hebben we € 550 miljoen aan langlopende leningen afgelost. Hiermee blijven we ruim binnen de renterisiconorm en komen we op 9% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat het bedrag aan aflossingen van langlopende leningen beperkt is gebleven in 2023 doordat we dit spreiden over meerdere jaren. Hierdoor spreiden we ook het renterisico dat we lopen over meerdere jaren.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet begrenst onze maximale kortlopende schuld. Dit zijn leningen met een looptijd tot 1 jaar. Zonder deze beperking zouden gemeenten zich volledig met kortlopende leningen kunnen financieren. Dit zou echter leiden tot hoge renterisico's. Renteverhogingen hebben dan namelijk direct effect op onze rentelasten, terwijl dit bij langlopende leningen langzaam doorwerkt.

De limiet voor onze kortlopende schuld ligt op 8,5% van het begrotingstotaal. We berekenen het door de gemiddelde omvang van de kortlopende leningen te delen door het begrotingstotaal. We mogen de limiet tijdelijk overschrijden, maar drie achtereenvolgende kwartalen overschrijden is niet toegestaan volgens Wet fido.

In 2023 bedroeg ons kasgeldlimiet € 504 miljoen. In alle kwartalen voldeden we aan de gestelde norm en hebben we de kasgeldlimiet niet overschreden.

Schatkistbankieren

Alle decentrale overheden moeten vanaf een bepaald drempelbedrag overtollige middelen in de schatkist van het ministerie van Financiën aanhouden. Deelname van de decentrale overheden aan schatkistbankieren zorgt voor een lagere EMU-schuld van Nederland. Voor ons bedroeg het drempelbedrag in 2023 € 20,9 miljoen. In 2023 hebben we het drempelbedrag niet overschreden. We hebben geen gebruik gemaakt van schatkistbankieren.

Derivaten

In 2023 hebben we geen gebruik gemaakt van derivaten. In 2023 sloten we ook geen derivaten af. Volgens het Treasurystatuut mogen we derivaten alleen afsluiten om opwaartse renterisico's af te dekken. En voor elke transactie hebben we vooraf toestemming nodig van het college van burgemeester en wethouders.

3.3.3 EMU-saldo

Gemeenten zijn verplicht om een overzicht van het EMU-saldo te verstrekken. EMU verwijst naar de Economische en Monetaire Unie. Het EMU-saldo wordt op landelijk niveau bepaald. Onze inkomsten en uitgaven tellen mee in de optelsom van alle inkomsten en uitgaven van de Rijksoverheid en de decentrale overheden. Het EMU-saldo helpt om de financiële gezondheid van EU-lidstaten te meten en de economische stabiliteit te behouden.

Het EMU-saldo wordt bepaald door de inkomsten en uitgaven volgens het kasstelsel. Dat verschilt van het baten-lasten stelsel dat gemeenten gebruiken. In het EMU-saldo zijn investeringsuitgaven en aan- en verkopen van grond opgenomen. Maar geen afschrijvingen en toevoegingen aan reserves en voorzieningen. Dit is wel zo in het baten-lasten stelsel.

Tabel 4 toont het effect van ons op het EMU-saldo van Nederland. We hebben een negatief EMU-saldo in de jaren 2022 en 2023. Dat komt doordat we fors investeerden in de stad. De grootste investeringen in de stad zijn de investeringen in (school) gebouwen en openbare voorzieningen.

Tabel 4. EMU-saldo

(bedragen x € 1 miljoen)

EMU-saldo	2022	2023
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	160	123
Mutatie (im)materiële vaste activa	-431	-324
Mutatie voorzieningen	64	122
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-125	-137
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-17	99
Berekend EMU-saldo	**-349**	**-118**

3.3.4 Lening- en garantiebeleid

We verstrekken leningen als de onderstaande voorwaarden gelden:

- Dit dient het publiek belang.
- Geen andere externe financiers willen een lening verstrekken.
- Vanuit financiële analyses blijkt dat de lener aan alle rente- en aflossingsverplichtingen kan voldoen.

Garanties verstrekken we alleen als dit een toegevoegde waarde oplevert ten opzichte van een lening. Verstrekken van leningen en garanties brengt echter risico's met zich mee. Juist de combinatie van publiek belang en de afwezigheid van externe financieringsmogelijkheden maakt het risico hoger dan gemiddeld. Bij specifieke risico's treffen we een voorziening. Onze resterende risico's bij verstrekken van leningen en garanties zitten in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Hiervoor houden we de Algemene Reserve aan vanuit de regels Weerstandsvermogen

Het beleid over verstrekken en beheren van leningen en garanties door ons aan derden staat in het "Lening- en garantiebeleid gemeente Amsterdam".

3.3.5 Verstrekte leningen

We hebben eind 2023 voor € 384 miljoen aan leningen verstrekt aan derden. Zie ook tabel 5.

Tabel 5. Verstrekte leningen

(bedragen x € 1 miljoen)

Verstrekte leningen	2022	2023	Risico indicatie	Verantwoordelijke organisatie	Soort
Afval Energiebedrijf (AEB)	159,2	195,6	Hoog	B&O	Deelneming
Alliander	55,0	55,0	Laag	B&O	Deelneming
Amsterdams Investeringsfonds (AIF)	4,7	4,3	Middel	R&D	Overig
Amsterdamse Middensegment Hypotheekleningen	5,9	5,3	Laag	Wonen	Overig
Carré	2,2	1,1	Middel	B&O	Deelneming
Duurzaamheidsfonds	10,9	13,7	Middel	R&D	Overig
Energieleningen	11,3	12,7	Laag	Wonen	Overig
Internationaal Theater Amsterdam	2,4	1,5	Hoog	EZ&C	Overig
Marktkwartier	5,9	5,9	N.v.t.	G&O	Overig
Nationaal Restauratiefonds	6,1	6,1	Laag	R&D en Wonen	Overig
NEMO Science Museum	11,3	11,3	N.v.t.	B&O	Overig
Schuldsaneringsleningen	15,8	14,5	Hoog	Inkomen	Overig
Sportverenigingen	1,1	1,0	Middel	Sport & Bos	Overig
Startersleningen	6,1	5,7	Laag	Wonen	Overig
Starters- en energielening stortingen	3,4	1,1	Laag	Wonen	Overig
Westpoort Warmte (WPW)	52,9	42,9	Middel	B&O	Deelneming
Wooncoöperaties	2,6	5,7	Hoog	Wonen	Overig
Overige leningen < € 1 miljoen	0,2	0,2			
Totaal	**357,0**	**383,5**			
Correctie voorziening Marktkwartier	-5,9	-5,9			
Correctie voorziening Schuldsaneringsleningen	-0,6	-0,4			
Boekwaarde verstrekte leningen	**350,5**	**377,3**			

Per lening geven we een aanduiding van het financieringsrisico: laag, middel of hoog. Het gaat dan om het risico dat we rentebetalingen of aflossingen niet volledig ontvangen. Als er een voorziening is om het risico te dekken, dan staat dit bij de toelichting van die lening. Bij enkele leningen staat risicoclassificatie 'niet van toepassing' (n.v.t.). Dat zijn aflossingsvrije leningen met een speciale constructie waarvan het risico volledig is afgedekt door een reserve. Hieronder lichten we de leningen toe als deze nieuw zijn, belangrijke wijzigingen hebben, een risicoaanduiding 'middel' of 'hoog' hebben, of een risicoaanduiding 'laag' hebben maar die groot van omvang zijn.

Afval Energiebedrijf (AEB)

We hebben aan Afval Energiebedrijf (AEB) achtergestelde leningen verstrekt van in totaal € 195,6 miljoen per eind 2023. Dit bestaat uit een achtergestelde lening van € 170,6 miljoen en een stand-by faciliteit van € 25 miljoen. Een achtergestelde lening is een lening die pas wordt terugbetaald nadat de leningen van de banken zijn terugbetaald.

De gemeente was een verkoopovereenkomst aangegaan met Afvalverwerking Rijnmond (AVR) voor de verkoop van AEB. De verkoop is echter niet goedgekeurd door de Autoriteit Consument & Markt (ACM). In juni 2023 is besloten om een nieuw verkooptraject te starten. Bij een definitieve verkoop zal de achtergestelde lening worden afgelost.

In 2023 zijn er nieuwe herfinancieringsafspraken gemaakt tussen AEB, de gemeente en het bankenconsortium. Een onderdeel hiervan is dat de lening van de gemeente wordt verlengd met drie jaar naar 2028. Sinds eind 2019 wordt de rente over de lening aan AEB, zoals afgesproken in de leningsovereenkomst, bijgeschreven bij de hoofdsom. Daarnaast verstrekken we een stand-by faciliteit van € 25 miljoen. Dit is ook een achtergestelde lening.

Het financieringsrisico van deze leningen is 'hoog' vanwege de risico's van AEB en het achtergestelde karakter van de leningen.

Alliander

We hebben aan Alliander een converteerbare lening van € 55 miljoen verstrekt. Door het verstrekken van deze lening wordt de eigen vermogenspositie van Alliander versterkt. Dit is noodzakelijk met het oog op de grootschalige investeringen die Alliander de komende jaren moet doen in elektriciteitsnetten. Dit als gevolg van de energietransitie. De lening wordt naar verwachting in de komende jaren omgezet naar aandelenkapitaal. Dat betekent dat de lening niet wordt terugbetaald met geld maar met aandelen Alliander. Het financieringsrisico is op 'laag' gesteld omdat Alliander een solide bedrijf is en opereert in een gereguleerde markt.

Amsterdams Investeringsfonds (AIF)

We verstrekken vanuit ons Amsterdams Investeringsfonds (AIF) leningen op het vlak van economie, stedelijke ontwikkeling en duurzaamheid. Inmiddels is het fonds gesloten en worden er geen nieuwe leningen meer verstrekt. Eind 2023 stond voor in totaal € 4,3 miljoen aan leningen uit. De uitstaande hoofdsom zal de komende jaren afnemen door de aflossingen. Het financieringsrisico verlagen we naar 'middel'. Er zijn vrijwel geen betaalachterstanden bij de leningen in dit fonds. Bovendien hebben we een reserve getroffen die de omvang van alle verstrekte leningen dekt.

Sportverenigingen

We hebben in 2022 een leningenportefeuille voor de financiering van verenigingsgebouwen van sportverenigingen overgenomen van de Stichting Financiering Bouw Sport Accommodaties. Voorheen garandeerden we deze leningen. Eind 2023 stond in totaal stond in totaal € 1,0 miljoen aan leningen uit. De uitstaande hoofdsom zal de komende jaren afnemen door aflossingen. Het financieringsrisico houden we op 'middel'.

Carré

We verstrekken aan Koninklijk Theater Carré een aflossingsvrije lening. Eind 2023 bedraagt deze lening € 1,1 miljoen. Daarnaast verstrekken we een rekening-courant van maximaal € 2 miljoen. Deze is tot nu toe niet gebruikt. Carré behaalt weer goede bedrijfsresultaten na zware jaren in de coronacrisis. In 2023 heeft Carré de helft van de resterende lening vervroegd afgelost. Het financieringsrisico houden we op 'middel'.

Duurzaamheidsfonds

We verstrekken vanuit ons Duurzaamheidsfonds leningen aan duurzame projecten in de stad. Eind 2023 stond voor in totaal € 13,7 miljoen aan leningen uit. Het financieringsrisico houden we op 'middel'. We hebben een reserve getroffen die de omvang van alle verstrekte leningen dekt.

Internationaal Theater Amsterdam (ITA)

We verstrekken aan ITA een langlopende lening voor financiering van de vaste activa van het theater. Eind 2023 bedraagt deze lening € 1,5 miljoen. ITA ontvangt van ons een subsidie om de rentebetalingen te voldoen. Dit verrekenen wij intern. Het risico passen we aan naar 'hoog'. De resultaten zijn verslechterd. Dit komt door de sterk gestegen kosten als gevolg van de inflatie, terwijl de inkomsten van ITA niet evenredig zijn gestegen. Daarnaast zijn de reserves van ITA zeer beperkt.

Schuldsaneringsleningen

We verstrekken vanuit schuldsanering leningen. Dit als onderdeel van ons beleid voor armoedebestrijding. Daarvan was de stand eind 2023 € 14,5 miljoen. Vanwege het karakter van schuldsanering schatten we het financieringsrisico op 'hoog'. Als maatregel van risicobeheersing volgt de Kredietbank Amsterdam deze leningen intensief en is er een gedeeltelijke voorziening voor getroffen van € 0,4 miljoen.

Westpoort Warmte

Aan Westpoort Warmte (WPW) verstrekken we, samen met de andere aandeelhouder Vattenfall, ieder een leningsfaciliteit van € 77,9 miljoen. Dit betekent dat we maximaal dit bedrag kunnen uitlenen. Het uitstaande saldo van de verstrekte leningen is € 42,9 miljoen eind 2023. Hoewel WPW nog sterk afhankelijk is van AEB voor de warmtelevering, wordt dit risico steeds beter gespreid over andere warmtebronnen. Bovendien zijn er afspraken gemaakt met Vattenfall die de risico's verder verminderen. Het financieringsrisico stellen we op 'middel'.

Wooncoöperaties

In 2021 is een Wooncoöperatiefonds van € 20 miljoen opgericht. Doelstelling van het fonds is de stimulering van sociale en middeldure huurwoningen van wooncoöperaties (niet te verwarren met woningcorporaties). Dit stimuleren we met leningen ter aanvulling van leningen van andere partijen. Eind 2023 stond in totaal een bedrag van € 5,7 aan leningen uit. Het financieringsrisico verhogen we naar 'hoog'. Dit komt vooral doordat we grotendeels een achtergestelde positie hebben vergeleken met andere financiers. Voor het risicogedeelte hebben we een reserve gevormd.

Overige leningen kleiner dan € 1 miljoen

We hebben een aantal kleinere leningen verstrekt. De belangrijkste ontwikkelingen hier zijn rond twee leningen aan sociale firma's met een totale omvang van € 0,1 miljoen. De financiële situatie van deze resterende twee sociale firma's staat nog steeds onder druk. Beide sociale firma's hebben al meerdere jaren uitstel van betaling. Het financieringsrisico van deze leningen is 'hoog'.

3.3.6 Verstrekte garanties

We hebben eind 2023 voor € 9,8 miljard aan financiële garanties aan derden verstrekt. Zie ook tabel 6.

Bij een financiële garantie:

- Verstrekt een andere partij een lening aan de kredietnemer (meestal banken).
- Staan we garant wanneer de kredietnemer niet aan zijn rente- of aflossingsverplichtingen kan voldoen.

Tabel 6. Verstrekte garanties

(bedragen x € 1 miljoen)

Verstrekte garanties	2022	2023	Risico indicatie	Verantwoordelijke organisatie
Achtervang WEW	1.302	1.144	Laag	Wonen
Achtervang WSW	8.395	8.444	Laag	Wonen
Gemeente garanties wonen	3	3	Laag	Wonen
Gemeente garanties zorg	1	1	Laag	Wonen
Hogeschool van Amsterdam	9	9	Laag	Nieuw-West
Sportfondsenbad West	6	6	Middel	Sport & Bos
Stichting Waternet	90	89	Laag	B&O
Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)	134	144	Middel	R&D
Overig garanties < € 1 miljoen	3	3		
Totaal	**9.935**	**9.842**		

Per garantie geven we een inschatting van het financiële risico: laag, middel of hoog. Het gaat dan om het risico dat de garantie wordt ingeroepen en de gemeente als garantiegever (een deel van) de omvang van de garantie moet betalen. Als we een voorziening hebben gevormd om het risico te dekken, dan staat dit bij de toelichting van die garantie. Hieronder lichten we de garanties toe als deze nieuw zijn, een risicoaanduiding 'middel' of 'hoog' hebben, of een risicoaanduiding 'laag' hebben maar die groot van omvang zijn.

Achtervang waarborgfondsen

De gemeente is achtervang bij twee verschillende waarborgfondsen, namelijk:

- Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW).
- Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).

Anders dan bij een garantie staat de gemeente bij een waarborgfonds niet rechtstreeks garant voor verstrekte leningen aan woningcorporaties of particulieren. De gemeente is wel verplicht om renteloze leningen te verstrekken aan waarborgfondsen als die in liquiditeitsproblemen komen door een te laag fondsvermogen. De waarborgfondsen hoeven deze renteloze leningen pas terug te betalen wanneer hun fondsvermogen voldoende is.

We tonen de garantieomvang als het totaal van de borgstellingen die de waarborgfondsen hebben afgegeven en aan ons toerekenbaar zijn. Dat was € 9,6 miljard eind 2023.

Achtervang Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)

Het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) waarborgt leningen die burgers hebben afgesloten voor het kopen van een huis onder de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Als een burger met een NHG hypotheek zijn of haar rente en of aflossingen niet meer kan betalen, kunnen de financiers het WEW aanspreken, mocht de opbrengst van de gedwongen verkoop van het huis onvoldoende zijn om de schuld volledig af te lossen. Alleen wanneer het WEW te weinig eigen vermogen heeft, kan vervolgens de gemeente worden aangesproken.

Eerder waren het Rijk en gemeenten samen achtervang voor als het garantievermogen van het WEW onvoldoende was. Vanaf 2011 heeft het Rijk de taak als achtervang volledig overgenomen voor leningen. Voor leningen afgesloten na 2011 is de gemeente niet langer achtervang. Door aflossingen op bestaande leningen neemt onze achtervangpositie bij het WEW daarom jaarlijks af.

De omvang van onze achtervangpositie bedroeg € 1,1 miljard eind 2023. Dit zijn de NHG-hypotheken die tot en met 2010 aan Amsterdammers zijn verstrekt.

Het risico schatten we 'laag' in. Dit vanwege het aanwezige vermogen bij het WEW en de gestegen huizenprijzen sinds 2010, waardoor de waarde van de woningen over het algemeen hoger is dan de schuld.

Achtervang Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat borg voor de rente en aflossingen van leningen aan woningcorporaties. Daardoor kunnen de corporaties tegen gunstige voorwaarden lenen.

Wanneer woningcorporaties niet langer aan hun rente en aflossingsverplichtingen kunnen voldoen zijn er verschillende afspraken tussen de corporaties, WSW, de gemeenten en het Rijk om de risico's te beperken en te delen:

1. Een corporatie kan eerst saneringssteun ontvangen van andere corporaties.
2. Als de saneringssteun onvoldoende is of wordt besloten om niet te saneren, dan kunnen corporaties het WSW aanspreken. WSW heeft zelf buffers om corporaties bij te staan. Als dat ontoereikend is, kan het WSW andere woningcorporaties aanspreken. Woningcorporaties hebben voorwaardelijke verplichting tot liquiditeitssteun.
3. Als bovenstaande onvoldoende is, dan kan de achtervang van de gemeenten en het Rijk worden aangesproken. Gemeenten en het Rijk verstrekken renteloze en aflossingsvrije leningen aan het WSW. Het WSW heeft zo altijd voldoende middelen om ervoor te zorgen dat woningcorporaties hun rente en aflossingen kunnen voldoen. Daarom kunnen woningbouwcorporaties relatief goedkoop lenen.

De omvang van onze achtervangpositie bedroeg € 8,4 miljard eind 2023. WSW heeft een zeer hoge kredietwaardigheid (AAA-rating). Het risicoprofiel is daarom 'laag'.

Sportfondsenbad Amsterdam West

We hebben een garantie voor een lening aan het Sportfondsenbad Amsterdam West verstrekt. Het uitstaande saldo is € 5,7 miljoen eind 2023. Het garantierisico verlagen we naar 'middel'. De energieprijzen, die grote invloed hebben op de kosten van het zwembad, zijn inmiddels lager.

Stichting Waternet

Waternet voert wettelijke en publieke taken uit op het gebied van onder andere drinkwater, riolering en het waterschap. In de samenwerkingsovereenkomst is afgesproken dat de gemeente en waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) de dekkingsmiddelen, die Waternet nodig heeft voor het uitvoeren van deze taken, ter beschikking stelt. Daarnaast garanderen de gemeente en AGV gezamenlijk leningen die stichting Waternet afsluit voor een maximaal bedrag van € 120 miljoen.

Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)

WRK is een watertransportmaatschappij, waarvan, vanwege het publieke belang, de gemeente samen met waterleidingbedrijf PWN voor ieder 50%, aandeelhouder is. De aandeelhouders staan verder gezamenlijk garant voor leningen die WRK afsluit tot een maximaal bedrag van € 230 miljoen. Momenteel staat € 144 miljoen uit onder de garantie. Het risicoprofiel van de garantie schatten we in op ‘middel’.

Overige garanties kleiner dan € 1 miljoen

We hebben een aantal kleinere garanties verstrekt met een omvang van in totaal ongeveer de € 3 miljoen.

Twee grotere garanties in deze categorie zijn Broedplaatsen en De Meervaart. Het uitstaande bedrag voor de garantie voor Broedplaatsen is bijna € 1 miljoen eind 2023. Door de garantie kan Triodos financiering verstrekken aan de betreffende broedplaats. Het risicoprofiel van deze garantie is ‘middel’, vanwege de aard van de leningen in de culturele sector. Het uitstaande bedrag van de garantie aan het theater De Meervaart om een verbouwing te financieren is € 0,7 miljoen eind 2023. Het risicoprofiel houden we op ‘hoog’.

Daarnaast zijn we een samenwerking aangegaan met Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) voor het financieren van accommodaties van sportverenigingen. Dit doen we door samen met SWS borgstellingen te verstrekken aan banken. We geven garanties af van maximaal 50% van de totale financiering. Het maximaal te garanderen bedrag voor de gemeente is € 2 miljoen (inclusief de overgenomen portefeuille van SFBSA, zie onderdeel Verstrekte leningen). Het risico schatten we in op ‘middel’.

De risicoprofielen van de overige garanties variëren van ‘laag’ tot ‘middel’

3.4 Grondbeleid

In overeenstemming met artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat deze paragraaf Grondbeleid:

- **de visie op het grondbeleid en hoe we deze uitvoeren**
- **een actuele prognose van het totaal van de grondexploitaties**
- **de manier en onderbouwing van winstnemingen en de reserves in relatie tot de risico's.**

We gaan in deze paragraaf eerst in op het grond(prijs)beleid en de overige beleidsmatige uitgangspunten voor de grondexploitaties. Vervolgens behandelen we de prognoses voor het Vereveningsfonds (inclusief Zuidas). Daarbij kijken we ook naar de inzet van de vereveningsruimte om de grondproductie en ander vastgoed op peil te houden.

De cijfers van deze paragraaf Grondbeleid baseren we op de financiële administratie en het MeerjarenPerspectief Grondexploitaties (MPG) 2024. In het MPG 2024 zijn de gegevens van het Vereveningsfonds en Zuidas geconsolideerd.

Op 23 januari 2019 stelde de gemeenteraad de Nota Financiële verantwoording grondexploitaties en erfpachtuitgifte vast (hierna: de Nota Financiële verantwoording). Deze nota is de basis voor de verantwoording over het grondbeleid in 2023.

3.4.1 Grondbeleid

De gemeente stuurt actief op de verdere (her-)ontwikkeling van de stad. Ruim 85% van de grond binnen de gemeentegrenzen is gemeentelijk eigendom. Daardoor zijn we als grondeigenaar vaak actief betrokken bij stedelijke ontwikkeling. Grofweg zijn er 2 hoofdvormen van gebieds- of locatieontwikkeling:

1. Actief grondbeleid: bij nieuwe terreinen en gebieden zonder zittende particuliere eigenaren en erfpachters.
2. Faciliterend grondbeleid: bij een functiewijziging of verandering op pand- of gebiedsniveau. Er zijn dan belanghebbenden in het gebied zoals particuliere eigenaren die (een deel van) de grond bezitten of huidige erfpachters.

Bij actief grondbeleid heeft de gemeente een actieve positie en rol. We zijn dan in de regel verantwoordelijk voor het planontwikkelproces, het bouw- en woonrijp maken van de locatie en voor de uitgifte in erfpacht van de bouwrijpe kavels. We geven de kavels in erfpacht uit aan een ontwikkelende partij die vervolgens het vastgoed realiseert. De gemeentelijke kosten en opbrengsten van een gebied dat ontwikkeld wordt, staan in een zogenoemde grondexploitatiebegroting.
Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente een meer ondersteunende (faciliterende) rol. Dit ondanks het feit dat we ook hier (mede)grondeigenaar kunnen zijn. De gemeente formuleert de stedenbouwkundige en programmatische randvoorwaarden. Die leggen we vast in een investeringsbesluit dat de gemeenteraad vaststelt. Het initiatief voor de daadwerkelijke aanpassing op pandniveau laten we over aan de eigenaren of erfpachters in het gebied. We ondersteunen hen hier wel bij. Bijvoorbeeld door aanpassing van bestemmingsplannen en/of wijziging van erfpachtrechten om (door)ontwikkeling mogelijk te maken. Aanvankelijk ging het hierbij om aanpassingen (transformatie) op pandniveau. De laatste jaren gaat het steeds vaker over transformatie op gebiedsniveau. Dit zijn ingewikkelde ontwikkelingen die vragen om een aangepaste benadering waarin we een actieve en een facilitaire rol combineren.

Het onderscheid in actief en facilitair grondbeleid gaat over de rol die de gemeente inneemt. In fiscale zin en vanuit het Besluit begroting en Verantwoording (BBV) is in beide gevallen echter sprake van actief grondbeleid. De Grondexploitatiewet die is opgenomen in de Wet ruimtelijke ordening schrijft voor dat we de grondkosten verhalen op derden. De gemeente Amsterdam verhaalt de grondkosten bij bouwrijpe

gronden en bij zelfrealisatie van de erfpachters privaatrechtelijk via erfpachtcontracten. De inzet van arbeid en kapitaal is verbonden met de grondinkomsten. Daaronder valt ook de inzet van (erfpacht)gronden in een grondexploitatiecomplex die leiden tot grondkosten. Hierdoor spreken we bij het BBV en de Vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen van een ondernemingstaak. En daarmee van een actief grondbeleid. Dit staat ook in de Nota Financiële verantwoording.

3.4.2 Grondprijsbeleid

In het grondprijsbeleid bij nieuwe gronduitgiften en omzetting van huidige gronduitgiften (transformatie) bij de huidige erfpachters past de gemeente een genormeerde residuele benadering van de volgende grondwaardebepaling toe. We bepalen de marktconforme grondwaarde vanuit de bestemming (de functie) die het gebouw krijgt dat erop komt te staan. De grondprijsbenadering is dat de grondprijs bestaat uit het verschil (residu) tussen de gemiddelde marktwaarde van een vastgoedbestemming en de genormeerde kosten die nodig zijn om het vastgoed te bouwen (stichtingskosten). Periodiek onderzoeken we de stichtingskosten van de verschillende typen vastgoed en passen die waar nodig aan. De ramingen van de gronduitgiften in de grondexploitaties baseren we op het systeem van eeuwigdurende erfpacht. Voor commerciële bestemmingen geldt hierbij een verplichte afkoop van de erfpacht. Voor woningen geldt geen verplichte afkoop en kan ook gekozen worden voor jaarlijkse canon. In 2023 gaf de gemeente naast grond in eeuwigdurende erfpacht ook nog grond in erfpacht uit volgens het voortdurende erfpachtstelsel. Bij transformatie, herzieningen en bestemmings- en bebouwingswijzingen van voortdurende rechten geven we de grond uit tegen het voortdurend erfpachtrecht.

Voor gronduitgifte aan marktpartijen gebruikt de gemeente bij voorkeur de tenderprocedure met combinatie van kwaliteitseisen aan woningen en andere vastgoed en prijs, Dit is in lijn met het vastgestelde selectiebeleid dat de gemeenteraad heeft vastgesteld. Het selectiebeleid schrijft voor dat de gemeente via een tenderprocedure het ontwikkelrecht voor een kavel toekent. Dit betekent dat we de optie aan een ontwikkelende partij gunnen via vooraf beschreven kwalitatieve en financiële criteria.

3.4.3 Vereveningsfonds en Zuidas

Het Vereveningsfonds en de reserve Zuidas zijn een gesloten systeem. In dat systeem verrekenen we de financiële resultaten van alle inkomsten en uitgaven die met de gebiedsontwikkeling verbonden zijn. Voor de actieve plannen werken we hierbij meestal met grondexploitatiebegrotingen. Daarin zetten we de kosten van het bouw- en woonrijp maken af tegen de opbrengsten door levering van bouwrijpe grond voor:

- woningen
- kantoren
- ander vastgoed.

Daarnaast zijn er ook specifieke bestuurlijke afspraken over inkomsten voor het Vereveningsfonds. Bijvoorbeeld de meerwaarde erfpacht van corporaties die vanwege samenwerkingsafspraken met de corporaties bij het Vereveningsfonds komt.
Het Vereveningsfonds en Zuidas bestaan uit:

- projecten (voornamelijk grondexploitaties).
- reserves.
- Een voorziening die samenhangt met de gebiedsontwikkeling.
- Een voorziening Rijksgelden die samenhangt met de gebiedsontwikkeling, en maatregelen van mobiliteit en levendige inrichting zoals groen.

Hoewel het financieel een gesloten, gezamenlijk systeem is, zijn het Vereveningsfonds en Zuidas in administratief en organisatorisch opzicht gescheiden. Vanaf 2017 staan de rapportages over de grondexploitaties van het Vereveningsfonds en Zuidas samen in het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG). Het MPG 2024 gaat over 162 actieve grondexploitatieplannen en over de planvorming van 10-tallen toekomstig vast te stellen grondexploitaties. Dit zijn toekomstige plannen die het ruimtelijke model Plaberum doorlopen van principebesluit tot investeringsbesluit. Alle grondexploitaties beheren en beheersen we op dezelfde manier. De grondexploitaties worden tweemaal per jaar geactualiseerd. Jaarlijks worden de saldi van de grondexploitaties via het MPG bestuurlijk vastgesteld.

Met ingang van 2023 wordt de gerealiseerde vereveningsruimte bij Zuidas overgeheveld naar het Vereveningsfonds. Feitelijk is de omvang eind van het jaar 2023 van de reserve Zuidas gelijk aan de resterende reservering van het Zuidasdok. Het weerstandsvermogen van Zuidas is overgedragen aan het Vereveningsfonds. In deze paragraaf wordt het geheel aangeduid als het Vereveningsfonds.

3.4.4.1 De werking van het Vereveningsfonds

In het Vereveningsfonds verevenen we de resultaten van de Amsterdamse grondexploitaties met elkaar (verlieslatende en winstgevende plannen.) Het Vereveningsfonds bestaat uit het totaal van reserves, voorzieningen en actieve grondexploitaties die samenhangen met de gebiedsontwikkeling.

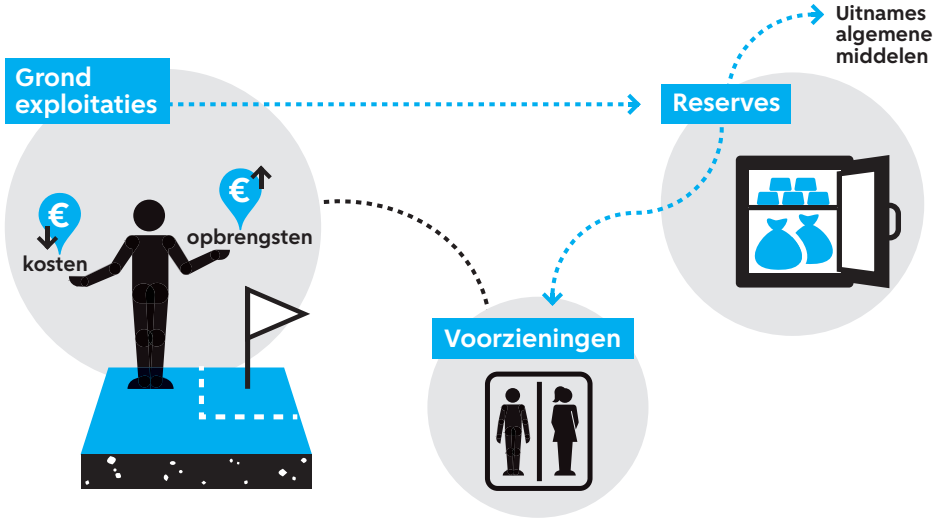

In grondexploitaties staan onder meer:
- kosten voor het verwerven, landmaken en bouw- en woonrijp maken
- opbrengsten van uitgifte in erfpacht van bouwrijpe grond voor het bouwen van woningen, kantoren of ander vastgoed.

Deze kosten en opbrengsten worden in een grondexploitatie in de tijd geplaatst (gefaseerd).

Voeding reserve en aanwending

Uit financieel positieve grondexploitaties nemen we tussentijds winst. Met deze winstnemingen vullen we de reserve. Uit de reserve vormen we de voorzieningen voor verlieslatende plannen.

Naast de grondexploitaties beïnvloeden rechtstreekse inkomsten en onttrekkingen ook het Vereveningsfonds. Onttrekkingen gebeuren bijvoorbeeld door afspraken vanuit het Coalitieakkoord of de Voorjaarsnota. Rechtstreekse inkomsten komen onder meer voort uit de afspraken die we met corporaties maken over de inzet van meerwaarde erfpacht bij conversie en verkoop van corporatiebezit.
De reserve heeft 3 delen:
- Een deel dat dient om risico's te dragen (weerstandsvermogen).
- Gereserveerde delen die de gemeenteraad heeft bestemd om grote investeringen voor te financieren zoals het Zuidasdok, Oostflank Zeeburgereiland/IJburg2 en Buiteneiland. In 2023 zijn een aantal 6-tal reserveringen samengevoegd om meer flexibel de generieke risico's (daling grondprijzen, vertraging of hoge kosteninflatie) op portefeuilleniveau bij hoge voorfinancieringen of toename van financieel tekorten te dekken.
- De vereveningsruimte die besteed kan worden aan voorfinanciering van nieuwe plannen of financiële tekorten op nieuwe plannen.

3.4.4.2 De grondexploitaties nader beschouwd

De gemeente gaat op basis van de besluitvorming van de eerdergenoemde nota Financiële verantwoording uit van integrale gebiedsontwikkeling van een gebied. Dit betekent dat in het plangebied verschillende soorten grond kunnen liggen:
- grond in volle eigendom van de gemeente
- erfpachtgrond (grond in blooteigendom van de gemeente, maar in erfpacht uitgegeven)
- grond in eigendom van derden

De grondexploitaties van deze integrale gebiedsontwikkeling bestaan dan ook uit een mix van:
- nieuw in erfpacht uit te geven gronden.
- aanpassingen van bestaande erfpachtgrond, voornamelijk naar wonen.
- aanpassing van grond van derden waarbij de gemeente de kosten die de zij moet maken voor onder andere investeringen in de openbare ruimte verhaalt op de grondeigenaar.

De al in uitvoering genomen grondexploitaties bestaan grotendeels uit gronden die in bezit zijn van de gemeente en die we nieuw ontwikkelen tot bouwgrond met inrichting van de openbare ruimte. In een aantal grondexploitaties staan ook gronden die in volledig eigendom zijn van derden. In het laatste geval is er wettelijk kostenverhaal op

deze derden van de kosten die we moesten maken. Dit gebeurt bij voorkeur via overeenkomsten vooraf. Dit kostenverhaal is geraamd in de grondexploitaties waar dit voor geldt.

Bij recent vastgestelde grondexploitaties is steeds vaker sprake van gebieden waarin eerder in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen. Deze erfpachtgronden worden door de erfpachter of door derden namens die erfpachter getransformeerd. Als er daarbij meerwaarde erfpacht is, dan komen deze inkomsten toe aan de daarbij behorende grondexploitaties (dit volgens de nota Financiële Verantwoording). We verwachten dat nieuwe grondexploitaties steeds vaker eerder uitgegeven erfpachtgronden zullen bevatten.

Tot slot hebben we in het Vereveningsfonds andersoortige grondexploitaties opgenomen die ook we verantwoorden onder het onderhanden werk. Het gaat dan om grondexploitaties die voornamelijk bestaan uit maatregelen in de openbare ruimte. En om grondexploitaties die we samen met derden uitvoeren. Grondexploitaties die bestaan uit kosten voor maatregelen in de openbare ruimte zijn een aparte categorie.

Zij komen voort uit of gaan over:

- de grotere stedelijk gebieden van het in 2016 opgeheven Stimuleringsfonds en de afspraken die we maakten met de woningcorporaties over het Aanvullend Convenant Erfpacht (ACE).
- Restwerkplannen die we opstellen na afsluiten van een grondexploitatie die vrijwel volledig is afgerond. De resterende werkzaamheden komen in een restwerkplan.
- Restplannen die we opstellen na afsluiten van een grondexploitaties waarvan nog één of enkele kavels zijn te realiseren met daarbij behorende resterende werkzaamheden.

In meerdere gebieden voeren we samen met derden grondexploitaties uit. Die grondexploitaties komen slechts gedeeltelijk voor rekening en risico van de gemeente Amsterdam. Zulke grondexploitaties onder het onderhanden werk verantwoorden we in overeenstemming met de BBV-regels voor grondexploitaties uit 2019 en de hierop gebaseerde Nota Financiële Verantwoording. Recent zijn een aantal aanpassingen in de BBV-regels voor grondexploitaties aangepast.

3.4.4 Programma en gronduitgiften 2023

We gaan eerst in op het in de grondexploitaties gerealiseerde programma. Daarna volgt een presentatie van de financiële resultaten van de grondexploitatieplannen in 2023. Het doel van grondexploitaties is om bouwrijpe kavels op te leveren en in erfpacht uit te geven voor het bouwen van vastgoed door derden of erfpachtgrond om te zetten (te transformeren) naar ander vastgoed. Bij de transformatie van erfpachtgrond gaat het meestal om omzetten van oude bedrijfs- en kantoorpanden naar woningen. Bij transformaties zetten we gronduitgiften om van het bestaande erfpachtrecht bij de huidige erfpachter, waarbij de erfpachter het eigen vastgoed kan transformeren. De tabel hieronder geeft een overzicht van gronduitgiften, dat betreft het grootste deel van de gerealiseerde inkomsten van de grondexploitaties, onderverdeeld naar programmacategorie. Met m^2 BVO bedoelen we het aantal vierkante meters bruto vloeroppervlak (BVO) dat op een kavel wordt gerealiseerd.

Tabel 1: Programma van uitgegeven gronden in 2023

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma en geld 2023	Aantal	M2 BVO	* €1 miljoen
Wonen	4.300		**101**
Commerciële bestemmingen		91.000	**80**
Maatschappelijke bestemmingen		16.000	**4**
Parkeren	500		**3**
Totaal	4.800	107.000	**188**

De circa 4.300 woningen betreffen de grondexploitaties die door derden worden gerealiseerd. Dit is niet gelijk aan de 5.154 woningen in de stad waarvan de bouw in 2023 begon. Het verschil komt doordat de bouw meestal een maand tot meerdere jaren na de erfpachtuitgifte start. In de voorraad start bouw zijn ook woningen opgenomen die in het verleden via lumpsum contracten zijn afgerekend, zoals Overhoeks fase 3. Bovendien zijn in 2023 woningen in aanbouw genomen buiten de grondexploitatieprojecten. Denk daarbij aan aanpassingen van oude bedrijven of kantoren en andere particuliere vastgoedontwikkelingen zoals het Bajeskwartier.

3.4.5 Kasstromen 2023

De kasstromen in een jaar gaan over de reserves, de voorzieningen en de grondexploitaties van het Vereveningsfonds. En Zuidas. In 2023 hebben we voor € 102 miljoen Rijkssubsidies ontvangen die betrekking hebben op meerdere verschillende Rijksregelingen gericht op meer en/of versnelling van woningbouw. In voorgaande jaren hebben wij al eerder Rijksbijdragen Woning Bouw Impuls ontvangen voor afgerond € 75 miljoen voor een zevental plannen of plangebieden, dit betreft de plannen Hamerkwartier, IJburg Strandeiland, Sloterdijk 1 Zuid en de plangebieden Gaasperdam, Bijlmer, Osdorp en de Roellbuurt. In afstemming met ACAM hebben we deze inkomsten al in 2022 verantwoord onder een afzonderlijke voorziening. Om de totale kasstroom binnen het Vereveningsfonds te bepalen, tellen we de kasstromen van al deze elementen bij elkaar op. De kasstromen van de grondexploitaties onder het Vereveningsfonds zijn de opbrengsten, bijvoorbeeld uit gronduitgifte en de kosten zoals het bouwrijp maken van grond. De kasstromen van de Rijkssubsidies. De kasstromen van de reserves en voorzieningen ontstaan alleen als er rechtstreekse toevoegingen of onttrekkingen van buitenaf zijn. Een voorbeeld van een rechtstreekse toevoeging is de meerwaarde erfpacht afkomstig van de woningcorporaties. Een voorbeeld van een rechtstreekse onttrekking aan de reserve is het budget voor gemeentelijke beleidsdoelen anders dan de ruimtelijke ontwikkeling. Deze afdracht vanuit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen bedroeg in 2023 € 12 miljoen. Op basis van de Voorjaarsnota 2023 is besloten om € 72 miljoen over te dragen aan de nieuw ingestelde reserve Schaalsprong, deels voor € 66 miljoen stond dit ter beschikking voor het Amsterdamse deel voor het risico Zuidasdok en voor € 10 miljoen betrof dit een afdracht uit Vereveningsfonds aan de algemene middelen. In onderstaande tabel staan alle inkomsten en uitgaven 2023 van het Vereveningsfonds.

Met kasstromen worden dus de kasstromen vanuit het perspectief van het Vereveningsfonds bedoeld en vormen een belangrijk inzicht voor de sturing en de beheersing van het Vereveningsfonds. Een groot deel van deze financiële stromen is intern gemeentelijk. Deze kasstromen zijn derhalve niet gelijk aan de gemeentelijke kasstromen die van invloed zijn op de gemeentelijke schuld. Overigens zijn in 2023 een deel van de gronduitgiften afgekocht.

Tabel 2: Kasstromen 2023 Vereveningsfonds

(bedragen x € 1 miljoen)

	Inkomsten	Uitgaven	Saldo
Actieve plannen en planvorming	285	-401	-116
Inkomsten en uitgaven Vereveningsfonds	42	-53	-12
Rijkssubsidies gericht op woningbouw	102		102
Afdrachten aan de algemene middelen		-12	-12
Afdracht aan reserve Schaalsprong		-76	-76
Totaal	**429**	**-542**	**-113**

Per saldo is er in 2023 een negatieve kasstroom van € 112 miljoen opgetreden en dat is meer dan was verwacht eind 2022. In 2023 is veel geïnvesteerd in vooral nieuwe plannen van enkele jaren oud zoals plannen binnen IJburg 2, Buiksloterham na herziening, Amstelkwartier fase 3, waar in de komende jaren gronduitgiften zullen worden gerealiseerd. De inkomsten in de actieve plannen waren met € 285 miljoen lager dan in 2022, toen ze nog € 338 miljoen bedroegen. Belangrijk is om hierbij aan te geven dat 2023 in financieel opzicht een somber jaar is en sinds 2013 de vorige krediet/schuldencrisis is de omvang uitgiften die in 1 jaar plaats hebben gevonden van € 188 miljoen niet zo laag. Van de overige inkomsten (€ 97 miljoen) in de grondexploitaties zijn het meest in het oog springend: het zogenaamde (verplichte) kostenverhaal in Amsteloever aan drie verschillende grondeigenaren voor €47 miljoen.

Tabel 3: Rijkssubsidies 2023 Vereveningsfonds

(bedragen x € 1 miljoen)

Omschrijving	Bedragen
Subsidie inkomsten	
Start Bouwimpuls	18
Gebiedsbudgetten Woningbouw	45
Bereikbaarheid woningbouw 1e tranche	28
Subsidie voor tijdelijke woningen	11
Totaal inkomsten	**102**

In 2023 zijn bovengenoemde tijdelijke Rijkssubsidieregelingen uitgewerkt middels uitvoeringsbesluiten. Start Bouwimpuls richt zich op aangewezen woninglocaties waarbij sprake is van cofinanciering van financieel tekorten van ontwikkelaars gericht op vooral betaalbare woningen mits deze woningen tijdig binnen vier jaar worden gestart en gerealiseerd. De Gebiedsbudgetten hebben betrekking op Zuidoost en Havenstad gericht op cofinanciering van specifieke maatregelen zoals het Hondsrugpark (groen) in Zuidoost om (betaalbare) woningbouw tot en met 2030 mogelijk te maken. De bereikbaarheid woningbouw 1e tranche is gericht op cofinanciering van infrastructurele maatregelen in meerdere woningbouwlocatie zoals IJburg Strandeiland en HOV-verbindingen (hoogwaardige busverbindingen) met Zuidoost en Weesp. De subsidie tijdelijke woningen is gericht op het in 2024 realiseren van Start Bouw van 1000 tijdelijke sociale woningen in meerdere locaties zoals de Appelweg en Strandeiland.

Tabel 4: Inkomsten en uitgaven 2023 Vereveningsfonds

(bedragen x € 1 miljoen)

Omschrijving	Bedragen
Inkomsten	
Gronduitgiften	188
Overige inkomsten grondexploitaties	97
Indexatievergoeding reserves en voorzieningen	25
Meerwaarde Erfpachtconversie corporaties	17
Rijkssubsidies	102
Totaal inkomsten	**429**
Uitgaven	
Uitvoeringskosten	-301
Proceskosten	-100
Algemene Middelen	-12
Overdracht aan reserve Schaalsprong	-76
Uitgaven rechtstreeks uit het Vereveningsfonds en Zuidas	-53
Totaal uitgaven	**-542**
Saldo inkomsten minus uitgaven	**-113**

Van de inkomsten in de grondexploitaties (€ 285 miljoen) betreft het grootste deel gronduitgiften. De inkomsten uit gronduitgiften bedroegen in 2023 in totaal € 188 miljoen. De gronduitgiften zijn in 2023 achtergebleven bij de eerdere raming doordat meerdere ontwikkelaars (wederom) meer tijd nodig hebben om tot realisatie van de kavels te komen en bij meerdere transformatiekavels heeft de erfpachter of de ontwikkelaars namens de erfpachter zich teruggetrokken.

De investeringen binnen de grondexploitaties zijn onderverdeeld in uitvoerings- en proceskosten. De uitvoeringskosten betreffen verwervingen, zoals het voormalige energiebedrijf in Amstelkwartier fase 3, het realiseren van meerdere brugverbindingen op Strandeiland en het saneren van bouwkavels in Buiksloterham. Al deze maatregelen zijn gericht om ook in de nabije toekomst hoge jaarlijkse aantal betaalbare woningen te kunnen realiseren. De proceskosten zijn op een vergelijkbaar niveau als 2022.

3.4.6 Balans en Balansmutaties 2023

De kasstromen komen tot uiting in het zogenaamde kassaldo van het Vereveningsfonds. De negatieve kasstroom van € 112 miljoen is hoger door dan vorig jaar door de achterblijven van de grondinkomsten in de grondexploitaties en door de op basis van de Voorjaarsnota 2023 afdracht van € 76 miljoen aan de ingestelde reserve Schaalsprong. Dit kassaldo is het geheel aan balansposities binnen het Vereveningsfonds. De balansposten bestaan uit:

- reserves
- voorzieningen
- materieel vast actief (bovenwijkse voorzieningen, die later in nog vast te stellen grondexploitaties worden ingebracht en anticiperende aankopen. Investeringen die buiten een gebiedsplan vallen, maar hier wel mee samenhangen noemen we bovenwijkse voorzieningen)
- immaterieel vast actief (voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitatieplannen vanaf het principebesluit)
- onderhanden werk - bouwgrond in exploitatie.

Tabel 5: Mutaties Kassaldo

(bedragen x € 1 miljoen)

	2023	2022	Verschil
Reserves	824	911	-87
Voorzieningen	183	75	109
Materieel vast actief	-14	-14	-
Immaterieel vast actief - planvorming voor nieuwe plannen	-20	-22	2
Onderhanden werk - Bouwgrond in Exploitatie	310	446	-116
Overlopende passiva	3	3	-0
Totaal	**1.286**	**1.399**	**-113**

De balansposten muteren door de hiervoor beschreven kasstromen en door verrekeningen tussen de balansposten. Zo treffen we bijvoorbeeld voor nieuwe verlieslatende grondexploitaties voorzieningen ten laste van de reserve. En tussentijdse winstnemingen uit het onderhanden werk leiden tot een toevoeging aan de reserves.
Mutaties 2023 van de reservepositie Vereveningsfonds en Zuidas.
In onderstaand overzicht staan de mutaties 2023 en standen van eind 2023 van de reserves van het Vereveningsfonds en Zuidas.

Tabel 6: Mutaties reserves Vereveningsfonds en Zuidas

(bedragen x € 1 miljoen)

	2023	2022	Verschil
Reserve Vereveningsfonds	639	469	170
Reserve Zuidas	185	442	-257
Totaal	**824**	**911**	**-87**

In 2023 is de vereveningsruimte en het weerstandsvermogen van de reserve Zuidas overgeheveld naar de reserve Vereveningsfonds. De reserve Zuidas co financiert het Zuidasdok de komende jaren.

Per saldo is de reservepositie in 2023 afgenomen met € 87 miljoen. Een belangrijke onttrekking aan de reserve is de afdracht aan de reserve Schaalsprong van € 76 miljoen en € 12 miljoen aan de algemene middelen.
De overige toevoegingen en onttrekkingen bedroegen in 2023 € 1 miljoen.
In onderstaande tabel staat een overzicht van de onderliggende mutaties in de reserves Vereveningsfonds.

Tabel 7: Verloop en standen reserves Vereveningsfonds

(bedragen x € 1 miljoen)

	Realisatie 2023
Omschrijving onderverdeelde posten	**Vereveningsfonds**
Reservepositie Vereveningsfonds en Zuidas per 1 januari 2023	**911**
Planafsluitingen en winstneming	104
Bijdragen woningcorporaties	17
Indexatievergoeding reserve	20
Kosten rechtstreeks ten laste van het Vereveningsfonds en Zuidas	-36
Actualisatie van de voorziening plantekorten	-75
Afdracht aan Reserve Schaalsprong	-76
Aanwending reserveringen	-29
Uitname aan algemene middelen voor andere doeleinden en bezuiniging	-12
Afname (-) of Toename (+) reserves	**-87**
Reservepositie Vereveningsfonds en Zuidas per 31 december 2023	**824**

Zoals is aangegeven is de reservepositie is ondanks de afdracht aan de Reserve Schaalsprong en de algemene middelen toegenomen. Hierbij zijn twee zaken van belang de tussentijdse winstneming enerzijds en de actualisatie van de tekort plannen. De winstnemingen zijn hoger dan eerder is geraamd door de hoge (deels nog niet verwachte) inkomsten in 2023 van twee Zuidas plannen te weten Strawinsky en de Boogkavel. Beide plannen zijn hier omgezet in een restwerkenplan omdat alle grondinkomsten zijn gerealiseerd. Voorts heeft een verrekening plaatsgevonden bij NDSM 1 en Amstelstation voor € 37 miljoen ten gunste van de reserve Vereveningsfonds en dat is meer dan is geraamd. In 2023 werd door sterk stijgende kosten en dalende inkomsten door lagere grondprijzen een verslechtering verwacht van de negatief geraamde tekort plannen. In de tweede helft van 2023 is de kosteninflatie getemperd en is heeft de daling van grondprijzen zich niet doorgezet.

Hierdoor is het tekort van de financieel negatieve planportefeuille minder verslechterd dan was verwacht. In 2023 zijn de kosten van de planvorming voor toekomstige financieel negatieve plannen gedekt middels een voorziening die in mindering wordt gebracht op deze kosten.

Winstneming

Bij het tussentijds nemen van winst bij financieel positief geraamde grondexploitaties gelden 2 beginselen: het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel. Het voorzichtigheidsbeginsel betekent dat we het resultaat van de grondexploitatie voldoende betrouwbaar moeten vaststellen. Het realisatiebeginsel betekent dat we winst nemen naar verhouding van de voortgang van de grondexploitatie (gemaakte kosten en behaalde opbrengsten). Hierbij gebruiken we de POC-methode (Percentage of Completion) als uitgangpunt voor tussentijdse winstneming. Dat doen we op voorschrift van de commissie BBV.

De voorziening voor plantekorten is gestegen door de kostenstijging als gevolg de hoge inflatie in 2023 en dalende, marktprijzen en grondprijzen van vooral marktwoningen en andere vastgoed vooral kantoren. In de tweede helft van 2023 is sprake van een temporisering van de inflatie en een afvlakking van de daling van de grondprijzen.

In onderstaande tabel gaan we verder in op de bestemming van de reserves van het Vereveningsfonds en specifiek op het onbestemde deel (de behaalde vereveningsruimte).

Tabel 8: Reservepositie eind 2023 onderverdeeld naar gereserveerde delen en gerealiseerde vereveningsruimte

(bedragen x € 1 miljoen)

Realisatie 2023	
Omschrijving van onderverdeelde posten	**Totaal**
Reserves Vereveningsfonds en Zuidas per 31 december 2023	824
Weerstandvermogen	203
Reservering Zuidasdok	185
Reservering Sluisbuurt/Bovenwijks	105
Reservering Gaasperdammerweg	27
Reservering Marineterrein	5
Reservering Buiteneiland	32
Reservering Spieringhorn	2
Kavel X (Westerpark)	1
Banne Noord Groene Hoven	2
Reservering Ijburg/Buiksloterham Corporatiewoningen	9
Reservering Weespersluis	8
Reservering Blomwijckerbuurt	1
Reservering Warmtenet	1
Bodemgelden	37
Bovenwijks	51
Reservering indexatie Rijksgelden	2
Reservering samengevoegde reserveringen	94
Bestemde delen	**764**
Gerealiseerde vereveningsruimte	**60**

In totaal is van de reservepositie (afgerond € 824 miljoen) € 764 miljoen bestemd en € 60 miljoen aan vereveningsruimte beschikbaar. In het weerstandsvermogen is in tegenstelling tot in beperkte zin mede rekening gehouden met de grondprijsdalingen die in eind 2022 zijn opgetreden.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is kort gezegd het vermogen dat als buffer dient voor het risico in de bestaande portefeuille grondexploitaties. Bij het bepalen van de grootte van de buffer zijn de regels van het Financieel stelsel Gebiedsontwikkeling het uitgangspunt. Dat betekent dat de buffer zo groot moet zijn dat de gemeente de gebiedsontwikkeling voor de aankomende 4 jaar op een minimumniveau kan voortzetten. Ook als de huidige economische verandert.
Het weerstandsvermogen kent 2 onderdelen:

1. De project specifieke en generieke risico's die bij optreden de reservepositie direct raken via plannen met een financieel tekort of zaken die rechtstreeks via het Vereveningsfonds lopen. In 2023 is rekening gehouden met financiële risico's bij de invoering van de maatregel Herijking grondprijzen voor 2024 waarbij ontwikkelaars in aanmerking kunnen komen voor lagere grondprijzen als aan verschillende voorwaarden wordt voldaan.
2. De doorlopende apparaatskosten.

Vereveningsruimte

Binnen de reserve Verveningsfonds is de vereveningsruimte opgenomen.
De reserve Vereveningsfonds bevat:

1. het weerstandsvermogen voor de risico's in de actieve grondexploitatieportefeuille.
2. In de tabel genoemde reserveringen waarbij alleen Zuidasdok is opgenomen in de reserve Zuidas.

Wanneer de reserve hoger is dan de reserveringen en het benodigde weerstandsvermogen, ontstaat er vereveningsruimte. Sinds het MeerjarenPerspectief Grondexploitaties (MPG) 2019 wordt gerapporteerd over de vereveningsruimte.

Mutaties 2023 in materieel vast actief

Investeringen die buiten een actief gebiedsplan vallen en gericht zijn op toekomstige grondontwikkeling betreffen anticiperende aankopen en infrastructurele werken die voorafgaand aan de vaststelling van een grondexploitatie in uitvoering worden genomen. Zodra een plan wordt vastgesteld rekenen we deze kosten (deels) toe aan dit plan. Zolang een plan nog niet bestuurlijk is vastgesteld moet de gemeente deze investeringen tijdelijk verantwoorden onder de balanspost 'materieel vast actief'. Een voorbeeld hiervan zijn anticiperende aankopen van panden bij Sloterdijk Donauweg die samenhangt met de toekomstige ontwikkeling van Sloterdijk Noord. Voorts is de ingreep en investering in Haarlemmerweg opgenomen. De interne overdracht van de Haarlemmerweg zal plaatsvinden na de technische gereed melding van deze ingreep. In 2023 heeft geen wijziging plaatsgevonden.

Tabel 9: Mutaties 2023 Materieel vast Actief

(bedragen x € 1 miljoen)

	2023	2022	Verschil
Materieel vast actief	-13,7	-13,7	0
Totaal	**-13,7**	**-13,7**	**0**

Mutaties 2023 Immaterieel vast actief – planvorming

We gebruiken planvorming en maken proceskosten om ook in de toekomst bouwrijpe uitgeefbare gronden te hebben voor de bouw van woningen en ander vastgoed. Het betreft onder andere de voorbereidingen van ongeveer 10tallen plannen waarover een principebesluit is genomen, maar waarvoor de gemeenteraad nog geen investeringsbesluit vaststelde. Dit geldt bijvoorbeeld voor Schinkelkwartier, Holendrecht, Centrum Nieuw West – Osdorpplein fase 2, Couperusbuurt in Nieuw West. De voorbereidingskosten worden na het investeringsbesluit onderdeel van de grondexploitatie. In 2023 werden 7 plannen actief. In 2023 is voor de gemaakte kosten van planvorming tot en met 2023 een voorziening getroffen voor toekomstige plannen die naar verwachting verlieslatend zullen worden (financieel tekort).

Tabel 10: Mutaties 2023 Immaterieel vast Actief

(bedragen x € 1 miljoen)

	2023	2022	Verschil
Immaterieel vast actie- planvorming voor nieuwe plannen	-35,9	-22	13,9
Voorziening voorbereidingskosten grondexploitaties	16,1		-16,1
Totaal	**-19,8**	**-22**	**-2,2**

Mutaties 2023 onderhanden werk – Bouwgrond in exploitatie

In onderstaande tabel staat een overzicht van de stand eind 2023 en mutaties 2023 in het onderhanden werk. Dit is de bouwgrondexploitatie inclusief de voorziening plantekorten. De voorziening plantekorten baseren we op de verwachte tekorten van de negatieve grondexploitaties.

In 2023 waren de inkomsten beduidend lager dan de uitgaven waardoor het onderhanden werk is toegenomen. Voorts is het toegenomen onderhanden ook beïnvloed door tussentijdse winstnemingen en overheveling van de voorbereidingskosten uit immaterieel vast actief van plannen waar een investeringsbesluit is genomen.

In onderstaand overzicht staat het verloop van het onderhanden werk aan de hand van de gerealiseerde inkomsten, uitgaven, winstnemingen, planafsluitingen, verschuivingen tussen niet actieve naar actieve plannen na een investeringsbesluit en verrekeningen met de reserveringen.

Tabel 11:Overzicht verloop onderhanden werk grondexploitaties

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begin-stand	Inkom-sten	Uit-gaven	Winst-neming	Planaf-sluiting	Ver-schui-ving	Ver-reke-ning	Eind-stand	Voor-ziening	Eind-stand
G&O Stedelijk	-21	-203	336	52	-11	1	10	164		164
Zuidas	-134	-69	30	47	0	0	0	-127		-127
Totaal bouwgrond in exploitatie	**-155**	**-272**	**367**	**98**	**-11**	**1**	**10**	**37**		**37**
Voorzie-ningen van plan-tekorten	-292								-55	-347
Totaal	**-447**	**-272**	**367**	**98**	**-11**	**1**	**10**	**37**		**-310**

Per saldo nam de voorziening plantekorten toe. De voorziening plantekorten brachten we in mindering op het onderhanden werk. Deze manier van presenteren wijkt af van een stellige uitspraak van de commissie BBV. Die zegt dat een voorziening ingericht kan zijn om (verwachte) tekorten in grondexploitaties te bestrijden. Maar die moeten we dan als een waarde correctie presenteren op de post bouwgrond in exploitatie. En dat maximaal voor de boekwaarde van het onderhanden werk van betreffende bouwgrond in exploitatie. De gemeente Amsterdam volgt deze uitspraak niet. Het opknippen van de voorziening heeft als enig effect dat we deze dan op 2 plaatsen, versnipperd presenteren. Dat vergroot niet het inzicht in de totale waarde correctie. De getroffen voorziening heeft daarnaast geen relatie met de boekwaarde, maar met te verwachten nog komende verliezen. Verder is het gebruikelijk voorzieningen die dienen als waarde correctie ook te verantwoorden bij het actief waarvoor de correctie geldt.
De balanspost Bouwgrond in exploitatie heeft een lage positieve (ongunstige) stand ondanks een groot aantal positief geraamde grondexploitaties waarvan de gerealiseerde grondbaten beduidend hoger zijn de gerealiseerde lasten. De saldi van financieel negatieve plannen en relatief nieuwe financieel positieve plannen waarvan de lasten hoger zijn dan de gerealiseerde grondbaten overstijgt sinds 2023 de positieve plannen met beduidend meer baten dan lasten. In positieve plannen als Strandeiland is tot nu toe fors geïnvesteerd in het landmaken, de inrichting van openbare ruimte en de aanbouw van brugverbindingen waardoor het onderhanden werk een tijdelijke ongunstige stand heeft. In de komende jaren start Strandeiland met gronduitgiften (inkomsten) gericht op wonen.

De toename van de voorziening plantekorten komt grotendeels door de toenemende kosten als gevolg van de hoge inflatie en lagere grondprijzen zoals Weespertrekvaart Oost en Hamerkwartier.

De voorziening plantekorten van € 347 miljoen waarderen we op basis van netto contante waarde. De negatieve waarde van alle negatief geraamde grondexploitaties is daarom -/- € 347 miljoen. Het BBV schrijft voor dat we het verschil tussen de netto contante waarde (huidige waarde rekening houdend met een voorgeschreven discontovoet van 2%) en de eindwaarde van deze plannen weergeven. De totale eindwaarde van de negatief geraamde grondexploitaties is het verwachte negatieve resultaat van alle negatief geraamde grondexploitaties vanuit de huidige geprognosticeerde afsluitingsdatum per grondexploitatie. Die totale eindwaarde bedraagt -/- 405 miljoen.

Mutatie 2023 voorziening Rijksmiddelen (voorheen Grondgerelateerde kosten buiten plan)

Tabel 12: Mutatie 2023 voorziening Rijksmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

	2023	2022	Verschil
Voorzieningen	183,2	74,6	108,6
Totaal	**183,2**	**74,6**	**108,6**

Vanaf 2023 gebruiken we deze voorziening voor rijksmiddelen die we veelal hebben gekregen voor toekomstige woningbouw. Het betreft voorschotten met een specifiek bestedingsdoel waarvan we nog aan de voorwaarden van Start Bouw (start van fundering of onomkeerbare transformatie) en gerealiseerd financieel tekort hebben voldaan. Binnen deze regelingen worden ook specifieke voorwaarden gesteld zoals voldoende betaalbare woningen, fasering en binnen de geldende termijnen waarop het geheel moet zijn gerealiseerd. In tabel 3 zijn de verschillende regelingen genoemd

waarvoor wij in 2023 € 102 miljoen hebben toegevoegd (zie paragraaf 3.4.5 Kasstromen). In 2023 hebben aan de voorziening tevens toegevoegd de subsidie bijdrage van € 6,4 miljoen Scienceparktunnel omdat deze tunnel niet in uitvoering is genomen. Tot en met 2022 hebben we een 7-tal subsidies ontvangen in het kader van de Wet Bouwimpuls.

3.4.7 Prognose van de toekomstige inkomsten en uitgaven van de actieve portefeuille

In onderstaande tabel staat een overzicht van de geraamde inkomsten en uitgaven vanaf 2024. Deze ramingen zijn onderverdeeld in grondexploitaties binnen het Vereveningsfonds en Zuidas. De ramingen zijn gebaseerd op nominale waarden. Bij nominale waarden houden we geen rekening met toekomstige prijsstijgingen van de geraamde inkomsten en uitgaven.

Tabel 13: Geraamde inkomsten en uitgaven grondexploitaties

(bedragen x € 1 miljoen)

	Inkomsten 2024 en verder	Uitgaven 2024 en verder	Saldo
Vereveningsfonds	4.245	-3.548	697
Zuidas	1.055	-677	378
Totaal	**5.300**	**-4.225**	**1.075**

De geraamde inkomsten en uitgaven zijn gebaseerd op de in het najaar bijgewerkte projectenportefeuille waarover in het MPG 2024 separaat wordt gerapporteerd. De ramingen zijn aangepast aan de geactualiseerde grondprijzen en aan de recente kostenramingen, waar de inflatie van 2023 nog niet is verwerkt. Bij de nominale waarde is geen rekening gehouden met de inflatie wordt hier wel rekening mee gehouden dan is saldo lager en bedraagt. Als daar wel rekening mee wordt gehouden en de huidige waarde van de toekomstige inkomsten minus de toekomstige uitgaven wordt opgeteld bij het ongunstige onderhanden werk van 60 miljoen dan komt de contante waarde op prijspeil begin 2023 uit op € 709 miljoen. Dit is het bedrag na winstnemingen en verrekeningen in 2023.

Deze totale waarde van de gehele portefeuille grondexploitaties van € 709 miljoen is zonder risico afslagen. Het BBV schrijft voor dat ook inzicht wordt gegeven in de eindwaarde. De eindwaarde van de portefeuille grondexploitaties bedraagt afgerond € 0,9 miljard, gebaseerd op het verwachte resultaat bij planafsluiting per grondexploitatie. De BBV-commissie houdt bij de eindwaarde geen rekening met verplichte tussentijdse winstneming. Bij positief geraamde plannen moeten we tussentijdse winst nemen waardoor bij afsluiting van een plan nog een klein positief saldo overblijft. Een ander gevolg van tussentijdse winstneming is dat de jaarlijks geprognosticeerde rentetoevoeging in omvangrijke financiële positieve plannen er niet is. Dit omdat bij elke winstneming, de voor winstneming ontstane gunstige boekwaarde (meer inkomsten dan uitgaven) door deze winstneming van een plan beduidend lager zal zijn. En we hierdoor dus beperkt rente zullen toevoegen. Hier heeft de BBV-commissie geen rekening mee gehouden.

We geven er voorkeur aan om de geraamde inkomsten en uitgaven weer te geven zonder rekening te houden met toekomstige prijsstijging. En vanwege de onzekerheden met de ontwikkeling van de economische omstandigheden niet verder dan 5 jaar vooruit te kijken. In het Meerjarenperspectief 2023even we vooral inzicht in ramingen en de verwachte winstnemingen. En niet voor de gehele periode maar voor de komende 5 jaar, waarbij we ook een slechtweerscenario hebben opgenomen.

Bij de geraamde kasstromen en de eindwaarde van de portefeuille horen de nodige kanttekeningen. De belangrijkste kanttekening is dat deze bedragen eerst nog moeten worden verdiend. De hoogte van de kasstromen is een verwachte waarde die we baseren op de huidige op gematigde economische omstandigheden, maar de onzekerheid is groot. De huidige jaren stond in het teken van hoge inflatie, stijgende rente, dalende marktprijzen van woningen en andere vastgoed. Sinds medio 2023 temporiseert de inflatiestijging en is de daling van de markt en grondprijzen afgevlakt. We houden nog steeds rekening met vertragingen in de in erfpacht uit te geven gronden. Een horizon van 15-20 jaar is de portefeuille bijzonder vatbaar voor conjuncturele bewegingen waarin marktprijzen kunnen dalen en stijgen. Daarom kunnen de geraamde kasstromen van de portefeuille toenemen, maar ook afnemen. In het MeerjarenPerspectief Grondexploitaties 2024 leggen we daarom de nadruk op een prognose voor de komende 5 jaar waarbij de vereveningsruimte centraal staat.

We hebben een periode van een aantal jaar achter de rug van flinke verslechteringen. We zien afvlakking van deze verslechteringen en meerdere experts zien een voorzichtig herstel gebaseerd op de huidige inzichten van de laatste maanden waarbij de marktprijzen van woningen een omslag heeft gemaakt en weer stijgt. Centraal staat in deze verwachting de gunstige renteontwikkeling van het laatste half jaar in 2023. De onzekere tijden met twee oorlogen kunnen net zo makkelijk wederom een negatieve invloed trend veroorzaken.

Gevoeligheden en scenario's

De hoogte van de rente en de inflatie bepalen in hoge mate bij de uitvoering van de plannen het financieel resultaat. De omvangrijke portefeuille is zeer gevoelig voor kostenstijgingen en grondprijsdalingen. Vanaf 2021 zien we al dat vooral de geraamde kosten sterk zijn gestegen en met ingang van 2023 zien we daarnaast ook een daling van de grondprijzen, dit heeft geleid tot een waardeverlies van meer dan € 500 miljoen. Het lijkt erop dat we de meeste pijn hebben gehad, voorzichtig lijken er betere tijden aan te komen. De inflatie vlakt eindelijk af en de dip in de woningmarkt zou weleens van korte duur kunnen zijn. Om de financiële effecten te laten zien op het saldo van de actieve plannen is hieronder een overzicht opgesteld van verschillende gevoeligheden en scenario's gericht op de investeringen en proces kosten plus V&T en de verkoopprijzen (grondprijzen).

Gevoeligheden en scenario's in miljoenen euro's

Gevoeligheden omschrijving	mutatie plansaldo
5 % stijging uitvoeringskosten en 3,5 % proceskosten ipv 6% (2023)	26
1 % hogere grondprijsstijging van marktwoningen	17
1 % kostenstijging van middensegment huurwoningen	7
1 % hogere grondprijsstijging van commercieel vastgoed 2024	13
1 % hogere kostenstijging 2024	-29
Verwacht scenario	26
Gunstig scenario	63
Slecht scenario	-80

In 2023 hebben we op basis van voorcalculatie gerekend met 6% kostenstijging. Op basis van de nacalculatie stijgen de uitvoeringskosten met 5% en de tariefstijging van de ambtelijke kosten met gemiddeld met 3,5%. Dit leidt tot een verbetering van het plansaldo van € 26 miljoen. Voor 2024 en verder hebben we de financiële effecten weergegeven van 1% hogere grondprijsstijgingen van verschillende uit te geven vastgoed en een 1% hogere kostenstijging.

De scenario's variëren van lagere grondprijzen en hogere inflatie tot licht stijgende grondprijzen en lagere inflatie. In het verwacht scenario op basis van de nacalculatie houden we rekening met een jaarlijkse stijging van de inflatie en grondprijzen van 2%. In een gunstiger scenario met grondprijzen die in 2024 met 3% stijgen. In het slechte scenario houden we rekening dat in 2024 de grondprijzen niet stijgen en de kosteninflatie met 3% stijgt. Het plansaldo varieert van een stijging van € 63 miljoen in een gunstig scenario naar een daling van € 80 miljoen onder een slecht scenario. In dit laatste scenario zal het aandeel verlieslatende plannen met € 30 miljoen toenemen. Dit kan worden opgevangen binnen de financiële buffers van het Vereveningsfonds.

3.4.8 Vennootschapsbelasting

In 2020 is geconstateerd dat het Grondbedrijf (alle grondexploitaties) per 2019 VPB-plichtig is geworden. Op basis van dit feit is een traject doorlopen waarbij voorbereidingen zijn getroffen om te voldoen aan de eisen bij de overgang naar VPB-plicht per 2019. Hierbij heeft Grond & Ontwikkeling voor het Grondbedrijf gebruik gemaakt van een fiscaal door de Rijksbelasting aanvaard model om tot een fiscale openingsbalans te komen. Begin 2021 heeft de gemeente aan de Rijksbelastingdienst formeel een verzoek gedaan om tot een vaststellingsovereenkomst te komen waarbij de door de gemeente aangeleverde fiscale openingsbalans centraal staat. Tussen G&O en de Rijksbelastingdienst is zoveel mogelijk gezocht naar de aansluiting van gemeenten die in 2016 met het grondbedrijf belastingplichtig zijn geworden. Vanaf 2019 en verder is overeengekomen de in 2019 geldende omstandigheden anders zijn dan in 2016 (bijvoorbeeld lagere rente). Hierbij is ook evenwichtig rekening gehouden met de verschillen en overeenkomsten die het grondbedrijf heeft met marktpartijen die in deze branche opereren. Het is een (unieke) overeenkomst gebaseerd op de feiten en omstandigheden die voor de gemeente Amsterdam gelden binnen het grondbedrijf en het erfpachtbeheer.

Eind 2023 is overeenstemming bereikt met de Belastingdienst en begin 2024 is de overeenkomst ondertekend. Hierbij is bepaald dat de fiscale openingsbalans afgerond € 1,46 miljard per 2019 bedraagt. Bij gemeenten die in 2016 belastingplichtig werden zijn ook dergelijke openingsbalansen opgesteld. De openingsbalans dempt de VPB omdat deze fiscale balanswaarde in de komende 10 jaar in mindering mag worden gebracht op het berekende VPB-bedrag (aangeduid als het fiscale resultaat). De overeenkomst geldt tot 2027. Los van 2019 (€ 1,5 miljoen) komen de (deel-) aangiften van 2020 en 2021 van het Grondbedrijf (die worden opgenomen in de aangifte van de gemeente over alle belastbare onderdelen) uit op negatieve bedragen die verrekend worden met de winstgevende andere onderdelen van de gemeente.

Ook is duidelijk dat 2022 en 2023 negatief (per eind medio 2023 zijn dit nog voorlopige aangiften) zal worden. Het is niet goed mogelijk om in te schatten hoe het de fiscale resultaten vanaf 2024 zullen verlopen, dat is in hoge mate afhankelijk van

economische omstandigheden waar de lopende plannen verslechterden in de periode 2019-2023 en mogelijk in de toekomst weer kunnen verbeteren. Als de plannen verbeteren zal dat tot meer vereveningsruimte leiden maar dan dient rekening te worden gehouden dat een deel (25%) naar deze VPB zal gaan.

Het afsluiten van deze overeenkomst geeft duidelijkheid over op welke aanvaardbare wijze (waarmee de Rijksbelastingdienst heeft ingestemd) de komende jaren de VPB-deelaangifte dient te worden opgesteld.

3.5 Lokale heffingen

Met lokale heffingen dragen inwoners en ondernemers in Amsterdam bij aan het welzijn, de leefbaarheid en voorzieningen in onze stad.

Ook in 2023 heeft de gemeente een belangrijk deel van haar inkomsten uit lokale heffingen ontvangen. Bij lokale heffingen onderscheiden we belastingen, retributies en leges.

- Belastingen zijn verplichte bijdragen aan de gemeente zonder dat hier een directe tegenprestatie tegenover staat.
- Retributies worden geheven als de gemeente één van haar bezittingen ter beschikking stelt, of als de gemeente een dienst verleent aan een individu of onderneming.
- Leges zijn vergoedingen voor kosten die de gemeente maakt voor administratieve handelingen, zoals het geven van informatie en het verstrekken van vergunningen.

In het eerste deel van deze paragraaf besteden we aandacht aan de verschillende soorten lokale heffingen die we in Amsterdam hanteren. In het tweede deel gaan we in op de lokale lastendruk en vergelijken we deze met de andere G4-gemeenten: Rotterdam, Den Haag en Utrecht.

Belastingen, retributies en leges

Overzicht totale opbrengsten belastingen, retributies en leges

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Rekening 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Rekening 2023	Verschil	Afwijking %
a. OZB gebruik	59,6	70,5	71,4	0,9	1,3%
a. OZB eigenaren	175,4	215,4	218,4	3,1	1,4%
b. RBR gebruik	0,6	0,6	0,5	0,0	-5,1%
b. RBR eigenaren	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%
c. Rioolheffing	82,1	87,7	87,7	0,0	0,0%
d. Toeristenbelasting	138,1	193,3	231,1	37,8	19,6%
e. Binnenhavengeld	3,9	3,8	3,6	-0,2	-5,2%
f. Vermakelijkheidsretributie te water	6,2	6,5	12,5	6,0	92,5%
g. Precariobelasting	2,7	7,1	12,1	5,0	70,2%
h. Reclamebelasting	4,1	5,1	5,2	0,1	2,4%
i. Afvalstoffenheffing	154,6	161,1	160,0	-1,1	-0,7%
j. Reinigingsrecht	9,8	10,5	12,0	1,4	13,6%
k. Parkeerbelasting	265,3	300,8	303,0	2,1	0,7%
l. Marktgelden	4,4	5,0	4,9	-0,2	-3,1%
m. Lijkbezorgingsrechten	6,7	7,0	7,3	0,3	4,3%
n. Leges	97,3	98,3	108,0	9,7	9,8%
Totaal	**1010,9**	**1172,6**	**1237,6**	**65,0**	**5,5%**

A. Onroerendezaakbelasting (OZB)

De opbrengsten voor de OZB vallen per saldo € 4 miljoen hoger uit dan gemeld bij de najaarsnota. Deze worden hoofdzakelijk veroorzaakt door een positief afwikkelresultaat van oude belastingjaren. Daarnaast hebben actualisaties van de areaalwaardes van een aantal grote (nieuwbouw) projecten op basis van nieuwe gegevens en analyses tot een hogere realisatie van € 1,2 miljoen geleid

B. RRB

Eigenaren van roerende woonruimten (zoals woonboten) en roerende bedrijfsruimten betalen RRB. De heffing is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde.
De opbrengsten uit de roerende ruimtebelasting (RRB) zijn in 2023 vrijwel gelijk aan de begroting.

C. Rioolheffing

Eigenaren van woningen en bedrijfspanden betalen rioolheffing voor de aansluiting op het riool. Grootgebruikers van water betalen een tarief dat is gekoppeld aan hun watergebruik. De werkelijke opbrengsten uit Rioolheffing zijn in 2023 vrijwel gelijk aan de begroting.

D. Toeristenbelasting

Toeristenbelasting heffen we voor overnachtingen van niet-ingezetenen. Het tarief is een percentage van de overnachtingsvergoeding in hotels, hostels, campings en andere belastingplichtige accommodaties, tot en met 2023 in combinatie met een vast bedrag per persoon per overnachting. Het is in Amsterdam mogelijk onder

voorwaarden af en toe de eigen woning te verhuren aan toeristen. Ook over de inkomsten hieruit moet de verhuurder toeristenbelasting betalen.

De opbrengsten toeristenbelasting over 2023 komen uit op € 200,7 miljoen. Dat betekent een meeropbrengst van € 15,7 miljoen ten opzichte van de begroting. Daarnaast is er ook een incidenteel positief afwikkelresultaat voor belastingjaar 2022 te melden van € 22,1 miljoen. Dit verschil wordt verklaard door een conservatieve inschatting van de forse stijging van de kamerprijzen in de periode tussen de oplegging van de voorlopige aanslagen (ten tijde van een zeer strenge lockdown in 2022) en de definitieve aanslagen.

Deze meeropbrengsten zijn incidenteel van aard. De meerjarenreeks voor de toeristenbelasting is in de begroting 2024 herzien vanwege de overgang op een nieuwe heffingssystematiek. In de nieuwe reeks is een stijging van de bezoekers-aantallen en de ontwikkeling van de kamerprijzen voor de komende jaren verwerkt op basis van de meest actuele prognoses van O&S.

E. Binnenhavengeld

Binnenhavengeld Pleziervaart is een gemeentelijke belasting voor pleziervaartuigen die varen en afmeren in Amsterdam. Met deze belasting betaalt de gebruiker van de Amsterdamse vaarwegen, kades en aanlegplaatsen mee aan het onderhoud en beheer daarvan. Na betaling van het binnenhavengeld krijgt de eigenaar een vignet dat op de boot moet worden bevestigd. Met dit vignet wordt niet alleen vastgesteld of de belasting is voldaan, maar kan ook de drukte op het water worden gemonitord.

Het tarief dat per jaar verschuldigd is, is afhankelijk van de oppervlakte van de boot (grootste lengte x grootste breedte over het dek gemeten) en afhankelijk van de ligplaats; in eigen/gepacht water of jachthaven geldt 50% korting. Pleziervaartuigen die uitstootvrij varen, krijgen in 2024 nog een korting van 35% op het reguliere tarief (was tm 2023 70%). De tarieven van het binnenhavengeld worden (in lijn met de leges) jaarlijks geïndexeerd voor loon- en prijsstijgingen cf de nieuwe stedelijke systematiek. De tarieven voor 2024 en de kortingspercentages worden vastgesteld door de gemeenteraad via de Binnenhavengeldverordening Pleziervaart 2024.

Dat de geraamde baten de lasten niet overschrijden wordt gewaarborgd door een kostenrapport dat periodiek wordt opgeleverd. Er wordt geen kwijtschelding verleend van Binnenhavengeld Pleziervaart. Bij aanschaf van een nieuw vaartuig, motorwissel of verhuizing naar Amsterdam betaal je naar rato de resterende hele maanden vh jaar. Als de eigenaar de boot verkoopt, verhuist buiten Amsterdam of als de boot is gestolen, dan kan er restitutie aangevraagd worden voor de resterende hele maanden van het jaar. Naast het jaartarief, is er ook een optie voor 24uurs afmeren (dagtarief) en/of 6 uur afmeren (bezoekerstarief), hiervoor is een doorvaartvignet noodzakelijk. Dit is een ontheffing van de BHG.

F. Vermakelijkheidsretributie (VMR) te water

Iedereen die tegen betaling bedrijfsmatig amusement, ontspanning of vermaak op het water aanbiedt, betaalt VMR. Dat geldt bijvoorbeeld voor rederijen. Bij een rondvaart in Amsterdam is deze belasting verwerkt in de prijs van het kaartje. Het tarief bedroeg in 2023 € 1,50 per betalende passagier of deelnemer. De opbrengsten VMR vallen € 6 miljoen hoger uit dan begroot. Van de meeropbrengst heeft € 1,5 miljoen betrekking op oude belastingjaren. De resterende € 4,5 miljoen heeft betrekking op belastingjaar 2023. Gelet op het aanhoudende herstel van de bezoekerseconomie waren de baten VMR voor 2023 bij de voorjaarsnota al bijgesteld van € 5,3 naar € 6,5 miljoen. Ook hier is een te conservatieve inschatting gemaakt van het herstel van de bezoekerseconomie.

Het is op dit moment nog onvoldoende duidelijk welk deel van deze meeropbrengsten een structureel karakter heeft, zeker tegen de achtergrond van de bij de begroting 2024 verhoogde tarieven voor dagtoeristenbelasting en VMR. Bij de voorjaarsnota zal op basis van boekingen en prognoses van het Havenbedrijf en de aangiftes VMR te water over het eerste kwartaal van het jaar worden beoordeeld of nadere bijstelling van de meerjarenreeks aan de orde is.

G. Precariobelasting

Precariobelasting heffen we als vergoeding voor het plaatsen van voorwerpen onder, op, of boven gemeentegrond met een openbare bestemming. Bij een bedrijfs- of passagiersvaartuig, woonboot of vlot dat in openbaar gemeentewater ligt, moet precariobelasting (“liggeld”) worden betaald. Hetzelfde geldt voor terrassen die in de openbare ruimte worden uitgestald. De werkelijke opbrengsten van de precariobelasting zijn in 2023 € 5,0 miljoen hoger dan begroot.

H. Reclamebelasting

Reclamebelasting heffen we op openbare aankondiging om de verrommeling van het straatbeeld tegen te gaan en ondernemers te stimuleren om minder of kleinere reclame-uitingen te plaatsen die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg. Bij de Begroting 2023 zijn de opbrengsten reclamebelasting naar beneden bijgesteld. De werkelijke opbrengsten uit reclamebelasting zijn in 2023 vrijwel gelijk aan de begroting.

I. Afvalstoffenheffing

In de tarieven van de afvalstoffenheffing zijn alle kosten voor de inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval in aanmerking genomen. In de tabel worden de inkomsten uit Afavalstoffenheffing gepresenteerd onder aftrek van de kosten voor kwijtschelding. In 2023 zijn ten opzichte van de begroting € 0,4 miljoen hogere baten gerealiseerd. Reden is een lichte stijging van het aantal huishoudens dat afvalstoffenheffing betaalt. De stijging komt door minder uitstroom (verhuizingen) van huishoudens en door meer instroom van nieuwe huishoudens (areaal uitbreiding). Bovendien zijn er minder bezwaren ingediend op de aanslagen afvalstoffenheffing door de huishoudens. Daarnaast zijn hogere lasten ad. € 1,5 miljoen gerealiseerd voor de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing door toekenning van beroepen over oude belastingjaren.

J. Reinigingsrecht

Reinigingsrecht gaat over het inzamelen en verwerken van bedrijfsvuil. Hiervoor belasten we kleine ondernemers. In 2023 zijn ten opzichte van de begroting € 1,4 miljoen hogere baten gerealiseerd. Dit als gevolg van intensivering van het toezicht door reinigingsinspecteurs. Dit heeft geleid tot een substantieel aantal aanslagen over oude belastingjaren. Deze hogere baten worden vooralsnog als incidenteel beschouwd, omdat de structurele effecten van extra inspanningen op het gebied van toezicht zich in de praktijk moeilijk laten voorspellen.

K. Parkeerbelasting

De parkeerbaten zijn toegenomen door coalitiemaatregelen, waaronder uitbreiding venstertijden en harmonisatie vergunningentarieven. Bij de Najaarsnota 2023 is de begroting al bijgesteld, maar hierna zijn de baten nog verder gestegen, waardoor er € 2,1 miljoen meer is binnengekomen..

L. Marktgelden

Marktgelden worden bij de marktkoopman in rekening gebracht als vergoeding voor het gebruik van gemeentegrond en voor de levering van elektriciteit, de afvalverwerking en het reinigen van het marktterrein. De realisatie wijkt iets af van de begroting, omdat de afdracht van de BTW van de pin-betalingen van de niet vaste markt handelaren niet is begroot. In 2023 was er structureel een tekort op de kostendekkendheid van ongeveer € 1 miljoen. Incidenteel is in 2023 het budget opgehoogd met het bestaansrecht budget uit programma 3. Structureel is het budget verhoogd met een knelpunten budget en nominale ontwikkeling.

M. Lijkbezorgingsrechten

In tegenstelling tot de meeste andere gemeentelijke dienstverlening zoals de uitgifte van een paspoort of het ophalen van het huisvuil, is bij de tarieven voor lijkbezorging sprake van marktwerking. In de regio Amsterdam zijn naast de gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria ca. tien andere begraafplaatsen en crematoria actief. De gemeente faciliteert ca. 35% van de uitvaarten van overleden Amsterdammers. Bij de beoordeling van de tarieven is het principe dat er één tarief is voor gelijke dienstverlening deels los gelaten. De ligging en omvang van de begraafplaats en de faciliteiten vragen om een meer individuele bepaling van de tarieven.

Gelet op de aard van de begraafplaatsen kunnen er verschillende tarieven voor grafrechten en bijdrage aan onderhoud begraafplaatsen zijn. De geraamde opbrengst van alle tarieven te samen dekken alle werkelijke kosten, die met de exploitatie van de begraafplaats/crematorium zijn gemoeid. De baten uit verhuur van aula en koffiekamers zijn € 100.00o hoger dan begroot.
De baten van grafrechten en onderhoudsrechten begraafplaatsen zijn € 170.000 hoger dan begroot, door het wegwerken van een achterstand in de contractenadministratie.

De overige baten zijn € 30.000 hoger dan begroot. De lijkbezorgingsrechten zijn geen onderdeel van de lokale lastendruk, omdat er geen verplichte afname van de dienstverlening is. Lijkbezorgingsrechten worden niet kwijtgescholden.

N. Leges

Leges zijn vergoedingen die inwoners en bedrijven betalen voor onze dienstverlening. De legestarieven worden op basis van begrotingscijfers, voorafgaand aan het begrotingsjaar vastgesteld. De wet vereist namelijk dat de legesverordening moet zijn vastgesteld vóórdat je de leges gaat heffen. Al onze legestarieven staan in de leges-tabel. De leges 2023 staan op www.amsterdam.nl.

In 2023 zijn er drie wijzigingen vastgesteld van de legesverordening 2023:
1. Wijziging van de legesverordening in verband met het opnemen van de Rijkstarieven in hoofdstuk 2 Burgerzaken van de Legestabel 2023;
2. Wijziging van de legesverordening houdende regels over de heffing en invordering van leges voor kleine evenementen;
3. Wijziging van de legesverordening in verband met verhoging tarief rijbewijzen.

Toelichting leges

Bij leges onderscheiden we drie soorten dienstverlening:
1. Algemene dienstverlening
2. Fysieke leefomgeving
3. Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de werkelijke legesopbrengsten per hoofdstuk van de legestabel, onderverdeeld naar de drie soorten dienstverlening. Hierbij hebben we de werkelijke opbrengsten uit 2023 vergeleken met de begroting van de najaarsnota 2023. Daartussen zijn afwijkingen zichtbaar. De belangrijkste afwijkingen worden toegelicht.

Algemene Dienstverlening

H2 Burgerzaken

€ 1,2 miljoen hogere legesbaten burgerzaken als gevolg van hogere aantallen dan begroot voor reisdocumenten, rijbewijzen, verklaringen en naturalisatieverzoeken in combinatie met lagere legesopbrengsten voor huwelijken en uittreksels uit de Basisregistratie Personen.

H7, H8 en H9 Vergunningen

De overige afwijkingen hangen samen met vergunningverlening openbare ruimte, verkeer en vervoer en binnenwater. Hier zijn de inkomsten hoger dan begroot doordat het aantal vergunningsaanvragen hoger was dan verwacht.

Fysieke Leefomgeving

De realisatie van de legesopbrengsten in fysieke leefomgeving (hoofdstuk 3 en 5, voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu) is ongeveer € 11 miljoen hoger dan begroot. Aanvankelijk zijn de verwachte baten bij de Najaarsnota 2023 met € 6,7 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit kwam door het teruglopend aantal bouwaanvragen vanwege de stikstofproblematiek, hoge bouwkosten, arbeids-problematiek en de onzekerheid over de invoering van de Omgevingswet etc. Uiteindelijk zijn de baten toch hoger uitgekomen voor de fysieke leefomgeving, met name bij omgevingsvergunningen.

Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn

De reden voor de lagere baten voor leges horeca (€ 1,3 miljoen) en evenementen (€ 1,5 miljoen), is dat bij horeca minder vergunningen zijn dan begroot en dat ondernemers terughoudender lijken te zijn met het organiseren van evenementen.

Algemene Dienstverlening

(bedragen x € 1.000)

Hoofdstuk legestabel	Najaarsnota	Rekening 2023	Verschil met Najaarsnota
H11 Algemeen	397	392	-5
H2 Burgerzaken	15.995	17.217	1.222
H6 Economie en Milieu	112	29	-83
H7 Openbare Ruimte	5.360	5.971	611
H8 Verkeer en Vervoer	13.712	13.894	182
H9 Binnenwater	72	89	17
Totaal Algemene Dienstverlening	**35.648**	**37.592**	**1.944**

Fysieke leefomgeving

(bedragen x € 1.000)

Hoofdstuk legestabel	Najaarsnota	Rekening 2023	Verschil met Najaarsnota
H3 Omgevingswet en H5 Fysieke leefomgeving	52.407	63.367	10.960

Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn

(bedragen x € 1.000)

Hoofdstuk legestabel	Najaarsnota	Rekening 2023	Verschil met Najaarsnota
Huisvestingswet 2014 (H 5.2, H5.3 en H5.7)	1.356	1.087	-269
Prostitutiebedrijven (H5.4 en H6.3)	200	27	-173
Horeca (H6.1)	4.901	3.572	-1.329
Winkeltijdenwet(H6.4)			-
Evenementen (H6.5)	3.028	1.534	-1.494
Activiteiten op openbare weg (H6.6.1 en H6.6.3)	74	236	161
Leefmilieu (H6.7)	112	239	127
Reclame (H7.3)	22	16	-6
Ambulante Handel (H7.4)	160	166	6
Bedrijfsvaartuigen (H9.2)	186	134	-52
Kinderopvang (H10)	203	0	-203
Totaal Dienstverlening Europese Dienstenrichtlijn	**10.242**	**7.011**	**-3.231**
Totaal leges	**98.297**	**107.970**	**9.673**

Lokale lastendruk

Alle heffingen die we aan de Amsterdammers opleggen, vormen de lokale lastendruk. De lokale lastendruk verschilt aanzienlijk tussen gemeenten. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) dat verbonden is aan de Rijksuniversiteit Groningen publiceert jaarlijks over de lokale lastendruk in alle Nederlandse gemeenten. Hier maken we een vergelijking van Amsterdam met de andere G4-gemeenten. We zien dat de woonlasten voor gemiddeld meerpersoonshuishouden in een koopwoning in 2023 met 10% zijn gestegen en daarmee 3% onder het gemiddelde van de G4 liggen. In dit overzicht zijn de lasten voor erfpacht niet opgenomen.

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht	Gemiddelde G4	Amsterdam t.o.v. gemiddelde
Woonlasten in 2019	645	742	563	731	670	-4%
Woonlasten in 2020	656	776	597	762	698	-6%
Woonlasten in 2021	761	793	664	833	763	0%
Woonlasten in 2022	837	880	747	957	855	-2%
Woonlasten in 2023	921	918	889	1.061	947	-3%

Ook de individuele belastingtarieven kunnen we vergelijken. Hieronder vergelijken we de belangrijkste tarieven met die bij de andere G4-gemeenten. De vergelijking is gemaakt op basis van de rapportages Kerngegevens belastingen grote gemeenten van de COELO. Daaruit blijkt dat de onroerende zaakbelasting (OZB) en rioolheffing in Amsterdam structureel onder het gemiddelde van de G4-gemeenten ligt.

	Jaar	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht	Gemiddelde G4	Amsterdam t.o.v. gemiddelde
OZB Eigenaar woning	2019	143	186	131	245	176	-19%
	2020	150	189	151	254	186	-19%
	2021	182	190	152	260	196	-7%
	2022	243	260	207	375	271	-10%
	2023	301	276	251	458	322	-6%
Rioolheffing	2019	131	208	144	214	174	-25%
	2020	138	216	149	222	181	-24%
	2021	144	226	151	228	187	-23%
	2022	154	236	155	228	193	-20%
	2023	160	259	177	237	208	-23%
Afvalstofheffing	2019	368	349	288	266	318	16%
	2020	368	371	298	286	331	11%
	2021	435	377	360	345	379	15%
	2022	440	384	385	354	391	13%
	2023	459	384	460	366	417	10%

De toename van de woonlasten in Amsterdam komt met name door de stijging van de afvalstoffenheffing. Dat tarief ligt 10% hoger ten opzichte van het gemiddelde van de G4.

3.6 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn onze eigendommen, zoals bruggen, wegen en sportaccommodaties. We moeten deze goederen beheren en onderhouden om een veilige en leefbare stad voor onze inwoners te kunnen garanderen. Dit kost geld. Het kwaliteitsniveau van de kapitaalgoederen dat we willen, stellen we vooraf vast. In deze paragraaf staat meer informatie over:

- **het gewenste kwaliteitsniveau van onze kapitaalgoederen.**
- **de uitgaven die we voor het onderhoud deden.**
- **het achterstallig onderhoud.**

Onderhoudskosten in 2023

Bij de onderhoudskosten onderscheiden we kosten voor klein (dagelijks) onderhoud en groot onderhoud. Bij klein onderhoud zijn er terugkerende kosten om een object in goede staat te houden binnen het gekozen kwaliteitsniveau. Voorbeelden van klein onderhoud zijn het reinigen van rioolstelsels en het terugkerend onderhoud aan elektrische installaties. Groot onderhoud is nodig als een object langere tijd gebruikt is. De kosten zijn dan vaak ingrijpend en gaan over een groot of belangrijk deel van het object.

In de tabel hierna staan de totale kosten van het klein (dagelijks) en groot onderhoud in 2023. We onderscheiden 12 soorten kapitaalgoederen (ook wel assets genaamd).

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Civiele kunstwerken	106,4	80,6	79,5	-1,2
Gebouwen	29,4	31,8	41,0	9,3
Groen	62,9	70,8	68,2	-2,6
Openbare verlichting	10,1	13,5	12,9	-0,6
Riolering	46,8	56,1	54,7	-1,4
Sportaccommodaties en sportparken	18,0	21,1	19,4	-1,7
Tunnels	8,1	7,8	10,1	2,3
Verkeerssystemen	12,1	13,3	14,1	0,8
Water	28,5	35,6	33,3	-2,3
Wegen en verhardingen	52,4	53,6	51,5	-2,1
Stedelijke busstations	1,5	1,3	1,2	-0,2
Straatmeubilair en speeltoestellen	2,8	10,9	12,6	1,6
Totaal	**379,1**	**396,5**	**398,5**	**1,9**

In 2023 gaven we € 398,5 miljoen uit aan onderhoud van onze kapitaalgoederen. Dit is € 1,9 miljoen meer dan begroot. De grootste afwijkingen met de Begroting 2023 zijn te vinden bij Gebouwen en Groen. De lagere lasten worden veelal veroorzaakt door het uitstellen van werkzaamheden en projecten, en door vacatures die niet gevuld worden. In sommige gevallen zijn de niet ingevulde vacatures de reden dat werkzaamheden zijn doorgeschoven.

Algemene beleidskaders en belangrijke ontwikkelingen Assets in de Openbare ruimte

In 2017 presenteerden we de Visie Openbare Ruimte 2025. In deze visie staan onze richtlijnen voor ontwikkelen, inrichten en beheren van de openbare ruimte van Amsterdam. De nadruk ligt hierbij op de verblijfsfunctie van de openbare ruimte. Recenter zijn daar de Omgevingsvisie (2021) en de Groenvisie (2020) aan toegevoegd, waarin de ambities op het vlak van vergroening en ruimtelijke kwaliteit nader zijn uitgewerkt. De fysieke inrichting van Amsterdam wordt vormgegeven conform de Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld, de Puccinimethode (Beleidskader Puccinimethode, Handboek Rood en Handboek Groen). Het beheer voeren we uit conform beleidskader 1 Amsterdam Heel & Schoon (2017). Uiteraard heeft ook het mobiliteitsbeleid invloed op de inrichting van de openbare ruimte. De Agenda Amsterdam Autoluw bepaalt de richting waarin de stad zich ontwikkelt: minder ruimte voor de auto, meer ruimte voor langzaam verkeer, OV, groen en verblijven. Kaders zoals het Beleidskader Verkeersnetten geven nadere invulling aan de inrichting van het Amsterdamse wegennet.

De kwaliteit waaraan onze kapitaalgoederen in de openbare ruimte aan moeten voldoen, staat in de landelijke CROW-norm. Dat hebben we zo afgesproken vanuit 1Amsterdam Heel & Schoon. Door eenduidige normen en definities te gebruiken weten de beheerders wat het gemeentebestuur verwacht. Het beheer van de stedelijke zaken in de openbare ruimte heeft 3 ambitieniveaus: sober, verzorgd en top.

Ambitieniveau	Toelichting	
A+		Zo goed als nieuw / alles 100% schoon
A	**Top**	Heel goed in orde / prachtig straatbeeld, amper vervuiling
B	**Verzorgd**	Heel en functioneel / verzorgd straatbeeld, matige vervuiling
C	**Sober**	Verminderd comfort / rommelig straatbeeld, behoorlijke vervuiling
D		Fuctieverlies /vuil

We willen de hele stad in 2025 verzorgd maken en houden. Maar door het achterstallig onderhoud bij verschillende kapitaalgoederen besloten we bij de Voorjaarsnota 2019 om voorlopig te werken aan het niveau sober. Bij de onderdelen waarvoor we al stappen hebben gezet naar 'verzorgd' proberen we dit niveau wel te behouden.

In het onderhoud hebben we aandacht voor 5 principes:
1. De openbare ruimte kan goed en veilig gebruikt worden (functionaliteit).
2. We beheren de openbare ruimte duurzaam, met oog voor mens en milieu (duurzaamheid).
3. Beheer zorgt voor een aantrekkelijke en verzorgde openbare ruimte (aantrekkelijkheid).
4. Waar mogelijk beheren we samen met bewoners en bedrijven (participatie).
5. We beheren slagvaardig en met oog voor de kosten (kostenefficiënt).

Assetmanagement

Amsterdam groeit en bloeit en is volop in ontwikkeling. Klimaatadaptatie, energietransitie, digitalisering zijn voorbeelden van trends die consequenties hebben voor nieuwe ontwikkelingen in het beheer en onderhoud van onze assets. We gaan daarom door met de ontwikkeling van ons centrale, stedelijke assetmanagementsysteem.

Assetmanagement betekent dat we vanuit de waarden, prestaties, gebruik en risico's van de openbare ruimte bepalen wat me moeten doen om de openbare ruimte aan het ambitieniveau te laten voldoen. We verbeteren het assetmanagement door de processen van de levenscyclus van de kapitaalgoederen aan elkaar koppelen. Dus: van ontwikkeling via ontwerp, bouw en beheer tot sloop. Ook leggen we nadrukkelijker de koppeling tussen de technische staat en het gebruik van het kapitaalgoed. In de hele beheer- en uitvoeringsorganisatie voeren we assetmanagement in. Hierdoor kunnen we in de toekomst gerichter sturen op de balans tussen prijs, prestaties en risico's van het kapitaalgoed. En op de voorspelbaarheid hiervan over de hele levenscyclus.

Achterstallig onderhoud

Vooral bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte is er achterstallig onderhoud. Op dit moment is er nog veel achterstallig onderhoud bij onder andere gebouwen, groen, sportaccommodaties en -parken en wegen en verhardingen. Het vergt een extra inspanning om deze achterstalligheid aanvullend op de regulier benodigde beheerinspanning aan te pakken de komende jaren. Achterstallig onderhoud kan leiden tot hogere lasten en onveilige situaties. Daarom moeten we achterstallig onderhoud zo snel mogelijk herstellen.

Brasapark en Sloterdijken I tot en met III

Naast het gebied Weesp in 2022 hebben we gebied Brasapark inmiddels in beheer genomen, zijn de Sloterdijken I tot en met III sinds 1 januari 2023 onderdeel geworden van het kapitaalgoed en is het Amsterdamse bos veranderd met onder andere een ecologische zone. Amsterdam is constant in ontwikkeling en dit soort veranderingen in ons gebied brengen dit mooi in kaart. Om ervoor te zorgen dat Amsterdammers gebruik kunnen blijven maken van dit soort kapitaalgoederen blijven we ons inspannen om de stad zo goed mogelijk te onderhouden.

Civiele kunstwerken

Binnen civiele kunstwerken vallen vaste en beweegbare bruggen, kades, sluizen en steigers. In totaal beheren we:
- 1761 vaste bruggen en 113 beweegbare bruggen (inclusief Amsterdamse bos)
- 600 kilometer aan kades en oevers
- 38 sluizen
- 531 steigers
- 19,5 kilometer geluidsscherm

We beheren ook enkele cultuurhistorische objecten zoals voormalige (scheeps)kranen.

Dit zijn alle aantallen inclusief Weesp. In verband met de gebiedsontwikkeling in de Houthavens komen er op termijn 16 bruggen in beheer bij. Dat geldt ook voor een sluis

die onderdeel is van de ontwikkeling van de Bloemendalerpolder nabij Weesp.

Specifieke beleidskaders

Voor de instandhouding van de openbare ruimte is “1 Amsterdam Heel & Schoon” het geldende beleidskader (2017). Ook het “Programmaplan Bruggen en Kademuren: herstellen en verbinden” en het “Actieplan 2023-2026: Gefundeerd Herstellen” is van toepassing.

Onderhoud en ontwikkelingen

Bij de Rapportage programma Stadsbehoud 2019 hebben we besloten voorlopig voor het verzorgingsniveau voor de openbare ruimte te streven naar niveau C (Sober). Het huidige onderhoudsniveau is D.

In de afgelopen drie jaar hebben we van alle civiele kunstwerken een toestands-inspectie uitgevoerd. Uit de inspecties blijkt dat meer dan 10% van de civiele kunstwerken een te laag kwaliteitsniveau (dus onder sober) heeft. Het grootste deel van de civiele kunstwerken met een te laag kwaliteitsniveau bestaat uit beschoeiingen.

De beschikbare middelen voor onderhoud worden voornamelijk ingezet voor het garanderen van de veiligheid én het beschikbaar houden van de civiele objecten die bijdragen aan de bereikbaarheid van de stad. Dat betekent dat onderhoud aan bruggen, kades en (basalt) glooiingen een hogere prioriteit heeft dan onderhoud aan beschoeiingen. Beschoeiingen kennen een laag risico voor veiligheid en dragen niet of nauwelijks bij aan de bereikbaarheid. Daarom is er weinig onderhoud aan beschoeiingen uitgevoerd. In bijna alle stadsdelen heeft daardoor meer dan 10% van de beschoeiingen een te laag kwaliteitsniveau.

In 2023 hebben we een combinatie van dagelijks-, groot onderhoud en vervangingen aan onze civiele constructies uitgevoerd om deze beschikbaar en veilig te houden of omdat we onze monumenten in goede staat dienen te houden. Het dagelijks onderhoud bestond onder andere uit het koelen van de bruggen in de zomer, kleine gebreken herstellen, schilderen en preventief onderhoud aan onze beweegbare bruggen en sluizen.

We hebben groot onderhoud uitgevoerd aan meer dan 60 bruggen, met name in de stadsdelen Noord, Nieuw West, Zuidoost, Centrum en Oost. Dit groot onderhoud bestond bijvoorbeeld uit het vervangen van leuningen, rijdek of conservering. Verder zijn 4 steigers vervangen en beschoeiing in Zuidoost. We hebben groot onderhoud uitgevoerd aan ongeveer 3 kilometer glooiing, met name langs de Singelgracht die de stadsdelen West, Zuid en Oost met elkaar verbindt. Dit onderhoud doen we zo natuurvriendelijk mogelijk. We hebben ook groot onderhoud uitgevoerd aan beweegbare bruggen en sluizen. Dit bestond bijvoorbeeld uit het vervangen van leuningen, rijdek, aandrijving of besturing. De volledige renovatie van de monumentale Scharrebiersluis (is een brug) is een sprekend voorbeeld.

In 2023 hebben we ook gewerkt aan de voorbereiding van werken die in 2024 of later uitgevoerd gaan worden, zoals onderhoud aan de NDSM-pier, Douanesteiger en Java-eiland zodat Sail 2025 daar geen hinder van ondervindt.

De stijging van het onderhoud van de afgelopen drie jaar is in 2023 afgevlakt. Deels omdat het plafond aan beschikbare middelen is bereikt en deels omdat de beschikbare capaciteit in de organisatie en markt beperkt is. Daarnaast nemen we meer tijd om te onderzoeken welke werkzaamheden aan ons beweegbaar areaal (sluizen en beweegbare bruggen) nodig zijn. Die grondige voorbereiding is nodig om goed te onderbouwen welke maatregelen nodig zijn en welke middelen nodig zijn. Dit kost nu meer tijd, maar is noodzakelijk om in de uitvoering discussie en vertraging te voorkomen. Als organisatie zitten we in een opgaande leercurve en die stijging zal de komende jaren nog doorzetten. In 2023 is gestart met de voorbereiding van de nieuwe raamcontracten voor groot-onderhoud en ingenieursdiensten zodat in 2024 de groei doorgezet kan worden.

Programma Bruggen en Kademuren

Met het vaststellen van het Actieplan 2023-2026: Gefundeerd Herstellen, is een nieuwe fase voor het programma aangebroken. Investeringen in kennis en onderzoek betalen zich uit. We hebben beter inzicht in de staat van de civiele kunstwerken, bijvoorbeeld door wetenschappelijk onderzoek naar de draagkracht van kademuren met houten paalfunderingen en de Amsterdamse Risicoscan Bruggen. Hierdoor kunnen we scherpere keuzes maken over de manier van herstel. Van een deel van de civiele kunstwerken verwachten we dat volledige sloop-nieuwbouw voorlopig niet nodig is. Dit komt omdat de levensduur nog minimaal 30 jaar is, of omdat functieherwaardering en renovatie de levensduur kunnen verlengen.

Het herstel van bruggen en kademuren komt op gang. In 2023 hebben we de Bullebakbrug opgeleverd en zijn we het herstel van de Berlagebrug gestart. Daarnaast hebben we in 2023 vijf kademuurprojecten opgeleverd (1.073 meter), terwijl aan zeven projecten nog gewerkt werd (1.261 meter).

Herstel en innovatie gaan inmiddels hand in hand. Met de drie projecten van het innovatiepartnerschap kademuren zijn methoden ontwikkeld om kademuren met zo min mogelijk hinder én zo snel en duurzaam mogelijk te herstellen. Van de drie projecten is één in 2023 afgerond en volgen twee begin 2024. We focussen niet alleen op innovatief herstel van kademuren, maar ook van innovatieve renovatie, zo zijn drie innovatieve renovatietechnieken geselecteerd om op korte termijn toe te passen.
In 2023 is de aanvraag voor het groeifonds toekomstbestendige leefomgeving door het Rijk toegekend. De komende vijf jaar gebruiken we de middelen om innovaties versneld te ontwikkelen en op te schalen.

Desondanks blijft de opgave groot. We hebben de komende jaren een grote opgave om achterstalligheid weg te werken, hierbij horen ook passende financiële middelen. Hoewel de kritieke fase voor bruggen en kademuren voorbij lijkt, blijft het een oud en kwetsbaar areaal en zijn negatieve verrassingen niet uit te sluiten. Zo werden we in december geconfronteerd met een spoedafsluiting van een deel van een kademuur op de Da Costakade. Deze kademuur beweegt daar sneller dan verwacht. Vernieuwing staat pas over een paar jaar gepland maar dat komt te laat gezien de instabiliteit. Het huidige budget van het programma biedt geen ruimte meer om veiligheidsconstructies neer te zetten. De verwachting is dat situaties zoals op de Da Costakade zich komende jaren kunnen herhalen, er zijn meer kaderakken waar instabiliteit wordt waargenomen.

Achterstallig onderhoud

Er is sprake van achterstallig onderhoud binnen dit kapitaalgoed. Conform het niveau sober uit het beleidskader 1 Amsterdam Heel & Schoon dient 90% van ons civiele kunstwerken minimaal op niveau C (sober) liggen, elk percentage minder dan 90% is achterstallig onderhoud.

In de afgelopen drie jaar is van alle civiele kunstwerken een toestandsinspectie uitgevoerd. Uit de inspecties blijkt dat 12% van het kapitaalgoed een te laag kwaliteitsniveau (dus onder sober) heeft. Op basis van de omschrijving uit het beleidskader is daarmee 2% achterstallig.

Het grootste deel van de civiele kunstwerken met een te laag kwaliteitsniveau bestaat uit beschoeiingen. In bijna alle stadsdelen zijn de beschoeiingen van een te laag kwaliteitsniveau. Dit varieert van 3 tot 10% achterstalligheid. Omdat we geen onderhoud aan de beschoeiingen uitvoeren neemt het achterstallig onderhoud toe. Wat opvalt is dat ruim 20% van ons civiele kunstwerken op niveau C ligt terwijl 10-15% een redelijke werkvoorraad is. Dit is werk wat binnen 4-5 jaar uitgevoerd moet zijn om te voorkomen dat onze civiele kunstwerken een te laag kwaliteitsniveau krijgen en dan achterstallig onderhoud wordt. Wat we met een visuele inspectie niet inzichtelijk kunnen maken is de constructieve staat en de werktuigbouwkundige- en elektrotechnische installaties van onze bruggen. Dit wordt ook geïnspecteerd en het is de verwachting dat hierbij nog het nodige (achterstallig) onderhoud wordt geïnventariseerd. Op dit moment zijn 23 van de ruim 100 beweegbare bruggen niet functioneel vanwege gebreken.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Civiele kunstwerken	106,4	80,6	79,5	-1,2

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van de civiele kunstwerken zijn er lagere lasten van € 1,2 miljoen, onder andere door:

- Lage lasten van € 1,7 miljoen. Een deel van het groot onderhoud in 2023 is doorgeschoven naar 2024. Dit is deels vanwege krapte in eigen capaciteit en op de arbeidsmarkt en beschikbaarheid bouwmateriaal. Deels is er expliciet voor gekozen om werk te verschuiven naar aanleiding van afstemming met de omgeving of omdat voor die afstemming meer tijd nodig was. In een aantal gevallen is de doorlooptijd te optimistisch ingeschat en blijkt in de praktijk meer voorbereidingstijd nodig of kost de uitvoering meer tijd dan gedacht.
- Hogere lasten voor dagelijks onderhoud van € 0,4 door meer correctief onderhoud bij civiele constructies. Dit wordt veroorzaakt door meer achterstalligheid van civiele constructies en meer meldingen en schades waarop geacteerd moest worden. De lasten zijn ook hoger door stijgende prijzen van materialen en uitbesteed werk.
- Hogere lasten van ruim € 0,1 miljoen voor het programma Bruggen en Kademuren. De hogere lasten komen vooral doordat er uiteindelijk net wat meer onderzoeken aan kademuren zijn gedaan dan voorafgaand was bedacht. Tegenover deze hogere lasten staat ook een hogere onttrekking aan de reserve achterstallig onderhoud.

Gebouwen

Onder het kapitaalgoed gebouwen vallen de volgende objecten:
- stadsdeelkantoren
- welzijnsvoorzieningen
- stedelijke kantoren
- woningen
- werven
- cultuurpanden
- onderwijsgebouwen
- parkeergarages
- gymnastiekgebouwen
- parkeerterreinen
- sportaccommodaties
- woonwagenlocaties

We beheren het volgende:
- 704 panden (waarvan 70 voor gemeentelijke panden en 634 voor maatschappelijke panden)
- 5 (dienst)woningen
- 20 overige gebouwen (zoals dienstgebouwen, toiletten, kiosken, schuilhut)
- 18 woonwagenlocaties (met in totaal 190 woonwagenstandplaatsen)
- 7 woonwagens
- 46 garages
- 11 Parkeerterreinen (incl. P+R terreinen)
- 16 fietsenstallingen

Specifieke beleidskaders

Er gelden verschillende beleidskaders omdat dit kapitaalgoed uit verschillende soorten gebouwen bestaat. Een aantal hiervan zijn:
- Meerjarenonderhoudsplan (per locatie) voor de parkeergarages en parkeerterreinen (2019-2023)
- Meerjarenonderhoudsplan gemeentelijke fietsenstallingen (2019-2023)
- Beleidskader woonwagens en standplaatsen (2023)
- Bosplan 2020–2030 (2021)

Onderhoudsniveau en ontwikkeling

Het onderhoudsniveau van de gebouwen is sober (niveau C). Hiermee voldoen de gebouwen aan het gewenste onderhoudsniveau. Een uitzondering hierop vormen de woonwagenlocaties. Afgelopen jaar heeft de gemeente Amsterdam zich voornamelijk gefocust op het incidenteel onderhoud. Het onderhoudsniveau van de woonwagenlocaties en bergingen is bij ons onvoldoende bekend. Vandaar dat in 2023 de voorbereidingen zijn gedaan voor het uitvoeren van een conditiemeting op de standplaatsen. De conditiemeting zal in 2024 worden uitgevoerd. Naar aanleiding van de conditiemeting en het meerjarige onderhoudsplan kan een onderhoudsnorm worden vastgesteld waarna het achterstallig onderhoud kan worden weggewerkt. De ambitie is om te streven naar onderhoudsniveau B (verzorgd).

In 2023 zijn we gestart met een onderzoek naar een mogelijk regiemodel voor onze panden. De eerste bevindingen hiervoor zijn in kaart gebracht maar een en ander is nog onvoldoende om conclusies aan te kunnen verbinden. Daarom loopt dit onderzoek nog door in 2024. Binnen de Eigen Huisvestingsportefeuille is nagenoeg de renovatie en verduurzaming van Plein 40-45 gerealiseerd. In 2024 worden hiervoor de laatste puntjes op de i gezet en verder is de renovatie van de Vijzelstraat 32 begonnen. Binnen het maatschappelijk Vastgoed zijn aan meer objecten groot onderhoud gepleegd dan van te voren was voorzien, zo is de X helling NDSM grondig aangepakt, is de Oudeschans gerenoveerd en is de verbouwing van de Mauritskade 24 afgerond. Ook is in 2023 gestart met de renovatie van de Westertoren. Naar verwachting zal deze in 2024 worden opgeleverd. Voor het halen van de 55% CO_2-reductie in het eigen Vastgoed is hard gewerkt aan een bestedingskader 2024. De kaders worden begin 2024 bestuurlijk vastgesteld.

Achterstallig onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Gebouwen	29,4	31,8	41,0	9,3

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van gebouwen zijn er hogere lasten van € 9,3 miljoen, onder andere door:

- Hogere lasten van € 11,1 miljoen voor het onderhoud van het maatschappelijke en gemeentelijke panden, dit komt onder andere door:
  - De realisatie van de uitgaven ten laste van de voorziening grootonderhoud ten opzichte van de begroting zijn per jaar verschillend;
  - Per pand worden de toekomstige onderhoudskosten vastgelegd in een meerjarenonderhoudsplan (MJOP). Het hele jaar door worden deze plannen geactualiseerd.
  - Voor de begroting wordt bij de voorjaarsnota een vast bedrag opgenomen voor de komende vijf jaar.
  - In 2023 hebben we substantieel meer onderhoudsuitgave gerealiseerd dan begroot.
  - Maar deze jaarlijkse afwijking in de realisatie ten opzichte van de begroting heeft geen invloed op het exploitatieresultaat.
- Lagere lasten van € 2,0 miljoen voor het onderhoud aan parkeergarages. Onder andere door vertraging bij aanbesteding het project Hof & Werf. Daarnaast zijn een aantal aanbestedingen gunstiger uitgevallen (projecten Speedgates hallen/Plaza Arena P10). Verder zijn een aantal projecten vertraagd en worden deze doorgeschoven naar 2024 ter uitvoering.

Hogere lasten van € 0,2 miljoen voor de woonwagenlocaties komt voornamelijk door het inlopen van achterstallig onderhoud. Komend jaar wordt er een plan gemaakt om het achterstallig onderhoud volledig weg te werken.

Groen

Het kapitaalgoed groen bestaat uit:

- 260.000 bomen (dit aantal is het in het databeheersysteem geregistreerde aantal bomen)
- 16 miljoen vierkante meter gras
- 10 miljoen vierkante meter beplanting
- 2 miljoen vierkante meter ruigte en oeverbeplanting
- 33 hectare van de gemeentelijke begraafplaats De Nieuwe Ooster, 7 hectare van de gemeentelijke begraafplaats De Nieuwe Noorder en 1 hectare dorpsbegraafplaatsen in Noord
- Het Amsterdamse Bos met 2.275 bomen, 324 hectare bos (met 200.000 bomen), 1,5 miljoen vierkante meter gras, 4 miljoen vierkante meter beplanting en 1 miljoen vierkante meter ruigte en oeverbeplanting.

Per 1 januari 2023 is het groen dat we beheren aanzienlijk vergroot als gevolg van de volgende uitbreidingen in 2021 en 2022;

- Weesp
- Volgermeerpolder
- Brasapark
- Rieteiland-Oost (IJburg)

In totaal is er ruim 150 hectare groen bij gekomen en ruim 10.700 stuks bomen. Daarnaast nemen we Sloterdijken I t/m III over in beheer.

Specifieke beleidskaders

Er gelden verschillende beleidskaders omdat dit kapitaalgoed uit een diversiteit aan onderdelen bestaat. De voornaamste zijn:

- 1Amsterdam Heel & Schoon (2017)
- Het Bosplan 2020-2030 (2021)
- Het Structuurplan De Nieuwe Ooster (2016)
- Groenvisie 2020-2050 (2020)

Onderhoudsniveau en ontwikkelingen

Het onderhoudsniveau in de stad is doorgaans niveau C (Sober) met locaties van achterstallig onderhoud. Voor het Amsterdamse Bos is dit ook niveau C.
In 2023 zijn ruim 115.000 bomen gecontroleerd op veiligheid en hieruit is naar voren gekomen dat er ongeveer 1% een dusdanig slechte conditie heeft dat deze vervangen moeten worden in verband met veiligheidsrisico's. Dit is conform het jaarlijkse aantal bomen dat we in het bomenprogramma vervangen.

Jaarlijks wordt van een derde van het groen gecontroleerd met behulp van de NEN-2767-methodiek. Uit deze opgetelde inspectieresultaten van de afgelopen 3 jaar blijkt dat 4% van het kapitaalgoed een zeer slechte conditie heeft (NEN-score 5 en 6). Het gaat hierbij in totaal dus om ruim 1 miljoen vierkante meter groen. Het programma voor structureel renoveren en herplanten hebben we in 2022 opgezet en in 2023 verder in uitvoering gebracht. Uit de NEN-meting blijkt verder dat een kwart van de beplanting matig scoort, NEN-score 4 (conditie).

Naast veiligheid wordt ook de conditie van de bomen gemeten middels de NEN-2767-methodiek. Hieruit blijkt dat 19% van het bomenbestand een slechte conditie heeft. Hiermee wordt niet voldaan aan niveau C (Sober). Echter een substantieel deel van deze bomen heeft groeistagnatie en hoeft niet op korte termijn te worden vervangen.

De groei van de stad brengt met zich mee dat ook een steeds groeiend kapitaalgoed groen in stand moet worden gehouden. Daarnaast neemt door een groeiend aantal bewoners en bezoekers de slijtage toe door intensief gebruik. Vooral in parken, het Amsterdamse Bos en op evenementenlocaties. De onderhoudsvraag is hierdoor toegenomen.

Veel partijen willen werkzaamheden uitvoeren in de stad. Om dit efficiënt te kunnen uitvoeren is een integrale aanpak nodig. Zo zijn onderhoudsopgaven van verhardingen en groen gecombineerd. In 2023 zijn een aantal contracten opnieuw aanbesteed en een aantal (beheer-)contracten is in 2023 geëindigd en worden opnieuw aanbesteed. Als gevolg van de inflatie liggen zijn de inschrijfprijzen fors hoger en zullen werken duurder worden.

In 2023 is het dagelijks beheer uitgevoerd. Dit omvat het beheer van de parken, boom- en groenonderhoud, het maaien van gazons, taluds en het plegen van onderhoud aan alle groen-gelieerde objecten in de openbare ruimte. De uitvoering bestaat uit het dagelijks onderhoud groen, zorgplicht bomen, de afhandeling van meldingen, voor en naschouwen bij evenementen, ondersteuning van medebeheer. In 2023 zijn de aanbestedingen voor zorgplicht en het maaien veenmos rietland (kwetsbare natuur) mislukt. Als gevolg van het opruimen van schade door storm Poly is achterstand ontstaan in het regulier bosbeheer. Dit zal naar verwachting voorjaar 2024 zijn ingelopen.

Achterstallig onderhoud

Er is sprake van achterstallig onderhoud op de onderstaande onderdelen:

- 9% bomen met slechte conditie (NEN-score 5/6), in totaal dus 19% van de bomen heeft een slechte conditie. Aangezien 1A'damH&S zegt dat 10% werkvoorraad is, is dus 9% achterstallig.
- Stormbomen
- Lege boomspiegels
- Bestrijding ziekten & plagen
- Ecologisch beheer (reparaties faunavoorzieningen)
- Nieuw te beheren assetonderdelen (beregeningsinstallaties, drijvende eilanden), dit betreft relatief heel kleine bedragen t.o.v. het geheel.
- Begraafplaatsen

In Amsterdamse Bos is gestart met wegwerken van het achterstallig onderhoud gerealiseerd voor ongeveer € 8 miljoen. Komende twee jaar wordt nog eens ongeveer € 1,6 miljoen aan achterstallig onderhoud weggewerkt.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Groen	62,9	70,8	68,2	-2,6

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van groen zijn er lagere lasten van € 2,6 miljoen, onder andere door:

- Lagere lasten van € 2,1 miljoen door vertraging in aanbesteding van bomencontract, datamigratie naar Gisib en organisatorische wijzigingen binnen het vervangingsprogramma boomveiligheid
- Lagere lasten van € 0,4 miljoen. Door minder iepziekte en lagere plaagdruk de kosten minder hoog dan aan het begin van het jaar begroot.
- Lagere lasten van € 0,6 miljoen. Het data op orde-project is sneller en efficiënter uitgevoerd dan verwacht. Omdat de uitvoering van het project Bomen op Orde Amsterdam (BOA) langer duurt dan verwacht schuift er een deel door naar 2024.
- Hoge lasten van € 0,5 miljoen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud in het Amsterdamse Bos.

Openbare verlichting

Het Amsterdamse areaal van het kapitaalgoed openbare verlichting bestaat uit:

- 131.500 straatverlichtingsobjecten: palen, overspanningen en tunnelobjecten
- 153.000 armaturen;
- 321 openbare verlichting voeding & verdeelkasten voor het eigen voedingsnet
- Lichtkunst, Stadsilluminatie, Decoratieve & Historische verlichting
- 9.650 armaturen
- 194 voedingskasten

De cijfers dateren van augustus 2023 en zijn ontleend aan het verlichtingsbeheersysteem.

Jaarlijks varieert de verlichting, onder andere door de jaarlijkse groei van de stad met een gemiddelde van 0,5% wat gelijk staat aan circa 750 extra lichtpunten. Dit komt door het bouwen van nieuwe wijken en het bijplaatsen van lichtpunten op donkere plekken.

Specifieke beleidskaders

Voor het onderhouden van openbare verlichting geldt het Beleidskader Verlichting 2017, Beleidskader Puccinimethode en 1Amsterdam Heel en Schoon.

Onderhoud en ontwikkelingen

Het gewenste en gerealiseerde onderhoudsniveau is C (Sober).

Amsterdam heeft in 2017 besloten om de openbare verlichting te verledden, als bijdrage aan verlaging van de CO_2-uitstoot. Inmiddels is eind 2023 90% van het areaal (van in totaal 150.000 lichtpunten/armaturen) voorzien van energiezuinige ledverlichting. Wat overblijft zijn armaturen die complexer zijn om te vervangen door led. Zo ook de circa 9.600 armaturen die aan draden hangen van gevel tot gevel (draadverlichting), hiervan hangen er 1.440 boven de trambaan. Omdat gewerkt wordt in een omgeving midden in de stad, met veel monumentale panden, verschillende huiseigenaren en in sommige gevallen een trambaan, is er voor deze complexe opgave meer tijd nodig. In 2022 is er begonnen met het uitvoeren van inspecties aan alle overspanningen en trekproeven op alle gevelbevestigingen. De verwachting is dat in 2025 het onderhoud en de led-transitie gereed is aan de draadverlichting.

Als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen in 2022 verdubbelde de energietarieven per 1 januari 2023, eind 2023 is de prijs weer gezakt. Om het verbruik te verlagen en naar aanleiding van voorbeelden overal in Europa waar monumentale verlichting wordt uitgezet of korter brandt om energie te besparen, heeft het college besloten om ook in Amsterdam deze installaties eerder uit te schakelen: niet meer om middernacht maar om 23.00 uur. Bij een aantal kunstwerken gaat de verlichting zelfs helemaal uit. Naar schatting besparen we met het (eerder) uitzetten van de verlichting van bijzondere locaties 700.000 kWh per jaar. Dat staat gelijk aan het energieverbruik van 280 huishoudens. Dit scheelde circa € 100.000 aan stroomkosten in 2023.

Achterstallig onderhoud

Er is bij dit kapitaalgoed geen achterstallig onderhoud.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Openbare verlichting	10,1	13,5	12,9	-0,6

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van openbare verlichting zijn er lagere lasten van € 0,6 miljoen, onder andere door:

- Hogere lasten van € 0,3 miljoen van aannemers voor het verhelpen van storingen aan openbare verlichting met name door een toename van het aantal ondergrondse (Liander) storingen.
- Lagere lasten van € 0,6 miljoen door het nieuwe proces waarbij de onderhoudsaannemer alle herstelkosten voor aanrijdschades direct verhaald via de verzekering/ waarborgfonds.
- Lagere lasten van € 0,3 miljoen door de daling van het aantal storingen als gevolg van de langere levensduur van de ledverlichting waardoor er minder materiaal benodigd is voor reparatie.
- Lagere lasten van € 0,1 miljoen voor inspecties. Dit budget is niet volledig uitgegeven omdat wij nog geen constructieve inspecties op de lantaarnpalen uitvoeren. Op dit moment wordt er op kleine schaal gezocht naar de beste inspectiemethode dat zich de aankomende jaren zal ontwikkelen en ingekocht zal worden.

Riolering

De riolering bestaat uit voorzieningen voor:

- afvoeren van afvalwater uit de leefomgeving
- verwerken van hemelwater
- voorzieningen voor grondwater

Dit zijn:

- transportriolen
- gemengde riolen
- vuilwaterriolen
- regenwaterriolen
- drainagebuizen
- persleidingen

Maar ook objecten zoals:
- rioolgemalen
- bergbezinkbassins
- overstorten
- putten
- kolken

Specifieke beleidskaders
Het Omgevingsprogramma Riolering 2022-2027 (2022) is van toepassing.

Onderhoud en ontwikkelingen
Het gewenste en gerealiseerde onderhoudsniveau is B (Verzorgd).

Om de onderhoudstoestand op niveau 'verzorgd' te houden, moet er de komende jaren een toenemende hoeveelheid riolen worden vervangen. De realisatie van de rioolvervanging is het afgelopen jaar toegenomen dankzij de verbeterde samenwerking binnen de gemeente. Tegelijkertijd zien we dat de beschikbare middelen onvoldoende zijn en de programmeringsruimte (slots) te laag is om de volledige vervangingsopgave te realiseren.

Een deel van de rioleringsprojecten die in 2023 in voorbereiding waren, zijn niet tot uitvoering gekomen door uitstel of wijziging binnen de stedelijke programmering. We moeten aandacht hebben voor integrale planvorming, programmering en onze regiefunctie.

Achterstallig onderhoud
Er is bij dit kapitaalgoed geen achterstallig onderhoud.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Riolering	46,8	56,1	54,7	-1,4

Afwijking 2023
Bij het onderhoud van riolering zijn er lagere lasten van € 1,4 miljoen door minder inzet personeel vanwege niet ingevulde vacatures.

Sportaccommodaties en sportparken

Het kapitaalgoed omvat verspreid over Amsterdam:
- 28 sporthallen
- 45 sportparken
- 2 watersportcentra
- 11 zwembaden

Specifieke beleidskaders
Het specifieke beleidskader voor sportaccommodaties en sportparken zijn de Sportvisie 2025 (2016) en de richtlijnen uit de handboek sportaccommodaties van het NOC*NSF.

Sportvisie 2025 (2016) hebben we uitgewerkt in afzonderlijke meerjarige onderhoudsplannen. Voor de sportaccommodaties ligt het beheerplan vast in het planologisch gebouwen onderhoudssysteem (Planon). Voor de sportparken ligt dat vast in het meerjarenonderhoudsplan van Grijs en Groen (GISSIB), conform de normering van het Instituut voor milieu en agritechniek.

Verder gelden de Visie openbare ruimte 2025 (2017), het beleidskader 1Amsterdam Heel en Schoon (2017), de Agenda duurzaamheid (2015), de Agenda groen (2015) en het Nationaal Sportakkoord (2018).

Onderhoudsniveau en ontwikkelingen
Het gewenste en gerealiseerde onderhoudsniveau is B (Verzorgd).

Net als voorgaande jaren bleek ook in 2023 vooral veel planningsoptimisime te zijn geweest voor wat betreft de geplande onderhoudsactiviteiten. Op basis van beoordeling over het al dan niet uitvoeren van een geplande onderhoudsactiviteit gedurende het jaar, bleek dat een deel van de geplande activiteiten niet noodzakelijk of urgent te zijn. Deze activiteiten zijn vervolgens doorgeschoven naar 2024 en 2025. Voor de Zwembaden gaat het hier dan uitsluitend om gepland groot onderhoud waarbij de lasten van een groot contract ten behoeve van de vervanging van de Zoutelectrolyse zijn doorgeschoven naar 2024. Dit geldt ook voor andere groot onderhoud werkzaamheden waarvan bleek dat een deel van het gepland groot onderhoud voor de Mirandabad in de scope van de aanstaande verduurzamingsactiviteiten kan worden meegenomen. Het planningsoptimisme bij de sporthallen en parken zit daarentegen vooral op het reguliere onderhoud.

Zwembaden
Voor het De Mirandabad hebben we in 2023 een vooronderzoek uitgevoerd om te komen tot een aardgasloze warmtevoorziening. De middelen die hiervoor noodzakelijk zijn worden in 2023 aangevraagd, aangezien het een ingrijpende renovatie met zich meebrengt.

Sporthallen
Binnen een aantal sportaccommodaties hebben we de sportverlichting vervangen voor ledverlichting. Daarnaast hebben we ook schilderwerkzaamheden uitgevoerd evenals het renoveren en onderhoud van de sportvloeren. Voor een optimaal beheer van het vastgoed van de sportaccommodaties wordt er samengewerkt met Vastgoed volgens het Meerjarig onderhoudsplan, vastgelegd in het systeem Planon. Hierin wordt het 25-jarig onderhoud per object vastgelegd voor het uitvoeren van noodzakelijk onderhoud aan gebouwen, terreinen en installaties.

Sportparken
Er zijn vele projecten gedaan op de diverse sportaccommodaties om deze op niveau te houden volgens de NOC*NSF-sporteisen. Hier wordt er gewerkt met het Gisib-systeem voor het integraal beheer van buiten ruimten om het meerjarig onderhoud in vast te leggen van de bovengrondse infrastructuur (verhardingen, verkeersborden en terreinmeubilair), ondergrondse infrastructuur (kabels, leidingen en rioleringen), mechanische en elektronische installaties (kunstwerken, openbare verlichting) en vanzelfsprekend ook met levende organismen (bomen, struiken en planten).

De staat van onderhoud is bij de sporthallen en -parken op het door de sportbonden (NOC*NSF) gewenste niveau voor wat betreft de sporttechnische sportonderdelen; dit monitoren we jaarlijks. Voor de kwaliteit rondom de sportvelden is het onderhoudsniveau verzorgd. Daarnaast bezitten 16 sporthallen een certificaat Sporthallen van de VSG en vallen ze binnen de eisen van Schoon, Heel en Veilig. Deze en alle andere overdekte sportaccommodaties vallen overigens ook binnen de eisen van het Sporthandboek van NOC*NSF waardoor er op alle niveaus competitie- en trainingswedstrijden gehouden kunnen worden. Voor de sportparken is door de wettelijke GreenDeal norm de kwaliteit van de natuurgrassportvelden onder druk komen te staan. Veel natuurgras wordt overwoekerd door plagen die niet handmatig zijn weg te halen. Hierdoor is er een versnelde afschrijving van de natuurgras toplagen en zal deze ook eerder vervangen dienen te worden.

Achterstallig onderhoud
Er is sprake van achterstallig onderhoud. Er zijn elementen binnen de onderhoudsportefeuille die al jaren aandacht behoeven: de ondergrondse infrastructuur, hekwerken en bestrating is al een tijd toe aan vervanging. Daarnaast zijn meerdere elementen van verslechterde kwaliteit, zoals het asfalt op de sportparken en de waterkwaliteit bij de Roeibaan aan de Bosbaan. In samenwerking met de asset water zal hier de komende jaren actie in moeten worden ondernomen.

In 2023 is intern een Taskforce opgezet om de asset water voor heel de gemeente Amsterdam naar een hoger kwaliteitsniveau te krijgen. Verder is er momenteel ook achterstallig onderhoud op de asset Groen, met name met betrekking tot het onderhoud op bomen; onderhoud is nog niet belegd maar de gemeente Amsterdam heeft wel een wettelijke verplichting. In 2024 zal een samenwerking met de asset Groen meer vorm moeten krijgen om hier een kwaliteitsslag op te kunnen maken.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Sportaccommodaties en sportparken	18,0	21,1	19,4	-1,7

Afwijking 2023
Bij het onderhoud van sportaccommodaties en sportparken zijn er lagere lasten van € 1,7 miljoen, onder andere door:
- Lagere lasten van € 0,8 miljoen bij Sporthallen en Parken, door vertraging in de inkoop en aanbesteding traject. Hierdoor is het geplande reguliere onderhoud doorgeschoven naar 2024.
- Lagere lasten van € 0,8 miljoen voor groot onderhoud aan zwembaden. De werkzaamheden die betrekking hebben op het renoveren van het De Mirandabad zijn doorgeschoven naar 2024.

Tunnels

De tunnelbeheerorganisatie heeft in 2023 de volgende assets in beheer:
- Verkeerscentrale Amsterdam (bediening en bewaking van de wegtunnels)
- IJ-tunnel;
- Michiel de Ruijtertunnel;
- Piet Heintunnel;

- IJ-tramtunnel
- Spaarndammertunnel.
- Amsterdam Arenatunnel;
- Integrale leidingen tunnel;
- Testcentrum wegtunnels

Specifieke beleidskaders

In 2017 is het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon aangenomen. Daarnaast gelden de Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels (2006/2013) en het Bouwbesluit (2012).

Onderhoud en ontwikkelingen

Vanaf 1 mei 2019 moeten alle tunnels (langer dan 250 meter) in Nederland voldoen aan de wettelijke eisen uit de Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels. In 2023 hebben we de renovatie van de Piet Heintunnel afgerond en voldoet deze tunnel, net als de andere tunnels, aan de wettelijke eisen.

Het gewenste onderhoudsniveau van de gemeentelijke tunnels is C (sober). Het vervangingsonderhoud en renovatie van respectievelijk de IJ-tunnel en de Amsterdam Arenatunnel zijn in 2021 uit de gemeentelijke begroting gehaald. Dit betekent dat de systemen die aan vervanging toe zijn langer in gebruik gehouden moeten worden. Het onderhoudsniveau is daarmee bepaald op D (functieverlies). Er is sprake van achterstallig onderhoud en het correctief onderhoud is toegenomen. Inmiddels zijn beide projecten weer in de begroting opgenomen.

Ondanks dat de renovatie van de Arenatunnel weer is opgenomen in de begroting en het project weer is opgestart, is langdurige tunnelsluiting van de Arenatunnel nog steeds een realistisch scenario tot de start van de uitvoering van de renovatie; tot die tijd zijn de installaties kritisch en dienen mogelijk tijdelijke maatregelen genomen worden.

In 2023 is het geplande dagelijks onderhoud en beperkt groot onderhoud voor de tunnels uitgevoerd. Doordat het vervangingsonderhoud van de IJ-tunnel en de renovatie van de Arenatunnel eerder waren uitgesteld, zijn er delen van veiligheids-kritische installaties (onder andere camera's) vervangen die niet voorzien waren in de exploitatiebegroting. Voor de IJ-tunnel wordt inzichtelijk gemaakt wat het gevolg is van het uitstellen van het Vervangingsonderhoud aan de hand van inventarisatie van de risico's en de daarop te nemen maatregelen.

Achterstallig onderhoud

Er is bij dit kapitaalgoed sprake van achterstallig onderhoud in het onderhoud van de IJ-tunnel en de Arenatunnel. Een aantal systemen is verouderd en aan vervanging toe en geeft meer storingen en een langduriger herstel daarvan waardoor de kosten voor correctief onderhoud stijgen, en de betrouwbaarheid van deze tunnels afneemt.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Tunnels	8,1	7,8	10,1	2,3

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van tunnels zijn de lasten € 2,3 miljoen hoger dan begroot. Dit heeft meerdere oorzaken.

- Als gevolg van het eerdere uitstel van het vervangingsonderhoud en renovatie aan respectievelijk de IJ-tunnel en Arenatunnel, de opgave voor preventief en correctief onderhoud omvangrijker geworden dan voorgaande jaren. Specifiek voor de IJ-tunnel zijn extra maatregelen genomen om de tunnel veilig in exploitatie te houden, zoals aanschaf van extra reserveonderdelen, vervangen van verouderde veiligheidskritische deelinstallaties en intensiever preventief onderhoud.
- Het correctief onderhoud is toegenomen als gevolg van veroudering van de installaties. Bij de Arenatunnel is het correctief onderhoud toegenomen en zijn extra kosten gemaakt voor tijdelijke maatregelen.
- De Piet Heintunnel is na de renovatie geopend en het prestatiecontract voor onderhoud is van start gegaan. In de opstartfase van dit onderhoudscontract zijn extra kosten gemaakt die niet voorzien waren.

Verkeerssystemen

Het kapitaalgoed verkeerssystemen bestaat uit verkeersinformatiesystemen en Verkeersregelinstallaties.

Verkeersinformatiesystemen bestaan uit de volgende zaken:

- 3.219 objecten voor bewegwijzering
- 256 parkeerverwijzingen naar garages
- 381 CCTV en ANPR-camera's voor reistijd, milieuzone en verkeersobservatie

- 96 stadsplattegronden
- 54 dynamische informatiepanelen
- 107 eenheden verkeersregulering
- 28 telpunten

Het aantal Verkeersregelinstallaties bedraagt op dit moment 402 stuks. Deze zijn opgedeeld naar het aantal signaalgroepen. Hoe meer signaalgroepen, hoe meer masten, lantaarns en detectielussen nodig zijn. We hebben 195 kleine signaalgroepen, 110 middelgrote signaalgroepen, 72 grote signaalgroepen en 25 zeer grote signaalgroepen.

Specifieke beleidskaders

Voor het onderhouden van verkeerssystemen, geldt het Beleidskader 1Amsterdam Heel en Schoon.

Onderhoud en ontwikkeling

Het gewenste en gerealiseerde onderhoudsniveau is C (Sober).

Een belangrijke ontwikkeling in 2023 voor de verkeerssystemen bedraagt de doorzettende indexatie voor energie, materieel, materiaal en personeel bij onze leveranciers ten gevolge van de oorlog in de Oekraïne en het na-ijlen van de COVID19-epidemie (schaarste van grondstoffen). Een andere belangrijke ontwikkeling was de uitgevoerde knip in de Weesperstraat waarbij veel tijdelijke wijzigingen doorgevoerd zijn in de verkeerssystemen om deze pilot mogelijk te maken. Daarnaast de invoering van de beleidsnota 30km/u in de stad heeft veel impact gehad op de verkeerssystemen en dan met name de verkeersregelinstallaties. Tevens hebben wij afgelopen jaar de NEN3140 veiligheidsinspecties en CROW323 beeldkwaliteitsinspecties afgerond op de verkeerssystemen.

In 2023 is het geplande dagelijks onderhoud uitgevoerd. In 2023 zijn schades geweest, dus ook meer werk aan BLVC-plan (Bereikbaarheid, Leefbaarheid, veiligheid en communicatie) en extra uren van het Ingenieursbureau dan begroot.

Achterstallig onderhoud

Er is op dit kapitaalgoed geen achterstallig onderhoud.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Verkeerssystemen	12,1	13,3	14,1	0,8

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van verkeerssystemen zijn er hogere lasten van € 0,8 miljoen, onder andere door:

- Hogere lasten van € 1,2 miljoen door het project DVM3.0. DVM3.0 beoogd de ontwikkelingen op het gebied van Dynamisch Verkeersmanagement te stroomlijnen, toekomstbestendig en gereed te maken voor verdere doorontwikkeling. Dit project zorgt voor de grootste deel van de overschrijding omdat de kredietaanvraag niet toegekend was in 2023. Om de beoogde functionaliteit van de mobiliteitsketen van de gemeente Amsterdam, voor een betere doorstroming, betere bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefbaarheid en luchtkwaliteit, te kunnen waarborgen hebben wij noodzakelijke investeringen moeten doen om dit alsnog te kunnen realiseren.
- Hogere lasten van € 0,2 miljoen, dit door de doorzettende indexatie voor energie, materieel, materiaal en personeel bij onze leveranciers ten gevolge van de oorlog in de Oekraïne en het na-ijlen COVID19-epidemie (schaarste van grondstoffen)
- Lagere lasten van € 0,6 miljoen. Door onder andere het uitfaseren van koperverbindingen, die vervangen zijn door 4G netwerk en glasvezelverbindingen. En anderzijds besparingen op de beheerkosten door minder storingen en schades.

Water

Het kapitaalgoed water in Amsterdam (inclusief Weesp, Brasapark en Sloterdijken) bestaat uit:

- 2.047 ha oppervlaktewater (waterbodem, waterplanten, drijvuil- en grofvuilverwijdering)
- 273.000 m^2 woonbootligplaatsen
- 16.000 brandkranen
- 111 km natuurvriendelijke oevers
- 1.985 km reguliere groene oevers
- Onbekend aan km drainage in groen en parken
- 18 (gedoogde) zwemlocaties volgens nieuwe handboek zwemmen
- 239 stuwen en inlaten

- 1.990 duikers
- Onbekend aantal faunapassages en mosselbanken

Waternet beheert namens ons alle installaties en leidingen om voor voldoende en gezond drinkwater te zorgen. Het gaat om de volgende zaken:
- 2 wingebieden
- 4 productielocaties drinkwater, waarvan 3 drinkwater en 1 halffabrikaat
- 2 pompstations
- 3 boosterpompen
- 3 watertorens
- ongeveer 3000 kilometer drinkwaterleidingen
- 182.000 aansluitleidingen
- 377.000 watermeters

Daarnaast onderhoudt en bekostigt Waternet een vloot voor Baggeren en Drijfvuilvissen. De kosten voor de uitvoer van het baggeren belasten zij door aan de opdrachtgevers gemeente Amsterdam en waterschap Amstel Gooi & Vecht.

Per 1 januari 2023 is het kapitaalgoed water aanzienlijk vergroot als gevolg van de volgende uitbreidingen in de periode 2021/2022; Weesp, Volgermeerpolder, Brasapark en Rieteiland-Oost (IJburg). Daarnaast valt ook Sloterdijken I t/m III onder kapitaalgoed water.

Specifieke beleidskaders

- Europese Kaderrichtlijn Water/ Het Nationaal Bestuursakkoord Water vastgesteld in 2011
- Toekomstvisie Drinkwater tot en met 2050 (2021).

Voor het onderhoud van het oppervlakte water en andere waterobjecten geldt de Waterwet, Waterschapswet, Europese kaderrichtlijn Water en het Nationaal Bestuursakkoord Water.

Onderhoudsniveau en ontwikkeling

Het onderhoud vindt plaats op niveau B (verzorgd) voor de gehermotoriseerde vaartuigen. De overige gemotoriseerde vaartuigen worden of gemoderniseerd of afgestoten; na modernisering worden deze vaartuigen ook minimaal op niveau B gebracht. Dit houdt in dat gebreken aan materialen, onderdelen en constructies als gevolg van veroudering niet voorkomen. De technische levensduur van diverse grote onderdelen van schepen zijn aan vervanging toe, het onderhoudsniveau is van een B naar een C gezakt waardoor extra storingen plaatsvinden en onverwachte uitval van schepen. Er wordt voldaan aan wettelijk eisen, maar het onderhoud dat nodig is voor voldoende betrouwbaar functioneren kan niet in alle gevallen tijdig uitgevoerd worden. De situatie is iets verslechterd ten opzichte van 2022. De drinkwater-voorziening wordt onderhouden op het gewenste onderhoudsniveau B (Verzorgd).

Afgelopen jaren was het budget voor vlootonderhoud niet voldoende om het geprogrammeerde onderhoud uit te voeren. Er zijn daarom keuzes gemaakt waarmee de inzetbaarheid van de vloot is geborgd maar de algehele staat van onderhoud is verslechterd. Ook zijn de afgelopen jaren de kosten van het onderhoud aanzienlijk gestegen (marktomstandigheden). Daarnaast loopt het project Hermotorisering, het vervangen van motoren, loopt uit waardoor schepen later worden opgeleverd. Niet al het planbare onderhoud is gecontacteerd waardoor losse contracten moeten worden afgesloten. Wel is er voor het inspecteren, monitoren en onderhouden van de waterassets in 2023 een enorme stap vooruit gezet. Er is gestart met een aantal grote onderhoudsprojecten zoals het baggeren van de haven in Durgerdam, het herstellen van de oever in het Zijkanaal I, groot onderhoud aan de natuurvriendelijke oevers langs het zwarte pad en het baggeren in het Amsterdamse Bos. Omdat er in 2023 nog onvoldoende budget was voor capaciteit is er externe capaciteit ingezet.

De versnippering van de watertaken in Amsterdam is een ongewenste situatie. Daarnaast is Waternet (een van de waterorganisatie in de stad) in het verleden onder verscherpt toezicht gesteld door ILenT en heeft ook de rekenkamer onderzoek gedaan naar Waternet. Hieruit is een bestuursopdracht gekomen om tot een beter controle en aansturing te komen van Waternet. Als onderdeel van deze bestuursopdracht wordt er ook naar een breder kader gekeken naar alle watertaken in de stad. Het opbouwen en de rol van het assetmanagement water wordt daarin meegenomen.

Achterstallig onderhoud

In 2023 is een aantal inspecties uitgevoerd om de staat van het onderhoud aan de kapitaalgoederen vast te stellen. Uit de eerste reguliere toestandsinspecties van duikers blijkt dat de mate van groot onderhoud groter is dan verwacht en er dus sprake lijkt te zijn van achterstalligheid. Verder hebben we moeten constateren dat het dagelijks onderhoud van duikers niet op orde is.
Bij de uitvoering van het onderdeel drinkwaterkapitaalgoederen is geen achterstallig onderhoud.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Water	28,5	35,6	33,3	-2,3

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van water zijn er lagere lasten van € 2,3 miljoen, onder andere door:

- Lagere lasten van € 0,3 miljoen, asset Water. Dit vanwege het doorschuiven van uitvoering van het project Watergang zwarte pad en het baggeren van de jachthaven Durgerdam.
- Lagere lasten van € 2 miljoen, Waternet Drinkwater. Minder netto uitgaven van € 2 miljoen, door minder inzet personeel vanwege niet ingevulde vacatures.

Wegen en verhardingen

Onder dit kapitaalgoed verstaan we de verhardingen van alle wegen, straten, pleinen en paden in beheer van Amsterdam. Verhardingen beslaan ongeveer 10% van de stad en beslaan een totale omvang van ruim 3.047 hectare. Het gaat hierbij om:

- rijbanen
- busbanen
- fiets- en voetpaden
- pleinen
- parkeervakken
- markeringen en straatkolken (voorziening om regenwater af te voeren)

Specifieke beleidskaders

In 2017 is het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon aangenomen. Andere belangrijke beleidsstukken zijn de Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld (Puccinimethode) voor ontwerp en inrichting van de openbare ruimte en Slagvaardig Verkeer en Openbare ruimte.

Onderhoud en ontwikkelingen

Gestuurd wordt op het gewenste kwaliteisniveau C, waarbij het huidige niveau D is. In 2023 hebben we, conform begroting, 78 onderhoudsprojecten gerealiseerd met een totaal oppervlak van 900.000 m^2.
De materiaal- en brandstofprijzen zijn nog altijd onderhevig aan schommelingen en hebben invloed op de hoeveelheid en aard van het uit te voeren onderhoud met de beschikbare middelen. Daarnaast brengt het oplopend achterstallig onderhoud risico's met zich mee voor de veiligheid van het gebruik.

De herstelkosten kunnen zich negatief ontwikkelen door grotere gebieden met achterstallig onderhoud en vooral door intensiever achterstallig onderhoud.

Achterstallig onderhoud

Gestuurd wordt op het gewenste kwaliteitsniveau C, 10%, waarbij het huidige niveau D is 16%. Het achterstallig onderhoud is daarmee 6%. De achterstalligheid is in 2023 toegenomen met 1%. Dit heeft consequenties voor het achterstallig onderhoud en de toename in meldingen en klachten. De focus ligt op achterstallig onderhoud van voetpaden en in parkeervakken in ontwikkelbuurten, op wegen, dijken en paden in het landelijk gebied en in stadsdelen waar de achterstalligheid hoger is dan gemiddeld (Nieuw-West, Noord, Oost en Weesp).

Financieel overzicht en toelichtingen

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Wegen en verhardingen	52,4	53,6	51,5	-2,1

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van wegen en verhardingen zijn er lagere lasten van € 2,1 miljoen, onder andere door:

- Hogere lasten van € 0,4 miljoen door hogere materiaal- en brandstofprijzen.
- Lagere lasten van € 2,5 miljoen op dagelijks onderhoud. De reden is dat het centrale prijscompensatie budget voor heel infra en civiel bij verhardingen is geparkeerd en nog herverdeeld dient te worden. Daarnaast is er minder uitgegeven op asfaltbeheer door capaciteitsgebrek bij de aannemers en weersomstandigheden.

Stedelijke busstations

Onder dit kapitaalgoed vallen de busstations. Dit bestaat uit de volgende 11 stedelijke busstations:

1. IJ-zijde
2. Sloterdijk

3. Bijlmer
4. Holendrecht
5. Appeltjesmarkt
6. Amstelstation
7. Duivendrecht
8. Lelylaan
9. Noorderpark
10. Noord
11. Gaasperplas

Specifieke beleidskaders

Handleiding geleidenlijnen Amsterdam en Toegankelijke busstations. Daarnaast geldt de Nota Stedelijke Infrastructuur en hebben we Beheerconvenanten met NS en GVB. In 2017 stelde de gemeenteraad het beleidskader 1 Amsterdam Heel & Schoon vast. Verder zijn Rapportages Stadsbehoud en onderliggende instandhoudingsplannen van Stedelijke Busstations van toepassing. Behalve het voor wegenareaal van Stedelijke Busstations wordt de NEN27674 conditiemeting voor het vaststellen van het conditie-niveau gehanteerd.

Onderhoud en ontwikkelingen

Het gewenste onderhoudsniveau was Sober, niveau C. Omdat de stedelijke busstations (Amstel, Noord en IJ-Zijde) relatief nieuw zijn, hebben deze vanaf de bouw een betere conditieniveau, momenteel B. Het aandachtgebied ligt echter niet primair op het conditieniveau maar meer op veiligheid en leefbaarheid (schoon).
In 2023 is relatief weinig herstelwerk naar aanleiding van schade of vandalisme uitgevoerd. Naast het reguliere onderhoud aan de stedelijke busstations is er een beperkte inzet geweest op herstelwerk en schademeldingen.

De specifieke herstelwerkzaamheden hebben plaatsgevonden, op:
- Busstation IJ-zijde: reparaties aan omvangrijke delen van de deklaag.
- Busstation Noord: herstellen van schades en het versterken van koppen en randen van platforms.

Voor de kap van busstation IJ-Zijde wordt onderzoek en voorbereidingen getroffen om tot een plan van duurzaam herstel te komen.

Achterstallig onderhoud

Bij het kapitaalgoed stedelijke busstations is geen sprake van achterstalligheid.

Financieel overzicht en toelichtingen

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Stedelijke busstations	1,5	1,3	1,2	-0,2

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van stedelijke busstations zijn er lagere lasten van € 0,2 miljoen. In 2023 is relatief weinig herstelwerk naar aanleiding van schade of vandalisme uitgevoerd.

Straatmeubilair en speeltoestellen

Onder dit kapitaalgoed vallen:
- 7.463 sport- en speeltoestellen
- 320.000 stuks straatmeubilair, waaronder zitbanken, fietsrekken, bebording en wildplakzuilen

Daarnaast betreft het kapitaalgoed bijzondere objecten zoals:
- 828 kunstobjecten in de openbare ruimte (waaronder oorlogsmonumenten)
- 116 fonteinen
- 15 speelbadjes

Specifieke beleidskaders

Elk jaar stellen we een instandhoudingsplan op waarin we de opgaven voor groot onderhoud en vervanging uitwerken voor de asset Straatmeubilair en Speelvoorzieningen. Ook werken we jaarlijks de Rapportage Normkosten Straatmeubilair en Speeltoestellen en bij; een rekensystematiek voor budgetramingen.

Beleidskaders voor Straatmeubilair & speeltoestellen zijn:
- 1Amsterdam Heel & Schoon (2017)
- Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld (2021, Puccinimethode) en
- het Strategisch huisvestingsplan (2021) voor sport en spelen

Voor speeltoestellen en speelbadjes hanteren we de wettelijke vereisten, die hoger liggen / strenger zijn dan het onderhoudsniveau van 1Amsterdam Heel & Schoon, dat niveau Sober voorschrijft.

Onderhoud en ontwikkelingen

De huidige kwaliteit van dit kapitaalgoed is op dit moment over het algemeen op orde, namelijk het gewenste niveau C (sober). Vanwege strenge wettelijke veiligheid en regelgeving is voor het grootste deel van de asset (speeltoestellen en waterspeelplaatsen) een hoger beheerniveau dan Sober vereist. De focus van het onderhoud ligt dan ook op functionaliteit en veiligheid.
Op 1 januari 2024 wordt een nieuwe wetgeving van kracht (gekoppelde aan de Omgevingswet) waarbij de waterspeelplaatsen aan veel strengere eisen moeten voldoen. Komend jaar zullen we onderzoeken welke gevolgen de nieuwe wetgeving exact heeft, en hoe we hier op kunnen sturen om de waterspeelplaatsen veilig en beschikbaar te houden.

Achterstallig onderhoud

Bij speelvoorzieningen is er momenteel geen sprake van achterstallig onderhoud. Bij stroomkasten en fonteinen is er wel sprake van achterstallig onderhoud. Op dit moment is er een onderhoudsprogramma in gang gezet om deze achterstalligheid weg te werken.

Financieel overzicht en toelichtingen

(bedragen x € 1 miljoen)	Jaarverslag 2022	Begroting 2023 (najaarsnota)	Jaarverslag 2023	Verschil
Straatmeubilair en speeltoestellen	2,8	10,9	12,6	1,6

Afwijking 2023

Bij het onderhoud van straatmeubilair en speeltoestellen zijn er hogere lasten van € 1,6 miljoen, onder andere door:

- Vertraging op het vervangingsproject van de stroomkasten door onder andere lange wachttijden voor aansluiting bij Liander. Een deel van de oplevering verschuift naar 2024.
- Het doorschuiven van 3 groot onderhoud speelprojecten naar 2024 vanwege waterproblematiek bij de speelplekken.
- Capaciteitsproblemen, waardoor er minder kleinere speelprojecten zijn uitgevoerd.
- Lagere lasten voor groot onderhoud waterspeelplaatsen. Het groot onderhoud moet worden uitgevoerd om de badjes aan nieuwe wetgeving te laten voldoen, alleen was het in 2023 nog niet duidelijk welke maatregelen precies nodig zijn om aan de wetgeving te voldoen. Om desinvestering te voorkom en is onderhoud uitgesteld naar 2024 en verder.
- Hogere lasten dan begroot voor dagelijks onderhoud fonteinen. De reden is dat het waterbedrijf achterstallige facturen uit 2020, 2021 en 2022 in 2023 heeft doorbelast. Daarnaast zijn de energierekeningen hoger uitgevallen door hogere tarieven voor energie in 2023.
  Hogere lasten dan begroot op dagelijks onderhoud monumenten (4-5 mei).
  De reden is dat er meer staatsbezoeken zijn georganiseerd dan begroot.
- Lagere lasten dan begroot door minder onderhoud aan parkbaden in verband met de weersomstandigheden.

3.7 Verbonden partijen

In deze paragraaf geven wij een overzicht van al onze verbonden partijen en van de financiële aspecten ervan. Dit doen wij volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke en publiekrechtelijke organisaties waar wij een financieel én een bestuurlijk belang in hebben. Privaatrechtelijke organisaties kunnen stichtingen, verenigingen en vennootschappen zijn. In het laatste geval gebruiken we de term deelneming. Een deelneming is een vennootschap (NV of BV) waarin wij via aandelen deelnemen. De samenwerking tussen gemeenten in publiekrechtelijke constructies heten gemeenschappelijke regelingen.

Voor de betekenis van de begrippen 'bestuurlijk belang' en 'financieel belang' sluiten we aan bij de definities in het BBV.

In de volgende gevallen spreken we van een financieel belang:
- Als wij een bedrag dat we aan een verbonden partij ter beschikking hebben gesteld, bij faillissement niet kunnen verhalen.
- Als wij aansprakelijk zijn wanneer de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Dit kan onder meer het geval zijn als wij:
- aandeelhouder zijn.
- aan een gemeenschappelijke regeling deelnemen.
- een garantie hebben afgegeven.
- een lening hebben verstrekt.

Een bestuurlijk belang houdt in dat wij zeggenschap hebben over de verbonden partij. Dat kan zijn door vertegenwoordiging in het bestuur of omdat we stemrecht hebben.

Informatie over het beleid en de risico's bij de verschillende verbonden partijen staan in de programma's van de begroting die daarover gaan. Er zijn drie deelnemingen die niet specifiek aan een programma en een specifiek beleidsdoel zijn gekoppeld. In deze paragraaf geven we het publiek belang weer in deze deelnemingen.

Beleid verbonden partijen

De gemeenteraad van Amsterdam heeft op 15 september 2021 de *Nota beleidskader verbonden partijen 2021* vastgesteld, waarin is vastgelegd hoe de gemeente met haar beleid voor verbonden partijen het publieke belang borgt. De nota geeft de beleidslijnen voor de oprichting, het beheer, de verkoop en het afstoten van de verbonden partijen van de gemeente.

Het beleid voor de verbonden partijen is in 2021 bijgewerkt vanwege relevante (maatschappelijke) ontwikkelingen, zoals de invoering van de herziene Nederlandse Corporate Governance Code. Deze Code blijft de leidraad voor het deelnemingenbeheer. Daarbij zijn in het beleidskader de aanbevelingen verwerkt van diverse rekenkameronderzoeken, de onderzoekscommissie Winter (over het AEB) en het concern auditprogramma over het beheer van verbonden partijen.

De hoofdlijnen van het beleidskader zijn:
- De eerder in 2013 vastgelegde kaders en uitgangspunten ten aanzien van deelnemingen worden herbevestigd.
- Het publiek belang blijft centraal staan. Dat houdt in dat de gemeente alleen taken uitvoert die voortkomen uit een (gemeentelijk) publiek belang.
- De gemeente blijft zich opstellen op als een actief en betrokken aandeelhouder.
- De gemeente hecht groot belang aan de bevordering van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

Het leren van de lessen van de raadsenquête over het AEB

Op 7 december 2021 is het eindrapport van de enquêtecommissie over het afval- en energiebedrijf (AEB) gepresenteerd. Het is belangrijk dat de gemeente leert van het verleden. De gemeente spant zich in om een cultuurwijziging plaats te laten vinden ten aanzien van het beheer van deelnemingen.

In 2023 heeft er een groot aantal interactieve sessies plaats gevonden over de uitkomsten van de AEB-raadsenquête en de gevolgen van het nieuwe beleid voor verbonden partijen. Centraal staat de noodzaak van het expliciteren en operationaliseren van het publieke belang. Daarbij is het belangrijk beleidsdirecties in positie te brengen om de publieke belangen beter tot hun recht te laten komen. Er is meer aandacht voor een actief gesprek over de verschillende rollen en beleidsbelangen die de gemeente kan hebben bij een verbonden partij. Verder is er aandacht voor het effectief sturen op maatschappelijk verantwoord ondernemen bij de verbonden partijen.

De gemeenteraad wordt regelmatig geïnformeerd over de stappen die hierin gezet worden en in de commissie FKD vindt het openbare gesprek hierover plaats. Het vervolg van de AEB-raadsenquête komt tot een formele afronding bij de herijking Deelnemingen, waarin de nog openstaande aanbevelingen een plaats vinden.

Herijking Deelnemingen

In 2023 vond de reguliere Herijking Deelnemingen plaats. Hierin werd conform de nota verbonden partijen onderzocht of de publieke belangen bij de deelnemingen nog actueel en relevant zijn en of deze nog altijd het beste behartigd worden via een deelneming. Ook gaf deze herijking gelegenheid om het totaal van de deelnemingenportefeuille vanuit een perspectief van strategische publieke belangen te bekijken. De herijking wordt begin Q2 2024 aan de raad voorgelegd.

Beloningsbeleid Deelnemingen

In 2016 hebben wij het Beloningsbeleid Deelnemingen vastgesteld. Wij kiezen als aandeelhouder voor een sobere beloning die past bij het publieke belang en het maatschappelijke kapitaal van een deelneming. Wel moeten de deelnemingen gekwalificeerde en deskundige bestuurders kunnen aantrekken. Wij gebruiken onze invloed om het Beloningsbeleid Deelnemingen zo goed mogelijk vast te leggen in het beloningsbeleid van iedere deelneming.

Jaarverslag Deelnemingenbeheer

In het laatste kwartaal van 2023 publiceerden we het Jaarverslag Deelnemingen 2022. Hierin staat hoe we in 2022 het aandeelhouderschap van de deelnemingen hebben ingevuld. Ook is per deelneming een overzicht gegeven van ontwikkelingen rondom:

- strategie.
- investeringen.
- goed ondernemingsbestuur (governance).
- maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- financiële resultaten.
- In het Jaarverslag Deelnemingen 2022 ligt het accent op maatschappelijk verantwoord ondernemen. Hierin staan ook samenvattingen van de klimaatambities van de grote en middelgrote deelnemingen.

Overzicht deelnemingen en financiële kerngegevens deelnemingen

In deze paragraaf staan de (financiële) kerngegevens van deelnemingen die op dit moment in ons beheer zijn. Onze voornemens om deelnemingen aan te gaan of te beëindigen staan ook in deze paragraaf.

Kerngegevens deelnemingen

Verschillende deelnemingen keren winst uit aan de aandeelhouders in de vorm van dividend. De dividendinkomsten verantwoorden we in programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen (zie hoofdstuk 2).

Tabel 5.4.1 geeft de (financiële) kerngegevens per deelneming. We gebruiken de volgende afkortingen:

- BW: boekwaarde balans gemeente (in miljoenen euro's)
- EV: eigen vermogen (in miljoenen euro's)
- VV: vreemd vermogen (in miljoenen euro's)
- NW: nettowinst (in miljoenen euro's)

De weergegeven boekwaarde is de verkrijgingsprijs van de deelneming. De verkrijgingsprijs bestaat uit de investering en het gestort aandelenkapitaal gecorrigeerd voor eventuele langdurige waardeverminderingen. Tenzij anders aangegeven baseren wij de cijfers over eigen vermogen, vreemd vermogen en nettowinst op de jaarrekening 2022 van de deelnemingen. Het vreemd vermogen is het totale vermogen minus het eigen vermogen. Daarnaast nemen wij nu ook de gegevens ten aanzien van de CO2-uitstoot en over de aantallen werknemers op.

Tabel 5.4.1 (financiële) kerngegevens per deelneming

#	Deelneming	Vestigingsplaats	Aandeel	Programma-onderdeel	BW	EV*	VV*	NW*	CO_2-uitstoot (ton)	Aantal Werknemers
1	Amsterdam Clipper Beheer BV*	Amsterdam	100%	3.1 Economie en Innovatie	0,0	2,6	0	0	561	45
2	AEB Holding NV	Amsterdam	100%	2.4 Afval en grondstoffen	101,0	88,1	446,8	34,6	1.242.256*	352
3	Alliander NV	Arnhem	9,2%	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	72,6	4.570,0	6.106,0	198,0	116.000	7.369
4	Beurs van Berlage	Amsterdam		3.1 Economie en innovatie	0,4				305	89
	- Exploitatie BV		25%			2,7	9,9	0,4		
	- Vastgoed BV		25%			1,1	6,4	0,0		
	- Palazzo Pubblico Amsterdam BV		100%			-1,2	1,8	0,1		
5	Exploitatiemaatschappij Carré B.V.**	Amsterdam	100%	1.5 Vastgoed	2,2	2,9	26,7	0,9	Geen gegevens	53
6	GEM Lutkemeer CV	Amsterdam	20%	1.2 Grond	9,4	23,2	0	0	Geen gegevens	0
7	GVB Holding NV	Amsterdam	99,9%	2.2 Openbaar vervoer	78,8	100,4	448,7	1,0	24.958	3.127
8	Havenbedrijf Amsterdam NV	Amsterdam	100%	3.1 Economie en innovatie	304,9	654,1	319,6	44,5	900	373
9	NV Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	1,1%	Paragraaf verbonden partijen	1,4	4.615,0	107.459,0	300,0	146	397
10	ODE Energie BV	Amsterdam	17%	3.2 Kunst en cultuur	0,5	0,7	3,1	-0,5	Geen gegevens	0
11	RAI Holding BV	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	22,7	69,2	166,8	8,8	1.973	342
12	ROM InWest BV	Amsterdam	37,2%	3.1 Economie en innovatie	9,0	18,3	6,3	-1,6	Geen gegevens	16
13	Life Sciences Fund Amsterdam BV	Amsterdam	29%	3.1 Economie en innovatie	2,1	8,2	0,0	0,9	Geen gegevens	0
14	Royal Schiphol Group NV	Amsterdam	20%	3.1 Economie en innovatie	16,9	3.505,9	6.097,9	-77,2	104.853	2.478
15	Matrix Innovation Center CV	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	2,2	19,1	72,4	1,7	Geen gegevens	7
16	Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO NV*	Amsterdam	100%	1.5 Vastgoed	0,5	0,4	0,0	0,0	Geen gegevens	0
17	Schiphol Area Development Company NV	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	25,8	121,9	21,0	1,3	120	25
18	Stadion Amsterdam NV (Johan Cruijff ArenA)	Amsterdam	48%	Paragraaf verbonden partijen	6,6	101,1	36,4	-0,4	35	61
19	Stadsgoed NV	Amsterdam	17%	3.1 Economie en innovatie	21,2	225,8	77,7	-3,5	Geen gegevens	7
20	NV Stadsherstel Amsterdam	Amsterdam	13%	3.3 Erfgoed	8,5	437,5	179,1	-17,7	Geen gegevens	45
21	NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam (VGA)	Amsterdam	100%	Paragraaf verbonden partijen	9,4	34,8	30,5	3,4	Geen gegevens	45

#	Deelneming	Vestigingsplaats	Aandeel	Programma-onderdeel	BW	EV*	VV*	NW*	CO_2-uitstoot (ton)	Aantal Werknemers
22	Westpoort Warmte	Amsterdam	50%	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	73,0	56,7	249,9	9,6	Geen gegevens	0
23	NV Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland	Amsterdam	50%	2.6 .Riool en Drinkwater	1,5	3,6	149,1	0	711	0
24	NV Zeedijk	Amsterdam	91%	3.1 Economie en innovatie	6,5	10,8	48,4	-3,8	Geen gegevens	7

* Betreffen jaarcijfers uit 2021

** Boekwaarde inclusief voorzieningen/reserves. Het eigen vermogen is exclusief egalisatiereserve en vooruit betaalde subsidie.

De kapitaalverstrekkingen en leningen aan deelnemingen zijn afzonderlijk op de balans opgenomen onder de financiële vaste activa (zie 3.3 Financiering en 7.1 Balans met toelichting).

In de paragraaf 3.8 Weerstandsvermogen en risicobeheersing staan de resterende risico's voor de deelnemingen. Het gaat dan aan de ene kant over het risico op mogelijke afwaardering op de boekwaarde (de 'verkrijgingsprijs'). Wij hebben per deelneming geanalyseerd of er een duurzame waardevermindering is. Aan de andere kant is er voor een aantal deelnemingen een dividendrisico opgenomen in de resterende risico's.

Publiek belang van deelnemingen die niet in de programma's zijn opgenomen

NV Bank Nederlandse Gemeenten

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) werkt voor decentrale overheden als centrale inkooporganisatie op de geld- en kapitaalmarkt. Hierdoor ontstaat een groter inkoopvolume wat scherpere (rente)tarieven oplevert voor financiering van publieke en semipublieke instellingen. BNG is de belangrijkste financier van de gemeente Amsterdam.

Stadion Amsterdam NV

Stadion Amsterdam is eigenaar en exploitant van het multifunctionele voetbalstadion de Johan Cruijff ArenA, de thuisbasis van Ajax.

NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam (VGA)

NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam vervult voor ons de centrale verzekeringsrol. Daarmee verzekeren wij ons onder de beste omstandigheden tegen risico's en beheersen wij de schadelast voor onszelf.

Nieuwe deelnemingen en af te stoten deelnemingen

Het deelnemingenbeleid schrijft voor om iedere collegeperiode nut en noodzaak van alle deelnemingen te bekijken. Dit heet de 'herijking deelnemingen'. In de herijking deelnemingen gaan wij na of er een publiek belang is en of wij het publiek belang het beste dienen met een deelneming. Daarnaast kunnen we een nieuwe deelneming aangaan als dit nodig is om een publiek belang te behartigen en de markt daar niet zelf in kan voorzien.

AEB

Op 8 december 2021 sloot de gemeente een overeenkomst over de verkoop van AEB met AVR-Afvalverwerking B.V. AVR kwam tijdens het verkoopproces naar voren als de meest geschikte kandidaat-koper voor AEB. Op 13 juni 2023 maakte de Autoriteit Consument & Markt bekend dat het geen goedkeuring gaf aan de verkoop, omdat dit zal leiden tot een prijsverhoging bij het verwerken van huishoudelijk afval.

De gemeente heeft daarop besloten om een nieuw verkooptraject voor AEB te starten. Op 30 november 2023 is de raad geïnformeerd over de keuze om ook de scheidings-installatie mee te verkopen. De overtuiging heerst dat de met AEB verbonden publieke belangen van afvalverwerking, warmtevoorziening en CO_2-reductie na verkoop via contracten en subsidievoorwaarden goed geborgd kunnen blijven. Dit is ook een voorwaarde bij de verkoop.

De huidige inschatting is dat het verkooptraject begin Q2 2024 begint. Dit kan ook op een later moment zijn. Na aanvang duurt een verkoopproces naar schatting zes tot negen maanden.

NV Drinkwater

De levering van drinkwater in Amsterdam wordt verzorgd door de Stichting Waternet, een samenwerking van Amsterdam met waterschap Amstel, Gooi en Vecht. De Inspectie voor Leefomgeving en Transport heeft in 2021 geconstateerd dat Amsterdam tekortschiet in de aansturing van de drinkwatertaak. De drinkwaterwet stelt op dit punt duidelijke eisen.

De Belastingdienst heeft aan Amsterdam gevraagd om de drinkwatertaak – wat een BTW-belaste dienst is – uit het samenwerkingsverband te tillen, als Amsterdam de BTW-koepelvrijstelling wil behouden voor Waternet. Op 2 november 2021 is het principebesluit genomen onderzoek te doen naar de oprichting van de NV Drinkwater.

De gemeenteraad heeft op 16 maart 2023 besloten tot de start van de onderzoeksfase van de NV Drinkwater. Het onderzoek, dat tijdelijk was gepauzeerd vanwege de ontwikkelingen in het governance traject Waternet, wordt de komende maanden afgerond en vervolgens gedeeld met de raad.

Overzicht overige verbonden partijen en financiële gegevens

Slechts een deel van de Amsterdamse verbonden partijen is een deelneming. Hieronder volgt een overzicht van de overige verbonden partijen. Daartoe behoren:

- publiekrechtelijk: gemeenschappelijke regelingen.
- privaatrechtelijk: stichtingen en (coöperatieve) verenigingen.

Wij nemen de beleidsinformatie en beleidsrisico's van verbonden partijen op in de programma's van de begroting waar zij bij horen. In de programma's staan ook:

- ontwikkelingen bij (overige) verbonden partijen die we nu beheren.
- eventuele plannen om nieuwe verbonden partijen op te richten.
- eventuele plannen om verbonden partijen te beëindigen.

Hieronder volgt wel een overzicht van de financiële kerngegevens van de overige verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

In de tabel hieronder staan de kerngegevens van de gemeenschappelijke regelingen. De cijfers baseren wij op de vastgestelde jaarrekeningen over 2022 van de gemeenschappelijke regelingen.
We gebruiken de volgende afkortingen:

- EV: eigen vermogen (in miljoenen euro's)
- VV: vreemd vermogen (in miljoenen euro's)
- NW: nettowinst (in miljoenen euro's)
- AB: algemeen bestuur
- DB: dagelijks bestuur

Tabel 5.4.2 Kerngegevens per gemeenschappelijke regeling
Bedragen x € 1 miljoen

#	Verbonden partij	Vestigingsplaats	Programmaonderdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW	Aantal Werknemers
1	Gemeenschappelijke Regeling Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied (CNB)	Amsterdam	3.1 Economie en innovatie	"Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter."	De Divisie Havenmeester van Havenbedrijf Amsterdam N.V. voert de taken van het CNB uit. Havenbedrijf Amsterdam N.V. stelt in haar begroting de middelen ter beschikking aan de Divisie Havenmeester om deze taken uit te voeren.			
2	GGD AmsterdamAmstelland	Amsterdam	8.1 Basisvoorzieningen en diversiteit	Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter.	9,7	0,0	2,2	137,0
3	Gemeenschappelijke Regeling Gezamenlijke Ombudsman	Amsterdam	B.3 Bestuur	Lid AB. Benoeming ombudsman.	0,4	0,3	0,0	23
4	"Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied "	Zaandam	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	Vertegenwoordiging in AB (37,5%) en DB (20%).	4,0	18,5	0,9	417
5	Recreatieschap Groengebied Amstelland	Amstelveen	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB (49,2%)	2,0	3,1	0,3	Geen gegevens
6	Recreatieschap Twiske-Waterland	Velsen	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB. Stemrecht 23,6% in Twiske, 23,6% in Waterland.	5,2	0,6	0,1	Geen gegevens
7	Recreatieschap Spaarnwoude	Velsen-Zuid	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB.	14,5	3,9	-0,6	Geen gegevens
8	Rekenkamer Metropool Amsterdam	Amsterdam	B.3 Bestuur	Benoeming van lid (door raad) & bureau (door college) van de Rekenkamer	0.9	0,3	0,1	20
9	Vervoerregio Amsterdam	Amsterdam	2.2 Openbaar vervoer	Vertegenwoordiging in regioraad en DB (één van de drie leden). Wethouder Verkeer en Vervoer, Water en Luchtkwaliteit is voorzitter van DB.	0,0	399,0	222,0	150
10	Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland	Amsterdam	8.1 Brandweer en crisisbeheersing	Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter. Stemrecht 1/6. Amsterdam kan met overwegende bezwaren met een tegenstem een besluit verwerpen.	22,9	82,2	1,7	729

Stichtingen

In de tabel hieronder staan de (financiële) kerngegevens van de stichtingen. Tenzij anders aangegeven komen de cijfers uit de jaarrekening 2022 van de stichtingen.

Tabel 5.4.3 Kerngegevens per stichting
Bedragen x € 1 miljoen

#	Verbonden partij	Vestigingsplaats	Programmaonderdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW	Aantal Werknemers
1	Amsterdam Economic Board*	Amsterdam	3.1 Economie en innovatie	Burgemeester en WH Economie zijn lid van de Board	0,5	1,9	0,0	Geen gegevens
2	Amsterdam & Partners (voorheen Amsterdam Marketing)*	Amsterdam	3.1 Economie en innovatie	De gemeente heeft het recht om een wethouder te benoemen toe te treden tot de Raad van Toezicht.	4,3	7,7	0,2	Geen gegevens
3	Pantar Amsterdam	Amsterdam	7.2 Werk, participatie en inburgering	Statutaire bevoegdheden. College van B&W benoemt de leden van de Raad van Toezicht.	3,5	20,0	0,0	3.056
4	St. Ouder- en Kindteams Amsterdam	Amsterdam	6.2 Wijkteams	De gemeente benoemt van de leden van de Raad van Toezicht en van het bestuur (artikel 5.3 en 9.2 van de oprichtingsakte van de stichting).	1,1	8,2	-0,6	547
5	St. Waternet	Amsterdam	2.5 Water	Vertegenwoordiging door gemeente als bestuurslid.	0,0	142,9	0,0	1.666
6	Stichting Gooisch Natuurreservaat	Hilversum	2.6 Groen en dierenwelzijn	10% van de participantenbijdrage	2,0	1,2	0,1	35

(Coöperatieve) verenigingen

In de tabel hieronder staan de (financiële) kerngegevens van de (coöperatieve) verenigingen. Tenzij anders aangegeven komen de cijfers uit de jaarrekening 2022 van de (coöperatieve) verenigingen.

Tabel 5.4.4 Kerngegevens per (coöperatieve) vereniging
Bedragen x € 1 miljoen

#	Verbonden partij	Vestigingsplaats	Programmaonderdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW	Aantal Werknemers
1	Servicehuis Parkeer- en Verblijfsrechten U.A. SHPV	Lathum	2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	Directeur Parkeren is lid van bestuur, Amsterdam heeft 11 stemmen op een totaal van 72 stemmen	1,2	44,.5	-0,3	5
2	Wigo4it U.A.	Den Haag	7.1 Inkomensregelingen	Lid bestuur en deelnemersvergadering (besluitvorming op basis van unanimiteit).	5,8	10,6	2,6	Geen gegevens

Wij zijn lid van meerdere Verenigingen van Eigenaren (VvE). Als lid van een VvE kunnen we het aan lidmaatschap verbonden stemrecht uitoefenen.

3.8 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft beeld bij het risicoprofiel van de gemeente Amsterdam. De paragraaf start met een korte beschrijving van het risicomanagementbeleid van de gemeente Amsterdam. Daarna volgt een toelichting op de belangrijke ontwikkelingen in 2023 en een samenvatting van het integrale risicobeeld per programma. We sluiten de paragraaf af met het financieel risicobeeld, een toelichting op de stand van zaken van de Algemene Reserve en de financiële kengetallen.

Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) verplicht overheden om risicomanagementbeleid op te stellen. Daarin staan weerstandsvermogen en op peil houden van de financiële draagkracht van de gemeente centraal. Het risicomanagementbeleid van de gemeente doet dat. Het is tegelijkertijd breder en gericht op een systematische toepassing van risicomanagement in de besluitvorming en in de uitvoering. Het college neemt in zijn beleid de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur als vertrekpunt. Het college bevordert goed risicomanagement door:

- Een hoge kwaliteit van de besluitvorming door raad en college.
- Het stellen van de principes, de kaders en proces van het risicomanagement.
- Het zorgdragen voor de aanwezigheid en gebruiken van systemen voor risicomanagement.

en het betrekt in de kans en risico -overwegingen de:

- Verwachtingen aan goed en behoorlijk bestuur
- Wet- en regelgeving
- Financiële gevolgen voor de gemeente
- Mate waarin de organisatie risico kan dragen en beheersen.

Belangrijke ontwikkelingen in het integrale risicobeeld

Er zijn in 2023 een aantal belangrijke ontwikkelingen geweest. Goeddeels hebben die hun oorsprong in eerdere jaren. De gemeente is in staat geweest om deze ontwikkelingen op te vangen en te verwerken in de begroting. Dat zien we terug in een positieve ontwikkeling van het rekeningresultaat en de Algemene Reserve. Van belang is dat we in 2023 te maken hadden met:

- Aanhoudende geopolitieke spanningen. Die raken een internationale en verbonden metropool als Amsterdam. De gevolgen van de aanhoudende oorlog in Oekraïne drukken in allerlei vormen ook op Amsterdam, via vluchtelingenstromen tot prijsstijgingen in energie en grondstoffen. Het conflict in het Midden-Oosten zorgt voor maatschappelijke onrust.
- Stijging van het loon- en prijspeil als gevolg van inflatie. Hoewel de inflatie terugloopt zien we loonstijgingen doorzetten, evenals bouwkosten voor onze projecten.
- Hoge rentestanden die zorgen voor stijgende rentelasten.

Verder hebben we te maken met:

- Voor de dienstverlening en de bedrijfsvoering van de gemeente zien we een risico op tekorten in specifieke functies. Krapte op de arbeidsmarkt, verzuim en vergrijzing van het personeelsbestand zijn daarvan de oorzaken.

Klimaatverandering

- De wereldwijde energie gerelateerde uitstoot van kooldioxide (CO2) bereikte in 2023 een recordhoogte. De effecten van klimaatverandering tekenen zich ook voor Amsterdam zichtbaar af. De risico's hebben vooral impact in de openbare ruimte en de infrastructuur.

Verslechtering in Rijksfinanciën

- De rijksuitgaven lopen op binnen de begrotingsfondsen (klimaat-, transitie- en groeifonds). De uitgaven aan sociale zekerheid en zorg, asiel en defensie nemen toe. Daarnaast lopen de rente-uitgaven op. Het Rijks tekort zal vanaf 2028 niet meer binnen de 3%-norm uit de Europese begrotingsregels blijven. Dat zal zijn weerslag hebben op de gemeentefinanciën.

Actualisatie van het Weerstandsvermogen

Onzekerheden leiden tot risico's. Risico's kunnen kort op elkaar volgen en elkaar versterken. Toch is het niet waarschijnlijk dat veel risico's tegelijk zullen optreden en ineens geld gaan kosten. Uitzonderingen zijn crisis waarin dat vaak wel gebeurt. Dat hebben we in de Corona jaren gezien. We houden daarom financiële weerstandscapaciteit aan. Dat is het bedrag dat minimaal nodig is om voor een beperkte periode van 2 jaar de financiële gevolgen van ons risico te kunnen dragen. Dat geeft tijd om op ordentelijke wijze de begroting aan te passen zonder direct

beleidsuitgaven om te moeten buigen.
Het beleid dat de raad in 2022 heeft vastgesteld schrijft een normhoogte Algemene Reserve voor. Die normhoogte is € 321 miljoen, 5% van het begrotingstotaal.
Dat niveau hebben we zo goed als bereikt in 2023. Daarmee is het herstelplan voor de Algemene Reserve succesvol afgerond.

Ontwikkeling Algemene Reserve t.o.v. Normhoogte

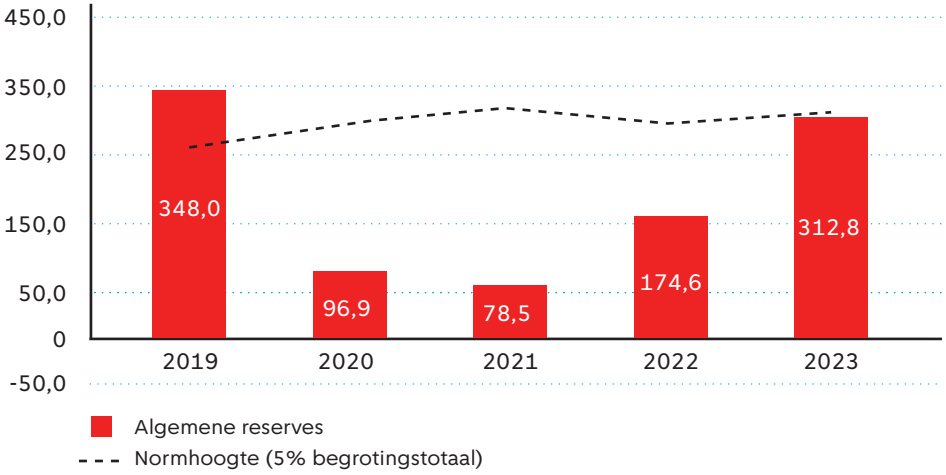

Ontwikkeling van de risico's per beleidsprogramma

Deze paragraaf geeft een beeld van het financiële effect van onze risico's die niet redelijkerwijs in de programmabegrotingen kunnen worden opvangen. De grafiek onder toont per beleidsprogramma hoe groot dat effect is.

Aandeel van programma in het weerstandsvermogen

Het aandeel van programma **Algemene dekkingsmiddelen** in de benodigde weerstandscapaciteit is 41%. Risico's hebben vooral betrekking op:

- Deelnemingen.
  De belangrijkste ontwikkelingen bij deelnemingen hebben betrekking op GVB, de vastgoeddeelnemingen, Waternet en op AEB.
  GVB: Voor GVB spelen kostenstijgingen in aanleg en onderhoud van railinfrastructuur en in de exploitatie van bus, metro, tram en veren door hoge energieprijzen. En het achterblijvende herstel in de gebruikersaantallen van het openbaar vervoer na Corona.
  Vastgoeddeelnemingen: er komen weinig panden op de markt die voor de vastgoeddeelnemingen geschikt zijn om aan te kopen. Dit is een gevolg van zowel hoge prijzen door inflatie en rentestijgingen, maar ook van overheidsmaatregelen die de verhuurdersmarkt beïnvloeden. Daarnaast is de verduurzamingsopgave in de Amsterdamse binnenstad, met zijn vele monumentale panden groot.
  Waternet: Amsterdam is in sterke mate afhankelijk van een goede dienstverlening door Waternet op het gebied van drinkwater, riool, waterkwaliteit, waterpeil en andere watertaken. De gemeenteraad heeft in 2023 besloten tot een onderzoek naar het afsplitsen van Drinkwater uit Waternet. Het onderzoek was gepauzeerd

vanwege de ontwikkelingen in de zoektocht naar een goede governance voor de samenwerking met AGV in Waternet. Dat wordt in 2024 afgerond..
AEB**:** In 2023 heeft de Autoriteit Consument & Markt geen goedkeuring gegeven aan de verkoop aan AVR. De gemeente heeft daarop besloten om een nieuw verkooptraject voor AEB te starten. Het verkooptraject start naar verwachting in Q2 2024 en zal zes tot negen maanden duren. De gemeente blijft daarom een groot deel van 2024 aandeelhouder en staat daarmee bloot aan het optreden van risico's bij AEB.

- Leningen en garanties
  Bij door de gemeente verstrekte leningen bestaat het risico dat betalingsverplichtingen (rente en aflossing) niet worden nagekomen. In de Financieringsparagraaf staat een toelichting op leningen en garanties met een gemiddeld en verhoogd risicoprofiel.
- Rente
  De aanhoudend hoge renteniveaus hebben geleid tot meer structurele rentelasten. Daarnaast leiden die tot hoger risico bij de garanties die we door onze verbondenheid aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw geven.

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid draagt 16% bij. De hoge en snelle woningbouwproductie geeft een risico voor de integrale kwaliteit van de stad. Het risico is dat we de ambities op duurzaamheid en kwalitatief hoogwaardige woonmilieus niet behalen. In dit programma lopen we ook risico door plan- en claimschade naar aanleiding van planologische wijzigingen. De gemeente staat bovendien garant op leningen aan woningbouwcorporaties via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. De hoge rentestand heeft dit risico vergroot.

Programma 2 Openbare ruimte, water, groen en vervoer draagt voor 14% bij. Doordat er beperkte nieuwe investeringen mogelijk zijn voor stad verbeteren, bestaat het risico dat beleidsdoelstellingen onder druk komen te staan. Er is risico op achterstalligheid in onderhoud van bestaande assets. De belangrijkste bijdragers aan het risico in dit programma houden verband met grote projecten, in het bijzonder een juridische nasleep van de Renovatie Oostlijn. De klimaatverandering met vaker extreem weer zorgt voor risico's op meer materiële schade in de openbare ruimte en op calamiteiten met civiele constructies zoals bruggen en tunnels.

De bijdrage van Programma **Bestuur en organisatie** is 10%. In dit programma is de invloed van de oorlog in Oekraïne en de gevolgen daarvan voor de gas- en elektraprijzen goed te merken. De afhankelijkheid van ICT en het risico op cybercrime is hoog. We lopen risico op boetes wanneer data- en persoonsgebonden informatie in strijd met de privacywetgeving wordt gebruikt. Het risico op boetes speelt ook bij inzet van extern personeel in afwijking van de wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties.

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding draagt voor 9% bij. Dit komt voornamelijk door de openeinderegeling bij Inkomen als de rijksuitkering voor inkomensondersteuning te laag uitpakt en door groter dan verwachte exploitatietekorten bij Pantar.

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit draagt 6% bij. Het dominante risico is de mogelijkheid dat de maatregelen uit de hervormingsagenda niet uitvoerbaar blijken. Dan kunnen de maatregelen niet renderen of leveren niet voldoende op terwijl de Rijksbezuinigingen wel volledig worden doorgevoerd. Bij GGD speelt het risico op verlies van inkomsten uit niet wettelijke taken wanneer we niet concurrerend kunnen meedingen in aanbestedingen.

Programma 4 Sport draagt 3% bij door onzekerheid of de Regeling Specifieke Uitkering Stimulering Sport van Rijkswege wordt voortgezet.

Programma 3 Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed draagt iets meer dan 1% bij gedreven door financiële deelnemingen in Matrix, ROM In West en SADC.

De programma's Onderwijs (5) en Veiligheid (8) dragen minder dan 1% bij aan de benodigde weerstandscapaciteit en worden daarom niet verder toegelicht.

Definitie en toelichting kengetallen

Het BBV vereist dat gemeentes naast het weerstandsvermogen nog 6 financiële kengetallen opnemen in de begroting en de jaarstukken. Deze kengetallen geven globaal inzicht in onze financiële positie. Het is daartoe belangrijk om te kijken naar ontwikkelingen en trends over een langere periode en naar het onderliggende risicoprofiel.

Kengetallen	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023	Signaalwaarde voldoende	Signaalwaarde neutraal	Signaalwaarde onvoldoende
Weerstandsvermogen	0,6	0,64	0.97	>1.4	<1.4-1.0>	<1
Netto schuldquote standaardschuld	56%	68%	54%			
Netto schuldquote	103%	122%	101%			
Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen	97%	116%	95%	< 90%	90% < X < 130%	> 130%
Solvabiliteit	50%	45%	49%	> 50%	20% < X < 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	4.04%	1.77%	3,6%	> 0%		< 0%
Grondexploitatie	-7,9%	-6,5%	-4,3%	< 20%		> 35%
Belastingcapaciteit	0,93	0,98	0.98	< 0.95		> 1.05

Netto schuldquotes
De netto schuldquote berekenen we door de netto schuld te delen door het begrotingstotaal.
Om te zien in hoeverre het gaat om doorlenen geven we de netto schuldquote weer zonder en met correctie voor verstrekte leningen. Volgens de signaalwaarden van onze toezichthouder, de provincie Noord-Holland, is een schuld lager dan 90% van het begrotingstotaal 'voldoende'. Een schuld hoger dan 130% van het begrotingstotaal is 'onvoldoende'. De signaleringswaarden zijn gemaakt voor een gemiddelde gemeente. Amsterdam is echter geen gemiddelde gemeente. Naast onze omvang maakt onder andere het erfpachtstelsel Amsterdam speciaal. Om ons beter met de andere gemeenten te kunnen vergelijken, corrigeren wij de schuldquote voor erfpacht.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio berekenen we door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio is een maatstaf voor kredietwaardigheid. De toezichthouder provincie Noord-Holland noemt een solvabiliteitsratio hoger dan 30% 'voldoende' en lager dan 20% 'onvoldoende'.

Structurele exploitatieruimte
De maatstaf geeft aan hoeveel structurele ruimte we hebben om onze lasten te dragen. Het percentage is het verschil tussen de structurele baten en de structurele lasten ten opzichte van de totale baten. Het geeft aan hoeveel de lasten nog kunnen stijgen of de baten kunnen dalen voordat we de lasten niet meer volledig kunnen dragen. Er is geen VNG-norm voor het niveau van dit kengetal. Maar een negatief percentage geeft aan dat de begroting of jaarrekening niet sluit.

Grondexploitatie
Dit percentage geeft informatie over de boekwaarde van *Niet in exploitatie genomen gronden* (NIEGG) en *Bouwgronden in exploitatie* (BIE) in verhouding tot onze totale baten.
Er is geen VNG-norm voor de hoogte van deze ratio. In de regel geldt: hoe lager de ratio, des te minder investeringen in grondexploitaties we hoeven terug te verdienen. En daarmee hoe lager ons financiële risico is. We hebben een negatief percentage, omdat er in de lopende grondexploitaties meer opbrengsten dan kosten zijn geboekt. Hierdoor is de stand van de balanspost *Bouwgronden in exploitatie* (BIE) negatief en het financieel risico voor de Algemene Middelen laag.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit in 2023 is 0,98. We bepalen dit via de hoogte van de gemiddelde lasten per meerpersoonshuishouden met eigen woning voor OZB, rioolheffing en reinigingsheffing.

De gemiddelde gemeentelijke woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met eigen woning in Amsterdam waren in 2022 € 827 en in 2023 € 920. De gemiddelde woonlasten bedragen in 2024 gemiddeld € 949.

3.9 Investeringsparagraaf

In 2023 hebben we € 571 miljoen geïnvesteerd, in onder andere scholen, sporthallen, musea, bruggen, tunnels, wegen, huisvesting en ICT. De uitgifte van erfpachtgrond is uitgekomen op € 203 miljoen.

1.1 Algemeen

Onderstaande tabel geeft het totaaloverzicht van de investeringen in 2023.

	Krediet	Realisatie t/m 2023	Investerings-ruimte 2023	Realisatie 2023	Restant krediet
Openbare ruimte en mobiliteit	3.024,1	1.623,7	398,0	347,8	1.400,4
Maatschappelijke voorzieningen	2.110,0	729,2	164,1	160,5	1.380,8
Bestuur en organisatie en overig	475,8	164,0	92,1	62,8	311,8
Totaal Domeinen	**5.609,8**	**2.516,8**	**654,2**	**571,0**	**3.093,0**
Grond uitgegeven in erfpacht				203,0	
Totaal				**774,0**	

Het uitgaventotaal van de investeringsportfolio's van de drie domeinen is uitgekomen op € 571,0 miljoen. Dit is minder dan geraamd (€ 654,2 miljoen) en minder dan in 2022 (€ 591,6 miljoen). De programmering in de domeinportfolio's is steeds beter afgestemd op de verwachte uitvoering. Tussen de domeinen zijn er verschillen in de mate van realisatie.

Investeringen hebben vaak een looptijd van meerdere jaren. In 2023 gaven we € 571 miljoen uit, waarna nog ruim € 3 miljard van het verstrekte krediet resteert. Iets meer dan de helft van het totaalbedrag van de investeringen tot en met 2023 in portefeuille moet nog worden uitgegeven. Dit zal in de komende jaren gebeuren.

In 2023 is voor € 203 miljoen grond in erfpacht uitgegeven. Dit is iets minder dan geraamd (€ 230 miljoen).

1.2 Ontwikkelingen investeringen per domein

1.2.1 Openbare ruimte en mobiliteit

	Investerings-ruimte	Over-programmering	Portfolio-raming	Realisatie	Verschil
Openbare ruimte en mobiliteit	398,0	115,8	513,8	347,8	166,0

Waarin hebben we in 2023 geïnvesteerd?

Een groot deel van de investeringen binnen het domein ORM heeft betrekking op jaarlijkse vervangingsprogramma's, het verzorgen van de aansluitingen van nieuwe woningen en bedrijven op water en riolering en op voorzieningen voor de afvoer van afval. De volgende twaalf programma's worden jaarlijks uitgevoerd:

- Drinkwater en riolering
- Bruggen en kades
- Afval
- IJveren
- Wegen
- Civiele constructies
- Openbare verlichting
- Verkeersregelinstallaties en verkeerssystemen
- Tunnels
- Groen
- Wagenpark Stadswerken
- Parkeersystemen

Daarnaast wordt geïnvesteerd in verschillende projecten. Voor de grootste daaronder wordt verwezen naar paragraaf 1.3.

Waarom wijkt de realisatie af van de raming?

De realisatie wijkt met een besteding van € 347,8 miljoen af van de raming van € 513,8 miljoen. In de raming is echter een overprogrammering van 30% opgenomen, juist om het bestedingsniveau op de gewenste uitkomst te krijgen. Zonder deze overprogrammering is de investeringsruimte € 398,0 miljoen. De realisatie blijft daar € 50,2 miljoen onder. De lagere besteding in vergelijking met de raming inclusief overprogrammering bedraagt € 166,0 miljoen. Er zijn hiervoor verschillende redenen aan te wijzen:

1. Krapte in personeel, zowel bij gemeentelijke onderdelen als bij aannemers. Daarnaast is de tijdige beschikbaarheid van bouwmateriaal in enkele gevallen een knelpunt gebleken. Dit leidt bij verschillende projecten en programma's tot vertraging. De grootste daaronder zijn:
   - Uitvoeringsprogramma Waternet € 24,8 miljoen
   - Aanpak wegtunnels en verkeerscentrale € 16,1 miljoen
   - Programma Civiel € 8,1 miljoen
   - Upgrade Parkeerautomaten € 5,3 miljoen
   - Uitvoering SHP groen € 4,1 miljoen

2. Aanbestedingsperikelen. Dit varieert van uitstel van de gunning tot het volledig mislukken van de aanbesteding door veel hogere inschrijvingen dan verwacht. We zien veel meer dan in het verleden dat aannemers alle risico's die zij lopen volledig beprijzen. Dit heeft in 2023 vooral gevolgen voor de volgende onderdelen:
   - Programma Openbare Verlichting € 7,1 miljoen
   - IJveren € 6,5 miljoen

3. Wel technisch opgeleverd, nog niet financieel gereed. Dit is één van de redenen waarom overprogrammering noodzakelijk blijkt. In de planning van de projecten wordt vaak uitgegaan dat de financiële afronding gelijk is aan de oplevering. Dat is in de praktijk meestal niet het geval: door onderhoudstermijnen na oplevering en verwerken restpunten loopt dit bijna altijd uiteen, zonder dat het vooraf exact is in te schatten. Het betreft in 2023 vooral:
   - Programma Kades en Bruggen € 13,3 miljoen
   - Singelgrachtgarage Marnix € 10,5 miljoen

4. Tenslotte is er nog een restcategorie waar een specifieke oorzaak ten grondslag ligt aan het niet of beperkt besteden van het geraamde kredietbedrag 2023.
   - Implementatie Scenario Analyse Oostlijn (overdracht aan VRA) € 7,1 miljoen
   - De Entree West (verbijzonderen en afzonderlijk aanbesteden € 5,9 miljoen
   - Vervanging wagenpark Stadswerken (administratieve omissie) € 5,3 miljoen
   - Restkrediet NZ-lijn (vooral bestemd om claims af te handelen) € 3,9 miljoen

Zijn er kredieten overschreden?

Bij dreigende kredietoverschrijding van 10% of meer dan € 1,0 miljoen wordt een verhoogd krediet aangevraagd of, als dat nog kan, de scope aangepast. Het laatste is gebeurd bij het project Oranje Loper. Het verleende krediet bleek niet toereikend om de beoogde scope uit te voeren. Het heeft er toe geleid dat de geplande vervanging van de bruggen op dit traject bij zeven bruggen een renovatie zal worden. Besluitvorming hierover wordt in april 2024 aan de raad voorgelegd.

1.2.2 Maatschappelijke voorzieningen

	Investeringsruimte	Overprogrammering	Portfolioraming	Realisatie	Verschil
Maatschappelijke voorzieningen	164,1	40,5	204,6	160,5	44,1

Waarin hebben we in 2023 geïnvesteerd?

Onderwijs

In 2023 zijn 4 basisscholen opgeleverd, te weten de Schatkaart op IJburg, de Lidwina, de basisschool voor de Watergraafsmeerse Schoolvereniging en de brede school Weespersluis. Ook is de gymzaal voor de Dongeschool opgeleverd. Grote projecten van scholen in het basisonderwijs waarvan realisatie in uitvoering is zijn de vervangende huisvesting van de Dongeschool en de Kindercampus Zuidas.

In het voortgezet onderwijs zijn in 2023 het Zandkasteel in Zuidoost en de tijdelijke Techschool in Zuidoost opgeleverd. Daarnaast is er 1 gebouw aangepast voor Mundus/Denise en 1 gebouw voor het Montessori Lyceum Oostpoort. Deze gebouwen worden gereed gemaakt voor onderwijs aan Oekraïense leerlingen en andere nieuwkomers in het voortgezet onderwijs. Verder is in 2023 geïnvesteerd in vervangende huisvesting van het Berlage Lyceum ter voorbereiding voor de geplande renovatie.

Zowel in het voortgezet onderwijs als in het basisonderwijs zijn investeringsuitgaven gedaan voor het programma Gezonde Schoolgebouwen Amsterdam om schoolgebouwen van een gezond binnenklimaat te voorzien. In 2023 is dat in 14 schoolgebouwen gerealiseerd.

Sport

De Jaap Eden IJsbaan is vernieuwd en verduurzaamd en heeft nu een compleet nieuw energiezuinig koelsysteem. De nieuwe sporthal Elzenhagen in Noord is geopend. Deze sporthal heeft een indrukwekkende vloer: met 1 druk op de knop verandert de vloer van 9 badmintonvelden in 3 volleybalvelden of naar 1 basketbalveld. In Weesp hebben we het nieuwe type kunstgrasveld aangelegd waarvoor geen waterverbruik meer nodig is. Daarnaast hebben we op sportpark Spieringhorn een nieuw hockeyveld en 8 tennisbanen gerealiseerd. Zowel op sportpark Spieringhorn als op sportpark Middenmeer hebben we een natuurgras voetbalveld omgezet in kunstgras voor een hogere bespelingscapaciteit. Met het impulsbudget Sporten en Spelen in de openbare ruimte zijn 7 speel- en sportplekken gerealiseerd. In totaal ging er € 2 miljoen impulsbudget naar de voorbereiding of realisatie van 54 sport- en speelplekken. Deze sportvoorzieningen lopen uiteen van basketbalvelden of het toevoegen van calisthenics tot skatevoorzieningen.

Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen

In 2023 zijn 12 voorzieningen Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen opgeleverd. Dit betreft buurtkamers Notweg 32, Oostenburgerwerf en Diereneiland. Daarnaast zijn Huis van de wijk Claverhuis en Oosterpark opgeleverd. Verder zijn de woonzorgvoorziening Westburgh, noodopvang Vlaardingenlaan en voorzieningen voor buurtteam Mosveld en buurteam Meeuwenlaan opgeleverd. Tot slot zijn er 3 locaties voor de winteropvang 2023/2024 gerealiseerd.

Kunst en Cultuur

Eind mei 2023 is de renovatie van het Bostheater in het Amsterdamse Bos afgerond. In juni 2023 hebben gemeente Amsterdam en de ontwikkelaar de realisatieovereenkomst getekend voor het Verhalenhuis. Het Verhalenhuis is het nieuwe kunst- en cultuurcentrum in Stadscentrum Osdorpplein.

Waarom wijkt de realisatie af van de raming?

De realisatie van de investeringsuitgaven voor de portefeuille maatschappelijke voorzieningen bedroeg in 2023 € 160,5 miljoen. Ten opzichte van de investeringsruimte is dit € 5 miljoen lager. Ten opzichte van de portfolioraming voor 2023, inclusief overprogrammering, is dit € 45,5 miljoen lager. De oorzaak van de afwijking van de raming wordt hieronder toegelicht.

Onderwijs

In 2023 is voor € 14 miljoen aan uitgaven doorgeschoven naar 2024 en verder door vertraging in de uitvoering. Stijgende bouwkosten en krapte op de arbeidsmarkt zorgen ervoor dat aanbestedingen vastlopen of vertragen. Daarnaast worden vertragingen veroorzaakt door extra stedenbouwkundige eisen, niet tijdig kunnen realiseren van tijdelijke huisvesting, het niet tijdig verkrijgen van vergunningen en vertraging in de gebiedsontwikkeling.

Sport

De lagere uitgaven zijn veroorzaakt door vertraging van verschillende projecten zoals de nieuwbouw van sporthal Meidoornweg in Noord en het vervangen van armaturen op sportparken. Ook de herinrichting van het Bijlmer Sportpark in Zuidoost, de herinrichting van sportpark Spieringhorn en sportpark Sloten in Nieuw-West zijn vertraagd . Deze vertragingen worden veroorzaakt door lange aanbestedings- en vergunningstrajecten en/of door vertraging in de gebiedsontwikkeling.

Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen

De stijgende bouwkosten en krapte op de arbeidsmarkt zorgen ervoor dat aanbestedingen moeizamer verlopen en langer duren. Hierdoor is er bij verschillende projecten sprake van vertraging. Dit is in de hele portefeuille Jeugd, Zorg Basisvoorzieningen de afgelopen periode een knelpunt gebleken.

Kunst en Cultuur

De lagere uitgaven zijn voor het grootste deel veroorzaakt door vertraging van verschillende projecten zoals buurtcultuurhuis in de Banne Noord, culturele wijkvoorziening Buikslotermeerplein en repetitieruimtes aan de Schipluidenlaan. Oorzaak van de vertragingen zijn vertraging in de gebiedsontwikkeling, aanbestedingen en bij de vergunningverlening.

Specials

De specials betreffen grote investeringen in sport- en cultuurvoorzieningen met een grootstedelijk en soms nationaal of internationaal bereik. De uitgaven voor de specials komen € 3,7 miljoen lager uit dan de begroting. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere uitgaven voor de voorbereiding van Sporthallen Zuid. Bij de Voorjaarsnota 2023 is besloten voor vervangende nieuwbouw en uitbreiding op de huidige kavel van de Sporthallen Zuid in plaats van gestapelde nieuwbouw op een nieuwe kavel. De voorbereiding heeft hierdoor vertraging opgelopen.
- lagere uitgaven door vertraging in de uitvoering van de verbouwing van het Amsterdam Museum door een rechtszaak.
- In het reguliere deel van het portfolio is rekening gehouden met een overprogrammering van 23%. De uitgaven voor de reguliere portefeuille komen overeen met de begrote uitgaven gecorrigeerd voor overprogrammering. De gehanteerde overprogrammering in de reguliere portefeuille is daarmee reëel.

Voor het portfolio specials is bij de Begroting 2024 een sluitend voorstel gemaakt dat past binnen de investeringsruimte zonder overprogrammering. De uitgaven voor de specials ten opzichte van de begroting komen uit op 88%. Op basis van de realisatie 2023 zit er nog ruimte in de portfolio voor de specials om in de toekomst overprogrammering op te nemen.

Zijn er kredieten overschreden?

Niet van toepassing.

1.2.3 Bestuur en Organisatie en overig

	Investeringsruimte	Overprogrammering	Portfolioraming	Realisatie	Verschil
Bestuur en organisatie en overig	92,1	23,4	115,5	62,8	52,7

Waarin hebben we in 2023 geïnvesteerd?

In het domein Bestuur en Organisatie en overig hebben we in 2023 € 62,8 miljoen geïnvesteerd. Ten opzichte van 2022 is dit een forse toename. Toen was er € 33,5 miljoen geïnvesteerd. In 2023 is er vooral geïnvesteerd in onze ICT en informatievoorziening (€ 42 miljoen). Naast de reguliere vervangingsinvesteringen op dit gebied hebben we geïnvesteerd in de verdere uitfasering van het datacenter Amstel 1, versterking van het technisch data fundament en zijn we gestart met de implementatie van een nieuw systeem voor financieel- en contractmanagement. Verder hebben we geïnvesteerd in onze huisvesting (€ 12 miljoen) om deze geschikt te maken voor hybride werken en om uitvoering te geven aan het transitieplan werven.

Waarom wijkt de realisatie af van de raming?

In 2023 bedroeg de investeringsruimte € 92,1 miljoen en was er voor € 115,5 miljoen aan investeringsuitgaven geprogrammeerd. De realisatie blijft met € 52,7 miljoen een flink stuk achter.

De lagere uitgaven doen zich voor een groot deel voor bij de investeringen op de ambtelijke huisvesting ad € 29 miljoen. Voor een deel wordt dit veroorzaakt door het verkeerd ramen van de kasuitgaven, namelijk op basis verplichting in plaats van op basis van kastroom. Daarnaast zien we dat vertragingen in de uitgaven ontstaan door onder andere langere doorlooptijden voor het verkrijgen van vergunningen. Dit is het geval bij de investeringen in de begane grond van Amstel 1 en de gevelrenovatie van het pand van de GGD, waar vooral het monumentale karakter voor vertraging zorgt.

Bij de investeringen in de ICT en informatiesystemen blijven de uitgaven circa € 16 miljoen achter. Dit wordt onder andere veroorzaakt doordat de uitfasering van het datacenter Amstel 1 complexer is dan vooraf voorzien, waardoor uitgaven naar 2024 verschuiven. Daarnaast zien we bij de projecten voor vernieuwing van informatiesystemen zoals voor begeleiding van bijstandsgerechtigden, dienstverlening en de geo-basisregistraties dat sprake is van langere doorlooptijden. Dit komt onder andere door samenhang met andere projecten.

Zijn er kredieten overschreden?

Niet van toepassing.

1.3 Rapportage grote projecten

Doel van de regeling grote projecten is voldoende zicht en grip houden op de risico's en resultaten van grote en complexe projecten en programma's. Daartoe geven we in onderstaande tabel een samenhangend overzicht en een toelichting.

Grote Projecten per domeinportfolio	Budget incl. bijdragen van derden	Budget voor rekening Amsterdam	Gerealiseerd tot en met 2023	Restant Budget
Openbare Ruimte en Mobiliteit	224	151	195	29
De Entree	224	151	195	29
Oranje Loper	332	268	154	178
Programma Bruggen en Kades	132	132	120	12
Singelgrachtgarage	81	81	70	10
HOV Oostflank	476*	256	10	-
Zuidasdok	3.271	424	687	2.584
Tunnels	371*	371	207	164
Schaalsprong buiten domein ORM				
Sprong over het IJ	340*	222	0**	-
Maatschappelijke voorzieningen				
De Mirandabad	45	45	4	41
De Meervaart	97	97	1	95
Amsterdam Museum	94	72	6	88
OBA Next	42	42	0	42
Jaap Eden baan	63	63	12	51
Overig				
Warmtenet Middenmeer Noord				
Energie voor de Stad				
Bestuur en organisatie				
Transitieplan werven	96	96	9	87
Totalen				

***** Bedrag betreft de raming. Het uitvoeringsbudget is nog niet (volledig) toegekend.
** Pas vanaf 1 oktober 2023 weer kosten gemaakt.

De Entree

Met project De Entree is het laatste deel van het Masterplan Stationseiland (2005) gerealiseerd. Het stationsgebied heeft een metamorfose ondergaan tot hoogwaardige entree van de stad met meer water, groen en ruimte voor voetgangers en fietsers, waar bijna alle vormen van (openbaar) vervoer te vinden zijn en vlot van de ene vervoerswijze op de andere kan worden overgestapt. De werkzaamheden vallend onder het (hoofd) contract met Max Bögl zijn afgerond en aanvaard. De oplevering van de werkzaamheden voor Entree West zijn voorzien voor de zomer van 2025. Het beeld blijft dat het budget toereikend is om alle werkzaamheden te kunnen afronden. Het project stevent, na eerdere budgetverhogingen, nu af op een positief eindresultaat van € 8,7 miljoen. Bij de VJN 2024 valt reeds € 5,0 miljoen hiervan vrij. Eventueel overige vrijval, die op basis van huidige stand te verwachten is, volgt na afronding van Entree-West.

Oranje Loper

In 2023 is vanuit het programma Oranje Loper succesvol (binnen planning en raming) het project Nieuwezijds Voorburgwal afgerond. Begin 2024 worden laatste herstelpunten opgepakt. Het grote resterende project is de corridor tussen de Dam en het Mercatorplein. Begin 2023 is dankzij nieuwe toetsmodellen geconcludeerd dat zeven van de negen bruggen op de corridor Oranje Loper steviger zijn dan aanvankelijk was berekend. Tevens bleek de scope niet langer te passen binnen de beschikbare financiële middelen vanwege de inflatie. Door het college is in juli 2023 besloten een nieuwe scope uit te werken richting een nieuw Uitvoerings- en kredietbesluit binnen de bestaande financiële middelen. De raad is daar separaat over geïnformeerd. Een nieuw kredietbesluit wordt in april 2024 aan de raad voorgelegd. Oplevering van de gehele corridor is voorzien in 2029.

Programma Bruggen en Kades

Het programma Bruggen en Kademuren heeft het doel de bruggen en kademuren veilig en functioneel te houden. Het programma richt zich hierbij op de circa 850 verkeersbruggen en 230 kilometer oeverconstructies die belangrijk zijn voor het

functioneren van de stad. Het programma werkt met jaarkredieten. In 2023 is de Bullebakbrug opgeleverd en herstel van de Berlagebrug gestart. Voor kademuren is de herstelopgave groter. In 2023 zijn vijf kademuurprojecten opgeleverd (1.073 meter), terwijl aan zeven projecten nog gewerkt werd (1.261 meter). Het vervangingstempo van kademuren gaat omhoog. In 2024 zijn 17 kadeprojecten in voorbereiding en 14 in uitvoering. Bij een deel van de kademuur van de Da Costakade trad in december 2023 een calamiteit op, waardoor deze met spoed is afgesloten en vier woonboten zijn verplaatst. Hiermee zijn vooralsnog de grootste risico's beheerst.

Singelgrachtgarage Marnix

De parkeergarage is nagenoeg klaar. Bij de oplevering is er enige tegenslag omdat het verhelpen van de nog aanwezige lekkages meer tijd vraagt. In april 2024 wordt de garage in gebruik genomen. Bij de begroting van 2023 is een extra kredietruimte beschikbaar gesteld van € 3 miljoen als compensatie voor gestegen inflatie. Dit is niet aangewend en naar verwachting kan dit weer vrijvallen. De gestegen kosten van inflatie zijn opgevangen binnen het huidige budget.

HOV Oostflank

Dit betreft verschillende projecten gericht op de ontsluiting van de nieuwbouwlocaties in IJburg. De grootste projecten daaronder zijn de Cruciale Mijl, Verplaatsing Tramstalling en uitbreiding fietscapaciteit Amsterdamse brug. In 2023 zijn de projecten in de inspraak geweest. Bij de Voorjaarsnota 2024 wordt besloten over het al dan niet volledig toekennen van de ontbrekende dekking, waarna - bij groen licht - de voorkeursbesluiten aan de Raad worden voorgelegd.

Zuidasdok

Het programma heeft te maken met een omvangrijke stijging in de prognose van de kosten. Het verschil tussen het beschikbare budget en de prognose van de eindkosten (budgetspanning) is berekend op € 386 miljoen. en een eerste inschatting is dat dit kan oplopen tot € 600 tot € 800 miljoen. Een onafhankelijk team kostendeskundigen heeft een collegiale toets uitgevoerd op de prijsontwikkeling van Zuidasdok. Het toetsteam geeft aan dat de kostenontwikkeling van deze omvang bij een dergelijke omvangrijke opgave in deze uitzonderlijk complexe omgeving en marktomstandigheden zich kunnen voordoen, en dat op dit moment niet kan worden voorspeld hoe de markt zich de komende jaren zal ontwikkelen.
De stijging in de prognose van de kosten is een zorgelijke ontwikkeling, en vraagt om een gezamenlijke inzet van partijen in het beperken van de kosten. Dit is conform de bestuursovereenkomst, waarin is vastgelegd dat partijen alles in het werk stellen om Zuidasdok binnen budget te realiseren. De complexe opgave en marktomstandigheden leidt ertoe dat de opdrachtgevers de kostenbeheersing versterken om verdere kostenstijgingen te voorkomen. De programmaorganisatie Zuidasdok is gevraagd om hiervoor scenario´s uit te werken. Daarbij worden de consequenties in beeld gebracht zodat afgewogen keuzes gemaakt kunnen worden.
Het programma staat voor grote uitdagingen, maar tegelijk is de voortgang van de grootschalige werkzaamheden buiten nu steeds duidelijker merkbaar voor de omgeving. In april 2021 is het deelproject Openbaar Vervoerterminal 1, de bouw van de Brittenpassage, opgedragen aan de bouwcombinatie Nieuw-Zuid (Mobilis, Boskalis en Van Gelder). Ook de doorgrondings- en prijsvormingsfase voor de volgende fase van de stationsvernieuwing, het deelproject Openbaar Vervoerterminal 2 (het verbreden van de Minervapassage) is doorlopen. Afgelopen september is dit deelproject opgedragen aan bouwcombinatie Nieuw-Zuid. Voor het deelproject Tunnel is in juli 2023 de aanbesteding gepubliceerd. Voor de reconstructie van KNA is de aanbesteding in voorbereiding. Huidige verwachting is dat het laatste deelproject van Zuidasdok, de Openbaar Vervoerterminal 3 (afbouw station), in de periode 2034-2036 wordt opgeleverd.

Tunnels

In 2023 is de verantwoordelijkheid voor de tunnelprojecten overgegaan naar een nieuwe tunnelbeheerorganisatie. De aanpak wegtunnels wordt onverminderd voortgezet. Na de afronding van de renovatie van de Piet Heintunnel zijn de belangrijkste projecten de bouw van de nieuwe Verkeerscentrale en het vervangingsonderhoud aan de IJ- en de Arenatunnel. Het project Verkeerscentrale bevindt zich in de uitvoeringsfase. In de planning is het moment van ingebruikname gewijzigd van eind 2025 naar juni 2026. Bij de Voorjaarsnota 2024 wordt besloten over het al dan niet volledig / definitief toekennen van de (ontbrekende) dekking voor de Arena- en de IJtunnel. Bij een positieve besluitvorming worden de uitvoeringsbesluiten in de loop van 2024 aan de Raad voorgelegd.

Sprong over het IJ

De Oostbrug is de eerste IJ-oeververbinding die wordt voorbereid als onderdeel van het programma Sprong over het IJ. De Oostbrug loopt van het Azartplein in Amsterdam Oost naar het Hamerkwartier in Amsterdam Noord en sluit aan op de Johan van Hasseltweg. Deze fiets/voetverbinding combineert een snelle en veilige vaarweg voor de scheepvaart met een veilige, vlotte en comfortabele oversteek voor fietsers en voetgangers. Het bedrag van € 340 miljoen is de raming voor de Oostbrug plus de toeleidende routes aan de zuidzijde. De later aan te leggen Westbrug wordt geraamd

op circa € 500 miljoen. Na besluitvorming bij Voorjaarsnota en Begroting 2023 over het grootste deel van de dekking is in 2023 hard gewerkt aan de voorbereiding. Bij de Voorjaarsnota 2023 is een bedrag van € 100 miljoen beschikbaar gesteld. De bijdrage van de Vervoerregio is naar verwachting (minstens) even groot. Bij de Voorjaarsnota 2024 wordt besloten over het al dan niet volledig toekennen van de ontbrekende dekking.

De Mirandabad

Het De Mirandabad is een belangrijke grootstedelijke voorziening voor de honderdduizenden bezoekers en voor duizenden kinderen die hier zwemles krijgen. Renovatie en verduurzaming van het De Mirandabad is noodzakelijk om sluiting te voorkomen. Het hoofdgebouw dat dateert uit 1979 is op onderdelen verouderd en de isolatie van het gebouw is niet conform de hedendaagse standaard. Gecombineerd met de grootte van het zwembad en de verouderde installaties zorgt dit voor een extreem hoog energieverbruik.

Het deelproject vervanging 50 meter buitenbad is in uitvoering. De deelprojecten versnelling van het gas af en de renovatie en verduurzaming van het binnenbad van het De Mirandabad zijn in voorbereiding. Op 28 februari 2024 heeft uw raad ingestemd met het uitvoeringsbesluit hiervoor en een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld. Na renovatie en verduurzaming wordt het De Mirandabad volledig gasloos en bijna energieneutraal. De verwachte oplevering is in 2027.

De Meervaart

De gemeente en stichting De Meervaart hebben de wijze van werken aan een nieuw gebouw voor de Meervaart in 2022 vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. De gemeente en stichting De Meervaart hebben de ambitie voor de Nieuwe Meervaart vertaald in een programma van eisen. Naar aanleiding van het besluit van uw raad bij het vaststellen van de Voorjaarsnota 2023 om de investeringsruimte voor de Nieuwe Meervaart neerwaarts bij te stellen, wordt het programma van eisen in 2024 bijgesteld. Gelijke ambitie is daarbij evenwel het uitgangspunt. De Nieuwe Meervaart wordt een dynamisch podium met meer ruimte voor presenteren, ruimte voor talentontwikkeling en cultuureducatie.
In het najaar van 2022 hebben wij de concept-investeringsnota stadscentrum Osdorpplein vrijgegeven voor inspraak. Met de investeringsnota wordt het nieuwe gebouw voor de Meervaart ingepast in het gebied. Vaststelling door uw raad van de definitieve investeringsnota is voorzien voor 2024. Door de langere doorlooptijd van het afronden van deze investeringsnota wordt nu uitgegaan van een ingebruikname in 2031.

Amsterdam Museum

De verbouwing van het Amsterdam Museum heeft vertraging opgelopen omdat De Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad hoger beroep heeft aangetekend tegen de uitspraak van de rechtbank over de omgevingsvergunning, waarin de rechters de gemeente en het museum op alle punten in het gelijk stelden. De gronden van het beroep zijn ingediend op 21 september 2023. Wij hebben op 6 november 2023 een verweerschrift ingediend. De gemeente zal tijdens het hoger beroep werkzaamheden zo veel mogelijk doorzetten zodat er na de uitspraak zo snel mogelijk met de uitvoering gestart kan worden. Formeel mag de gemeente beginnen met werkzaamheden zoals het strippen en saneren van het gebouw. De gemeente heeft besloten hiermee te wachten omdat deze werkzaamheden niet wenselijk zijn voor de staat van het monument.

OBA next

In 2022 is besloten de OBA next van de Zuidas naar Zuidoost te verplaatsen. Medio 2023 is het locatieonderzoek naar geschikte locaties in Zuidoost afgerond. De stadsdeelcommissie Zuidoost heeft unaniem de voorkeur uitgesproken voor de K-buurt als vestigingslocatie. Het DB van Zuidoost en vervolgens ons college hebben hiermee ingestemd. U bent hier op 29 februari 2024 mee akkoord gegaan. De ontwikkeling van het programma en het gebouw kunnen nu van start gaan. Hiervoor wordt een proces opgezet waarin bewoners van Zuidoost en belanghebbenden uit de hele stad worden betrokken. De verwachting is dat het gebouw in 2030 in gebruik kan worden genomen.

Jaap Edenbaan

In 2023 is de renovatie en vervanging van de 400 meter buitenbaan van de Jaap Edenbaan uitgevoerd en afgerond. Er is een nieuwe betonvloer gestort en er is een nieuw energiezuinig koelsysteem aangelegd. De baan is in vier sectoren verdeeld, zodat het koelproces meer op maat aangestuurd kan worden. Dat komt niet alleen de ijskwaliteit ten goede, ook het energieverbruik is efficiënter. Voor de vernieuwde buitenbaan zijn bovendien twee elektrisch aangedreven ijsdweilmachines aangeschaft. Om eventuele exploitatierisico's te verkleinen is in het kader van de Regeling Grote Projecten een gedetailleerd afsprakenpakket gemaakt tussen stichting en gemeente, waarin duidelijk taken en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Dit is op 12 december 2023 door ons college geaccordeerd. Verder hebben wij op 12 december 2023 een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld voor de vervanging van de ijshal, de opstallen, de herontwikkeling van het buitenterrein en het gasloos maken van het complex. Naar verwachting is het haalbaar om met het ter beschikking gestelde krediet het ijscomplex te vernieuwen in overeenstemming met dit plan.

Warmtenet Middenmeer Noord

Het project Middenmeer is een groot onderhoudsproject van ondergrondse infrastructuur (riool, waterleiding, elektra) waaraan de voorbereidingen voor de energietransitie (warmtenet) in de wijk zijn toegevoegd. Waternet en Liander doen grootschalig onderhoud en vervanging. De gemeente Amsterdam financiert de aanleg van een warmtedistributienet dat gelijktijdig is mee gelegd. Voorinvestering is € 11 miljoen geweest. Start exploitatie van het warmtenet hangt samen met de voortgang van beoogd exploitant. Er is een ontwikkelplan en begroting voor een werkend warmtenet. In 2023 heeft Meer Energie daar een lening van Amsterdam voor gekregen.

Energie voor de Stad

De energievoorziening bepaalt de toekomst en kwaliteit van de stad, en heeft direct impact op bestuurlijke doelen, zoals woningbouw, bestrijden kansenongelijkheid, groei van de stad en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. De energietransitie gaat op hoofdlijnen over de warmtetransitie, het opwekken van duurzame energie als zon en wind en verduurzaming van bedrijven. Dit gaat samen met verzwaring van de elektriciteitsvoorziening.
Investeringen in warmtenetten bedragen ca € 8 miljard voor de hele stad. De nieuwe warmtewet vraagt een publieke rol in de uitrol van de warmtenetten met verwacht aandeel gemeente tussen 10% en 51%. Dat gaat onze investeringsruimte raken.

Transitie werven

Het programma verloopt volgens plan. Dit jaar zijn de eerste locaties opgeleverd, zoals de verbeterde locatie voor Toezicht en Handhaving in het Stadhuis. Bij de overige projecten zijn de ontwerpen verder uitgewerkt en start de aanbesteding. Ook zijn er locaties leeg opgeleverd en in gebruik genomen voor andere doeleinden zoals het terrein aan de Generaal Vetterstraat welke wordt gebruikt voor de tijdelijke huisvesting van een onderwijsgebouw. Een uitdaging ligt in het inpassen van de wens voor de elektrificatie van het wagenpark. De invulling van de wens is afhankelijk van het beschikbaar stellen van investeringsmiddelen voor het wagenpark en de laadvoorzieningen. De voorbereiding op een elektrisch wagenpark worden daar waar mogelijk meegenomen.

1.4 Beëindigen en verlengen van kredieten

Bij dit jaarverslag beëindigen we circa xx kredieten omdat de investeringen technisch en financieel klaar zijn. Voor sommige projecten die zijn afgerond is sprake van een overschrijding van het krediet, bij andere projecten is niet het volledige krediet uitgegeven. De te beëindigen kredieten staan in bijlage A bij de voordracht.

De financiële effecten van de beëindiging van kredieten en de actualisatie van het kasritme van de nog uit te voeren investeringen verwerken we bij de voorjaarsnota.

Bij de jaarrekening ligt daarnaast de nadruk op de vraag of de uitvoering van investeringsprojecten gebeurt binnen de gestelde termijn. De termijn waarbinnen een krediet tot besteding moet komen, is meestal niet langer dan vijf jaar. Voor xx projecten wordt verlenging van de looptijd met een jaar aangevraagd. Deze kredieten staan in bijlage B bij de voordracht.

3.10 Subsidieparagraaf

Eén van de manieren waarop de gemeente Amsterdam haar doelstellingen verwezenlijkt is door subsidies te verlenen. Om de verleende subsidies te verantwoorden stellen we jaarlijks een gemeentelijke subsidiestaat op.

In deze subsidiestaat geven we inzicht in:
- **het totaal door de gemeente verleende subsidies;**
- **aan welke organisaties subsidies zijn verstrekt;**
- **aan welke programma's, programmaonderdelen en doelen uit de begroting deze subsidieverleningen hebben bijgedragen.**

Verleende subsidies 2023

De gemeente Amsterdam heeft in 2023 in totaal voor € 770 miljoen aan subsidies verleend.

Onderstaand overzicht geeft de subsidieverlening per programma aan.

Programma	Verleende subsidies 2023 (bedragen x € 1 miljoen)
Bestuur en organisatie	6,4
Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	15,3
Economie, kunst, cultuur en erfgoed	190,7
Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	245,2
Onderwijs	133,0
Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	5,9
Sociale Zaken en Armoedebestrijding	67,4
Sport	20,8
Veiligheid	16,7
NVT (Onderwijshuisvesting)	68,8
Eindtotaal	**770,2**

Het hoogste bedrag aan subsidies is verleend op de programma's Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit, Onderwijs (inclusief Onderwijshuisvesting) en Economie, kunst, cultuur en erfgoed. Op deze programma's is ruim 80% van het totaal bedrag aan subsidies verleend. De subsidies op deze programma's zijn voornamelijk verleend door de directies Economische Zaken en Cultuur en Onderwijs, Jeugd en Zorg (OJZ).

De belangrijkste onderwerpen (subsidieregelingen) waar subsidies op verstrekt zijn, zijn de volgende:
- Het Kunstenplan € 146 miljoen.
- De Regeling Sociale Basis € 111 miljoen.
- De Subsidieregeling Buurtteams € 97 miljoen.
- De Verordening Onderwijshuisvesting € 83 miljoen.
- De Verordening op het Lokaal Onderwijsbeleid € 55 miljoen.

Per organisatieonderdeel van de gemeente zijn de verleende subsidies als volgt:

Cluster/Organisatieonderdeel	Verleende subsidies 2023 (bedragen x € 1 miljoen)
Cluster Sociaal	
Onderwijs, Jeugd en Zorg	349,5
Werk en Participatie	4,1
Sport en Bos	17,1
Inkomen	17,3
Cluster Ruimte en Economie	
Ruimte en Duurzaamheid	5,2
Grond en Ontwikkeling	0,1
Wonen	9,9
Economische Zaken en Cultuur	216,0
Cluster Bestuur en Organisatie	
Algemene Middelen Concern	0,1
Bestuur en Organisatie	13,8

Cluster/Organisatieonderdeel	Verleende subsidies 2023 (bedragen x € 1 miljoen)
Cluster Bedrijfsvoering	
Communicatie	1,7
Stadsbeheer	
Stadsbeheer	3,7
Stadsdeel Centrum	10,1
Stadsdeel Nieuw-West	23,1
Stadsdeel Noord	23,2
Stadsdeel Oost	19,0
Stadsdeel West	21,8
Stadsdeel Zuid	16,0
Stadsdeel Zuidoost	18,5
Eindtotaal	**770,2**

Vergelijking met Begroting 2023

Het totaal aan verleende subsidies in 2023 van € 770 miljoen is € 95 miljoen hoger dan begroot (€ 675 miljoen). In de bijlage subsidies van het jaarverslag worden de subsidies vergeleken met de primaire begroting, terwijl gedurende het jaar extra subsidies kunnen worden verstrekt.
Extra subsidies kunnen worden verstrekt omdat er bijvoorbeeld gedurende het jaar middelen van het rijk hiervoor binnen komen, of omdat er na het opstellen van de begroting besloten wordt het instrument subsidies in te zetten om een bepaald beleidsdoel te bereiken.

De tussentijdse wijzigingen ten opzichte van de begroting 2023 laten een toename zien van ca. € 30 miljoen. Hieronder wordt ingegaan op de belangrijkste verklaringen daarvoor:

Programma 4 Sport
Een bedrag van € 3,7 miljoen is in 2023 gesubsidieerd aan de stichting Jeugd Sport Fonds.

Programma 5 Onderwijs
Op basis van de Voorziening Lokaal Onderwijsbeleid Amsterdam (VLOA) is een extra subsidiebedrag van ca. € 13 miljoen in 2023 toegekend aan de Brede Brugklasbonus en de lerarenagenda, voor het onderdeel Maatwerkplan verlengde leertijd en ouderbetrokkenheid.

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit
Er is € 0,8 miljoen subsidie verstrekt voor jeugd- en jongerenwerk. De grootste stijging vond plaats binnen de Sociale Basis voor een bedrag van € 4,5 miljoen voor aanvullende indexering.

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding
Aanvullende subsidies zijn vertrekt voor de gevolgen van de toeslagenaffaire.

Programma B Bestuur en organisatie
Inspanningen rondom buurtbudgetten en maatschappelijke initiatieven waren ten tijde van het opstellen van de begroting 2023 nog niet gefinaliseerd. Het gaat om een bedrag van € 6,0 miljoen.

Aanvullend is in 2023 bij de Voorjaarsnota naast een extra nominale indexatie een aantal besluiten met betrekking tot noodsteun, armoedebestrijding, onderwijs en sport verwerkt in de begroting 2023, met als gevolg een verhoging van het subsidiebedrag 2023 van ca. € 45 miljoen.

3.11 Frictiekosten

Frictiekosten zijn éénmalige kosten die we maken om structurele besparingen te behalen. Van de organisatieonderdelen verwachten we dat zij zo veel mogelijk zelf dekking vinden voor de frictiekosten. Als dat niet lukt, kunnen zij een beroep doen op de frictiekostenreserve. Bij de voorjaarsnota worden aanvragen ingediend (en toegekend) om een beroep te doen op de reserve frictiekosten. Als frictiekosten naar verwachting hoger of lager uitvallen wordt dit in de najaarsnota gemeld als relevante ontwikkeling. De definitieve hoogte van de onttrekking wordt bij het jaarverslag bepaald.

Frictiekosten delen we in de volgende drie categorieën in:
1. Kosten die samengaan met personeelsreductie: boventalligheid en daarmee samenhangende talent- en mobiliteitsontwikkeling en (om-)scholingskosten;
2. Kosten vanwege vernieuwingen bij de bedrijfsvoering met een rendabele grondslag;
3. Randvoorwaardelijke algemene proceskosten.

Voor het jaar 2023 dienden de organisatieonderdelen voor in totaal € 23,6 miljoen aan aanvragen in om aan de frictiekostenreserve te mogen onttrekken. In totaal maakten deze voor € 11,9 miljoen aan frictiekosten, waarvan € 10,7 miljoen ten laste van deze reserve. In eerste instantie komen namelijk alleen de kosten die niet gedekt kunnen worden door het resultaat van het desbetreffende organisatieonderdeel, in aanmerking voor onttrekking aan de frictiekostenreserve.

Tabel 1: Frictiekosten

(bedragen x € 1 miljoen)

	Aangevraagde frictiekosten	Gemaakte frictiekosten	Onttrokken aan reserve
D&I - Meer data, minder beheer	1,9	0,7	0,7
ICT - Boventallig Personeel	1,6	0,3	0,3
V&OR - Flexpool	0,3	0,3	-
R&E - Transitiekosten waternet	1,6	0,9	-
EZ&C - Reorganisatie	2,3	-	0,0
H&B - Betere aansluiting en normering centrale bedrijfsvoering	0,3	0,1	0,1
H&B - Hybride organisatie	4,9	2,4	2,4
H&B - Implementatie hervormingslijnen	2,9	2,2	2,2
H&B - aanvullende besparing op ERD	0,5	0,2	0,2
P&O - Hervormen verzuimaanpak	2,9	2,2	2,2
F&I - Versterking strategisch advies	0,8	-	-
Verbetertraject cluster bedrijfsvoering	3,1	2,3	2,3
Sport en Bos - Organisatie ontwikkeling	0,2	0,2	0,2
Sport en Bos - Werfgebouwen	0,1	0,05	0,05
Sport en Bos - Doorontwikkeling	0,2	0,1	0,1
GWS - Samen sterker uit de Crisis	0,1	-	-
Eindtotaal	**23,6**	**11,9**	**10,7**

D&I - Meer data, minder beheer

Dit betreft frictiekosten als gevolg van de reorganisatie van het I-domein. De oorspronkelijke kosten zijn al aangevraagd bij de voorjaarsnota 2020. Het betreft hier salarislasten, outplacement en coaching.

ICT – Boventallig Personeel
Dit betreft frictiekosten als gevolg van het reorganisatieplan ICT. Het gaat hierbij om personeelskosten van (pre-)boventallige medewerkers. Hiervoor is € 1,6 miljoen aan budget toegekend, waarvan € 0,3 miljoen aan kosten daadwerkelijk zijn gemaakt.

V&OR – Flexpool
De 7 medewerkers van de afdeling Flexpool zijn bovenformatief geplaatst bij V&OR, op tijdelijk werk bij Programma Bruggen en Kademuren, als onderdeel van een afspraak in de stuurgroep Verwijn- en Verschijnwerk (later Wendbaarheid). De medewerkers worden 9 uur in de week aangestuurd en begeleid door een dedicated manager in schaal 13. De afspraak is dat als het werk voor deze medewerkers ophoudt, dat V&OR het inkomensrisico tot 1 januari 2021 draagt, en daarna hun salaris ten laste komt van de reserve frictiekosten. Per 1 juli 2023 houden de werkzaamheden bij PBK op. Er zijn geen vervangende werkzaamheden bij V&OR of PBK op dit niveau. Daarnaast opleidingsbudget vanaf 1 juli conform richtlijnen (7 medewerkers Ondersteuning D). Deze kosten worden niet onttrokken uit de reserve maar opgevangen binnen het eigen programma.

Ruimte & Economie – Transitiekosten Waternet
De directie Waternet heeft frictiekosten gemaakt voor de transitie van het Nautisch Beheer. Daarvoor was € 1,6 miljoen aan budget toegekend. De kosten waren in 2023 circa € 0,9 miljoen. Deze kosten worden niet onttrokken uit de reserve maar opgevangen binnen het eigen programma.

Economische Zaken en Cultuur – Reorganisatie
Dit betreft de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie van Economische zaken & Cultuur. EZ&C heeft een positief rekeningresultaat en komt daarom niet in aanmerking voor een claim op de frictiekostenreserve.

H&B – Betere aansluiting en normering centrale bedrijfsvoering
Het betreft hier de frictiekosten voor de inhuur van extra personeel ten behoeve van het vereenvoudigen en uniformeren van de systematiek voor het doorberekenen van overhead.

H&B – Hybride organisatie
Het betreft hier samengevoegde frictiekosten vanuit de businesscase Hybride Organisatie, waar onder andere de verhuiskosten van de Jodenbreestraat onder valt. Hiervoor is in totaal € 4,9 miljoen beschikbaar gesteld, waarvan € 2,4 miljoen aan kosten zijn gerealiseerd.

H&B – Implementatie hervormingslijnen
De implementatie van deze hervormingslijnen heeft als doel de wenbaarheid van de gemeente Amsterdam te vergrote en te besparen op kosten die samenhangen met mismatches op de interne arbeidsmarkt.

H&B – Aanvullende besparing op ERD
Betreft frictiekosten voor het Eigen Risico Dragerschap, wat op 1 juli 2023 is ingevoerd voor de Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten (WGA) en per 01-01-2025 ingevoerd zal worden voor de Ziektewet (ZW).

Personeel & Organisatie - Hervormen verzuimaanpak
Amsterdam heeft gemiddeld een hoger ziekteverzuim dan vergelijkbare gemeenten. De businesscase Hervormen Verzuimaanpak introduceert structuurmaatregelen waarmee een aanzienlijk besparingspotentieel kan worden verzilverd.

F&I - Versterking strategisch advies
Het betreft hier kosten voor de formatie-uitbreiding van Strategisch Advies waar uiteindelijk geen claim voor is ingediend.

Verbetertraject cluster befrijfsvoering
In navolging van de hervormingslijnen die in het kader van de taakstelling gestart zijn, zie hiervoor, staat het cluster Bedrijfsvoering aan de lat om te ontwikkelen naar een efficiëntere organisatie. Bij de Begroting 2024 is een uitgewerkte businesscase aangeleverd waar het aangevraagde bedrag is gecorrigeerd naar € 3,1 miljoen voor 2023. Hiervan is € 2,3 miljoen aan frictiekosten gerealiseerd.

Sport en Bos – Organisatieontwikkeling
Het betreft hier frictiekosten die zich richten op het proces van uitwerking en implementatie van de organisatieontwikkeling. De besparing die hiermee is gerealiseerd is nodig om bestaande taakstellingen op te lossen.

Sport en Bos – Werfgebouwen
Het gaat hier om inzicht te krijgen in de huidige staat van de 8-10 werfgebouwen op verschillende sportparken. Redenen hiervoor is de veiligheid en gezondheid van de gebruikers. Maar ook de functionele eisen, ligging en gebruik en eventuele combinatiemogelijkheden met ontwikkelingen op- en rondom het Sportpark worden onderzocht.

Sport en Bos - Doorontwikkeling kwaliteit en ondersteuning Hallen/ Parken naar een bedrijfsbureau voor Sport en Bos

Door een bedrijfsbureau te hebben voor sport en bos kan er beter ondersteunt worden op contractmanagement, rechtmatige inkoop en het uitvoeren van groot onderhoud voor zowel de gebouwen als de parken en buitenruimten. Hierdoor kan een kwaliteitsslag gemaakt worden en levert het mogelijk een schaalvoordeel op.

Clusterstaf GWS - Frictiekosten als gevolg van besparingsopgave organisatie Samen Sterker uit de Crisis
Betreft frictiekosten voor de besparingsopgave van de organisatie vanuit Samen Sterker uit de Crisis. Voor deze frictiekosten is geen claim ingediend.

Verloop Frictiekosten

In tabel 2 laten we het verloop van de frictiekostenreserve in 2023 zien. Onder de tabel is een toelichting opgenomen.

Tabel 2: Frictiekostenreserve Saldo Jaarverslag 2023

(bedragen x € 1 miljoen)

Saldo Jaarverslag 2022	**17,0**
Toevoegingen 2023	14,6
Onttrekking gemaakte frictiekosten 2023	-10,7
Saldo na verwerking frictiekosten 2023	**20,9**

De frictiekostenreserve bedraagt eind 2022 € 17,0 miljoen. Na verwerking van een eerder besloten toevoeging en de onttrekking van gemaakte frictiekosten (tot het maximum dat aan budget is toegekend), komt de nieuwe eindstand van de frictiekostenreserve uit op € 20,9 miljoen. Bij de Voorjaarsnota 2024 wordt een actueel overzicht gegeven van het te verwachten meerjarige verloop van de reserve frictiekosten.

4

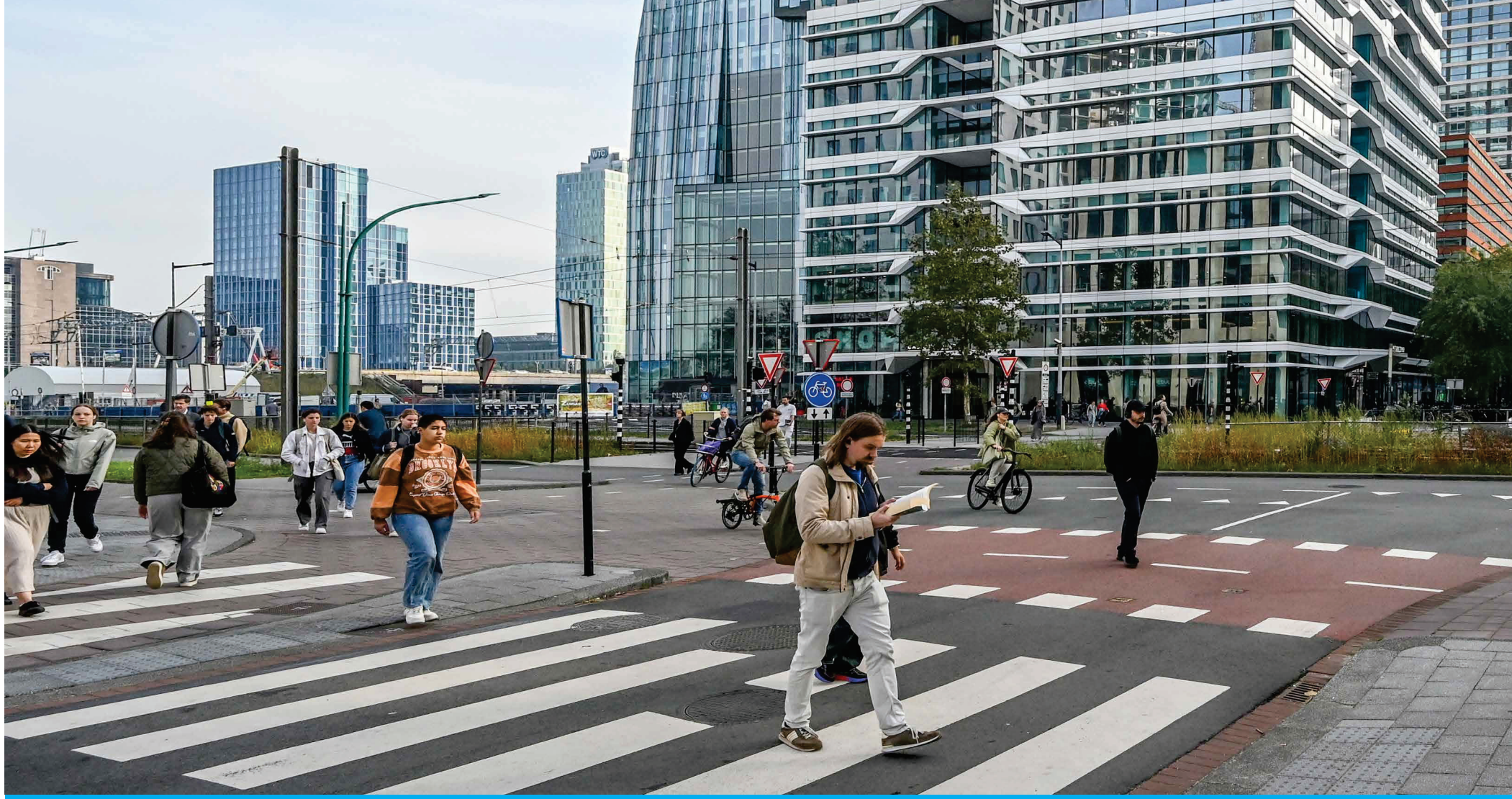

Voortgang aanbevelingen van de Rekeningencommissie, ACAM en Rekenkamer

Inleiding

In het Jaarverslag 2023 rapporteert het college over de opvolging van de aanbevelingen van de Rekeningencommissie, ACAM en de Rekenkamer Metropool Amsterdam.

ACAM en Rekeningencommissie

In het jaarverslag gaan wij in op:
- De overgenomen aanbevelingen zoals deze in het verslag van de Rekeningencommissie en het accountsverslag van ACAM bij het Jaarverslag 2022 staan.
- De aanbevelingen van ACAM en Rekeningencommissie die bij het Jaarverslag 2022 en eerder nog niet waren afgehandeld.

Voor aanbevelingen van de ACAM en de Rekeningencommissie geven we aan of een aanbeveling is afgedaan of niet, in welke gevallen een voortgangsbrief aan de orde is en wanneer die is of zal worden ingebracht in een raadscommissie.

Het proces rondom de afdoening van aanbevelingen loopt goed. Sinds het Jaarverslag 2022 zijn er 7 aanbevelingen afgedaan. Verder worden er op korte termijn 5 aanbevelingen afgedaan.

De nummering van de aanbevelingen uit het Jaarverslag 2022 gebruiken we ook bij het Jaarverslag 2023. Hierdoor vindt u aanpassingen bij de aanbevelingen gemakkelijker terug. De aanbevelingen die bij het Jaarverslag 2022 zijn afgedaan, komen niet meer terug in het Jaarverslag 2022.

Rekenkamer

In het Jaarverslag 2023 wordt voor het eerst ook de opvolging van de aanbevelingen van de Rekenkamer opgenomen in de monitor. In de monitor zijn alle rapporten uit 2023 opgenomen en oudere rapporten waarvan nog niet alle aanbevelingen zijn afgedaan.

Voortgang opvolging aanbevelingen ACAM & Rekeningencommissie

Programma	Nummer	Portefeuillehouder	Aanbeveling	Bron aanbeveling	Opvolging (behandelde of nog te behandelen datum)	Afgehandeld op (datum)
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	2022-08	Van Dantzig	Maak onzekerheden en scenario's met betrekking tot waardering grondexploitaties explicieter.	Accountantsverslag 2022, blz. 17	Afdoeningsbrief in de Commissie Ruimtelijke Ordening van 3 juli 2024	
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	2019-01	Van der Horst	Planningsoptimisme, er is structurele onderbesteding en vertraging in de uitvoering. Versterk de sturing en beheersing van projecten in de openbare ruimte.	Verslag Rekeningencommissie 2019 p. 3.2, blz. 5; ACAM p. 4.7, blz. 28	Afdoeningsbrief in de Commissie Mobiliteit, Openbare ruimte en Water van 25 mei 2023	Afgedaan in de commissie Mobiliteit, Openbare ruimte en Water van 25 mei 2023
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	2022-09	Van der Horst	Stijging aantal 'slapers' geeft zorgen over facturatie en inbaarheid van de drinkwateropbrengsten	Accountantsverslag 2022, blz. 16	Voortgangsbrief in de Commissie Mobiliteit, Openbare Ruimte en Water van 4 juli 2024	
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	2018-23	Moorman	In 2018 stappen gezet in beheersing van misbruik & oneigenlijk gebruik PGB's; verdere ontwikkeling en inbedding nodig	Accountantsverslag 2018 p.4.11.4, blz. 22	Voortgangsbrief in de Commissie Onderwijs, Zorg en Armoedebestrijding van 31 mei 2023	Afgedaan in de commissie Onderwijs, Zorg en Armoedebestrijding van 31 mei 2023
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	2019-05	Moorman	Onderzoek hoe de externe afhankelijkheden in verantwoording en controleproces verlaagd kunnen worden en versterk de Verbijzonderde Interne Controle	Accountantsverslag 2020, p. 4.4, blz. 22	Voortgangsbrief in de Commissie Onderwijs, Zorg en Armoedebestrijding van 31 mei 2023	Afgedaan in de commissie Onderwijs, Zorg en Armoedebestrijding van 31 mei 2023
A. Algemene dekkingsmiddelen	2022-03	Van Buren	Prioritering en fasering projecten binnen investeringsportfolio's: overweeg wenselijkheid activering voorbereidingskosten van uitgestelde/ afgestelde projecten	Accountantsverslag 2022, blz. 15	Afdoeningsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 11 juli 2024	
A. Algemene dekkingsmiddelen	2022-04	Van Buren	Centrale monitoring en toetsing op inschattingen van de verschillende directies.	Accountantsverslag 2022, blz. 16	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 11 juli 2024	
B. Bestuur en organisatie	2018-02	Van Buren	Zichtbare checks & balances en adequate administratie rond vertrekregelingen noodzakelijk	Verslag Rekeningencommissie 2018 p.3.2, blz.5; Accountantsverslag 2018 p.3.2, blz. 8	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 24 november 2022	Afgedaan in de commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 24 november 2022
B. Bestuur en organisatie	2018-11	Van Buren	Borg het onderwerp rechtmatigheid ten behoeve van de vanaf 2021 verplichte collegeverantwoording	Accountantsverslag p.3.3.3, blz. 10 (2018) p.4.6, blz. 26 (2019) p.3.1, blz 22 (2020)	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 22 juni 2023	Afgedaan in de commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 22 juni 2023
B. Bestuur en organisatie	2019-07	Van Buren	Het nieuwe management control framework biedt uitzicht op een betere samenwerking	Accountantsverslag 2020 p. 4.8, blz. 29	Afdoeningsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 23 november 2023	Afgedaan in de commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 23 november 2023
B. Bestuur en organisatie	2020-07	Van Buren	Impact invoering rechtmatigheidsverantwoording voor 2021 naar verwachting beperkt; wel actie nodig van het college en de raad	Accountantsverslag 2020 P 3.1, blz. 22	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 22 juni 2023	Afgedaan in de commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 22 juni 2023

Voortgang opvolging aanbevelingen ACAM & Rekeningencommissie

Programma	Nummer	Portefeuillehouder	Aanbeveling	Bron aanbeveling	Opvolging (behandelde of nog te behandelen datum)	Afgehandeld op (datum)
B. Bestuur en organisatie	2020-12	Scholtes	Voldoen aan wet- en regelgeving voor I(V)-domein/ Het niet voldoen aan wet en regelgeving voor het I(V)-domein is zorgelijk	Verslag Rekeningencommissie 2020 P 1, blz. 3; Accountantsverslag 2020 P 4.2, blz. 30	Voortgangsbrief in de Commissie TAR van 22 juni 2023	Samengevoegd met 2022-12
B. Bestuur en organisatie	2020-13	Scholtes	Stedelijke IV-werkproces autorisatiebeheer	Accountantsverslag 2020 P 4.3, blz. 32	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 22 juni 2023	Samengevoegd met 2022-01
B. Bestuur en organisatie	2020-14	Scholtes	Cloud-strategie, inzicht in SaaS oplossingen/ Inzicht in SaaS-toepassingen nog steeds beperkt, actie op korte termijn noodzakelijk	Accountantsverslag 2020 P 4.4, blz. 33; Rekeningencommissie P1, blz. 4	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 22 juni 2023	Samengevoegd met 2022-13
B. Bestuur en organisatie	2021-01	Van Buren	Meting van geleverde prestaties vereist betere uitvoering en vastlegging	Accountantsverslag 2021, blz. 15	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 20 juni 2024	
B. Bestuur en organisatie	2021-04	Scholtes	Uitbesteding IT-diensten vraagt aandacht	Accountantsverslag 2021, blz. 24	Voortgangsbrief Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 22 juni 2023	Samengevoegd met 2022-13
B. Bestuur en organisatie	2021-05	Scholtes	Afbouw Datacenter 1 (DC1) loopt en kan nog niet volledig worden afgerond	Accountantsverslag 2021, blz. 26	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit, 20 juni 2024	
B. Bestuur en organisatie	2021-06	Scholtes	Business Continuity Management (BCM) is nog niet structureel geborgd	Accountantsverslag 2021, blz. 27	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 22 juni 2023	Samengevoegd met 2022-11
B. Bestuur en organisatie	2021-08	Van Buren	Subsidies onrechtmatig verleend door niet tijdig ingediende subsidieaanvragen in behandeling te nemen	Accountantsverslag 2021, blz. 7	Afdoeningsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 20 juni 2024	
B. Bestuur en organisatie	2022-01	Scholtes	Aanbevelingen autorisatiebeheer blijven actueel, onvoldoende aandacht voor conflicten in functiescheiding	Accountantsverslag 2022 blz. 31	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 20 juni 2024	
B. Bestuur en organisatie	2022-02	Van Buren	Interpretatieruimte ten aanzien van de normen die zijn opgenomen in de regelgeving	Accountantsverslag 2022, blz. 7	Afdoeningsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 20 juni 2024	
B. Bestuur en organisatie	2022-05	Scholtes	Inzicht in de staat van de informatiebeveiliging in het Jaarverslag	Accountantsverslag 2022 blz. 28		samengevoegd met 2022-12
B. Bestuur en organisatie	2022-06	Scholtes	Voortgang op Business Continuity Management (BCM) blijft zorgelijk	Accountantsverslag 2022 blz. 29		samengevoegd met 2022-11
B. Bestuur en organisatie	2022-07	Scholtes	Uitbesteding IT diensten blijft aandacht vragen - inzicht en sturing gevraagd	Accountantsverslag 2022 blz. 30		samengevoegd met 2022-13

Voortgang opvolging aanbevelingen ACAM & Rekeningencommissie

Programma	Nummer	Portefeuillehouder	Aanbeveling	Bron aanbeveling	Opvolging (behandelde of nog te behandelen datum)	Afgehandeld op (datum)
B. Bestuur en organisatie	2022-10	Burgemeester	Periodiek de gemeentelijke processen en systemen te evalueren op kwetsbaarheden voor fraude	Verslag Rekeningencommissie 2022, blz. 6	Voortgangsbrief in de Commissie Algemene Zaken van 20 juni 2024	
B. Bestuur en organisatie	2022-11	Scholtes	Business Continuity Management: 1: Een alternatief scenario uit te werken indien het wederom niet lukt om op korte termijn de vacature voor manager BCM te vervullen 2: Beleid te formuleren ten aanzien van BCM 3: De verantwoordelijkheid voor BCM breder te beleggen in het gemeentelijk managementteam (GMT) 4: BCM in te richten voor de organisatie op basis van een risicoanalyse met daarbij specifieke aandacht voor de kernprocessen 5: Ook de bestuurlijk verantwoordelijkheid voor BCM breder te beleggen in het college	Verslag Rekeningencommissie 2022, blz. 7	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 20 juni 2024	
B. Bestuur en organisatie	2022-12	Scholtes	Compliancy: 1: Inzichtelijk te maken welke resterende risico's (financieel, juridisch, reputatie) er zijn voor de gemeente en de burger bij het niet compliant zijn aan wet- en regelgeving 2: Een systeem in te richten op basis waarvan de overwegingen van het niet voldoen aan (onderdelen van) de geldende wet- en regelgeving uitlegbaar is 3: In kaart te brengen welke toekomstige wet- en regelgeving in voorbereiding is en processen in te richten om de tijdige implementatie te borgen	Verslag Rekeningencommissie 2022, blz. 8	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 20 juni 2024	
B. Bestuur en organisatie	2022-13	Scholtes	Inzicht in risico´s met betrekking tot (beheer) SaaS-toepassingen is onvoldoende: 1: Alle uitbestede diensten in beeld te krijgen en na te gaan of afspraken rondom Assurance rapporten zijn gemaakt 2: De inhoud van de verkregen Assurance rapportages jaarlijks te beoordelen en de risico's voor continuïteit, informatiebeveiliging en privacy te identificeren en benodigde acties te formuleren en uit te voeren 3: Organisatorisch te zorgen voor centraal inzicht op de risico's rondom continuïteit, informatiebeveiliging en privacy ten aanzien van uitbestede diensten, waaronder SaaS-oplossingen	Verslag Rekeningencommissie 2022, blz. 9	Voortgangsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 20 juni 2024	

Voortgang opvolging aanbevelingen ACAM & Rekeningencommissie

Programma	Nummer	Portefeuillehouder	Aanbeveling	Bron aanbeveling	Opvolging (behandelde of nog te behandelen datum)	Afgehandeld op (datum)
B. Bestuur en organisatie	2022-14	Van Buren	Bij het opstellen van het jaarverslag expliciet aandacht te geven aan de leesbaarheid voor de doelgroep	Verslag Rekeningencommissie 2022, blz. 13	Afdoeningsbrief in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 20 juni 2024	

Voortgang opvolging aanbevelingen Rekenkamer

Programma	Rapport rekenkamer	Datum rapport	Aanbeveling(en)	Status	(Verwachte) datum van afdoening
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	Behoud betaalbare huurwoningen	21-9-2023	1: Zorg dat gemaakte afspraken niet meer uit beeld verdwijnen 2: Beleg verantwoordelijkheden voor toezicht op naleving 3: Maak een toezichtstrategie en stem capaciteit hierop af	Opgepakt	bekend als het plan van aanpak is afgerond (rond zomer 2024)
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	Toegankelijkheid van openbare toiletten	24-6-2020	1: Neem bij afwegingen ook de maatschappelijke baten mee	Afgedaan	1-1-2022
			2: Waarborg een minimumniveau	Opgepakt	31-12-2025
			3: Verbeter de vindbaarheid	Afgedaan	1-1-2022
			4: Stel de benadering bij	Afgedaan	1-1-2022
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	Gemeentelijke rioolwatertaken	15-4-2021	1: Herijk de samenwerking en wees voorbereid op een eventuele aanpassing of ontbinding van de constructie	Opgepakt	31-12-2024
			2: Breng scherpte in de bestuurlijke aansturing	Opgepakt	31-12-2024
			3: Evalueer regelmatig de samenwerking en de gemaakte afspraken en informeer de raad hierover	Opgepakt	31-12-2024
			4: Houd rekening met externe ontwikkelingen die invloed hebben op de inrichting	Opgepakt	31-12-2024
			5: Behoud kennis over de inrichting bij de gemeente	Opgepakt	31-12-2024
			6: Breng de huidige inrichting helder in kaart	Opgepakt	31-12-2024
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	Publieksonderzoek 2020 - Groen in de stad	29-9-2021	1: Zorg dat groen op een eenvormige manier gedefinieerd wordt en duidelijk is welk doel groen dient voor de stad.	Afgedaan	1-6-2023
			2: Zorg dat de hoeveelheid groen op de juiste manier gemeten, gewaardeerd, onderbouwd en navolgbaar is (met de juiste indicatoren, streefwaarden en definitie).	Afgedaan	1-1-2024
			3: Zorg voor een goede onderbouwing van de streefwaarde.	Afgedaan	1-1-2024
			4: Gebruik normen verstandig: houd oog voor het belang van maatwerk en details. Zorg dat normen niet star worden toegepast en gebruik de lokale kennis.	Afgedaan	1-6-2023
			5: Ga na of groen op de goede manier opgenomen wordt in opdrachten en besluitvorming, denk hierbij aan voldoende groen, goede kwaliteit (zoals biodiversiteit, beheer en onderhoud).	Opgepakt: Raadsinformatie-brief voor alle aanbevelingen uit dit rapport in de Commissie Mobiliteit, Openbare ruimte en Water van 11 januari 2024	Door de structurele doorwerking van beleidsambities is een verwachte datum van afronding niet van toepassing.
			6: Ga na of ambities en financiële middelen voor aanleg en beheer van groen met elkaar in evenwicht zijn.	Opgepakt	31-12-2024

Voortgang opvolging aanbevelingen Rekenkamer

Programma	Rapport rekenkamer	Datum rapport	Aanbeveling(en)	Status	(Verwachte) datum van afdoening
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	Opvolgingsonderzoek: Beheer en onderhoud bruggen	25-5-2023	Plan van aanpak maken naar aanleiding van Opvolgingsonderzoek: Beheer en onderhoud bruggen	Opgepakt	Nog nader te bepalen
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	Preventieve jeugdhulp in Amsterdam	6-7-2023	1: Herzie elementen van de opdracht	Afgedaan	1-2-2024
			2: Verbeter de monitoring	Afgedaan	1-2-2024
			3: Pas de prestatiedialoog beter toe	Afgedaan	19-9-2023
			4: Geef op inhoud en meer integraal richting aan het preventieve jeugdveld	Opgepakt	1-7-2024
			5: Benut inzichten uit de uitvoering in de beleidscyclus	Afgedaan	19-9-2023
			6: Verstevig het gemeentelijk team dat zich bezighoudt met het OKT	Afgedaan	1-2-2024
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	Indicatoren discriminatie	13-7-2023	1: Verken manieren om aanvullende informatie te verstrekken	Opgepakt	1-7-2024
			2: Werk meer systematisch en zorgvuldig rondom indicatoren	Opgepakt	1-7-2024
			3: Hou meer rekening met de relevantie	Opgepakt	1-3-2024
8. Veiligheid	Afhandeling meldingen openbare ruimte	2-6-2021	1: Verbeter de controlemogelijkheden 2: Betrek raad bij vaststellen van de kaders 3: Verbeter de afhandeling verder	1: Opgepakt 2: Niet overgenomen 3: Opgepakt	1: Nog nader te bepalen 2: - 3: Nog nader te bepalen
B. Bestuur en organisatie	Openbaar maken van overheidsinformatie in Amsterdam	18-2-2022	1: Beschouw openbaarheid als een vanzelfsprekendheid	Opgepakt	31-12-2026
			2: Stuur meer op zo spoedig mogelijk openbaar maken	Afgedaan	31-12-2023
			3: Verbeter het werkproces	Afgedaan	31-12-2023
			4: Verbeter centrale sturing	Afgedaan	31-12-2023
			5: Informeer de raad ook over resultaten	Afgedaan	31-12-2023
			6: Vul de informatie op de website aan	Afgedaan	31-12-2023
B. Bestuur en organisatie	Participatieparagraaf	24-11-2022	1: Gebruik de participatieparagraaf	Opgepakt	30-6-2024
			2: Ga na hoe participatie in de praktijk wordt opgezet	Opgepakt	30-6-2024
			3: Pas de opzet van de paragrafen aan	Opgepakt	31-12-2024
B. Bestuur en organisatie	Opvolgingsonderzoek	11-5-2023	1: Invulling jaarlijkse verantwoording over de opvolging van aanbevelingen	Afgedaan	28-2-2024
			2: Inzet van de termijnagenda voor plan van aanpak en voortgangsrapportage	Afgedaan	28-2-2024
			3: Standaardelementen om de basiskwaliteit te borgen	Afgedaan	28-2-2024

Voortgang opvolging aanbevelingen Rekenkamer

Programma	Rapport rekenkamer	Datum rapport	Aanbeveling(en)	Status	(Verwachte) datum van afdoening
B. Bestuur en organisatie	Algoritmen	20-10-2023	1: Bevorder toepassing van het beheerskader in de praktijk 2: Verbeter de omgang met bias 3: Wees opener en transparanter over het gebruik van algoritmen 4: Blijf het beheerskader ontwikkelen met inachtneming van nieuwe kennis 5: Breng de privacybescherming van burgers bij algoritmen op orde	Opgepakt: Plan van aanpak voor alle aanbevelingen uit dit rapport in de Commissie Financiën, Kunst en Diversiteit van 18 april 2024.	1: 31/12/2026 2: 31/12/2024 3: 31/12/2024 4: 31/12/2024 5: 30/09/2024

5

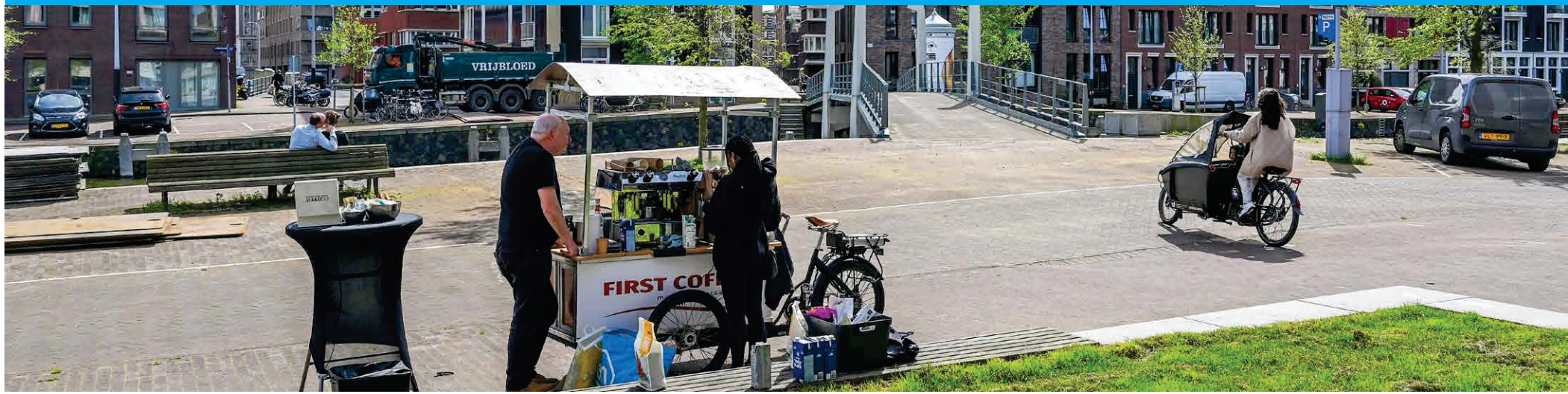

5 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

5.1 Waarderingsgrondslagen voor activa en passiva 375
5.2 Grondslagen van resultaatbepaling 379

5.1 Waarderingsgrondslagen voor activa en passiva

Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

De kaders van de waarderingsgrondslagen zijn bepaald in het Besluit Begroting en Verantwoording voor provincies en gemeenten (BBV), de Gewijzigde financiële verordening Amsterdam 2023 en de daarop gebaseerde door de gemeenteraad vastgestelde beleidsnota's.

5.1 Waarderingsgrondslagen voor activa en passiva

Vaste activa

Immateriële vaste activa
Immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De afschrijvingsduur is maximaal de afschrijvingstermijn (gebruiksduur) van het betreffende actief bij de derde.

Als onderzoek en ontwikkeling betrekking heeft op toekomstige grondexploitaties, dan worden de kosten gedurende 5 jaar geactiveerd. Als na het 5e jaar nog geen overgang naar Bouwgronden in Exploitatie heeft plaatsgevonden, dan worden de kosten uit het eerste jaar afgeschreven. Voor de voorbereidingskosten voor grondexploitaties geldt dat de plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor voorbereidingskosten worden gemaakt bestuurlijke instemming moeten hebben.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa met economisch nut
De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de waarde bij eerste uitgifte. Als sprake is van transformatie van al in erfpacht uitgegeven gronden in een grondproductieproces, dan leidt de herziening van die bestaande erfpachtrechten tot een (her)nieuw(d)e gronduitgifte. In zo'n transformatieproces wijzigt daardoor de grondwaarde. Grond waarvoor de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, wordt tegen een symbolische registratiewaarde gewaardeerd.

Overige investeringen met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Investeringen met economisch nut worden slechts geactiveerd als het investeringsbedrag na aftrek van bijdragen van derden tenminste € 0,1 miljoen bedraagt.

Materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs – of vervaardigingsprijs. Deze investeringen worden slechts geactiveerd als het investeringsbedrag voor een enkel project of een groepering van samenhangende projecten na aftrek van bijdragen van derden tenminste € 5 miljoen bedraagt, behalve als het gaat om investeringen in gronden en terreinen, deze worden altijd geactiveerd. Rentekosten voor deze activa zijn niet opgenomen in de vervaardigingsprijs. Voor investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut geldt dat de afschrijvingstermijn maximaal gelijk is aan de technische levensduur en dat extra afschrijvingen op investeringen die zijn gedaan voor 2017 zijn toegestaan na voorafgaande goedkeuring door de raad.

Afschrijvingen
Investeringen worden afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur, waarbij geen rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. De afschrijving gebeurt op lineaire basis. De afschrijving vangt aan in het jaar volgend op het jaar van ingebruikname.

Gehanteerde afschrijvingstermijnen in hoofdlijnen (in jaren)

Soort Activa	
ICT-hardware	5 jaar
ICT-software	5 jaar
Meubilair	10 jaar
Openbare verlichting armaturen	15 jaar
Verkeersregelinstallaties	15 jaar
Brug: elektrische installaties	15 jaar
Bewegwijzering	15 jaar
Tunnels: werktuigbouwkundige installaties	25 jaar
Gebouwen	80 jaar
School- en sportgebouwen	40 jaar
Sluizen	50 jaar
Beweegbare bruggen	25 jaar
Vaste bruggen	50 jaar
Walmuren	50 jaar
Wegen, reconstructie	25 jaar
Tunnels	50 jaar

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Waar van toepassing is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. Deelnemingen zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs, of lagere marktwaarde als deze redelijkerwijs vast te stellen is en een duurzaam karakter heeft. Een waardedaling wordt ook hier in de vorm van een voorziening op de waardering in mindering gebracht.

Vlottende activa

Voorraden
Overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddeld betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde. Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde als de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich voor als voorraden incourant worden.
De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks met de vervaardiging samenhangen (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken) evenals toegerekende rentekosten en toegerekende administratie- en beheerskosten. Genomen resultaten zijn in de waardering verdisconteerd. De waarde van de bouwgronden in exploitatie is gecorrigeerd met een voorziening, die is ingesteld om (verwachte) tekorten in grondexploitaties te dekken. Dit kan bij het verwachten van toekomstige verliezen leiden tot een negatieve stand van dit onderhanden werk aangezien de verliesvoorziening verwerkt wordt als een correctiepost.

Deze wijze van presentatie wijkt af van de stellige uitspraak van de commissie BBV die zegt dat als sprake is van een voorziening ingericht ter bestrijding van de (verwachte) tekorten in grondexploitaties, die dan maximaal voor de boekwaarde van het onderhanden werk van betreffende bouwgrond in exploitatie worden gepresenteerd als een waardecorrectie op de post bouwgrond in exploitatie. De gemeente Amsterdam volgt deze uitspraak niet. Het opknippen van de voorziening heeft als enig effect dat deze dan op twee plaatsen wordt gepresenteerd wat het inzicht in de totale waardecorrectie niet vergroot. De getroffen voorziening heeft daarnaast geen relatie met de boekwaarde, maar met te verwachten nog komende verliezen. Daarnaast is het gebruikelijk voorzieningen die dienen als waardecorrectie ook te verantwoorden bij het actief waarvoor de correctie geldt.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen als en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de opbrengsten volledig op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid worden met de boekwaarde van vorderingen verrekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en overlopende activa
De uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar en overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Liquide middelen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Posten buiten de balanstelling
Aan de actiefzijde van de balans wordt buiten de balanstelling het bedrag opgenomen waarvan het recht bestaat op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969.

Vaste Passiva
Eigen vermogen
Onder het eigen vermogen zijn opgenomen de algemene reserve en bestemmingsreserve, evenals het gerealiseerde resultaat.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen of verwachte verliezen of risico's waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten op de balansdatum. Onder voorzieningen worden ook opgenomen de van derden verkregen middelen die specifiek moeten worden besteed. Uitzondering hierop vormen de van Europese en Nederlandse overheidslichamen verkregen middelen. Deze worden gepresenteerd bij de 'Overlopende passiva overheidsmiddelen'. De voorzieningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Pensioenverplichtingen zijn tegen de contante waarde van de (al opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen worden afgeleid uit een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen.

Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Posten buiten de balanstelling
Borg- en garantstellingen
Voor leningen waarvoor de gemeente borg- of garant staat is aan de passiefzijde van de balans buiten de balanstelling het totaalbedrag per einde boekjaar opgenomen.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen
Alle niet uit de balans blijkende verplichtingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

5.2 Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar zijn in acht genomen als die bij het opmaken van de jaarrekening bekend zijn. Winsten worden opgenomen als zij op balansdatum zijn gerealiseerd.

Bij het opstellen van de jaarrekening doet het college van burgemeester en wethouders schattingen en veronderstellingen die medebepalend zijn voor de opgenomen bedragen. Dit gebeurt in overeenstemming met algemeen geldende beginselen als voorzichtigheid en koppeling van baten en lasten aan het juiste jaar.

Specifieke onderdelen in baten en lasten

Personeelslasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Omdat geen voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume mogen worden opgenomen wordt een beperkt deel van de personeelslasten toegerekend aan de periode waarin de uitbetaling plaatsvindt.

Afschrijvingen geschieden tijdsevenredig, op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur. Afschrijvingen vangen aan in het jaar na in gebruik name van het actief. Over de boekwaarde per 1 januari van een actief wordt -onverschillig of dat voltooid is of niet- omslagrente berekend tenzij het actief wordt gefinancierd met eigen vermogen in de vorm van een financieringsreserve. In dat geval blijft renteberekening achterwege.

Investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte worden in de balans opgenomen als deze daarvoor conform de wettelijke bepalingen in aanmerking komen en een bedrag per project of groep van samenhangende projecten van € 5 miljoen te boven gaan. Beneden deze grens worden deze als lasten verwerkt in het boekjaar en daardoor ten laste van het resultaat gebracht.

Dividenduitkeringen van deelnemingen worden als bate genomen in het jaar waarin het dividend betaalbaar is gesteld. De betaalbaarstelling heeft gewoonlijk betrekking op het dividend over het voorgaande jaar. Uitzondering hierop is de NV Haven waarvan het verwachte dividend wordt geboekt ten gunste van het boekjaar waarop het dividend betrekking heeft.

Positieve resultaten van de actieve grondexploitaties worden als voldoende zekerheid over realisatie bestaat afgeroomd en verantwoord als baten, maar daarna direct ten gunste van de reserve Vereveningsfonds gebracht. Deze baten maken door de directe toevoeging aan de reserve effectief gezien geen onderdeel uit van het resultaat. Definitieve afrekening van winsten of tekorten vindt plaats bij planafsluiting. Tekorten worden dan ten laste van de daarvoor getroffen voorziening gebracht, winsten komen ook dan direct ten gunste van de reserve Vereveningsfonds.

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is als bate opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling.

Vooruit ontvangen afkoopsommen bij in erfpacht uitgegeven gronden worden ten gunste van de reserve afkoopsommen gebracht ter financiering van de grondwaarde van die in erfpacht uitgegeven gronden. Dat betekent dat deze in eerste instantie wel als baten worden verantwoord, maar door de toevoeging aan de reserve geen onderdeel uitmaken van het resultaat.

Parkeeropbrengsten worden op basis van het kasstelsel verantwoord.

Bij het opstellen van de programmarekening heeft eliminatie van de onderlinge leveringen tussen gemeentelijke onderdelen zo ver als mogelijk plaatsgevonden.

6

6 Financiële overzichten en de rechtmatigheids-verantwoording 2023

6.1	Overzicht baten en lasten per programma	383
6.2	Overzicht baten en lasten per programmaonderdeel	385
6.3	Overzicht incidentele baten en lasten	393
6.4	Taakveldenrealisatie	396
6.5	Doelenrealisatie	400
6.6	Brugstaat	409
6.7	Rechtmatigheidsverantwoording 2023	419

6.1 Overzicht baten en lasten per programma

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
Baten (exclusief mutaties reserves)					
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	977,3	869,1	786,9	865,9	79,1
Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	850,7	560,8	574,0	613,0	39,0
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	25,7	22,6	24,2	24,8	0,6
Programma 4 Sport	28,6	17,1	31,2	30,4	-0,7
Programma 5 Onderwijs	60,2	57,8	63,4	61,8	-1,6
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	211,4	60,8	151,2	157,2	6,0
Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	709,8	628,9	777,6	779,4	1,7
Programma 8 Veiligheid	20,2	19,8	22,7	20,1	-2,6
Programma B Bestuur en organisatie (excl. Overhead)	47,5	32,8	38,4	45,0	6,6
Programma A Algemene dekkingsmidd. (excl. overige posten)	3.312,6	3.645,9	3.797,6	3.910,5	112,9
Overige posten					
- heffing Vennootschapsbelasting	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- bedrag onvoorzien	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overhead	12,8	10,7	11,1	11,2	0,1
Totaal Baten	**6.256,7**	**5.926,2**	**6.278,2**	**6.519,3**	**241,1**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
Lasten (exclusief mutaties reserves)					
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	811,1	887,1	930,2	811,1	-119,2
Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	1.129,8	1.149,6	1.223,8	1.179,3	-44,5
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	218,5	227,1	245,8	243,7	-2,1
Programma 4 Sport	87,8	81,0	97,6	96,0	-1,6
Programma 5 Onderwijs	282,8	306,6	302,7	301,2	-1,4
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	1.226,4	1.170,7	1.261,9	1.252,0	-9,9
Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	1.283,5	1.040,5	1.177,2	1.231,3	54,0
Programma 8 Veiligheid	236,7	248,2	262,4	251,2	-11,2
Programma B Bestuur en organisatie (excl. Overhead)	142,3	160,7	169,9	172,8	2,9
Programma A Algemene dekkingsmidd. (excl. overige posten)	56,3	100,7	71,4	180,1	108,7
Overige posten					
- heffing Vennootschapsbelasting	1,0	1,9	0,1	-3,4	-3,5
- bedrag onvoorzien	0,0	2,0	2,0	2,8	0,8
Overhead	620,1	611,0	669,2	678,2	9,0
Totaal lasten	**6.096,3**	**5.987,1**	**6.414,3**	**6.396,3**	**-17,9**
Reserveringen in programma's en overige					
Onttrekkingen aan reserves	1.344,6	755,7	1.675,8	1.593,6	-82,2
Toevoegingen aan reserves	1.308,5	694,8	1.421,5	1.594,4	172,9
Saldo mutaties reserves	**36,1**	**60,9**	**254,3**	**-0,9**	**-255,1**
Totaal saldo inclusief mutaties reserves	**196,5**	**0,0**	**118,2**	**122,1**	**3,9**

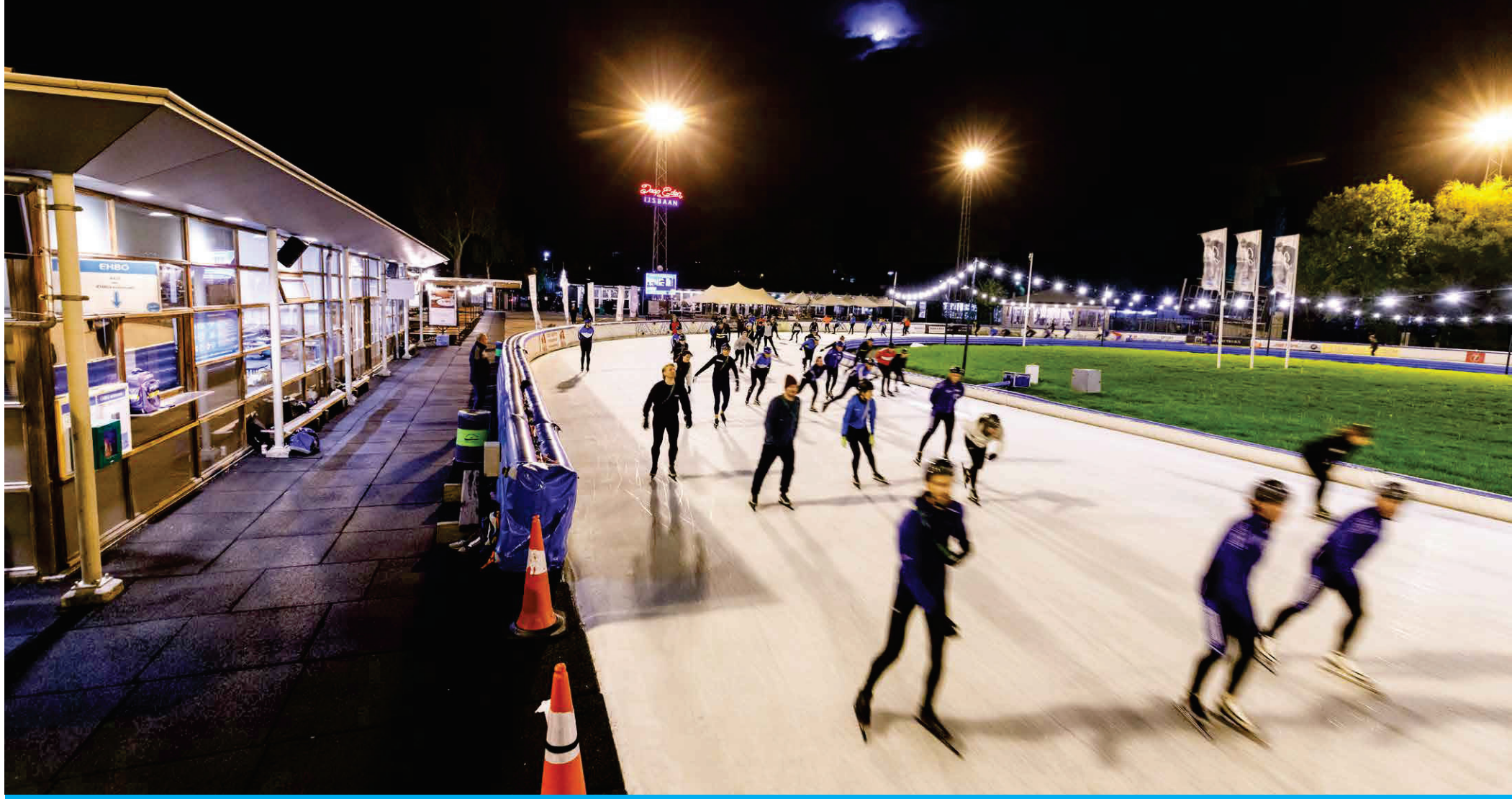

6.2 Overzicht baten en lasten per programmaonderdeel

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid					
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling					
Baten	4,1	0,0	0,0	1,5	1,5
Lasten	15,7	13,6	18,1	19,2	1,2
Saldo Baten en Lasten	**-11,6**	**-13,6**	**-18,1**	**-17,7**	**0,3**
Onttrekking	0,8	2,1	8,6	7,1	-1,5
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,8**	**2,1**	**8,6**	**7,1**	**-1,5**
Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	**-10,9**	**-11,5**	**-9,5**	**-10,7**	**-1,1**
1.2 Grond					
Baten	465,4	482,5	381,9	401,3	19,4
Lasten	474,1	526,1	532,7	423,6	-109,1
Saldo Baten en Lasten	**-8,8**	**-43,6**	**-150,8**	**-22,3**	**128,6**
Onttrekking	162,7	144,2	488,3	431,0	-57,3
Toevoeging	188,6	104,0	281,4	349,4	67,9
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-25,8**	**40,3**	**206,9**	**81,6**	**-125,3**
Totaal 1.2 Grond	**-34,6**	**-3,3**	**56,1**	**59,4**	**3,3**
1.3 Erfpacht					
Baten	337,1	213,8	208,9	263,4	54,5
Lasten	46,9	56,8	50,4	50,5	0,1
Saldo Baten en Lasten	**290,2**	**157,0**	**158,5**	**212,9**	**54,4**
Onttrekking	264,5	126,9	318,4	337,7	19,3
Toevoeging	436,6	174,5	167,7	240,6	72,9
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-172,1**	**-47,6**	**150,7**	**97,1**	**-53,6**
Totaal 1.3 Erfpacht	**118,1**	**109,3**	**309,2**	**310,0**	**0,8**
1.4 Bouwen en wonen					
Baten	81,3	86,1	100,3	94,3	-6,0
Lasten	166,2	158,4	198,9	185,7	-13,2
Saldo Baten en Lasten	**-84,9**	**-72,3**	**-98,7**	**-91,5**	**7,2**
Onttrekking	8,9	17,4	36,0	30,6	-5,4
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**8,9**	**17,4**	**36,0**	**30,6**	**-5,4**
Totaal 1.4 Bouwen en wonen	**-76,0**	**-54,9**	**-62,6**	**-60,9**	**1,8**
1.5 Vastgoed					
Baten	80,1	75,4	67,9	79,1	11,1
Lasten	50,7	51,1	53,2	64,5	11,3
Saldo Baten en Lasten	**29,4**	**24,3**	**14,7**	**14,6**	**-0,2**
Onttrekking	1,0	1,0	1,0	1,0	0,0
Toevoeging	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,1**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**0,0**
Totaal 1.5 Vastgoed	**27,2**	**25,3**	**15,8**	**15,6**	**-0,2**
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer					
Baten	1,1	2,3	19,1	17,2	-1,8
Lasten	49,3	72,6	68,0	57,8	-10,1
Saldo Baten en Lasten	**-48,2**	**-70,2**	**-48,9**	**-40,6**	**8,3**
Onttrekking	106,8	47,3	25,9	15,9	-10,1
Toevoeging	49,4	2,4	1,8	1,7	-0,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**57,5**	**44,9**	**24,2**	**14,2**	**-10,0**
Totaal 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	**9,2**	**-25,4**	**-24,7**	**-26,4**	**-1,7**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
1.7 Begraafplaatsen en crematoria					
Baten	8,3	8,8	8,8	9,2	0,3
Lasten	8,2	8,4	9,0	9,7	0,7
Saldo Baten en Lasten	**0,2**	**0,4**	**-0,1**	**-0,5**	**-0,4**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	**0,2**	**0,4**	**-0,1**	**-0,5**	**-0,4**
Totaal Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**33,3**	**40,0**	**284,0**	**286,5**	**2,5**
Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer					
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren					
Baten	326,4	48,2	50,0	68,1	18,0
Lasten	205,8	232,2	262,7	226,9	-35,8
Saldo Baten en Lasten	**120,6**	**-184,1**	**-212,6**	**-158,8**	**53,8**
Onttrekking	292,0	110,8	100,2	91,1	-9,0
Toevoeging	171,2	143,2	426,3	423,7	-2,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**120,8**	**-32,4**	**-326,1**	**-332,6**	**-6,4**
Totaal 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	**241,4**	**-216,4**	**-538,8**	**-491,4**	**47,4**
2.2 Openbaar vervoer					
Baten	30,4	33,5	26,6	25,0	-1,5
Lasten	66,6	85,3	84,7	70,8	-13,9
Saldo Baten en Lasten	**-36,2**	**-51,8**	**-58,1**	**-45,7**	**12,4**
Onttrekking	**1,5**	**1,0**	**0,6**	**0,1**	**-0,5**
Toevoeging	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,5**	**1,0**	**0,6**	**0,1**	**-0,5**
Totaal 2.2 Openbaar vervoer	**-34,7**	**-50,8**	**-57,5**	**-45,6**	**11,9**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
2.3 Afval en reinigen openbare ruimte					
Baten	197,1	201,4	204,4	209,0	4,5
Lasten	202,8	232,8	225,5	222,6	-2,9
Saldo Baten en Lasten	**-5,8**	**-31,4**	**-21,1**	**-13,6**	**7,5**
Onttrekking	1,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	14,2	0,0	10,0	12,3	2,3
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-12,9**	**0,1**	**-10,0**	**-12,3**	**-2,3**
Totaal 2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	**-18,6**	**-31,3**	**-31,1**	**-25,9**	**5,2**
2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte					
Baten	43,2	35,8	36,5	45,9	9,4
Lasten	253,0	247,1	262,4	275,7	13,3
Saldo Baten en Lasten	**-209,8**	**-211,3**	**-225,9**	**-229,7**	**-3,8**
Onttrekking	0,0	71,8	90,5	92,6	2,1
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**71,8**	**90,5**	**92,6**	**2,1**
Totaal 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	**-209,8**	**-139,5**	**-135,4**	**-137,1**	**-1,7**
2.5 Water					
Baten	41,8	4,9	3,9	3,7	-0,2
Lasten	101,5	39,7	56,6	53,4	-3,3
Saldo Baten en Lasten	**-59,6**	**-34,8**	**-52,7**	**-49,7**	**3,0**
Onttrekking	0,0	15,7	27,2	24,4	-2,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**15,7**	**27,2**	**24,4**	**-2,8**
Totaal 2.5 Water	**-59,6**	**-19,1**	**-25,5**	**-25,3**	**0,2**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
2.6 Groen en Dierenwelzijn					
Baten	2,4	2,7	3,2	4,3	1,1
Lasten	87,2	87,5	101,9	99,3	-2,7
Saldo Baten en Lasten	**-84,8**	**-84,8**	**-98,8**	**-94,9**	**3,8**
Onttrekking	1,5	27,4	30,6	26,0	-4,6
Toevoeging	0,0	0,0	1,0	1,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,5**	**27,4**	**29,6**	**25,0**	**-4,6**
Totaal 2.6 Groen en Dierenwelzijn	**-83,3**	**-57,3**	**-69,2**	**-70,0**	**-0,8**
2.7 Riool en drinkwater					
Baten	209,3	234,4	249,4	257,0	7,6
Lasten	212,8	225,0	229,9	230,7	0,8
Saldo Baten en Lasten	**-3,6**	**9,3**	**19,5**	**26,3**	**6,8**
Onttrekking	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,1	4,5	17,2	12,7
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,2**	**-0,1**	**-4,5**	**-17,2**	**-12,7**
Totaal 2.7 Riool en drinkwater	**-2,4**	**9,3**	**15,0**	**9,1**	**-5,9**
Totaal Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	**-167,0**	**-505,2**	**-842,5**	**-786,2**	**56,3**

Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

3.1 Economie en innovatie					
Baten	23,8	21,7	23,2	23,3	0,2
Lasten	64,7	57,4	70,5	68,7	-1,8
Saldo Baten en Lasten	**-40,9**	**-35,7**	**-47,3**	**-45,4**	**1,9**
Onttrekking	18,4	12,9	22,8	21,5	-1,3
Toevoeging	23,9	3,2	4,5	4,5	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-5,5**	**9,7**	**18,4**	**17,1**	**-1,3**
Totaal 3.1 Economie en innovatie	**-46,4**	**-26,0**	**-28,9**	**-28,3**	**0,6**
3.2 Kunst en cultuur					
Baten	1,8	0,8	0,8	1,4	0,5
Lasten	150,2	166,5	172,0	171,2	-0,8
Saldo Baten en Lasten	**-148,4**	**-165,8**	**-171,2**	**-169,8**	**1,3**
Onttrekking	0,0	1,2	2,6	2,7	0,1
Toevoeging	1,1	0,0	1,4	1,8	0,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-1,1**	**1,2**	**1,3**	**0,9**	**-0,3**
Totaal 3.2 Kunst en cultuur	**-149,5**	**-164,5**	**-169,9**	**-168,9**	**1,0**
3.3 Erfgoed					
Baten	0,1	0,2	0,2	0,1	-0,1
Lasten	3,6	3,2	3,4	3,8	0,4
Saldo Baten en Lasten	**-3,5**	**-3,0**	**-3,2**	**-3,7**	**-0,5**
Onttrekking	0,3	0,3	0,4	0,4	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,2**	**0,3**	**0,4**	**0,4**	**0,0**
Totaal 3.3 Erfgoed	**-3,2**	**-2,8**	**-2,8**	**-3,3**	**-0,5**
Totaal Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**-199,1**	**-193,3**	**-201,6**	**-200,5**	**1,1**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
Programma 4 Sport					
4.1 Sport					
Baten	28,6	17,1	31,2	30,4	-0,7
Lasten	87,8	81,0	97,6	96,0	-1,6
Saldo Baten en Lasten	**-59,2**	**-63,9**	**-66,4**	**-65,5**	**0,9**
Onttrekking	4,6	0,8	1,8	1,2	-0,7
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,6**	**0,8**	**1,8**	**1,2**	**-0,7**
Totaal 4.1 Sport	**-54,6**	**-63,1**	**-64,6**	**-64,4**	**0,2**
Totaal Programma 4 Sport	**-54,6**	**-63,1**	**-64,6**	**-64,4**	**0,2**
Programma 5 Onderwijs					
5.1 Onderwijs					
Baten	60,2	57,8	63,4	61,8	-1,6
Lasten	282,8	306,6	302,7	301,2	-1,4
Saldo Baten en Lasten	**-222,6**	**-248,8**	**-239,3**	**-239,5**	**-0,1**
Onttrekking	0,0	1,2	2,5	2,5	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**1,2**	**2,5**	**2,5**	**0,0**
Totaal 5.1 Onderwijs	**-222,6**	**-247,6**	**-236,9**	**-237,0**	**-0,1**
Totaal Programma 5 Onderwijs	**-222,6**	**-247,6**	**-236,9**	**-237,0**	**-0,1**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit					
6.1 Basisvoorzieningen					
Baten	154,5	43,0	94,0	95,4	1,4
Lasten	332,8	243,0	297,2	290,1	-7,0
Saldo Baten en Lasten	**-178,3**	**-200,0**	**-203,2**	**-194,7**	**8,4**
Onttrekking	0,0	1,0	7,4	4,9	-2,5
Toevoeging	0,3	0,1	1,0	1,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,3**	**0,9**	**6,5**	**4,0**	**-2,5**
Totaal 6.1 Basisvoorzieningen	**-178,6**	**-199,0**	**-196,7**	**-190,8**	**5,9**
6.2 Wijkteams					
Baten	1,0	0,9	0,9	1,1	0,1
Lasten	106,3	122,8	122,2	120,1	-2,1
Saldo Baten en Lasten	**-105,2**	**-121,9**	**-121,3**	**-119,1**	**2,3**
Onttrekking	0,0	0,0	1,6	1,4	-0,3
Toevoeging	0,0	0,0	3,3	3,3	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**-1,7**	**-2,0**	**-0,3**
Totaal 6.2 Wijkteams	**-105,2**	**-121,9**	**-123,0**	**-121,0**	**2,0**
6.3 Individuele voorzieningen					
Baten	55,9	16,8	56,3	60,7	4,4
Lasten	780,0	794,7	833,0	832,4	-0,6
Saldo Baten en Lasten	**-724,2**	**-777,9**	**-776,7**	**-771,7**	**5,0**
Onttrekking	8,2	9,3	24,7	24,1	-0,7
Toevoeging	33,7	6,8	26,0	27,9	1,9
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-25,4**	**2,5**	**-1,2**	**-3,8**	**-2,6**
Totaal 6.3 Individuele voorzieningen	**-749,6**	**-775,4**	**-777,9**	**-775,4**	**2,5**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
6.4 Diversiteit					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	7,3	10,2	9,6	9,4	-0,1
Saldo Baten en Lasten	**-7,3**	**-10,2**	**-9,6**	**-9,4**	**0,2**
Onttrekking	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,5**	**0,5**	**0,0**
Totaal 6.4 Diversiteit	**-7,3**	**-10,2**	**-9,1**	**-8,9**	**0,2**
Totaal Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**-1.040,8**	**-1.106,5**	**-1.106,7**	**-1.096,1**	**10,6**
Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding					
7.1 Inkomensregelingen					
Baten	663,0	593,1	721,0	731,2	10,2
Lasten	738,4	656,5	756,9	763,1	6,2
Saldo Baten en Lasten	**-75,4**	**-63,3**	**-35,9**	**-31,9**	**4,0**
Onttrekking	12,3	13,1	31,9	33,0	1,1
Toevoeging	0,1	0,0	38,5	41,5	3,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**12,2**	**13,1**	**-6,6**	**-8,5**	**-1,9**
Totaal 7.1 Inkomensregelingen	**-63,1**	**-50,2**	**-42,5**	**-40,4**	**2,1**
7.2 Werk, participatie en inburgering					
Baten	29,0	19,2	30,5	22,7	-7,8
Lasten	235,8	242,3	254,9	239,0	-15,8
Saldo Baten en Lasten	**-206,7**	**-223,1**	**-224,3**	**-216,3**	**8,0**
Onttrekking	0,8	-0,8	3,7	3,4	-0,3
Toevoeging	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-1,9**	**-0,8**	**3,7**	**3,4**	**-0,3**
Totaal 7.2 Werk, participatie en inburgering	**-208,6**	**-223,9**	**-220,7**	**-212,9**	**7,7**
7.3 Armoede en schuldhulp					
Baten	17,7	16,5	26,1	25,4	-0,6
Lasten	309,4	141,7	165,5	229,1	63,6
Saldo Baten en Lasten	**-291,7**	**-125,2**	**-139,4**	**-203,7**	**-64,2**
Onttrekking	0,0	3,9	8,6	8,6	0,0
Toevoeging	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**3,8**	**8,5**	**8,5**	**0,0**
Totaal 7.3 Armoede en schuldhulp	**-291,7**	**-121,4**	**-130,9**	**-195,2**	**-64,2**
Totaal Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	**-563,4**	**-395,5**	**-394,0**	**-448,5**	**-54,5**
Programma 8 Veiligheid					
8.1 Brandweer en crisisbeheersing					
Baten	2,7	3,0	3,0	3,6	0,6
Lasten	84,0	83,9	88,8	89,4	0,6
Saldo Baten en Lasten	**-81,2**	**-80,9**	**-85,9**	**-85,9**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	**-81,2**	**-80,9**	**-85,9**	**-85,9**	**0,0**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
8.2 Openbare orde en veiligheid					
Baten	17,4	16,8	19,7	16,6	-3,2
Lasten	152,7	164,3	173,6	161,8	-11,8
Saldo Baten en Lasten	**-135,3**	**-147,5**	**-153,9**	**-145,2**	**8,6**
Onttrekking	0,1	0,7	7,0	3,3	-3,7
Toevoeging	2,2	0,0	5,8	5,6	-0,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,1**	**0,7**	**1,2**	**-2,4**	**-3,5**
Totaal 8.2 Openbare orde en veiligheid	**-137,4**	**-146,8**	**-152,7**	**-147,6**	**5,1**
Totaal Programma 8 Veiligheid	**-218,7**	**-227,8**	**-238,5**	**-233,5**	**5,1**
Programma A Algemene dekkingsmiddelen					
A.1 Lokale heffingen					
Baten	402,9	777,2	819,1	878,1	59,1
Lasten	31,6	32,3	32,4	29,4	-3,0
Saldo Baten en Lasten	**371,3**	**744,9**	**786,6**	**848,8**	**62,1**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal A.1 Lokale heffingen	**371,3**	**744,9**	**786,6**	**848,8**	**62,1**
A.2 Gemeentefonds					
Baten	2.846,9	2.783,7	2.947,7	2.999,2	51,5
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo Baten en Lasten	**2.846,9**	**2.783,7**	**2.947,7**	**2.999,2**	**51,5**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal A.2 Gemeentefonds	**2.846,9**	**2.783,7**	**2.947,7**	**2.999,2**	**51,5**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
A.3 Treasury en deelnemingen					
Baten	56,8	84,8	30,8	32,9	2,0
Lasten	7,8	29,2	13,4	112,6	99,1
Saldo Baten en Lasten	**49,0**	**55,6**	**17,4**	**-79,7**	**-97,1**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal A.3 Treasury en deelnemingen	**49,0**	**55,6**	**17,4**	**-79,7**	**-97,1**
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien					
Baten	6,0	0,3	0,0	0,3	0,3
Lasten	18,0	43,1	27,7	37,6	9,9
Saldo Baten en Lasten	**-11,9**	**-42,8**	**-27,7**	**-37,3**	**-9,6**
Onttrekking	457,4	137,9	384,4	385,2	0,9
Toevoeging	380,7	255,9	444,6	458,6	14,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**76,7**	**-117,9**	**-60,2**	**-73,4**	**-13,2**
Totaal A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	**64,7**	**-160,7**	**-87,9**	**-110,7**	**-22,8**
Totaal Programma A Algemene dekkingsmiddelen	**3.332,0**	**3.423,5**	**3.663,8**	**3.657,6**	**-6,3**
Programma B Bestuur en organisatie					
B.1 Dienstverlening					
Baten	34,0	30,8	36,7	38,5	1,8
Lasten	61,0	82,7	87,9	84,9	-3,0
Saldo Baten en Lasten	**-27,0**	**-52,0**	**-51,2**	**-46,4**	**4,8**
Onttrekking	0,0	3,1	4,2	2,6	-1,5
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**3,0**	**4,2**	**2,6**	**-1,5**
Totaal B.1 Dienstverlening	**-27,0**	**-49,0**	**-47,0**	**-43,7**	**3,3**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid					
Baten	2,6	1,0	0,6	2,0	1,5
Lasten	41,1	30,4	32,0	38,5	6,5
Saldo Baten en Lasten	**-38,6**	**-29,4**	**-31,4**	**-36,5**	**-5,1**
Onttrekking	0,0	0,0	10,5	0,4	-10,2
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**10,5**	**0,4**	**-10,2**
Totaal B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	**-38,6**	**-29,4**	**-20,9**	**-36,1**	**-15,2**
B.3 Horizontaal thema Democratisering					
Baten	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Lasten	11,6	14,3	16,8	11,8	-5,0
Saldo Baten en Lasten	**-11,5**	**-14,3**	**-16,8**	**-11,7**	**5,1**
Onttrekking	0,0	0,0	6,8	4,3	-2,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**6,8**	**4,3**	**-2,6**
Totaal B.3 Horizontaal thema Democratisering	**-11,5**	**-14,3**	**-9,9**	**-7,4**	**2,5**
B.4 Bestuur					
Baten	10,2	0,6	0,6	3,0	2,4
Lasten	28,6	33,6	33,8	30,9	-2,9
Saldo Baten en Lasten	**-18,5**	**-33,0**	**-33,2**	**-27,9**	**5,3**
Onttrekking	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Toevoeging	0,9	0,0	0,0	0,5	0,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,9**	**0,0**	**0,1**	**-0,4**	**-0,5**
Totaal B.4 Bestuur	**-19,3**	**-33,0**	**-33,1**	**-28,4**	**4,8**

	Jaar-rekening 2022	Oorspron-kelijke Begroting 2023	Najaars-nota 2023	Jaar-rekening 2023	Verschil Jaar-rekening Najaars-nota 2023
B.5 Overhead					
Baten	12,8	10,7	11,1	11,2	0,1
Lasten	620,1	611,0	669,2	678,2	9,0
Saldo Baten en Lasten	**-607,3**	**-600,3**	**-658,1**	**-667,1**	**-8,9**
Onttrekking	0,3	5,3	26,9	36,1	9,2
Toevoeging	0,0	4,6	3,8	3,8	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,3**	**0,7**	**23,1**	**32,3**	**9,2**
Totaal B.5 Overhead	**-607,0**	**-599,6**	**-635,1**	**-634,8**	**0,3**
B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving					
Baten	0,8	0,5	0,5	1,4	0,9
Lasten	0,0	-0,3	-0,6	6,7	7,3
Saldo Baten en Lasten	**0,8**	**0,8**	**1,1**	**-5,3**	**-6,5**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving	**0,8**	**0,8**	**1,1**	**-5,3**	**-6,5**
Totaal Programma B Bestuur en organisatie	**-702,6**	**-724,5**	**-744,9**	**-755,8**	**-10,9**

6.3 Overzicht incidentele baten en lasten

In de Gemeentewet is opgenomen dat onze begroting structureel en reëel in evenwicht moet zijn. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Met reëel evenwicht wordt bedoeld dat de geraamde baten en lasten in de begroting (en meerjarenraming) volledig en realistisch zijn.

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting, wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. Bij incidentele baten of lasten gaat het om baten of lasten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Hierbij beïnvloeden incidentele lasten het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten het structureel begrotingssaldo negatief.

In onderstaande tabel is de opbouw van het structurele saldo inzichtelijk gemaakt. De in de tabel opgenomen bedragen incidentele baten en lasten sluiten aan op de totalen uit het overzicht incidentele baten en lasten en bevatten eveneens de incidentele mutaties in de reserves.

Tabel 1 Structureel begrotingssaldo en structurele exploitatieruimte

Bedragen x € 1 miljoen

	Realisatie 2022	Berekening
Totale baten exclusief reserves	6.519,3	a
Totale lasten exclusief reserves	6.396,3	b
Saldo voor bestemming	**123,0**	**c (=a-b)**
Onttrekkingen aan reserves (inclusief vrijval)	1.593,6	d
Toevoegingen aan reserves	1.594,4	e
Saldo na bestemming	**122,2**	**f(=c+(d-e))**
Totale incidentele baten	1.766,9	g
Totale incidentele lasten	1.810,8	h
Saldo incidentele baten en lasten inclusief reserves	**-43,9**	**i (=g-h)**
Structureel begrotingssaldo	**166,1**	**j (=f-i)**
Structurele exploitatieruimte	**2,6**	**= j / a * 100**

Het kengetal structurele exploitatieruimte is een verplicht kengetal vanuit het BBV, en is ook opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Op de volgende pagina worden de belangrijkste incidentele posten per programma genoemd. De overige, minder belangrijke posten, zijn als een totaalbedrag per programma opgenomen.

Tabel 2 Overzicht incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1 miljoen

	Baten	Lasten
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	0,0	46,7
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	9,1	20,9
3. Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed	0,0	25,0
4. Sport	10,1	12,7
5. Onderwijs	5,5	16,4
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	19,4	35,3
7. Sociale zaken en armoedebestrijding	0,0	30,0
8. Veiligheid	3,5	26,2
A. Algemene dekkingsmiddelen	125,7	0,0
B. Bestuur en organisatie	0,0	3,2
Totale incidentele baten en lasten	**173,3**	**216,4**
Incidentele onttrekkingen aan reserves	1.593,6	
Incidentele toevoegingen aan reserves		1.594,4
Totale incidentele baten en lasten inclusief reservemutaties	**1.766,9**	**1.810,8**

Baten

De totale incidentele baten van € 173,3 miljoen bestaan vooral uit baten die worden verantwoord in programma A (€ 125,7 miljoen). De belangrijkste posten worden hieronder per programma toegelicht.

Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

De incidentele baten van € 9,1 miljoen in programma 2 bestaan voor € 6,4 miljoen uit onder andere een vergoeding voor de exploitatie van laadpalen.

Programma 4 Sport

De incidentele baat van € 10,1 miljoen in programma 4 betreft de Specifieke Uitkering Stimulering Sport om de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties en de aanschaf van sportmaterialen te stimuleren.

Programma 5 Onderwijs
De incidentele baten van € 5,5 miljoen in programma 5 bestaan voor € 4,7 miljoen uit inkomsten voor het Nationaal Programma Onderwijs (NPO).

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit
De incidentele baten van € 19,4 miljoen in programma 6 bestaan onder andere uit specifieke uitkeringen voor het Integraal Zorg Akkoord (€ 7,1 miljoen), Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (€ 5,4 miljoen) en Huisvesting Kwetsbare groepen (€ 2,3 miljoen).

Programma 8 Veiligheid
De incidentele baten van € 3,5 miljoen in programma 8 bestaan voor € 3,3 miljoen uit de rijksmiddelen Preventie met Gezag (PmG).

Programma A Algemene dekkingsmiddelen
De incidentele baten van € 125,7 miljoen in programma A bestaan uit incidentele gemeentefondsmiddelen die we hebben ontvangen van het Rijk. Het overgrote deel van deze middelen bestaat uit de rijksmiddelen die we hebben ontvangen voor de energietoeslagen (€ 71,0 miljoen) en coronacompensatie voor de gederfde parkeerbelasting en toeristenbelasting voor de jaren 2020 en 2021 (€ 114,5 miljoen).

Lasten

De incidentele lasten zijn in totaal € 216,4 miljoen. De belangrijkste posten worden hieronder per programma toegelicht.

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid
De incidentele lasten van € 46,7 miljoen in programma 1 bestaan vooral uit:
- Lasten voor de uitvoering van de klimaatakkoorden (€ 10,0 miljoen) en het klimaatfonds (€ 8,3 miljoen).
- Lasten voor de aanpak van energiearmoede (€ 3,9 miljoen).
- Lasten voor de energietransitie (€ 3,5 miljoen).
- De huisvesting van kwetsbare groepen (€ 3,3 miljoen).
- Incidentele lasten voor bodemsaneringsprojecten (€ 3,2 miljoen) en het isolatieoffensief (€ 2,9 miljoen).

Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer
De incidentele lasten van € 21,0 miljoen in programma 2 bestaan vooral uit:
- Lasten voor het verminderen de CO2 uitstoot door in te zetten op uitstootvrije mobiliteit (€ 5,9 miljoen).
- Lasten voor de scopewijziging van het programma Oranje Loper (€ 2,8 miljoen).
- Incidentele energielasten (€ 2,8 miljoen).
- Lasten ten aanzien van Kwaliteitsimpuls Groen (€ 2,2 miljoen).
- Incidentele lasten voor klimaat adaptieve projecten (€ 1,9 miljoen).

Programma 5 Onderwijs
De incidentele lasten van € 16,4 miljoen in programma 5 bestaan vooral uit:
- Lasten voor het Nationaal Programma Onderwijs (€ 4,7 miljoen).
- Incidentele lasten voor voorzieningen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs (€ 2,9 miljoen).
- Lasten voor het uitvoeren van de ambities uit het coalitieakkoord voor onder andere gratis gezond ontbijt en schoollunches (€ 2,8 miljoen).

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit
De incidentele lasten van € 35,3 miljoen in programma 6 bestaan vooral uit:
- Lasten voor de inzet van de specifieke uitkeringen Integraal Zorg Akkoord (€ 7,1 miljoen), Landelijke Vreemdelingen Voorzieningen (€ 5,4 miljoen) en Huisvesting Kwetsbare groepen (€ 2,3 miljoen).
- Incidentele lasten voor de aanpak van wachtlijsten Jeugdzorg (€ 8,5 miljoen).
- Lasten voor de winteropvang (€ 3,4 miljoen).

Programma 7 Sociale zaken en armoedebestrijding
De incidentele lasten van € 30,0 miljoen in programma 7 bestaan vooral uit:
- Incidentele lasten voor autonome groei bijstandsbestand (€ 7,1 miljoen).
- Incidentele lasten voor het verbeteren van de dienstverlening op het terrein van armoede en schuldhulpverlening (€ 5,0 miljoen).
- Incidentele intensiveringen voor Werk en Inkomen (€ 4,5 miljoen en € 3,5 miljoen).

Programma 8 Veiligheid
De incidentele lasten van € 26,2 miljoen in programma 8 bestaan vooral uit:
- Lasten voor de viering van de 750ste verjaardag van Amsterdam (€ 8,0 miljoen).
- Lasten voor de Aanpak Overlast Amsterdam (SAOA) (€ 7,3 miljoen).
- Lasten voor de inzet van de rijksmiddelen Preventie met Gezag (€ 3,3 miljoen).

6.4 Taakveldenrealisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
Taakveld	**Onderdeel**	**Baten**	**Lasten**	**Totaal**	**Baten**	**Lasten**	**Totaal**
Taakveld 0.	**BESTUUR EN ONDERSTEUNING**						
0.1	Bestuur	0,6	47,7	47,1	3,6	44,7	41,1
0.2	Burgerzaken	19,5	67,0	47,5	21,1	63,3	42,2
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	25,6	25,8	0,2	31,2	33,2	2,0
0.4	Overhead	11,1	673,5	662,4	11,2	678,2	667,1
0.5	Treasury	43,4	28,0	-15,4	50,6	131,6	81,0
0.61	OZB woningen	117,3	29,8	-87,4	121,1	29,9	-91,1
0.62	OZB niet-woningen	178,4	0,0	-178,4	182,4	0,0	-182,4
0.63	Parkeerbelasting	302,6	32,8	-269,8	304,8	33,3	-271,5
0.64	Belastingen overig	13,0	2,5	-10,5	17,9	2,8	-15,1
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	2.947,7	0,3	-2.947,4	2.999,2	0,0	-2.999,2
0.8	Overige baten en lasten	0,0	34,5	34,5	0,3	41,5	41,3
0.9	Vennootschapsbelasting(Vpb)	0,0	0,1	0,1	0,0	-3,4	-3,4
0.10	Mutaties reserves	1.675,8	1.421,5	-254,3	1.593,6	1.594,4	0,9
0.11	Resultaat van de rekeningvan baten en lasten				0,0	0,0	0,0
	Totaal Taakveld 0.	**5.334,9**	**2.363,6**	**-2.971,3**	**5.336,9**	**2.649,7**	**-2.687,2**
Taakveld 1.	**VEILIGHEID**						
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3,0	90,6	87,6	3,6	92,6	89,1
1.2	Openbare orde & veiligheid	19,9	160,9	141,0	17,0	152,7	135,8
	Totaal Taakveld 1.	**22,9**	**251,5**	**228,6**	**20,5**	**245,4**	**224,8**
Taakveld 2.	**VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT**						
2.1	Verkeer en vervoer	56,1	474,8	418,8	78,1	471,4	393,3
2.2	Parkeren	37,8	84,7	46,9	39,2	74,5	35,3
2.3	Recreatieve havens	0,0	0,2	0,2	0,0	0,2	0,2
2.4	Economische havens en waterwegen	7,0	37,2	30,2	6,9	33,5	26,6
2.5	Openbaar vervoer	24,0	66,8	42,7	24,0	60,8	36,7
	Totaal Taakveld 2.	**124,9**	**663,7**	**538,8**	**148,3**	**640,4**	**492,1**

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
Taakveld	**Onderdeel**	**Baten**	**Lasten**	**Totaal**	**Baten**	**Lasten**	**Totaal**
Taakveld 3.	**ECONOMIE**						
3.1	Economische ontwikkeling	11,5	37,9	26,4	11,9	35,5	23,6
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	98,9	81,3	-17,6	131,6	132,1	0,5
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	155,9	153,1	-2,8	159,3	150,1	-9,2
3.4	Economische promotie	206,1	15,2	-190,9	249,7	14,9	-234,8
	Totaal Taakveld 3.	**472,5**	**287,5**	**-184,9**	**552,4**	**332,5**	**-219,9**
Taakveld 4.	**ONDERWIJS**						
4.1	Openbaar basisonderwijs	0,0	10,2	10,2	0,0	10,3	10,3
4.2	Onderwijshuisvesting	5,9	113,8	107,9	5,3	111,7	106,3
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	67,7	161,7	93,9	66,7	156,7	90,0
	Totaal Taakveld 4.	**73,6**	**285,7**	**212,0**	**72,0**	**278,6**	**206,6**
Taakveld 5.	**SPORT, CULTUUR EN RECREATIE**						
5.1	Sportbeleid en activering	0,0	25,7	25,7	0,0	24,8	24,8
5.2	Sportaccommodaties	31,3	80,1	48,8	30,7	80,0	49,2
5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	26,5	147,2	120,7	27,5	147,7	120,2
5.4	Musea	7,8	46,4	38,6	9,2	47,6	38,5
5.5	Cultureel erfgoed	0,4	4,0	3,6	0,4	4,3	4,0
5.6	Media	1,0	37,7	36,6	1,0	37,5	36,4
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4,3	115,1	110,9	4,9	108,8	103,9
	Totaal Taakveld 5.	**71,3**	**456,2**	**384,9**	**73,8**	**450,7**	**376,9**
Taakveld 6.	**SOCIAAL DOMEIN**						
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	90,3	285,7	195,4	86,4	264,3	177,9
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	8,8	146,1	137,2	9,0	143,4	134,5
6.3	Inkomensregelingen	695,6	874,4	178,7	700,1	944,5	244,4
6.4	WSW en beschut werk	2,8	86,4	83,6	3,3	88,5	85,3
6.5	Arbeidsparticipatie	18,9	138,9	120,0	11,3	122,9	111,6
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3,4	60,6	57,2	2,6	57,2	54,5
6.71a	Huishoudelijke hulp (WMO)	2,9	51,6	48,8	2,7	50,6	47,8

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
Taakveld	**Onderdeel**	**Baten**	**Lasten**	**Totaal**	**Baten**	**Lasten**	**Totaal**
6.71b	Begeleiding (WMO)	0,0	82,8	82,8	0,0	81,7	81,7
6.71c	Dagbesteding (WMO)				0,0	0,0	0,0
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	13,1	63,4	50,4	13,8	63,7	49,8
6.72a	Jeugdzorg begeleiding	0,6	4,5	3,8	0,5	3,5	3,0
6.72b	Jeugdzorg behandeling	0,0	242,3	242,3	1,9	249,5	247,5
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	0,0	20,3	20,3	0,0	21,1	21,1
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	0,0	1,2	1,2	0,0	1,3	1,3
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0,0	4,6	4,6	0,0	4,7	4,7
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	1,9	122,5	120,6	1,8	103,8	102,0
6.81b	Maatschappelijke- & vrouwenopvang (WMO)	32,6	141,1	108,5	35,8	165,2	129,4
6.82a	Jeugdbescherming	0,0	45,4	45,4	0,0	40,7	40,7
6.82b	Jeugdreclassering	0,0	8,5	8,5	0,0	7,3	7,3
	Totaal Taakveld 6.	**870,9**	**2.380,4**	**1.509,5**	**869,4**	**2.414,0**	**1.544,6**
Taakveld 7.	**VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU**						
7.1	Volksgezondheid	78,0	131,5	53,6	83,4	131,7	48,3
7.2	Riolering	91,2	80,6	-10,6	91,2	80,2	-11,1
7.3	Afval	204,3	145,4	-58,9	208,1	143,8	-64,3
7.4	Milieubeheer	29,1	84,6	55,5	30,4	74,3	43,8
7.5	Begraafplaatsen & crematoria	8,8	9,0	0,1	9,2	9,7	0,5
	Totaal Taakveld 7.	**411,4**	**451,1**	**39,7**	**422,3**	**439,6**	**17,4**
Taakveld 8.	**VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKEORDENING EN STED. VERNIEUWING**						
8.1	Ruimte en leefomgeving	0,0	19,0	19,0	1,6	21,4	19,8
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	492,9	491,4	-1,5	537,8	338,8	-199,0
8.3	Wonen en bouwen	78,6	185,7	107,1	77,8	179,6	101,8
	Totaal Taakveld 8.	**571,5**	**696,1**	**124,6**	**617,2**	**539,9**	**-77,4**
	Totaal Taakvelden	**7.954,0**	**7.835,8**	**-118,2**	**8.112,9**	**7.990,7**	**-122,1**

6.5 Doelenrealisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
		Baten	Lasten	Totaal	Baten	Lasten	Totaal
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid							
	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling						
1.1.1	Amsterdam geeft ruimtelijke voorwaarden voor nieuwe woon, werk en leefmilieus om demografische en economische groei mogelijk te maken.	8,6	18,1	-9,5	8,6	19,2	-10,7
	Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	**8,6**	**18,1**	**-9,5**	**8,6**	**19,2**	**-10,7**
	1.2 Grond						
1.2.1	Het realiseren van voldoende en betaalbare woningen & kantoorruimte.	870,2	814,2	56,1	829,3	766,4	62,9
1.2.2	Gebieden ontwikkelen ten behoeve van wonen, werken en maatschappelijke voorzieningen.				3,1	6,6	-3,5
	Totaal 1.2 Grond	**870,2**	**814,2**	**56,1**	**832,4**	**773,0**	**59,4**
	1.3 Erfpacht						
1.3.1	De waarde en het gebruik van grond ten dienste van inwoners en bedrijven laten komen.	527,2	218,0	309,2	601,0	291,0	310,0
	Totaal 1.3 Erfpacht	**527,2**	**218,0**	**309,2**	**601,0**	**291,0**	**310,0**
	1.4 Bouwen en wonen						
1.4.1	Een rechtvaardige verdeling van de woningen waarbij voorrang wordt gegeven aan diegenen die de woning het hardste nodig hebben.	26,8	33,2	-6,4	29,2	35,6	-6,4
1.4.2	Een toekomstbestendige woningvoorraad (duurzaam, basiskwaliteit en veilig).	98,5	155,7	-57,1	80,2	141,3	-61,2
1.4.3	Beschermen van de (gewenste) samenstelling van de woningvoorraad en de leefbaarheid.	11,0	10,1	0,9	15,5	8,8	6,7
	Totaal 1.4 Bouwen en wonen	**136,3**	**198,9**	**-62,6**	**124,9**	**185,7**	**-60,9**
	1.5 Vastgoed						
1.5.1	Amsterdam heeft een gespreid aanbod van broedplaatsen, woon- en werkruimtes voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen.	69,0	53,2	15,8	80,1	64,5	15,6
	Totaal 1.5 Vastgoed	**69,0**	**53,2**	**15,8**	**80,1**	**64,5**	**15,6**
	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer						
1.6.1	Amsterdam voldoet aan de doelstelling van het Klimaatakkoord Parijs door de stad aardgasvrij te maken voor 2040 en de CO2uitstoot met 95% te verlagen voor 2050 en is een stad met schone lucht waar afval als grondstof wordt gebruikt.	45,0	69,7	-24,7	33,1	59,5	-26,4
	Totaal 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	**45,0**	**69,7**	**-24,7**	**33,1**	**59,5**	**-26,4**

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
		Baten	Lasten	Totaal	Baten	Lasten	Totaal
	1.7 Begraafplaatsen en crematoria						
1.7.1	Amsterdam geeft tegen kostendekkende tarieven de mogelijkheid tot begraven en cremeren, waarbij ruimte is voor ieders persoonlijke wens, ongeacht sociale, religieuze of culturele achtergrond.	8,8	9,0	-0,1	9,2	9,7	-0,5
	Totaal 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	**8,8**	**9,0**	**-0,1**	**9,2**	**9,7**	**-0,5**
	Totaal 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**1.665,2**	**1.381,1**	**284,0**	**1.689,2**	**1.402,7**	**286,5**
Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer							
	2.1 Verkeer, vervoer en parkeren						
2.1.1	De openbare ruimte van Amsterdam is een plek waar bewoners en bezoekers prettig, veilig en gezond kunnen verblijven en verplaatsen.	99,0	233,0	-134,0	106,9	209,8	-102,9
2.1.2	Bewoners en bezoekers kunnen zich verplaatsen van, naar en binnen Amsterdam.	50,9	450,5	-399,6	52,2	436,2	-384,0
2.1.3	Amsterdam is op een veilige en duurzame manier bereikbaar voor commercieel vervoer.	0,3	5,5	-5,2	0,1	4,6	-4,5
	Totaal 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	**150,2**	**689,0**	**-538,8**	**159,2**	**650,6**	**-491,4**
	2.2 Openbaar vervoer						
2.2.1	Amsterdam is voor iedereen op een prettige en aantrekkelijke manier bereikbaar via het openbaar vervoer.	27,2	84,7	-57,5	25,1	70,8	-45,6
	Totaal 2.2 Openbaar vervoer	**27,2**	**84,7**	**-57,5**	**25,1**	**70,8**	**-45,6**
	2.3 Afval en reinigen openbare ruimte						
2.3.1	Amsterdam is een schone stad.	204,4	218,1	-13,7	208,8	217,7	-8,9
2.3.2	Amsterdam voorkomt (rest) afval.	0,0	17,4	-17,4	0,1	17,2	-17,0
	Totaal 2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	**204,4**	**235,5**	**-31,1**	**209,0**	**234,9**	**-25,9**
	2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte						
2.4.1	De Amsterdamse openbare ruimte wordt duurzaam beheerd en is begaanbaar, heel en veilig voor alle gebruikers.	123,6	259,0	-135,4	135,7	272,9	-137,1
2.4.2	Amsterdam is voorbereid op veranderend klimaat in 2050.	3,4	3,4	0,0	2,8	2,8	0,0
	Totaal 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	**127,0**	**262,4**	**-135,4**	**138,5**	**275,7**	**-137,1**

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
		Baten	Lasten	Totaal	Baten	Lasten	Totaal
	2.5 Water						
2.5.1	Het openbare water is begaanbaar, aantrekkelijk, schoon en veilig voor alle gebruikers.	27,0	49,6	-22,5	24,4	45,8	-21,4
2.5.2	We verdelen het gebruik van het water en voorzieningen bij het water en beheersen drukte op het water.	4,1	7,1	-2,9	3,8	7,6	-3,9
	Totaal 2.5 Water	**31,2**	**56,6**	**-25,5**	**28,1**	**53,4**	**-25,3**
	2.6 Groen en Dierenwelzijn						
2.6.1	Er komt meer Groen met meer waarde voor mens en dier, Groen is functioneel, aantrekkelijk, veilig en draagt bij aan sociaal welzijn, gezondheid, stadsnatuur en klimaatadaptatie.	33,8	101,0	-67,2	30,3	98,2	-67,9
2.6.2	Gehouden dieren en vrijlevende dieren ontvangen ondersteuning waar gezond en prettig leven in het geding is.	0,0	1,9	-1,9	0,0	2,0	-2,0
	Totaal 2.6 Groen en Dierenwelzijn	**33,8**	**102,9**	**-69,2**	**30,3**	**100,3**	**-70,0**
	2.7 Riool en drinkwater						
2.7.1	Alle Amsterdammers hebben toegang tot schoon drinkwater.	246,4	154,2	92,2	253,7	167,9	85,8
2.7.2	Amsterdam heeft een goedwerkende en degelijke riolering.	3,0	80,2	-77,2	3,3	80,0	-76,7
	Totaal 2.7 Riool en drinkwater	**249,4**	**234,4**	**15,0**	**257,0**	**247,9**	**9,1**
	Totaal 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	**823,1**	**1.665,6**	**-842,5**	**847,3**	**1.633,5**	**-786,2**
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed							
	3.1 Economie en innovatie						
3.1.1	Amsterdam biedt ondernemers een aantrekkelijke plek voor succesvol ondernemen in en voor de buurt, regio en op internationaal niveau.	15,0	22,8	-7,8	16,3	22,8	-6,5
3.1.2	Amsterdam is koploper in het versterken van ecosystemen die bijdragen aan brede welvaart.	8,1	12,4	-4,3	7,0	11,2	-4,3
3.1.3	Amsterdam is een leefbare stad met ruimte voor economische functies.	12,7	29,2	-16,5	12,2	27,9	-15,7
3.1.4	Amsterdam heeft een duurzame economie die bijdraagt aan het realiseren van de klimaat- en energietransitie.	6,3	7,9	-1,6	6,2	9,0	-2,8
3.1.5	Amsterdam heeft een evenwichtige arbeidsmarkt die iedereen gelijke kansen biedt op werk.	3,8	2,6	1,3	3,2	2,3	0,9
	Totaal 3.1 Economie en innovatie	**46,0**	**74,9**	**-28,9**	**44,9**	**73,2**	**-28,3**

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
		Baten	Lasten	Totaal	Baten	Lasten	Totaal
	3.2 Kunst en cultuur						
3.2.1	Amsterdam heeft een breed, vernieuwend en divers cultureel aanbod voor alle Amsterdammers en voor bezoekers en alle Amsterdamse kinderen maken kennis met Kunst en Cultuur.	1,7	165,5	-163,8	2,8	165,6	-162,7
3.2.2	Broedplaatsen bieden ruimte: betaalbare woon en werkruimten voor kunstenaars en creatieve ondernemers en cultuurgebouwen behouden.	0,6	2,2	-1,6	0,3	1,9	-1,6
3.2.3	Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie en onafhankelijk nieuws via de lokale publieke omroep.	1,1	5,6	-4,5	1,0	5,5	-4,5
	Totaal 3.2 Kunst en cultuur	**3,4**	**173,3**	**-169,9**	**4,1**	**173,0**	**-168,9**
	3.3 Erfgoed						
3.3.1	Het Amsterdamse erfgoed heeft en behoudt zijn cultuurhistorische waarde, wordt op passende manier benut en vertelt het verhaal van de stad.	0,6	3,4	-2,8	0,5	3,8	-3,3
	Totaal 3.3 Erfgoed	**0,6**	**3,4**	**-2,8**	**0,5**	**3,8**	**-3,3**
	Totaal 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**50,1**	**251,7**	**-201,6**	**49,5**	**250,0**	**-200,5**
Programma 4 Sport							
	4.1 Sport						
4.1.1	Iedere Amsterdammer heeft toegang tot passend sportaanbod in een kwalitatief goede omgeving.	32,4	90,4	-58,0	31,6	89,9	-58,3
4.1.2	Iedere Amsterdammer voldoet aan de beweegrichtlijn in een kwalitatief goede omgeving.	0,0	4,2	-4,2	0,0	4,1	-4,1
4.1.3	Amsterdam is een stad met sportieve uitstraling en is daarmee aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.	0,7	3,0	-2,4	0,0	2,0	-2,0
	Totaal 4.1 Sport	**33,0**	**97,6**	**-64,6**	**31,6**	**96,0**	**-64,4**
	Totaal 4 Sport	**33,0**	**97,6**	**-64,6**	**31,6**	**96,0**	**-64,4**

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
		Baten	Lasten	Totaal	Baten	Lasten	Totaal
Programma 5 Onderwijs							
	5.1 Onderwijs						
5.1.1	Kansengelijkheid: Iedere Amsterdammer krijgt de kans om zich, ongeacht zijn of haar achtergrond, via onderwijs, te ontwikkelen tot wie hij of zij kan of wil zijn.	55,3	102,7	-47,4	54,9	102,6	-47,7
5.1.2	Kwaliteit: Ieder kind krijgt goed onderwijs in een kwalitatief goede schoolomgeving.	9,1	167,8	-158,7	8,0	166,7	-158,6
5.1.3	Alle Amsterdammers hebben toegang tot informatie via een netwerk van bibliotheken.	1,3	32,1	-30,8	1,3	32,0	-30,6
	Totaal 5.1 Onderwijs	**65,8**	**302,7**	**-236,9**	**64,2**	**301,2**	**-237,0**
	Totaal 5 Onderwijs	**65,8**	**302,7**	**-236,9**	**64,2**	**301,2**	**-237,0**
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit							
	6.1 Basisvoorzieningen						
6.1.1	De zelfredzaamheid van Amsterdammers wordt vergroot en de kansenongelijkheid tussen Amsterdammers wordt kleiner.	20,9	178,3	-157,4	17,5	172,9	-155,4
6.1.2	Alle Amsterdammers hebben gelijke kans op gezondheid ongeacht hun sociaal economische status of achtergrond.	80,5	119,8	-39,3	82,8	118,2	-35,4
	Totaal 6.1 Basisvoorzieningen	**101,4**	**298,1**	**-196,7**	**100,3**	**291,1**	**-190,8**
	6.2 Wijkteams						
6.2.1	Amsterdammers hebben laagdrempelig, tijdig en adequaat toegang tot herkenbare hulp en ondersteuning in de buurt.	2,6	125,6	-123,0	2,4	123,5	-121,0
	Totaal 6.2 Wijkteams	**2,6**	**125,6**	**-123,0**	**2,4**	**123,5**	**-121,0**
	6.3 Individuele voorzieningen						
6.3.1	Alle Amsterdammers krijgen de juiste zorg op de juiste plek.	79,0	788,0	-709,0	80,1	787,4	-707,3
6.3.2	Het duurzaam borgen van de veiligheid van alle betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling.	2,1	70,9	-68,9	4,7	72,8	-68,1
	Totaal 6.3 Individuele voorzieningen	**81,0**	**858,9**	**-777,9**	**84,8**	**860,2**	**-775,4**
	6.4 Diversiteit						
6.4.1	In Amsterdam kan iedereen zichzelf zijn.	**0,5**	**8,7**	**-8,2**	**0,5**	**8,0**	**-7,4**
6.4.2	Discriminatie in Amsterdam neemt af.	**0,0**	**0,8**	**-0,8**	**0,0**	**1,4**	**-1,4**
	Totaal 6.3 Individuele voorzieningen	**0,5**	**9,6**	**-9,1**	**0,5**	**9,4**	**-8,9**
	Totaal 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**185,5**	**1.292,2**	**-1.106,7**	**188,1**	**1.284,2**	**-1.096,1**

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
		Baten	Lasten	Totaal	Baten	Lasten	Totaal
Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding							
	7.1 Inkomensregelingen						
7.1.1	Er is in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) voor Amsterdammers die zelf niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien.	752,9	795,4	-42,5	764,2	804,6	-40,4
	Totaal 7.1 Inkomensregelingen	**752,9**	**795,4**	**-42,5**	**764,2**	**804,6**	**-40,4**
	7.2 Werk, participatie en inburgering						
7.2.1	Amsterdammers die dienstverlening ontvangen van de gemeente doen duurzaam en naar vermogen mee.	34,2	254,9	-220,7	26,1	239,0	-212,9
	Totaal 7.2 Werk, participatie en inburgering	**34,2**	**254,9**	**-220,7**	**26,1**	**239,0**	**-212,9**
	7.3 Armoede en schuldhulp						
7.3.1	Het verkleinen van het aantal Amsterdammers met een laag inkomen dat problematische schulden heeft en/of moeite heeft om rond te komen om zo de kansen voor deze Amsterdammers te vergroten.	34,6	165,6	-130,9	34,0	229,2	-195,2
	Totaal 7.3 Armoede en schuldhulp	**34,6**	**165,6**	**-130,9**	**34,0**	**229,2**	**-195,2**
	Totaal 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	**821,8**	**1.215,8**	**-394,0**	**824,3**	**1.272,8**	**-448,5**
Programma 8 Veiligheid							
	8.1 Brandweer en crisisbeheersing						
8.1.1	Voorbereid zijn op crises en rampen. Brand wordt zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig bestreden.	0,0	84,5	-84,5	0,0	84,5	-84,5
8.1.2	Beschermen van de democratische rechtsorde en openbare orde en voorbereid zijn op (grote) evenementen.	3,0	4,3	-1,4	3,6	4,9	-1,4
	Totaal 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	**3,0**	**88,8**	**-85,9**	**3,6**	**89,4**	**-85,9**
	8.2 Openbare orde en veiligheid						
8.2.1	Amsterdam is een veilige en leefbare stad voor bewoners en bezoekers.	26,7	179,4	-152,7	19,8	167,4	-147,6
	Totaal 8.2 Openbare orde en veiligheid	**26,7**	**179,4**	**-152,7**	**19,8**	**167,4**	**-147,6**
	Totaal 8 Veiligheid	**29,7**	**268,2**	**-238,5**	**23,4**	**256,9**	**-233,5**

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
		Baten	Lasten	Totaal	Baten	Lasten	Totaal
Programma A Algemene dekkingsmiddelen							
	A.1 Lokale heffingen						
A.1.1	Bewoners, ondernemers en bezoekers leveren hun financiële bijdrage aan de voorzieningen in de stad.	819,1	32,4	786,6	878,1	29,4	848,8
	Totaal A.1 Lokale heffingen	**819,1**	**32,4**	**786,6**	**878,1**	**29,4**	**848,8**
	A.2 Gemeentefonds						
A.2.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	2.947,7	0,0	2.947,7	2.999,2	0,0	2.999,2
	Totaal A.2 Gemeentefonds	**2.947,7**	**0,0**	**2.947,7**	**2.999,2**	**0,0**	**2.999,2**
	A.3 Treasury en deelnemingen						
A.3.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	30,8	13,4	17,4	32,9	112,6	-79,7
	Totaal A.3 Treasury en deelnemingen	**30,8**	**13,4**	**17,4**	**32,9**	**112,6**	**-79,7**
	A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien						
A.4.1	Gezonde financiële positie van de gemeente Amsterdam, nu en in de toekomst.	384,4	472,3	-87,9	385,5	496,2	-110,7
	Totaal A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	**384,4**	**472,3**	**-87,9**	**385,5**	**496,2**	**-110,7**
	Totaal A Algemene dekkingsmiddelen	**4.181,9**	**518,1**	**3.663,8**	**4.295,7**	**638,2**	**3.657,6**
Programma B Bestuur en organisatie							
	B.1 Dienstverlening						
B.1.1	Onze dienstverlening is persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk.	40,9	87,9	-47,0	41,2	84,9	-43,7
	Totaal B.1 Dienstverlening	**40,9**	**87,9**	**-47,0**	**41,2**	**84,9**	**-43,7**
	B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid						
B.2.1	Amsterdam beheert haar data veilig voor de Amsterdammer binnen de kaders van wet- en regelgeving. En stelt openbare informatie snel en veilig beschikbaar.	11,1	32,0	-20,9	2,4	38,5	-36,1
	Totaal B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	**11,1**	**32,0**	**-20,9**	**2,4**	**38,5**	**-36,1**
	B.3 Horizontaal thema Democratisering						
B.3.3	Bewoners en organisaties hebben ruimte om initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren die bijdragen aan vernieuwende of impactvolle werkwijzen bij het realiseren van de gemeentelijke beleidsdoelstellingen. Deze bijdrage aan de stad wordt door initiatieven en gemeente samen actief zichtbaar gemaakt.	6,8	16,8	-9,9	4,3	11,8	-7,4
	Totaal B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	**6,8**	**16,8**	**-9,9**	**4,3**	**11,8**	**-7,4**

		Begroting 2023			Jaarverslag 2023		
		Baten	Lasten	Totaal	Baten	Lasten	Totaal
	B.4 Bestuur						
B.4.1	Stadsbestuur zijn dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken.	0,7	27,2	-26,5	3,0	25,3	-22,3
B.4.2	Samenwerking met de regiogemeenten, MRA, provincie Noord Holland, de G4, kennisinstellingen, bedrijfsleven en internationale steden(netwerken) met vergelijkbare opgaven en belangen.	0,0	6,6	-6,6	0,0	6,1	-6,1
	Totaal B.4 Bestuur	**0,7**	**33,8**	**-33,1**	**3,0**	**31,4**	**-28,4**
	B.5 Overhead						
B.5.1	Een kwalitatief hoogwaardige en zo efficiënt mogelijke sturing aan het primaire proces en ondersteuning aan bestuur en organisatie, gericht op het verbeteren van de dienstverlening aan de Amsterdammer.	38,0	673,0	-635,1	47,2	682,0	-634,8
	Totaal B.5 Overhead	**38,0**	**673,0**	**-635,1**	**47,2**	**682,0**	**-634,8**
	B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving						
B.6.1	Facilitair werken in de fysieke leefomgeving.	0,5	-0,6	1,1	1,4	6,7	-5,3
	Totaal B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving	**0,5**	**-0,6**	**1,1**	**1,4**	**6,7**	**-5,3**
	Totaal B Bestuur en organisatie	**98,0**	**842,9**	**-744,9**	**99,5**	**855,3**	**-755,8**

6.6 Brugstaat

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid						
Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling						
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5
Lasten	13,6	3,4	-0,7	1,7	1,2	19,2
Saldo Baten en Lasten	**-13,6**	**-3,4**	**0,7**	**-1,7**	**0,3**	**-17,7**
Onttrekking	2,1	5,7	0,0	0,7	-1,5	7,1
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,1**	**5,7**	**0,0**	**0,7**	**-1,5**	**7,1**
Totaal Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	**-11,5**	**2,3**	**0,7**	**-1,0**	**-1,1**	**-10,7**
Programmaonderdeel 1.2 Grond						
Baten	482,5	-66,0	-100,0	65,4	19,4	401,3
Lasten	526,1	-111,2	-94,9	212,7	-109,1	423,6
Saldo Baten en Lasten	**-43,6**	**45,2**	**-5,1**	**-147,3**	**128,6**	**-22,3**
Onttrekking	144,2	-56,9	77,9	323,1	-57,3	431,0
Toevoeging	104,0	0,0	1,6	175,8	67,9	349,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**40,3**	**-56,9**	**76,3**	**147,3**	**-125,3**	**81,6**
Totaal Programmaonderdeel 1.2 Grond	**-3,3**	**-11,8**	**71,2**	**0,0**	**3,3**	**59,4**
Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht						
Baten	213,8	93,2	0,0	-98,2	54,5	263,4
Lasten	56,8	-0,9	-3,0	-2,6	0,1	50,5
Saldo Baten en Lasten	**157,0**	**94,1**	**3,0**	**-95,6**	**54,4**	**212,9**
Onttrekking	126,9	-31,1	200,0	22,6	19,3	337,7
Toevoeging	174,5	61,4	0,0	-68,2	72,9	240,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-47,6**	**-92,5**	**200,0**	**90,8**	**-53,6**	**97,1**
Totaal Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht	**109,3**	**1,6**	**203,0**	**-4,8**	**0,8**	**310,0**
Programmaonderdeel 1.4 Bouwen en wonen						
Baten	86,1	17,1	2,3	-5,2	-6,0	94,3
Lasten	158,4	38,2	7,1	-4,7	-13,2	185,7
Saldo Baten en Lasten	**-72,3**	**-21,1**	**-4,8**	**-0,5**	**7,2**	**-91,5**
Onttrekking	17,4	16,7	8,1	-6,2	-5,4	30,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**17,4**	**16,7**	**8,1**	**-6,2**	**-5,4**	**30,6**
Totaal Programmaonderdeel 1.4 Bouwen en wonen	**-54,9**	**-4,4**	**3,3**	**-6,7**	**1,8**	**-60,9**
Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed						
Baten	75,4	-7,7	0,2	0,0	11,1	79,1
Lasten	51,1	0,1	0,1	1,8	11,3	64,5
Saldo Baten en Lasten	**24,3**	**-7,8**	**0,1**	**-1,8**	**-0,2**	**14,6**
Onttrekking	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**1,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed	**25,3**	**-7,8**	**0,1**	**-1,8**	**-0,2**	**15,6**
Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer						
Baten	2,3	-1,1	17,9	0,0	-1,8	17,2
Lasten	72,6	5,0	16,2	-25,8	-10,1	57,8
Saldo Baten en Lasten	**-70,2**	**-6,2**	**1,7**	**25,8**	**8,3**	**-40,6**
Onttrekking	47,3	1,4	3,1	-25,8	-10,1	15,9
Toevoeging	2,4	0,0	-0,6	0,0	-0,1	1,7
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**44,9**	**1,4**	**3,7**	**-25,8**	**-10,0**	**14,2**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Totaal Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	**-25,4**	**-4,8**	**5,4**	**0,0**	**-1,7**	**-26,4**
Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria						
Baten	8,8	0,0	0,0	0,0	0,3	9,2
Lasten	8,4	0,2	0,3	0,0	0,7	9,7
Saldo Baten en Lasten	**0,4**	**-0,2**	**-0,3**	**0,0**	**-0,4**	**-0,5**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	**0,4**	**-0,2**	**-0,3**	**0,0**	**-0,4**	**-0,5**
Totaal Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**40,0**	**-25,0**	**283,3**	**-14,3**	**2,5**	**286,5**
Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer						
Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren						
Baten	48,2	2,1	1,7	-1,9	18,0	68,1
Lasten	232,2	23,2	3,9	3,3	-35,8	226,9
Saldo Baten en Lasten	**-184,1**	**-21,1**	**-2,2**	**-5,3**	**53,8**	**-158,8**
Onttrekking	110,8	-9,3	-1,4	0,0	-9,0	91,1
Toevoeging	143,2	1,8	279,3	2,0	-2,6	423,7
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-32,4**	**-11,0**	**-280,7**	**-2,0**	**-6,4**	**-332,6**
Totaal Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	**-216,4**	**-32,2**	**-282,9**	**-7,3**	**47,4**	**-491,4**
Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer						
Baten	33,5	-6,9	0,0	0,0	-1,5	25,0
Lasten	85,3	1,0	-2,1	0,5	-13,9	70,8
Saldo Baten en Lasten	**-51,8**	**-7,9**	**2,1**	**-0,5**	**12,4**	**-45,7**
Onttrekking	1,0	-0,4	0,0	0,0	-0,5	0,1
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,0**	**-0,4**	**0,0**	**0,0**	**-0,5**	**0,1**
Totaal Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer	**-50,8**	**-8,3**	**2,1**	**-0,5**	**11,9**	**-45,6**
Programmaonderdeel 2.3 Afval en reinigen openbare ruimte						
Baten	201,4	1,3	1,0	0,7	4,5	209,0
Lasten	232,8	4,0	-2,0	-9,3	-2,9	222,6
Saldo Baten en Lasten	**-31,4**	**-2,7**	**3,0**	**10,0**	**7,5**	**-13,6**
Onttrekking	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	1,0	9,0	2,3	12,3
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,1**	**-0,1**	**-1,0**	**-9,0**	**-2,3**	**-12,3**
Totaal Programmaonderdeel 2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	**-31,3**	**-2,8**	**2,0**	**1,0**	**5,2**	**-25,9**
Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte						
Baten	35,8	0,9	-1,0	0,8	9,4	45,9
Lasten	247,1	3,6	5,1	6,6	13,3	275,7
Saldo Baten en Lasten	**-211,3**	**-2,7**	**-6,1**	**-5,8**	**-3,8**	**-229,7**
Onttrekking	71,8	18,1	4,2	-3,6	2,1	92,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**71,8**	**18,1**	**4,2**	**-3,6**	**2,1**	**92,6**
Totaal Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	**-139,5**	**15,4**	**-1,9**	**-9,4**	**-1,7**	**-137,1**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programmaonderdeel 2.5 Water						
Baten	4,9	0,0	-1,0	0,0	-0,2	3,7
Lasten	39,7	13,1	3,2	0,7	-3,3	53,4
Saldo Baten en Lasten	**-34,8**	**-13,1**	**-4,1**	**-0,7**	**3,0**	**-49,7**
Onttrekking	15,7	10,6	1,7	-0,8	-2,8	24,4
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**15,7**	**10,6**	**1,7**	**-0,8**	**-2,8**	**24,4**
Totaal Programmaonderdeel 2.5 Water	**-19,1**	**-2,5**	**-2,5**	**-1,4**	**0,2**	**-25,3**
Programmaonderdeel 2.6 Groen en Dierenwelzijn						
Baten	2,7	0,5	0,0	0,0	1,1	4,3
Lasten	87,5	14,9	-3,2	2,8	-2,7	99,3
Saldo Baten en Lasten	**-84,8**	**-14,4**	**3,2**	**-2,8**	**3,8**	**-94,9**
Onttrekking	27,4	1,8	0,0	1,4	-4,6	26,0
Toevoeging	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**27,4**	**1,8**	**-1,0**	**1,4**	**-4,6**	**25,0**
Totaal Programmaonderdeel 2.6 Groen en Dierenwelzijn	**-57,3**	**-12,6**	**2,3**	**-1,5**	**-0,8**	**-70,0**
Programmaonderdeel 2.7 Riool en drinkwater						
Baten	234,4	20,2	-2,1	-3,1	7,6	257,0
Lasten	225,0	10,0	-2,1	-3,1	0,8	230,7
Saldo Baten en Lasten	**9,3**	**10,1**	**0,0**	**0,0**	**6,8**	**26,3**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,1	4,4	0,0	0,0	12,7	17,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,1**	**-4,4**	**0,0**	**0,0**	**-12,7**	**-17,2**
Totaal Programmaonderdeel 2.7 Riool en drinkwater	**9,3**	**5,7**	**0,0**	**0,0**	**-5,9**	**9,1**
Totaal Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	**-505,2**	**-37,3**	**-281,0**	**-19,0**	**56,3**	**-786,2**

Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie						
Baten	21,7	1,6	0,3	-0,4	0,2	23,3
Lasten	57,4	18,3	1,0	-6,3	-1,8	68,7
Saldo Baten en Lasten	**-35,7**	**-16,7**	**-0,8**	**5,9**	**1,9**	**-45,4**
Onttrekking	12,9	15,0	0,0	-5,1	-1,3	21,5
Toevoeging	3,2	0,6	0,0	0,8	0,0	4,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**9,7**	**14,5**	**0,0**	**-5,8**	**-1,3**	**17,1**
Totaal Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie	**-26,0**	**-2,3**	**-0,8**	**0,0**	**0,6**	**-28,3**
Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur						
Baten	0,8	0,0	0,0	0,0	0,5	1,4
Lasten	166,5	13,9	-3,4	-5,1	-0,8	171,2
Saldo Baten en Lasten	**-165,8**	**-13,9**	**3,4**	**5,1**	**1,3**	**-169,8**
Onttrekking	1,2	5,2	-0,1	-3,7	0,1	2,7
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	1,4	0,4	1,8
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,2**	**5,2**	**-0,1**	**-5,1**	**-0,3**	**0,9**
Totaal Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur	**-164,5**	**-8,7**	**3,4**	**0,0**	**1,0**	**-168,9**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed						
Baten	0,2	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,1
Lasten	3,2	0,5	-0,3	0,0	0,4	3,8
Saldo Baten en Lasten	**-3,0**	**-0,5**	**0,3**	**0,0**	**-0,5**	**-3,7**
Onttrekking	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,4
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,3**	**0,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,4**
Totaal Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed	**-2,8**	**-0,4**	**0,4**	**0,0**	**-0,5**	**-3,3**
Totaal Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**-193,3**	**-11,3**	**3,0**	**0,0**	**1,1**	**-200,5**
Programma 4 Sport						
Programmaonderdeel 4.1 Sport						
Baten	17,1	13,3	0,7	0,0	-0,7	30,4
Lasten	81,0	16,0	0,5	0,1	-1,6	96,0
Saldo Baten en Lasten	**-63,9**	**-2,7**	**0,2**	**-0,1**	**0,9**	**-65,5**
Onttrekking	0,8	0,7	0,4	0,0	-0,7	1,2
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,8**	**0,7**	**0,4**	**0,0**	**-0,7**	**1,2**
Totaal Programmaonderdeel 4.1 Sport	**-63,1**	**-2,1**	**0,6**	**-0,1**	**0,2**	**-64,4**
Totaal Programma 4 Sport	**-63,1**	**-2,1**	**0,6**	**-0,1**	**0,2**	**-64,4**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programma 5 Onderwijs						
Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs						
Baten	57,8	4,4	3,0	-1,8	-1,6	61,8
Lasten	306,6	0,5	1,3	-5,7	-1,4	301,2
Saldo Baten en Lasten	**-248,8**	**3,9**	**1,6**	**4,0**	**-0,1**	**-239,5**
Onttrekking	1,2	1,8	0,0	-0,6	0,0	2,5
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,2**	**1,8**	**0,0**	**-0,6**	**0,0**	**2,5**
Totaal Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs	**-247,6**	**5,7**	**1,6**	**3,4**	**-0,1**	**-237,0**
Totaal Programma 5 Onderwijs	**-247,6**	**5,7**	**1,6**	**3,4**	**-0,1**	**-237,0**
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit						
Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen						
Baten	43,0	9,5	41,4	0,0	1,4	95,4
Lasten	243,0	17,9	32,9	3,3	-7,0	290,1
Saldo Baten en Lasten	**-200,0**	**-8,4**	**8,5**	**-3,3**	**8,4**	**-194,7**
Onttrekking	1,0	8,7	-2,3	0,0	-2,5	4,9
Toevoeging	0,1	0,0	0,9	0,0	0,0	1,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,9**	**8,7**	**-3,2**	**0,0**	**-2,5**	**4,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen	**-199,0**	**0,3**	**5,3**	**-3,3**	**5,9**	**-190,8**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams						
Baten	0,9	0,0	0,0	0,0	0,1	1,1
Lasten	122,8	2,2	-2,1	-0,6	-2,1	120,1
Saldo Baten en Lasten	**-121,9**	**-2,2**	**2,1**	**0,6**	**2,3**	**-119,1**
Onttrekking	0,0	1,6	0,0	0,0	-0,3	1,4
Toevoeging	0,0	2,2	1,2	0,0	0,0	3,3
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**-0,5**	**-1,2**	**0,0**	**-0,3**	**-2,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams	**-121,9**	**-2,7**	**1,0**	**0,6**	**2,0**	**-121,0**
Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen						
Baten	16,8	39,3	-6,9	7,2	4,4	60,7
Lasten	794,7	37,2	-0,2	1,4	-0,6	832,4
Saldo Baten en Lasten	**-777,9**	**2,1**	**-6,7**	**5,8**	**5,0**	**-771,7**
Onttrekking	9,3	5,6	8,8	1,1	-0,7	24,1
Toevoeging	6,8	10,0	5,7	3,5	1,9	27,9
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,5**	**-4,4**	**3,1**	**-2,4**	**-2,6**	**-3,8**
Totaal Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen	**-775,4**	**-2,3**	**-3,5**	**3,4**	**2,5**	**-775,4**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit						
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	10,2	0,3	-1,5	0,5	-0,1	9,4
Saldo Baten en Lasten	**-10,2**	**-0,3**	**1,5**	**-0,5**	**0,2**	**-9,4**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,5
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,5**	**0,0**	**0,5**
Totaal Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit	**-10,2**	**-0,3**	**1,5**	**0,0**	**0,2**	**-8,9**
Totaal Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**-1.106,5**	**-4,9**	**4,2**	**0,6**	**10,6**	**-1.096,1**

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding

Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen						
Baten	593,1	112,4	9,7	5,8	10,2	731,2
Lasten	656,5	102,3	11,2	-13,1	6,2	763,1
Saldo Baten en Lasten	**-63,3**	**10,1**	**-1,5**	**18,9**	**4,0**	**-31,9**
Onttrekking	13,1	13,7	9,2	-4,2	1,1	33,0
Toevoeging	0,0	18,0	3,5	17,0	3,0	41,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**13,1**	**-4,3**	**5,7**	**-21,2**	**-1,9**	**-8,5**
Totaal Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen	**-50,2**	**5,8**	**4,2**	**-2,3**	**2,1**	**-40,4**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en inburgering						
Baten	19,2	7,6	0,3	3,4	-7,8	22,7
Lasten	242,3	15,2	-0,6	-2,1	-15,8	239,0
Saldo Baten en Lasten	**-223,1**	**-7,6**	**0,9**	**5,5**	**8,0**	**-216,3**
Onttrekking	-0,8	4,8	-0,3	0,0	-0,3	3,4
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,8**	**4,8**	**-0,3**	**0,0**	**-0,3**	**3,4**
Totaal Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en inburgering	**-223,9**	**-2,8**	**0,6**	**5,5**	**7,7**	**-212,9**
Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp						
Baten	16,5	3,1	0,0	6,4	-0,6	25,4
Lasten	141,7	12,9	5,5	5,4	63,6	229,1
Saldo Baten en Lasten	**-125,2**	**-9,8**	**-5,5**	**1,1**	**-64,2**	**-203,7**
Onttrekking	3,9	5,2	0,0	-0,5	0,0	8,6
Toevoeging	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**3,8**	**5,2**	**0,0**	**-0,5**	**0,0**	**8,5**
Totaal Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp	**-121,4**	**-4,6**	**-5,5**	**0,6**	**-64,2**	**-195,2**
Totaal Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	**-395,5**	**-1,6**	**-0,8**	**3,8**	**-54,5**	**-448,5**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programma 8 Veiligheid						
Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing						
Baten	3,0	0,0	0,0	0,0	0,6	3,6
Lasten	83,9	1,0	3,9	0,0	0,6	89,4
Saldo Baten en Lasten	**-80,9**	**-1,0**	**-3,9**	**0,0**	**0,0**	**-85,9**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	**-80,9**	**-1,0**	**-3,9**	**0,0**	**0,0**	**-85,9**
Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid						
Baten	16,8	9,2	-5,0	-1,3	-3,2	16,6
Lasten	164,3	24,4	-6,8	-8,3	-11,8	161,8
Saldo Baten en Lasten	**-147,5**	**-15,2**	**1,8**	**7,0**	**8,6**	**-145,2**
Onttrekking	0,7	6,7	-0,4	0,0	-3,7	3,3
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	5,8	-0,2	5,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,7**	**6,7**	**-0,4**	**-5,8**	**-3,5**	**-2,4**
Totaal Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid	**-146,8**	**-8,5**	**1,4**	**1,2**	**5,1**	**-147,6**
Totaal Programma 8 Veiligheid	**-227,8**	**-9,5**	**-2,5**	**1,2**	**5,1**	**-233,5**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programma A Algemene dekkingsmiddelen						
Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen						
Baten	777,2	21,2	1,9	18,7	59,1	878,1
Lasten	32,3	0,1	0,8	-0,8	-3,0	29,4
Saldo Baten en Lasten	**744,9**	**21,1**	**1,1**	**19,5**	**62,1**	**848,8**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen	**744,9**	**21,1**	**1,1**	**19,5**	**62,1**	**848,8**
Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds						
Baten	2.783,7	78,9	39,1	46,0	51,5	2.999,2
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo Baten en Lasten	**2.783,7**	**78,9**	**39,1**	**46,0**	**51,5**	**2.999,2**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds	**2.783,7**	**78,9**	**39,1**	**46,0**	**51,5**	**2.999,2**
Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen						
Baten	84,8	-58,1	2,9	1,2	2,0	32,9
Lasten	29,2	9,8	-23,5	-2,0	99,1	112,6
Saldo Baten en Lasten	**55,6**	**-67,9**	**26,4**	**3,2**	**-97,1**	**-79,7**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen	**55,6**	**-67,9**	**26,4**	**3,2**	**-97,1**	**-79,7**
Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien						
Baten	0,3	-0,3	0,0	0,0	0,3	0,3
Lasten	43,1	-14,3	-22,2	21,1	9,9	37,6
Saldo Baten en Lasten	**-42,8**	**14,0**	**22,2**	**-21,1**	**-9,6**	**-37,3**
Onttrekking	137,9	389,7	-25,5	-117,7	0,9	385,2
Toevoeging	255,9	330,8	-24,4	-117,7	14,1	458,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-117,9**	**58,8**	**-1,1**	**0,0**	**-13,2**	**-73,4**
Totaal Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	**-160,7**	**72,9**	**21,1**	**-21,1**	**-22,8**	**-110,7**
Totaal Programma A Algemene dekkingsmiddelen	**3.423,5**	**105,0**	**87,8**	**47,5**	**-6,3**	**3.657,6**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programma B Bestuur en organisatie						
Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening						
Baten	30,8	2,3	0,0	3,6	1,8	38,5
Lasten	82,7	-0,9	2,4	3,6	-3,0	84,9
Saldo Baten en Lasten	**-52,0**	**3,2**	**-2,4**	**0,0**	**4,8**	**-46,4**
Onttrekking	3,1	1,1	0,0	0,0	-1,5	2,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**3,0**	**1,1**	**0,0**	**0,0**	**-1,5**	**2,6**
Totaal Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening	**-49,0**	**4,3**	**-2,3**	**0,0**	**3,3**	**-43,7**
Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid						
Baten	1,0	-0,4	0,0	0,0	1,5	2,0
Lasten	30,4	11,0	-8,2	-1,2	6,5	38,5
Saldo Baten en Lasten	**-29,4**	**-11,4**	**8,2**	**1,2**	**-5,1**	**-36,5**
Onttrekking	0,0	10,5	0,0	0,0	-10,2	0,4
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**10,5**	**0,0**	**0,0**	**-10,2**	**0,4**
Totaal Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	**-29,4**	**-0,9**	**8,2**	**1,2**	**-15,2**	**-36,1**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering						
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Lasten	14,3	12,4	-4,0	-6,0	-5,0	11,8
Saldo Baten en Lasten	**-14,3**	**-12,4**	**4,0**	**6,0**	**5,1**	**-11,7**
Onttrekking	0,0	11,6	-0,8	-3,9	-2,6	4,3
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**11,6**	**-0,8**	**-3,9**	**-2,6**	**4,3**
Totaal Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering	**-14,3**	**-0,9**	**3,2**	**2,0**	**2,5**	**-7,4**
Programmaonderdeel B.4 Bestuur						
Baten	0,6	0,0	0,0	0,0	2,4	3,0
Lasten	33,6	-0,1	-0,5	0,8	-2,9	30,9
Saldo Baten en Lasten	**-33,0**	**0,1**	**0,5**	**-0,8**	**5,3**	**-27,9**
Onttrekking	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,1**	**0,0**	**-0,5**	**-0,4**
Totaal Programmaonderdeel B.4 Bestuur	**-33,0**	**0,1**	**0,6**	**-0,8**	**4,8**	**-28,4**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programmaonderdeel B.5 Overhead						
Baten	10,7	0,4	0,0	0,0	0,1	11,2
Lasten	611,0	54,4	-0,5	4,4	9,0	678,2
Saldo Baten en Lasten	**-600,3**	**-54,0**	**0,5**	**-4,4**	**-8,9**	**-667,1**
Onttrekking	5,3	32,1	-8,6	-2,1	9,2	36,1
Toevoeging	4,6	0,0	-0,8	0,0	0,0	3,8
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,7**	**32,1**	**-7,7**	**-2,1**	**9,2**	**32,3**
Totaal Programmaonderdeel B.5 Overhead	**-599,6**	**-21,9**	**-7,2**	**-6,4**	**0,3**	**-634,8**
Programmaonderdeel B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving						
Baten	0,5	0,0	0,0	0,0	0,9	1,4
Lasten	-0,3	-0,1	-2,5	2,3	7,3	6,7
Saldo Baten en Lasten	**0,8**	**0,1**	**2,5**	**-2,3**	**-6,5**	**-5,3**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	2,3	-2,3	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**-2,3**	**2,3**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.6 Facilitair werken in de fysieke leefomgeving	**0,8**	**0,1**	**0,2**	**0,0**	**-6,5**	**-5,3**
Totaal Programma B Bestuur en organisatie	**-724,5**	**-19,1**	**2,6**	**-4,0**	**-10,9**	**-755,8**

	Begroting 2023	Mutaties Voorjaars-nota 2023	Mutaties Begroting 2024 (jaarschijf 2023)	Mutaties Najaars-nota 2023	Mutaties Jaar-rekening 2023	Jaar-rekening 2023
Programma Totaal						
Baten	5.926,2	298,1	6,6	47,3	241,1	6.519,3
Lasten	5.987,1	339,7	-88,9	176,4	-17,9	6.396,3
Saldo Baten en Lasten	**-60,9**	**-41,6**	**95,5**	**-129,0**	**259,0**	**123,0**
Onttrekking	755,7	470,8	274,0	175,3	-82,2	1.593,6
Toevoeging	694,8	429,2	270,6	27,0	172,9	1.594,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**60,9**	**41,6**	**3,4**	**148,3**	**-255,1**	**-0,9**
Totaal Programma	**0,0**	**0,0**	**98,9**	**19,3**	**3,9**	**122,1**

6.7 Rechtmatigheids-verantwoording 2023

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders.

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 28 juni 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 161 miljoen. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van december 2023.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

(bedragen x € 1 miljoen)

Begrotingscriterium	**Fouten**
Overschrijding lasten programmaonderdelen.	230,2
Totaal van de begrotingsafwijkingen dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid[1]. Deze afwijkingen worden nader toegelicht in hoofdstuk 3 ‘Programma’s’.	230,2
Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden dat toegelicht moet worden in de paragraaf bedrijfsvoering.	-
Voorwaardencriterium	**Fouten**
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed.	**75,9**
M&O criterium	**Fouten**
Onrechtmatigheden in het kader van misbruik en oneigenlijk gebruik.	-

Met de rechtmatigheidsverantwoording doen we als college voor het eerst zelf een uitspraak over de rechtmatigheid. Er kon nog niet worden gesteund op een beproefde werkwijze. Het doorlopen proces geeft aanleiding om de gevolgde methodiek bij het nagaan van de rechtmatigheid te heroverwegen.

Mogelijk zijn niet alle rechtmatigheidsfouten in de inkopen aan het licht gekomen. We hebben moeten vaststellen dat de interne beheersing op aanbestedingen, contractbeheer en dossiervorming nog niet voldoende is. Ook de kwaliteit van de data om een goede analyse te kunnen doen is nog onder de maat. Het proces om tot de rechtmatigheidsverantwoording te komen verliep daardoor moeizamer dan voorzien.

Een nadere toelichting van de fouten is te vinden in de paragraaf 3.1 bedrijfsvoering.

1 Artikel 10:4 Gewijzigde financiële verordening Amsterdam 2023

7

7 Balans

7.1	Balans met toelichting	423
7.2	Verloopstaat reserves	447
7.3	Verloopstaat voorzieningen	460
7.4	Verloopstaat ontvangen doeluitkeringen	467
7.5	Niet uit de balans blijkende verplichtingen	471
7.6	Kasstroomoverzicht	473

7.1 Balans met toelichting

Balans per 31 december (activa)

(bedragen x € 1 miljoen)

			Activa	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
1			**Vaste activa**	**15.297,0**	**15.554,9**
1	**1**		**Immateriële vaste activa**	**15,6**	**15,6**
1	1	1	Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	-11,0	-8,3
1	1	2	Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	22,0	19,8
1	1	3	Bijdragen aan activa in eigendom van derden	4,6	4,1
1	**2**		**Materiële vaste activa**	**14.115,7**	**14.439,7**
1	2	1a	Investeringen met een economisch nut	11.668,3	11.801,3
			Waarvan in erfpacht uitgegeven	8.526,2	8.534,4
1	2	1b	Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	465,2	497,2
1	2	2	Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	1.982,2	2.141,2
1	**3**		**Financiële vaste activa**	**1.165,7**	**1.099,6**
1	3	1	Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	777,4	688,7
1	3	2	Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0,0	0,0
1	3	3	Leningen aan deelnemingen	269,2	294,5
1	3	4	Leningen aan overige verbonden partijen	0,0	0,0
1	3	5	Overige langlopende leningen	81,6	83,1
1	3	6	Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	37,5	33,3

			Activa	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
2			**Vlottende activa**	**786,4**	**873,4**
2	**1**		**Voorraden**	**-437,5**	**-300,3**
2	1	1	Grond- en hulpstoffen	0,4	0,3
2	1	2	Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	-446,3	-309,5
2	1	3	Gereed product en handelsgoederen	8,4	8,9
2	**2**		**Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**700,2**	**766,4**
2	2	1	Vorderingen op openbare lichamen	306,2	313,8
2	2	2	Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0,1	0,1
2	2	3	Overige vorderingen	393,9	452,5
2	**3**		**Liquide middelen (kas- en banksaldi)**	**5,8**	**10,2**
2	**4**		**Overlopende activa**	**517,9**	**397,1**
2	4	1	De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, uitgesplitst naar:	133,1	25,0
			- Europees overheidslichamen	0,0	0,0
			- het Rijk	89,8	23,6
			- Overige Nederlandse overheidslichamen	43,3	1,4
2	4	2	Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	384,8	372,1
			Totaal activa	**16.038,3**	**16.428,3**
			Het bedrag waarvan het recht bestaat op verliescompensatie vanuit de Wet op de vennootschapsbelasting 1969		

Balans per 31 december (passiva)

(bedragen x € 1 miljoen)

			Passiva	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
			Vaste passiva	**14.785,4**	**14.981,7**
1			**Eigen vermogen**	**7.984,1**	**8.107,1**
1	**1**		**Algemene reserve**	**174,6**	**312,8**
1	**2**		**Resultaat**	**196,5**	**122,1**
1	**3**		**Bestemmingsreserves**	**7.613,0**	**7.672,2**
2			**Voorzieningen**	**420,0**	**541,7**
3			**Vaste schulden**	**6.381,3**	**6.332,9**
3	**1**		**Obligatieleningen**	**2.755,0**	**2.465,0**
3	**2**		**Onderhandse leningen**	**3.614,8**	**3.854,7**
3	2	1	van binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen	50,0	50,0
3	2	2	van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	3.284,8	3.174,7
3	2	4	van openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	280,0	630,0
3	**3**		**Waarborgsommen**	**11,5**	**13,2**

			Passiva	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
4			**Vlottende passiva**	**1.297,8**	**1.446,6**
4	**1**		**Netto-vlottende schuld**	**713,6**	**649,0**
4	1	2	Overige kasgeldleningen	334,5	361,0
4	1	4	Overige schulden	379,1	288,0
4	**2**		**Overlopende passiva**	**584,2**	**797,6**
4	2	1	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgende begrotingsjaar tot betaling komen	326,9	347,7
4	2	2	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren. uitgesplitst naar:	144,7	282,4
			- Europese overheidslichamen	0,1	1,1
			- het Rijk	128,3	278,8
			- Overige Nederlandse overheidslichamen	16,3	2,5
4	2	3	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	112,6	167,5
			Totaal passiva	**16.083,3**	**16.428,3**
			Het bedrag dat we aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of gar antstellingen hebben verstrekt	9.935	9.842

7.1 Vaste activa

7.1.1 Immateriële vaste activa

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop in miljoenen euro's weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar.

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Boekwaarde 31-12-2023
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	-11,0	2,7	-	-	-8,3
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	22,0	13,9	-	-16,1	19,8
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	4,6	-	-	-0,5	4,1
Totaal	**15,6**	**16,6**	**0,0**	**-16,6**	**15,6**

Desinvesteringen, bijdragen van derden en duurzame waardeverminderingen komen bij deze activa niet voor en worden om die reden niet in de tabel getoond.

Stand ultimo 2023

Het eindsaldo van € 15,6 miljoen bestaat voor € 19,8 miljoen uit geactiveerde investeringen voor kosten van onderzoek en ontwikkeling. Dit zijn vooral voorbereidende proceskosten die gemaakt worden voorafgaand aan de uitvoeringsfase van grondexploitaties. De bijdragen aan activa in eigendom van derden van € 4,1 miljoen zijn bijdragen voor:

- Sportaccommodaties € 3,5 (waaronder roei- en andere sportcentra en het Olympisch stadion).
- Hemwegtunnel van € 0,2 miljoen.
- Jaap Eden IJscomplex van € 0,4 miljoen.

De kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio betreft het disagio op afgesloten leningen met een looptijd langer dan een jaar van € 8,3 miljoen.

Mutaties 2023

De immateriële vaste activa ultimo 2023 zijn gelijk aan de stand ultimo 2022. De belangrijkste mutaties in 2023 zijn:

- Een toename van € 2,7 miljoen door het activeren van de ontvangen rente op door de gemeente aangegane leningen met onder andere Nederlandse Waterschapsbank NV en de NV Bank Nederlandse Gemeenten (met een looptijd langer dan één jaar).
- Een toename van voorbereidingskosten van € 13,9 miljoen in onder meer de projecten CNW 2e fase (€ 2,2 miljoen), Schinkelhaven (€ 1,7 miljoen), Schinkelkwartier (€ 1,6 miljoen), Nieuwe Kern (€ 1,4 miljoen) en Marineterrein (€ 1,0 miljoen).
- De afschrijvingen van in totaal € 16,6 miljoen. Het gaat om een afschrijving van € 16,1 miljoen en heeft vooral betrekking op grondexploitaties welke nog niet zijn gestart in de uitvoeringsfase. In 2023 is voor de gemaakte kosten van planvorming tot en met 2023 een voorziening getroffen voor toekomstige plannen die naar verwachting verlieslatend zullen worden (financieel tekort). Een afschrijving van € 0,5 miljoen op sportaccommodaties en de Hemwegtunnel.

7.1.2 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Investeringen met een economisch nut	11.668,3	11.801,3
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	465,2	497,2
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	1.982,2	2.141,2
Totaal	**14.115,7**	**14.439,7**

Het eindsaldo 2023 van € 14,4 miljard kent een toename ten opzichte van ultimo 2022 van € 324,0 miljoen. De toename dat een saldo is van nieuwe investeringen en afschrijvingen, komt door:

- Investeringen met economisch nut van € 133,0 miljoen. Dit komt onder andere door de toename van de investeringen in onderwijshuisvesting met € 64,6 miljoen.
- Investeringen met economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven van € 32,0 miljoen. De investeringen betreffen vooral riolering.
- Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut van € 159,0 miljoen. De toename wordt vooral veroorzaakt door investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken.

Hierna worden de onderdelen toegelicht.

Investeringen met een economisch nut (exclusief de kosten waarvoor een heffing kan worden geheven)

Het overzicht hierna toont het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met een economisch nut.

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boek-waarde 31-12-2022	Her-rubri-cering	Investe-ringen	Bijdragen van derden	Desinveste-ringen	Af- schrij-vingen	Boek-waarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	8.729,0	-	9,7	-	-2,1	-	8.736,6
Waarvan in erfpacht uitgegeven	8.526,2	-	8,2	-	-	-	8.534,4
Woon-ruimten	0,3	-	-	-	-	-	0,3
Bedrijfs-gebouwen	2.200,8	1,5	157,4	-0,4	-4,5	-69,2	2.285,6
Grond-, weg- en waterbouw-kundige werken	296,9	-1,3	34,2	-	-0,1	-15,8	313,9
Vervoer-middelen	64,5	-	7,1	-	-0,2	-9,5	61,9
Machines, apparaten en installaties	264,5	4,3	51,6	-	-0,1	-27,1	293,2
Overige materiële vaste activa	112,3	2,1	11,3	-	-0,2	-15,7	109,8
Totaal	**11.668,3**	**6,6**	**271,3**	**-0,4**	**-7,2**	**-137,3**	**11.801,3**

Duurzame waardeverminderingen komen bij deze activa niet voor en worden om die reden niet in de tabel getoond.

Stand ultimo 2023

De materiele vaste activa met economisch nut van € 11,8 miljard bestaan vooral uit investeringen in gronden en terreinen (€ 8,7 miljard), waarvan in erfpacht uitgegeven gronden het grootste deel zijn (€ 8,5 miljard).

De boekwaarde in bedrijfsgebouwen bedraagt ultimo 2023 € 2,3 miljard en bestaat onder andere uit:

- Gebouwen in het onderwijs (€ 1,4 miljard).
- Gemeentelijke huisvesting (€ 0,5 miljard).
- Parkeergarages (€ 162,3 miljoen).

De boekwaarde in grond-, weg- en waterbouwkundige werken bedraagt ultimo 2023 € 313,9 miljoen, waarvan:

- Het drinkwaterbeheer van € 244,6 miljoen.
- Sportaccommodaties van € 66,8 miljoen.

De boekwaarde in machines, apparaten en installaties bedraagt € 293,2 miljoen en bestaat grotendeels uit:

- Drinkwaterzuivering, baggeren/drijfvuilvissen en binnenwaterbeheer van € 90,3 miljoen.
- Installaties in gemeentelijke panden en op gronden van € 82,1 miljoen.
- Installaties in Zorg- en onderwijspanden van € 55,6 miljoen.

Mutaties 2023

De stijging van de materiële vaste activa met een economisch nut waarvoor geen heffing kan worden geheven bedraagt € 133,0 miljoen. Dit komt door:

- Investeringen van € 271,3 miljoen die bestaan uit:
  - Investeringen in gronden en terreinen van € 9,7 miljoen, onder andere door uitgiften van grond in erfpacht van € 8,2 miljoen. Dit betreft de waardestijging van geactiveerde erfpachtrechten. Hier is € 8,4 miljoen geactiveerd en € 0,2 miljoen gedeactiveerd. Per saldo een toename van circa € 8,2 miljoen. In feite is de desinvestering deels het gevolg van wijzigingen van contracten, die daarna weer worden geactiveerd en deels door de overstapregeling. Wanneer een erfpachtcontract eeuwigdurend wordt afgekocht staat deze voor 1 euro op de balans.
  - Investeringen in bedrijfsgebouwen van € 157,4 miljoen. Dit komt vooral door investeringen van € 97,2 miljoen in onderwijshuisvesting, een investering in de Singelgracht garage van € 20,4 miljoen en een investering in de voorbereidingen in de Jaap Eden IJscomplex van € 7,1 miljoen.
  - De investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken van € 34,2 miljoen komen voor € 18,6 miljoen door investeringen in drinkwaterzuivering, baggeren/drijfvuilvissen en binnenwaterbeheer.
  - De toename in machines, apparaten en installaties met € 51,6 miljoen komt onder

andere door investeringen in drinkwaterzuivering voor € 11,7 miljoen, in laptops en vernieuwing data-infrastructuur van € 11,6 miljoen, onderwijshuisvesting van € 10,9 miljoen, in een upgrade van parkeerautomaten van € 5,3 miljoen en de parkeergarage Vijzelgracht van € 3,1 miljoen.
  - Investeringen in vervoermiddelen van € 7,1 miljoen komen voor € 5,9 miljoen door investeringen in voertuigen voor het gemeentelijke wagenpark en in emissievrije IJveren van € 1,0 miljoen.
  - Investeringen in overige materiële vaste activa waren € 11,3 miljoen.
- De desinvesteringen bedragen € 7,2 miljoen, waaronder een desinvestering van het voormalige stadsdeelkantoor Osdorpplein van € 2,6 miljoen, hetgeen in de grondexploitatie is opgenomen. Een desinvestering van € 1,1 miljoen van de grond Strandvliet, een desinvestering van € 1,1 miljoen van de Werf Bornhout, een desinvestering van € 0,5 miljoen van de grond rondom Vreeswijkpad en een desinvestering van een onderwijshuisvesting aan de Plejadenplein 40 van € 0,3 miljoen.
- De afschrijving van € 137,3 miljoen.
- Een toename van de investeringen met € 6,6 miljoen door herrubricering, omdat een aantal activa nog niet juist gerubriceerd waren. De herrubricering is saldo neutraal. Bij de investeringen met maatschappelijk nut zijn deze afgenomen met € 6,6 miljoen door de herrubricering.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Herrubricering	Investeringen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	0,0	-	-	-	0,0
Bedrijfs-gebouwen	6,0	-	-	-0,1	5,9
Grond-, weg- en waterbouw-kundige werken	391,6	-	36,9	-15,9	412,6
Machines, apparaten en installaties	66,2	-	21,8	-10,4	77,6
Overige materiële vaste activa	1,4	-	-	-0,3	1,1
Totaal	**465,2**	**0,0**	**58,7**	**-26,7**	**497,2**

Bijdragen van derden, duurzame waardeverminderingen en desinvesteringen komen bij deze activa niet voor en worden om die reden niet in de tabel getoond.

Stand ultimo 2023

De materiële vaste activa van € 497,2 miljoen (2022: € 465,2 miljoen) waarvoor ter bestrijding van de kosten heffingen worden geheven, betreft vooral investeringen in rioolgemalen en het rioolstelsel.

Mutaties 2023

De stijging van deze activa met € 32,0 miljoen komt door de volgende mutaties:

- De investeringen van € 58,7 miljoen (2022: € 32,9 miljoen) komt door investeringen van € 37,8 miljoen in riolering en door investeringen van € 20,9 miljoen in ondergrondse afval inzamelingssysteem.
- De afschrijving van € 26,7 miljoen die vooral de geactiveerde kosten voor riolering en ondergrondse afval inzamelingssysteem betreft.

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Herrubricering	Investeringen	Bijdragen van derden	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	778,7	-	-	-	-	-26,6	752,1
Overige materiële vaste activa	0,0	-	-	-	-	-	0,0
Vanaf 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.106,1	-0,2	264,9	-72,1	-	-20,7	1.278,0
Machines, apparaten en installaties	96,9	-6,4	23,7	-	-	-5,1	109,1
Overige materiële vaste activa	0,5	-	1,5	-	-	-	2,0
Totaal	**1.982,2**	**-6,6**	**290,1**	**-72,1**	**0,0**	**-52,4**	**2.141,2**

Duurzame waardeverminderingen komen bij deze activa niet voor en worden om die reden niet in de tabel getoond.

Stand ultimo 2023

De materiële vaste activa met maatschappelijk nut met een waarde van € 2,1 miljard bestaan uit investeringen in wegen, bruggen, tunnels, openbare verlichting en parken (€ 1,3 miljard) en in de Noord/Zuidlijn en overige metro- en traminfrastructuur (€ 0,7 miljard). Conform het BBV is een onderscheid gemaakt naar investeringen voor en na 2017.

Mutaties 2023

De stijging van de materiële vaste activa met maatschappelijk nut met € 159,0 miljoen komt door:

- Investeringen van € 218,0 miljoen (na aftrek bijdragen van derden van € 72,1 miljoen). Deze investeringen betreffen voor € 87,7 miljoen onder andere uitgaven voor het Programma Bruggen en Kademuren, waaronder het project de Heren- en Prinsengracht (€ 11,9 miljoen), project Krom Boomsloot (€ 7,9 miljoen), project Jacob Catskade (€ 7,9 miljoen), project Da Costagracht (€ 5,3 miljoen) en het project de Geldersekade (€ 4,7 miljoen). Uitgaven aan het Vervangingsprogramma verhardingen van € 24,0 miljoen. Hierbij gaat het om diverse projecten ten aanzien van vervanging van verhardingen van wegen, straten en pleinen in Amsterdam. Verder betreffen de investeringen, uitgaven aan de Aanpak Wegtunnels Amsterdam (AWA) van € 22,3 miljoen. Deze investeringen van € 22,3 miljoen kunnen worden verdeeld naar Verkeer Centrale Amsterdam (€ 9,2 miljoen), de renovatie van de Piet Hein Tunnel (€ 5,5 miljoen), Aanpak wegtunnels Amsterdam (€ 4,2 miljoen), de renovatie Michiel de Ruijtertunnel (€ 3,3 miljoen) en de Arenatunnel (€ 0,1 miljoen). Uitgaven ter vervanging en herprofilering openbare verlichting van € 14,4 miljoen. Dit in het kader van het Beleidskader Verlichting 2017 en 1Amsterdam Heel & Schoon (2017) waarbij de asset Verlichting wordt omgebouwd naar ledverlichting. Uitgaven voor het kapitaalgoed verkeerssystemen bestaande uit Verkeersinformatiesystemen (VIS) en Verkeersregelinstallaties (VRI) van € 9,4 miljoen om te kunnen voldoen aan het gewenste onderhoudsniveau. Voor Implementatie Scenario Analyse, ISA, (€ 4,5 miljoen) worden de brandvoorzieningen in de ondergrondse stations van de Oostlijn verbeterd.
  De overige investeringen van € 55,5 miljoen betreffen investeringen in openbare ruimte projecten zoals:
  - Project Raadhuisstraat-Rozengracht van € 10,9 miljoen;
  - Berlagebrug van € 9,7 miljoen;
  - Middenmeer Noord van € 4,7 miljoen;
  - Aanleg IJboulevard van € 4,5 miljoen;
  - Kinkerstraat Midden en West van € 3,2 miljoen;
  - Vervangingsprogramma civiele constructies van € 3,1 miljoen;
- Afschrijvingen van € 52,4 miljoen waaronder op het openbaar vervoer, zoals:
  - Noord/Zuidlijn van € 10,1 miljoen.
  - Afschrijvingen van € 4,3 miljoen op voorzieningen in de openbare ruimte.
- Een afname van de investeringen met € 6,6 miljoen door herrubricering, omdat een aantal activa nog niet juist gerubriceerd waren. De herrubricering is saldo neutraal. Bij de investeringen met een economisch nut (exclusief de kosten waarvoor een heffing kan worden geheven) zijn deze toegenomen met € 6,6 miljoen door de herrubricering.

7.1.3 Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Her-rubricering	Investe-ringen	Afschrij-vingen/ Aflossingen	Duurzame waarde-vermin-deringen*	Boekwaarde 31-12-2023
Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen	876,8	-	11,3	-	-	888,1
-voorzieningen kapitaal-verstrekking deelnemingen	-99,4	-	-	-	-100,0	-199,4
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met looptijd > 1 jaar	0,0	-	-	-	-	0,0
Leningen aan:						
- deelnemingen	269,2	-	44,4	-19,1	-	294,5
- voorzieningen leningen deelnemingen	0,0	-	-	-	-	0,0
Overige langlopende leningen	81,6	-	5,4	-3,9	-	83,1
Overige uitzettingen met rentetypische looptijd >= 1 jaar	37,5	-	4,0	-8,2	-	33,3
Totaal	**1.165,7**	**0,0**	**65,1**	**-31,2**	**-100,0**	**1.099,6**

*) Onder duurzame waardeverminderingen staan de afwaarderingen vermeld.

Stand ultimo 2023

De financiële activa van € 1.099,6 miljoen bestaan uit:

- Deelnemingen (€ 688,7 miljoen).
- Verstrekte leningen (€ 377,6 miljoen).
- Overige uitzettingen (€ 33,3 miljoen).

Bij de waardering is rekening gehouden met een duurzame waardevermindering van in totaal € 199,4 miljoen voor kapitaalverstrekkingen. Deze waardevermindering is in de vorm van een voorziening op de waardering in mindering gebracht.

Mutaties 2023

De afname van de financiële vaste activa met € 66,1 miljoen komt door:

- Investeringen van € 65,1 miljoen door kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en verstrekte leningen. De kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen zijn in totaal € 11,3 miljoen. Dit komt door de aandeelkapitaal stortingen in deelnemingen InWest Regio BV (€ 8,0 miljoen) en NV Watertransportmaatschappij Rijn Kennemerland (€ 1,4 miljoen), en de aankoop van aandelen NV Zeedijk (€ 1,8 miljoen).
- Daarnaast heeft er per saldo een bedrag van € 100,0 miljoen plaatsgevonden in de duurzame waardevermeerdering. Enerzijds betreft dit een toename van een voorziening welke getroffen is op de waarde van de deelneming AEB Holding N.V., ter hoogte van € 101,0 miljoen. Dit is een vertaling van de lagere geschatte waarde van de onderneming AEB. De achtergrond hiervan zijn de hogere kosten en lagere inkomsten van AEB. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de lachgasproblematiek en de daarmee gepaard gaande verlaagde operationele beschikbaarheid van de installaties, waardoor er minder afval verbrand is en dus minder energie is geproduceerd en er hogere onderhoudskosten zijn gemaakt. Naast de lachgasproblematiek ziet AEB zich ook geconfronteerd met op dit moment lagere energieprijzen. Onderliggend is AEB structureel winstgevend. De daadwerkelijke waarde van de onderneming zal blijken als uitkomst van het voorziene verkoopproces.
  Anderzijds betreft dit een afname van € 1 miljoen door een vrijval van de voorziening afwaardering deelneming Carré. In 2021 is Carré gesteund met € 3,0 miljoen kapitaalversterking voor mogelijke Coronaverliezen waardoor de boekwaarde van de deelneming uitkwam op € 3,2 miljoen en een financierings-reserve van € 3,0 miljoen. Vervolgens leken de coronaverliezen mee te vallen en is € 1,0 miljoen van de financieringsreserve omgezet in een voorziening voor het mogelijk afwaarderen van de deelneming Carré. Door het sterke jaarresultaat van

Carré is het de verwachting dat het eigen vermogen van Carré ruim boven de € 3,2 miljoen gaat uitkomen ultimo 2023. Daardoor is er geen risico meer op een afwaardering van de deelneming van Carré en kan de voorziening vrijvallen.

- Daarnaast heeft er een toename van € 44,4 miljoen en een aflossing van € 19,1 miljoen in de verstrekte leningen aan deelnemingen plaatsgevonden. Deze toename betreft het verstrekken van een lening aan AEB Holding NV (€ 25,0 miljoen). Bij de reeds verstrekte lening aan AEB Holding NV is de rente toegevoegd aan de hoofdsom van de lening (€ 11,4 miljoen). Een aflopende lening aan Westpoort Warmte BV is opnieuw verstrekt (€ 8,0 miljoen) wat zowel als aflossing als investering telt in het overzicht. Daarnaast zijn er aflossingen ontvangen op leningen verstrekt aan Westpoort Warmte BV (10,0 miljoen) en BV Exploitatiemaatschappij Carre (€ 1,1 miljoen).
- De overige langlopende leningen en andere uitzettingen nemen per saldo af met € 2,7 miljoen. Dit is het saldo nieuw verstrekte leningen en aflossingen van bestaande leningen. De toename komt bijvoorbeeld door verstrekte leningen aan wooncoöperaties (€ 3,1 miljoen), energieleningen (€ 1,5 miljoen) en leningen die we verstrekten vanuit ons Duurzaamheidsfonds (€ 1,3 miljoen). Bestaande leningen waarbij er per saldo werd afgelost zijn bijvoorbeeld startersleningen (€ 1,7 miljoen) en schuldsaneringsleningen (€ 1,4 miljoen). Het laatstgenoemde komt deels door afgeboekte leningen vanuit de afhandeling van de toeslagenaffaire.
- De verstrekte leningen lichten we verder toe in de paragraaf Financiering.

Vlottende activa

7.1.4 Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:
(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Grond- en hulpstoffen:	0,4	0,3
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	-446,3	-309,5
Gereed product en handelsgoederen	8,4	8,9
Vooruitbetalingen		
Totaal	**-437,5**	**-300,3**

Grond- en hulpstoffen

De voorraden grond- en hulpstoffen bestonden op 31 december 2023 voor € 0,3 miljoen uit de voorraden waardepapieren van de stadsloketten zoals gezondheidsverklaringen, trouwboekjes en gehandicapten parkeerkaarten.

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Stand ultimo 2023

De voorraden onderhanden werk van € 309,5 miljoen negatief bestaat uit 155 actieve grondexploitaties van de gemeente Amsterdam. In de paragraaf Grondbeleid staat een uitgebreide toelichting op de grondexploitaties en de systematiek van het Vereveningsfonds en Zuidas.

(Bedragen x € 1 miljoen)

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2022	Vermeerde-ringen	Vermin-de-ringen	Boek-waarde 31-12-2023	Geraamde kosten	Geraamde opbreng-sten	Geraamd eindresul-taat
Grond-exploitaties Verevenings-fonds	-20,5	387,3	-203,2	163,6	3.548	-4.245	-533
Grond-exploitaties Zuidas	-134,2	76,6	-69,0	-126,6	677	-1.055	-505
Totaal grond-exploitaties	-154,7	463,9	-272,2	37,0	4.225	-5.300	-1.038
Voorziening plantekorten Vervenings-fonds	-290,4	-54,4		-344,8			
Voorziening plantekorten Zuidas	-1,2	-0,5		-1,7			
Totaal Voorziening	-291,6	-54,9		-346,5			
Totaal	**-446,3**			**-309,5**			

Mutaties 2023

Eind 2023 is de stand van het onderhanden werk € 37,0 miljoen. Het onderhanden werk Bouwgrond in Exploitatie is voor het eerst na jaren niet meer negatief omdat we in 2023 beduidend minder inkomsten ontvingen dan we investeerden. De inkomsten bleven achter door de onzekere economische omstandigheden in de gebiedsontwikkelingen. Veel ontwikkelaars nemen in afname van grond en de bouw van woningen en vastgoed een afwachtende houding in. In het onderhanden werk staan plannen met een voorzien tekort ter hoogte van afgerond € 346,5 miljoen. Hier is conform BBV een voorziening voor gevormd welke in mindering is gebracht op de voorraden.

Het saldo van Bouwgrond in Exploitatie steeg in 2023 door lagere inkomsten in 2023 ten opzichte van onder meer de uitgaven en tussentijdse winstnemingen. In totaliteit steeg het onderhanden werk met € 191,7 miljoen naar € 37,0 miljoen. De omvang van de investeringen is de laatste jaren hoog en stijgt nog steeds mede door de vastgestelde plannen van de afgelopen jaren waar eerst fors wordt geïnvesteerd met

als doel ook op middellange termijn voldoende bouwgrond te ontwikkelen voor onder meer betaalbare woningen.

De vermeerderingen van het onderhanden werk betreffen voornamelijk inrichting van IJburg 2 Strandeiland en Centrum waaronder meerdere bruggen, het verdere saneren in Buiksloterham en diverse verwervingen zoals in Amstelkwartier 2e en 3e fase en de inrichting van een tijdelijk sportpark in de nieuwe Kern Zuid. De verminderingen van € 272,2 miljoen gaan over alle inkomsten van de grondexploitaties. Die bestaan voor het grootste deel uit gronduitgiften voor een bedrag van € 188,0 miljoen en het restant bestaat vooral uit kostenverhaal bij Amsteloever op derden, subsidies van de Vervoersregio, bijdragen van derden, optievergoedingen en tijdelijke exploitatie inkomsten.

De voorziening plantekorten is op het onderhanden werk in mindering gebracht. Daardoor is de totale balanspost Bouwgrond in exploitatie negatief. Deze wijze van presentatie wijkt af van de stellige uitspraak van de commissie BBV die zegt dat als sprake is van een voorziening ingericht ter bestrijding van de (verwachte) tekorten in grondexploitaties, die dan maximaal voor de boekwaarde van het onderhanden werk van betreffende bouwgrond in exploitatie worden gepresenteerd als een waardecorrectie op de post bouwgrond in exploitatie. De gemeente Amsterdam volgt deze uitspraak niet. Het opknippen van de voorziening heeft als enig effect dat deze dan op twee plaatsen wordt gepresenteerd wat het inzicht in de totale waardecorrectie niet vergroot. De getroffen voorziening heeft daarnaast geen relatie met de boekwaarde, maar met te verwachten nog komende verliezen. Daarnaast is het gebruikelijk voorzieningen die dienen als waardecorrectie ook te verantwoorden bij het actief waarvoor de correctie geldt. De stijging van de voorziening plantekorten is vooral veroorzaakt door de nog steeds hoge inflatie in 2023 in combinatie met dalende grondprijzen.

Ramingen nog te maken kosten en opbrengsten

De ramingen van de nog te maken nominale kosten en opbrengsten in exploitatie genomen baseren we op de inzichten prijspeil begin 2023. De geraamde kosten vanaf 2024 zijn afgerond € 4,2 miljard en de geraamde inkomsten zijn afgerond € 5,3 miljard.

De geraamde inkomsten en uitgaven zijn gebaseerd op de in het najaar bijgewerkte projectenportefeuille. De ramingen zijn aangepast aan de geactualiseerde grondprijzen najaar 2023 en aan de recente kostenramingen. Per saldo is er sprake van lagere verwachting en treedt er een verslechtering op van de prognose ten opzichte van verleden jaar. Dit is voornamelijk het gevolg van verslechtering van de lopende plannen als gevolg van hoge inflatie (ondanks dat deze tempert) en de lagere grondprijzen.

Bij de geraamde kasstromen horen de nodige kanttekeningen. De belangrijkste kanttekening is dat deze bedragen eerst nog moeten worden verdiend. De kanttekeningen zijn terug te voeren op het feit dat de hoogte van de kasstromen een verwachte waarde is die zijn grondslag vindt in de huidige economische omstandigheden die onzeker zijn. Met een horizon van 15-20 jaar is de portefeuille bijzonder vatbaar voor conjuncturele bewegingen waarin marktprijzen kunnen dalen en stijgen. Daarom kunnen de geraamde kasstromen van de portefeuille toenemen, maar ook (sterk) afnemen.

In een scenario van een economische crisis zal een relatief groot deel van de geraamde inkomsten later worden behaald en mogelijk vervallen, waardoor de groei van de vereveningsruimte stagneert. In 2024 wordt een verdere verlaging van de inflatie verwacht die meer tendeert naar de normale inflatie van 2%. In de laatste maanden van 2023 is een afvlakking van de grondprijsdaling zichtbaar en wordt door experts een in de komen jaren een lichte stijging verwacht. Dezelfde experts wijzen wel op de onzekere economische situatie als gevolg van de oorlogen in de Oekraïne en het Midden-Oosten. Daarom moet de gemeente jaarlijks bepalen in hoeverre het verantwoord is om vooruit te lopen op toevoegingen aan de vereveningsruimte en de mogelijke claims op het vereveningsfonds, voorzichtigheid is nog steeds geboden.

De verschillende scenario's die wij toepassen voor de korte termijn variëren van lagere grondprijzen en hogere inflatie tot stijgende grondprijzen en lagere inflatie. In een verwacht scenario op basis van de nacalculatie houden we rekening met een jaarlijkse stijging van de inflatie en grondprijzen van 2%. In een gunstiger scenario houden we rekening met grondprijzen die in 2024 met 3% of meer stijgen. In een slechtere variant houden we rekening met naast de grondprijsstijging van 3% of meer met een kosten inflatie van 3% in 2024. Het plansaldo varieert met meerdere 10 tallen miljoenen. In het gunstige scenario zal de voorziening plantekorten met afgerond € 5,0 miljoen afnemen en het per saldo het onderhanden werken hoger worden. Pas In een slecht weer scenario met dalende grondprijzen zal het aandeel verlieslatende plannen toenemen. Hierdoor neemt de voorziening plantekorten toe met dit bedrag en de omvang van het onderhanden werk derhalve af. Dit kan worden opgevangen binnen de financiële buffer van het Vereveningsfonds.

Zie voor verdere toelichting op de grondexploitatie de paragrafen *3.4 Grondbeleid* en *3.8 Weerstandsvermogen en risicobeheersing*.

Gereed product en handelsgoederen

Stand ultimo 2023

De voorraad gereed product en handelsgoederen van € 8,9 miljoen (2022: € 8,4 miljoen) bestaat uit:

- Voorraden Stadsbeheer ten behoeve van de inrichting van de openbare ruimte (€ 7,3 miljoen).
- Voorraden vaccinatiemiddelen, testen en groeigidsen (€ 0,1 miljoen).
- Te veilen panden en winkelvoorraad van de Stadsbank van Lening (€ 1,5 miljoen).

Mutaties 2023

De voorraad van Stadsbank van de Lening is met € 0,4 miljoen toegenomen, mede doordat er geen veilingen hebben plaatsgevonden in 2023. Door een toename van € 0,1 miljoen van de voorraad materialen van Stadswerken (waaronder materialen voor vervangingsprojecten openbare verlichting) is de wijziging bij de voorraden gereed product minimaal.

7.1.5 Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder zijn als volgt verdeeld:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Vorderingen op openbare lichamen	306,2	313,8
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0,1	0,1
Overige vorderingen	537,1	590,0
Totaal vorderingen	843,4	903,9
Totaal voorziening oninbaarheid overige vorderingen (inclusief stadsdelen)	-143,2	-137,5
Totaal	**700,2**	**766,4**

Vorderingen op openbare lichamen

Stand ultimo 2023

De vorderingen openbare lichamen van € 313,8 miljoen bestaat uit de vorderingen op de belastingdienst, waaronder de aangiften BCF, BTW en dividendbelasting.

Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen

De balanswaarde ultimo 2023 van € 0,1 miljoen op deze post betreft vooral de rekening-courantverhouding met de NV VGA verzekeringen.

Overige vorderingen/uitzettingen

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Balanswaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023	Voorziening	Balanswaarde 31-12-2023
Gemeentelijke belastingen en heffingen belastingvorderingen	120,0	178,6	-16,2	162,4
Vorderingen op derden	98,9	161,5	-51,2	110,3
Beleensommen Stadsbank van Lening	56,3	62,1	-	62,1
Vorderingen op klanten beleidsterrein werk, participatie en inkomen	31,7	99,9	-66,5	33,4
Vorderingen op derden uit hoofde van gronduitgifte en/of gronduitgifte gerelateerd	87,0	87,9	-3,6	84,3
Totaal	**393,9**	**590,0**	**-137,5**	**452,5**

Stand en mutatie

De overige vorderingen van € 452,2 miljoen bestaat vooral uit:

Belastingvorderingen (2023: € 162,4 miljoen, 2022: € 120,0 miljoen)

De belastingvorderingen bestaan uit de reguliere belastingdebiteuren en bedragen ultimo 2023 € 162,4 miljoen. De toename van de belastingdebiteuren € 42,4 ten opzichte van 2022 komt onder andere door de aanslagoplegging in het vierde kwartaal 2023. De betalingen worden verwacht in het eerste kwartaal van 2024. Het gaat om de Reinigingsrecht 2021, Onroerend zaakbelasting (OZB) gebruik 2022 en 2023,

Reinigingsrecht 2022 en 2023, Rioolrecht gebruik 2022 en Precario passagiersvaartuigen 2023. De voorziening dubieuze debiteuren neemt toe van € 12,5 miljoen naar € 16,2 miljoen.

Vorderingen op derden (2023: € 110,3 miljoen, 2022: € 98,9 miljoen)

Deze post bestaat uit vorderingen op derden, zoals voor drinkwater en langlopende vorderingen die we ter incasso overdragen aan het incassobureau van Belastingen. In vergelijking met 2022 zijn de vorderingen toegenomen met € 12,9 miljoen en is de voorziening verhoogd met € 1,5 miljoen.

Beleensommen Stadsbank van Lening (2023: € 62,1 miljoen, 2022: € 56,3 miljoen)

Het totaalbedrag van uitstaande beleningen aan klanten bij de Stadsbank van Lening bedraagt € 62,1 miljoen. Dit zijn beleenovereenkomsten die we met de klanten afsloten op het onderpand (bijvoorbeeld sieraden). De klant betaalt na het verstrijken van de afgesproken looptijd de waarde van het onderpand (verhoogd met afgesproken rente) terug.

Vorderingen op klanten uit het beleidsterrein werk, participatie en inkomen (2023: € 33,4 miljoen, 2022: € 31,7 miljoen)

De boekwaarde van de vorderingen op klanten uit het beleidsterrein werk, participatie en inkomen betreft ultimo 2023 € 99,9 miljoen (2022: € 108,6 miljoen). Voor deze vorderingen hebben we een voorziening getroffen van € 66,5 miljoen (2022: € 76,9 miljoen). Dit is te verklaren doordat enerzijds de bruto vordering met € 8,7 miljoen is afgenomen doordat de bijstandsklanten hebben afgelost en omdat oninbare vorderingen zijn afgeboekt ten laste van de voorziening. Dit wordt veroorzaakt door de herijking van de debiteurenprofielen (terugvorderingen op de bijstand). Door de herijking is het risicoprofiel van de debiteuren verlaagd waardoor de voorziening lager is bijgesteld.

Vorderingen op derden uit hoofde van gronduitgifte en/of gronduitgifte gerelateerd (2023: € 84,3 miljoen, 2022: € 87,0 miljoen)

De boekwaarde van deze vorderingen bedraagt ultimo 2023 € 84,3 miljoen. Deze bestaat vooral uit nog te ontvangen erfpachtcanon.

Voorziening oninbaarheid (2023: € 137,5 miljoen, 2022: € 143,2 miljoen)

Het totaalbedrag aan voorzieningen bedraagt mede door de afname bij het incassobureau voor de overige vorderingen ultimo 2023 € 137,5 miljoen. Deze afname wordt vooral veroorzaakt door het kwijtschelden van schulden in 2023 in het kader van de Kinderopvangtoeslagaffaire. Dit is afgeboekt ten laste van de voorziening.

7.1.6 Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit door de gemeente aangehouden kassen en bankrekeningen.

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Kas- en banksaldi	5,8	10,2
Totaal	**5,8**	**10,2**

Dit betreft het saldo van de bankrekeningen op naam van de gemeente Amsterdam.

7.1.7 Overlopende activa

De post overlopende activa verdelen we als volgt:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	133,1	25,0
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	384,8	372,1
Totaal	**517,9**	**397,1**

Nog te ontvangen voorschotbedragen van EU en Nederlandse overheidslichamen

We hebben uitgaven gedaan die we nog moeten declareren bij de EU en Nederlandse overheidslichamen. Die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.

(Bedragen x € 1 miljoen)

Naam specifieke uitkering	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-2023
Europees overheidslichaam				
AMIF Europees project voor statushouders	0,0	-	-	0,0
Totaal	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Rijk				
Europees Sociaal Fonds (ESF)	25,1	3,6	-25,1	3,6
Strategische beheer RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra)	0,2	-	-0,2	0,0
Bijdrage Ministerie VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) inzake Corona meerkostenregeling	2,5	3,6	-2,4	3,7
Bijdrage Ministerie SZW (Sociale zaken en Werkgelegenheid) t.b.v. TOZO-regelingen	-4,1	-	4,1	0,0
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) bijdrage vanuit het Gemeentefonds	57,6	1,4	-57,6	1,4
Ministerie van Financiën rijksbijdrage uitvoering Kinderopvangtoeslagenaffaire (KOTA)	1,4	0,3	-1,1	0,6
Ministerie van Financiën specifieke uitkering (SPUK) Kinderopvangtoeslagenaffaire (KOTA) i.h.k.v. SiSa	7,1	16,3	-9,1	14,3
Totaal	**89,8**	**25,2**	**-91,4**	**23,6**
Overige NL-overheidslichaam				
VRA/Amsys	16,0	-	-16,0	0,0
BORI/MVP Metro	26,7	-	-26,7	0,0
Ministerie van Justitie en Veiligheid nog te ontvangen bijdrage RIEC Amsterdam-Amstelland 2023	0,0	0,3	-	0,3
Nog te ontvangen bijdrage Gemeenschappelijke Regeling(GR) Amstelland en Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers en Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (PGA GHOR)	0,6	1,1	-0,6	1,1
Totaal	**43,3**	**1,4**	**-43,3**	**1,4**
Totaal generaal	**133,1**	**26,6**	**-134,7**	**25,0**

Stand ultimo 2023 en mutatie 2023

Het saldo ultimo 2023 van de overlopende activa voor nog te ontvangen voorschotten van EU en Nederlandse overheidslichamen bedraagt € 25,0 miljoen (2022: € 133,1 miljoen) en is € 108,1 miljoen lager dan vorig jaar. Dit komt vooral door:

- Het nog te ontvangen bedrag vanuit het Gemeentefonds (€ 57,6 miljoen), bestaande uit een nog te ontvangen uitkering vanuit 2022 (€ 55,3 miljoen) en een verrekening van de uitkering vanuit 2020 (€ 2,3 miljoen) is in 2023 ontvangen. Het nog te ontvangen bedrag vanuit het Gemeentefonds (€ 1,4 miljoen) is begin 2024 ontvangen en is in 2023 verantwoord.
- Een afname van € 16,0 miljoen door vooral ontvangen betalingen van de VRA aan de gemeente Amsterdam die de bevoorschotting van Amsys door de Vervoerregio betreft. De vordering op het programma Amsys heeft vooral betrekking op de projecten Signalling & Control.
- Nog te ontvangen specifieke uitkering (SPUK) van de Ministerie van Financiën van € 16,3 miljoen inzake Kinderopvangtoeslagenaffaire (KOTA) in het kader van de SiSa.
- Een afname van € 25,1 miljoen van de nog te ontvangen bijdrage van het Europees Sociaal Fonds (ESF) welke in 2023 is ontvangen en verrekend. Deze ontvangen bijdrage betreft onder andere een vordering van € 13,5 miljoen in het kader van REACT-EU (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe). Deze REACT-EU middelen zijn bedoeld om de werkgelegenheids- en sociale effecten van de COVID-19-crisis aan te pakken door te richten op het aan het werk helpen en aan het werk houden van kwetsbare werkenden en werkzoekenden. Tevens is er een ontvangen bijdrage van € 3,6 miljoen ontvangen van het ESF inzake subsidietoekenning in het kader van “Kwetsbare werkenden en werkzoekenden”.
- Voor het beheer en onderhoud van onze railinfra (BORI) en voor het Meerjaren

vervangingsprogramma Metro (MVP) resteert begin 2023 nog een bedrag van € 26,7 miljoen. Dit bedrag is in de loop van 2023 verrekend en afgewikkeld met het restpuntenorganisatie Metro & Tram (MET) en Noord-Zuid lijn (NZL).

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde kosten

De overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen, delen we als volgt in:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Nog te ontvangen (factureren) bedragen	315,2	255,9
Vooruitbetaalde kosten	69,6	116,2
Totaal	**384,8**	**372,1**

Stand ultimo 2023

Het saldo van de overige overlopende activa is hierboven gepresenteerd. Hieronder staan de posten verder toegelicht.

Nog te ontvangen (factureren) bedragen

De nog te ontvangen bedragen van € 255,9 miljoen bestaan vooral uit:

- Belastingmiddelen van € 120,4 miljoen (2022: € 104,6 miljoen).
- Bedragen voor werkzaamheden voor openbaar vervoerprojecten van € 36,0 miljoen (2022: € 34,0 miljoen).
- Bedragen van geinde parkeergelden door Egis Parking Services B.V van € 23,5 miljoen (2022: € 10,6 miljoen.
- Bedragen voor werkzaamheden in de openbare ruimte van € 13,5 miljoen (2022: € 30,9 miljoen).

Mutaties 2023

De nog te ontvangen bedragen zijn € 59,3 miljoen lager dan ultimo 2022. Dit komt vooral door:

- Een afname van nog te ontvangen bedragen van Havenbedrijf Amsterdam van € 62,9 miljoen, waarvan het dividend Havenbedrijf Amsterdam over 2022 van € 25,0 miljoen in 2023 is ontvangen. De systematiek van verwerking van het dividend Havenbedrijf Amsterdam is aangepast van verwerking als bate in het jaar waarop het dividend betrekking heeft naar verwerking als bate in het jaar waarin het dividend wordt ontvangen. Dit betekent dat het dividend over 2023 in 2024 zal worden verwerkt, net als bij alle andere deelnemingen. Conform de gemaakte afspraken is er in 2023 eenmalig € 37,8 miljoen betaald aan het Havenbedrijf Amsterdam in verband met de aanleg van de zeesluis IJmuiden.
- Een afname van nog te ontvangen bedragen voor werkzaamheden in de openbare ruimte van € 17,4 miljoen.
- Een afname van de ontvangen bedragen van € 2,3 miljoen in het kader van Zorg Prestatie Model (ZPM) welke op basis van het contract tussen GGD en Achmea is afgesloten.
- Een toename van de nog te ontvangen bedragen van € 12,9 miljoen voor het innen van parkeergelden door Egis Parking Services B.V. Aanleiding van deze toename is dat de parkeerbaten zijn toegenomen door coalitiemaatregelen, waaronder uitbreiding venstertijden en harmonisatie vergunningentarieven.
- Een afname van de nog te ontvangen bedragen van € 2,1 miljoen voor uitvoeren van PCR-testen door GGD.
- Een afname van de nog te ontvangen bijdragen van € 2,0 miljoen betreffende verrekening van € 0,9 miljoen van de subsidie van het AMS (Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions). De definitieve vaststelling is een jaar later (2022) en is in 2023 teruggevorderd. Tevens zijn er € 0,7 miljoen aan nog te ontvangen baten verwacht van diensten verleend door INAmsterdam en voor Holland Casino.
- Een afname van de ontvangen bedragen van € 2,0 miljoen voor het ontvangen van de afrekening van de bijdragen van de Omgevingsdienst Noorzeekanaalgebied (NZKG).

Vooruitbetaalde kosten

De vooruitbetaalde kosten van € 116,2 miljoen bestaan vooral uit:

- Verleende subsidies van € 59,1 miljoen (2022: € 28,2 miljoen) aan onderwijs voor schooljaar 2023-2024 van circa € 35,0 miljoen en de resterende subsidies in het kader van Maatschappelijk Opvang.
- ICT-voorzieningen van € 24,3 miljoen (2022: € 3,2 miljoen).
- Vooruitbetaalde bedragen van € 7,6 miljoen waarvan een subsidieregeling Zonnepanelen op Amsterdamse corporatiedaken en subsidie vanuit Klimaatfondsregeling.
- In te dienen aanvragen voor bijdragen uit het Corporatiebudget (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting) aan de woningbouwcorporatie Ymere van € 7,6 miljoen (2022: € 7,6 miljoen).
- In het kader van Wet sociale werkvoorziening (WSW) een opgenomen

bevoorschotting aan Pantar van € 4,8 miljoen (2022: € 5,1 miljoen).
- Vooruitbetaalde bedragen van € 3,4 miljoen voor huur & servicefacturen voor panden (2022: € 5,0 miljoen).

Mutaties 2023

De vooruitbetaalde kosten zijn € 46,6 miljoen hoger dan eind 2022. Dit komt vooral door een toename van de verleende subsidies in het kader van Maatschappelijke Opvang en verleende onderwijssubsidies voor schooljaar 2023-2024 van € 25,5 miljoen waaronder initiatief familiescholen van € 10,3 miljoen. Een toename van ICT voorzieningen van € 21,1 miljoen, dit naar aanleiding van het afsluiten van een aantal meerjarige contracten die bij vooruitbetaling moesten worden voldaan. De vooruitbetaalde kosten zijn apart geregistreerd om de lasten aan het juiste boekjaar toe te rekenen. De looptijden kunnen langer zijn dan één jaar.

Buiten de activazijde: Bedrag aan vpb verliescompensatie € nihil

Met ingang van 2016 wordt de gemeente voor een aantal activiteiten aangemerkt als ondernemer. Voor 2023 is het bedrag op een eventuele verliescompensatie gesteld op € nihil.

Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en bestemmingsreserves.

Het verloop van de reserves in 2023 per soort reserve:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoeging	Onttrekking inclusief vrijval	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserve	174,6	114,7	-173,0	196,5	312,8
Resultaat	196,5	122,1	-196,5	0,0	122,1
Bestemmings-reserves	7.613,0	1.283,3	-1.224,1	0,0	7.672,2
Totaal	**7.984,1**	**1.520,1**	**-1.593,6**	**196,5**	**8.107,1**

7.1.8 Algemene reserve

De algemene reserve is de buffer voor financiële tegenvallers. Het is vrij aanwendbaar en is deel van de weerstandscapaciteit. Zie voor het totale overzicht van de weerstandscapaciteit 3.8 Weerstandsvermogen en risicobeheersing. De belangrijkste toevoegingen aan de Algemene Reserve betreffen de volgende:

- Een toevoeging van het resultaat over 2022 van € 196,5 miljoen;
- Een toevoeging in verband met de opheffing van het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF) van € 82,0 miljoen;
- Het afschaffen van de rente risicobuffer heeft in 2023 een effect van € 32,7 miljoen.

De belangrijkste onttrekkingen aan de Algemene Reserve zijn de volgende:

- Een onttrekking in verband met de opheffing van het SMF van € 52,1 miljoen;
- Een onttrekking in verband met de opheffing van de reserve Meerjarig Intertemporele Compensatie van € 42,2 miljoen;
- Een algemene onttrekking van € 78,7 miljoen. Dit is het saldo van de algemene mutaties in de algemene reserve die leidden tot een begroot saldo van € 0,-.

7.1.9 Resultaat

Het resultaat is deel van de Algemene Reserve, maar we moeten het volgens de voorschriften apart presenteren. Bij de vaststelling van de Jaarrekening 2022 bedroeg het voordelig resultaat over 2022 Amsterdam € 196,5 miljoen. Het resultaat over 2023 bedraagt € 122,1 miljoen positief (zie voor verdere toelichting *Hoofdstuk Bestuurlijke- en financiële hoofdlijnen*).

7.1.10 Bestemmingsreserves

Het totaalbedrag aan bestemmingsreserves bedraagt € 7.672,2 miljoen (2022: € 7.613,0 miljoen). In de verloopstaat reserves is het totaaloverzicht van de reserves opgenomen (zie 7.2 Verloopstaat reserves). Hierin staat ook per reserve een toelichting op de mutaties. In de beleidsprogramma's staan toelichtingen op de verschillen tussen begrote en gerealiseerde mutaties per programmaonderdeel opgenomen.

Hieronder geven we alleen een overzicht van de belangrijkste mutaties en de in omvang (zeer) grote reserves.

(Bedragen x € 1 miljoen)

Naam Reserve	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2023
Reserve afkoopsommen erfpacht	4.775,8	61,7	-132,1	0,0	4.705,4
Reserve financiering erfpachtgrond	827,4	178,8	-5,8	-200,0	800,5
Reserve Verevenings-fonds	468,8	291,0	-107,2	-14,0	638,6
Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties	442,2	55,3	-234,2	-78,2	185,2
Financieringsreserve activa met maat-schappelijk nut	185,3	1,5	-3,9	0,0	182,9
Incidentele bijdragen Schaalsprong	0,0	176,0	0,0	0,0	176,0
Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur	100,3	41,5	-2,5	-20,0	119,3
Reserve Klimaatfonds	126,6	0,0	-8,3	0,0	118,3

Naam Reserve	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2023
Reserve Sprong over het IJ (brug)	0,0	100,0	-0,3	0,0	99,7
Reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds	88,9	0,0	0,0	-88,9	0,0
Reserve financiering deelneming GVB	78,8	0,0	0,0	0,0	78,8
Stedelijke Bodemsanering en Nazorg	69,5	1,4	-3,2	0,0	67,6
Reserve Coalitiemiddelen 22-26	20,5	76,2	-34,6	-1,8	60,2
	7.184,1	**983,5**	**-532,2**	**-402,9**	**7.232,6**

Reserve afkoopsommen erfpacht

Deze reserve dient voor de financiering van erfpachtgronden. Hierdoor hoeft de gemeente Amsterdam deze grondwaarde niet te financieren bij externe partijen. Het saldo van de 'Reserve afkoopsommen erfpacht' komt overeen met de waarde van de afgekochte erfpachtgronden De reserve is in 2023 met € 61,7 miljoen toegenomen door nieuw ontvangen afkoopsommen in het voortdurend stelsel. De onttrekking (€ 132,1 miljoen) is het gevolg van erfpachters die hebben afgekocht in het eeuwigdurend stelsel en/of hebben gekozen voor canonbetaling.

Reserve financiering erfpachtgrond

Het doel van de reserve is zoveel mogelijk in erfpacht uitgegeven grond te financieren met eigen vermogen. In de reserve worden de afkoopsommen toegevoegd met betrekking tot het eeuwigdurend stelsel (met uitzondering van 1e uitgifte) en meer- of minderwaarde dat ontstaat bij canonherziening. De toevoeging van € 178,8 miljoen bestaat uit eeuwigdurende afkoopsommen en meerwaarden bij canonherziening in het voortdurend stelsel. De onttrekking van € 5,8 miljoen heeft betrekking op kosten van de overstapregeling. De vrijval van € 200,0 miljoen betreft € 100,0 miljoen voor Sprong over ’t IJ en € 100 miljoen voor de reserve schaalsprong investeringen.

Reserve Vereveningsfonds

Deze reserve is benodigd als weerstandsvermogen en ter dekking van vastgestelde (voor)investeringen in het kader van gebiedsontwikkeling.
Aan de reserve is € 291,0 miljoen toegevoegd, waarvan € 206,7 miljoen is overgeheveld vanuit de reserve Zuidas.
De overige toevoeging bestaat uit winstnemingen uit grondexploitaties (€ 56,6 miljoen), Erfpachtinkomsten (€ 16,9 miljoen) en de jaarlijkse indexering van 2% (€ 10,9 miljoen).
Aan de reserve is € 107,2 miljoen onttrokken. Hiervan is € 74,2 miljoen benodigd om de voorziening Plantekorten op te hogen. De overige onttrekkingen hebben betrekkingen op gemaakte kosten voor projecten waar aparte reserveringen zijn opgenomen in de reserve en kosten die niet direct aan specifieke plannen kunnen worden toegerekend. De vrijval bestaat uit € 4,0 miljoen voor investeringen in parken en € 10,0 miljoen voor de vorming van de reserve Incidentele schaalspronginvesteringen

Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties

Het doel van de reserve is dekking bieden aan de gebiedsontwikkeling op de Zuidas en de bijdrage van de gemeente Amsterdam aan de ontwikkeling van de Dokzone/ ZuidasDok. De toevoegingen betreft winstnemingen in de grondexploitaties (€ 46,5 miljoen) en de indexatievergoeding op de reserve (€ 8,8 miljoen). De onttrekkingen betreffen de jaarlijkse bijdrage aan Zuidasdok (€ 22,4 miljoen), een onttrekking ter dekking van de apparaatslasten en centrale overhead (€ 4,6 miljoen), een onttrekking voor het aanvullen van de voorziening negatieve plannen (€ 0,5 miljoen) en een onttrekking van de vrije vereveningsruimte die per 2024 wordt gepresenteerd in de reserve Vereveningsfonds (€ 206,7 miljoen). De vrijval bestaat uit een deel dat is bestemd voor algemene middelen voor realiseren van beleidsdoelstellingen elders in de stad (€ 12,2 miljoen). Daarnaast een uitname voor bijdrage aan tekort Zuidasdok, die is toegevoegd aan de reserve schaalsprong investeringen (€ 66,0 miljoen).

Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut

De reserve betreft de inzet van de eigen bijdrage van de gemeente voor de dekking van investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Sinds 2017 moeten activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut geactiveerd worden en mogen eigen middelen niet meer op de boekwaarde van de investering in mindering worden gebracht. Deze worden sindsdien in een financieringsreserve opgenomen en worden vervolgens gelijktijdig met de (hogere) afschrijvingslasten onttrokken, zodat de afschrijvingslasten per saldo niet zullen toenemen. In 2023 is € 1,5 miljoen toegevoegd aan de reserve voor projecten in de openbare ruimte. De onttrekkingen van € 3,9 miljoen dekken de afschrijving van investeringen waarvan de afschrijvingen inmiddels zijn gaan lopen. De eindstand van € 182,9 miljoen is volledig benodigd om de toekomstige afschrijvingslasten van specifieke investeringen te kunnen dekken.

Reserve Incidentele bijdragen Schaalsprong
De reserve is in 2023 gevormd en heeft als doel het reserveren van middelen voor de meerjarige lasten van Schaalsprong investeringen. Aan de reserve is conform besluitvorming door de raad € 176,0 miljoen toegevoegd.

Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur
Het doel van de reserve is het egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Participatiewet voor het inkomensdeel (bijstandsuitkeringen) en de uitvoering van Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Tozo is één van de maatregelen van het kabinet om ondernemers te ondersteunen tijdens de coronacrisis. Aan deze reserve is het (positieve) resultaat op de BUIG over 2023 toegevoegd. De gemiddelde uitstroom van het aantal Amsterdammers uit de bijstand was hoger dan het landelijk gemiddelde. Amsterdam heeft hierdoor beter gepresteerd dan het landelijk gemiddelde. Dit heeft geleid tot lagere bijstandslasten en daarmee een positief resultaat op de BUIG. De onttrekkingen betreffen hoofdzakelijk uitgaven die zijn gedaan voor de uitvoeringskosten in verband met de afwikkelingen van de TOZO. De vrijval vloeit voort uit het coalitieakkoord (€ 10 miljoen) en de besluitvorming bij de Voorjaarsnota 2023 (€ 10 miljoen). Deze middelen zijn vrijgevallen ten gunste van de Algemene Middelen.

Reserve klimaatfonds
Het doel van deze reserve is het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal en aardgasvrij Amsterdam. De onttrekking is in overeenstemming met de op het programma corresponderende lasten op programmaonderdeel 1.6. De bestedingen zijn passend bij de gemeentelijke rolopvatting ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal en aardgasvrij Amsterdam.

Reserve Sprong over het IJ (brug)
De reserve heeft het doel middelen te reserveren voor de meerjarige lasten van investering Sprong over het IJ (brug). Aan de reserve is conform besluitvorming door de raad € 100,0 miljoen toegevoegd. De onttrekkingen dekken de voorbereidingskosten van het projectteam.

Reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds
Conform besluitvorming bij de begroting 2023 is deze reserve opgeheven per 1-1-2023. Het saldo van de reserve is toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Reserve financiering deelneming GVB
Deze reserve betreft een financieringsreserve. De stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde van de deelneming GVB.

Reserve Stedelijke Bodemsanering en Nazorg
Het reserveren van middelen voor de meerjarige stedelijke bodemsaneringsprogramma's en nazorgactiviteiten kwam vooral vanuit rijksmiddelen. De hoogte van de onttrekkingen en toevoegingen hangt samen met het saldo van de gemaakte kosten bodemsanering. De toevoeging bestaat uit de indexatievergoeding (€ 1,4 miljoen). De onttrekking (€ 3,2 miljoen) heeft betrekking op de kosten van saneringsprojecten en nazorg.

Reserve Coalitiemiddelen 22-26
Het doel van de reserve is het beschikbaar houden van specifieke incidenteel aangewezen coalitiemiddelen in de coalitieperiode 2022-2026. De reserve is ingesteld met als doel de coalitiemiddelen van het nieuwe coalitieakkoord te kunnen volgen. Conform het coalitieakkoord en begroting is er € 76,2 miljoen aan de reserve toegevoegd. De onttrekkingen zijn gerealiseerd voor de verschillende maatregelen in het coalitieakkoord, zoals voor de Masterplannen Nieuw-West en Zuidoost en de Aanpak Noord (€ 9,5 miljoen) en Duurzaamheid en ruimtelijke ordening (€ 9,2 miljoen). Er is, conform begroting, € 1,8 miljoen vrijgevallen van een deel van het gereserveerde bedrag voor noodfondsmiddelen om in te zetten voor de gestegen energielasten bij de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland.

7.1.11 Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen, verliezen en risico's, ter egalisering van onderhoudslasten en voor van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Het verloop van de voorzieningen in 2023 per soort voorziening:

(Bedragen x € 1 miljoen)

Naam voorziening	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2023
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	166,6	143,6	-7,7	-2,3	300,2
Egalisatievoorzieningen	108,6	36,8	-42,3	0,0	103,1
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	144,8	0,1	-6,5	0,0	138,4
Totaal	**420,0**	**180,5**	**-56,5**	**-2,3**	**541,7**

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's (2023: € 300,2 miljoen, 2022: € 166,6 miljoen)

De belangrijkste voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn de volgende:

Voorziening grondgerelateerde kosten buiten grexen (2023: € 183,2 miljoen, 2022: € 74,6 miljoen)
In 2023 zijn specifieke doeluitkeringen van het Rijk ontvangen voor investeringen in woningbouw en bovenplanse infrastructuur die hieraan bijdraagt. Deze middelen zijn aan deze voorziening toegevoegd totdat aan de voorwaarden van de subsidie is voldaan.

Voorzieningen Pensioenfonds (SD) Wethouders en Waardeoverdracht pensioenen (gewezen) wethouders (2023: € 51,1 miljoen, 2022: € 55,6 miljoen)
Vanuit de pensioenregeling voor politieke ambtsdragers zijn bestuursorganen eigen risicodrager. Dit houdt in dat we zelf verantwoordelijk zijn voor bekostigen en uitbetalen van pensioenen aan ex-bestuurders en hun nabestaanden. Vanuit de regelgeving BBV moeten we de voorziening pensioenverplichtingen politieke ambtsdragers volledig dekkend maken. De onttrekking aan de voorzieningen zijn ingezet voor uitkeringen pensioenen bestuurders stadsdelen en (gewezen) wethouders. De vrijval is een gevolg van de rentestijging.

Voorziening verlofsparen (2023: 21,8 miljoen, 2022: € 11,8 miljoen)
Vanwege een wijziging in de regelgeving omtrent het kunnen sparen van verlof, is een voorziening gevormd ter dekking van op te nemen verlof in de toekomst. De hoogte van de voorziening betreft een inschatting van de toekomstige verplichting.

Voorziening juridische risico's (2023: 14,7 miljoen, 2022: € 2,6 miljoen)
De voorziening heeft ten doel het afdekken van risico's van belang bij juridische aangelegenheden. De inschatting van de benodigde hoogte van de voorziening is geheim.

Egalisatievoorzieningen (2023: € 103,1 miljoen, 2022: € 108,6 miljoen)

De egalisatievoorzieningen gaan voor een bedrag van € 68,9 miljoen over groot onderhoud van vastgoed waarvan de grootste de volgende voorzieningen zijn:

(Bedragen x € 1 miljoen)

Naam voorziening	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening groot onderhoud gemeentelijk vastgoed	36,6	29,5
Groot onderhoud huisvesting gemeentelijk apparaat	23,5	25,2
Onderhoud binnenruimte huisvesting gemeentelijk apparaat	14,4	14,2
Totaal	**74,5**	**68,9**

Daarnaast bestaan er onder meer voorzieningen voor het onderhoud van sport- en schoolgebouwen (€ 15,3 miljoen). Deze voorziening wordt ingezet voor het meerjarig grootonderhoud van sporthallen, sportparken en zwembaden.

Voorzieningen van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden (2023: € 138,4 miljoen, 2022: € 144,8 miljoen)

Deze voorzieningen betreffen vooral een voorziening voor de exploitatielasten voor de veerverbindingen over het Noordzeekanaal (hieronder verder toegelicht) en een aantal kleinere voorzieningen.

Voorziening integraal vervoerssysteem veren (2023: € 134,6 miljoen, 2022: € 141,0 miljoen)

Voor de exploitatie van de veerdiensten over het Noordzeekanaal (NZK) en de daarmee verband houdende projecten voor aanlandingen, groot onderhoud en elektrisch varen is in 2023 € 6,5 miljoen aan de voorziening onttrokken.

Vreemd vermogen

7.1.12 Vaste schulden

Onder de vaste schulden verantwoorden we onze portefeuille aan langlopende leningen en ontvangen waarborgsommen. Met deze leningen financieren we vooral de gemeentelijke investeringen zoals verantwoord onder de vaste activa en de financiering van het onderhanden werk.

Verloop in 2023 van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Vermeerderingen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2023
Obligatieleningen	2.755,0	20,0	-310,0	2.465,0
Onderhandse leningen van binnenlandse pensioenfondsen en verzekerings-maatschappijen	50,0	-	-	50,0
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	3.284,8	130,0	-240,1	3.174,7
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0,0	-	-	0,0
Onderhandse leningen van openbare lichamen	280,0	350,0	-	630,0
Waarborgsommen	11,5	5,1	-3,4	13,2
Totaal	**6.381,3**	**505,1**	**-553,5**	**6.332,9**

De vaste schuld is in 2023 gedaald met € 48,4 miljoen naar € 6.332,9 miljoen. De obligatieleningen zijn met € 290,0 miljoen gedaald naar € 2.465,0 miljoen. Deze afname van de obligatieleningen hangt samen met:

- Investeringen.
- De toename van het eigen vermogen.
- De toename van kort geld en de vlottende schulden.

De totale onderhandse leningen stegen met € 239,9 miljoen. Het leenbedrag van de onderhandse leningen aan binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen, banken en overige financiële instellingen bleef gelijk met € 50,0 miljoen. Het leenbedrag aan overige binnenlandse sectoren bleef € 0,0 miljoen. Daarnaast is de onderhandse lening van openbare lichamen gestegen met € 350,0 miljoen naar € 630,0 miljoen. Bij het aantrekken van langlopende leningen worden meerdere potentiële financiers benaderd met als doel om te lenen tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden. In 2023 zijn € 350,0 miljoen aan langlopende leningen afgesloten met provincies. Deze waren in staat om op dat moment de leningen te verstrekken tegen de laagste rentes.

De totale rentelast voor het jaar 2023 bedraagt € 59,6 miljoen. In 3.3 Financiering lichten we de uitvoering van de financieringsfunctie nader toe.

Vlottende passiva

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Netto-vlottende schulden met een rente-typische looptijd korter dan één jaar	713,6	649,0
Overlopende passiva	584,2	797,6
Overige overlopende passiva	0,0	0,0
Totaal	**1.297,8**	**1.446,6**

7.1.13 Netto-vlottende schulden

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden		
Overige kasgeldleningen	334,5	361,0
Overige schulden	379,1	288,0
Totaal	**713,6**	**649,0**

Kasgeldleningen/Overige kasgeldleningen

De kasgeldleningen en overige kasgeldleningen zijn voor kortdurende financiering. In de financieringsparagraaf lichten we toe hoe we de activiteiten van de gemeente financieren.

Overige schulden

De belangrijkste en grootste overige schulden worden als volgt gespecificeerd:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Belastingverplichtingen	19,7	23,5
Crediteuren	50,7	70,6
Facturen in omloop	308,7	193,9
Totaal	**379,1**	**288,0**

Belastingverplichtingen

De belastingverplichtingen van € 23,5 miljoen bestaan hoofdzakelijk uit de af te dragen belastingontvangsten aan opdrachtgevers, waarvoor de gemeente Amsterdam zorg draagt voor de inning.

Crediteuren

Dit betreft het saldo aan goedgekeurde facturen, waarvan de betaling op balansdatum nog moet gebeuren.

Facturen in omloop/nog te betalen

Deze post betreft facturen die nog voor goedkeuring in omloop zijn en betrekking hebben op het boekjaar 2023.

7.1.14 Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	326,9	347,7
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	144,7	282,4
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen (waarvan canon volgende jaren)	112,6 (48,3)	167,5 (77,9)
Totaal	**584,2**	**797,6**

Stand Ultimo 2023 en mutaties 2023

De overlopende passiva zijn in 2023 met € 213,4 miljoen toegenomen naar € 797,6 miljoen. Hieronder lichten we de posten overlopende passiva verder toe.

Verplichtingen

Hier specificeren we de verplichtingen die tijdens het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen. Uitzondering daarop zijn jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023
Nog te betalen kosten	159,2	183,9
Af te dragen loonheffing en pensioen	132,7	130,3
Nog te betalen rente en aflossing	35,0	33,5
Vakantie-uitkering a.g.v. invoering van het Individueel Keuze Budget	0,0	0,0
Totaal	**326,9**	**347,7**

Nog te betalen kosten

De post nog te betalen kosten ultimo 2023 van € 183,9 miljoen (2022: € 159,2 miljoen) bestaat hoofdzakelijk uit:

- Nog te betalen kosten in onderwijs, jeugd en zorg inclusief WMO van €59,2 miljoen (2022: € 79,6 miljoen).
- Verkeer en openbare ruimte projecten van € 31,3 miljoen (2022 € 28,5 miljoen).
- Nog te betalen kosten in grondexploitatieprojecten van € 29,8 miljoen (2022: € 29,9 miljoen).
- Nog te betalen kosten in drinkwaterzuivering van € 23,3 miljoen (2022: € 20,8 miljoen.

Af te dragen loonheffing en pensioen

Dit is de reguliere verplichting aan het eind van elk kalenderjaar. Deze loopt af in het eerste kwartaal van het volgende jaar.

Nog te betalen rente en aflossing

De rente en aflossing wordt betaald na afloop van één jaar. Voor deze kosten ontvangt de gemeente in het daaropvolgende jaar een factuur.

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren specificeren we als volgt:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Boekwaarde 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Boekwaarde 31-12-2023
Europese Unie	0,1	1,1	-0,1	1,1
Rijk	128,3	222,9	-72,4	278,8
Overige Nederlandse Overheidslichamen	16,3	2,1	-15,9	2,5
Totaal	**144,7**	**226,1**	**-88,4**	**282,4**

In *7.4 Verloopstaat ontvangen doeluitkeringen* staat het verloopoverzicht van de in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel per specifieke uitkering.

Overige vooruit ontvangen bedragen

De overige vooruit ontvangen bedragen van € 167,5 miljoen (2022: € 112,6 miljoen) bestaan vooral uit de vooruit ontvangen canon voor erfpachtrechten (€ 77,9 miljoen) en vooruitontvangen bijdragen van de Vervoersregio aan diverse projecten in de openbare ruimte (€ 28,7 miljoen).

Buiten de passivazijde: Totaalbedrag aan verstrekte borgstellingen garanties € 9,8 miljard

We hebben eind 2023 voor € 9,8 miljard aan financiële garanties aan derden verstrekt. Eind 2022 was dit € 9,9 miljard. Deze afname komt vooral door de kleinere achtervangpositie in het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). De financiële garanties lichten we verder toe in paragraaf Financiering.

7.2 Verloopstaat reserves

7.2 Verloopstaat reserves

Bedragen x € miljoen

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	70052	2020	Overige bestemmingsreserve	€ 4,9 mln	3,0	0,0	-0,7	0,0	0,0	2,3
Reserve IJ-oeververbinding Overkoepelend programmamanagement Sprong over het IJ. De onttrekkingen dekken de voorbereidingskosten van het projectteam.										
1.2 Grond	74002	2004	Egalisatiereserve	n.v.t.	468,8	291,0	-107,2	-14,0	0,0	638,6
Reserve Vereveningsfonds Een deel van de reserve is benodigd als weerstandsvermogen en ter dekking van vastgestelde (voor)investeringen. Het resterende deel is de vereveningsruimte en is beschikbaar voor nieuwe investeringen in het kader van de gebiedsontwikkeling. Aan de reserve is € 291 miljoen toegevoegd, waarvan € 206,7 miljoen is overgeheveld vanuit de reserve Zuidas. De overige toevoeging bestaat uit winstnemingen uit grondexploitaties (€ 56,6 miljoen), Erfpachtinkomsten € 16,9 miljoen en de jaarlijkse indexering van 2% (€ 10,9 miljoen). Aan de reserve is € 107,2 miljoen onttrokken. Hiervan is € 74,2 miljoen benodigd om de voorziening Plantekorten op te hogen. De overige onttrekkingen hebben betrekkingen op gemaakte kosten voor projecten waar aparte reserveringen zijn opgenomen in de reserve en kosten die niet direct aan specifieke plannen kunnen worden toegerekend. De vrijval bestaat uit € 4 miljoen voor investeringen in parken en € 10 miljoen voor de vorming van de reserve Incidentele schaalspronginvesteringen.										
1.2 Grond	77002	2004	Egalisatiereserve	n.v.t.	442,2	55,3	-234,2	-78,2	0,0	185,2
Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitatiess Dekking van de gebiedsontwikkeling op de Zuidas en de bijdrage van de gemeente Amsterdam aan de ontwikkeling van Zuidas Dok. De toevoegingen betreft winstnemingen in de grondexploiaties (€ 46,5 miljoen) en de indexatievergoeding op de reserve (€ 8,8 miljoen). De onttrekkingen betreft de jaarlijkse bijdrage aan Zuidasdok (€ 22,4 miljoen), een onttrekking ter dekking van de apparaatlasten en centrale overhead (€ 4,6 miljoen), een onttrekking voor het aanvullen van de voorziening negatieve plannen (€ 0,5 miljoen) en een onttrekking van de vrije vereveningsruimte die per 2024 wordt gepresenteerd in de reserve Vereveningsfonds (€ 206,7 miljoen). De vrijval bestaat uit een deel dat is bestemd voor algemene middelen ten behoeve van realiseren beleidsdoelstellingen elders in de stad (€ 12,2 miljoen). En een uitname voor bijdrage aan tekort Zuidasdok, die is toegevoegd aan de reserve schaalsprong investeringen (€ 66,0 miljoen).										
1.3 Erfpacht	74001	2004	Financieringsreserve	n.v.t.	4.775,8	61,7	-132,1	0,0	0,0	4.705,4
Reserve afkoopsommen erfpacht Deze reserve dient voor de financiering van de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden. De reserve is in 2023 met € 61,7 miljoen toegenomen door nieuw ontvangen afkoopsommen in het voortdurend stelsel. De onttrekking (€ 132,1 miljoen) is het gevolg van erfpachters die hebben afgekocht in het eeuwigdurend stelsel en/of hebben gekozen voor canonbetaling.										

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
1.3 Erfpacht	74050	2019	Financieringsreserve	De maximale omvang is de omvang van de grondwaarde van in erfpacht uitgegeven grond waarvan de erfpachtcanon-betaling niet is afgekocht	827,4	178,8	-5,8	-200,0	0,0	800,5
Reserve financiering erfpachtgrond Het doel is zoveel mogelijk in erfpacht uitgegeven grond te financieren met eigen vermogen. De toevoeging (€ 178,8 miljoen) bestaat uit eeuwigdurende afkoopsommen en meerwaarden bij canonherziening in het voortdurend stelsel. De onttrekking (€ 5,8 miljoen) heeft betrekking op kosten van de overstapregeling. De vrijval van € 200 miljoen betreft € 100 miljoen voor de Sprong over 't IJ en € 100 miljoen voor de reserve schaalsprong investeringen. Dit is bij de raadsbehandeling van de begroting 2024 besloten.										
1.4 Bouwen en wonen	74041	2015	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	8,2	0,0	-0,3	0,0	0,0	7,9
Reserve Actieplan bouwstimulering Alloceren van middelen voor het stimuleren van woningbouw in Amsterdam. Uit de reserve is € 0,3 miljoen onttrokken. Dit dient ter dekking van HBG-projecten (Huisvesting Bijzondere Groepen). Deze projecten zijn gedeeltelijk ten laste van de Reserve Bouwstimulering gebracht. In 2023 betroffen dit voornamelijk kosten voor het bouwrijp maken van HBG-project Wenckebachweg..										
1.4 Bouwen en wonen	76006	2004	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	42,1	0,0	-19,8	0,0	0,0	22,2
Reserve Corporatiebudget Het Corporatiebudget wordt primair ingezet t.b.v. onrendabele vastgoedinvesteringen in de stedelijke vernieuwingsgebieden in Nieuw-West, in de Kolenkitbuurt in West, De Banne en Nieuwendam-Noord in Noord. Corporaties kunnen op projectbasis subsidies aanvragen. In 2023 is voor € 19,8 miljoen aan subsidies vastgesteld en onttrokken uit deze reserve. De onttrekkingen vinden plaats nadat de subsidies zijn vastgesteld. In 2023 waren dit zeventien subsidies.										
1.4 Bouwen en wonen	76007	2021	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	1,7	0,0	-0,3	0,0	0,0	1,4
Reserve Wooncoöperatieven Het beschikbaar stellen van middelen voor de voorziening die gevormd wordt tegenover verstrekte leningen aan wooncoöperatieven en het dekken van beheerkosten SvN. . Om risico's af te dekken wordt vanuit deze reserve 10% van een lening aan de voorziening wooncoöperatieven toegevoegd op het moment dat er een lening wordt verstrekt. In 2023 zijn twee leningen verstrekt van in totaal € 3,1 miljoen. Hiervan is 10% (€ 0,3 miljoen) uit deze reserve onttrokken en toegevoegd aan de voorziening wooncoöperatieven.										
1.4 Bouwen en wonen	76050	2016	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	0,4	0,0	-0,3	0,0	0,0	0,1
Stedelijke reserve Wonen boven winkels en bedrijven Stimuleren van het creëren van woonruimte boven winkels en bedrijven. Deze reserve is met de Najaarsnota 2016 ingesteld om uitvoering te geven aan de vernieuwde regeling Wonen boven winkels gemeente Amsterdam. In 2023 is in totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan deze reserve. Deze onttrekking bestaat uit drie subsidies van in totaal € 0,2 miljoen en inzet uren voor € 0,1 miljoen.										

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
1.5 Vastgoed	71005	2015	Financieringsreserve	n.v.t.	49,5	0,0	-1,0	0,0	-1,0	48,5
Financiering gemeentelijk vastgoed Dekking van een deel van de afschrijvingslasten van het vastgoed in eigendom van de gemeente. € 1,0 miljoen is onttrokken om het onrendabele deel van de afschrijving te dekken.										
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	67018	2015	Financieringsreserve	n.v.t.	11,1	0,3	-1,0	0,0	0,0	10,4
Reserve duurzaamheidsfonds Alloceren van middelen en het verstrekken van leningen ter bevordering van hernieuwbare energie en energiebesparing. De toevoeging betreft de rente op verstrekte leningen. De onttrekking is op basis van de daarmee corresponderende lasten. De lasten betreffen vooral de inzet versnellingsmiddelen om de verduurzaming in Amsterdam te versnellen. Daarnaast worden de beheerkosten duurzaamheidsfonds hieruit gedekt.										
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	67060	2019	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	126,6	0,0	-8,3	0,0	0,0	118,3
Reserve Klimaatfonds Het in het kader van, en passend bij, de gemeentelijke rolopvatting ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal en aardgasvrij Amsterdam. De onttrekking is in overeenstemming met de op het programma corresponderende lasten op programma 1.6. De bestedingen zijn passend bij de gemeentelijke rolopvatting ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal en aardgasvrij Amsterdam.										
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	74040	2016	Egalisatiereserve	n.v.t.	69,5	1,4	-3,2	0,0	0,0	67,6
Stedelijke Bodemsanering en Nazorg Het reserveren van middelen voor de meerjarige stedelijke bodemsaneringsprogramma's en nazorgactiviteiten die conform gemaakte afspraken met het Rijk grotendeels vanuit rijksmiddelen worden gefinancierd. De toevoeging bestaat uit de indexatievergoeding (€ 1,4 miljoen). De onttrekking (€ 3,2 miljoen) heeft betrekking op de kosten van saneringsprojecten en nazorg.										
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	67811	2022	Overige bestemmingsreserve	€ 7 mln	4,1	5,9	0,0	0,0	0,0	10,0
Reserve Laadinfra Het bestemmen van de van Total te ontvangen bijdragen voor de ontwikkeling van de laadinfrastructuur. Aan deze reserve zijn de van Total ontvangen bijdragen minus de lasten toegevoegd voor de ontwikkeling van de laadinfrastructuur.										
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70090	2023	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	0,0	176,0	0,0	0,0	0,0	176,0
Incidentele bijdragen Schaalsprong Het reserveren van middelen voor de meerjarige lasten van Schaalsprong investeringen. Aan de reserve is conform begroting € 176 miljoen toegevoegd. De reserve betreft het reserveren van middelen voor de meerjarige lasten van Schaalsprong investeringen.										
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70002	1998	Egalisatiereserve	n.v.t.	88,9	0,0	0,0	-88,9	0,0	0,0
Reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds Dekking van projecten die passen binnen de doelstellingen uit het uitvoeringsbesluit Mobiliteitsfonds.. Conform besluitvorming bij de begroting 2023 is de reserve opgeheven per 1-1-2023.										

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70025	2019	Egalisatiereserve	n.v.t.	8,3	94,9	-86,3	0,0	0,0	16,9
Reserve Programma Stadsbehoud Deze reserve ondersteunt een programmatische aanpak voor het in stand houden van de openbare ruimte en infrastructuur, waaronder de arealen civiele constructies, verhardingen, verkeersystemen, groen, straatmeubilair, speelvoorzieningen en op termijn wegtunnels. Aan de reserve is € 94,9 miljoen toegevoegd en € 86,3 miljoen onttrokken. De onttrokken € 86,3 miljoen bestaat met name uit onttrekking voor groot onderhoud en instandhouding van de kapitaalgoederen Wegen en Verhardingen (€ 32,1 miljoen), Civiele Kunstwerken (€ 23,4 miljoen, waarvan € 4,5 miljoen voor het Programma Bruggen en Kademuren)) en Groen (€ 12,3 miljoen). Eenmalig is € 4,5 miljoen voor het Programma Bruggen en Kademuren toegevoegd en onttrokken.										
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70027	2019	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	6,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	6,0
Zuidelijke IJ-oevers (POR) De reserve is bestemd voor de voorbereiding en uitvoering van het Plan Openbare Ruimte Zuidelijke IJoever (Oosterdok en Stationsplein).. Aan de reserve heeft in 2023 geen toevoeging plaatsgevonden. De onttrekking bedraagt € 0,1 miljoen ten behoeve van de leefbaarheidsmaatregelen Prins Hendrik Kade. De uitvoering van de werkzaamheden vindt plaats in 2024.										
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70048	2007	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	7,4	0,0	-0,2	0,0	0,0	7,3
Leidseplein De gecoördineerde uitvoering van de herinrichting van het Leidseplein en omgeving binnen het samenwerkingsproject Leidseplein. Het uiteindelijke doel is om het gebied beter te laten functioneren als ontmoetingsplek en als cultureel centrum van Amsterdam. Onttrekking beteft dekking voor werkzaamheden aan Fietsparkeervoorziening Melkweg. Volgens planning zullen de werkzaamheden gedekt uit deze reserve eind 2024 afgerond worden. In 2025 is de oplevering, overdracht en financiële afwikkeling										
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70080	2019	Egalisatiereserve	n.v.t.	11,8	45,4	-50,3	0,0	0,0	6,9
Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen Deze reserve ondersteunt een programmatische aanpak voor het wegwerken van grootschalig achterstallig onderhoud in de openbare ruimte en van de infrastructuur. De reserve is gevormd ter dekking van de aan bovengenoemde aanpak verbonden ingrepen en activiteiten, zoals onderzoek, handhaving, monitoring, brandweerorganisatie en innovatie. Aan de reserve is € 45,4 miljoen toegevoegd en € 50,3 miljoen onttrokken. De onttrokken € 50,3 miljoen bestaat met name uit onttrekkingen voor achterstallig onderhoud van de kapitaalgoederen Civiele Kunstwerken (€ 34,4 miljoen, waarvan € 27,6 miljoen voor het Programma Bruggen en Kademuren) en Groen (€ 12,1 miljoen).										
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70170	2017	Financieringsreserve	n.v.t.	185,3	1,5	-3,9	0,0	-3,9	182,9
Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut Inzet van de eigen bijdrage van de gemeente voor de dekking van investeringen in de openbare ruimte met een maatschapelijk nut. De toevoeging bedraagt € 1,5 miljoen en is bedoeld om de toekomstige afschrijvingslasten van de in 2023 gepleegde investeringen te dekken. De onttrekking van € 3,9 miljoen dekt de afschrijving van investeringen waarvan de afschrijvingen inmiddels zijn gaan lopen. De eindstand van € 182,9 miljoen is volledig benodigd om de toekomstige afschrijvingslasten van specifieke investeringen te kunnen dekken.										

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70091	2023	Overige bestemmingsreserve	€ 100 miljoen	0,0	100,0	-0,3	0,0	0,0	99,7

Reserve Sprong over het IJ (brug)
Het reserveren van middelen voor de meerjarige lasten van investering Sprong over het IJ (brug).

Aan de reserve is conform begroting € 100 miljoen toegevoegd. De reserve betreft het reserveren van middelen voor de meerjarige lasten van investering Sprong over het IJ (brug). De onttrekkingen dekken de voorbereidingskosten van het projectteam.

2.2 Openbaar vervoer	70075	2017	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	3,4	0,0	-1,0	0,0	0,0	2,4

Reguliere vervanging IJveren
Voor incidentele vervangingsinvesteringen in de veerverbindingen over het IJ..

Aan de reguliere reserve vervanging Ijveren is € 1,0 miljoen onttrokken ten behoeve van voorbereiding van de bouw van nieuwe Ijveren, laadinfra en aanlandingen.

2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	83030	2015	Egalisatiereserve	n.v.t.	16,8	12,3	0,0	0,0	0,0	29,0

Egalisatiereserve afval
Reguleren van de over- en onderschrijding in het gesloten systeem van de afvalstoffenheffing.

De egalisatiereserve is in de Najaarsnota 2022 verlengd en het doel is aangepast. Alle voor- en nadelen van de afvalstoffenheffing worden verrekend met deze reserve. Aan de beginstand van de egalisatiereserve van € 16,8 miljoen zijn in 2023 het positief resultaat Afvalstoffenheffing, resultaat verlaging kwijtscheldingen en het saldo afvalstoffenreserve van voormalig gemeente Weesp toegevoegd voor een totaal bedrag van € 12,3 miljoen. Het eindsaldo bedraagt € 29,0 miljoen en zal in de toekomstige jaren aangewend worden ten behoeve van tarieven egalisatie van de afvalstoffenheffing.

2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	83105	2017	Financieringsreserve	n.v.t.	11,6	0,0	0,0	0,0	0,0	11,6

Financieringsreserve OAT Sluisbuurt
Financieren afschrijvingslasten Ondergronds Afval Transport (OAT).

Geen mutaties in 2023 op deze reserve, het eindsaldo is gelijk aan beginsaldo.

2.6 Groen en Dierenwelzijn	67042	2016	Egalisatiereserve	n.v.t.	0,4	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,3

Reserve Herplantfonds
De middelen worden ingezet voor compensatie van gekapte bomen, conform het vastgestelde beleid ten aanzien van compensatie en herplanting van bomen.

Deze reserve wordt gevoed door bijdragen o.b.v. kapvergunningen. Onderdeel van de stedelijke Bomenverordening 2014 is een artikel over de herplantplicht. Gekapte bomen worden in principe één op één herplant. Als rechtstreekse herplant niet mogelijk is, dan wordt de monetaire waarde volgens een landelijk rekenmodel vastgesteld en gestort in het herplantfonds. De lasten voor het fonds bestaan uit de inspanningen en daadwerkelijke groencompensatie elders in de stad. Voor 2023 heeft het geresulteerd in een ontrekking van € 0,1 miljoen uit de reserve.

2.6 Groen en Dierenwelzijn	67050	2019	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	7,7	4,0	-2,2	0,0	0,0	9,4

Kwaliteitsimpuls Groen
De reserve wordt gebruikt om te investeren in parken (groen). Doelstelling 11.3.1 Amsterdam is een stad voor mens, plant en dier met groene plekken in alle buurten en goed onderhouden parken en bos.

De stadsparken worden steeds drukker bezocht. In 2017 is besloten om vanuit het Vereveningsfonds € 16 miljoen in te zetten voor een kwaliteitsimpuls van het Noorderpark, Sloterpark, Rembrandtpark, Westerpark, Gaasperpark en het Martin Luther Kingpark.
Met de financiering vanuit het Vereveningsfonds wordt een directe relatie gelegd tussen de groei van de stad en de daarbij benodigde investeringen in de kwaliteit van het groen. Voor 2023 is er 2,2 miljoen onttrokken uit de KIG reserve t.a.v. de uitgevoerde werkzaamheden. Daarnaast zijn de werkzaamheden voor het Gaasperpark en Westerpark gestart. Daarvoor is € 4,0 miljoen toegevoegd aan de KIG reserve vanuit het Vereveningsfonds (€ 3,0 mln voor het Gaasperpark en € 1,0 miljoen voor het Westerpark)

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
2.7 Riool en Drinkwater	96001	2006	Egalisatiereserve	n.v.t.	0,0	17,2	0,0	0,0	0,0	17,2
Reserve egalisatie drinkwatertarieven Waternet Het verevenen van bij het jaarverslag blijkende overschotten of tekorten met betrekking tot de drinkwatervoorziening voor burgers en bedrijven. Het streven is de overschotten of tekorten in volgende jaren te verevenen via tarieven. Daarnaast dient de reserve voor het afdekken van het risico van afwijkingen in het resultaat. De hoogte van de toevoeging aan de egalisatiereserve drinkwater is gebaseerd op het saldo van de baten en lasten van de drinkwatervoorziening.										
3.1 Economie en innovatie	73015	2009	Egalisatiereserve	n.v.t.	0,2	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,2
Amsterdams Promotiefonds voor cultuur en stadsinitiatieven Het realiseren van projecten waarvan de opzet is zowel de doelen van Holland Casino als van de gemeente te verwezenlijken. Op basis van de overeenkomst met Holland Casino is € 0,1 miljoen toegevoegd aan de reserve. Ter dekking van 2 evenementen in 2023 is €0,1 miljoen onttrokken aan de reserve..										
3.1 Economie en innovatie	73031	2014	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	11,4	0,0	-6,0	0,0	0,0	5,4
Reserve Amsterdam Metropolitan Solutions Realiseren van een nieuw op te richten wetenschappelijk opleidings- en onderzoeksinstituut door kennisinstellingen en bedrijven op gebied van toegepaste technologie met als werknaam Amsterdam Metropolitan Solutions. Conform vastgestelde meerjarenplanning wordt tot en met 2024 de reserve ingezet voor planvorming van het AMS Institute. In 2023 bedroeg dit € 6,0 miljoen. Het restant wordt ingezet in 2024.										
3.1 Economie en innovatie	73035	2015	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	25,0	0,8	-9,5	-3,0	0,0	13,3
Reserve Economische Structuur- en Arbeidsmarktversterking (ESA) Het stimuleren van economische structuur- en arbeidsmarktversterking conform het door de gemeenteraad vastgestelde bestedingskader. In 2023 is in lijn met de begroting € 5,3 mln besteed aan subsidies, € 2,2 mln besteed aan resterende middelen van het Herstel Investeringsprogramma (HIP-middelen), € 0,9 mln aan beleidsontwikkeling en realisatie en € 1,1 mln aan doorlopende verplichtingen uit de coalitieperiode 2015 -2018. Daarnaast is sprake van € 3,0 mln vrijval die conform de begroting wordt toegevoegd aan de financieringsreserve ROM In West. Het saldo is grotendeels bestemd voor het kunnen voldoen aan de meerjarige subsidieverplichtingen. Er wordt circa € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve als gevolg van de onderbesteding van de coalitie akkoord middelen. Bij de Najaarsnota is € 0,8 miljoen begroot als gevolg van de verwachte onderbesteding..										
3.1 Economie en innovatie	73036	2021	Financieringsreserve	12,0 mln	6,0	3,0	0,0	0,0	0,0	9,0
Financieringsreserve ROM InWest Deze reserve dient als financiering met eigen vermogen ten behoeve deelname aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Metropoolregio InWest.. Er is conform de begroting € 3,0 mln toegevoegd uit de reserve ESA ter financiering van de meerjarige verplichtingen. In 2024 wordt de eindstand van € 12,0 mln van de reserve bereikt, zijnde het deel dat de gemeente Amsterdam bijdraagt aan de ROM In West.										
3.1 Economie en innovatie	73037	2022	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	1,0
Reserve Metropoolregio Amsterdam Middelen reserveren die door de gemeente Amsterdam beschikbaar zijn gesteld voor de activiteiten van het samenwerkingsverband Metropoolregio Amsterdam en nog niet extern verplicht. De resterende middelen van het jaarplan 2023 van de gemeente Amsterdam zijn toegevoegd aan de reserve Metropoolregio Amsterdam..										

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
3.2 Kunst en cultuur	73059	2014	Egalisatiereserve	n.v.t.	3,8	1,8	0,0	0,0	0,0	5,6
Egalisatiereserve Kunstenplan Om de vier jaar worden in de Hoofdlijnen Kunst en Cultuur de nieuwe beleidsdoelstellingen voor de komende vier jaar bepaald. De doelstelling van deze systeemreserve volgt de doelstellingen van elk nieuw Kunstenplan. Aan de reserve Kunstenplan zijn middelen toegevoegd voor de ontwikkeling van culturele voorzieningen in de wijken (€ 1,5 miljoen). Deze middelen worden in 2024, of het volgende kunstenplan 2025-2028 ingezet binnen de kaders van het Kunstenplan. Daarnaast zijn niet bestede middelen uit het Kunstenplan (€ 0,3 miljoen) toegevoegd aan de reserve. Deze kunnen op een later moment worden ingezet. Dit is conform de systematiek van de kunstenplanreserve..										
3.3 Erfgoed	67016	2009	Overige bestemmingsreserve	€ 0,2 mln	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Reserve monumenten Weesp Verstrekken van subsidies tbv monumenten, opknappen monument begraafplaats Landscroon en aanwijzen monumenten in Weesp. De reserve is in Weesp ingesteld omdat de subsidieaanvragen voor subsidie monumenten vaak een lange behandeltijd kennen. De gemeenteraad Weesp heeft besloten in 2022 dat de reserve wordt gebruikt voor de begraafplaats Landscroon en om extra gemeentelijke monumenten aan te wijzen. In 2023 is voor o.a restauratiewerkzaamheden Landscroon € 0,1 miljoen onttrokken uit de deze reserve conform de begroting.										
4.1 Sport	56027	2015	Financieringsreserve	n.v.t.	6,9	0,0	-0,8	0,0	-0,8	6,1
Financieringsreserve sportaccommodaties De reserve is de dekking voor de afschrijvingslasten van de kredieten voor het Sportaccommodatiefonds. Deze reserve is specifiek beschikbaar voor de dekking van de afschrijvingslasten van de kredieten voor het Sportaccomodatiefonds.										
4.1 Sport	56080	2014	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5
Reserve sportevenementen Middelen bestemmen voor toekomstige topsportevenementen, zoals het EK 2020. In 2023 zijn geen materiele lasten gerealiseerd met betrekking tot evenementen. De reserve wordt oa ingezet voor de organisatie van het WK roeien in 2026 bij de Bosbaan te Amsterdam.										
6.1 Basisvoorzieningen	57054	2021	Overige bestemmingsreserve	€ 4,5 mln	4,5	0,0	-1,0	0,0	0,0	3,5
Reserve Streeklaboratoria Het uitvoeren van vervolgonderzoek naar de effecten van de Corona pandemie en voorbereiden van het Streeklaboratorium en de andere laboratoria in Amsterdam op een eventuele volgende gezondheidscrisis. Onttrekking betreft de uitgaven voor de oriëntatie en inrichting van de samenwerking van de labs en hoe we in de toekomst een pandemie (zoals corona) het hoofd kunnen bieden.										
6.1 Basisvoorzieningen	90089	2021	Overige bestemmingsreserve	Niet bepaald	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
Reserve vastgoed Weesp Dekking van toekomstige exploitatietekorten van maatschappelijke organisaties voor gemeentelijk vastgoed in Weesp middels subsidieverstrekking. De reserve is niet gemuteerd.										

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
6.3 Individuele voorzieningen	55044	2006	Egalisatiereserve	10% van het budget voor de WMO openeinde regelingen in het betreffende boekjaar	33,2	9,6	-8,3	0,0	0,0	34,5

Reserve egalisatie WMO
Opvangen fluctuaties WMO openeinde regelingen..

De toevoegingen van € 9,6 miljoen aan de reserve bestaan voornamelijk uit Aanvullend Openbaar Vervoer (€ 5,0 miljoen), Woonvoorzieningen (€ 2,2 miljoen) en onderbesteding op Wmo-voorzieningen (€ 1,9 miljoen).
De onttrekkingen van € 8,3 miljoen aan de reserve zijn conform begroting en voornamelijk ingezet voor Hulp Bij Huishouden en Vervangend Vervoer, voor respectievelijk € 3,8 miljoen en € 2,8 miljoen.

6.3 Individuele voorzieningen	55805	2022	Egalisatiereserve	€ 20,0 mln	14,2	5,7	-4,6	0,0	0,0	15,4

Egalisatiereserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag
Het egaliseren van de door het Rijk te ontvangen POK-middelen en uitgaven hiervan voor extra ondersteuning van mensen in kwetsbare posities en voorkomen dat mensen in zo'n positie terecht komen.

De toevoegingen van € 5,7 miljoen aan de reserve zijn conform begroting voor Blijvend Veilig (€ 2,4 miljoen) en Buurtteams (€ 2,2 miljoen). De onttrekkingen van € 4,6 miljoen aan de reserve bestaan uit diverse posten, zoals Ouder-kind teams en inkomensvoorzieningen.

6.3 Individuele voorzieningen	55804	2022	Egalisatiereserve	€ 17,5 miljoen	2,8	16,9	-9,0	0,0	0,0	10,6

Egalisatiereserve Jeugd
Het opvangen van fluctuaties in de begroting van de uitvoering van de Jeugdwet om tot een stabieler meerjarenbeeld te komen.

De toevoegingen van € 16,9 miljoen aan de reserve zijn conform begroting en bestaan uit een toevoeging uit de Algemene middelen van € 10,0 miljoen, € 3,5 miljoen Lumpsum Zorg in Natura, € 2,4 Overige Apparaatskosten Jeugden en € 1,0 miljoen Stedelijk Jeugd- en Jongerenwerk.
De onttrekkingen van € 9,0 miljoen aan de reserve zijn conform begroting en bestaan uit: € 7,9 miljoen Inkoop Specialistische jeugdhulp in het speciaal onderwijs en € 1,1 miljoen Persoonsgebonden Budget.

7.1 Inkomensregelingen	52050	2004	Egalisatiereserve	n.v.t.	100,3	41,5	-2,5	-20,0	0,0	119,3

Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur
Egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Participatiewet voor het inkomensdeel (bijstandsuitkeringen), uitvoering Iedereen Kans op Werk en doorlopende uitvoeringskosten Tozo..

Aan deze reserve is het (positieve) resultaat op de BUIG over 2023 toegevoegd. De gemiddelde uitstroom van het aantal Amsterdammers uit de bijstand was hoger dan het landelijk gemiddelde. Amsterdam heeft hierdoor beter gepresteerd dan het landelijk gemiddelde. Dit heeft geleid tot lagere bijstandslasten en daarmee een positief resultaat op de BUIG.
De onttrekkingen betreffen hoofdzakelijk uitgaven die zijn gedaan voor de uitvoeringskosten in verband met de afwikkelingen van de TOZO.
De vrijval vloeit voort uit het coalitieakkoord (€ 10 miljoen) en de besluitvorming bij de Voorjaarsnota 2023 (€ 10 miljoen). Deze middelen zijn vrijgevallen ten gunste van de Algemene Middelen.

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
7.2 Werk, participatie en inburger	53064	2018	Egalisatiereserve	De maximale omvang van de reserve is het maximale bedrag van 5% van de lasten van de Directie Werk op programma-onderdeel 7.2.	10,5	0,0	0,0	0,0	0,0	10,5

Reserve Sociaal Werk
Egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Wet Sociaal Werk en de Participatiewet met als doel werk te bieden aan Amsterdammers met een arbeidsbeperking en indien nodig aanvullend te investeren in Sociaal Werk. Het gaat om Amsterdammers met een arbeidsbeperking ofwel in dienst bij de sociale werkvoorziening (Stichting Pantar), ofwel via de gemeente direct gedetacheerd bij sociale firma's of bij reguliere werkgevers.

Geen mutatie vanwege onderbesteding. In toekomstige jaren worden overbestedingen verwacht gezien de afloop van de Wet sociaal werk en de hogere instroom in de Participatie wet. Het Rijk draagt veel minder bij aan de instroom deelnemers Participatiewet dan bij de Wet sociaal werk.

8.2 Openbare orde en veiligheid	26014	2019	Overige bestemmingsreserve	n.v.t.	2,8	5,6	0,0	0,0	0,0	8,5

Reserve Amsterdam 750
De financiering van activiteiten rondom de viering van het 750-jarig bestaan van Amsterdam in 2025.

Deze reserve betreft de uitvoering van het Programma Amsterdam 750 jaar en kan worden gezien als een 'vereveningsreserve' in de tijd. Het bedrag is onderdeel van de door de Raad toegezegde middelen van totaal € 26,6 mln. Indien de realisatie in een jaar lager is dan begroting wordt het jaarresultaat toegevoegd aan de reserve; bij hogere uitgaven dan begroot wordt het resultaat onttrokken aan de reserve. De mutatie van € 5,6 mln. betreft het voordelig resultaat 2023 van het Programma Amsterdam 750. De eindstand bedraagt nu € 8,5 mln. Het is de verwachting dat deze reserve (in verband met de verwachte uitgaven in 2024 en 2025) ultimo 2025 zal zijn teruggebracht tot nul.

8.2 Openbare orde en veiligheid	87061	1999	Egalisatiereserve	n.v.t.	5,4	0,0	-0,2	0,0	0,0	5,2

Verevening onroerend goed
Dekken van de onrendabele top van panden die met een beleidsmatig doel worden aangeschaft (strategische aankopen) en egaliseren van exploitatieresultaten in de vastgoedportefeuille van stadsdeel Centrum. Dekken van fundamentele ingrepen in het kader van de aanpak binnenstad om toenemende drukte en daarmee gepaarde overlast te verminderen/reguleren..

In 2023 heeft er een onttrekking van € 0,2 miljoen plaatsgevonden voor de bijdrage aan strategische aankopen.

A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12001	1995	Algemene reserve	Afhankelijk van de geinventariseerde risico's	174,6	311,2	-173,0	0,0	0,0	312,8

Algemene Reserve
Een buffer voor het kunnen opvangen van niet structurele financiële tegenvallers.

De toevoegingen aan de Algemene Reserve bestaan uit: een update van het renteresultaat € 32,7 miljoen, het resultaat 2022 € 196,5 miljoen en een toevoeging in verband met de opheffing van het SMF € 82,0 miljoen.
De onttrekkingen aan de Algemene Reserve bestaan uit: een onttrekking in verband met de opheffing van het SMF € 52,1 miljoen, een onttrekking in verband met de opheffing van de reserve Meerjarig intertemporele compensatie € 51,5 miljoen en een onttrekking ten behoeve van een begroot resultaat van nul € 69,4 miljoen..

A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12003	nvt	Algemene reserve	n.v.t.	196,5	0,0	-196,5	0,0	0,0	0,0

Jaarrekeningresultaat
Resultaatafwikkeling t-1 en resultaat t zijn onderdeel van de algemene reserve en op deze manier apart zichtbaar gemaakt.

Het jaarrekeningresultaat 2022 van Amsterdam (€ 196,5 miljoen) is toegevoegd aan de Algemene Reserve..

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12006	2000	Financieringsreserve	6,5 mln	6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	6,5
Reserve financiering NV Zeedijk Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de NV Zeedijk. Er zijn geen mutaties in 2023. Er zijn in 2023 aandelen gekocht en geactiveerd. In 2024 wordt de reserve aangevuld zodat deze weer op gelijke hoogte komt met de boekwaarde van de deelneming.										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12014	2021	Financieringsreserve	Als het WRK een solvabiliteit van 25% heeft bereikt.	1,5	1,4	0,0	0,0	0,0	2,9
Financieringsreserve WRK Investeren in het eigen vermogen van deelneming WRK uit de inkomsten van de garantiepremie zonder dat dit begrotingsruimte kost of gefinancierd wordt. Aan de financieringsreserve zijn middelen toegevoegd uit ontvangen garantiepremies.										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12015	2021	Financieringsreserve	n.v.t.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve verbeteren schuldpositie Schuldpositie van de gemeente verbeteren door een deel van het bezit te financieren met eigen vermogen. De reserve is ingesteld voor het in de toekomst vrijspelen van begrotingsruimte.										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12075	2019	Egalisatiereserve	Geen maximale omvang omdat de omvang van de jaarlijks te ontvangen baten altijd onzeker is.	25,3	14,2	-25,3	0,0	0,0	14,2
Reserve overheveling gemeentefondsmiddelen september- en decembercirculaire Het reserveren van middelen afkomstig uit het gemeentefonds, die bij de september- en decembercirculaire worden toegekend, voor zover het niet gaat om de algemene uitkering. Dit betreffen gemeentefondsmiddelen die toegekend zijn via de december- en septembercirculaire van het Rijk en in 2023 nog niet tot besteding zijn gekomen. De niet bestede middelen 2023 zijn toegevoegd aan de reserve. De onttrekkingen betreffen de per ultimo 2022 naar 2023 overgehevelde middelen.										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12096	2007	Financieringsreserve	78,8 mln	78,8	0,0	0,0	0,0	0,0	78,8
Reserve financiering deelneming GVB Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de NV GVB. De stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde van de deelneming GVB.										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12100	2008	Egalisatiereserve	n.v.t.	17,0	24,6	-10,7	-10,0	0,0	20,9

Reserve frictiekosten 1 Stad 1 Opgave
In 2013 is voor de dekking van verwachte frictiekosten voor diverse organisatieonderdelen in het kader van de operatie 1 Stad 1 Opgave een reserve ingesteld. Het betreft diverse maatregelen (21) die gepaard kunnen gaan met frictiekosten.

De toevoeging aan de reserve volgen uit:
- de begrote besparingen in de voorjaarsnota 2019 (€ 15,0 miljoen), en
- een taakstelling op de ambtelijke organisatie uit de voorjaarsnota 2020 (€ 4,6 miljoen) en
- extra opbrengst uit verkoop commercieel vastgoed, uit de Begroting 2021 (€ 5,0 miljoen).

De vrijval maakt onderdeel uit van de besparing op de reserves uit het coalitieakkoord 2022 - 2026, ombuiging B16 (€ 10,0 miljoen).
De frictiekosten die in 2023 gemaakt zijn, zijn aan de reserve frictiekosten onttrokken.

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12158	2011	Financieringsreserve	11,3 mln	11,3	0,0	0,0	0,0	0,0	11,3
Reserve financiering lening NEMO Deze reserve dekt de gemeentelijke lening aan NEMO. De stand van de reserve is gelijk aan de stand van de gemeentelijke lening aan NEMO die ermee wordt gefinancierd.										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12560	2014	Financieringsreserve	n.v.t.	19,4	0,0	0,0	-0,4	0,0	19,0
Amsterdams Investeringsfonds financieel Het fonds is opgezet om ontwikkelingen gericht op structuurversterking in de stad met een grote waarde voor Amsterdam te bevorderen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die zonder het fonds niet van de grond komen. Investeringen uit AIF dienen de stedelijke infrastructuur voor de toekomst te versterken en zich maatschappelijk en/of economisch terug te verdienen. Met het AIF financieel deel worden leningen gefinancierd die in het kader van de doelstelling zijn toegekend. De vrijval heeft betrekking op aflossing van AIF leningen, uitgeleend geld.										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12561	2014	Egalisatiereserve	n.v.t.	0,7	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,6
Amsterdams Investeringsfonds maatschappelijk Het fonds is opgezet om ontwikkelingen gericht op structuurversterking in de stad met een grote waarde voor Amsterdam te bevorderen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die zonder het fonds niet van de grond komen. Investeringen uit AIF dienen de stedelijke infrastructuur voor de toekomst te versterken en zich maatschappelijk en/of economisch terug te verdienen. Uit het AIF maatschappelijk deel worden subsidies verstrekt die in het kader van de doelstelling zijn toegekend. De onttrekking is ter dekking van de subsidielasten van het project Amsterdam Heath Technology Institute										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12562	2019	Egalisatiereserve	De door de raad ter beschikking gestelde middelen	3,2	0,0	-3,2	0,0	0,0	0,0
Reserve Incidentele Coalitiemiddelen De reserve Incidentele coalitiemiddelen is bedoeld om de specifieke incidenteel aangewezen coalitiemiddelen in de coalitieperiode beschikbaar te houden. In 2023 is het restant van de ingezette coalitiemiddelen uit de vorige collegeperiode onttrokken aan de reserve coalitiemiddelen. Dit betreft armoedebestrijding (€ 2,5 miljoen) en kansengelijkheid (€ 0,7 miljoen).										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12564	2022	Egalisatiereserve	€ 325,6 mln	20,5	76,2	-34,6	-1,8	0,0	60,2
Reserve Coalitiemiddelen 22-26 Beschikbaar houden van specifieke incidenteel aangewezen coalitiemiddelen in de coalitieperiode 2022-2026. De reserve is ingesteld met als doel de coalitiemiddelen van het nieuwe coalitieakkoord te kunnen volgen. Conform het coalitieakkoord en begroting is er € 76,2 miljoen aan de reserve toegevoegd. De onttrekkingen zijn gerealiseerd voor de verschillende maatregelen in het coalitieakkoord, zoals voor de Masterplannen Nieuw-West en Zuidoost en de Aanpak Noord (€ 9,5 miljoen) en Duurzaamheid en ruimtelijke ordening (€ 9,2 miljoen). Er is, conform begroting, € 1,8 miljoen vrijgevallen van een deel van het gereserveerde bedrag voor noodfondsmiddelen om in te zetten voor de gestegen energielasten bij de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland.										
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12563	2021	Egalisatiereserve	n.v.t.	9,4	34,8	-31,6	0,0	0,0	12,6
Egalisatiereserve XaaS Omzetten kapitaallasten van XaaS-investeringen in exploitatielasten, om vertraging in de uitvoering van de investering te voorkomen. De reserve is gevormd voor XAAS investeringen die niet geactiveerd mogen worden, maar via de exploitatie lopen. De lasten worden onttrokken aan de reserve Xaas welke weer gevuld wordt met fictieve afschrijvingen op de Xaas investeringen. De XAAS uitgaven maken onderdeel uit van het meerjaren investeringsprogramma. Er is € 25,0 miljoen toegevoegd aan de reserve vanuit de algemene middelen en € 9,8 miljoen vanuit de fictieve afschrijvingen. De onttrekkingen aan de reserve betreffen diverse automatiseringsprojecten zoals cloudtoepassingen, Anet, Amsterdam Digitale Werkplek en Amsterdams Financieel en Inkoopsysteem.										

Programma onderdeel, Naam Reserve, Doel reserve	ID-nr	Instellingsjaar	Soort reserve	Max toegestane omvang	Rekening 2022	Toevoe-ging	Onttrek-king	Vrijval	Verminderin-gen i.v.m. afschrijvingen	Stand ultimo 2023
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12565	2021	Financieringsreserve	n.v.t.	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Financieringsreserve Carré Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de Theater Carré. De hoogte van de financieringsreserve is gelijk aan de hoogte van (de waarde van) het aandeel van de gemeente Amsterdam.										
B.4 Bestuur	17204	2007	Egalisatiereserve	1,5 mln	1,0	0,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Raadsonderzoeken Dekking van de kosten als de gemeenteraad besluit tot een onderzoek. Het jaarlijkse budget voor raadsonderzoeken is in 2023 niet volledig besteed. Conform systematiek wordt het niet-bestede budget toegevoegd aan de reserve raadsonderzoeken totdat deze de maximale hoogte van € 1,5 miljoen heeft bereikt.										
B.5 Overhead	71004	2015	Financieringsreserve	n.v.t.	0,7	0,0	-0,1	0,0	-0,1	0,6
Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat Dekking van een deel van de afschrijvingslasten voor de huisvesting van de gemeentelijke organisatie. Conform begroting is € 0.1 mln. onttrokken om het onrendabele deel van de afschrijving te dekken.										
B.5 Overhead	71268	2014	Egalisatiereserve	n.v.t.	5,9	0,0	-1,3	0,0	0,0	4,6
Reserve gemeentelijke huisvestingsprojecten Dekking van tijdelijke exploitatietekorten van de Businesscase III (verbouwing Stadhuis) en Businesscase IV (optimalisatie ambtenarenhuisvesting) en Transitieplan werven en overslagpunten. De gerealiseerde onttrekkingen hebben betrekking op het Transitieplan werven. Door het aantal werven te verminderen moet een besparing in de exploitatie gerealiseerd worden. Tot het moment van sluiting van de werven wordt deze besparing gerealiseerd met een onttrekking uit de reserve (€ 0,3 miljoen). Bij de Najaarsnota is verder besloten om de werf Bornhout niet verder te ontwikkelen voor het transitieplan. Hiervoor is een bedrag begroot van € 1,0 mln. De werkelijke deactivering bedraagt € 1,1 mln die ten laste van de reserve is gebracht.										
B.6 Facilitair werken in de fysieke omgeving	69003	2023	Egalisatiereserve	n.v.t.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve facilitaire Dienstverlening Het reserveren van eventueel positief resultaat van IB/PMB in 2023 – 2025 en dat te gebruiken om opdrachtgevers te compenseren voor een mogelijk lager kwaliteitsniveau van dienstverlening van IB/PMB tijdens het ontwerpen, implementeren en monitoren van een normeringssystematiek. De reserve is bij de Begroting 2024 ingesteld. Hier heeft nog geen mutatie op plaatsgevonden.										
Totaal					**7.984,1**	**1.594,4**	**-1.177,3**	**-416,3**	**-5,8**	**7.985,0**

7.3 Verloopstaat voorzieningen

7.3 Verloopstaat voorzieningen

Bedragen x € miljoen

Programma onderdeel, Naam voorziening, Doel voorziening	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1)]	Beginstand 2023	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Stand ultimo 2023
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	67050	2018	c	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Voorziening onderhoud Vinkeveense plassen Financieren van noodzakelijk onderhoud Vinkeveense Plassen t/m 2025, zoals afgesproken bij de uittreding van Amsterdam uit het recreatieschap. Geen wijziging								
1.2 Grond	74011	2004	a	74,6	108,7	0,0	0,0	183,2
Voorziening grondgerelateerde kosten buiten grexen Deze voorziening is ingesteld om bijdragen aan derden te kunnen dekken. Deze externe bijdragen zijn gerelateerd aan de gebiedsontwikkeling in Amsterdam en worden gedekt uit het Vereveningsfonds. Het gaat bijvoorbeeld om toegezegde bijdragen aan woningcorporaties vanuit het gronddeel van het voormalige Stimuleringsfonds en bijdragen aan infrastructurele projecten die niet door de gemeente worden uitgevoerd. In 2023 zijn specifieke doeluitkeringen van het Rijk ontvangen voor investeringen in woningbouw en bovenplanse infrastructuur die hieraan bijdraagt. Deze middelen zijn aan deze voorziening toegevoegd totdat aan de voorwaarden van de subsidie is voldaan.								
1.4 Bouwen en wonen	76900	2021	b	0,3	0,3	0,0	0,0	0,6
Voorziening Wooncoöperatieven Het afdekken van het risico wat samenhangt met het verstrekken van geldleningen aan wooncoöperatieven. Om risico's af te dekken wordt vanuit de reserve wooncoöperatieven 10% van een lening aan deze voorziening toegevoegd op het moment dat er een lening wordt verstrekt. In 2023 zijn twee leningen verstrekt van in totaal € 3,1 miljoen. Hiervan is 10% (€ 0,3 miljoen) toegevoegd aan de voorziening..								
1.5 Vastgoed	71007	2015	c	36,6	17,9	-25,1	0,0	29,5
Voorziening groot onderhoud gemeentelijk vastgoed Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. De toevoeging aan de voorziening grootonderhoud is bedoeld om de fluctuatie in de jaarlijkse onderhoudslasten te egaliseren. De hoogte van de toevoeging is gebaseerd op de te verwachte gemiddelde onderhouds uitgaven voor de eerst komende 25 jaar. Deze onderhouds kosten zijn noodzakelijk om het vastgoed in een sobere conditie te houden. De verwachte kosten worden extern opgenomen en gestandariseerd vastgelegd in een meerjaren onderhoudsplan. De onttrekking aan de voorziening betreft de gerealiseerd uitgaven in 2023.								
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68002	1995	c	3,7	1,6	0,0	0,0	5,3
Groot onderhoud parkeren Voorziening is gevormd voor het te plegen groot onderhoud. Deze voorziening is gebaseerd op een meerjarenonderhoudsplan (MJOP). Hierin wordt inzichtelijk gemaakt welk groot onderhoud dient plaats te vinden. De toevoeging (de gemiddelde kosten per jaar) aan de voorziening wordt als kosten begroot zodat de grote toekomstige uitgaven vanuit deze voorziening betaald kunnen worden.								
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68057	2021	b	6,4	0,0	-0,1	0,0	6,3
Achterstallig onderhoud parkeren Voorziening is gevormd voor het te plegen achterstallig onderhoud. In 2023 zijn er voor een bedrag van € 0,1 miljoen lasten onttrokken uit voorziening achterstallig onderhoud. De overige uitgaven worden verwacht in 2024.								

Programma onderdeel, Naam voorziening, Doel voorziening	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1)]	Beginstand 2023	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Stand ultimo 2023
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68072	2013	a	0,3	0,0	-0,1	0,0	0,2
Sociaal Plan Cition Uit deze voorziening wordt het verschil tussen het huidige loon bij EPS (Egis Parking Service) en het loon bij BV Cition betaald, conform de afspraken die bij de overgang van het personeel gemaakt zijn. In 2023 is de voorziening onttrokken voor een bedrag van € 0,1 miljoen om de in rekening gebrachte frictiekosten en WGA-bijdrage te voldoen. Het restsaldo is nodig om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen en zal in de volgende jaren worden besteed.								
2.2 Openbaar vervoer	70058	2007	e	141,0	0,0	-6,5	0,0	134,6
Integraal vervoerssysteem veren Exploitatielasten die verband houden met de veerverbindingen over het Noordzee Kanaal. Voor de exploitatie van de veerdiensten over het Noordzeekanaal (NZK) en de daarmee verband houdende projecten voor aanlandingen, groot onderhoud en elektrisch varen is in 2023 € 6,5 mln. aan de voorziening onttrokken.								
2.3 Afval en reinigen openbare ruimte	83111	2021	b	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Voorziening dynamisch inzamelen Afdekken risico's met betrekking tot Dynamisch inzamelen (routeoptimalisatie) De voorziening is niet gemuteerd.								
2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	82001	2013	c	1,8	0,4	-0,5	0,0	1,8
Vervanging en Onderhoud beheer Werf Ter dekking van de kosten van groot- en planmatig onderhoud aan de reinigingswerf Jacob Bontiusplantsoen, zowel voor wat betreft het gebouw als voor de gebouwgebonden voorzieningen inclusief het deel dat binnen de VVE valt. Er is € 1,7 miljoen nodig ter dekking van het meerjarige onderhoudsplan voor 2024 t/m 2026. Gezien het eind saldo van de voorziening per 31-12-2023 van € 1,8 miljoen, is de voorziening toereikend als dekking voor het MJOP. Tevens kunnen we ervan uit gaan dat de jaarlijks toevoeging van ca. € 0,4 miljoen aan de voorziening, voldoende is voor het opvangen van evt. prijsverhogingen of extra kosten.								
2.5 Water	12118	2014	b	2,8	0,0	-1,2	0,0	1,6
Voorziening Sluisjes Halfweg Voorziening ter dekking van de afkoop van verplichtingen om bij te dragen aan de kosten voor een veilige afvoer van het boezemwater in het kanaal Halfweg. In 2023 is de 2e termijn (30%) betaald, wat is onttrokken aan de voorziening..								
2.7 Riool en Drinkwater	96001	2005	c	12,0	0,0	-2,7	0,0	9,3
Rioolrecht Egalisatiefonds voor de tarieven rioolheffing. Het verloop van de egalisatievoorziening rioolheffing is afhankelijk van het resultaat bij het jaarverslag.								
3.2 Kunst en cultuur	90007	2004	e	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Verwervingsfonds CBK Bewaren (gespaarde) bedragen van derden t.b.v. verwerving kunst. Deze voorziening bevat de spaartegoeden van klanten van het CBK. Klanten van het CBK sparen maandelijks een bedrag bij hun abonnement. Het bedrag kunnen zij inzetten voor de aanschaf van kunst. Indien een lid besluit om de kunstwerk te kopen wordt het spaartegoed uit de voorziening onttrokken. Indien een lid geld spaart voor het kopen van een kunstwerk in de toekomst wordt het spaartegoed toegevoegd aan de voorziening. In 2023 is het saldo van de voorziening licht afgenomen..								

Programma onderdeel, Naam voorziening, Doel voorziening	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1)]	Beginstand 2023	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Stand ultimo 2023
4.1 Sport	56050	2017	c	14,1	3,5	-2,3	0,0	15,3
Voorziening Groot Onderhoud Sport Meerjarig grootonderhoud van sporthallen, sportparken en zwembaden. Wij onttrokken € 2,3 miljoen aan de voorziening voor het groot onderhoud aan sportaccommodaties. Voor de zwembaden en de hallen is hiervoor een meerjarig onderhoudsplan opgesteld. In 2023 zijn geplande werkzaamheden deels niet uitgevoerd. Dat kwam omdat dit niet direct noodzakelijk was. Dit onderhoud is nu ingepland voor 2024. Jaarlijks voegen wij € 3,5 miljoen toe aan de voorziening. Dit is gebaseerd op wat gemiddeld jaarlijks nodig is voor de komende 25 jaar. Dit bepalen wij per accommodatie op basis van het meerjaren onderhoudsplan.								
5.1 Onderwijs	55027	1968	e	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9
Burgerlijke instellingen maatsch. Zorg Fonds t.b.v. nooddruftige burgers. Geen mutaties in 2023.								
6.1 Basisvoorzieningen	55026	1966	e	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verzorgingshuizen ouden van dagen Fonds bestemd voor dekking van uitgaven door de gemeente aan voorzieningen voor bejaarden. Er hebben zich geen mutaties op deze voorziening voorgedaan in 2023, omdat er geen aanspraak is gedaan op deze faciliteit.								
6.3 Individuele voorzieningen	57092	2015	a	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Voorziening Veilig thuis Personele frictiekosten Veilig Thuis. De voorziening betreft een dekking tussen de hogere CAO van personeel van Veilig Thuis dat van buiten de gemeente kwam, en bij de GGD in dienst is gekomen. Jaarlijks wordt de daadwerkelijke lasten berekend en uit de voorziening onttrokken								
7.3 Armoede en schuldhulp	52009	2022	a	3,3	3,0	-3,3	0,0	3,0
Voorziening energietoeslag Deze voorziening is gevormd voor de afhandeling van de ingediende aanvragen, bezwaren en beroepen energietoeslag 2022 waarbij inschattingen zijn gemaakt wat betreft het percentage toekenningen. De beginstand van € 3,3 miljoen betrof een toevoeging uit 2022 en heeft betrekking op het gedeelte van Energietoeslag 2022 dat pas in 2023 werd verstrekt. Vandaar dat deze € 3,3 miljoen begin 2023 ook is onttrokken. Vervolgens is eind 2023 opnieuw een toevoeging van € 3,0 miljoen gedaan. Deze heeft betrekking op het gedeelte van Energietoeslag 2023 dat in 2024 zal worden verstrekt.								
7.3 Armoede en schuldhulp	52010	2023	a	0,0	1,1	0,0	0,0	1,1
Voorziening halvering WSNP Het compenseren van kwetsbare burgers die niet in aanmerking komen voor de halvering van de Wsnp-schuldsaneringstermijn. Dit betreft de gestarte saneringstrajecten in de periode van bekendmaking van de halvering van de Wsnp termijn begin 2023 tot de ingangtreding van de nieuwe wetgeving op 1 juli 2023. Dit betreft kosten voor het vroegrijdige afkoop van saneringskredieten (WSNP), die niet door het Rijk vergoed worden. De kosten lopen door in 2024 en worden voor dat jaar geschat op € 1,1 miljoen.								
A.3 Treasury en deelnemingen	12042	1890	e	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8
Sophia Augusta / Lopez Suasso Legaat van de weduwe Sophia Adriana Lopez Suasso-de Bruijn ten behoeve van het behoud van de aan Amsterdam gelegateerde ‘inboedel en woonhuis. Er zijn in 2023 geen lasten geweest met betrekking tot deze voorziening.								

Programma onderdeel, Naam voorziening, Doel voorziening	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1)]	Beginstand 2023	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Stand ultimo 2023
A.3 Treasury en deelnemingen	12043	1889	e	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Willet Holthuysen Het inzetten van de renteopbrengst ten behoeve van het onderhoud van het woonhuis en inboedel in het museum Willet Holthuysen. Er zijn in 2023 geen lasten geweest met betrekking tot deze voorziening.								
A.3 Treasury en deelnemingen	13004	1496	e	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Vicarygoederen Een inwoner van Amsterdam heeft tot zijn overlijden recht op (2/3) van de opbrengst van het vicarie. Geen wijziging								
A.3 Treasury en deelnemingen	13015	1820	e	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6
Gildenfondsen Het kapitaal is eeuwigdurend uitgeleend aan het ministerie van Financien d.m.v. grootboekleningen. Geen wijziging								
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	23028	2022	a	11,8	10,0	0,0	0,0	21,8
Voorziening verlofsparen Het dekken van de verplichting die ontstaat door gekochte verlofuren die in latere jaren opgenomen worden. Dit deel van het zgn. spaarverlof onzeker omdat het moment van opname onbekend is. De toevoeging van € 10,0 miljoen is conform BBV voorschriften. De voorziening wordt ingezet bij het intreden van financiële verplichting als gevolg van opname van gespaarde bovenwettelijk verlof. Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 verlofuren sparen. Hierdoor kunnen medewerkers, passend bij hun levensfase hun verlofuren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en bij het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze verlofuren verjaren niet. Als veel medewerkers veel verlofuren sparen, kan dat leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan.								
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12041	2002	b	2,6	12,1	0,0	0,0	14,7
Juridische risico's Het afdekken van risico's van belang bij juridische aangelegenheden. De voorziening juridische risico's is vertrouwelijk.								
A4 Overige eigen middelen en onvoorzien	23570	2023	a	0,0	7,5	0,0	0,0	7,5
Voorziening RVU De voorziening dekt de lasten van de uitkeringen Regeling voor Vervroegde Uittreding. Het BBV schrijft voor dat vanaf 2023 er een voorziening getroffen moet worden voor de RVU lasten. Bij het jaarverslag 2023 is deze voorziening gevormd en is op basis van de RVU-verplichtingen die bekend zijn op 31 december 2023 een bedrag toegevoegd van ca. € 7,5 miljoen.								
B.4 Bestuur	13076	2014	b	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Niet opgevraagde tegoeden Terugbetalen van de door de gemeente (aan teruggekeerde Joodse burgers) opgelegde boetes over de niet-tijdig betaalde canon tijdens de Tweede Wereldoorlog en het terugbetalen van niet opgevraagde tegoeden (van niet teruggekeerde Joodse burgers) bij de Gemeentegiro. Geen wijziging.								

Programma onderdeel, Naam voorziening, Doel voorziening	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1)]	Beginstand 2023	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Stand ultimo 2023
B.4 Bestuur	23027	2022	b	2,5	0,0	0,0	-0,2	2,4
Pensioenfonds Wethouders Weesp Bekostiging van pensioenuitkeringen van voormalig wethouders Weesp. De onttrekking aan de voorziening is ingezet voor uitkeringen van pensioenen aan voormalig bestuurders Weesp.								
B.4 Bestuur	23003	2001	b	14,2	0,0	-0,7	-0,2	13,3
Waardeoverdracht pensioenen (gewezen) wethouders Bekostiging van pensioenuitkeringen en waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten van wethouders naar een ander pensioenfonds, conform de Wet APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) . De onttrekking aan de voorziening is ingezet voor uitkeringen van pensioenen voormalig bestuurders centrale stad. De vrijval is een gevolg van de rentestijging.								
B.4 Bestuur	23026	2014	b	41,4	0,0	-1,8	-1,9	37,8
Pensioenfonds SD Wethouders Bekostiging van pensioenuitkeringen en waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten naar een ander pensioenfonds van voormalig leden dagelijks besturen stadsdelen die voor maart 2014 in functie waren en daarmee onder de Wet APPA vielen. (APPA = Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers.) De onttrekking voorziening is ingezet voor uitkeringen pensioenen bestuurders stadsdelen. De vrijval pensioen is het gevolg van rentestijging..								
B.5 Overhead	24001	2021	c	14,4	6,2	-6,3	0,0	14,2
Onderhoud binnenruimte huisvesting gemeentelijk apparaat Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van onderhoud van de binnenruimte van de huisvesting gemeentelijk apparaat. De begrote toevoeging voor de voorziening is geboekt (€ 5,9 miljoen). In verband met actualisatie van het MJOP is in 2023 € 0,3 miljoen aanvullend toegevoegd. De totale onttrekking voor het hele jaar is € 6,3 miljoen.								
B.5 Overhead	13016	1820	e	0,8	0,0	0,0	0,0	0,9
Liefdadigheidsdoelen Doel is financiële hulpverlening aan inwoners van Amsterdam die in urgente financiële noodsituaties verkeren, waarbij een voorliggende voorziening niet (meer) beschikbaar is. Een kleine toevoeging leidt tot een iets hogere stand in 2023.								
B.5 Overhead	71006	2015	c	23,5	7,1	-5,4	0,0	25,2
Groot onderhoud huisvesting gemeentelijk apparaat Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud van huisvesting gemeentelijk apparaat. De toevoeging aan de voorziening grootonderhoud is bedoeld om de fluctuatie in de jaarlijkse onderhoudslasten te egaliseren. De hoogte van de toevoeging is gebaseerd op de te verwachte gemiddelde onderhouds uitgaven voor de eerst komende 25 jaar. Deze onderhouds kosten zijn noodzakelijk om het vastgoed in een sobere conditie te houden. De verwachte kosten worden extern opgenomen en gestandariseerd vastgelegd in een meerjaren onderhoudsplan. De onttrekking aan de voorziening betreft de gerealiseerd uitgaven in 2023.								
B.5 Overhead	23002	2015	b	1,3	0,0	-0,4	0,0	0,9
Dekking financiële risico's (voormalig) personeel De voorziening is bedoeld om verplichtingen aan (voormalig) personeel in het kader van vervroegde uittreding, boventalligheid, (B)WW, wachtgeld, uitbetaling aanvullende (nabestaanden) pensioenen en aanspraken op de nieuwe FWS-regeling (50-100 regeling) te bekostigen. De onttrekking voorziening is conform begroting ingezet uitkeringen voormalig personeel en FWS-ers en 50-100 regeling								

Programma onderdeel, Naam voorziening, Doel voorziening	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1)]	Beginstand 2023	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Stand ultimo 2023
B.5 Overhead	23010	2018	b	3,1	1,0	-0,1	0,0	3,9
Premie reparatie uitkering WW De reparatie-WW dient als aanvulling op de verkorte maximale WW-duur. De onttrekking voorziening is conform begroting ingezet voor uitkeringen reparatie WW en toevoeging voor reservering WW lasten.								
B.5 Overhead	23005	1956	b	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensioenfonds Concertgebouworkest Uitbetaling van aanvullend pensioen aan gepensioneerden van het Concertgebouworkest met dienstjaren van voor 28 december 1956 – de datum waarop de personeelsleden het ambtenaarschap in de zin van de Algemene Burgerlijke Pensioenwet hebben verworven –, of hun nabestaanden. De onttrekking voorziening is ingezet voor uitkeringen pensioenen Concertgebouw.								
Eindtotaal				**420,0**	**180,5**	**-56,5**	**-2,3**	**541,7**

[1)] Categorieën voorzieningen

a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
b. bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven;
e. van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen.

7.4 Verloopstaat ontvangen doeluitkeringen

(Bedragen x €)

Naam specifieke uitkering	Saldo 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo 31-12-2023
Europese overheidslichamen				
EFRO House of Skills	75.612	-	75.612	-
European Institute of Innovation & Technology (EIT) Culture en Creativity	-	65.616	-	65.616
European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA), project Reschool	-	61.246	-	61.246
European Commission: Refuse Vehicle Innovation and Validation in Europe (REVIVE)	-	142.135	-	142.135
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in het kader van het Schone Lucht Akkoord (SLA)	-	64.529	-	64.529
European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA), project ATELIER	-	178.743	-	178.743
European Social Fund: Resilience Network of Smart Innovative Climate-adapative Rooftops (RESILIO)	-	618.935	-	618.935
Totaal Europese overheidslichamen	**75.612**	**1.131.204**	**75.612**	**1.131.204**
Rijk				
Besluit Rijksubsidering Instandhouding Monumenten	1.232.784	1.008.590	-	2.241.374
RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra) in het kader van versterking aanpak ondermijning criminaliteit	-	5.618.001	-	5.618.001
VO Bijdrage Ministerie van Justitie en Veiligheid inzake de aanpak van logistieke knooppunten (mainports) in relatie tot drugscriminaliteit	-	363.000	-	363.000
RMC Kwalificatieplicht	1.675.831	284.028	-	1.959.859
VO Bijdrage OCW	481.339	43.805	481.339	43.805
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake Herziening verlening SPUK Sportakkoord 2021/22	1.686.777	3.199.970	42.571	4.844.176
VO Bijdrage Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat inzake regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021	241.897	304.851	241.897	304.851
VO Bijdrage Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat Voorbereiding, begeleiding en toezicht Geluidsanering	8.525.004	-	-252.686	8.777.690
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting 'Amsterdam investeert in de vernieuwing van wijken'	38.266.964	27.164.982	-	65.431.946
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake regeling reductie energiegebruik woningen	21.092	-	-	21.092
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake aanpak energiearmoede	17.595.940	17.157.533	9.877.333	24.876.140
VO Bijdrage Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijk ordening inzake specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie (LAI)in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	-	4.065.890	-	4.065.890
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake regeling huisvesting aandachtsgroepen	3.000.000	-	-	3.000.000
VO Bijdrage Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijk ordening inzake verlening specifieke uitkering ten behoeve van het uitvoeren van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (Regeling kansrijke wijk)	-	4.398.804	535.703	3.863.101
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) inzake rijkssubsidie ZonMw (Nederlandse Organisatie voor Gezondheidsonderzoek en Zorginnovatie)	379.105	-	379.105	-
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2021-2024	2.618.722	-	2.618.722	-
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake specifieke uitkering expertisecentra jeugdhulp 2020	2.752.585	-	2.752.585	-
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake subsidieverlening SPUK vergroten beschikbaarheid acute jeugdggz capaciteit 2021 - 2022	2.039.202	-	2.039.202	-

Naam specifieke uitkering	Saldo 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo 31-12-2023
VO Bijdrage Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inzake verlening specifieke uitkering inhalen covid-19 gerelateerde onderwijsvertragingen (NPO) en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	7.347.663	8.666.566	7.262.853	8.751.376
VO Bijdrage Ministerie van Justitie en Veiligheid inzake toekenning bijdrage Proeftuinen Blijvend Veilig Amsterdam Amstelland	495.002	-	495.002	-
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake toekenning speclfieke uitkering huisvesting kwetsbare groepen	2.320.500	-	2.320.500	-
VO Bijdrage Ministerie van Justitie en Veiligheid inzake toekenning bijdrage Regeling opvang ontheemden Oekraïne	26.947.783	29.897.188	19.464.920	37.380.052
VO Bijdrage Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat inzake de uitvoering van de wettelijke taken in het kader van de Wet bodembescherming	1.711.641	5.955.303	1.711.641	5.955.303
VO Bijdrage Ministerie van Financiën inzake SPUK verlening van hulp aan gedupeerde rechthebbenden op kinderopvangtoeslag (KOT)	1.654.372	16.289.775	13.650.449	4.293.697
VO Bijdrage Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid inzake specifieke uitkering onderwijsroute	767.177	-	767.177	-
VO Bijdrage Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid inzake herziene voorlopige uitkering in het kader van Wet inburgering 2021	5.936.284	12.594.132	6.366.919	12.163.497
VO Bijdrage Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inzake specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	400.000	380.700	-	780.700
VO Bijdrage Ministerie van Justitie en Veiligheid inzake specifieke uitkering naleving controle coronatoegangsbewijzen (CTB)	304.503	-	-	304.503
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake specifieke uitkering Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in acht NOVEX gebieden	-	319.628	-	319.628
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake specifieke uitkering voor het verbeteren of doorontwikkelen van lokale bibliotheekvoorzieningen	-	1.319.704	-	1.319.704
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake verlening specifieke uitkering COVID-19-vaccinatie	-	24.057.134	-	24.057.134
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake subsidieverlening voor de regeling Aanvullende Seksuele Gezondheidszorg (ASG)	-	1.300.481	337.763	962.718
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake specifieke uitkering voor Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)	-	1.666.408	-	1.666.408
VO Bijdrage Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake de regeling heroïnebehandeling rekening houdend met de ontwikkeling van het prijspeil en arbeidsvoorwaarden ofwel Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA)	-	146.314	-	146.314
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake specifieke uitkering Proeftuinen Aardgasvrije Wijken	-	6.740.462	1.070.000	5.670.462
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in het kader van het Schone Lucht Akkoord (SLA)	-	984.732	65.327	919.405
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake specifieke uitkering deelprogramma infra van het Nationaal Groeifonds (NGF)-programma Toekomstbestendige Leefomgeving	-	5.883.392	-	5.883.392
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake de uitvoering aan de Regio Deal ZaanIJ	-	10.367.410	242.605	10.124.805
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake ontvangen voorschot met betrekking tot het Gemeentefonds 2023 welke in 2024 wordt verrekend	-	32.647.556	-	32.647.556
Totaal Rijk vooruitontvangen bedragen	**128.402.167**	**222.826.339**	**72.470.928**	**278.757.577**

Naam specifieke uitkering	Saldo 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo 31-12-2023
Onderstaande doeluitkeringen zijn opgenomen in de voorziening				
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake regeling specifieke uitkering Woningbouwimpuls	74.587.880	-	-	74.587.880
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake regeling specifieke uitkering Startbouwimpuls	-	18.256.414	-	18.256.414
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake regeling specifieke uitkering Gebiedsbudget	-	44.958.678	-	44.958.678
VO Bijdrage Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat inzake regeling Spoorse doorsnijdingen	6.451.506	-	-	6.451.506
VO Bijdrage Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat inzake regeling Woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	-	28.034.709	-	28.034.709
VO Bijdrage Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake regeling stimuleringsbijdrage flex- en transformatiewoningen	-	10.958.678	-	10.958.678
Totaal Rijk doeluitkeringen via de voorziening	**81.039.386**	**102.208.479**	**-**	**183.247.865**
Totaal Rijk	**209.441.553**	**325.034.817**	**72.470.928**	**462.005.442**
Overige Nederlandse overheidslichamen				
Regionaal budget Metropool Regio Amsterdam	319.963	-	106.723	213.240
Bijdrage Regiogemeenten inzake Bevolkingszorg	227.121	-	227.121	-
RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra) in het kader van versterking aanpak ondermijning	5.365.406	-	5.365.406	-
Verlenging van detacheringsopdracht Open data binnen de Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	-	219.321	-	219.321
Voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit	6.325.000	-	6.325.000	-
Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie (ZonMw) inzake een subsidie voor het project 'Pilot Bestuurlijk Toezicht Amsterdam Amstelland'	69.695	-	69.695	-

Naam specifieke uitkering	Saldo 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo 31-12-2023
Incidentele bijdrage aan de preventieve aanpak en breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit (BOTOC)	665.333	-	267.119	398.214
Bijdrage ontwikkeling van aanpak personen met verward gedrag	241.173	-	241.173	-
Bijdrage High Impact Crimes (HIC) offensief 2024	235.000	105.755	235.000	105.755
Toekenning Versterkingsgelden lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	123.000	241.523	123.000	241.523
Vanuit Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VRAA) een bijdrage voor bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne	2.133.724	714.305	2.133.724	714.305
MRA Cultuur	80.171	-	-	80.171
Bijdrage Provincie Noord-Holland inzake subsidiebeschikking Energiebesparingsakkoord Amsterdam	-	875.982	300.000	575.982
Regeling specifieke uitkering Maas-pilots	475.953	-	475.953	-
Totaal overige Nederlandse overheidslichamen	**16.261.539**	**2.156.885**	**15.869.913**	**2.548.511**

7.5 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

De gemeente Amsterdam is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De waarde van deze niet uit de balans blijkende verplichtingen bedroeg ultimo 2023 in totaal € 1.478 miljoen (2022: € 1.194 miljoen).

De verplichtingen betreffen langlopende contracten zoals langlopende huurcontracten voor panden die de gemeente huurt, gegunde opdrachten tot uitvoering van omvangrijke investeringen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld aanleg en herstel van wegen) en langlopende contracten in het sociale domein en met betrekking tot ICT-diensten. Hieronder staan de grootste contractbedragen in een tabel uitgesplitst en bij grote mutatie ook toegelicht.

(bedragen x € 1 miljoen)

Contractbedrag	**2022**	**2023**
Verkeer en Openbare ruimte	384	317
Periodiek onderhoud installaties	-	180
Grond en Ontwikkeling	85	172
Contracten sociaal domein	56	158
ICT: wo hosting	194	150
Bijzondere projecten	134	134
Kunstenplan	80	80
Huren van panden voor gemeentelijk gebruik	41	37
Inhuur parkeerdiensten	23	-
Overige langlopende financiële verplichtingen	197	250
Totaal gespecificeerd aan langlopende contracten	**1.194**	**1.478**

Verkeer en openbare ruimte (€ 317 miljoen) (2022: € 384 miljoen)

De niet uit de balans blijkende verplichtingen betreffen de meerjarige onderhoudsprojecten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en infrastructuur.

Periodiek onderhoud installaties (€ 180 miljoen) (2022: € 0 miljoen)

In 2023 is een nieuw contract afgesloten voor het periodiek onderhoud van elektrotechnische en werktuigbouwkundige installaties. Dit betreft het onderhouden van alle installaties zoals verwarming, ventilatie, koeling en elektrische installaties bij de gemeentelijke panden.

Grond en Ontwikkeling (€ 172 miljoen) (2022: € 85 miljoen)

De stijging van de verplichtingen bij Grond en Ontwikkeling in 2023 wordt veroorzaakt door een aantal nieuwe verplichtingen waarvan nog € 85 miljoen open staat. Dit zijn verplichtingen voor de inrichting van IJburg, het buiteneiland en het strandeiland.

Contracten sociaal domein (€ 158 miljoen) (2022: € 56 miljoen)

De verhoging betreft een groot contract voor aanvullend openbaar vervoer.

7.6

Kasstroomoverzicht

7.6.1 Inleiding

De functie van het kasstroomoverzicht in het jaarverslag is een verklaring te geven voor de mutatie van de post *Liquide middelen* in de balans. Het kasstroomoverzicht laat de herkomst en besteding van de middelen zien en geeft antwoord op de vraag welke liquide middelen in 2023 beschikbaar waren en op welke wijze we deze geldmiddelen hebben gebruikt. Het kasstroomoverzicht over 2023 is opgesteld volgens de indirecte methode.

7.6.2 Kasstroomoverzicht 2023

Een kasstroomoverzicht volgens de indirecte methode is opgebouwd uit drie blokken die samen de volledige balans dekken:

- kasstromen uit hoofde van operationele activiteiten
- kasstromen uit hoofde van investeringsactiviteiten
- kasstromen uit hoofde van financieringsactiviteiten

In een kasstroomoverzicht dat is opgesteld volgens de indirecte methode zijn alle transacties die leiden tot mutaties in de balans gedekt en verwerkt.

Kasstroomoverzicht	*Bedragen x € 1 miljoen*
Kasstroom uit operationele activiteiten	502,8
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-474,8
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-23,6
Mutatie geldmiddelen	**4,4**

Aansluiting met de balans	
Boekwaarde 31-12-2022 Liquide middelen	5,8
Boekwaarde 31-12-2023 Liquide middelen	10,2
Mutatie geldmiddelen	**4,4**

Toelichting

Het kasstroomoverzicht verklaart de mutatie van het saldo liquide middelen en de banksaldi op de balans.

In 2023 heeft er per saldo € 502,8 miljoen een ingaande geldstroom aan operationele activiteiten plaatsgevonden.

De geldstroom voor de investeringsactiviteiten bedraagt € 474,8 miljoen en is een uitgaande kasstroom. Dit zijn voornamelijk investeringen in (im)materiële vaste activa voor € 564,4 miljoen. Daarnaast zijn er voor € 28,1 miljoen aan leningen verstrekt en voor € 11,4 miljoen aan deelnemingen aangekocht.

Voor de benodigde geldstroom investeringsactiviteiten en operationele activiteiten hebben we additionele financiering aangetrokken van € 23,6 miljoen (ontvangen geldstroom uit financieringsactiviteiten). Het merendeel van de financiering is langlopend (€ 500,0 miljoen) aangetrokken. Verder zijn de langlopende schulden voor € 550,1 miljoen afgelost.

Kasstroom uit operationele activiteiten

De kasstroom uit operationele activiteiten geeft de kasstroom weer die voortvloeit uit de bedrijfsvoering. Voor het berekenen van deze kasstroom wordt uitgegaan van het jaarresultaat, welke gecorrigeerd wordt met:

- posten in de gemeentelijke exploitatie, die geen invloed hebben op de ontvangsten en uitgaven in het kalenderjaar (bijvoorbeeld afschrijvingen),
- mutaties in balansposten voorzieningen, waarborgsommen en voorraden
- mutaties in het werkkapitaal.

Het werkkapitaal bestaat uit uitzettingen met een rente-typische looptijd van korter dan één jaar (exclusief liquide middelen), netto-vlottende schulden (exclusief banksaldi en kortlopende leningen), overlopende activa, overlopende passiva en overige vlottende passiva.

Kasstroom uit operationele activiteiten	*Bedragen x € 1 miljoen*
Resultaat over 2023	122,1
Aanpassingen voor:	
Afschrijvingen en afwaarderingen vaste activa	216,9
Mutatie voorzieningen	121,7
Mutaties reserves (exclusief jaarresultaat 2018)	0,9
Mutatie waarborgsommen	1,7
	341,2
Mutatie voorraden	-137,3
Mutaties in werkkapitaal:	
Mutatie uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan één jaar (exclusief Liquide Middelen)	-66,1
Mutatie netto-vlottende schulden (exclusief banksaldi en kortlopende leningen)	-91,1
Mutatie overlopende activa	120,8
Mutatie overlopende passiva	213,2
	176,8
Kasstroom uit operationele activiteiten	**502,8**

Kasstroom uit investeringsactiviteiten

De kasstroom uit investeringsactiviteiten geeft de kasstroom weer die voortvloeit uit de mutaties in de immateriële activa, de materiële activa en de financiële activa.

Kasstroom uit investeringsactiviteiten	*Bedragen x € 1 miljoen*
Mutatie (im)materiële vaste activa	
Investeringen in (im)materiële vaste activa (incl overdrachten)	-564,4
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	23,6
Bijdragen van derden	-
	-540,8
Mutatie financiële vaste activa	
Verstrekking leningen	-28,1
Aflossing leningen	1,4
Aankoop deelnemingen	-11,4
Verkoop deelnemingen	-
Mutatie uitzettingen met een looptijd van één jaar of langer	4,1
Duurzame waardevermeerdering financiële vaste activa	100,0
	66,0
Kasstromen uit investeringsactiviteiten	**-474,8**

Kasstroom uit de financieringsactiviteiten

De kasstroom uit financieringsactiviteiten geeft weer op welke wijze de gemeente voorziet in haar kapitaalbehoefte. Het aantrekken van geld in de vorm van obligaties of onderhandse leningen leidt tot een positieve kasstroom; het aflossen van obligaties of onderhandse leningen tot een negatieve kasstroom.

Kasstroom uit financieringsactiviteiten	*Bedragen x € 1 miljoen*
Mutatie kortlopende leningen	26,5
Aangetrokken leningen	500,0
Aflossingen	-550,1
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	**-23,6**

Mutatie geldmiddelen

Mutatie geldmiddelen	*Bedragen x € 1 miljoen*
Mutatie geldmiddelen	**4,4**

8

Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage)

Gemeente Amsterdam

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A6	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 240.907	€ 1.251.786	€ 3.360.010	Ja		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Eervolle uitweg	Ja				
			2	Credible Messengers	Ja				
			3	Aanpak Doorgoeiers	Ja				
			4	Nieuw-West en Zuidoost	Ja				
			15						
JenV	A14	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A14/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A14/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A14/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A14/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A14/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A14/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering, (gewelddadig) extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering naar (gewelddadig) extremisme;	Ja	€ 4.000	€ 4.000	Ja	Toestemming via mailbericht ontvangen van NCTV versterkingsgelden@minjenv.nl op 17 januari 2024

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 97.000	€ 184.045	Ja	Toestemming via mailbericht ontvangen van NCTV versterkingsgelden@minjenv.nl op 17 januari 2024
		3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij het signaleren van mogelijke radicalisering	Ja	€ 1.625	€ 1.625	Ja	Toestemming via mailbericht ontvangen van NCTV versterkingsgelden@minjenv.nl op 17 januari 2024
		4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die direct betrokken zijn bij de lokale integrale aanpak;	Ja	€ 13.079	€ 19.333	Ja	Toestemming via mailbericht ontvangen van NCTV versterkingsgelden@minjenv.nl op 17 januari 2024
		5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 1.412	€ 76.412	Ja	Toestemming via mailbericht ontvangen van NCTV versterkingsgelden@minjenv.nl op 17 januari 2024
		6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme.	Ja	€ 5.965	€ 5.965	Ja	Toestemming via mailbericht ontvangen van NCTV versterkingsgelden@minjenv.nl op 17 januari 2024
		7						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A14/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A14/08*				
JenV	**A16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
			€ 88.230.577	€ 0	€ 0	€ 9.657.864	€ 1.638.891	€ 4.877.214
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*		
			€ 0	€ 2.689.470	€ 107.094.016	€ 182.383.877		
JenV	**A17**	**Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit**	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee)	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator “nee” is ingevuld		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		Gemeenten	*Aard controle R* *Indicator: A17/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: A17/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: A17/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: A17/04*		
			€ 3.264.408	€ 3.264.408	Nee	Meerjarig programma, gestart in 2023		
JenV	**A18B**	**Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's (SiSa tussen medeoverheden)** SiSa tussen medeoverheden	Naam veiligheidsregio *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18B/01*	Naam kostensoort *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18B/02*	Besteding per kostensoort (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A18B/03*			
		1	50636 Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland	Meerkosten coördinerende gemeente	€ 3.196.909			
		2		Hotels/centra				
		3		Overige specifieke meerkosten				
		4		Overige Meerkosten				
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18B/04*	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A18B/05*				
			Ja					
JenV	**A20**	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023-2026** Gemeenten	Beschikkingskenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20/01*	Naam taak/project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20/02*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per taak/project (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A20/03*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per taak/project Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A20/04*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per taak/project Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A20/05*	
		1	4338142	a. Analyse	Ja	€ 0	€ 0	
		2		b. Signalering	Ja	€ 3.415	€ 3.415	
		3		c. Regie	Ja	€ 100.000	€ 100.000	
		4		d. Duiding en expertise	Ja	€ 0	€ 0	
		5		e. Coordinatie	Ja	€ 0	€ 0	
		6		f. Overige trainingen	Ja	€ 0	€ 0	
		7		g. Gerichte preventieprojecten	Ja	€ 0	€ 0	
		8		h. Generieke preventieprojecten	Ja	€ 75.000	€ 75.000	
		9		i. Eenjarige flexibele schil	Ja	€ 0	€ 0	
		18						
			Kopie Beschikingskenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20/06*	Kopie Naam taak/project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20/07*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per taak/project - bij Ja is indicator 09 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20/08*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens activiteitenplan per taak/project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20/09*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20/11*
		1	4338142	a. Analyse	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja
		2		b. Signalering	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		3		c. Regie	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja
		4		d. Duiding en expertise	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja
		5		e. Coordinatie	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja
		6		f. Overige trainingen	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja
		7		g. Gerichte preventieprojecten	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja
		8		h. Generieke preventieprojecten	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja
		9		i. Eenjarige flexibele schil	nee	Voor taken a t/m i geldt dat uitgaven zijn gedekt met de eigen middelen uit de begroting	nee	Ja
		18						
JenV	**A23**	**Bekostigingsregeling Landelijke Vreemdelingen Voorziening 2023** Gemeenten	Landelijke Vreemdelingen Voorziening uitgevoerd (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: A23/01*					
			Ja					
FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
			306	5.450	1.015	2.473	Ja	Nee
			Wijziging keuze per (2023/2024) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/10*		
			N.V.T.	Nee				
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024									
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*
			€ 116.280	€ 2.071.000	€ 3.520.020	€ 8.576.364	€ 1.821.925	€ 87.516
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/26*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/27*	
					€ 0	€ 0	€ 16.265.299	
BZK	**C9**	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 5** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/02*	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: C9/03*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/04*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/05*	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/06*
		1	2022-0000684393 Bijlmer	Nee	Ja	0	0	0
		2	2021-000014493 Ijburg Fase II HOV Flank tr 2	Ja	Ja	0	0	0
		3	2021-0000089869 Roellbuurten tr 3	Ja	Ja	0	0	0
		4	2020-0000079604 Sloterdijk 1 tr 1	Ja	Ja	0	0	0
		5	2021-0000089868 Gaasperdam tr 3	Nee	Ja	0	0	0
		6	2022-000009576 Osdorp	Ja	Ja	0	0	0
		7	2022-0000669756 Hamerkwartier	Ja	Ja	0	0	0
		20						
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/07*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/08*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/10*	Opbrengsten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/11*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/12*
		1	2022-0000684393 Bijlmer	Ja	€ 10.292.496	€ 12.933.395	€ 73.709	€ 324.047
		2	2021-000014493 Ijburg Fase II HOV Flank tr 2	Ja	€ 24.929.192	€ 140.211.930	€ 1.548.231	€ 4.068.553
		3	2021-0000089869 Roellbuurten tr 3	Ja	€ 6.447.849	€ 9.968.439	€ 1.234.385	€ 1.234.385
		4	2020-0000079604 Sloterdijk 1 tr 1	Ja	€ 1.820.895	€ 7.064.885	€ 214.000	€ 298.043
		5	2021-0000089868 Gaasperdam tr 3	Nee	€ 2.747.665	€ 7.844.228	€ 26.905	€ 932.209

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			6	2022-000009576 Osdorp	Nee	€ 2.250.032	€ 4.319.317	€ 0	€ 0
			7	2022-0000669756 Hamerkwartier	Ja	€ 2.367.726	€ 2.367.726	€ 0	€ 0
			20						
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/13*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/14*	Toelichting afwijking(en) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/15*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/16*		
			1	2022-0000684393 Bijlmer	Nee		Nee		
			2	2021-000014493 Ijburg Fase II HOV Flank tr 2	Ja	In de cumulatieve bestedingen en opbrengsten is een correctie opgenomen m.b.t. voorgaande jaren. Hierover wordt separaat aan deze SISA verantwoording een brief aan het ministerie gestuurd	Nee		
			3	2021-0000089869 Roellbuurten tr 3	Ja	nvt	Nee		
			4	2020-0000079604 Sloterdijk 1 tr 1	Ja	nvt	Nee		
			5	2021-0000089868 Gaasperdam tr 3	Nee	Eerste start bouw later. Namelijk start bouw q2 2024 in plaats van q4 2023. Betreft deelplan Vreeswijkpad. Uitstel op verzoek van ontwikkelaar en als gevolg van verslechterde marktomstandigheden. Verkoop is gestart. In meerdere deelplannen wordt de laatste hand gelegd aan meerdere erfpachtaanbiedingen. Aantal woningen lager. Namelijk bruto 2.313 in plaats van 2.725. Oorzaak ligt met name in het niet langer herontwikkelen van deelgebied C binnen deelproject Holendrecht. Er wordt gezocht naar optimalisaties. Een groter volume en daarmee meer woningen Aandeel betaalbare woningen hoger. Namelijk bruto 83% in plaats van 77%. Aantal betaalbare woningen lager. Namelijk bruto 1.924 in plaats van 2.098. Minder actief verwerven. In de	Nee		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		6	2022-000009576 Osdorp	Nee	Indicator 07: Nee, gracht stond gefaseerd in 2024 t/m 2027 voor totaal 19% x € 7.386.589 (pp 01-07-2022) en zuidwestoever in 2029/2030 voor totaal 23,02% x € 20.748.034 (pp 01-07-2022). Hierin zijn de volgende aanpassingen waarneembaar: 1) ten eerste is de fasering van de gehele gracht gewijzigd naar 2027 t/m 2029. 2) daarnaast is de fasering van de zuidwestoever gewijzigd naar 2030 t/m 2033. 3) toerekeningspercentage gracht komt door aangepast programma op 20,55%. 4) toerekeningspercentage zuidwestoever komt door aangepast programma op 23,32%) Indicator 12: Nee, er hebben verschuivingen plaatsgevonden in totaal programma en in segmentering. Totaal staan inmiddels 2088 woningen (35%SOC/40%MDH/25%VS voorzien ipv 2016 woningen (37%SOC, 39%MDH, 24%VS).	Nee	
		7	2022-0000669756 Hamerkwartier	ja	Maatregelen verlopen conform planning, maar in het algemeen zijn er wel aandachtspunten. Start woningbouw staat onder druk a.g.v.: 1. huidige problematiek woningmarkt (relatief hoge rente, hoge bouwkosten, onzekerheid middenhuur regulering etc.), leidt tot onzekerheid voortgang/haalbaarheid van de bouwplannen. 2. bezwaarprocedures Raad van State mbt bestemmingsplannen en HW-besluiten mbt kavels Exclusiva en Draka leiden tot onzekerheid/vertraging.	Nee	
		20						

BZK	**C10**	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) vanaf verantwoordingsjaar 2020 tot einde looptijd *Aard controle n.v.t. Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t. Indicator: C10/05*	
		1	€ 299.169	€ 299.169	Nee	Ja	IDO23023G	
		2	€ 112.298	€ 301.457	Ja	Ja	IDO21G007	
		3	€ 0	€ 176.675	Ja	Ja		
		5						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
BZK	**C30**	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 2.070.000	0	0	Nee	Het 3e miljoen is nu uitgegeven, en we hebben een definitief ontwerp om de buurt aardgasvrij te maken. We bereiden nu besluitvorming voor op de uitvoerfase. Pas aan het einde komen er woningen van het aardgas. Dat is ook volgens plan zoals aangevraagd. De subsidis is in 2023 toegekend € 930.000,- . Op grond van het prestatiebeginsel BBV mocht de subsidie ultimo 2023 nog niet verantwoord worden. Staat nu bij ons op de balans als vooruitbetaald.
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*					
			Nee					
BZK	**C31**	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 1.894.500	€ 1.894.500	€ 0	De bestedingen zijn gedaan in het laatste kwartaal van 2023. 1 project is niet door gegaan (onderbesteding project Atlantisplein 313 dzd.) Bestedingen project Westpoort/Generatorweg zijn lager uitgevallen (onderbesteding €113 dzd)	Ja	
BZK	**C32**	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen** Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.*	Besteding (jaar T) *Aard controle R*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.*	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee) *Aard controle D2*	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n.v.t.*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.*

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			Indicator: C32/01	*Indicator: C32/02*	*Indicator: C32/03*	*Indicator: C32/04*	*Indicator: C32/05*	*Indicator: C32/06*
		1	SUVIS21-00802954	€ 0	€ 420.000	Ja	0	Ja
		2	SUVIS21-00801571		€ 57.154	Ja	0	Ja
		3	SUVIS21-00801821		€ 10.091	Ja	0	Ja
		4	SUVIS21-00801834		€ 62.669	Ja	0	Ja
		5	SUVIS21-00802014		€ 143.547	Ja	0	Ja
		6	SUVIS21-00802094		€ 90.760	Ja	0	Ja
		7	SUVIS21-00802262		€ 226.834	Ja	0	Ja
		8	SUVIS21-00802288	€ 0	€ 147.583	Ja	0	Ja
		9	SUVIS21-00802275	€ 0	€ 50.199	Ja	0	Ja
		10	SUVIS21-00894756	€ 0	€ 93.425	Ja	0	Ja
		11	SUVIS21-01145984		€ 68.061	Ja	0	Ja
		12	SUVIS21-01145900		€ 62.453	Ja	0	Ja
		13	SUVIS21-2-02335982		€ 133.379	Ja	0	Ja
		14	SUVIS21-2-02388921		€ 151.407	Ja	0	Ja
		15	SUVIS21-2-02388929		€ 10.371	Ja	0	Ja
		16	SUVIS21-00743542		€ 0	Ja	0	Nee
		17	SUVIS21-00801587		€ 0	Nee	Ingetrokken	Ja
		18	SUVIS21-00801598		€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		19	SUVIS21-00801912	€ 210.000	€ 210.000	Ja	0	Ja
		20	SUVIS21-00802004	€ 420.000	€ 420.000	Ja	0	Ja
		21	SUVIS21-00802106	€ 42.752	€ 42.752	Ja	0	Ja
		22	SUVIS21-00802269		€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		23	SUVIS21-00802461	€ 145.340	€ 145.340	Ja	0	Ja
		24	SUVIS21-00802467	€ 0	€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		25	SUVIS21-00802533	€ 0	€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		26	SUVIS21-00802539	€ 0	€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		27	SUVIS21-00894762		€ 0	Ja	0	Nee
		28	SUVIS21-01045275	€ 0	€ 328.327	Ja	0	Ja
		29	SUVIS21-01046346	€ 0	€ 186.017	Ja	0	Ja
		30	SUVIS21-01109189		€ 0	Ja	0	Nee
		31	SUVIS21-01139655		€ 0	Ja	0	Nee
		32	SUVIS21-01145888		€ 0	Ja	0	Nee
		33	SUVIS21-01145894	€ 116.529	€ 116.529	Ja	0	Ja
		34	SUVIS21-01145906	€ 98.768	€ 98.768	Ja	0	Ja
		35	SUVIS21-01145972		€ 0	Nee	Ingetrokken	Ja
		36	SUVIS21-01145978	€ 119.905	€ 119.905	Ja	0	Ja
		37	SUVIS21-01145990		€ 0	Ja	0	Nee
		38	SUVIS21-2-02193916	€ 78.959	€ 142.500	Ja	0	Nee
		39	SUVIS21-2-02335529	€ 126.847	€ 126.847	Ja	0	Ja
		40	SUVIS21-2-02335955		€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		41	SUVIS21-2-02335961		€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		42	SUVIS21-2-02335967	€ 33.832	€ 33.832	Ja	0	Ja
		43	SUVIS21-2-02335972	€ 163.157	€ 163.157	Ja	0	Ja
		44	SUVIS21-2-02335977		€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		45	SUVIS21-2-02490657	€ 0	€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		46	SUVIS21-2-02611580	€ 30.215	€ 30.215	Ja	0	Nee
		47	SUVIS21-2-02776099		€ 0	Nee	Uitstel	Nee
		48	SUVIS21-2-02865596	€ 136.429	€ 136.429	Nee	Uitstel	Nee
		49	SUVIS21-2-03031917	€ 0	€ 0	Ja	0	Nee
		50	SUVIS21-2-03056928	€ 577.382	€ 577.382	Ja	0	Nee
		51	SUVIS21-2-02359023	€ 150.000	€ 150.000	Ja	0	Ja
		52	SUVIS21-2-02388916	€ 150.000	€ 150.000	Ja	0	Ja
		53	SUVIS21-2-02388530	€ 130.460	€ 130.460	Ja	0	Ja
		100						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024						
			Kopie Beschikkingsnummer/Naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/07*	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.) *Aard controle D2* *Indicator: C32/08*	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/09*	
		1	SUVIS21-00802954	Ja		
		2	SUVIS21-00801571	Ja		
		3	SUVIS21-00801821	Ja		
		4	SUVIS21-00801834	Ja		
		5	SUVIS21-00802014	Ja		
		6	SUVIS21-00802094	Ja		
		7	SUVIS21-00802262	Ja		
		8	SUVIS21-00802288	Ja		
		9	SUVIS21-00802275	Ja		
		10	SUVIS21-00894756	Ja		
		11	SUVIS21-01145984	Ja		
		12	SUVIS21-01145900	Ja		
		13	SUVIS21-2-02335982	Ja		
		14	SUVIS21-2-02388921	Ja		
		15	SUVIS21-2-02388929	Ja		
		16	SUVIS21-00743542	N.v.t.		
		17	SUVIS21-00801587	Nee	Ingetrokken	
		18	SUVIS21-00801598	N.v.t.		
		19	SUVIS21-00801912	Ja		
		20	SUVIS21-00802004	Ja		
		21	SUVIS21-00802106	Ja		
		22	SUVIS21-00802269	N.v.t.		
		23	SUVIS21-00802461	Ja		
		24	SUVIS21-00802467	N.v.t.		
		25	SUVIS21-00802533	N.v.t.		
		26	SUVIS21-00802539	N.v.t.		
		27	SUVIS21-00894762	N.v.t.		
		28	SUVIS21-01045275	Ja		
		29	SUVIS21-01046346	Ja		
		30	SUVIS21-01109189	N.v.t.		
		31	SUVIS21-01139655	Ja		
		32	SUVIS21-01145888	N.v.t.		
		33	SUVIS21-01145894	Ja		
		34	SUVIS21-01145906	Ja		
		35	SUVIS21-01145972	Nee	Ingetrokken	
		36	SUVIS21-01145978	Ja		
		37	SUVIS21-01145990	N.v.t.		
		38	SUVIS21-2-02193916	N.v.t.		
		39	SUVIS21-2-02335529	Ja		
		40	SUVIS21-2-02335955	N.v.t.		
		41	SUVIS21-2-02335961	N.v.t.		
		42	SUVIS21-2-02335967	Ja		
		43	SUVIS21-2-02335972	Ja		
		44	SUVIS21-2-02335977	N.v.t.		
		45	SUVIS21-2-02490657	Nee	Uitstel	
		46	SUVIS21-2-02611580	N.v.t.		
		47	SUVIS21-2-02776099	N.v.t.		
		48	SUVIS21-2-02865596	Nee	Uitstel	
		49	SUVIS21-2-03031917	N.v.t.		
		50	SUVIS21-2-03056928	N.v.t.		
		51	SUVIS21-2-02359023	Ja		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024									
		52	SUVIS21-2-02388916	Ja					
		53	SUVIS21-2-02388530	Ja					
		100							
BZK	**C41B**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/01*	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: C41B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/03*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C41B/04*	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/05*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/06*
		1	030007 Provincie Noord-Holland	€ 4.085.275	€ 6.557.164	€ 6.432.938	9	38
		10						
			Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/07*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/09*			
		1	030007 Provincie Noord-Holland	85.861	Nee			
		10						
BZK	**C47**	**Volkshuisvesting** Gemeenten	Deelplannaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C47/01*	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is in (jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: C47/02*	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C47/03*	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C47/04*	Besteding (jaar T) - per deelplan Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: C47/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C47/06*
		1	Amsterdam investeert in vernieuwing van wijken	144	1.081	868	€ 0	€ 2.788.018
		16						
			Kopie deelplannaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C47/07*	Totale opbrengsten (jaar T) per deelplan Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: C47/08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C47/09*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per deelplan *Aard controle R* *Indicator: C47/10*		
		1	*Amsterdam investeert in vernieuwing van wijken*	€ 0	€ 0	€ 1.707.589		
		16						
			Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C47/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C47/12*				
			Ja	Nee				
BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			Aard controle n.v.t. *Indicator: C55/01*	*Aard controle R* *Indicator: C55/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	*Aard controle R* *Indicator: C55/05*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			27.155	€ 5.394.473	€ 6.919.264	5.287	€ 916.495	€ 1.155.213
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*			
			32.137	€ 3.389.983	€ 5.338.050			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			178.891	230.843	0	0	32.137	36.302
BZK	**C56**	**Regeling huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C56/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C56/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C56/04*	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/05*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/06*
		1	*RHA2021-02275837*	*Project tijdelijke woningbouw Schinkelkwartier*	€ 0	€ 0	216	0
		10						
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/07*	Opbrengsten jaar T *Aard controle R* *Indicator: C56/08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C56/09*	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C56/10*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/11*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/12*
		1	*Project tijdelijke woningbouw Schinkelkwartier*	€ 0	€ 0	Ja	Ja	Nee
		10						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/13*	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/14*				

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			Nee	Ja				
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/02*				
			€ 265.364	Nee				
BZK	**C64**	**Tijdelijke capaciteit of externe expertise 14 grootschalige woningbouwgebieden**	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C64/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C64/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C64/03*			
			€ 182.000	€ 182.000	Ja			
BZK	**C69**	**Onderzoeken versnelling woningbouw Metropoolregio Amsterdam**		Naam onderzoek: *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C69/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C69/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C69/03*	Onderzoek afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C69/04*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C69/05*	Eventuele toelichting op niet-afgeronde onderzoeken *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C69/06*
			1	Onderzoek operationalisering houtbouw	€ 0	€ 50.000	Ja	Ja	Onderzoek nog niet afgerond en zit in concept. Wordt nog voor peerreview voorgelegd aan experts in het veld
			2	Onderzoek beleidsvelden sociaal en inclusief in de gebiedsplannen stadsharten en versnellingslocaties	€ 5.200	€ 30.000	Ja	Ja	Onderzoek afgerond, maar was nog niet afdoende voor wensen vanuit de opdrachtgevers. Deze wensen worden nu doorgevoerd in een nieuw rapport.
			3	Onderzoek inwonersparticipatie	€ 0	€ 50.000	Ja	Ja	Onderzoek is afgerond en wacht op publicatie. Is in januari 2023 afgerond n.a.v. inhoudelijke opmerkingen vanuit het KT versnelling woningbouw en gesprekken met BZK
BZK	**C70**	**Koploperregio evenredige verdeling huisvesting aandachtsgroepen** Per Sisa 2022	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C70/01*	De projectleider is aangesteld (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C70/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C70/03*			
			€ 0	Ja	Ja			
BZK	**C85**	**Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen** Gemeenten	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C85/01*	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/02*	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project (t/m jaar T) - betreft totalen *Aard controle n.v.t* *Indicator: C85/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: C85/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: C85/05*	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		1	Stimuleringsregeling Flexwoningen	0	0	€ 415.198	€ 0	
		20						
			Kopie projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C85/06*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator:C85/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C85/08*			
		1	*Stimuleringsregeling Flexwoningen*					
		20						
BZK	**C89**	**Specifieke uitkering voor de uitwerking van het Actienetwerk 15% GasTerug** Gemeente Amsterdam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C89/01*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C89/02*	Toelichting op niet-afgerond project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C89/03*			
			€ 528.629	Ja				
BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C92/01*	Bedrag doorgeschoven naar t+1 *Aard controle R* *Indicator: C92/02*	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/03*	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/04*	Aantal gebruikte leermiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/05*	
			€ 847.611	€ 0	18	7.280	294	
BZK	**C94**	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C94/02*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...] *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/03*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] ,eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300 *Aard controle R* *Indicator: C94/04*	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en *Aard controle R* *Indicator: C94/05*	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen *Aard controle R* *Indicator: C94/06*
		1	*LAI23-03527099*	€ 0	0	0	0	€ 0
		100						
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling *Aard controle R* *Indicator: C94/07*	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b *Aard controle R* *Indicator: C94/08*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen. *Aard controle R* *Indicator: C94/09*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/10*		
		1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
		100						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

BZK	**C96**	**Regiodeals 4e tranche**		Naam actielijn/ programmalijn/ pijler *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C96/01*	Besteding per actielijn/ programmalijn/ pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: C96/02*	Besteding regionale financiering (jaar T) per actielijn/ programmalijn/ pijler. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: C96/03*	Correctie indicator jaar T- 1 ten laste van Rijksmiddelen per actielijn actielijn/ programmalijn /pijler. *Aard controle R* *Indicator: C96/04*	Correctie indicator jaar T- 1 ten laste van regionale financiering per actielijn actielijn/ programmalijn /pijler. *Aard controle R* *Indicator: C96/05*	
			1	78900010	€ 222.605	€ 0	€ 0	€ 0	
			2	78900012	€ 20.000	€ 0	€ 0	€ 0	
			6						
				Kopie Naam actielijn/ programmalijn/ pijler *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C96/06*	Totale cumulatieve besteding per actielijn/ programmalijn/ pijler (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Inclusief uitvoering door derden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C96/07*	Totale cumulatieve besteding regionale financiering (t/m jaar T) per actielijn/ programmalijn/ pijler. Inclusief uitvoering door derden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C96/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C96/09*		
			1	*78900010*	€ 0	€ 0			
			2	*78900012*	€ 0	€ 0			
			6						
				Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C96/10*	Cumulatieve besteding uitvoeringskosten zijnde kosten ten behoeve van Voorbereiding, Administratie en Toezicht (VAT-kosten) (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C96/11*	Totale compensabele BTW (t/m jaar T) deel rijksbijdrage *Aard controle R* *Indicator: C96/12*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C96/13*		
				Nee	€ 0	€ 0	Nee		
BZK	**C100**	**Regeling kansrijke wijk**		Naam stedelijk focusgebied *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C100/01*	Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C100/02*	Besteding (jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: C100/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel *Aard controle n.v.t* *Indicator: C100/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C100/05*	
			1	Zuidoost	Uitvoeringsorganisatie	€ 290.007	€ 290.007	Nee	
			2	Zuidoost	Integraliteit			Nee	
			3	Zuidoost	Armoede en schulden			Nee	
			4	Zuidoost	Veerkracht en Weerbaarheid	€ 80.750	€ 80.750	Nee	
			5	Zuidoost	Ontwikkeling Jonge Kind			Nee	
			6	Zuidoost	Gezonde leefomgeving			Nee	
			7	Nieuw-West	Uitvoeringsorganisatie	€ 164.946	€ 164.946	Nee	
			8	Nieuw-West	Integraliteit			Nee	
			9	Nieuw-West	Armoede en schulden			Nee	
			10	Nieuw-West	Veerkracht en Weerbaarheid			Nee	
			11	Nieuw-West	Ontwikkeling Jonge Kind			Nee	
			12	Nieuw-West	Gezonde leefomgeving			Nee	
			16						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024									
BZK	**C104**	**Specifieke uitkering deelprogramma [infra/gebouwen] van het NGF-programma Toekomstbestendige Leefomgeving**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C104/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C104/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: C104/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C104/04*			
			NGFTLSP2302	€ 1.514.098	€ 1.514.098	Nee			
BZK	**C105**	**Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls**	Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/01*	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/02*	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle D1* *Indicator: C105/03*	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/04*	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle D1* *Indicator: C105/05*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C105/06*	
	1		*2023-0000698555*	80	Ja	0	Ja	€ 0	
	20								
			Kopie projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/09*	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/11*	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: C105/12*	
	1		*2023-0000698555*	€ 0	Ja	nvt	0	Ja	
	20								
			Kopie projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/13*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/14*					
	1		*2023-0000698555*	Nee					
	20								
BZK	**C106**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C106/01*	Totale besteding (jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C106/02*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C106/03*				
			2023-0000697191 en 2023-0000697184	€ 0	€ 0				
			Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T) *Aard controle D1* *Indicator: C106/04*	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T) *Aard controle D1* *Indicator: C106/05*	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T) *Aard controle D1* *Indicator: C106/06*	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T) *Aard controle D1* *Indicator: C106/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C106/08*		
			6.113	3.989	2.929	1.913	Nee		
			Naam gebiedsmaatregel *Aard controle n.v.t* *Indicator: C106/09*	Besteding (jaar T) per gebiedsmaatregel *Aard controle R* *Indicator: C106/10*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per gebiedsmaatregel *Aard controle n.v.t* *Indicator: C106/11*	Gebiedsmaatregel afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C106/12*			

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		1	*Transformatie van de Hondsrugweg naar Hondsrugpark*	€ 0	€ 0	Nee		
		2	*Arenapoort van versteend naar leefbaar: herinrichting openbare ruimte*	€ 0	€ 0	Nee		
		3	*Amstel III - Transformatie Bedrijvenstrook ten behoeve van inrichting openbare ruimte nieuwe woonwerkwijk*	€ 0	€ 0	Nee		
		4	*inrichting openbare ruimte nieuwe woonwerkwijk € 14.958.677,69 Geluidswerende maatregelen Paasheuvelweg & Bullewijk*	€ 0	€ 0	Nee		
		5	*Aanpassen en vernieuwen waternetwerk/ondergrondse infra Minervahaven en Sloterdijk I Noord*	€ 0	€ 0	Nee		
		6	*Versterken groenstructuur Westerpark en verwerving voor vergroten openbare ruimte*	€ 0	€ 0	Nee		
		20						
BZK	**C109**	**Meerjarig regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting**	Plan/projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/01*	Aantal woningen waarvan de herstructurering is gestart (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/02*	Aantal woningen waarvan de herstructurering is gestart cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/03*	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/04*	Besteding (jaar T) per project ten laste van rijksmiddelen – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: C109/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project ten laste van rijksmiddelen – inclusief uitvoering door derden vanaf SiSa 2024 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/06*
		1	*VHF Nieuw West 2023-2033*	0	0	0	€ 0	€ 0
		20						
			Kopie plan/projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/07*	Cofinanciering (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C109/08*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/09*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C109/11*	
		1	*VHF Nieuw West 2023-2033*	€ 0	€ 0	Ja	Nee	
		20						
BZK	**C112**	**Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in acht NOVEX-gebieden**	Besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: C112/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C112/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C112/03*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C112/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C112/05*	
			€ 0	€ 275.900	€ 275.900	Nee	Nee	
BZK	**C114**	**BRP-straat**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C114/01*					
			€ 0					
BZK	**C209**	**Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			Aard controle n.v.t. *Indicator: C209/01*	*Aard controle n.v.t* *Indicator: C209/02*	*Aard controle R* *Indicator: C209/03*	Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/04*	*Aard controle D2* *Indicator: C209/05*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/06*
		1	*RHA2022-03323587*	*Huisvesting studenten DUWO sluisbuurt*	€ 0	€ 0	€ 0	0
		10						
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/07*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/08*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/09*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle R.* *Indicator: C209/10*		
		1	*Huisvesting studenten DUWO sluisbuurt*	0	Ja	Ja		
		10						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/11*					
			Nee					
OCW	**D1**	**Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D1/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D1/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D1/03*			
			€ 0	€ 832.777	Nee			
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	
			€ 20.839.420	€ 25.906.089	€ 677.932	-€ 2.911.477	€ 1.411.124	
		100	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*		
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie**	Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling)	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW]	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1)	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		Contactgemeenten	*Aard controle R* *Indicator: D10/01*	*Aard controle R* *Indicator: D10/02*	*Aard controle R* *Indicator: D10/03*	*Aard controle R* *Indicator: D10/04*	Bij lagere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10/05*	Bij hogere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10/06*
			€ 8.879.434	€ 1.416.725	€ 10.296.159	€ 8.083.497	€ 2.212.662	€ 0
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contact gemeente *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*			
			€ 0	€ 0	Nee			
OCW	**D12**	**Regionale meld- en coördinatiefunctie** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*			
			€ 2.672.141	€ 405.832	Nee			
OCW	**D12A**	**Regionaal programma voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*	
			€ 1.187.308	€ 317.170	€ 1.504.478	€ 201.339	Nee	
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	
			€ 4.733.948	€ 0	€ 103.114	€ 3.457.504	€ 5.936.539	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*		
		1		€ 0		€ 0		
		10						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

OCW	**D19**	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D19/03*				
			€ 734.840	€ 2.094.535	Ja				
OCW	**D21**	**Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur**	Naam instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/01*	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/04*	Eventuele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/05*		
1			€ 0	€ 0	Nee	Maakt onderdeel uit van de visie "Nachtcultuur". De uitgaven zijn gepland in 2024.			
55									
OCW	**D22**	**Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D22/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D22/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D22/03*				
1			€ 630.000	€ 630.000	Ja				
100									
OCW	**D23**	**Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen**	Beschikkingsnummer/referentienummer *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/01*	Aard van de activiteit besteding (jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D23/03*	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2023 naar 2024. *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/04*	Aard van de activiteit Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D23/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/06*	
1			SB230172	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 0	€ 219.852	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 0	
2			SB230175	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 0	€ 219.852	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 0	
3			SB230177	a) Oprichting van een nieuwe bibliotheekvestiging	€ 0	€ 440.000	a) Oprichting van een nieuwe bibliotheekvestiging	€ 0	
4			SB230179	a) Oprichting van een nieuwe bibliotheekvestiging	€ 0	€ 440.000	a) Oprichting van een nieuwe bibliotheekvestiging	€ 0	
100									
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D23/07*						
1			Nee						
2			Nee						
3			Nee						
4			Nee						
100									
OCW	**D24**	**Landelijke Erfgoedregistratie 2023-2027**	Besteding (jaar T) *Aard controle R*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.*					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024									
			Indicator: D24/01	*Indicator: D24/02*					
			€ 84.733	Nee					
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*
		1	IenW/BSK-2018/251176	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2	IenW/BSK-2018/251413	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		100						
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*
		1	*IenW/BSK-2018/251176*	€ 83.867	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
		2	*IenW/BSK-2018/251413*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
		100						
IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
		1	1722115/1741940	€ 114.134	Nee	Nee		
		100						
IenW	**E15B**	**Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020-2023** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één code uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E15B/01*	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E15B/02*	Regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur conform Samenwerkingsovereenkomst. (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: E15B/03*	Cofinanciering ten behoeve van het regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E15B/04*	Cumulatieve cofinanciering ten behoeve van regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E15B/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E15B/06*
		1	060363 Gemeente Amsterdam	IENW/BSK-2020/145595	Ja	€ 15.000	€ 895.686	Nee
		100						
IenW	**E26**	**Spoorse doorsnijdingen, tranche 1** Gemeenten	Aantal projecten (waarvoor een beschikking ontvangen is) **Afspraak** *Aard controle R* *Indicator: E26/01*	Aantal afgeronde projecten (jaar T) **Realisatie** *Aard controle R* *Indicator: E26/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E26/03*			
		1	1	0	Nee			
		2						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

IenW	**E33**	**Incidentele specifieke uitkering MIRT 2017-2019 (Beter benutten)**	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: E33/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/02*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/03*	Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen *Aard controle R* *Indicator: E33/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/05*	
			€ 97.786	€ 844.013	Ja	€ 0	Ja	
			Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/06*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/07*				
		1	*Amsterdam Vaart, Bouwlogistiek*	Ja				
		2	*Gebiedsaanpak ZuidAs*	Ja				
		3	*Gebiedsaanpak Zuid Oost*	Ja				
		10						
IenW	**E44**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E44/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/03*	Besteding (jaar T) ten laste van cofinanciering *Aard controle R* *Indicator: E44/04*	Besteding (t/m jaar T) cofinanciering cumulatief *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/06*
		1	IENW/BSK-2022/308078	€ 364.177	€ 364.177	€ 728.353	€ 728.353	Nee
		20						
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/07*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/08*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/09*			
		1	IENW/BSK-2022/308078					
		20						
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/10*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/11*	Correctie besteding (jaar T-1) ivm SiSa tussen medeoverheden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44/12*	Correctie cofinanciering (jaar T-1) ivm SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: E44/13*		
		1	IENW/BSK-2022/308078	Ja	€ 0	€ 0		
		20						
IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/02*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/04*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/05*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*
		1		IENW/BSK-2023/40635	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		20						
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*			
		1		IENW/BSK-2023/40635	Nee			

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024									
		20							
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/10*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/11*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/12*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/13*			
		1		IENW/BSK-2023/40635	Hogewey midden	Nee			
		20							
IenW	**E53**	**Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord**	Beschikkingsnummer / naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E53/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/03*	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/04*	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/05*	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/06*	
		1	SPUKSLA-21-01759533	€ 0	€ 500.000	44197	45291	Nee	
		2	SPUKSLA-22-03178439	€ 209.172	€ 209.172	44774	45869	Nee	
		3	SPUKSLA-22-03174188	€ 0	€ 0	44774	45869	Nee	
		4	01759712	€ 10.803	€ 38.157	44409			
		5	03169976	€ 20.091	€ 36.645	44743	45291		
		6	03190799	€ 11.389	€ 11.389	44835	45565		
		7	03521148	€ 9.956	€ 9.956	45200	45444		
		8	03521892	€ 0	€ 0	45232	46022		
		9	SPUKSLA-23-03521462	€ 0	€ 0				
		20							
			Kopie beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/07*	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/08*					
		1	SPUKSLA-21-01759533	2021					
		2	SPUKSLA-22-03178439	2022					
		3	SPUKSLA-22-03174188	2022					
		4	01759712	2019					
		5	03169976	2022					
		6	03190799	2022					
		7	03521148	2023					
		8	03521892	2023					
		9	SPUKSLA-23-03521462						
		20							
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/09*						
			Nee						
IenW	**E58**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E58/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/03*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/04*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E58/05*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/06*	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		1	2021-3341 Diffuus lood in tuinen	€ 671.498	€ 1.368.048	Ja		Nee
		2	2021-3341 PFAS verontreiniging bij Zuidergasfabriek + PFAS verontreiniging Sloterdijk	€ 3.619	€ 3.619	Ja		Nee
		10						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/07*					
			Nee					
IenW	**E83**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: E83/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/03*	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E83/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/05*	
		1	2022-5514 Diverse locaties rondom Kostverlorenvaart	€ 0	Ja	€ 0	€ 40.676	
		2	2022-5514 Inventarisatie lood in stadparken	€ 27.378	Ja	€ 0	€ 30.265	
		25						
			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/06*	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/07*	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/08*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/09*		
		1	2022-5514 Diverse locaties rondom Kostverlorenvaart	Ja		Nee		
		2	2022-5514 Inventarisatie lood in stadparken	Ja		Nee		
		25						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/10*					
			Nee					
IenW	**E97**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: E97/02*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/03*	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E97/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/05*	
		1	2023-8323 - De heining 100 - Evos/oiltanking	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
		2	2023-4134 - AVI-GEB	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
		3	2023-4134 - Distelweg 90 AGA GAS	€ 5.295.730	Ja	€ 0	€ 5.230.730	
		4	2022-10470 - Onderzoek bakkerswinkel en Proces en overig	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
		25						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/06*	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/07*	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/08*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/09*		
		1	2023-8323 - De heining 100 - Evos/oiltanking	Ja		Nee		
		2	2023-4134 - AVI-GEB	Ja		Nee		
		3	2023-4134 - Distelweg 90 AGA GAS	Ja		Nee		
		4	2022-10470 - Onderzoek bakkerswinkel en Proces en overig	Ja		Nee		
		25						
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/10*					
			Nee					
IenW	**E100**	**Incidentele specifieke uitkering Onderdoorgang Contactweg Amsterdam**	Is de onderdoorgang gerealiseerd (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: E100/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E100/02*				
			Ja	Ja				
IenW	**E104**	**Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/01*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) *Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024* *Aard controle R* *Indicator: E104/02*	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E104/03*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/04*	Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/05*	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/06*
		1	*5000006548*	€ 0	€ 1.729.662	€ 1.729.662	*0*	*0*
		2	*5000006526*	€ 951.452	€ 1.361.554	€ 2.313.006	*2357*	*1690*
		3	*5000006601*	€ 0	€ 0	€ 0	*807*	*399*
		4	*5000006490*	€ 0	€ 0	€ 0	*207*	*136*
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/07*	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/08*	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/09*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/10*		
		1	5000006548	*0*	*0*	Nee		
		2	5000006526	*0*	*0*	Nee		
		3	5000006601	*59*	*0*	Nee		
		4	5000006490	*0*	*0*	Nee		
			Naam infrastructurele voorziening	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) per infrastructurele voorziening *Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024*	Totale besteding (jaar T) per infrastructurele voorziening	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) per infrastructurele voorziening	Infrastructurele voorziening afgerond? (Ja/Nee)	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			Aard controle n.v.t. *Indicator: E104/11*	*Aard controle R* *Indicator: E104/12*	*Aard controle R* *Indicator: E104/13*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/14*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/15*	
		1	*HOV IJburg - Bijlmer (IJburg en Zuidoost): startpunt op Strandeiland via de Pampuslaan, de Diemerknoop, Langbroekdreef via metrostation Gaasperplas naar het eindpunt op station Amsterdam Bijlmer Arena. Het betreft een herinrichting.*	€ 483.328	€ 706.836	€ 1.190.164	Nee	
		2	*HOV IJburg - Weesp (IJburg en Weespersluis): De bus rijdt vanaf het startpunt op Strandeiland via de Pampuslaan, Diemerknoop, P&R Muiden naar het eindpunt op station Weesp. Het betreft een herinrichting.*	€ 468.124	€ 654.718	€ 1.122.842	Nee	
		3	*Rotonde Meeuwenlaan*	€ 0	€ 1.729.662	€ 1.729.662	Nee	
		40						
IenW	**E106B**	**Regionale Aanpak Laadinfrastructuur** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) of gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie of gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E106B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E106B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E106B/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E106B/04*		
			060363 Gemeente Amsterdam	€ 10.844	€ 10.844	Nee		
EZK	**F1**	**Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding**	Projectnaam/UWHS-nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F1/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per woning *Aard controle R* *Indicator: F1/02*	Is de bestemming gewijzigd (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: F1/03*	Eindverantwoording per woning (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: F1/04*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: F1/05*	
		1	UWHS170075	€ 0	Nee	Nee	€ 763.130	
		2	UWHS170138	€ 0	Nee	Nee	€ 307.179	
		3	UWHS170196	€ 0	Nee	Nee	€ 548.071	
		100						
EZK	**F11**	**Regeling specifieke uitkering MKB Deals 1e tranche**	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Zelfstandig uitvoering (exclusief uitvoering door derde) *Aard controle R* *Indicator: F11/01*	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T). Inclusief uitvoering door derde (sisa tussen medeoveheden) vanaf verantwoordingjaar SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: F11/02*	Besteding (jaar T) t.l.v. cumulatieve cofinanciering Dit betreft het deel dat naast de Rijksmiddelen is ingelegd volgens afspraak uit MKB-deal *Aard controle R* *Indicator: F11/03*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F11/04*	Bestedingen zijn verantwoord op basis van voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: F11/05*	Toelichting Als bij 04 en 05 'Nee' is ingevuld, dan is toelichting verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F11/06*

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			€ 400.000	€ 400.000	€ 400.000	Ja	Ja	De definitieve toekenning vindt plaats nadat de accountant de jaarrekening van de gemeente Amsterdam heeft gecontroleerd en de subsidie is vastgesteld.
EZK	**F28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/02*	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten *Aard controle R* *Indicator: F28/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/04*	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle R* *Indicator: F28/05*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/06*
			€ 12.554.524	€ 3.665.650	€ 0	€ 16.220.174	€ 455.246	€ 455.246
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/07*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 588.946.272	€ 9.078.836	€ 20.345.739	€ 348.716	€ 2.439.576	€ 12.271
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 13.802.948	€ 11.041.523	€ 0	€ 16.148.712	€ 0	€ 363.396
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeente deel 2023** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 333.700	€ 0	€ 423.115	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 7.882	€ 0	€ 0	Ja	
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	-€ 30.472	€ 0	-€ 39.642	€ 2.592.838	€ 206.524
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	-€ 15.250	€ 0	-€ 2.254	€ 722.795	€ 62.177
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	-€ 11.082	€ 0	-€ 130.141	€ 885.308	€ 82.738
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	-€ 4.020	€ 0	-€ 36.526	€ 174.696	€ 17.517
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	-€ 4.341	€ 0	-€ 14.066	€ 81.654	€ 8.293
		6	Totaal	-€ 65.165	€ 0	-€ 222.628	€ 4.457.291	€ 377.249
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.*		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
				Indicator: G4/07	*Indicator: G4/08*	*Indicator: G4/09*	*Indicator: G4/10*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	ja	
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	ja	
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	ja	
			6	Totaal	0	0	N.v.t.	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
			6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 17.538		€ 31.728	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 9.038		€ 20.569	
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 6.379		€ 20.174	
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0		€ 0	
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 2.020		€ 0	
			6	Totaal	34.975	0	72.471	
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R*	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.*		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024							
			Indicator: G10/01	*Indicator: G10/02*	*Indicator: G10/03*		
			€ 1.148.309	€ 0	Ja		
SZW	**G11**	**Onzichtbare jongeren in beeld (gemeente Amsterdam)**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G11/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G11/03*		
			€ 538.729	€ 538.729	Nee		
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/03*		
			€ 15.225	€ 0	Ja		
SZW	**G13**	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05
			€ 100.440	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
VWS	**H1**	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*		
			98	89	€ 2.291.923		
VWS	**H3**	**Seksualiteitscoördinatie- en hulpverlening + aanvullende curatieve SOA bestrijding** **Subsidieregeling publieke gezondheid**	Aantal consulten (jaar T) seksualiteitshulpverlening in het verzorgingsgebied. *Aard controle D1* *Indicator: H3/01*	Aantal gevonden SOA's (jaar T) in het verzorgingsgebied *Aard controle D1* *Indicator: H3/02*	Aantal SOA-onderzoeken (jaar T) in het verzorgingsgebied *Aard controle D1* *Indicator: H3/03*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H3/04*	Stand Egalisatiereserve per 31 december (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H3/05*
			3.303	12.859	61.940	€ 13.940.524	€ 963.832
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport**	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie			

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

		Gemeenten	Aard controle R Indicator: H4/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02				
			€ 8.995.291	€ 11.149.127				
			Activiteiten Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) Aard controle R Indicator: H4/04	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** Aard controle R Indicator: H4/05	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** Aard controle R Indicator: H4/06	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** Aard controle R Indicator: H4/07	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08
		1	Investeringen sportaccommodaties	€ 5.977.051	€ 5.977.051			
		2	Investeringen grondexploitatie	€ 325.040	€ 325.040			
		3	Onderhoud sportaccommodaties	€ 1.977.079	€ 1.977.079			
		4	Beheer en exploitatie sportaccommodaties	€ 2.260.678		€ 2.260.678		
		5	Stichting Eendracht	€ 152.857			€ 152.857	
		6	Stichting Space	€ 303.398			€ 303.398	
		7	Stichting Ookmeer	€ 153.024			€ 153.024	
		100						
VWS	**H5**	**Regeling specifieke uitkering PrEP**	Aantal intakeconsulten Aard controle R Indicator: H5/01	Aantal vervolgconsulten Aard controle R Indicator: H5/02	Aantal geïnde eigen bijdragen van de gebruiker van € 7,50 per dertig pillen Aard controle R Indicator: H5/03			
			591	11.805	26.139			
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**	Beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01	Totaal bedrag volgens beschikking Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** Aard controle R Indicator: H8/03	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** Aard controle R Indicator: H8/04	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06
		1	1042298	€ 396.024	€ 0	€ 0	€ 0	€ 371.825
		2	1035807	€ 851.422	€ 0	€ 0	€ 0	€ 851.422
		3	SPUKSA200315	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 14.960	€ 200.000
		4						
			Kopie beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08				
		1	1042298	Ja				
		2	1035807	Ja				
		3	SPUKSA200315	Ja				
		4						
VWS	**H10**	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: H10/01	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: H10/02	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t Indicator: H10/03	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) Aard controle n.v.t. Indicator: H10/04	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) Aard controle R Indicator: H10/05	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) Aard controle n.v.t. Indicator: H10/06
			Ja	Ja	Ja		€ 0	€ 106.942

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 104.192	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 333.764	€ 1.572.644	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	**H12**	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/02*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/03*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/04*		
			€ 503.383	€ 500.943	Ja	Nee		
VWS	**H14**	**SPUK expertisecentra jeugdhulp**	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H14/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: H14/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/03*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/04*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/05*	
			€ 941.820	€ 4.379.879	Nee		Nee	
VWS	**H15**	**Specifieke uitkering tijdelijk vergroten van beschikbaarheid van acute jeugd-ggz capaciteit**	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H15/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: H15/02*	Plannen uitgevoerd conform aanvraag? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/03*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/04*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/05*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/06*
			€ 3.801.277	€ 11.100.098	Ja		Ja	Ja
VWS	**H20**	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021**	Betreft naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/01*	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/02*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/03*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H20/04*	Toelichting (indien bij indicatoren 02, 03 en 04 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/05*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd art. 5 in lid 2) *Aard controle R* *Indicator: H20/06*
		1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	ja	ja	ja		€ 46.025
		2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024										
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle R* *Indicator: H20/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H20/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/12*
		1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	€ 138.105	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/13*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (art.4 lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H20/14*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/15*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H20/16*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/17*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H20/18*
		1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	€ 0	€ 0	€ 2.440.262	€ 2.440.262	€ 0
		2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/19*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/20*	Activiteit Ombouw separeerruimten gerealiseerd (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/21*	Activiteit Ontwikkeling relationele beveiliging als de instelling niet meer beschikt over een separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/22*	Besteding realisatie activiteit ombouw separeerruimten in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/23*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) ombouw separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/24*
		1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	€ 0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
		2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	ja	ja	€ 0	€ 0
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/25*	Besteding realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/26*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/27*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/28*		
		1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
		2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	€ 0	€ 321.932			
			Eindverantwoording (Ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/29*					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
			Ja					
VWS	**H24**	**Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022**	Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H24/01*	Gedurende (jaar T) zijn de activiteiten verricht i.h.k.v. van de specialistische functie waarvoor de uitkering is ontvangen (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H24/02*	Besteding activiteiten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H24/03*	Correctie besteding realisatie activiteiten (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: H24/04*	Definitieve besteding realisatie activiteit (jaar T-1) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H24/05*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H24/06*
			1044243	Nee	€ 0	-€ 18.165	€ 729.635	Ja
VWS	**H25**	**Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)**	Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/01*	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/02*	Totale definitieve exploitatietekort *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/03*	Totale cumulatieve besteding *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/04*	Eindverantwoording *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/05*	
		1	*SPUKIJZ21-22152*	€ 1.447.986	€ 1.447.986	€ 1.447.986	Ja	
			Naam locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/06*	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022? *Aard controle R* *Indicator: H25/07*	Totale toezegging per locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/08*	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/09*	Besteding per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/10*	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/11*
		1	*Mirandabad*	*Nov + dec 2021*	€ 516.743	€ 516.743	€ 0	€ 516.743
		2	*Noorderparkbad*	*Nov + dec 2021*	€ 206.549	€ 206.549	€ 0	€ 206.549
		3	*Zuiderbad*	*Nov + dec 2021*	€ 159.704	€ 159.704	€ 0	€ 159.704
		4	*Sloterparkbad*	*Nov + dec 2021*	€ 93.266	€ 93.266	€ 93.266	€ 93.266
		5	*Spf Mercatorplaza*	*Nov + dec 2021*	€ 26.714	€ 26.714	€ 26.714	€ 26.714
		6	*Victoriabad*	*Nov + dec 2021*	€ 47.000	€ 47.000	€ 47.000	€ 47.000
		7	*Mirandabad*	*44562*	€ 66.803	€ 66.803	€ 0	€ 66.803
		8	*Noorderparkbad*	*44562*	€ 57.016	€ 57.016	€ 0	€ 57.016
		9	*Zuiderbad*	*44562*	€ 14.447	€ 14.447	€ 0	€ 14.447
		10	*Friendship sportcentre*	*44562*	€ 6.394	€ 6.394	€ 0	€ 6.394
		11	*AGO bad*	*44562*	€ 8.428	€ 8.428	€ 0	€ 8.428
		12	*Sloterparkbad*	*44562*	€ 134.643	€ 134.643	€ 134.643	€ 134.643
		13	*Bijlmersportcentrum*	*44562*	€ 18.269	€ 18.269	€ 18.269	€ 18.269
		14	*Spf Oost*	*44562*	€ 22.131	€ 22.131	€ 22.131	€ 22.131
		15	*Spf Mercatorplaza*	*44562*	€ 53.879	€ 53.879	€ 53.879	€ 53.879
		16	*Victoriabad*	*44562*	€ 16.000	€ 16.000	€ 16.000	€ 16.000
		50						
VWS	**H26**	**Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp**	Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/01*	Gedurende jaar T zijn de activiteiten verricht in het kader van de randvoorwaardelijke functie waarvoor de uitkering is ontvangen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/02*	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H26/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2024 *Aard controle R* *Indicator: H26/04*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/05*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/06*
		1	*expertisenetwerken*	*Ja*	€ 342.086	€ 342.086	Nee	
		2	*academische functie*	*Ja*	€ 991.517	€ 991.517	Nee	
		3						
			Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/07*					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

			1	Nee					
			2	Ja					
			3						
VWS	**H29**	**Regeling specifieke uitkering versterking GDD'en**		Naam van de pijler *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H29/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen – Inclusief verantwoording tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: H29/03*	Plannen uitgevoerd conform uitvraag? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/04*	Toelichting - verplicht als bij H29/04 "Nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/05*	Zelfstandige uitvoering? (Ja/ Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29/06*
			1	Kwetsbaarheden wegnemen	€ 1.062.488	€ 1.062.488	Ja		Ja
			2	Verstevigen (boven) regionale monitoring en surveillance	€ 205.363	€ 205.363	Nee	*Budget niet volledig uitgenut vanwege inzet functie beperkt tot een half jaar ipv een heel jaar*	Ja
			3	Versterken wetenschappelijke kennisinfrastructuur	€ 540.000	€ 540.000	Ja		Ja
			4	Samenwerking bovenregionaal niveau	€ 0	€ 0	Ja		Ja
			5	Versneld opleiden	€ 84.357	€ 84.357	Nee	Budget niet volledig uitgenut vanwege inzet functie beperkt tot een half jaar ipv een heel jaar	Ja
VWS	**H29B**	**Regeling specifieke uitkering versterking GDD'en** SiSa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één (code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die GDD invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29B/01*	Naam van de pijler *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H29B/03*	Plannen uitgevoerd conform uitvraag? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29B/04*	Toelichting - verplicht als bij H29B/04 "Nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H29B/05*	
			1		Kwetsbaarheden wegnemen	€ 0	Ja		
			2	50520 Geneeskundige Gezondheidsdienst Zuid-Limburg	Verstevigen (boven) regionale monitoring en surveillance	€ 75.429	Ja		
			3		Versterken wetenschappelijke kennisinfrastructuur		Ja		
			4		Samenwerking bovenregionaal niveau		Ja		
			5		Versneld opleiden		Ja		
VWS	**H30**	**Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026**		Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/01*	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/02*	Besteding (jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: H30/03*	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/05*	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/06*
			1	Lokaal Sportakkoord	€ 631.952	€ 630.000	€ 43.548	€ 630.000	Ja
			2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 4.350.745	€ 3.439.000	€ 870.149	€ 3.439.000	Ja
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 972.233	€ 809.663	€ 194.447	€ 809.663	Ja
			4	Kansrijke Start	€ 729.175	€ 684.165	€ 145.835	€ 684.165	Ja
			5	Mentale Gezondheid	€ 340.282	€ 371.943	€ 68.056	€ 371.943	Ja
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 850.704	€ 886.865	€ 170.141	€ 886.865	Ja
			7	Valpreventie	€ 2.503.501	€ 1.627.276	€ 500.700	€ 1.627.276	Ja
			8	Leefomgeving	€ 486.117	€ 325.698	€ 97.223	€ 325.698	Ja

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 121.529	€ 97.223	€ 24.306	€ 97.223	Ja
		10	Versterken sociale basis	€ 1.774.326	€ 1.419.461	€ 354.865	€ 1.419.461	Ja
		11	Mantelzorg	€ 486.117	€ 56.013	€ 97.223	€ 56.013	Ja
		12	Eén tegen eenzaamheid	€ 486.117	€ 326.649	€ 97.223	€ 326.649	Ja
		13	Welzijn op recept	€ 267.364	€ 254.671	€ 53.473	€ 254.671	Ja
		14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 121.529	€ 162.120	€ 24.306	€ 162.120	Ja
		15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 432.644	€ 281.219	€ 86.529	€ 281.219	Ja
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/07*	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/08*				
		1	Lokaal Sportakkoord	N.v.t.				
		2	Brede regeling combinatiefuncties	N.v.t.				
		3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	N.v.t.				
		4	Kansrijke Start	N.v.t.				
		5	Mentale Gezondheid	N.v.t.				
		6	Aanpak overgewicht en obesitas	N.v.t.				
		7	Valpreventie	N.v.t.				
		8	Leefomgeving	N.v.t.				
		9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	N.v.t.				
		10	Versterken sociale basis	N.v.t.				
		11	Mantelzorg	N.v.t.				
		12	Eén tegen eenzaamheid	N.v.t.				
		13	Welzijn op recept	N.v.t.				
		14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	N.v.t.				
		15	Coördinatiekosten regionale aanpak	N.v.t.				
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/09*					
			Nee					
VWS	**H32**	**Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden**	Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/01*	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/03*			
			MEOZ23271	€ 6.491.361	€ 2.831.994			
			Naam zwembad *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/04*	Totale verlening per zwembad (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/05*	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H32/06*	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: H32/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/08*	
		1	*Sloterparkbad*	€ 1.138.866	€ 515.142	Ja		
		2	*SportPlaza Mercator*	€ 554.396	€ 112.284	Ja		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		3	*Familiebad Bredius*	€ 54.193	€ 19.170	Ja		
		4	*Het Marnix*	€ 522.813	€ 186.956	Ja		
		5	*Zuiderbad*	€ 313.508	€ 194.453	Ja		
		6	*De mirandabad*	€ 1.363.295	€ 644.909	Ja		
		7	*Noorderparkbad*	€ 343.287	€ 174.421	Ja		
		8	*N.V. Sportfondsenbad Amsterdam-Oost*	€ 265.610	€ 49.587	Ja		
		9	*Flevoparkbad*	€ 104.008	€ 71.856	Ja		
		10	*Bijlmer Sportcentrum*	€ 598.147	€ 285.453	Ja		
		11	*ZIB Victoriabad*	€ 974.679	€ 475.166	Ja		
		12	*AGO bad*	€ 258.559	€ 102.597	Ja		
		20						
VWS	**H33**	**Regeling specifieke uitkering COVID-19-vaccinatie**	Besteding (jaar T) voor het in stand houden van een infrastructuur t.b.v. een basiscapaciteit voor het zetten van COVID-19 vaccinaties daarbij rekening houdend met mogelijke opschaling *Aard controle R* *Indicator: H33/01*	Besteding (jaar T) voor opschaling van de basisinfrastructuur voor het zetten van COVID-19 vaccinaties in het kader van een vaccinatiecampagne. *Aard controle R* *Indicator: H33/02*	Heeft u (met toestemming van de minister van VWS) de infrastructuur voor basiscapaciteit voor alternatieve doeleinden ingezet? (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: H33/03*	Besteding (jaar T) ten behoeve van alternatieve doeleinden (verplicht als bij voorgaande indicator 'Ja' is geselecteerd) *Aard controle D2* *Indicator: H33/04*		
			€ 1.658.938	€ 2.583.017	Nee	€ 0		
VWS	**H34**	**Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2023**	Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H34/01*	Gedurende (jaar T) zijn de activiteiten verricht i.h.k.v. van de specialistische functie waarvoor de uitkering is ontvangen (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H34/02*	Besteding activiteiten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H34/03*	Correctie besteding realisatie activiteiten (jaar T-1) vanaf Sisa T+1 *Aard controle R* *Indicator: H34/04*	Definitieve besteding realisatie project *Aard controle R* *Indicator: H34/05*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H34/06*
		1	*1045477*	Ja	€ 0	€ 0		Nee
		4						
VWS	**H35**	**Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H35/01*	Zijn activiteiten verricht zoals vermeld in artikel 3 van de regeling (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H35/02*	Is meegewerkt aan monitoring zoals gesteld in artikel 7 lid 2 in de regeling (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H35/03*	Besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H35/04*	Correcties besteding (T-1) inclusief uitvoering door medeoverheden *vanaf SiSa 2024* *Aard controle R* *Indicator: H35/05*	Eindverantwoording (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H35/06*
		1	*IZA2023nr003*	Ja	Ja	€ 6.427.400	€ 0	Nee
		2						
LNV	**L7B**	**Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland** SiSa tussen medeoverheden	Gebiedsnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L7B/01*	Hieronder per regel één provincie(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen emaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L7B/02*	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L7B/03*	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L7B/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L7B/05*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L7B/06*
		1	44668	030007 Provincie Noord-Holland	€ 40.182	€ 93.406	Nee	
		10						

9

Verantwoordingsinformatie Wet Normering Topinkomens (WNT)

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de WNT van kracht. De WNT verplicht tot openbaarmaking van de bezoldiging van de zogenaamde 'topfunctionarissen'. 'Topfunctionarissen' zijn diegenen die leidinggeven aan de gehele organisatie en in de WNT als zodanig zijn aangemerkt. In het geval van gemeenten zijn de gemeentesecretaris en de gemeentegriffier aangemerkt als topfunctionaris. De WNT verplicht ook tot openbaarmaking van de bezoldiging van de 'overige functionarissen', als hun bezoldiging de maximale norm te boven gaat, wat in 2023 niet het geval is. De WNT-norm voor 2023 is € 223.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

Gegevens 2023

bedragen x € 1	**drs. P.J.L.M. Teesink**	**mr. J.S.Y. Houtman**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffie
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	174.540	140.394
Beloningen betaalbaar op termijn	22.649	22.487
Subtotaal	**197.189**	**162.881**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	**197.189**	**162.881**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Bezoldiging topfunctionarissen

Gegevens 2022

bedragen x € 1	**drs. P.J.L.M. Teesink**	**mr. J.S.Y. Houtman**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffie
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	163.397	126.185
Beloningen betaalbaar op termijn	23.386	21.831
Subtotaal	**186.783**	**148.016**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
Bezoldiging	**186.783**	**148.016**

10

0333336
F9
IJVEER 56
Max. 240 Personen
Fietsers / voetgangers
(Brom)fietsers
IJVEER 56 AMSTERDAM

Afkortingen- en begrippenlijst

Cijfers		
1AH&S	1Amsterdam Heel & Schoon	Afkorting
A		
ACAM	Accountancy en Advies Amsterdam	Afkorting
Accres	Het accres is de beweging (krimp of groei) die het gemeentefonds maakt met de rijksuitgaven mee. Extra rijksuitgaven leiden tot groei van het gemeentefonds. Bezuinigingen op rijksuitgaven leiden tot krimp van het gemeentefonds.	Begrip
ACE	Aanvullend Convenant Erfpacht	Afkorting
Achter-gestelde lening	Een lening waarbij, in het geval van faillissement van de lener, de partij die de lening verstrekt wordt achtergesteld in de positie als schuldeiser. De partij die de lening verstrekt kan in dit geval dus pas na andere 'normale' schuldeisers, zoals banken, de schuld opeisen.	Begrip
Activa	De activa zijn onderdeel van de balans en bestaan uit materieel bezit (oftewel materiële activa) en financieel bezit (oftewel financiële activa). De materiële activa zijn de bezittingen in tastbare zaken, zoals grond, schoolgebouwen en de Noord/Zuidlijn. De financiële activa zijn bezittingen in financieel waardepapier, zoals aandelen in deelnemingen of verstrekte leningen aan anderen.	Begrip
AcVZ	Actiecentrum Veiligheid en Zorg	Afkorting
ADAM	Amsterdamse Dierenhulp aan Minima	Afkorting
AEB	Afval Energie Bedrijf	Afkorting
AFK	Amsterdams Fonds voor de Kunst	Afkorting
Afschrijving	Investeringen bewijzen hun nut over meerdere jaren. De kosten van een investering, ofwel de geïnvesteerde som, worden daarom ook over meerdere jaren verdeeld. Het jaarlijkse bedrag is de afschrijving. Het aantal jaren waarover de kosten worden verdeeld heet de afschrijvingstermijn.	Begrip
AGV	Amstel, Gooi en Vecht	Afkorting
AIF	Amsterdams Investeringsfonds	Afkorting
Algemene reserve	Dit is het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente en is een buffer voor het kunnen opvangen van (niet-structurele) financiële tegenvallers.	Begrip
Algemene uitkering	Uitkering van het gemeentefonds waarbij geen specifiek doel voor de besteding van de middelen is aangegeven. De hoogte van deze uitkering is afhankelijk van de karakteristieken van een gemeente en eventuele nieuwe gemeentelijke taken, of taken die vervallen.	Begrip
AMIF	Asiel, Migratie en Integratiefonds	Afkorting
AMS	Advanced Metropolitan Solutions	Afkorting
Amsterdam Bis	Amsterdamse Basisinfrastructuur	Afkorting
AMSYS	Amsterdam Metro Systeem	Afkorting
ANPR	Automatic Number Plate Recognition	Afkorting
AOV	Aanvullend Openbaar Vervoer	Afkorting
Apparaats-lasten	Alle personele- en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de gemeentelijke organisatie (los van de kosten van het bestuur). Denk aan de loonkosten voor het ambtelijk apparaat, kosten voor inhuur, huisvestingskosten, facilitaire kosten en automatiseringskosten. Ook kapitaallasten zijn onderdeel hiervan, voor zover deze betrekking hebben op investeringen voor het laten functioneren van de gemeentelijke organisatie.	Begrip
APV	Algemeen Plaatselijke Verordening	Afkorting
Areaal-systematiek	Systematiek voor het meebewegen van de begroting met de groei van de stad. Met een beperkte set objectieve parameters ramen we hoeveel middelen nodig zijn om de Amsterdammers volgend jaar hetzelfde voorzieningenniveau te kunnen aanbieden.	Begrip
ASG	Aanvullende regeling Seksuele Gezondheidszorg	Afkorting
ASP	Amsterdam Science Park	Afkorting
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	Afkorting
AWA	(Programma) Aanpak Wegtunnels Amsterdam	Afkorting
B		
B&O	Bestuur en organisatie	Afkorting
B&W	Burgemeester en wethouders	Afkorting
Balans	Het overzicht van onze activa en passiva op een bepaald moment.	Begrip
Baten	Inkomsten. Zie ook stelsel van baten en lasten	Begrip
BBV	Besluit begroting en verantwoording Dit zijn de wettelijke eisen voor de opzet en inhoud van de begroting en jaarrekening.	Afkorting/ Begrip
Bbz	Besluit Bijstandsverlening voor Zelfstandigen	Afkorting
BCF	Btw-compensatiefonds Vanaf 2003 zijn gemeenten btw-plichtig. Het BCF heeft als doel dit nieuwe btw-regime budgettair neutraal te laten verlopen. De gemeente kan onder voorwaarden betaalde btw terugvragen via het BCF.	Afkorting/ Begrip
Bestemmings-reserve	Dit is een reserve waaraan de raad of provinciale staten een bestemming heeft gegeven: het dient een bepaald doel en heeft een vooraf bepaalde looptijd.	Begrip
BIE	Bouwgronden in exploitatie	Afkorting
BIZ	Bedrijven Investeringszone	Afkorting
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	Afkorting

BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar	Afkorting
BORI	Beheer en Onderhoud Rail Infrastructuur	Afkorting
BOTOC	Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit	Afkorting
BRP	Basis Registratie Personen	Afkorting
Btw	Belasting toegevoegde waarde	Afkorting
Budgettair neutraal	Een budgettair neutrale wijziging in de begroting is een wijziging die geen effect heeft op het saldo van baten en lasten.	Begrip
BV	Besloten Vennootschap	Afkorting
Bvo	Bruto vloeroppervlak	Afkorting
BW	Beschermd Wonen	Afkorting
BW	Boekwaarde	Afkorting
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Afkorting
C		
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst	Afkorting
CAWA	Commissie voor Ateliers en (Woon)Werkpanden Amsterdam	Afkorting
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	Afkorting
CCTV	Closed-circuit television	Afkorting
CNB	Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied	Afkorting
CO2	Koolstofdioxide	Afkorting
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers	Afkorting
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden	Afkorting
CRK	Commissie Ruimtelijke Kwaliteit	Afkorting
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Weg- en Waterbouw en de Verkeerstechniek	Afkorting
CSZ	College Sanering Zorginstellingen	Afkorting
D		
DB	Dagbesteding	Afkorting
DB	Dagelijks Bestuur	Afkorting
DBA (wet)	Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties	Afkorting
Decentralisatie-uitkering	Een tijdelijke uitkering vanuit het gemeentefonds, waarbij middelen anders verdeeld kunnen worden dan bij de algemene uitkering. Het wordt vaak gebruikt om specifieke uitkeringen over te hevelen naar het gemeente fonds, of om specifieke uitkeringen te voorkomen.	Begrip
Dekkingspercentage	Dit is de mate waarin gemeentelijke lasten, van bijvoorbeeld riolering en afvalinzameling, aan de burger worden doorberekend. Bij een dekkingspercentage van 100% worden de lasten volledig doorberekend, dus dekken de baten de lasten volledig.	Begrip
DKTP	Difterie, kinkhoest, tetanus, polio	Afkorting
DNB	De Nederlandsche Bank	Afkorting
DOA	Doelgericht op afstand	Afkorting
Doelenboom	Het geheel van doelen, activiteiten en indicatoren per programma(onderdeel). Doelen geven weer wat we willen bereiken, activiteiten geven weer wat we daarvoor gaan doen en indicatoren verschaffen een gekwantificeerd inzicht in de voortgang of uitvoering.	Begrip
DOR	Digitaal Opkopers Register	Afkorting
E		
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling	Afkorting
Egalisatie-reserve	Reserve met het doel tot een gelijkmatige verdeling te komen van in de tijd onregelmatig gespreide kosten.	Begrip
Eigen vermogen	Dit gaat om de interne financieringsmiddelen en wordt gevormd door de algemene- en bestemmingsreserves en voorzieningen.	Begrip
EMU	Europese Economische en Monetaire Unie	Afkorting
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit	Afkorting
ESA	Economische Structuur- en Arbeidsmarktversterking	Afkorting
ESF	Europees Sociaal Fonds	Afkorting
EU	Europese Unie	Afkorting
EV	Eigen vermogen	Afkorting
Exploitatie-lasten	Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn in de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.	Begrip
EZK	Economische Zaken	Afkorting
F		
Financierings-functie	Alle activiteiten die te maken hebben met het verwerven en beheren van financiële middelen door de gemeente.	Begrip
FPAJ	Flexibel preventief aanbod jeugd	Afkorting
Fte	Fulltime-equivalent	Afkorting
G		
G4	De vier grootste steden in Nederland (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht).	Begrip

Garantie	Een voorwaardelijke financiële verplichting van de gemeente aan een andere partij, die pas tot uitbetaling komt als zich bij de wederpartij een bepaalde omstandigheid (realisatie van een risico) voordoet.	Begrip
Gemeente-fonds	Fonds onder beheer van het ministerie van BZK, waaruit gemeenten jaarlijks uitkeringen ontvangen ter dekking van een deel van hun uitgaven. Dit gaat om de algemene uitkering en eventuele om decentralisatie(- en integratie) uitkeringen.	Begrip
Gfe+t	Groente, Fruit- en etensresten	Afkorting
GGD	Geneeskundige en Gezondheidsdienst	Afkorting
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg	Afkorting
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio	Afkorting
GMT	Gemeentelijk managementteam	Afkorting
GR	Gemeenschappelijke regeling	Afkorting
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure	Afkorting
GVB	Gemeentelijk Vervoerbedrijf	Afkorting
H		
HbA	Havenbedrijf Amsterdam	Afkorting
HbH	Hulp bij het Huishouden	Afkorting
HBO	Hoger Beroepsonderwijs	Afkorting
HIC	High impact crimes	Afkorting
HOV	Hoogwaardig openbaar vervoer	Afkorting
HvA	Hogeschool van Amsterdam	Afkorting
HVC	High Volume Crime	Afkorting
I		
IB	Ingenieursbureau	Afkorting
IBO	Individuele betaalovereenkomst	Afkorting
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie	Afkorting
Integratie-uitkering	Een tijdelijke uitkering vanuit het gemeentefonds, waarbij middelen anders verdeeld kunnen worden dan bij de algemene uitkering. Bij instelling van de uitkering wordt bepaald wanneer de middelen worden overgeheveld naar de algemene uitkering.	Begrip
Investering	Met een investering wordt de kapitaalgoederenvoorraad (het bezit van de gemeente) uitgebreid of, in het geval van vervangingsinvesteringen, in stand gehouden.	Begrip
IOAW	Inkomensvoorziening voor Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werknemers	Afkorting
IOAZ	Inkomensvoorziening voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte Zelfstandigen	Afkorting
iPGA-R	Integrale Persoonsgerichte aanpak - Radicalisering	Afkorting
IenW	Infrastructuur en Waterstaat	Afkorting
ISA	Implementatie Scenario Analyse 2015 inzake de veiligheid van reizigers bij calamiteiten	Afkorting
IT	Informatietechnologie	Afkorting
ITA	Internationaal Theater Amsterdam	Afkorting
IV	Informatievoorziening	Afkorting
J		
J&V	Justitie en Veiligheid	Afkorting
JV	Jaarverslag	Afkorting
K		
K&C	Kunst en cultuur	Afkorting
Kapitaalgoed	Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut waarin we investeren om diensten aan onze burgers te kunnen leveren en om onze doelen te bereiken. Voorbeelden zijn drinkwatervoorzieningen , openbare verlichting, bushaltes en sporthallen.	Begrip
Kapitaallasten	Elk jaar na een investering moet de jaarlijkse afschrijving plus de rente over het deel dat nog afgeschreven moet worden, gedekt worden in de exploitatiebegroting. Deze rente en afschrijvingslasten vormen samen de kapitaallasten.	Begrip
Kasgeldlimiet	De kasgeldlimiet geeft de verdeling van kort en langlopende leningen weer. We berekenen het door de gemiddelde omvang van de kasgeldleningen te delen door het begrotingstotaal.	Begrip
Kengetal (financieel)	Vanaf begrotingsjaar 2017 vereist het BBV dat we naast het weerstandsvermogen zes financiële kengetallen opnemen in de begroting en de jaarstukken. Deze kengetallen worden uitgedrukt in een absoluut cijfer of percentage en geven in onderlinge samenhang globaal inzicht in onze financiële positie.	Begrip
KPI	Key Performance Indicators	Afkorting
KRW	(Europese) Kaderrichtlijn Water	Afkorting

L		
LED	Licht-emitterende diode	Afkorting
Leges	Vergoedingen voor kosten die de gemeente maakt voor administratieve handelingen. Bijvoorbeeld voor het geven van informatie of het verstrekken van vergunningen.	Begrip
LHBTIQ+	Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mensen, transgender personen, intersekse personen, queer personen en anderen die wat betreft hun genderidentiteit, genderexpressie, seksualiteit of hun lichaam vallen buiten wat in de maatschappij wordt gezien als 'standaard'	Afkorting
M		
MaaS	Mobiliteit als Service	Afkorting
MAEX	Maatschappelijke AEX (Amsterdam Exchange Index)	Afkorting
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs	Afkorting
MDRA	Meldpunt Discriminatie Amsterdam	Afkorting
Meerjarige inter-temporele compensatie	Het verevenen van de begrotingsruimte zodat de begroting per jaar sluitend wordt gehouden en meerjarig en structureel in evenwicht is.	Begrip
MIC	Matrix Innovation Centre	Afkorting
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport	Afkorting
MJOP	Meerjarenonderhoudplannen	Afkorting
MKB	Midden- en kleinbedrijf	Afkorting
MO	Maatschappelijke opvang	Afkorting
MOBW	Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen	Afkorting
MPG	Meerjaren Perspectief Grondexploitaties	Afkorting
MRA	Metropoolregio Amsterdam	Afkorting
MVA	Materiële vaste activa	Afkorting
MVP	Meerjaren Vervangingsprogramma	Afkorting
N		
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid	Afkorting
NDSM	Nederlandse Dok- en Scheepsbouw Maatschappij	Afkorting
NGF	(commissie) Nationaal Groeifonds	Afkorting
NHG	Nationale Hypotheek Garantie	Afkorting
NIEGG	Niet in exploitatie genomen gronden	Afkorting
NJN	Najaarsnota	Afkorting
NO2	Stikstofdioxide	Afkorting
Nominale compensatie	Nominale compensatie is het aanpassen van de gemeentebudgetten aan de inflatie. De kosten die de gemeente maakt voor het uitvoeren van haar taken, zoals loonkosten, subsidiekosten en inkoopkosten (de zogenaamde materiële kosten), stijgen normaal gesproken door inflatie. De budgetten in de gemeentelijke begroting moeten dus aangepast worden voor deze prijsstijgingen om dezelfde koopkracht te behouden.	Begrip
Normerings-systematiek	Dit is de systematiek waarmee de hoogte van de algemene uitkering van het gemeentefonds is gekoppeld aan de omvang van rijksuitgaven. Ook wel de 'trap-op, trap-af' systematiek.	Begrip
NOW	Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid	Afkorting
NPO	Nationaal Plan Onderwijs	Afkorting
NPR	Nationaal Parkeer Register	Afkorting
NV	Naamloze Vennootschap	Afkorting
NW	Netto winst	Afkorting
NWO	Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek	Afkorting
NZK	Noordzeekanaal	Afkorting
NZKG	Noordzeekanaalgebied	Afkorting
O		
OBA	Openbare Bibliotheek Amsterdam	Afkorting
(Bijdrage) OCW	Vrijwillige ouderbijdrage	Afkorting
OD NZKG	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Afkorting
OM	Openbaar Ministerie	Afkorting
Omslagrente	Dit is de intern gehanteerde rente. Conform het renteomslagstelsel worden de financieringslasten en –baten doorberekend (omgeslagen) over de gemeentelijke organisatieonderdelen naar verhouding van de balansstanden van de activa aan het begin van het jaar.	Begrip
OOV	Openbare Orde & Veiligheid	Afkorting
OPR	Omgevingsprogramma Riolering	Afkorting
OTSV	Operationeel Team Schoolveiligheid	Afkorting
OV	Openbaar vervoer	Afkorting
OZB	Onroerendezaakbelasting	Afkorting

P		
P&C	Planning en Control	Afkorting
P+R	Park and Ride	Afkorting
Passiva	De passiva zijn onderdeel van de balans en laten zien hoe ons bezit is gefinancierd. De passiva bestaan uit de interne financieringsmiddelen (eigen vermogen) en de financieringsmiddelen van anderen (vreemd vermogen). Bij de passiva is ook de regel werkkapitaal opgenomen. Dit laat het verschil zien tussen de waarde van de voorraden plus debiteuren, minus de waarde van de crediteuren.	Begrip
PBK	(programma) Bruggen en Kademuren	Afkorting
PFAS	per- en polyfluoroalkylstoffen	Afkorting
PGA GHOR	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers en Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio	Afkorting
PGB	Persoonsgebonden budget	Afkorting
PLABERUM	Plan- en Besluitvormingsproces Ruimtelijke Maatregelen	Afkorting
PM	Pro memorie (nog te bepalen)	Afkorting
PO	Primair onderwijs	Afkorting
POA	Publieke Omroep Amsterdam	Afkorting
POC-methode	Percentage of Completion	Afkorting
POK	Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag	Afkorting
POR	Plan Openbare Ruimte	Afkorting
Precario-belasting	Vergoeding voor het plaatsen of hebben van voorwerpen onder, op of boven gemeentegrond of -water met een openbare bestemming.	Begrip
PrEP	pre-expositie profylaxe	Afkorting
Q		
R		
R&D	Ruimte en Duurzaamheid	Afkorting
RES	Regionale Energie Strategieën	Afkorting
RIEC	Regionaal Informatie Expertise Centrum	Afkorting
RIEC - AA	Regionaal Informatie Expertise Centrum – Amsterdam Amstelland	Afkorting
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu	Afkorting
RMA	Rekenkamer Metropool Amsterdam	Afkorting
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt	Afkorting
ROC	Regionaal Opleidingscentrum	Afkorting
ROM	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij	Afkorting
RRB	Roerende ruimtebelasting	Afkorting
RVV	Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens	Afkorting
S		
SADC	Schiphol Area Development Company	Afkorting
SAOA	Stichting Aanpak Overlast op straat Amsterdam	Afkorting
SHP	Strategisch Huisvestingplan	Afkorting
SHPV	Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten	Afkorting
SiSa	Single Information Single audit	Afkorting
SISG	(Actieplan) Seksuele intimidatie en seksueel geweld	Afkorting
SMF	Stedelijk Mobiliteitsfonds	Afkorting
SNOR	deel van het Masterplan handhaving	Afkorting
Sociale basis	In 2020 treedt het nieuwe stedelijk kader ‘Samen Vooruit’ 2020-2023 in werking: op weg naar een stevige sociale basis in Amsterdam. Dit vervangt het stedelijk kader basisvoorzieningen. In de begroting wordt vaak simpelweg gerefereerd aan ‘de sociale basis’. Een verdere uitleg van de sociale basis is opgenomen in programmaonderdeel 8.1.	Begrip
SpACe	Sport Amsterdam Centrum	Afkorting
Specifieke uitkering	Uitkering van het Rijk dat moet worden besteed aan bepaalde taken. We leggen bij Rijk verantwoording af over hoe we het geld hebben besteed.	Begrip
SPUK	Specifieke Uitkering Sport	Afkorting
Stelpost	Middelen die in eerste instantie niet over de programma’s te verdelen zijn, bijvoorbeeld de reservering voor kapitaallasten van toekomstige investeringen en de reservering voor nominale ontwikkelingen. Stelposten zijn opgenomen in onderdeel A.4 Overige eigen middelen. Deze verdelen we naar de programma’s nadat er een besluit is genomen over concrete bestedingsvoorstellen of bezuinigingsvoorstellen.	Begrip
Stelsel van baten en lasten	We werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten (baten) en uitgaven (lasten) worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Dit in tegenstelling tot een kasstelsel, wat het Rijk hanteert, waarbij inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan.	Begrip
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Afkorting
T		
TBC	Tuberculose	Afkorting
THOR	Toezicht en Handhaving Openbare Ruimte	Afkorting
THV	Tijdelijk Huisverbod	Afkorting

Top400	Lijst met 400 jongeren en jongvolwassenen die al in contact zijn geweest met de politie, maar nog niet zo vaak als de veelplegers uit de Top600.	Begrip
Top600	Lijst van 600 personen die de afgelopen jaren relatief veel high-impact delicten hebben gepleegd in Amsterdam.	Begrip
Tozo	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	Afkorting
Treasury	De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de daaraan verbonden risico's.	Begrip
U		
UMC	Universitair medisch centrum	Afkorting
UvA	Universiteit van Amsterdam	Afkorting
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen	Afkorting
V		
V&OR	Verkeer & Opernbare Ruimte	Afkorting
VAT	Voorbereiding, administratie en toezicht	Afkorting
Verplichting (financieel)	Het aangaan van een overeenkomst voor de inkoop van een dienst, levering of werk, het toekennen van een subsidie of elke andere onherroepelijke handeling die leidt tot een definitieve juridische binding van de gemeente Amsterdam tot het doen van een uitgave.	Begrip
VGA	Verzekeringsbedrijf Gemeente Amsterdam	Afkorting
VJN	Voorjaarsnota	Afkorting
VMBO	Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs	Afkorting
VMR	Vermakelijkhedenretributie	Afkorting
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten	Afkorting
VO	Voortgezet Onderwijs	Afkorting
Voorziening	Een voorziening wordt getroffen: ▪ wanneer er met zekerheid (of een hele grote kans) sprake is van een toekomstige verplichting of een toekomstig verlies. ▪ wanneer we een bijdrage ontvangen van derden met een verplicht bestedingsdoel. ▪ voor groot onderhoud.	Begrip
VPB	Vennootschapsbelasting	Afkorting
VRA	Vervoersregio Amsterdam	Afkorting
VrAA	Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland	Afkorting
Vreemd vermogen	Dit zijn de externe financieringsmiddelen, ofwel de leningen die we als gemeente hebben aangetrokken, en vormen daarmee de gemeenteschuld.	Begrip
VRI	Verkeersregelinstallaties	Afkorting
VSG	Vereniging Sport Gemeenten	Afkorting
V(S)O	voortgezet speciaal onderwijs	Afkorting
vsv	Voortijdig schoolverlater	Afkorting
VTH	Vergunningen, Toezicht- en Handhavingstaken	Afkorting
VTH-A	Vergunningverlening, toezicht, handhaving en advisering	Afkorting
VU	Vrij Universiteit Amsterdam	Afkorting
VV	Vreemd vermogen	Afkorting
VvE	Vereniging van Eigenaren	Afkorting
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Afkorting
W		
Weerstands-vermogen	Met weerstandsvermogen worden de gevolgen van risico's opgevangen. Weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit: ▪ De benodigde weerstandcapaciteit is de optelsom van alle risico's die we lopen nadat we beheersmaatregelen hebben getroffen en de risico's niet kunnen opvangen in de begroting. ▪ De beschikbare weerstandscapaciteit is de optelsom van onze Algemene reserve, onze niet benutte belastingcapaciteit en de voorgenomen toevoeging van het renteresultaat in het lopende jaar.	Begrip
Wet Bibob	Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur	Afkorting
Wet Fido	Wet financiering decentrale overheden	Afkorting
WEW	Waarborgfonds Eigen Woningen	Afkorting
WHO	Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organisation)	Afkorting
WIA	Wonen in Amsterdam	Afkorting
WMO	Werkmaatvoorziening	Afkorting
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning	Afkorting
WNT	Wet Normering Topinkomens	Afkorting
WO	Wetenschappelijk Onderwijs	Afkorting
Wob	Wet Openbaarheid Bestuur	Afkorting
Woo	Wet Open Overheid	Afkorting
WOZ	Waardering onroerende zaken	Afkorting
WPI	Werk Participatie en Inkomen	Afkorting
WPO	Wet publieke gezondheid	Afkorting

WPW	Westpoort Warmte	Afkorting
WRK	Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland	Afkorting
WSM	Wettelijk sociaal minimum	Afkorting
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Afkorting
Wsw	Wet sociale werkvoorziening	Afkorting
WW	Werkloosheidswet	Afkorting
X		
Y		
Z		
ZO	Zuidoost	Afkorting
ZonMw	Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie	Afkorting

11

Controleverklaring accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de raad van de gemeente Amsterdam

Verklaring over de in de jaarstukken[1] opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel met beperking

Wij hebben de jaarrekening 2023 van de gemeente Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening, uitgezonderd de mogelijke effecten van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf 'De basis voor ons oordeel met beperking' een getrouw beeld van zowel de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2023 alsmede van de financiële positie van de gemeente Amsterdam op 31 december 2023 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:

1. het overzicht van baten en lasten over 2023 (hoofdstuk 6.1 tot en met 6.3 en hoofdstuk 9) en de in de programma's opgenomen paragrafen "Financiële toelichting";
2. de balans per 31 december 2023 met toelichting (hoofdstuk 7.1 tot en met 7.3 en 7.5);
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheids-verantwoording van het college van burgemeester en wethouders over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2023 (hoofdstuk 5 en hoofdstuk 6.7);
4. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (hoofdstuk 8);
5. het overzicht van gerealiseerde baten en lasten per taakveld (hoofdstuk 6.4).

De basis voor ons oordeel met beperking

Als gevolg van tekortkomingen in het proces van de totstandkoming van de rechtmatigheidsverantwoording zijn wij niet in staat geweest voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen over de rechtmatigheidsverantwoording. Gezien het materiële belang van de rechtmatigheidsverantwoording betekent dit dat wij een oordeel met beperking dienen af te geven.

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het Programma van Eisen voor de accountantscontrole 2023 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023 vallen.
Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Amsterdam zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel met beperking.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

1 De jaarstukken zijn uitgebracht onder de naam: Jaarverslag 2023 gemeente Amsterdam

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de 0,3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves rapporteren.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben daartoe inzicht verkregen in de controleomgeving en het systeem van interne beheersing, de wijze waarop wordt ingespeeld op frauderisico's, de monitoring van deze risico's en het toezicht. Tevens is de opzet en de implementatie van de interne beheersing geëvalueerd.
Ook zijn inlichtingen ingewonnen bij het college van burgemeester en wethouders, het management en Bureau Integriteit.

Wij hebben in onze controle elementen van onvoorspelbaarheid ingebouwd en hebben de uitkomsten van onze reguliere controlewerkzaamheden beoordeeld gericht op bevindingen die aanwijzing zijn voor fraude of het niet naleven van wet- en regelgeving. Indien daar sprake van was hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

Wij hebben als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang risicofactoren geïdentificeerd die betrekking hebben op frauduleuze financiële verslaggeving en oneigenlijke toe-eigening van activa.
De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde werkzaamheden zijn:

Geïdentificeerd frauderisico	Controlewerkzaamheden en waarnemingen
Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt Het management bevindt zich in een positie om fraude te kunnen plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken.	Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen, uitgaande van een risico op doorbreking van dat proces. We hebben het proces rondom de totstandkoming van financiële verslaggeving beoordeeld. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in IT-systemen de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken. Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van belangrijke schattingen van het college, waaronder de waardering van vaste activa, voorraden onderhanden werk, debiteuren en voorzieningen. Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria. Hierop zijn aan de hand van brondocumentatie controlewerkzaamheden verricht, waarbij wij tevens aandacht hebben besteed aan significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening.
Het risico van het bewust afwijken van Europese en interne aanbestedingsrichtlijnen om gunning aan een bevriende leverancier mogelijk te maken De gemeente kent een grote hoeveelheid leveranciers. Een inherent risico is dat het management een bevriende leverancier de opdracht gunt en daarbij bewust afwijkt van de geldende regels.	Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in processen gericht op dit risico. Daarnaast hebben wij de door de organisatie opgestelde "spend analyse" beoordeeld en hebben wij deelwaarnemingen uitgevoerd op crediteurenniveau. Verder hebben wij kennis genomen van afwijkingen van de wet- en regelgeving die door het college zijn geautoriseerd.
Frauderisico van niet zakelijke transacties De gemeente heeft veel transacties die zijn te relateren aan grond, erfpachtuitgiften en vastgoed. Dit type transacties kent naar zijn aard inherente risico's van materiële fraude.	Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in processen gericht op niet zakelijke transacties. Wij zijn daarbij nagegaan op welke wijze de gemeente haar prijzen heeft bepaald.

Uit bovenstaande werkzaamheden kwamen geen signalen van (vermeende of vermoedde) fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Het college heeft in de paragraaf 3.8 van het jaarverslag "weerstandsvermogen en risicobeheersing" de relatie gelegd tussen de onderkende risico's, de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen. Om de uitgangspunten te evalueren hebben wij:

- kennis genomen van de gemeentelijke risicoanalyse;
- kennis genomen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen en

risicobeheersing van het college en overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben;
- kennis genomen van de meerjarenbegroting;
- vastgesteld of de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen;
- inlichtingen ingewonnen bij het college over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:
- de programmaverantwoording (exclusief de paragrafen "Financiële toelichtingen");
- de verplichte paragrafen;
- de bestuurlijke- en financiële hoofdlijnen;
- de voortgang aanbevelingen van de Rekeningencommissie, ACAM en Rekenkamer;
- de verloopstaat ontvangen doeluitkeringen, de brugstaat, de doelenrealisatie en het kasstroomoverzicht.

Uitgezonderd de mogelijke effecten van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf "Basis voor ons oordeel met beperking" zijn wij op grond van onderstaande werkzaamheden van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 Financiële-verhoudingswet (hierna: de specifieke uitkeringen) rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen (de SiSa-bijlage).

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2023 met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - Regeling Informatieverstrekking SiSa.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - de Regeling Informatieverstrekking SiSa. In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2023, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2023 in bijlage 2 van de Regeling Informatieverstrekking SiSa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Onze controle bestond onder andere uit:
- het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader rechtmatigheid 2023 en voor het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controle-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het Programma van Eisen voor de accountantscontrole 2023, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:
- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij

fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Rekeningencommissie van de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 25 april 2024

Origineel getekend door:
drs. D.A. van Hooff RA
Auditdienst ACAM